MED
4568

Bound 1941

HARVARD UNIVERSITY

LIBRARY

OF THE

MUSEUM OF COMPARATIVE ZOÖLOGY

14,490
GIFT OF
The Kommissionen

MAY 28 1900

14,490

Meddelelser om Grønland,

udgivne af

Commissionen for Ledelsen af de geologiske og geographiske Undersøgelser i Grønland.

MUSEUM OF COMPARATIVE ZOOLOGY HARVARD COLLEGE

Et og tyvende Hefte.

1ste Afdeling.

Med et Kort.

Kjøbenhavn.

I Commission hos C. A. Reitzel.

Bianco Lunos Kgl. Hof-Bogtrykkeri (F. Dreyer).

1899.

I.

Grønlands Fugle.

Af

Herluf Winge.

1898.

2511
A8

MAY 28 1900

Af Grønlands Fugle var det de hvide Falke, der først bleve omtalte. „Hvítir valir“ ere de eneste grønlandske Fugle, der nævnes i Konungs Skuggsja, Kongespejlet, skrevet i det 13de Aarhundrede af en Nordmand med indgaaende Kjendskab til Grønlands Forhold; der siges om dem, at de findes i Grønland i større Mængde end i noget andet Land, at de i andre Lande vilde regnes for en stor Kostbarhed, men at man ikke dér forstaar at udnytte dem (Grønlands historiske Mindesmærker, udg. af det kgl. Nordiske Oldskrift-Selsk., Bd. 3, 1845; p. 330—331). De hvide Falke ere ogsaa de eneste grønlandske Fugle, der nævnes af Ivar Baardsøn, som midt i det 14de Aarhundrede var Forstander paa Gardar Bispegaard, nær Nutidens Julianehaab (Grønl. hist. Mindesm., Bd. 3, 1845; p. 260). Det er ogsaa de eneste, der nævnes af Arngrim Jonssøn, en Islænder, der ved Begyndelsen af det 17de Aarhundrede skrev om Grønland efter gamle Haandskrifter: „men som iblandt de vilde Dyr Bjørnen var den fornemste, saa vare iblandt Fuglene hvide Falke de prægtigste“, Ord, der synes at være tagne fra en Saga om Grønlands Opdager, Erik Røde, der kom til Landet Aar 982 (Arngrimi Jonæ: Groenlandia eller Historie om Grønland; dansk Oversættelse, Udgave fra 1732; p. 10; se ogsaa Grønl. hist. Mindesm., Bd. 1, 1838; p. 205).

Islænderen Bjørn Jonssøn af Skardsaa, der ogsaa efter gamle Haandskrifter i Begyndelsen af det 17de Aarhundrede skrev om Grønland, véd dog at nævne flere grønlandske Fugle. Han siger, at der i Landet var stor Overflod af Fugle, Svaner, forskjellige Slags Ænder, hvide og graa Falke, Ravne og hvide Ørne: „volatilium

insuper magna affluentia, cygnorum, anatum varii generis, falconum alborum & cineraceorum generis optimi, corvorum, aqvilarumqve etiam coloris albi" (nævnet her efter Thormod Torfæus: Gronlandia Antiqva, Udgave fra 1715; p. 86). Med Udtrykket „hvid Ørn" menes sikkert Sneuglen, der endnu den Dag idag undertiden i Norge kaldes Hvid-Ørn. Bjørn Jonssøn, hvis Hjem var paa Islands Nordkyst, tilføjer, at hvide Falke „nivei coloris" ogsaa komme til Island sammen med den grønlandske Is, at der ogsaa kommer hvidbrogede Ravne og endda nylig var set en Ravn, der var ganske hvid, og at Hvid-Ørnen ogsaa har haft Rede paa Island (l. c. p. 87).

Der haves ellers neppe nogen Oplysning om Grønlands Fugle fra Middelalderen undtagen den, der ligger i Navnet Æðanes, Ederfugle-Næs, der laa paa Vestkystens nordlige Del, hvorhen Nordboerne rejste om Sommeren for Jagtens Skyld (Grønl. hist. Mindesm., Bd. 3, 1845; p. 882). Men ved Udgravning i Kjøkkenmøddinger ved Ruinerne af Nordboernes Huse i Egnen ved Julianehaab er der kommet nogle Fugle-Knogler for Dagen. Det synes, at Nordboerne dér kun for en meget ringe Del have levet af Fugle; de allerfleste af de udgravede Knogler vare af Rensdyr, Faar og Geder og især af Sæler og Oxer; af Fugle fandtes kun nogle faa Knogler af Lomvie (*Uria arra*) og en enkelt Knogle af Lunde (*Fratercula arctica*). (Nærmere om Fundforholdene hos D. Bruun: Den arkæol. Exp. til Julianehaabs Distr. 1894; Geogr. Tidsskr., Bd. 13, 1895; og Meddelelser om Grønland, 16de Hefte, 1896. De paagjeldende Knogler har jeg selv bestemt.)

I Slutningen af 16de Aarhundrede er Gejrfuglen nævnet som grønlandsk, hvis der da, hvorom der neppe kan tvivles, med det gamle Navn Gunnbjørn-Skjær menes Øer ved Grønlands Østkyst overfor Island. Bjørn Jonssøn fortæller, at en Islænder Latra-Clemens sammen med andre landede paa et af Gunnbjørn-Skjærene, omkring Aar 1590, og dér fyldte en Baad med Gejrfugle fra Skjæret. (Torfæus: Gronlandia Antiqva, 1715; p. 7; og Grønl. hist. Mindesm., Bd., 1, 1838, p. 124—125 og 133).

Bjørn Jonssøn skriver ogsaa, at Søfarende i hans Tid, i Begyndelsen af 17de Aarhundrede, fortalte, at der i Havet mellem Gejrfugleskjærene ved Island og Korsøerne eller Gunnbjørn-Skjærene ved Grønland laa en Række Fuglebjerge optagne af Suler, „hlaðin með súlufugl, er nokkrir kalla hafsúlu eðr skinnermi" (Skinderme skal ogsaa være dansk Navn for Sulen). (Grønl. hist. Mindesm.,

Bd. 1, 1838; p. 140—144). Saadanne Klipper findes ikke mere; men det er jo ikke umuligt, at de have været der.

Hvad der ellers siges om Fugle i Beretningerne om de første Rejser til Grønland i den nyere Tid, er saa godt som intet. Den udførligste Omtale af Fugle, der findes i Beretningerne om John Davis' Rejser til Grønland i Aarene 1585—87, er saaledes følgende tilfældige og ikke meget oplysende Liste: „Partrige (vel Rype), Fesant (sic), Guls, Sea birds" (Hakluyt's coll. of the early voy., trav. and discov. of the Engl. Nation, new ed., vol. III, 1810; p. 156). James Hall melder fra sin Rejse til Vestkysten Aar 1605: „great store of Fowle, as Ravens, Crowes, Partridges, Pheasants, Sea-mewes, Gulles with other sundry sorts" (Purchas, His Pilgrims, vol. III, 1625; p. 819). Fra H. Hudson's Rejse, Aar 1607, der rørte den nordlige Del af Østkysten, haves en enkelt Iagttagelse om Fugle, sete 25de og 26de Juni paa omtrent 75° og 76° mellem Grønland og Spitsbergen: „small flockes of Birds, with blacke Backes and white Bellies, and long speare Tayles" (Purchas, l. c. p. 569); det har vel været Kjover.

David Danell saa paa sin Rejse i 1652 den 29de Maj udfor Østkysten, mellem Island og Grønland, paa 64° 19′, en Ugle og to smaa Landfugle kommende ombord (John Erichsen: Udtog af Chr. Lunds Indberetning ang. de i Aarene 1652 og 1653 foranstaltede Søtoge til Grønland, 1787; p. 5); 1ste Juni nær Østkysten Vest for Island saa han „de første Dykkere og Terner" (l. c. p. 6); 9de Juni udenfor Isen ved den sydlige Del af Østkysten blev der set Terner og Dykkere og „mange Maager, der vare saa fede, at de neppe kunde flyve" (l. c. p. 8).

Et væsenligt Fremskridt i Kundskaben om Grønlands Fugle skyldes Hans Egede, Grønlændernes Apostel, der i 1721 landede ved Godthaab og derefter blev i Grønland i 15 Aar. I hans Bog: Det gamle Grønlands nye Perlustration, 1741, p. 35—36 og 51—55, nævnes som hjemmehørende i Landet: Rype, Ravn, Havørn (Ørn med Vingefang mere end en Favn), Jagtfalk („Falke, saa vel graa som hvidagtige og spraglede"), Sneugle („store Ugler spraglede som Falke"), Graasisken („Irsker") og Snespurv („Sne-Fugle"), Ederfugl, Stokand (brednæbet And), Skallesluger (spidsnæbet And), Knortegaas („Stokand"), Lomvie („Alk"), Søkonge (lille Alk), Strømand („Tornauviarsuk"), Blisgaas („Vildgaas"), „alle Slags Maager, store og smaa", som i Nordlandene, Terne, Lom, Lunde, „Hav-Emmer" (et Navn, der ellers bruges for Islom, men som Egede

synes at bruge for Gejrfugl), Skarv, Tejste, Havlit („Angle-Taske"), Sortgraa Ryle (?) („Sneppe") „og andre flere". De Arter, der ere de vigtigste for Grønlænderne, omtales lidt mere udførlig; men de fleste nævnes næsten kun ved Navn. — Enkelte Oplysninger om Rype, Alk, Ederfugl og Ravn ere ogsaa at finde hos Hans Egede i: Omstændelig og udførlig Relation angaaende den Grønlandske Missions Begyndelse og Fortsættelse, 1738.

I sin Bog: Efterretninger om Island, Grønland og Strat Davis, 1748 (dansk Oversættelse af den tyske Udgave, fra 1746), skriver den hamborgske Borgmester Johann Anderson ogsaa noget om Grønlands Fugle (p. 164—174). Sin Kundskab havde han dels fra Egede's Bøger, dels fra Skippere, der havde faret paa Grønland. Foruden nogle af de Fugle, der nævnes af Egede (hvis Ord han dog ikke altid har forstaaet), omtaler han en „Mallemukke", som var bragt ham levende af en Skipper, der kom fra Davis-Strædet.

Nogle faa grønlandske Fugle nævnes af M. Th. Brünnich i hans Ornithologia Borealis, sistens collectionem avium ex omnibus, imperio Danico subjectis, provinciis insulisqve borealibus Hafniæ factam, 1764, der indeholder en Fortegnelse over Chr. Fleischer's Fuglesamling, tildels ledsaget af Beskrivelser. Blandt andre opføres *Alca torda*, *Lestris parasitica* („*Catharacta parasitica*"), *Colymbus glacialis* („*C. torqvatus*") og *Phalaropus fulicarius* („*Tringa fulicaria*"), der ikke tidligere udtrykkelig vare nævnte som grønlandske.

David Cranz, der opholt sig et Aar, 1761—62, i Syd-Grønland hos de mæhriske Brødre, har i sin: Historie von Grönland, 2. Aufl., Theil I, 1770 (1ste Udg. 1765), p. 101—119, givet en lille Oversigt over Grønlands Fugle, der ogsaa slutter sig nær til Egede's Fremstilling. Dog omtales de fleste Arter noget nærmere, og foruden Arter, der tidligere vare nævnte, opføres andre, der mere eller mindre sikkert lade sig tyde som Stenpikker, Konge-Ederfugl, Odinshane, Graamaage, Svartbag, Ride. I Fortsetzung d. Hist. v. Grönl., 1770, p. 214 & 287, meddeles, at Missionær Stach i Syd-Grønland havde set en Hejre; hvilken Art det har været, kan ikke siges.

Nogle Rettelser og Tillæg til Cranz ere givne af H. Chr. Glahn, der selv havde levet i Grønland, i hans: Anmærkninger over de tre første Bøger af Hr. David Crantzes Historie om Grønland, 1771, p. 91—93 og 95—112. Af de Fugle, der nævnes og kort beskrives, vare følgende ikke hidtil omtalte: Islandsk Hvinand (Kertlutokpiarsuk), Hvidvinget Maage (Naiengvoak, som Blaamaagen,

ɔ: *Larus glaucus*, men mindre), Ismaage (Naiauarsuk); endnu adskillig flere „nye“ grønlandske Fugle nævnes, men kun med deres eskimoiske Navne. De lyse og mørke Farve-Ændringer af Stormfugl og Kjove omtales, ligeledes Farve-Ændringer af Alkefugle. Vedføjet er en Liste over Grønlands Fugle, ordnet alfabetisk efter de grønlandske Navne, sammenstillet af en Præst i Holstenborg; omordnet, med Tilføjelse af latinske Navne, er Listen følgende:

1. *Anas boscas* (Kertlutok).
2. *Cygnus musicus* (Kuksuk, „maaske Svane“).
3. *Cosmonetta histrionica* (Tornauiarsuk).
4. *Pagonetta glacialis* (Aglek).
5. *Clangula islandica* (Kertlutokpiarsuk, Niakortok, Ulluagolik).
6. *Somateria mollissima* (Amaulik, Amauliksak, Arnauiak, Mittek, Mitterak).
7. *Somateria spectabilis* (Kingalik, Arnauiartak).
8. *Mergus serrator* (Paik).
9. *Anser albifrons* (Nertlernak).
10. *Anser torqvatus* (Nertlek).
11. *Lagopus mutus* (Akeirsek).
12. *Colymbus septentrionalis* (Karksaak).
13. *Colymbus glacialis* (Tudlik).
14. *Puffinus major* (Kakutlungnek).
15. *Fulmarus glacialis* (Kakutluk).
16. *Ægialitis hiaticula* (Tukafbayok).
17. *Tringa maritima* (Sarbarsuk, Siksariarsungvoak).
18. *Tringa alpina*? (Tojuk).
19. *Phalaropus hyperboreus* (Nellomisortok).
20. *Phalaropus fulicarius*? (Kajok).
21. *Larus marinus* (Naiartluk).
22. *Larus leucopterus* (Naiengvoak).
23. *Larus glaucus* (Naia, Pukteralik).
24. *Larus tridactylus* (Tatterak).
25. *Larus sabini*? (Kejukingvoak).
26. *Larus eburneus* (Naiauarsuk).
27. *Sterna macrura* (Imerkoteilak).
28. *Lestris parasitica* (Isungak, Meriarsairsok).
29. *Cepphus grylle* (Serbak).
30. *Uria arra* (Akpa).
31. *Mergulus alle* (Akpaliarsuk).
32. *Alca torda* (Akpartluk).

33. *Alca impennis* (Iserokitsok).
34. *Fratercula arctica* (Killengak).
35. *Phalacrocorax carbo* (Okaitsok).
36. *Falco gyrfalco* (Kiksauiarsuk).
37. *Haliaëtus albicilla* (Nektoralik).
38. *Nyctea nivea* (Opik).
39. *Corvus corax* (Tulluak).
40. *Saxicola oenanthe* (Kytsektak).
41. *Cannabina linaria* (Nennamangvoak, Orpingmiutak).
42. *Emberiza lapponica* (Narksarmiutak).
43. *Emberiza nivalis* (Amauligak, Kopennungarsuk).

Den første samlede, udførlige Fremstilling af Grønlands Fugleverden skyldes dog Otto Fabricius, der i omtrent sex Aar, fra 1768, levede i Grønland som Præst i Frederikshaab. I sin Fritid lagde han sig efter Naturhistorie; Udbyttet er for Fuglenes Vedkommende nedlagt i hans Værk: Fauna Groenlandica, 1780, p. 53—124. (Enkelte Oplysninger fra Fabricius vare allerede meddelte i O. F. Müller's Zoologiæ Danicæ Prodromus, 1776.) Saa godt som alle Grønlands almindeligere Fugle findes omtalte, under linnéiske Navne, desuden nogle faa af de tilfældige Gjæster; deres Ydre beskrives; korte, men fyndige og malende Skildringer af deres Optræden i Landet gives for de allerfleste. Fortegnelsen omfatter 53 Arter, for største Delen iagttagne af Fabricius selv; men enkelte af dem maa udgaa; tilbage bliver der følgende 46:

1. *Anas boscas* (*Anas boschas* hos Fabricius).
2. *Cosmonetta histrionica* (*Anas histrionica*).
3. *Pagonetta glacialis* (*Anas hiemalis*).
4. *Clangula islandica* (*Anas clangula & A. glaucion*).
5. *Somateria mollissima* (*Anas mollissima*).
6. *Somateria spectabilis* (*Anas spectabilis*).
7. *Mergus serrator*.
8. *Anser albifrons* (*Anas anser*).
9. *Anser torqvatus* (*Anas bernicla*).
10. *Lagopus mutus* (*Tetrao lagopus*).
11. *Colymbus septentrionalis*.
12. *Colymbus glacialis*.
13. *Puffinus major* (*Procellaria puffinus*).
14. *Fulmarus glacialis* (*Procellaria glacialis*).
15. *Charadrius pluvialis* (*Charadrius apricarius*).
16. *Ægialitis hiaticula* (*Charadrius hiaticula*).

17. *Strepsilas interpres* (*Tringa interpres*).
18. *Limosa ægocephala* (*Scolopax jardreka*).
19. *Tringa maritima* (*Tringa striata*).
20. *Tringa alpina*.
21. *Phalaropus hyperboreus* (*Tringa lobata*).
22. *Phalaropus fulicarius* (*Tringa fulicaria*).
23. *Gallinago scolopacina* (*Scolopax gallinago*).
24. *Larus glaucus*. (*L. leucopterus* ikke udskilt.)
25. *Larus marinus*.
26. *Larus tridactylus*.
27. *Larus eburneus* (*Larus candidus*).
28. *Sterna macrura* (*Sterna hirundo*).
29. *Lestris parasitica* (*Catarhacta parasitica*).
30. *Cepphus grylle* (*Uria grylle*).
31. *Uria arra* (*Alca pica*).
32. *Mergulus alle* (*Alca alle*).
33. *Alca torda*.
34. *Alca impennis*.
35. *Fratercula arctica* (*Alca arctica*).
36. *Phalacrocorax carbo* (*Pelecanus carbo*).
37. *Sula bassana* (*Pelecanus bassanus*).
38. *Falco gyrfalco* (*Falco rusticolus & F. fuscus & F. islandus*).
39. *Haliaëtus albicilla* (*Vultur albicilla*).
40. *Otus brachyotus* (*Strix asio*).
41. *Nyctea nivea* (*Strix nyctea*).
42. *Corvus corax*.
43. *Saxicola oenanthe* (*Motacilla oenanthe*).
44. *Cannabina linaria* (*Fringilla linaria*).
45. *Emberiza lapponica* (*Fringilla lapponica*).
46. *Emberiza nivalis*.

Mest efter Grønlændernes Beskrivelser havde Fabricius desuden indføjet, dog kun som tvivlsomme: *Mergus merganser*, *Larus cinerarius*, *Pelecanus cristatus* og *Parus bicolor*; men for dem har der ikke vist sig nogen Hjemmel. *Mergus merganser*, Grønlændernes Paikpiarsuk eller Pararsuk, er vist kun *M. serrator*. *Pelecanus cristatus*, Tingmik eller Tingmirksoak, er vist *Phalacrocorax carbo*. Navnet *Larus cinerarius* L. skal være enstydigt med *L. ridibundus*, en Art, der ellers ikke kjendes fra Grønland; men Fabricius' Beskrivelse kunde passe paa *Larus sabini* i Vinterdragt eller maaske i Ungedragt; efter Grønlændernes Udsagn skulde den paagjeldende

Fugl, Kejukingoak, være sjelden, og Fabricius selv havde kun én Gang set den flyvende. (Saunders, Proceed. Zool. Soc. London, 1878, p. 163, og Catal. Birds Brit. Mus. vol. XXV, 1896, p. 306, henfører Fabricius' *L. cinerarius* til *L. tridactylus*; dette kan i hvert Fald ikke være rigtigt.) Grønlændernes Skildring af den Fugl, som Fabricius har henført under Navnet *Parus bicolor*, deres Auingarsuk, kan vist kun sigte til *Anthus aqvaticus*. Efter Cranz var desuden *Ardea cinerea* optagen. Om Fuglenes Fordeling i Landet kunde dengang ikke siges meget; men endnu den Dag idag er Fabricius' Fauna Groenlandica et af Hovedværkerne om Grønlands Fugle, især paa Grund af de mange første-Haands Iagttagelser over deres Levevis.

Paa det Kongelige Bibliothek i Kjøbenhavn findes et Haandskrift, som Fabricius har efterladt, fuldført i 1808—9 efter Optegnelser fra 1768 og senere. For de fleste grønlandske Fugles Vedkommende indeholder det Beskrivelser og Livsskildringer, der ere langt udførligere end, hvad der findes i Fauna Groenlandica, men dog i Hovedsagen kun give det samme.

Efter Fabricius' grundlæggende Fauna Groenlandica er der fremkommet mange andre Arbejder med Oplysninger om Grønlands Fugle. Arternes Forhold til nærmere og fjernere Slægtninge i andre Lande er bedre klaret; deres Udbredelse i Landet er efterhaanden nogenlunde udredet; Fortegnelsen over dem er voxet til henved det tredobbelte, mest ved Tilvæxt af tilfældige Gjæster; o. s. v. De vigtigste Arbejder efter Fauna Groenlandica ere følgende:

Peder Olsen Walløe: Udtog af en Dagbog, holden i Aarene 1751—1753 paa en Rejse i Grønland; udg. af O. Fabricius; Samleren, et Ugeskrift, Bd. 1, 1787. Indeholder kun ganske enkelte Ord om nogle af de almindeligste grønlandske Fugle, iagttagne paa Rejsen, der gik fra Godthaab langs den sydlige Del af Vestkysten og omtrent 15 Mile om paa Østkysten.

Mathias Jochimsen: Skrivelse fra Godthaab paa Grønland 1732 til Geheimeraad Løvenørn; udg. af Justitsr. Pontoppidan; Minerva, et Maanedsskrift, Juli 1788; p. 18—78. Indeholder, p. 41—42, en lille Meddelelse om Snespurve.

C. Th. Egede: Rejsebeskrivelse til Øster-Grønlands Opdagelse, foretaget i Aarene 1786 og 87; 1789. Rejsen gik begge Aar langs Østkysten nærmest Island udenfor Isen. Om Fugle siges ikke andet end, at der den 20de August 1786 i Drivisen, paa 65° omtrent,

var „en Mængde Fugle, Maager, Terner, Tossefugle og andre, som jeg ikke véd at give Navne".

A. Arctander: Udskrift af en Dagbog holden i Grønland paa en Recognoscerings-Rejse i Julianehaabs Distrikt i Aarene 1777—1779; Samleren, et Ugeskrift, Bd. 6, 1793; p. 1105—1242. Indeholder en enkelt Meddelelse om Ryper, p. 1120.

O. Fabricius: Om den pukkelnæbede Ederfugl (Anas spectabilis) og Grønlændernes Ederfuglefangst; Skrifter af Naturhistorie-Selskabet, Bd. 2, 2det Hefte, 1793; p. 56—83, pl. IX (Afbildning af Hunnen). Udførlig Skildring af Ydre og Levemaade.

O. Fabricius: Nøjagtig Beskrivelse over Grønlændernes Landdyr-, Fugle- og Fiskefangst med dertil hørende Redskaber; Vidensk. Selsk. Skr., Bd. 6, 2det Hefte, for 1812; 1818; p. 231—272. Fuglene omhandles p. 239—253.

C. L. Giesecke: Artiklen „Greenland" i Brewster's Encyclopædia, Edinb., vol. X, part II, 1816. Indeholder, p. 500—501, en Oversigt over Fuglene i Grønland, nær sluttende sig til Fabricius' Fremstilling, men for en stor Del støttende sig til Selvsyn.

B. O'Reilly: Greenland, the adjacent seas, and the North-West Passage, illustrated in a voyage to Davis's Strait, during the summer of 1817. Indstrøede i Rejse-Dagbogen findes Iagttagelser over nogle af de almindeligste Arter ude over Davis-Strædet, men oftest uden nærmere Stedsangivelse; med Land havde man næsten ingen Forbindelse. I et særligt Afsnit „Arctic Zoology", p. 135—147, ere 14 Arter omhandlede nærmere, tildels under nye Navne (*Puffinus major*, *Procellaria puffinus* hos Fabricius, kaldes *Procellaria gravis* n. sp.; *Larus glaucus*: *L. maximus* n. sp.; *Mergulus alle*: *Colymbus glocitans* n. sp.); 5 Arter ere afbildede. Hvad der menes med *Larus canus*, *L. cataractes* og *L. fuscus*, der opføres p. 143, er ikke sikkert.

J. Sabine: An account of a new species of Gull lately discovered on the West Coast of Greenland; Transact. Linn. Soc. London, vol. XII, 1818; p. 520—523, pl. XXIX. Beskrivelse af *Larus sabini* som ny Art, hjembragt samme Aar af E. Sabine fra Melville-Bugt.

E. Sabine: A memoir on the Birds of Greenland, with descr. and notes on the species observed in the late voyage of discovery in Davis Strait and Baffins Bay; Transact. Linn. Soc. London, vol. XII, 1818 (Afhandlingen selv dog dateret April 1819); p. 527—559, pl. XXX (med Billede af Luftrør af *Somateria* og *Pagonetta*).

Indeholder Meddelelser om 28 Arter iagttagne af Sabine selv paa Rejsen med Ross og Parry, paa „Isabella“ og „Alexander“, Aar 1818, tilsøs i Davis-Strædet, baade langs Øst- og Vestkyst, og Baffins-Bugt, iland enkelte Steder paa Grønlands Kyst, især paa Hare-Ø. Tre Arter nævnes, der ikke tidligere vare opførte fra Grønland, i hvert Fald ikke med linnéiske Navne: *Tringa canutus* (nævnet som *T. cinereus*), *Larus leucopterus* (under Navnet *L. argentatus*; Fabricius havde, og maaske med Rette, ikke skilt den fra *L. glaucus*, hvad derimod Glahn havde gjort allerede 1771) og *Falco peregrinus*. Sabine selv var i den Tro, at han ogsaa opførte *Uria arra* (under Navnet *U. brünnichii* Sab.) som ny for Grønland, at Fabricius skulde have overset en af Grønlands alleralmindeligste Fugle; men Arten er udførlig omtalt af Fabricius under Navnet *Alca pica*. I den Fortegnelse over de dengang kjendte grønlandske Fugle, hvormed Sabine ender sin Afhandling, opføres *Limosa lapponica* (under Navnet *Scolopax lapponica*) i Stedet for *Scolopax jardreka* hos Fabricius; men af Fabricius' Beskrivelse fremgaar det, at Arten ikke var *Limosa lapponica*, men *L. ægocephala*; *L. lapponica* kjendes endnu ikke fra Grønland. — Den grønlandske Fortegnelse over Fugle var voxet til 50 Arter.

W. E. Leach & John Ross: Afsnittet „Aves“ i Appendix II til J. Ross: A voyage of discovery in H. M. S. Isabella and Alexander, for the purpose of exploring Baffin's Bay; 1819; p. XLVIII —LX, pl. (med Billede af *Larus sabini*). Indeholder korte Meddelelser om 20 af de 28 Arter, der omtales af Sabine fra samme Rejse. Det er vel en Fejltagelse, naar „*Falco smitellus* (Merlin Falcon)“ (ɔ: *F. smirillus*, *F. æsalon*) opføres med Tilføjelse: „Several of these birds shot in lat. 65°“ (om paa Øst- eller Vest-Siden af Davis-Strædet siges ikke); det er vel en Forvexling med *F. peregrinus*. *Uria arra* nævnes som *U. francsii* Leach.

F. Boie: Ornithol. Beyträge; Oken's Isis, Jahrg. 1822, Bd. 2. En lille Meddelelse om et Skind af *Alca impennis*, nedsendt fra Grønland i 1821, findes p. 872.

W. Scoresby jun.: Journal of a voyage to the northern Whale-Fishery, including researches and discoveries on the eastern coast of West Greenland, made in the summer of 1822, in the ship Baffin of Liverpool; 1823. Indeholder, p. 421—422, en Fortegnelse over 17 Arter sete ved eller paa Østkystens nordlige Del omtrent mellem 70° og 75° N. B. I selve Rejseberetningen findes ogsaa hist og her indstrøet Oplysninger om Fugle.

F. Faber: Beyträge zur arctischen Zoologie; Oken's Isis, Jahrg. 1824, Bd. 1 og 2. Indeholder enkelte smaa Meddelelser om grønlandske Fugle, mest efter skriftlige Oplysninger fra J. H. Reinhardt, saaledes om *Phalaropus hyperboreus* og *Ph. fulicarius* (Bd. 1, p. 463), om *Somateria spectabilis* og *Emberiza lapponica* („*E. calcarata*") (Bd. 2, p. 793 og 794), om *Uria arra* („*U. brünnichii*", *Alca pica* hos Fabricius) (Bd. 2, p. 972—975); „*Uria mandtii*" (ɔ: *Cepphus grylle var.*) nævnes som set i Schleep's Samling i Slesvig (l. c. p. 981) og (ibd.) „*Uria unicolor*" Faber (ɔ: *Uria motzfeldi* Benicken) i Benicken's Samling ogsaa i Slesvig. I Isis, Jahrg. 1826, Bd. 1, p. 317—326, har Faber givet en Bedømmelse af „*Platypus faberi*", som Brehm havde opstillet efter grønlandske Skind af *Pagonetta glacialis*, og i Jahrg. 1827, p. 633—704, siges et og andet om Brehm's nye Arter af Alkefugle.

Benicken: Beyträge zur nordischen Ornith.; Oken's Isis, Jahrg. 1824, Bd. 2; p. 877—891. Nogle Skind af almindelige grønlandske Fugle omtales; desuden nævnes (p. 886) et Skind af *Alca impennis* modtaget fra Grønland i 1821, vist det samme, der tidligere var nævnet af Boie; og efter et grønlandsk Skind af den sorte Afændring af *Cepphus grylle* opstilles (p. 888) „*Uria motzfeldi*" som ny Art.

Ch. L. Brehm: Lehrbuch der Naturgeschichte aller europäischen Vögel, Theil 2, 1824. Efter nogle faa Skind af almindelige, velkjendte grønlandske Fugle opstilles en Del nye Arter: *Tetrao reinhardi* (ɔ: *Lagopus mutus*), *Lestris schleepii* (*L. parasitica*), *Platypus borealis* (*Somateria mollissima*), *P. altensteinii* (*S. spectabilis*), *P. faberi* (*Pagonetta glacialis*), *Colymbus hyemalis* (*C. glacialis*), *Uria meisneri* og *U. arctica* (*Cepphus grylle*, begge), *U. polaris* (*U. arra*). Ogsaa i andre af Brehm's Arbejder findes grønlandske Fugle omtalte.

J. H. Reinhardt: Grønlands Fugle efter de nyeste Erfaringer; Tidsskr. f. Naturvidenskaberne, Bd. 3, 1824; p. 52—80. Oplysninger om Skind af grønlandske Fugle, nedsendte til Museet i Kjøbenhavn, og Oversigt over alle de Arter, der dengang kjendtes fra Grønland. Flere Rettelser til Fabricius og Sabine med Hensyn til Navnegivningen fremføres. Af ny-tilkomne Arter nævnes følgende fem: *Anas crecca*, *Anser hyperboreus* („*Anas hyperborea*"), *Puffinus anglorum* („*Procellaria anglorum*", som Reinhardt med Urette regnede for enstydig med *Procellaria puffinus* hos Fabricius), *Lestris pomatorhina* og *Troglodytes palustris* („*Sylvia* sp.", i Rein-

hardt's næste Afhandling bestemt som *Troglodytes palustris*). Blandt de nedsendte Skind nævnes ogsaa et af „*Anser segetum*“, der mentes at være enstydig med *Anas anser* hos Fabricius; i Reinhardt's næste Afhandling er „*A. segetum*“ rettet til *A. albifrons*. — Den grønlandske Liste var voxet til 55.

F. Chr. Raben: Udtog af en Dagbog holdet paa en Rejse i Grønland i Sommeren 1823; Tidsskr. f. Naturvidenskaberne, Bd. 3, 1824, p. 271—289; Bd. 4, 1826, p. 1—35. Rejsen gik til Godthaab, Fiskenæs og Frederikshaab. Adskillige Iagttagelser over Fugle meddeles. *Lestris catarrhactes* nævnes (Bd. 3, p. 288) for første Gang som set ved Grønlands Kyst. Derved voxede den grønlandske Liste til 56.

E. Sabine: Stykket „Birds“ i Supplement to the Appendix of Capt. Parry's voyage for the discovery of a North-West Passage in the years 1819—20; 1824; p. CXCIII—CCX. Indeholder Redegjørelse for Udbyttet af Parry's Rejse med „Hecla“ og „Griper“. Rejsen gjaldt Landene paa Vest-Siden af Davis-Strædet og Baffins-Bugt. Paa Farten forbi Kap Farvel iagttoges en *Falco tinnunculus*, men saa langt fra Land, at den neppe kunde regnes for „grønlandsk“; den har dog derefter oftere været optagen i de grønlandske Lister. Afhandlingen indeholder enkelte andre Meddelelser om grønlandske Fugle.

J. Richardson: Stykket „Birds“ i Appendix to Capt. Parry's Journ. of a second voyage for the discovery of a North-West Passage, in H. M. Ships Fury and Hecla in the years 1821—22—23; 1825; p. 342—379. Ogsaa Parry's 2den Rejse gik kun forbi Grønland mod Vest; undervejs gjordes kun ganske enkelte Iagttagelser i Grønlands Nærhed. I Redegjørelsen for de Fugle, der indsamledes, er der flere Gange sammenlignet med grønlandske Forhold.

D. Ch. Clavering: Journal of a voyage to Spitzbergen and the East Coast of Greenland, in H. M. Ship Griper; Edinb. New. Philos. Journ., April—July 1830; p. 1—30. (Her omtalt efter Oversættelse i Petermann's Mittheilungen, Bd. 16, 1870; p. 320—329.) Rejsen gik i August og September 1823 langs den nordlige Del af Grønlands Østkyst mellem 73° og 75° omtrent. Af Fugle iagttoges meget lidt; kun Ryper og „Svaner“ nævnes.

W. Swainson & J. Richardson: Fauna Boreali-Americana, part. II, Birds, 1831. Indeholder (p. XXXVIII) en Fortegnelse over Grønlands Fugle (efter Sabine) til Sammenligning med Fortegnelser fra forskjellige Steder i det arktiske Nord-Amerika.

W. A. Graah: Undersøgelses-Rejse til Østkysten af Grønland i Aarene 1828—31; 1832. Indeholder (p. 192—194) en Navneliste over 22 Arter iagttagne af Graah selv paa hans Rejse paa den sydlige Del af Østkysten; desuden afbildes (pl. VIII, fig. 4) Næbet af en *Oedemia perspicillata* (ikke kjendt af Graah), fra samme Egn, en Art, der ikke tidligere var funden i Grønland. Som grønlandsk nævnes ogsaa for første Gang siden Middelalderen (se dog Glahn i 1771) *Cygnus musicus*, set ved Kap Farvel. Indstrøede i Rejseberetningen findes ganske enkelte Ord om Fugle. — Den grønlandske Liste var voxet til 58.

John Ross: Narrative of a second voyage in search of a North-West Passage, etc.; 1835. Rejsen gik i Sommeren 1829 op langs Grønlands Vestkyst og derfra mod Vest. Enkelte af de almindeligste Fugle over Davis-Strædet nævnes. I „Appendix" findes et eget Afsnit om Fugle, af James Ross, hvori dog Fugle fra Grønland næsten ikke ere nævnte. Tilfældigvis opføres *Colymbus arcticus* som grønlandsk, med Urette.

J. H. Reinhardt: Stykket „Fugle" i Indledningen til Ichthyologiske Bidrag til den grønlandske Fauna; Vidensk. Selsk. Skr., VII Del, 1838; p. 88—195, pl. I—III (med Billeder af *Helminthophaga ruficapilla*, *Zonotrichia leucophrys*, *Numenius hudsonicus*, *Clangula islandica*). Udførlig Oversigt over den Tilvæxt, den grønlandske Fugle-Fauna havde faaet efter Fabricius' Fauna Groenlandica. Nærmere Meddelelser om de grønlandske Fugle-Skind, der i en Aarrække vare nedsendte til Museet i Kjøbenhavn, især af Holbøll og Vahl. Af Arter, der ikke hidtil vare kjendte fra Grønland, nævnes følgende 18:

Anas acuta.
Clangula albeola (*Platypus albeola* hos Reinhardt).
Podicipes auritus (*Podiceps cornutus*).
Procellaria leucorrhoa (*Thalassidroma leachii*).
Porzana carolinensis (*Rallus corolinus*).
Vanellus cristatus.
Charadrius squatarola (*Vanellus melanogaster*).
Numenius phæopus.
Numenius hudsonicus.
Macrorhamphus griseus (*Scolopax grisea*).
Calidris arenaria.
Lestris longicauda (*Lestris buffonii*).
Hirundo rustica var. horreorum (*Hirundo americana*).

Alauda alpestris.
Anthus aqvaticus.
Helminthophaga ruficapilla (*Sylvia aff. mexicanæ*; i 1853 bestemt af Reinhardt jun.).
Loxia leucoptera.
Zonotrichia leucophrys (*Fringilla leucophrys*).

Den grønlandske Liste voxede til 76.

J. Hancock: Remarks on the Greenland and Iceland Falcons, showing that they are distinct species; Ann. of Nat. Hist., vol. II, 1839; p. 241—250, pl. X (Fjer). I Hovedsagen rigtig Fremstilling af Forholdet mellem „*Falco islandicus*“ og „*F. groenlandicus*“, rigtig skjelnet mellem unge og gamle.

J. Th. Reinhardt: Meddelelse af nogle hidindtil i Grønland ikke trufne Fugle; Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1842—43; p. 72—75. Oplysning om nogle grønlandske Fugle-Skind, nedsendte til Museet i Kjøbenhavn. Foruden et Par Arter, der allerede kjendtes som grønlandske, omtales *Tringa fuscicollis* (under Navnet *T. schinzii*), *Contopus borealis* (som *Muscicapa villica* Lichtenst., senere af Reinhardt bestemt som *Tyrannus cooperi* Nutt. eller *Contopus borealis*), *Dendroeca coronata* (*Sylvicola coronata*) og *Xanthocephalus icterocephalus* (*Icterus frenatus*). — Den grønlandske Liste var voxet til 80.

C. Holbøll: Bemærkninger over nogle Pattedyrs og Fugles Dykkeevne; Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1842—43; p. 277—278. Indeholder blandt andet nogle Iagttagelser fra Grønland om, hvor længe *Somateria*, *Colymbus*, *Cepphus* og *Uria* kunne opholde sig under Vandet, og hvor dybt de dykke.

C. Holbøll: Ornithologiske Bidrag til den grønlandske Fauna; Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1842—43; p. 361—457. (Selve Afhandlingen dateret 1840.) Næst Fabricius' Fauna Groenlandica det indholdsrigeste Arbejde til Oplysning om Fuglenes Levemaade og Udbredelse langs Grønlands Vestkyst, hvor Holbøll dengang havde rejst, eller tildels stadig opholdt sig, i 18 Aar, fra 1822. Foruden mere eller mindre indgaaende Meddelelser om de almindeligere Arter (tildels ogsaa om deres Ydre) gives en Fortegnelse over alle de dengang kjendte grønlandske Fugle. Holbøll samlede for Museet i Kjøbenhavn; hvad han havde samlet var efterhaanden for største Delen sendt hertil, og de for Grønland nye Arter vare bestemte af J. H. Reinhardt, der ogsaa havde skrevet om dem; af nyt for Grønland blev derfor nu kun at tilføje: *Anser leucopsis*, *Podicipes*

griseigena („*Podiceps rubricollis*"), *Porzana maruetta* („*Gallinula porzana*") og *Uria troile*. I Holbøll's Fortegnelse er vel opført endnu fire Art-Navne, der ikke før havde været at finde i de grønlandske Lister; men af forskjellige Grunde maa de inddrages: *Larus brachytarsus* Holb. er neppe andet end *L. eburneus*; *Uria leucophthalmus* er kun en Farve-Ændring af *U. troile* eller maaske af *U. arra*; *Aqvila ossifraga* er enstydig med *Haliaëtus albicilla*; *Linota hornemanni* Holb. er en Race af *Cannabina linaria*. — Den grønlandske Liste var voxet til 84.

H. Schlegel: Kritische Übersicht der europäischen Vögel, 1844. Indeholder udførlige, væsenlig rigtige Oplysninger om grønlandske Jagtfalke, ligeledes en Meddelelse om en sort *Cepphus grylle* („*Uria unicolor*") fra Grønland.

C. Holbøll: Ornithologischer Beitrag zur Fauna Groenlands; übersetzt und mit einem Anhang versehen von J. H. Paulsen; 1846; med 1 Plade (*Larus sabini juv.*). Oversættelse af Holbøll's foran nævnte Afhandling. I en Tilføjelse (p. 6) nævner Paulsen, at han fra Grønland havde faaet sendt *Anthus pratensis* og *Turdus iliacus*. — Derved voxede den grønlandske Liste til 86.

R. A. Goodsir: An arctic voyage to Baffin's Bay and Lancaster Sound; 1850. Skildrer Penny's Rejse i 1849, tilsøs langs Grønlands Vestkyst til Mundingen af Smith-Sund og tilbage langs Vestsiden af Baffins-Bugt. Indeholder kun ganske enkelte Iagttagelser over Fugle i Davis-Strædet og Melville-Bugt.

Ch. L. Bonaparte & H. Schlegel: Monographie des Loxiens, 1850. Indeholder blandt andet Beskrivelse og Afbildning af „*Acanthis canescens*" fra Grønland (p. 47, pl. 51).

J. Th. Reinhardt: Bemærkning om den amerikanske Krikands Forekomst i Grønland; Vidensk. Medd. Naturhist. Foren. Kbhvn., 1852; p. 122. *Querquedula carolinensis* (ɔ: den amerikanske Race af *Anas crecca*) opføres, efter to Skind, modtagne i Museet i Kjøbenhavn, som ny for Grønland, ved Siden af *Querquedula crecca* (ɔ: den europæiske *Anas crecca typica*). Men der er Sandsynlighed for, at de grønlandske Krikænder, der tidligere havde været omtalte under Navnet *Anas crecca*, netop have været af „*Anas carolinensis*".

H. Rink: De danske Handelsdistrikter i Nordgrønland, første Del, 1852. Indeholder, p. 147—152, en Del Oplysninger om de Fugle, der ere de vigtigste for Grønlænderne.

P. C. Sutherland: Journ. of a voyage in Baffin's Bay and

Barrow Straits, in the years 1850—51, performed by H. M. Ships „Lady Franklin“ and „Sophia“; 1852. Skildrer Rejsen gjennem Davis-Strædet langs Grønlands Vestkyst, op gjennem Melville-Bugt og videre mod Vest og Syd, i Sommeren 1850, med Penny; iland var man flere Steder i Grønland. En Del Oplysninger om nogle af de almindeligste Fugle meddeles.

E. A. Inglefield: A summer search for Sir John Franklin, with a peep into the Polar Basin; 1853. Rejsen gik i Sommeren 1852 med „Isabel“ langs Grønlands Vestkyst, hvor man et Par Steder landede, op i Mundingen af Smith-Sund, derfra mod Vest og Syd og igjen tilbage til Grønland. I Beretningen er der kun givet ganske enkelte Meddelelser om Fugle.

J. Th. Reinhardt: Notitser til Grønlands Ornithologi; Vidensk. Medd. Naturhist. Foren. Kbhvn., 1853; p. 69—85. Oplysninger om Fugle-Skind, der fra Grønland vare komne til Museet i Kjøbenhavn, de fleste nedsendte af Holbøll, og en Fortegnelse over Grønlands Fugle. Som nye for Grønland omtales følgende 14 Arter:
Anas penelops.
Crex pratensis (*Ortygometra crex* hos Reinhardt).
Hæmatopus ostreologus.
Tringa maculata (*Tringa pectoralis*).
Larus argentatus (*& var. affinis* Rhdt.).
Sphyropicus varius (*Picus varius*).
Empidonax flaviventris (*Tyrannula pusilla* Swains.).
Sturnus vulgaris.
Motacilla alba.
Vireo olivaceus (*Vireosylvia olivacea*).
Dendroeca virens (*Sylvicola virens*).
Dendroeca striata (*Sylvicola striata*).
Geothlypis philadelphia (*Trichas philadelphia*).
Turdus ustulatus (*Turdus minor v. swainsonii*).

Som tvivlsom opføres desuden *Dendroeca blackburniæ* (*Sylvicola parus*) efter et mangelfuldt, ikke rigtig bestemmeligt Skind. Den grønlandske (amerikanske) Race af *Podicipes griseigena* beskrives som ny Art: *Podiceps holbøllii.* *Anser erythropus* opføres med Urette i Stedet for *A. albifrons* (senere rettet igjen). Reinhardt's Fortegnelse omfatter 107 Art-Navne; men følgende 7 maa udgaa: *Anas carolinensis* er enstydig med *A. crecca* (se ovenfor); *Procellaria minor* Kjærb. er *Fulmarus glacialis* (senere erkjendt af Reinhardt); *Larus affinis* Rhdt. er neppe andet end en Race af

L. argentatus; *Pagophila brachytarsa* er vist *Larus eburneus* (senere erkjendt); *Uria ringvia* er en Farve-Ændring af *U. troile* eller *U. arra* (senere erkjendt); *Sylvicola parus* var ikke tilstrækkelig bestemt; *Acanthis canescens* er en Race af *Cannabina linaria*. — Den grønlandske Liste var voxet til 100.

C. Holbøll: Ornithologische & klimatol. Notizen über Grönland; Zeitschr. f. d. ges. Naturwissensch., Bd. 3, 1854; p. 425—428. Indeholder Oplysninger om Sangsvanens Forekomst i Grønland og et Forsøg paa at give Skjelnemærker mellem „*Falco islandicus candicans* Schlegel" og „*Falco arcticus* Holbøll".

N. Kjærbølling: Om en ny Art, Procellaria minor, fra Grønland; Forhandl. ved de skandin. Naturf. 6te Møde, 1851; 1855; p. 254—255. Et Forsøg paa at udskille den nordgrønlandske Stormfugl som egen Art.

N. Kjærbølling: Über die hochnordischen Edelfalken; Naumannia, Jahrg. 1855; p. 489—493. Forsøg paa at give Kjendetegn for „*Falco groenlandicus* Brehm", „*F. islandicus* Brehm" og „*F. gyrfalco* Schl."

Iap. Steenstrup: Et Bidrag til Gejrfuglens, Alca impennis Lin., Naturhistorie og særlig til Kundskaben om dens tidligere Udbredningskreds; Vidensk. Medd. Naturhist. Foren. Kbhvn., 1855; p. 33—116. Indeholder et eget Afsnit om „Gejrfuglen ved Grønlands Kyster", p. 38—43, hvori findes samlet næsten alt, hvad dengang vidstes derom.

E. K. Kane: Arctic explorations, the second Grinnell exped. in search of Sir John Franklin, 1853, 54, 55; vol. I. & II.; 1856. Indstrøet i Rejseberetningen findes en Del Iagttagelser over de almindelige Fugle paa Grønlands Kyst ved Smith-Sund og Kennedy-Kanal indtil Kap Constitution, især fra Egnen om Rensselaer-Bugt, hvor Skibet, „Advance", laa indefrosset i to Aar, inden det blev forladt.

J. W. v. Müller: Einige Notizen über die Vögel des höchsten Nordens von Amerika; Journ. f. Ornith., Jahrg. IV, 1856; p. 304—306. Gjengivelse af nogle mundtlige Meddelelser fra Kane og Sonntag om Fugle iagttagne paa Rejsen med „Advance". Indeholder ogsaa et Par Misforstaaelser, om „*Larus argentatus*" og „*Plectrophanes lapponicus*".

Möschler: Notiz zur Ornithologie Grönlands; Journ. f. Ornith., Jahrg. IV, 1856; p. 335. Meddelelse om, at Möschler fra Grønland havde faaet tilsendt i 1846 *Fratercula cirrhata* („*Alca cirrhata*"),

i 1854 *Totanus flavipes* og i 1852 *Colaptes auratus* („*Picus auratus*"). Uheldigvis gives ingen nærmere Oplysninger; der har derfor været tvivlet om Meddelelsens Rigtighed og tænkt paa Mulighed af Forvexling med Sendelser fra Labrador (hvorfra M. nok ogsaa fik Fugle-Skind tilsendte) eller andre Steder; de fleste have i hvert Fald ikke godkjendt *Fratercula cirrhata* som grønlandsk. Man har maaske ikke Ret til at forkaste Meddelelsen som ikke tilstrækkelig sikker; noget særlig usandsynligt indeholder den jo ikke, og *Totanus flavipes* er senere funden i Grønland; det er dog foretrukket her ikke at tage Hensyn til den for ikke at medtage noget, hvorom der kunde tvivles.

Ch. L. Bonaparte: Comptes rendus hebd. des séances de l'Acad. des sciences, tom. 43, 1856; p. 1019. Et Par Ord om, at Prinds Napoleon nylig fra sin Rejse til Grønland havde hjembragt den amerikanske Race af Hjejlen, „*Pluvialis virginicus*".

J. H. Blasius: Aphorismen über Falken; Naumannia, Bd. VII, 1857; p. 223—264. Indeholder udførlige Oplysninger om Jagtfalke fra Grønland og andre Steder; men deres indbyrdes Forhold er ikke fremstillet rigtig.

Carl Petersen: Erindringer fra Polarlandene, 1850—1855; 1857. Indeholder enkelte Optegnelser om Fugle sete paa Rejserne med Penny i 1850—51 og med Kane i 1853—55. (Se Sutherland, Kane og Hayes.)

H. Rink: Grønland geografisk og statistisk beskrevet, Bd. 1 og 2, 1857. (Første Del af Bd. 1 udkom i 1852 som en egen Bog, se ovenfor.) Indeholder adskilligt om de for Grønlænderne vigtigste Fugle, især Bd. 2, p. 178—179 og 182—186. I det „naturhistoriske Tillæg" findes følgende Afhandling:

J. Th. Reinhardt: Stykket „Fugle" i Tillægget til Rink's Grønland geografisk og statistisk beskrevet, Bd. 2, 1857; p. 12—20. Nærmest kun en Navnefortegnelse over hvad der allerede var kjendt. Som ny for Grønland tilføjes *Ardea cinerea*, hvorved Listen voxede til 101.

F. L. M' Clintock: A narrative of the discovery of the fate of Sir John Franklin and his companions; 1859. Skildring af Rejsen med „Fox"; Vejen gik i Sommeren 1857 op langs Grønlands Vestkyst, hvor man landede et Par Steder, til Melville-Bugt; derfra drev Skibet med Isen i Løbet af Vinteren 1857—58 mod Syd gjennem Davis-Strædet, hvorefter man igjen i Foraaret 1858 sejlede mod Nord langs Grønlands Kyst til Melville-Bugt og videre

mod Vest. Hist og her i Skildringen omtales nogle af de almindeligste Fugle.

Carl Petersen: Den sidste Franklin-Expedition med „Fox", Capt. M' Clintock; 1860. Skildrer samme Rejse. Indeholder ligeledes lidt om Fugle.

I. I. Hayes: An Arctic Boat Journey in the autumn of 1854; 1860. Skildrer særlig en Fart langs Grønlands Kyst ved Mundingen af Smith-Sund, udført paa Rejsen med Kane. Indeholder ganske enkelte Meddelelser om Fugle.

J. Th. Reinhardt: Vidensk. Medd. Naturhist. Foren. Kbhvn., 1860; p. 335. Meddelelse om, at Zoologisk Museum i Kjøbenhavn fra Grønland havde modtaget: *Fuligula marila*, *Numenius borealis*, *Regulus calendula* og *Parula americana*. — Den grønlandske Liste voxede til 105.

D. Walker: Ornith. notes of the voyage of „The Fox" in the Arctic Seas; The Ibis, vol. II, 1860; p. 165—168, cf. Errata, p. XV. Iagttagelser paa M' Clintock's Franklin-Rejse i 1857—59. Paa Grønlands Kyst landedes ved Frederikshaab, Godhavn og Kap York, hvorfra der gives nogle Oplysninger om Fuglene, mest om almindelige Arter. Der nævnes ogsaa to Arter, der ikke før vare kjendte fra Grønland, *Fuligula marila* og *F. cristata* (under Navnene *Anas marila* og *A. fuligula*), ligeledes to Arter, der kun yderst sjelden ere sete dér, *Larus argentatus* og *Motacilla alba*, og desuden den ret sjeldne *Charadrius pluvialis*. Men der er Grund til at tvivle om Meddelelserne. *Fuligula cristata* og *Motacilla alba* ere da ogsaa stiltiende udeladte i Walker's næste Arbejde; den sidste synes at være ombyttet med *Saxicola oenanthe*.

D. Walker: Notes on the zool. of the last Arctic exp. under Capt. Sir F. L. M' Clintock; Journ. Roy. Dublin Soc., vol. III, 1860; p. 61—67 (om Fugle). Indeholder en mere udførlig Fortegnelse over de Fugle, der iagttoges paa ovenfor nævnte Rejse med „Fox", men oplyser væsenlig kun det samme som foregaaende Afhandling. Flere af Meddelelserne synes lidet trolige; det er saa godt som sikkert Fejltagelser, naar *Charadrius semipalmatus* nævnes som grønlandsk, naar det siges, at *Larus argentatus* „was found at different places along the coast of Greenland", og at *Larus leucopterus* var „not common along the coast of Greenland", naar „*Anas erythropus*" nævnes som ynglende i Grønland, og naar det siges om *Uria troile*, at den fandtes sammen med *Uria brünnichii* ved Ynglepladserne i Baffins-Bugt, o. s. v. — Som Tillæg til

Walker's Afhandling er (p. 75—77) vedføjet en Fortegnelse over de Fugle-Skind og Æg, som M' Clintock havde hjembragt fra sine arktiske Rejser i Nord-Amerika. Blandt andet opføres „*Alauda pratensis*", „the meadow pipit", fra Davis-Strædet 9de Juni 1850 og 5 Æg af „*Motacilla alba*" uden opgivet Findested; man fristes til at gjette, at der skulde have staaet *Anthus aqvaticus* (*ludovicianus*) og *Saxicola oenanthe*.

J. Th. Reinhardt: List of the Birds hitherto observed in Greenland; The Ibis, vol. III, 1861; p. 1—19. Fortegnelse over Grønlands Fugle med Oplysninger om de sjeldnere Arter. Som nye for Grønland tilføjes *Fulica americana* og *Larus roseus* („*Rhodostethia rosea*"). Fortegnelsen omfatter 118 Art-Navne; men af forskjellige Grunde maa rettest følgende 11 udgaa: *Mniotilta parus* (usikker), *Fringilla canescens* (ikke egen Art), *Colaptes auratus* og *Totanus flavipes* (begge usikre), *Anas carolinensis* (enstydig med *Anas crecca*), *Fuligula cristata* (opført efter Walker, vist en Fejltagelse, senere af Reinhardt udeladt), *Fratercula glacialis* (ikke egen Art, senere udeladt), *Fratercula cirrhata* (usikker, senere udeladt), *Larus chalcopterus* (enstydig med *L. leucopterus*), *Larus affinis* (neppe egen Art), *Pagophila brachytarsa* (ligeledes, senere udeladt). — Den grønlandske Liste var voxet til 107.

J. H. Blasius: Über die nordischen Jagdfalken; Journ. f. Ornith., Jahrg. X, 1862; p. 43—59. Omhandler især de grønlandske Jagtfalke; Forskjellen mellem unge og gamle, mørk og lys Race fremstilles rigtig.

A. Newton: Review of Drs. Blasius's and Baldamus's Continuation of Naumann's „Vögel Deutschlands"; The Ibis, vol. IV, 1862; p. 40—58. Indeholder blandt andet en rigtig Fremstilling af Forholdet mellem Jagtfalkens Former med særligt Hensyn til de grønlandske.

W. Preyer: Der Brillenalk (Plautus impennis) in europäischen Sammlungen; Journ. f. Ornith., Jahrg. X, 1862; p. 77—79. Nævner, at der i München findes et Skind af Gejrfuglen „fra Grønland"; efter Grieve, The Great Auk, 1885, Append., p. 16, er det oplyst at være fra Island.

H. Schlegel: Muséum d'Hist. Nat. des Pays-Bas, tom. II, 1862 (Striges, Falcones, Aqvilæ); IV, 1865 (Cursores); V, 1864 (Scolopaces); VI, 1863—67 (Anseres. Procellariæ, Lari, Urinatores). Indeholder Fortegnelse over og Beskrivelser af Fuglene i Museet i Leiden. Grønlandske Skind af Fugle af de nævnte Grupper op-

føres undertiden. Jagtfalkens Racer omtales mere udførlig med rigtig Adskillelse mellem voxne og unge. Som grønlandske nævnes for første Gang *Procellaria pelagica*, *P. bulweri* (ɔ: *Oestrelata columbina*) og *P. cinerea* (*Puffinus kuhlii*), men med tvivlsom Ret; de have dog derefter som oftest været optagne i de grønlandske Lister.

J. Th. Reinhardt: Notits om Canada-Gaasens (Bernicla canadensis) Forekomst i Grønland; Vidensk. Medd. Naturhist. Foren. Kbhvn., 1864; p. 246—247. Et Skind modtaget fra Grønland, hvor Arten vist havde ynglet. — Den grønlandske Liste voxede til 108.

J. Th. Reinhardt: Vidensk. Medd. Naturhist. Foren. Kbhvn., 1865; p. 241. Oplysning om *Larus roseus*, *Chœtura pelasgia* og *Turdus migratorius* modtagne i Museet fra Grønland, de to sidste nye for Landet. — Den grønlandske Liste voxede til 110.

S. F. Baird: The distribution and migrations of North-American Birds; The Ibis, new ser., vol. II, 1867; p. 257—293. (Efter Amer. Journ. Sc. Arts, vol. XLI, 1866.) Indeholder blandt andet (paa Grundlag af Reinhardt's Liste i Ibis 1861) Sammenligning mellem Grønland og Amerika og Europa i Henseende til Fugleverden.

I. I. Hayes: The Open Polar Sea, a narrative of a voyage of discovery towards the North Pole in the schooner „United States"; 1867. Rejsen gik, 1860—61, til Smith-Sund og Kennedy-Kanal; der overvintredes ved Port Foulke paa Grønlands Kyst. Indstrøet i Rejseberetningen findes adskillige Oplysninger om de almindeligste Fugle i det nordligste Grønland.

A. Newton: On certain species of Falconidæ, Tetraonidæ, and Anatidæ; Proceed. Acad. Nat. Sc. Philadelphia, 1871; p. 94—100. Indeholder en rigtig Fremstilling af Forholdet mellem Jagtfalkens Former og en Oversigt over de europæiske og grønlandske Ryper.

J. E. Harting: Catal. of an arctic coll. of Birds presented by Mr. John Barrow to the Univ. Museum at Oxford; with notes on the species; Proceed. Zool. Soc. London, 1871; p. 110—123. Fortegnelse over Fugle hjembragte fra forskjellige arktiske Rejser, med „Enterprise", „Plover", „Phoenix", „North Star", „Lady Franklin", „Assistance" og „Felix". Foruden enkelte almindelige Fugle nævnes fra Grønland en Sjeldenhed, *Fulica americana*, som dog tidligere var omtalt af Reinhardt.

J. Th. Reinhardt: Et Tillæg til Grønlands Fuglefauna;

Vidensk. Medd. Naturhist. Foren. Kbhvn., 1872; p. 132—134. *Pandion haliaëtus* og *Botaurus lentiginosus* („*B. minor*“) modtagne fra Grønland. — Den grønlandske Liste voxede til 112.

R. B. Sharpe: On the Falco arcticus of Holbøll, with remarks on the changes of plumage in some other Accipitrine Birds; Proceed. Zool. Soc. London, 1873; p. 414—419, pl. XXXIX (Fjer). Indeholder et Forsøg paa at udskille en „*Falco holbœlli*“ blandt de grønlandske Jagtfalke.

Baird, Brewer, and Ridgway: A History of North-American Birds, Land Birds, vol. I—III, 1874. Indeholder Beskrivelser, Livsskildringer og tildels Billeder af alle grønlandske Landfugle. Om deres Optræden i Grønland meddeles Iagttagelser paa anden Haand. Skind af de almindelige Arter fra Grønland nævnes undertiden.

O. Finsch: Afsnittet „Vögel“, mit Noten von Adolf Pansch, i Die zweite deutsche Nordpolarfahrt in den Jahren 1869 und 1870, unter Führung des Kapitän Koldewey, Bd. 2, 1874, p. 178—239. Oplysninger om 31 grønlandske Arter, deraf de 30 fra Østkysten, fundne paa Rejsen med „Germania“ og „Hansa“. Rejsen gik til Østkystens nordlige Del omtrent mellem 73° og 77°; „Germania“ overvintrede ved Sabine-Ø; „Hansa“ gik under udfor Liverpool-Kysten i Oktober 69, og Mandskabet drev om Vinteren og Foraaret paa Isen mod Syd langs Kysten. For flere af Arternes Vedkommende, især for *Saxicola oenanthe*, *Corvus corax*, *Cannabina linaria* („*Ægiothus canescens*“), *Lagopus mutus* („*L. alpinus*“), *Somateria mollissima*, *Uria arra* („*U. brünnichii*“), *Cepphus grylle*, har Finsch udført omhyggelige Sammenligninger med Skind fra andre Steder. Vedføjet er en Fortegnelse over de „hidtil i Øst-Grønland iagttagne Fugle“, omfattende kun 34 Arter; tre Arter, som man allerede dengang kjendte derfra, ere undgaaede Opmærksomheden: *Anas crecca*, *Oedemia perspicillata* og *Loxia leucoptera*. — Ogsaa i selve Rejseberetningen, samme Værk, B. 1, erzählender Theil, bearbeitet von den Mitgliedern der Expedition, 1873—74, findes hist og her Iagttagelser indstrøede.

A. Newton: Afsnittet „Eier“ i Die zweite deutsche Nordpolarfahrt, Bd. 2, 1874; p. 240—243. Omhandler de Fugle-Æg, der vare hjembragte fra samme Rejse til Øst-Grønland, af 7 Arter.

O. Finsch: Ueber eine Vögelsammlung aus Südwest-Grönland; Abhandl. herausg. v. naturw. Vereine zu Bremen, B. IV, 1874; p. 99—117. Redegjørelse for en Samling Skind af 27 mest al-

mindelige grønlandske Arter, nedsendte af Missionær Starick i Lichtenfels ved Fiskenæs. For flere af Arternes Vedkommende, især for *Falco gyrfalco*, *Cannabina linaria* og *Lagopus mutus*, gives indgaaende Beskrivelser og Sammenligninger med nærstaaende Former.

J. Th. Reinhardt: Notitser til Grønlands Ornithologi; Vidensk. Medd. Naturhist. Foren. Kbhvn., 1874; p. 179—189. Oplysninger om Skind af følgende Arter, modtagne i Museet: *Tringa minutilla*, *Fuligula marila var. affinis* („*Fulix affinis*"), *Otus brachyotus*, *Charadrius pluvialis typicus* („*Ch. apricarius*"), *Ch. sqvatarola* („*Sqvatarola helvetica*"), *Larus roseus* („*Rhodostethia rossi*") og Oversigt over de senere Aars Bidrag til Kundskab om Grønlands Fugle. Ny for Grønland var kun *Tringa minutilla*. — Listen voxede til 113.

Catalogue of the Birds in the British Museum; vol. I, by Sharpe, 1874 (*Falconidæ*); II, by Sharpe, 1875 (*Strigidæ*); III, by Sharpe, 1877 (*Corvus*); V, by Seebohm, 1881 (*Turdidæ*); VI, by Sharpe, 1881 (*Troglodytes*); VIII, by Gadow, 1883 (*Regulus*, *Vireo*); X, by Sharpe, 1885 (*Hirundinidæ*, *Mniotiltidæ*, *Motacillidæ*); XI, by Sclater, 1886 (*Icteridæ*); XII, by Sharpe, 1888 (*Fringillidæ*, *Emberizidæ*); XIII, by Sharpe, 1890 (*Sturnus*, *Alauda*); XIV, by Sclater, 1888 (*Tyrannidæ*); XVI, by Hartert, 1892 (*Chætura*); XVIII, by Hargitt, 1890 (*Sphyropicus*); XIX, by Shelley, 1891 (*Coccyzon*); XXII, by Ogilvie-Grant, 1893 (*Lagopus*); XXIII, by Sharpe, 1894 (*Rallidæ*); XXV, by Saunders & Salvin, 1896 (*Laridæ & Procellariidæ*); XXVII, by Salvadori, 1895 (*Anatidæ*). Foruden at Værket indeholder Beskrivelser af Ydre af alle kjendte Arter af de omhandlede Grupper, altsaa ogsaa af alle de Arter, der ere fundne i Grønland, nævnes ofte Skind af de almindeligere grønlandske Fugle. (Som grønlandsk nævnes, i vol. XXII, for første Gang, men med Urette, *Lagopus albus*, foruden *L. mutus*; og i vol. XXVII nævnes *Mergus merganser* fra Grønland, vist ved Fejltagelse.)

P. Kragh: Udtog af Dagbog (holdt i Grønland fra 1818—28); 1875. I 2den Del, p. 35—36, gjengives nogle Meddelelser fra indfødte Grønlændere fra Egnen ved Egedesminde om sjeldne Fugle, som hvid Ravn, Gejrfugl o. s. v.

A. Newton: Notes on Birds which have been found in Greenland; Rupert Jones: Manual of Nat. Hist., Geol., and Phys. of Greenland, 1875; p. 94—115. Kort Oversigt over Grønlands

Fugle, væsenligst støttet paa Afhandlinger af Reinhardt og Holbøll, skreven nærmest til Brug for Deltagerne i Nares' Rejse til Smith-Sund. Særlig Opmærksomhed vises overfor Spørgsmaal om Arternes nærmere Bestemmelse, deres Henførelse til Racer og deres Forhold til nærstaaende Arter. Tre af de Arter, som Reinhardt, efter andre, havde optaget i den grønlandske Liste, udelades med Grund: *Fuligula cristata*, *Procellaria pelagica* og *Fratercula cirrhata*. Til Listen føjes derimod *Falco tinnunculus*, omtalt af Sabine i 1824, og *Falco æsalon*, som Whymper havde fanget paa Havet nær Grønland; men begge vare iagttagne saa langt tilsøs, at de neppe kunde regnes for „grønlandske"; Dvergfalken har senere vist sig i Grønland.

A. R. Wallace: The Geogr. Distrib. of Animals, vol. II, 1876; p. 138. Et kort Overblik over de grønlandske Pattedyr og Fugle i geografisk Henseende, hvorefter sluttes, at Grønland nærmest maa henføres til „Nearctic Region".

C. H. Davis: Narrative of the North Polar Exped., U. S. Ship Polaris, C. F. Hall commanding; 1876. Beretningen, som Davis har sammenstillet efter Optegnelser fra Deltagerne i Rejsen, indeholder hist og her Oplysninger om Fuglene langs Grønlands Nordkyst, især fra Egnen om Thank-God-Harbour, ved Polaris-Bay, hvor „Polaris" overvintrede 1871—72, og fra Life-Boat-Cove, nær Port Foulke, hvor nogle af Deltagerne overvintrede 1872—73; enkelte Iagttagelser over Fugle gjordes ogsaa af dem af de Rejsende, der i Vinteren 1872—73 paa en Isflage drev mod Syd gjennem Baffins-Bugt og Davis-Stræde.

H. E. Dresser: A History of the Birds of Europe, vol. I—VIII, 1871—81. Indeholder Beskrivelser, Billeder og Livsskildringer af alle de grønlandske Arter, der ogsaa ere at finde i Europa; deres Optræden i Grønland fremstilles kort, efter andres Arbejder; ret ofte omtales og undertiden afbildes Skind fra Grønland. I Bind V, i et Hefte, der udkom i 1876, nævnes for første Gang *Coccyzon americanus* som grønlandsk, efter Meddelelse fra A. Benzon i Kjøbenhavn. — Den grønlandske Liste voxede derved til 114.

O. Finsch: Mein dritter Beitrag zur Vögelkunde Grönlands; Abhandl. herausg. v. naturw. Vereine zu Bremen, Bd. V, 1877; p. 343—366. Omhandler 31 almindelige grønlandske Arter, indsamlede af Starick ved Lichtenfels, ved Fiskenæs. For flere af Arterne, særlig for Jagtfalkene, gives indgaaende Oplysninger om Dragter o. s. v.

H. W. Feilden: On the Birds of the North Polar Basin; Proceed. Zool. Soc. London, 1877; p. 28—32. Iagttagelser fra Nares' Rejse (se næste Afhandl.).

H. W. Feilden: List of Birds observed in Smith Sound and in the Polar Basin during the arctic exped. of 1875—76; The Ibis, 4 ser., vol. I, 1877; p. 401—412. Faunistiske Oplysninger om 24 Arter, iagttagne paa Nares' Rejse med „Alert" og „Discovery", mellem 70° og 83°, mest fra Grinnell-Land, hvor begge Skibe overvintrede; paa Grønlands Nordkyst iagttoges ogsaa noget.

H. Rink: Danish Greenland ist People and ist Products, 1877. Indeholder lignende Oplysninger som den danske Udgave af Rink's „Grønland", fra 1857. Side 431—433 findes en Navnefortegnelse over Grønlands Fugle, forfattet af J. Th. Reinhardt.

J. Th. Reinhardt: Vidensk. Medd. Naturhist. Foren. Kbhvn., 1877—78; p. II. Meddelelse om, at Zoologisk Museum fra Grønland havde faaet et Skind af *Fulica atra*. — Derved voxede Fortegnelsen til 115.

H. W. Feilden: Appendix III, Ornithology, til Nares: Narrative of a voyage to the Polar Sea during 1875—76 in H. M. Ships „Alert" and „Discovery", vol. II, 1878; p. 206—217, pl. (med Afb. af Æg af *Calidris arenaria*). Som i The Ibis, 1877. Ogsaa indstrøet i Nares' Rejseberetning, vol. I & II, findes et og andet om grønlandske Fugle, dels fra de samme Steder, som Feilden omtaler, dels fra sydligere Egne.

C. Giesecke: Mineralogiske Rejse i Grønland; ved F. Johnstrup; 1878. Indeholder spredte Iagttagelser over nogle af de almindelige grønlandske Fugle langs den danske Del af Grønlands Vestkyst, hvor Giesecke rejste i Aarene 1806—13.

H. Saunders: On the Larinæ or Gulls; Proceed. Zool. Soc. London, 1878; p. 155—212. Oversigt over Maage-Arterne; indeholder ogsaa Oplysninger om grønlandske Skind.

E. Bessels: Die amerikanische Nordpol-Expedition; 1879. Skildrer Rejsen med „Polaris" i 1871—73, samme Rejse, der i 1876 er beskreven af Davis. Hist og her i Rejseberetningen findes en Del Iagttagelser over Fugle, og p. 311—312 findes en samlet Oversigt over de 24 Arter, der iagttoges Nord for 81°.

Th. M. Brewer: The Ibis, 4 ser., vol. III, 1879; p. 375—376. Meddelelse om, at Kumlien paa sit Besøg i Grønland i 1878 havde fundet *Tringa subarquata* ynglende ved Christianshaab og fra

E. Fencker havde faaet adskillige af dens Æg. Sagen maa bero paa en Misforstaaelse; *T. subarqvata* er endnu aldrig funden i Grønland.

H. W. Feilden: The Ibis, 4 ser., vol. III, 1879; p. 486—487. Velgrundet Tvivl om Brewer's Meddelelse om *Tringa subarqvata* i Grønland.

E. F. v. Homeyer: Meine ornithologische Sammlung; Journ. f. Ornith., Jahrg. XXVII, 1879. Indeholder, p. 180—184, ogsaa nogle Meddelelser om de grønlandske Graasiskener (*Cannabina linaria* etc.).

L. Kumlien: Contrib. to the nat. hist. of Arctic America made in connection with the Howgate Polar Exped., 1877—78; Bull. U. S. National Museum, Nr. 15, 1879; Afsnittet „Birds", p. 69—105. Oversigt over de Fugle, der iagttoges paa Rejsen, der gik, med „Florence", til Vestsiden af Davis-Strædet, til Cumberland-Sund. Undervejs, fra 31te Juli til 22de August 1878, anløbes Godhavn paa Disko, hvor Kumlien ogsaa samlede nogle Oplysninger om grønlandske Fugle, især hos E. Fencker. (Et Par Misforstaaelser ere indløbne: *Ægialitis semipalmata*, *Tringa subarqvata*, „*Grus fraterculus*" opføres som grønlandske; „*Bucephala islandica*" (*Clangula islandica*) nævnes som „quite common in the Godhavn district"; etc.).

Meddelelser om Grønland, udgivne af Commissionen for Ledelsen af de geologiske og geografiske Undersøgelser i Grønland, 1ste til 19de Hefte, 1879—96. Foruden enkelte særlige Afhandlinger om Fugle (nævnte nedenfor) findes nogle Oplysninger indstrøede i de mange Beretninger om Rejser langs den danske Del af baade Vest- og Østkyst, af J. A. D. Jensen, A. Kornerup, K. J. V. Steenstrup, C. F. Wandel, C. H. Ryder, G. Holm, V. Garde. Oplysninger om grønlandske Fugle-Navne findes i Afhandlinger af H. Rink, i 10de og 11te Hefte.

J. Th. Reinhardt: Vidensk. Medd. Naturhist. Foren. Kbhvn., 1879—80; p. I. Oplysning om, at den Stær, der havde vist sig i Grønland, ikke var af den færøiske Race.

J. Th. Reinhardt: En for Grønland ny Fugl; Vidensk. Medd. Naturhist. Foren. Kbhvn., 1879—80; p. 7—8. Et Skind af *Oedemia fusca* modtaget fra Grønland. — Fortegnelsen voxede til 116.

P. E. Freke: A compar. catal. of Birds found in Europe and North America; Scientific Proceedings of the Royal Dublin Soc.,

new ser., vol. II, 1880; p. 373—416 & 634. Grønlands Fugle omtales, mest paa Grundlag af Newton's Fortegnelse.

J. Th. Reinhardt: Notitser til Grønlands Ornithologi, (2); Vidensk. Medd. Naturhist. Foren. Kbhvn., 1881; p. 183—189. Meddelelser om *Turdus migratorius*, *Charadrius pluvialis* („*Ch. apricarius*"), *Numenius borealis*, *Gallinago scolopacina var.* („*G. wilsoni*"), *Lestris catarrhactes* („*Stercorarius catarrh.*"), *Procellaria leucorrhoa*, *Podicipes griseigena* („*Podiceps holbølli*"), *Oedemia perspicillata*, *Somateria dispar* („*Stelleria dispar*"); de fleste vare modtagne i Museet; *Somateria dispar*, den eneste for Grønland nye Art, var iagttagen af Fencker og derefter omtalt af Kumlien, men med tildels urigtig Opgivelse. — Den grønlandske Fortegnelse voxede til 117.

L. M. Turner: On Lagopus mutus, Leach, and its allies; Proceed. U. S. Nat. Mus., vol. V, 1882; p. 225—233. Indeholder blandt andet Forsøg paa at udmærke den grønlandske og cumberlandske „*Lagopus mutus reinhardti* (Brehm) Turner" fra den amerikanske „*Lagopus mutus rupestris* (Gm.) Ridgw.", etc.

Baird, Brewer, and Ridgway: The Water Birds of North America, vol. I & II; Mem. Mus. Comp. Zool. at Harvard Coll., vol. XII & XIII; 1884. Er udført paa lignende Maade som de samme Forfatteres „Land Birds", 1874. (Som grønlandske nævnes vist for første Gang, men med Urette, *Mergus cucullatus* og *Podicipes nigricollis*).

L. Stejneger: Notes on the Genus Acanthis; The Auk, vol. I, 1884; p. 145—156. Omhandler ogsaa de grønlandske Graasiskener, der henføres til „*Acanthis hornemanni* (Holb.) Stgr." og „*A. linaria rostrata* (Coues) Stgr."

L. Stejneger: A brief review of the Lagopodes belonging to the group Attagen Kaup; Zeitschr. f. d. ges. Ornith., Jahrg. I, 1884; p. 86—92, pl. V. Indeholder blandt andet Tilslutning til Turner's og andres Forsøg paa at udmærke den grønlandske Rype: „*Lagopus rupestris reinhardti* (Brehm) Blasius".

Symington Grieve: The Great Auk, or Garefowl (Alca impennis, Linn.), its History, Archæology, and Remains, 1885. Indeholder udførlige Oplysninger om, hvad der vides om Gejrfuglens Forekomst i Grønland, tildels efter Meddelelser fra Iap. Steenstrup.

G. Kolthoff i A. E. Nordenskiöld: Den andra Dicksonska expeditionen till Grönland, utförd År 1883; 1885; p. 196. En Liste over 16 Arter Fugle iagttagne ved „Sofias Hamn" i Bunden af

Aulatsivik-Fjord tæt S. for Christianshaab, i Juli. Blandt andre opføres „*Falco æsalon* Cuv.", der ikke hidtil var set i Grønland; men da ingen nærmere Oplysning gives, og da man ikke synes at have været opmærksom paa det usædvanlige i Tilfældet, tør man vist ikke stole paa Opgivelsen. — I Nordenskiöld's Rejseberetning findes desuden ganske enkelte Meddelelser om Fugle.

L. Stejneger: On Gyrfalcons; The Auk, vol. II, 1885; p. 184—188. Handler om Navnene for Jagtfalkene; de amerikanske Former kaldes: *Falco islandus* Brünn., *F. rusticolus* L., *F. rust. gyrfalco* (L.) og *F. rust. obsoletus* (Gm.).

L. Stejneger: Colymbus nigricollis, not a North American Bird; The Auk, vol. II, 1885; p. 340—341. Oplysning om, at det kun er ved Forvexling af Synonymer, at *Podicipes nigricollis* har været opført som grønlandsk.

J. J. Dalgleish: Discovery of the nest of Larus rossii in Greenland; The Auk, vol. III, 1886; p. 273. En anden-Haands Meddelelse om samme tvivlsomme Tilfælde, som er omtalt af Seebohm i P. Z. S. 1886.

F. Fischer und A. Pelzeln: Vögel und Säugethiere von Jan Mayen, i Die Österreichische Polarstation Jan Mayen; Beobachtungs-Ergebnisse, Bd. III, 1886; om Fuglene p. 109—127, pl. IX. Indeholder en Fortegnelse over Grønlands Fugle (efter andres Arbejder) til Sammenligning med Fuglene fra Jan Mayen, Island, Spitsbergen og Novaja-Semlja.

A. W. Greely: Three years of arctic service, an account of the Lady Franklin Bay Exped. of 1881—84, vol. I & II, 1886. Indeholder nogle Iagttagelser over Fuglene ved Smith-Sund og nordligere, mest fra Grinnell-Land, kun lidt fra Grønlands Kyst. Iagttagelserne findes dels spredte i Rejseberetningen, dels samlede i et eget Afsnit (Append. VIII, Ornithology; vol. II; p. 372—385), hvor de ere sammenstillede med tidligere Meddelelser fra samme Egne. Ialt omtales 34 Arter.

H. Seebohm: Proceed. Zool. Soc. London, 1886; p. 82. Meddelelse om en *Larus roseus* fra Christianshaab, hvor den skulde have ynglet.

G. Holm og V. Garde: Den danske Konebaads-Expedition til Grønlands Østkyst; 1887. Skildring af Rejserne i 1883—85 paa Strækningen mellem Nanortalik og Angmagsalik. Indeholder enkelte Meddelelser om Fugle. Nærmere Redegjørelse for samme

Rejser findes i Meddelelser om Grønland, 9de og 10de Hefte, 1889 og 88.

L. Kumlien: The Merlin (Falco æsalon) in Greenland; The Auk, vol. IV, 1887; p. 345. Meddelelse om, at Museet i Milwaukee fra Dr. Wiepken, Oldenburg, havde modtaget en Dvergfalk skudt ved Kap Farvel. — Den grønlandske Liste voxede derved til 118.

J. A. Palmén: Bidr. till känned. om Sibiriska Ishafskustens Fogelfauna enl. Vega-Expeditionens iakttagelser och samlingar; Vega-Exp. Vetensk. Iakttagelser, Bd. V, 1887; p. 241—511. Indeholder en Oversigt over en Del af Grønlands Fugle-Fauna, kun sammenstillet efter andre; men Arbejdet er dog af Vigtighed for enhver, der har nærmere at gjøre med de grønlandske Fugle, paa Grund af dets Rigdom paa Oplysninger om den arktiske Fugleverden i dens Helhed.

E. Fencker: Fuglene i Uperniviks Distrikt; Meddelelser om Grønland, 8de Hefte, 1889; p. 250—251. En kort Oversigt over 47 Arter, forfattet i 1887, meddelt i en Afhandling af C. Ryder.

A. T. Hagerup: Some account of the Birds of Southern Greenland, from the MSS. of A. Hagerup, edited by Montague Chamberlain; The Auk, vol. VI, 1889; p. 211—218, 291—297. Iagttagelser fra Hagerup's første Ophold i Ivigtut, ogsaa optagne i hans Birds of Greenland, 1891.

F. Nansen: Paa Ski over Grønland, en Skildring af den norske Grønlands-Ekspedition 1888—89; 1890. Rejsen gik, i Sommeren 1888, langs den sydlige Del af Grønlands Østkyst og tværs over Indlandsisen fra Umivik til Godthaab, hvor man overvintrede 1888—89. Enkelte Iagttagelser over Fugle findes indstrøede i Skildringen.

A. T. Hagerup: The Birds of Greenland, transl. f. the Danish by F. B. Arngrimson, ed. by Montague Chamberlain, 1891. Faunistiske Oplysninger om 38 Arter, de allerfleste iagttagne ved Ivigtut, hvor Hagerup opholdt sig fra April 1886 til Oktober 88, og en Fortegnelse over Grønlands Fugle, med enkelte Vedføjelser, især om Yngletider (tildels efter Benzon's Katalog). Ved Hjelp af afdøde Apotheker A. Benzon's haandskrevne Katalog over hans Samling tilføjedes til den grønlandske Liste to Arter, *Totanus solitarius* og *Myiodioctes canadensis* („*Sylvania canad.*") (de paagjeldende Skind vare dengang overgaaede til Zoologisk Museum i Kjøbenhavn). Hagerup's Fortegnelse omfatter 139 Art-Navne og vilde have omfattet 142, hvis ikke *Puffinus griseus*, *Gallinago*

wilsonii og *Coccyzon americanus* vare glemte; men af de 139 maa rettest følgende 20 udgaa: *Larus affinis, Fulmarus glacialis minor, Aythya affinis, Somateria v-nigra, Charadrius dominicus, Falco rusticolus* og *Acanthis hornemanni* ere kun Racer, mere eller mindre udprægede, af andre grønlandske Fugle. *Anas carolinensis* er en Race af den ogsaa opførte *A. crecca*, hvis typiske Form dog ikke kjendes sikkert fra Grønland. *Lunda cirrhata, Puffinus kuhlii, Bulweria bulweri, Procellaria pelagica, Totanus flavipes, Colaptes auratus* og *Dendroica blackburniæ* ere ikke, eller vare dengang ikke, tilstrækkelig sikkert efterviste i Grønland. *Falco tinnunculus* var kun set langt fra Kysten. *Alauda arvensis* er ogsaa af flere andre nævnet som grønlandsk, men vist kun ved Fejltagelse. Det samme gjelder *Tringa ferruginea* (ɔ: *T. subarquata*). *Sterna paradisea* og *Empidonax pusillus* ere Synonymer til de ogsaa opførte *S. hirundo* (ɔ: *S. macrura*) og *E. flaviventris* og kun ved Misforstaaelse indkomne som egne Arter. Den grønlandske Snegaas opføres, vel gjetningsvis, som *Chen hyperboreus nivalis*; men de hjembragte Skind ere netop af anden Race. Ligeledes opføres den grønlandske Kanada-Gaas som *Branta canadensis hutchinsii*; men den er af anden Race. — Den grønlandske Liste var voxet til 120.

A. T. Hagerup: The Auk, vol. VIII, 1891; p. 319—320. Et Par Rettelser og Tilføjelser til „Birds of Greenland".

Ch. Bendire: Life Histories of N. Amer. Birds, with special ref. to their breeding habits and eggs; Smithson. Instit., U. S. Nat. Mus., Special Bulletin Nr. 1, 1892 (12 Plader). I det paagjeldende Bind, der handler om Hønsefugle, Duer og Rovfugle, omtales ogsaa grønlandske Arter, og Æg fra Grønland beskrives.

O. Helms: Ornithologiske Iagttagelser fra Arsukfjorden, Sydgrønland; Vidensk. Medd. Naturhist. Foren. Kbhvn., 1892; p. 221—252. Iagttagelser fra Egnen om Ivigtut, hvor Helms opholdt sig fra 22de April 1890 til 6te Juni 91. Medtagne ere Iagttagelser gjorte af Th. N. Krabbe ved Arsuk i Tiden fra 24de August 1889 til 13de Oktober 90. Ialt omtales 44 Arter.

Witmer Stone: Birds collected by the West Greenland Exped.; Proceed. Acad. Nat. Sc. Philadelphia, 1892; p. 145—152. Fortegnelse over 21 (rettere 20) Arter almindelige nordgrønlandske Fugle, samlede mellem 26de Juni og 11te August 1891, paa Peary's og Heilprin's Rejse med „Kite", især paa Disko, Duck Island, i Melville-Bugt, ved Kap York og Mc Cormick-Bugt.

J. A. Allen: The geographical origin and distrib. of N. Amer. Birds, considered in relation to faunal areas of N. Amer.; The Auk, vol. X, 1893; p. 97—150. Handler ogsaa om Istidens Virkning paa Fugleverdenen. (Flere Udtryk i nærværende Afhandling kunne minde om Allen's Fremstilling. Ligheden er dog tilfældig; min Afhandling var færdig skreven, inden jeg lærte Allen's at kjende. Hvad vi have fælles, maa ogsaa nærmest regnes for fælles Ejendom med mange andre; det er Slutninger, der synes nærliggende for de fleste, der tænke over de Kjendsgjerninger, der staa i Forbindelse med Istiden.)

E. Vanhöffen: Bericht über botanische und zoologische Beobachtungen im Gebiet des Umanak-Fjords; Verhandl. d. Ges. f. Erdkunde zu Berlin, Bd. XX, 1893; p. 338—353. Ved Lejlighed nævnes enkelte af de almindelige grønlandske Fugle iagttagne paa Rejsen med Drygalski i 1892—93.

E. Vanhöffen: Frühlingsleben in Nord-Grönland; Verhandl. d. Ges. f. Erdkunde zu Berlin, Bd. XX, 1893; p. 454—469. Indeholder spredte Iagttagelser over nogle faa af de almindeligste Arter i Nord-Grønland, især i Umanak-Egnen, fra Foraaret 1893. Desuden nævnes *Tadorna casarca* for første Gang som grønlandsk, efter et Skind (tilhørende Inspektør Fencker), som Vanhöffen fik Lejlighed til at se i Augpalartok ved Upernivik. — Den grønlandske Liste voxede til 121.

A. T. Hagerup: Notes from Greenland; The Zoologist, 3 ser., vol. XVIII, 1894; p. 56—57. Meddelelse om nogle sjeldnere grønlandske Fugle-Skind, de fleste sete paa et Besøg i Museet i Kjøbenhavn.

O. Helms: Fortsatte ornithologiske Iagttagelser (1893) fra Arsukfjorden, Sydgrønland; Vidensk. Medd. Naturhist. Foren. Kbhvn., 1894; p. 213—236. Iagttagelser fra Arsuk og Omegn fra Tiden mellem 24de April og 17de Oktober 1893. 43 Arter omtales; af dem vare de 6 ikke før nævnte fra Egnen. — En Del af Iagttagelserne fra samme Rejse har Helms meddelt i en Afhandling: En ornithologisk Udflugt i Grønland, i „Naturen og Mennesket", Juli 1895; p. 37—58.

E. Bay: Afsnittet „Pattedyr og Fugle" i Den østgrønlandske Expedition udført i Aarene 1891—92 under Ledelse af C. Ryder, 3dje Del; Meddelelser om Grønland, 19de Hefte, 1894 (96); p. 1—51. Faunistiske Iagttagelser. Rejsen gik i Eftersommeren 1891 med „Hekla" langs Østkysten fra Hold-with-Hope, hvor man var

iland, til Scoresby-Sund, hvor man overvintrede, paa Danmarks-Ø, som man forlod i Eftersommeren 1892, hvorefter man i September anløb Angmagsalik. 32 Fugle-Arter omtales, af hvilke 6 ikke tidligere kjendtes fra Østkysten, blandt dem *Anser segetum*, der ikke tidligere var set i Grønland. I et eget Afsnit omtales desuden de Arter, der iagttoges i de forskjellige Belter af Drivisen udfor Østkysten. — Nogle Iagttagelser fra samme Rejse har Bay meddelt i Dansk Jagttidende, 1895. — Den grønlandske Liste voxede til 122.

E. Astrup: Blandt Nordpolens Naboer; 1895. Astrup, der deltog i Peary's to Rejser 1891—92 og 1893—94, var med paa Vandringen over Indlandsisen Syd for Grønlands Nordkyst, fra Mc Cormick-Bugt, hvor man havde overvintret, til Navy-Cliff paa Grønlads Nordøst-Hjørne og tilbage igjen, fra Maj til August 1892. Alene udførte Astrup i April 1894 en Rejse langs Kysten af Melville-Bugt. Lejligheden til at iagttage Fugle var ikke stor; kun ganske faa Oplysninger om Fugle findes indstrøede i Rejseberetningen.

A. Ohlin: Zool. observ. during Peary Auxiliary Exp. 1894, Afsnittet „Birds"; Biol. Centralbl., Bd. XV, 1895; p. 168—170. Meddelelser om 16 af de almindeligste grønlandske Arter, de fleste sete i Baffins-Bugt og i Mundingen af Smith-Sund.

Witmer Stone: List of Birds coll. in North Greenland by the Peary Exp. of 1891—92 and the Relief Exp. of 1892; Proceed. Acad. Nat. Sc. Philadelphia, 1895 (96); p. 502—505. Oversigt over 19 Arter iagttagne i Egnen om Mc Cormick-Bugt fra Juli 1891 til August 92 og over 19 Arter indsamlede i Eftersommeren 1892 paa den nordlige Del af Grønlands Vestkyst omtrent paa de samme Steder, som besøgtes paa Heilprin's Rejse i 1891.

M. Traustedt: Rejseerindringer fra Grønland 1892; 1895. Rejsen gik i Sommertiden til Egnen om Disko-Bugt. Enkelte Iagttagelser meddeles om nogle af de almindeligste grønlandske Fugle.

H. Winge: Vidensk. Medd. Naturhist. Foren. Kbhvn., 1895; p. 63—65. Meddelelse om nogle Skind af grønlandske Fugle modtagne i Zoologisk Museum: *Anser segetum*, *Tadorna casarca*, *Somateria mollissima var. v-nigrum*, *Totanus solitarius*, *Coccyzon americanus*, *Hirundo rustica typica*, *Myiodioctes canadensis* og som nye for Grønland *Dendroeca maculosa*, *D. pennsylvanica*, *Siurus noveboracensis*, *Scolecophagus ferrugineus*. — Den grønlandske Liste var voxet til 126.

D. Bruun: Ornithologiske Iagttagelser fra Sydgrønland i Sommeren 1894; Vidensk. Medd. Naturhist. Foren. Kbhvn., 1895; p. 175—187. Iagttagelser fra Strækningen mellem Arsuk og Julianehaab og især fra Fjordene i Egnen om Julianehaab. 30 Arter omtales.

H. Schalow: Ueber eine Vogelsammlung aus Westgrönland; Journ. f. Ornith., Jahrg. XLIII, 1895; p. 457—481. Meddelelser om Skind af 16 almindelige Arter og om nogle Æg og Reder, indsamlede af Vanhöffen paa Drygalski's Rejse til Umanak-Egnen i 1892—93. (Ved en Fejltagelse er „*Lagopus lagopus*" opført som grønlandsk foruden „*Lagopus rupestris reinhardti*". Ligeledes er det en Fejltagelse, naar det siges, at Museet i Kjøbenhavn har faaet „ein ♀" af *Somateria v-nigrum* fra Grønland; det var „fem Hanner" (5 ♂); Hunnen vilde neppe være til at kjende.) — Tilføjet er en Del Udmaalinger af grønlandske Fugle-Æg i Krüger-Velthusen's Samling. (De opgivne Findesteder ere øjensynlig ikke altid til at stole paa.)

O. Helms: Ornithologiske Iagttagelser fra det nordlige Atlanterhav; Vidensk. Medd. Naturhist. Foren. Kbhvn., 1897; p. 216—236. Indeholder ogsaa adskilligt om Fugle nær Grønlands Kyster over Atlanterhavet og Davis-Strædet.

O. Kleinschmidt: Journ. f. Ornith., Jahrg. XLV, 1897; p. 514—516. Lidt om Jagtfalke, ogsaa grønlandske. Rigtig Fremstilling af Forholdet mellem unge og gamle, mørke og lyse Racer.

E. Vanhöffen: Grönland-Expedition der Ges. f. Erdkunde zu Berlin 1891—1893; Bd. 2, Teil I, 1897; p. 46—83. Af egne Iagttagelser meddeles i Hovedsagen det samme, der allerede er meddelt i de ovenfor nævnte Afhandlinger af Vanhöffen og Schalow. Tilføjet er blandt andet en kort historisk Oversigt over Grønlands Fugle, hvis Art-Tal opgives til 146. Vanhöffen er i dette Arbejde ofte kommen til at fejle.

O. Helms: Ornithologiske Iagttagelser fra Angmagsalik, Øst-Grønland, af J. Petersen; Vidensk. Medd. Naturhist. Foren. Kbhvn., 1898 (trykt i 97); p. 169—175. Korte Meddelelser om 27 Arter, efter tre Aars Erfaring, fra 1894. Ny for Grønland var *Corvus cornix*, nye for Øst-Grønland *Sturnus vulgaris* og vist *Anser albifrons*. — Den grønlandske Liste voxede til 127.

(Ved nærværende Afhandling, ved Tilføjelse af *Totanus flavipes* og *Machetes pugnax*, voxer den grønlandske Fortegnelse til 129 Arter.)

Der kunde endnu opregnes Arbejder, der indeholde mere eller

mindre første-Haands Meddelelser om Grønlands Fugle, og endelig er der af Geologer, Geografer, Botanikere, Zoologer og andre skrevet en Mængde om Istiden og dens Virkninger paa Planter og Dyr, Arbejder, der for en stor Del finde Anvendelse paa Grønlands Fugleverden.

Naar saa mange Arbejder til Oplysning om Grønlands Fugle ere fremkomne, kan der ikke siges at være stor Trang til et nyt, især ikke fra den, der ikke efter Selvsyn kan give mindste Bidrag til Kundskaben om Fuglenes Færden i Grønland. Undskyldningen for nærværende Arbejde er, at det sammenfatter, hvad der før var spredt, og at det for Artbestemmelsernes Vedkommende, for Oplysninger om Findesteder o. s. v., hviler paa et nyt Gjennemsyn af den Samling af grønlandske Fugle og tilhørende Breve og andre Haandskrifter, der findes i Kjøbenhavns Zoologiske Museum. Museets grønlandske Fuglesamling er den righoldigste, der findes; den vilde være mere righoldig, end den er, hvis ikke efterhaanden meget var bortbyttet til andre Museer, og hvis ikke adskilligt i tidligere Tid var bortkastet som ødelagt, hvorved ikke altid er gaaet frem med største Skjønsomhed (til Forklaring maa det siges, at mange af de grønlandske Fugle-Skind ere komne hertil uden at være forgiftede, saa at de trods Paapasselighed ere blevne angrebne af Insekter). Tilvejebragt er Samlingen ved stadig Indsamling i det meste af et Aarhundrede; voxet er den dels ved Kjøb ved tilfældige Lejligheder, dels ved Udbyttet af de Forsknings-Rejser, som Regjeringen har ladet foretage, dels, og ikke mindst, ved Gaver, især fra grønlandske Embedsmænd. Blandt dem, der paa den ene eller den anden Maade have gjort sig fortjente af Museets grønlandske Fuglesamling, maa især nævnes: Assistent H. Ager, Kolonibestyrer Arntz, Assistent Arøe, Kand. E. Bay (der forestod Indsamlingerne for Museet paa Lieut. Ryder's Rejse til Øst-Grønland i 1891—92), Apotheker A. Benzon, Kolonibestyrer Bistrup, Læge Block, Kolonibestyrer Bolbroe, Kolonibestyrer C. Brummerstedt (der bl. a. i 1891 har tilstillet Museet en Del Optegnelser om Fuglene ved Holstenborg, efter 14 Aars Erfaring), Premierlieut. D. Bruun (der har givet Museet de Fugle-Knogler, han havde fundet i Kjøkkenmøddingerne ved Nordbo-Ruinerne ved Julianehaab), Assistent Bülow, H. M. Kong Christian VIII, Kapt. Drechsel, Fabrikant Chr. Drewsen, Kand. P. Eberlin, Kjøbm. Engholm, Inspektør Major Fasting, Inspektør E. Fencker (der dels har givet Museet enkelte sjeldne grønlandske Fugle, dels til Museet har afhændet sin

store og smukke Fuglesamling, som han selv i Løbet af mange Aar havde tilvejebragt i Grønland, og endelig har skjænket Museet sin ornithologiske Dagbog ført i Grønland fra 1879 til 93, især ved Godhavn, Christianshaab, Upernivik, Ritenbenk og Godthaab), Minister Fischer, Kolonibestyrer K. V. Fleischer, Pr.-Lieut. V. Garde, Etatsraad Giede, Kapt.-Lieut. W. A. Graah, Kapt. Gram, den Kgl. Grønlandske Handel, Commissionen for Ledelsen af de geologiske og geografiske Undersøgelser i Grønland, Architekt A. T. Hagerup, Læge S. Hansen, Inspektør Heilman, Læge O. Helms (der har skjænket Museet en meget anselig og smuk Samling sydgrønlandske Fugle-Skind, tilvejebragt af ham selv), Direktør Hofman Bang, Inspektør Kapt.-Lieut. C. Holbøll (der i mange Aar samlede for Museet og tilvejebragte righoldige Samlinger), Kand. Th. Holm, Kolonibestyrer Jensen, Kapt. J. A. D. Jensen, Pastor Jørgensen (der ogsaa har skjænket Museet sine Dagbogs-Optegnelser fra Syd-Grønland fra Aarene 1840 og 41), Assistent Kauffeldt, Kolonibestyrer O. V. Kielsen og Assistent O. Kielsen (der begge i Syd-Grønland have tilvejebragt store Samlinger), Dr. N. Kjærbølling, Kand. H. Knutsen, Dr. phil. Kolderup Rosenvinge, Kand. A. Kornerup, Læge Th. N. Krabbe, Kammerraad Lassen, Kjøbm. Lund, Kolonibestyrer Lytzen, Kolonibestyrer Monrad, Direktør Justitsraad Motzfeldt, Sysselmand H. C. Müller, Kolonibestyrer P. Müller, Kolonibestyrer Møldrup, Kand. H. P. Møller, Kapt. Normann, Direktør Etatsraad Olrik (hvem Museet skylder store Indsamlinger fra Nord-Grønland), Kolonibestyrer Petersen, Distriktslæge Pfaff, Dr. phil. Pingel, Pastor Praem, Direktør Dr. phil. Rink, Kolonibestyrer Distriktslæge Ch. N. Rudolph, Inspektør Ryberg, Lieut. Sahlertz, Konserv. Scheel sen. & jun., Apotheker Steenberg, Prof. Iap. Steenstrnp, Dr. phil. K. J. V. Steenstrup (der blandt andet har indsamlet en Mængde Fugle-Knogler i en gammel eskimoisk Kjøkkenmødding ved Nusak paa Nugsuak-Halvø), Kand. Søltoft, Pastor P. M. Sørensen, Fru Thaarup, Adjunkt M. Traustedt, Botanikeren Dr. J. Vahl (der samlede for Museet baade paa Vestkysten og Østkysten, hvor han rejste sammen med Graah; Breve og Dagbøger fra hans Rejser findes i Zoologisk Museum og i Botanisk Bibliothek), Grosserer Weber, Mr. E. Whymper, Kjøbm. Wolff, Kolonibestyrer Zimmer. Frem for alle andre maa Holbøll nævnes som den, der har givet det vægtigste Bidrag til Kundskaben om Grønlands Fugle.

En smal bjergfuld Kyst uden Skov, kun med lidt Krat, mest af Pil, El og Ene, sydligst ogsaa Birk, ellers med vexlende Græsmark, Eng, Hede og nøgne Klipper, er jo alt, hvad Grønland byder Fugle til Bolig. Landets Indre er jo dækket af Is. Kysten er jo til næsten alle Sider omsluttet af bredt Hav, der en lang Tid af Aaret enten er tilfrosset eller dog fyldt af Is. At Grønlands faste Fugleverden er fattig paa Arter, er derfor en Selvfølge. Skovfugle, der i mange andre lige saa nordlige Lande udgjøre en væsenlig Del af Fugleverdenen, mangle helt; af Landfugle findes kun enkelte Arter, der ere vante til at leve paa aabent Land. Den allerstørste Del af Fuglelivet er bunden til Stranden; trods sin Størrelse har Grønland i Henseende til sin Fugleverden en ikke ringe Lighed med en lille afsides Ø. Havet udnyttes af en Vrimmel af Fugle af forholdsvis mange Arter; fra Havets Overflade samle Maager og Stormfugle alt muligt op; under Vandet fange Alkefugle, Lommer og Skarv de frit svømmende Krebsdyr og Fiske; fra Havets Bund hentes Skaldyr af Dykænder; Søfuglene igjen tjene tildels til Føde for Havørn, Falk og Ravn.

For at en Fugl til Stadighed skal kunne finde sig tilrette i et saa ublidt Land som Grønland, kræves, at den har særlige Egenskaber. Grønlands faste Fugleverden er et Udvalg af de ypperst udviklede af de nordlige Egnes Fugle.

Størst ere de Fordringer, der stilles til de Arter, der ikke om Vinteren forlade Landet; størst igjen ere de Krav, der stilles til dem, der overvintre selv i Nord-Grønland.

Der er blandt de grønlandske Fugle vist ingen, der ikke ved Lejlighed maa vandre bort fra sin Føde-Egn; men nogle

Arter vandre kun saa lidt, at de dog tildels blive i Nord-Grønland Aaret rundt. Som Arter, der kunne sees i Nord-Grønland ogsaa i den Tid, da Solen er under Synskredsen, nævner Holbøll af Landfugle først og fremmest Rype og Ravn, dernæst Jagtfalk og Sneugle, af Søfugle Ederfugl, Konge-Ederfugl, Tejste, Lomvie og Søkonge; kun sjelden sees en Graamaage. Naar Dagene længes, men endnu i Vinterens koldeste Tid, i Februar og Marts, ser man paa Fjeldene inde i Land Flokke af Graasiskener og Snespurve. Landfuglene ere maaske de, der ere mest uafhændige af Vejret; Søfuglene maa i hvert Fald vige for Isen.

Som Hønsefugl hører Rypen, Fjeldrypen (*Lagopus mutus*), vel til de mere oprindelige Fugle, til dem, der i Bygning have forholdsvis meget tilbage af Lighed med deres Forfædre blandt Krybdyr; men indenfor Hønsefuglene hører den til de højeste; i Form af Underkjæbe, Brystben, Mellemhaand og meget andet er den blandt dem, der ere naaede videst i de særlige Omdannelser, der ere ejendommelige for Hønsefuglene; den hører til dem, der have vundet størst Evne til at leve af saa vanskelig fordøjelig Føde som Knopper og Kviste, og den er blandt dem, der have tilegnet sig den største Dygtighed i at grave. Den kan nøjes med den Planteføde, som Grønland kan byde den Vinteren igjennem; med sine stærke Kløer kan den grave sig Vej ned til de Planter, der ere dækkede af Sne; sin Grave-Evne kan den ogsaa bruge til at danne sig Skjulesteder under Sneen. Til Forskjel fra dem af dens Slægtninge, der leve under mere blide Kaar, har den faaet et Par Egenskaber, der gjenfindes hos mange andre Fugle fra kolde Lande: den tykke Fjerklædning, der ogsaa helt indhyller Foden, og den hvide Farve, der i Vinterdragten næsten er eneraadende, og som tildels holder sig i Sommerdragten. Baade hos Fugle og Pattedyr maa Kulden paavirke Huden paa en ejendommelig Maade, der fremkalder stærk Vext af Fjer og Haar; men hvori Paavirkningen nærmere ligger, er endnu ikke klaret. Heller ikke er

det klaret, hvad det er i Lys- og Varmeforhold i Forbindelse med Dyrenes indre kemiske og fysiske Egenskaber, der fremkalder den hvide Farve baade hos Fugle og Pattedyr i Polarlandene, om det er en Slags Farve-Fotografering af Omgivelserne paa Dyrenes Hud (ligesom de blege Farver hos Søfugle, Ørken-Dyrenes gule Farve, Løv-Dyrenes grønne, o. s. v.) eller hvad andet. — Som mindre end nogen anden af Grønlands Fugle istand til at flygte er Rypen maaske den af dem, der legemlig er bleven bedst udrustet til at trodse Kulde og Sne. Netop Hønsefuglene egnede sig til at frembringe en saa udpræget kuldetaalende Fugl; i deres Grave-Evne have de et Fortrin, der kunde udnyttes. Paa Grund af Fjerklædningens Vext ud over hele Foden har Rypen vel mistet en Ejendommelighed, der er stærkt udpræget hos dens nærmeste Slægtninge, de andre Urfugle: de fremstaaende stive Skæl langs Tærnes Rande, frembragte ved Gravningen, tilskyndede til Vext ved Jordens eller Sneens Modstand; men til Gjengjeld har den stærkere Kløer end de fleste andre, og Fodens stive Fjerklædning kan virke som en Slags Fejekost.

Ravnen (*Corvus corax*) har ingen særlig Tillempning til Kulden; dens Art lever i samme Skikkelse ogsaa i langt sydligere Lande; til at møde de haarde Krav i Grønland har den kun sin alsidige høje Udvikling; især maa den stole paa sin Forstand. Som Spurvefugl hører den til de finest udformede Fugle; men skjønt den ogsaa indenfor Spurvefuglene hører til de højeste, er den dog ikke blandt de allerhøjeste; den har flere forholdsvis lave legemlige Egenskaber: den har, som sine nærmeste Slægtninge, beholdt et veludviklet Taareben som Arv fra oprindeligere Fugle, medens det hos de allerhøjeste Spurvefugle er fortrængt af Sibenet; den Gren af *Carotis*, der udmunder under Ledbenets inderste Ledskaal paa Tindingen, kommer op bag om *Fenestra ovalis*, som sædvanlig hos mere oprindelige Fugle, medens den hos de allerhøjeste Spurvefugle ombyttes med en Gren, der kommer op foran *Fenestra ovalis*;

første Haandsvingfjer er endnu veludviklet, medens den hos de allerhøjeste Spurvefugle er vantreven eller forsvunden; *Triceps*-Musklen har ikke som hos de allerhøjeste Spurvefugle med sit Udspring frembragt en dyb Grube under Overarmsbenets Ledhoved; o. s. v., o. s. v. Men i Størrelse og Kraft og i Flyve-Evne er Ravnen blandt de ypperste, og i Hjernens Udvikling, i Forstand, hører den til de allerhøjeste; den véd at lempe sig efter Forholdene; den har Evne til at leve af alt spiseligt, og ved Mod og List véd den at skaffe sig, hvad den trænger til; Odins Fugl er Mennesket blandt Fuglene.

Jagtfalken (*Falco gyrfalco*) er som ægte Falk en af de ypperste Flyvere blandt Rovfugle; blandt Falke er den en af de største og stærkeste. Den har Evne til hurtig at afsøge Land og Strand i vid Omkreds; hvor Ryper og Søfugle ere at finde, selv om det kun er i ringe Tal, dér kan ogsaa Jagtfalken leve. Polarlandet har sat sit Stempel paa den og givet den dens hvide Farve.

Blandt Ugler er Sneuglen (*Nyctea nivea*), hvad Jagtfalken er blandt Falke, en af de største og stærkeste, med Polardyrenes hvide Farve og tykke Fjerklædning. Dens kjæreste Føde er Lemmingen; men Lemmingen kan den i Grønland kun finde i de nordligste og de østlige Egne. I Grønland maa den sædvanlig nøjes med anden Føde; hvor Rype og Hare findes, dér kan ogsaa Sneuglen leve.

Som Finke hører Graasiskenen (*Cannabina linaria*) til de allerøverste Spurvefugle, til dem, der have lært sig at bide og tygge trods Mangelen af Tænder, til at leve tildels af haardskallede Frø, som de sønderbide. Den er tilstrækkelig alsidig udviklet til at kunne udnytte mange Slags Føde, ikke en Særling som Kjernebider eller Korsnæb. Den hører til de langvingede bevægelige Finker, der hurtig kunne overflyve vide Strækninger; naar Sne og Is dække Jorden vidt og bredt, vil den let kunne opsøge de snebare Pletter, hvor Føde er tilgængelig; lige saa let vil den kunne finde de frøbærende Kviste,

der hist og her rage op over Sneen. I sydligere Egne har den nære Slægtninge, der tildels ere Ørken-Fugle. Som Frøæder og Hurtigflyver er den allerede skikket til at leve ogsaa i et Land som Grønland; overfor sine sydlige Slægtninge har den kun faa Egenskaber, der udmærke den som Sne-Fugl. Den hvide Farve er bleven forholdsvis stærkt fremherskende i dens Fjer, især hos den Race, der lever nordligst i Grønland, og som overvintrer i Landet; den samme Race har ogsaa faaet en usædvanlig tyk Fjerklædning.

Som Verling staar Snespurven (*Emberiza nivalis*) paa et endnu højere Trin end Graasiskenen, der er en ægte Finke; i Næbets ejendommelige puklede Form, i den ejendommelige Forlængelse af Overkjæbebenet tilbage langs Ganebenet, o. s. v., er den endnu mindre oprindelig end de ægte Finker. Blandt Verlinger hører den igjen til de højeste. Den er blandt dem, der ere afvante med at færdes i Træer og Buske og have fundet sig tilrette med at leve i aabne, træløse Egne. Dens Fod er formet noget derefter; som hos saa mange andre Jordfugle er Tommeltaaens Klo bleven lige og lang, vist rettet ud ved at lægges hen over Underlag af Jord og Straa. Som ægte Aaben-Lands-Fugl har den ogsaa faaet usædvanlig Flyve-Evne; i den Henseende ligner den Graasiskenen; men ved helt at have givet Afkald paa Buske og Krat, som dog Graasiskenen har Forkjærlighed for og vælger til Redested, er den endnu bedre end Graasiskenen istand til at leve i de ødeste Egne; Snespurv og Rype ere de Fugle, der kunne trives paa Landjorden længst mod Nord. Ogsaa hos Snespurven er Polardyrenes hvide Farve den fremherskende.

Som Dykand hører Ederfuglen (*Somateria mollissima*) til en af Andefamiliens højeste Afdelinger. Dykændernes nærmeste oprindeligere Slægtninge, de ægte Ænder, nøjes med den Føde, de kunne finde paa Søbredden eller paa Vandets Overflade, eller som de kunne naa under Vandet ved at neddukke Hoved og Hals eller ved at „staa paa Hovedet“. De ægte Dykænder

have lært at flyve og ro sig ned under Vandet ved Hjelp af Vinger og Fødder for at tage, hvad de kunne finde paa Bunden, og de ere blevne lidt omformede derefter; deres Legeme er endnu lidt mere fladtrykt, med bredere Brystben, o. s. v., end hos de ægte Ænder, endnu mere trykket af Vandet; Knoglerne i deres Vinger, især Overarm og Underarm, vise ogsaa en lille Tilbøjelighed til Fladhed, ligeledes trykkede af Vandets Modstand, naar Vingen slaaes op og ned under Vand; o. s. v. Det er mest Muslinger, Ederfuglen, som de fleste andre Dykænder, henter fra Havets Bund; som en af de største og stærkeste Dykænder har den Evne til at dykke særlig dybt; den er istand til at finde Føden i Havet om Grønland Aaret rundt, hvor kun Isen ikke lægger sig altfor udstrakt. Arten lever i samme Skikkelse langt længere mod Syd; nogen særlig Tillempning til grønlandske Forhold har den ikke.

Næsten samme Egenskaber som Ederfuglen har Konge-Ederfuglen (*Somateria spectabilis*); den skal kunne dykke endnu dybere.

Graamaagen (*Larus glaucus*) har som sine Slægtninge en overordenlig Flyve-Evne; ligesom Jagtfalk og Snespurv ere istand til at afsøge Landet, kan den afsøge Havfladen i vid Udstrækning. Den søger efter mange Slags levende og døde Dyr, der kunne drive paa Havets Overflade; den er ikke ensidig i Valget af Føden; endogsaa Tang og andre Planter kan den ved Lejlighed nøjes med. Den har faaet de højnordiske Fugles Præg i sin usædvanlig lyse Farve; selv Vingespidserne, der ellers, endogsaa hos de lyseste Maage-Arter, pleje at være delvis sorte, ere afblegede. En af de største og kraftigste Maager er det.

Som Alkefugl hører Tejsten (*Cepphus grylle*) til den højeste Afdeling af den store Gruppe Fugle, der desuden omfatter Hjejle-, Sneppe- og Maagefugle. Det, der har givet Alkefuglene deres Særpræg overfor deres nærmeste lavere Slægtninge, Maagefuglene, er deres Øvelse i at dykke; de nøjes ikke som

de fleste Dykænder med at tage, hvad der ligger stille paa Havbunden; men de have særlig lagt sig efter at forfølge de fritsvømmende Krebsdyr og Fiske; de maa derfor arbejde under Vandet med større Kraft og Hurtighed end Dykænderne, og de ere derfor mere afvigende fra deres ikke-dykkende Slægtninge, end Dykænderne ere det. De have som Dykænderne faaet et fladtrykt Legeme; men Kroppen er ikke bleven bred som hos Dykænderne, der mest bevæge sig op og ned i Vandet, men langstrakt, formet efter Vandets Tryk, der sammenklemmer Kroppen og trænger Bryst- og Bughulens Indvolde bagud, naar Fuglen „flyver" frem gjennem Vandet; ved Kroppens Fladtrykning og Udstrækning efter Længden ere Ribbenene dels ligesom sammenknækkede i Leddet mellem det egentlige Ribben og den forbenede Ribbensbrusk, dels skudte langt bagud; Brystbenet er blevet langt og smalt, o. s. v. Baglemmerne have de lagt usædvanlig stærkt tilbage langs Bækkenets Sider, hvortil Underbenet til Stadighed bindes ved Muskler og Hud paa lignende Maade som hos Sæler; Bækkenet sammentrykkes mellem Baglemmerne. De Muskler, der bevæge Foden, øves stærkt og fremkalde med deres Udspring stærke Kamme paa øvre Ende af Skinnebenet; o. s. v. Ved at bruges under Vand ændres Vingerne; Knoglerne, især Overarm og Underarm, blive ganske fladtrykte; Svingfjerene blive stive, men korte; o. s. v.; hvad Vingen vinder som Redskab til at færdes i Vandet, mister den som Redskab til Flugt i Luften. — Medens Tejsten som Alkefugl staar paa et meget højt Trin, er den blandt Alkefugle en af de oprindeligste, en af dem, der have beholdt mest af Ligheder med Maagefugle; den har forholdsvis kun lidt fladtrykte Arm-Knogler, Vingerne ere endnu vel skikkede til Flugt; Næbet er ikke saa meget omformet til ganske særegen Brug som hos de fleste andre Alkefugle; o. s. v. Det er vist netop dens mere alsidige Udvikling, der gjør det muligt for den at trodse Vinteren i Nord-Grønland; den er tilstrækkelig uddannet som Dykker til at kunne skaffe sig Føden ogsaa om Vinteren;

i Valget af Føden er den ikke for ensidig; foruden Fiske og Krebsdyr kan den tage Havbundens Skaldyr; og den har endnu saa stor Flyve-Evne, at den hurtig kan undvige, naar Isen kommer.

Skjønt Lomvie og Søkonge (*Uria arra*, *Mergulus alle*) begge, hver i sin Retning, ere noget mere særlig tillempede som Dykkere, ere de dog ikke saa ensidig udviklede, at de ikke i Hovedsagen ere stillede under samme Vilkaar som Tejsten.

Men selv om nogle Landfugle og Søfugle midt om Vinteren kunne sees i Nord-Grønland, er dog Hovedmængden af de samme Arter, i hvert Fald af de fleste af dem, vandret mod Syd, til Syd-Grønland eller længere bort, og dér ere de trufne sammen med adskillige andre af Grønlands haardføre Fugle, med Stokand, Strømand, Havlit, Hvinand, Toppet Skallesluger, Stormfugl, Sortgraa Ryle, Svartbag, Hvidvinget Maage, Ride, Ismaage, Kjove, Skarv og Havørn, der overvintre enten i Syd-Grønland (eller i den sydligere Del af Nørd-Grønland) eller paa Havet i Nærheden eller i de nærmeste sydligere Lande, for ved første Foraarstegn at vende tilbage til deres Hjem.

At Stokanden (*Anas boscas*) er istand til at udholde Vinteren i Grønland, er underligt nok. Som ikke-dykkende, eller dog ganske uvant med at dykke, er den jo nødt til at holde til paa Steder, hvor Vandet er grundt og derfor let dækkes af Is, medmindre den paa det dybe Vand kan finde drivende Tang med Snegle og Muslinger eller Krebsdyr svømmende i Overfladen i saa stor Mængde, at den omtrent kan skovle dem op. Hvad der hjelper den over Vanskelighederne, er vist dens Evne til at leve af mange Slags Føde, baade af Plante- eg Dyreverdenen, og dens gode Flyve-Evne, der sætter den istand til snart at finde de Steder, der egne sig for den. Et Fortrin fremfor de fleste andre Arter af Slægten har den i sin Størrelse og Styrke.

Tillempede som Dykkere paa ganske lignende Maade som Ederfuglene ere Strømand, Havlit og Islandsk Hvinand (*Cosmonetta*

histrionica, *Pagonetta glacialis*, *Clangula islandica*); kun ere de noget svagere Skabninger, af ringere Størrelse, mindre dybt dykkende. Alle ere de højt udviklede Dykænder; hver af dem har sine Ejendommeligheder. Strømanden, der tilsyneladende er den svageste af dem, er særlig vant til at trodse stærk Strøm og Søgang.

Den Toppede Skallesluger (*Mergus serrator*) hører til en lille Gruppe Dykænder, der i Hovedsagen staar paa det højeste Trin, hvortil Dykænder have naaet. Skalleslugerne ere Dykænder uddannede paa lignende Maade som Alkefuglene til at fange Krebsdyr og Fiske; men de synes mest at fange Bund-Dyr, der ikke ere særlig gode Svømmere, og de ere derfor ikke saa meget bedre end de ægte Dykænder indrettede til at bevæge sig under Vand. Forholdsvis stærkt er deres Fange-Redskab, Næbet, omdannet; det bruges mindre til Snadren og har derfor mistet den Brede, det har hos andre Ænder, og er blevet langt og smalt. Nogen særlig Tillempning til højnordiske Forhold har den Toppede Skallesluger ikke.

Stormfuglen (*Fulmarus glacialis*) har som sine Slægtninge en lignende Flyve-Evne som Graamaagen, maaske en endnu større Udholdenhed til at afsøge Havfladen milevidt. Den søger efter mange Slags dyrisk Føde, der kan drive paa Havet, men ganske særlig søger den efter Aadsler af Sæler og Hvaler, hvis Fedt den helst æder; og den finder sin Føde ikke alene ved Hjelp af Synet, men ogsaa ved Hjelp af Lugten. Som sine Slægtninge har den en Lugtesands, der er ganske usædvanlig blandt Fugle; *Lobi olfactorii* ere voxede stærkt og have udvidet deres Leje mellem Øjehulerne, o. s. v. Overfor sine nærmeste Slægtninge udmærker Stormfuglen sig ved sin Størrelse. Sin lyse Farve skylder den maaske sit nordlige Hjem.

At en lille spinkel Skabning som den Sortgraa Ryle (*Tringa maritima*) kan overvintre i Grønland, er forunderligt; tilsyneladende er den slet ikke udrustet til at kunne modstaa Kulde; den har ikke nogen særlig tyk Fjerklædning; dens Farve er

heller ikke paavirket af de særlige Forhold i et saa snerigt Land; den er nødt til at søge Føden paa Stranden, den kan ikke søge Tilflugt paa Havet; og dog kan den bjerge sig. Sagen er, at den til Føde særlig har valgt sig smaa Snegle, som den næsten altid kan finde paa Stene i Strandkanten og paa opskyllet Tang; den har som sine Slægtninge en udmærket Flyve-Evne, saa at den snart kan komme vidt omkring; Ly maa den vide at skaffe sig.

Svartbagen (*Larus marinus*), en nær Slægtning af Graamaagen, er den af de grønlandske Vinter-Maager, der mindst har Præg af at være en højnordisk Art; dens sorte Vinger ere ikke blegede. Det er ogsaa den af Grønlands faste Maager, hvis Udbredelse, som ynglende, naar længst mod Syd, til langt sydligere Egne. Det, der giver den, fremfor saa mange andre Maager, Evne til at leve i Grønland, selv om Vinteren, er vel dens Størrelse og Styrke.

Den Hvidvingede Maage (*Larus leucopterus*) er en yderst nær Slægtning af Graamaagen; men lidt spinklere er den.

Ride og Ismaage (*Larus tridactylus*, *L. eburneus*) ere vel af de mindre Maager; men begge høre til de bedste Flyvere, og begge ere af de mindst oprindelige Maager; hver af dem er uddannet i sin særlige Retning. Riden er mere end de fleste andre Maager en Hav-Fugl, vant til at færdes langt tilsøs; et lille Tegn paa sin høje Udvikling har den i Vantrivningen af Tommeltaaen; efter særlige højnordiske Forhold synes den ikke at være tillempet; den er heller ikke blandt de Maager, der gaa længst mod Nord. Ismaagen derimod er den af alle Maager, der mest bærer Præg af sit højnordiske Hjem i sin snehvide Farve. Ogsaa i Nord-Grønland kan den sees om Vinteren.

Hvor Maagerne ere, kunne ogsaa Kjoverne leve; i hvert Fald en af Grønlands Kjover, *Lestris parasitica*, kan sees om Vinteren i grønlandske Farvande, vel som ofte ellers jagende Byttet fra Maagerne, men ogsaa istand til selv at fange sig Føden; den er lige saa lidt ensidig som Maagerne.

Alk og Lunde (*Alca torda*, *Fratercula arctica*) ere lidt højere udviklede end de andre grønlandske Alkefugle, mere uddannede som Specialister, der have vænnet sig til at fange Fiske og Krebsdyr af bestemte Slags; mest søge de om Vinteren til Fiskepladser Syd for Grønland.

Skarven (*Phalacrocorax carbo*) hører til en lille Gruppe Fugle, der i mange Retninger ere vidunderlig omformede, ganske særlig indrettede til Fiskefangst, men paa anden Maade end Skalleslugere og Alkefugle og fremstaaede af andet Grundlag. Skarven selv har særlig lagt sig efter at fange forholdsvis store Bund-Fiske som Aalekvabber, Aal, Ulke o. s. v. Under Vandet kan den utvivlsomt ikke bevæge sig frem saa hurtig som Alkefuglene; men til Gjengjeld kan den let føre Hovedet omkring ved Hjelp af den lange bøjelige Hals. Næbet er omformet til et Gribe-Redskab af første Rang; de Muskler, der tjene til at presse Underkjæben mod Overkjæben og fastholde Byttet, ere blevne overordenlig stærke og afsætte iøjnefaldende Mærker paa Hovedskallen; de Knogler, Ganeben, Vingeben og Ledben, der særlig tjene som Støtter for Overnæbet, ere blevne usædvanlig stærke, Ganebenene indbyrdes sammenvoxede, o. s. v. Næbet er saa helt gaaet op i sin Tjeneste som Fange-Redskab, at det har opgivet Tjenesten som Sæde for Lugtesandsen; af Mangel paa Brug er Næsehulen svunden ind, og det ydre Næsebor er lukket. Ogsaa Tungen er sat ud af Brug og vantrives. I Bygning af Vinger, Krop og Baglemmer er der lige saa sære Ændringer som i Hovedets Bygning. Som udmærket Fiskefanger og som en af de største og stærkeste Arter af sin Slægt er det, at Skarven har Evne til at modstaa Grønlands Vinter; den har ingen særlig Tillempning til højnordiske Forhold; den lever i samme Skikkelse langt længere mod Syd.

Som en af de største og stærkeste Ørne, som vant til at færdes ved Havet, som evnende at fange baade Pattedyr, Fugle og Fiske og at æde baade frisk dræbte Dyr og Aadsler, er

Havørnen (*Haliaëtus albicilla*) skikket til at leve i Grønland Aaret rundt. Heller ikke den er tillempet særlig til højnordiske Egne.

Det er kun en mindre Kreds af Grønlands faste Fugle, der om Vinteren er vandret langt mod Syd for kun at besøge Landet igjen i den bedste Aarstid. Det er dels Fugle, der ere afhængige af Plante- eller Insektverdenen, dels dem, der mest holde til ved Indsøer, dels nogle, der vel maatte kunne finde Føden om Vinteren i Grønland, men som ikke ere vante til den haardeste Kulde. Men selv de Fugle, der kun besøge Grønland om Sommeren, ere udsatte for mangen en Gang at maatte være omgivne af Is og Sne; særlig udrustede maa de være.

Sædgaas, Blisgaas, Knortegaas og Bramgaas (*Anser segetum*, *A. albifrons*, *A. torqvatus*, *A. leucopsis*) kunne vel til Føde tildels nøjes med Tang og med Havdyr, der indeholdes i Tangen, eller som de kunne naa paa Bunden af grundt Vand; men deres kjæreste Føde er de friske Blade af forskjellige Landplanter. Til Grønland komme de først, naar Sneen smelter bort fra Jorden, og Planterne begynde at spire. Som store, stærke Fugle med god Flyve-Evne ere de istand til at trodse Uvejr, og de ere blandt de Fugle, der vove sig længst mod Nord; nogle af dem synes endogsaa at have en særlig Forkjærlighed for de allernordligste Lande.

Som store, stærke Fugle, som udmærkede Dykkere, indrettede til Fiskefangst paa lignende Maade som Alkefuglene, men af anden Oprindelse, maatte Lommerne, den Rødstrubede Lom og Islommen (*Colymbus septentrionalis*, *C. glacialis*) vel være istand til at leve i Grønland om Vinteren. Men de have Forkjærlighed for de ferske Vande, hvor de gjerne fange Lax, og hvor de have deres Reder, og de komme derfor først om Foraaret ved den Tid, da Indsøerne blive dem tilgængelige. Om Efteraaret holde de sig dog længe ved Kysterne.

Som nære Slægtninge af Stormfuglen have den Store Storm-

svale og den Store Skraape (*Procellaria leucorrhoa*, *Puffinus major*) lignende Egenskaber som den; men begge ere spinklere. Om Vinteren færdes de over Havet længere mod Syd. Ingen af dem har Stormfuglens lyse Farve.

Præstekrave, Stenvender, Islandsk Ryle og Selning (*Ægialitis hiaticula*, *Strepsilas interpres*, *Tringa canutus*, *Calidris arenaria*) ere udrustede paa lignende Maade som den Sortgraa Ryle, hvis nære Slægtninge de ere; men dens Evne til at finde sig i Grønlands Vinter have de ikke. Deres hurtige, udholdende Flugt sætter dem istand til at udnytte den korte grønlandske Sommer, til i rette Tid at naa deres Ynglepladser, selv i den nordligste Del af Landet, og til at forsvinde igjen, førend Vinteren kommer. Af Føde er der tilstrækkeligt for dem, Orme, Krebsdyr, Insektlarver o. s. v., ved Bredderne baade af det salte og det ferske Vand.

Odinshane og Thorshane (*Phalaropus hyperboreus*, *Ph. fulicarius*) ere endnu spinklere Skabninger end de andre grønlandske Ryler; men et Fortrin have de i deres Svømme-Evne; de kunne finde Føden ogsaa ude paa Havet, hvor de paa Overfladen kunne opsamle smaa Krebsdyr o. s. v. Nogen særlig Frygt for Is have de ikke, lige saa lidt som de andre grønlandske Fugle; men en Grund til at indfinde sig sent om Foraaret have de i deres Forkjærlighed for Indsøer, ved hvis Bredder de helst have deres Rede.

Den Kløfthalede Maage (*Larus sabini*) er den mindste af de Maager, der stadig yngle i Grønland, og nogen særlig Tillempning til højnordiske Forhold har den tilsyneladende ikke; men i Hovedsagen er den stillet under lignende Vilkaar som de andre Maager; maaske er den nok saa god en Flyver som de fleste andre.

Havternen (*Sterna macrura*) er vel blandt Maagefamiliens ypperste Medlemmer, uddannet som Flyver som kun faa andre, med usædvanlig lange spidse Vinger og lang kløftet Hale, saa hjemme i Luften, at den kun sjelden faar Brug for Fødderne,

som derfor ere blevne usædvanlig smaa, dygtig til at fange Krebsdyr og Smaafiske; men lille og spinkel er den, tilsyneladende slet ikke indrettet paa at kunne taale strengt Vejr; i Danmark hører den til de Trækfugle, der komme senest og tidligst vandre bort mod Syd; og dog kommer den aarlig i Mængde til Grønland, hvor den gaar højt mod Nord; ofte maa den søge sin Føde i aabne Spalter i Isen. Det er vel de grønlandske Haves Rigdom paa smaa Krebsdyr, der lokker den dertil; dens Flyve-Evne hjelper den.

Vandrefalken (*Falco peregrinus*) staar i Flyve-Evne ikke tilbage for Jagtfalken; men mindre er den, og sit Bytte søger den mest blandt de mindre Fugle, hvoraf der ikke om Vinteren findes mange i Grønland. Som ikke bunden til højnordiske Lande har den ikke som Jagtfalken faaet den lyse Farve.

Om ikke den mindste, saa dog den spinkleste af Grønlands aarlige Gjæster er Skjærpiberen (*Anthus aqvaticus*), en lille insektædende Sangfugl. Hvad der giver den Evne til at leve ogsaa i Grønland, er dens Vane at søge sin Føde ved Vandet, baade det ferske og det salte, dens Forkjærlighed for aabent træløst Land og dens Flyve-Færdighed. Som Snespurven og mange andre Jordfugle har den faaet den lige Bagklo. Ligesom sine nærmeste Slægtninge udmærker den sig fra de sædvanlige smaa Sangere, fra hvem de stamme, ved at have forholdsvis lange Vinger, hvis første Haandsvingfjer er forsvunden, medens de andre Svingfjer ere voxede. Ved sin Flyve-Evne har dens Slægt naaet at udbrede sig mærkværdig vidt; Pibere findes omkring paa mange af de mest afsides Steder af Jorden.

Stenpikkeren (*Saxicola oenanthe*) er ogsaa en lille spinkel Sangfugl, men ligeledes i sin Retning en af de højest udviklede. Den hører til Droslernes højtstaaende Gruppe, blandt andet udmærket ved, at Fodens Skælklædning saa lidt som muligt minder om Fuglenes Forfædre blandt Krybdyr; Skællene ere ikke alene paa Mellemfodens Bagside, men ogsaa paa Forsiden

smeltede sammen til lange Skinner. Det er dens store Flyve-Evne, der sætter den istand til at besøge Grønland i den korte Sommer, og det er dens Tilbøjelighed for aabent Land, der lader den føle sig tilfreds ogsaa i Grønland; mange af dens nærmeste Slægtninge ere Ørkenfugle. Grønlands Insektverden maa være rig nok til at føde den, skjønt den ikke holder særlig til ved Vandet, men helst søger sit Bytte paa tør Grund.

Laplandsverlingen (*Emberiza lapponica*) er en saa nær Slægtning af Snespurven, at dens Vilkaar ere lignende. Dens Vinger ere noget kortere, dens Flyve-Evne lidt mindre. Som mindre vant til at færdes i Sne og Is har den heller ikke faaet noget af Polardyrenes hvide Farve.

Foruden de haardføre Fugle, der hvert Aar ere at finde som ynglende i Grønland og ret kunne siges at høre hjemme ogsaa dér, er der nogle faa andre, der maaske mere eller mindre aarlig indfinde sig, men kun i ringe Tal.

Desuden kommer der mellem Aar og Dag en stor Mængde mere eller mindre tilfældige Gjæster. Nogle af dem yngle maaske undertiden i Landet. Andre, og det de fleste, komme kun som rent vildfarende, mere eller mindre langvejsfra; og blandt dem er der baade store og smaa, haardføre og svage, mange af dem aldeles uskikkede til at leve blot en kort Tid i Grønland.

Der kjendes hidtil 129 Fugle-Arter fra Grønland. Af dem høre de 52 til Grønlands faste Fugleverden, de allerfleste som almindelig ynglende i Landet; 1 Art, Gejrfuglen (*Alca impennis*) har ogsaa hørt til den faste Fauna, men er uddød. 8 Arter yngle maaske jevnlig i Landet, men kun i ringe Mængde. 68 Arter ere tilfældige.

Af de 52 faste Arter ere kun de 11 Landfugle, endda ere de tildels bundne til Stranden; de 41 ere Vandfugle.

Af de 52 faste Arter ere 28 enten Standfugle eller forholdsvis kort vandrende; 24 ere mere eller mindre udprægede Trækfugle.

Grønlands faste Fugleverden.

1. *Anas boscas.*
2. *Cosmonetta histrionica.*
3. *Pagonetta glacialis.*
4. *Clangula islandica.*
5. *Somateria mollissima.*
6. *Somateria spectabilis.*
7. *Mergus serrator.*
8. *Anser segetum.*
9. *Anser albifrons.*
10. *Anser torqvatus.*
11. *Anser leucopsis.*
12. *Lagopus mutus.*
13. *Colymbus septentrionalis.*
14. *Colymbus glacialis.*
15. *Procellaria leucorrhoa.*
16. *Puffinus major.*
17. *Fulmarus glacialis.*
18. *Ægialitis hiaticula.*
19. *Strepsilas interpres.*
20. *Tringa maritima.*
21. *Tringa canutus.*
22. *Tringa alpina.*
23. *Calidris arenaria.*
24. *Phalaropus hyperboreus.*
25. *Phalaropus fulicarius.*
26. *Larus marinus.*
27. *Larus leucopterus.*
28. *Larus glaucus.*
29. *Larus tridactylus.*
30. *Larus sabini.*
31. *Larus eburneus.*
32. *Sterna macrura.*
33. *Lestris parasitica.*
34. *Lestris longicauda.*
35. *Lestris pomatorhina.*
36. *Cepphus grylle.*
37. *Uria troile.*
38. *Uria arra.*
39. *Mergulus alle.*
40. *Alca torda.*
41. (*Alca impennis.*)
42. *Fratercula arctica.*
43. *Phalacrocorax carbo.*
44. *Falco peregrinus.*
45. *Falco gyrfalco.*
46. *Haliaëtus albicilla.*
47. *Nyctea nivea.*
48. *Corvus corax.*
49. *Anthus aqvaticus.*
50. *Saxicola oenanthe.*
51. *Cannabina linaria.*
52. *Emberiza lapponica.*
53. *Emberiza nivalis.*

Arter, der maaske jevnlig yngle i Landet, men i ringe Mængde.

1. *Cygnus musicus.*
2. *Anser hyperboreus.*
3. *Charadrius pluvialis.*
4. *Numenius phœopus.*
5. *Tringa fuscicollis.*
6. *Gallinago scolopacina.*
7. *Otus brachyotus.*
8. *Zonotrichia leucophrys.*

Tilfældige Gjæster. Ganske enkelte af dem en sjelden Gang ynglende i Landet.

1. *Anas crecca.*
2. *Anas penelops.*
3. *Anas acuta.*
4. *Tadorna casarca.*
5. *Fuligula marila.*
6. *Clangula albeola.*
7. *Oedemia fusca.*
8. *Oedemia perspicillata.*
9. *Somateria dispar.*
10. *Anser canadensis.*
11. *Podicipes auritus.*
12. *Podicipes griseigena.*
13. *Puffinus anglorum.*
14. *Crex pratensis.*
15. *Porzana maruetta.*
16. *Porzana carolina.*
17. *Fulica atra.*
18. *Fulica americana.*
19. *Vanellus cristatus.*
20. *Charadrius sqvatarola.*
21. *Hæmatopus ostreologus.*
22. *Numenius hudsonicus.*
23. *Numenius borealis.*
24. *Limosa ægocephala.*
25. *Macrorhamphus griseus.*
26. *Totanus solitarius.*
27. *Totanus flavipes.*
28. *Machetes pugnax.*
29. *Tringa minutilla.*
30. *Tringa maculata.*
31. *Larus argentatus.*
32. *Larus roseus.*
33. *Lestris catarrhactes.*
34. *Ardea cinerea.*
35. *Botaurus lentiginosus.*
36. *Sula bassana.*
37. *Falco æsalon.*
38. *Pandion haliaëtus.*
39. *Chætura pelasgia.*
40. *Coccyzon americanus.*
41. *Sphyropicus varius.*
42. *Empidonax flaviventris.*
43. *Contopus borealis.*
44. *Corvus cornix.*
45. *Hirundo rustica.*
46. *Alauda alpestris.*
47. *Sturnus vulgaris.*
48. *Troglodytes palustris.*
49. *Regulus calendula.*
50. *Anthus pratensis.*
51. *Motacilla alba.*
52. *Vireo olivaceus.*
53. *Dendroeca virens.*
54. *Dendroeca maculosa.*
55. *Dendroeca pennsylvanica.*
56. *Dendroeca striata.*
57. *Dendroeca coronata.*
58. *Helminthophaga rufica-pilla.*
59. *Geothlypis philadelphia.*
60. *Siurus noveboracensis.*
61. *Parula americana.*
62. *Myiodioctes canadensis.*
63. *Turdus iliacus.*

64. *Turdus ustulatus.*
65. *Turdus migratorius.*
66. *Loxia leucoptera.*
67. *Xanthocephalus icterocephalus.*
68. *Scolecophagus ferrugineus.*

De fleste af de Arter Fugle, der overvintre i eller ved Grønland, ere om Sommeren, i Yngletiden, vidt udbredte i Landet og tage ogsaa tiltakke med de mest ublide Egne; men flere af dem vise sig i Sommertiden ikke særlig haardføre; og nogle af de sene Sommergjæster høre netop til dem, der vove sig længst mod Nord; Arternes Fordeling i Landet i Yngletiden staar ikke alene i Forbindelse med deres større eller mindre Evne til at taale haardt Klima. Først og fremmest afhænger den af de Krav, Fuglene stille til deres Opholdssted.

For Landfugle og for de Fugle, der yngle ved Indsøer, maatte det vel i al Almindelighed kunne siges, at Vestkysten i det hele med det forholdsvis milde Klima maa være den mest tiltalende Del af Landet, og at Sydvest-Grønland med sine forholdsvis frodige og lune Dale maa være den bedste Egn, selv om Vejret dér kan være mere ustadigt end i Nord-Grønland. De fleste af Grønlands faste Landfugle ere dog saa haardføre og vante til Forholdene i Landet, at de ikke vise stor Forkjærlighed for de frodigste Egne. Rype, Jagtfalk, Sneugle, Ravn og Snespurv findes udbredte langs alle Grønlands Kyster, mere eller mindre talrig; Havørn, Stenpikker, Graasisken og Laplandsverling kjendes fra en Del af Østkysten og fra næsten hele Vestkysten, Vandrefalken fra næsten hele Vestkysten; Skjærpiberen lever ogsaa paa Vestkysten, men synes netop at undgaa den sydlige Del som Ynglested. De fleste af de grønlandske faste Fugle, der i Yngletiden helst holde til ved Ferskvand, have ligeledes vid Udbredelse i Landet. Havlitten kjendes fra alle Kysterne, Stokand, Strømand, Toppet Skallesluger, Rødstrubet

Lom, Islom, Ryle og Odinshane baade fra Øst- og Vestkyst; Blisgaasen har Yngleplads langs Vestkystens Midte. Det er egentlig ikke andre end nogle faa Arter, der kun i ringe Tal eller kun af og til yngle i Grønland, der tydelig vise Forkjærlighed for Sydvestsiden af Landet, af Landfugle Mose-Hornugle (*Otus brachyotus*) og *Zonotrichia leucophrys*, af Vandfugle Sangsvane (*Cygnus musicus*), Islandsk Hvinand, maaske *Tringa fuscicollis* og Horsegjøg (*Gallinago scolopacina*).

For Søfuglene maa det vel kunne siges, at de mest isfrie Strækninger af Kysten ere de mest tiltrækkende. Nord- og Østkysten ere jo mere fast omsluttede af Is, end Vestkysten er det; men af Vestkysten er jo den sydlige Del netop i Sommeren, i Fuglenes Yngletid, belejret af Drivis fra Østkysten; Vestkystens nordlige Del er i den Tid den mest tilgængelige Strækning, og dér er det, at Søfuglene samles i større Mængde end andre Steder, om end de fleste af Arterne ellers ere vidt udbredte. Langs alle Kysterne, baade Vest, Øst og Nord, hvor der kun er saa meget isfrit Vand, at der er Mulighed for at faa Føden, leve Ederfugl, Stenvender, Sortgraa Ryle, Graamaage, Havterne og Tejste; langs Vest- og Østkyst lever Præstekrave og ligeledes Stormfugl, Kortnæbet Lomvie og Søkonge, dog de tre sidste med tydelig Forkjærlighed for Vestkystens nordlige Del; langs det meste af Vestkysten yngle Svartbag, Hvidvinget Maage, Ride, Kjove (*Lestris parasitica*) og Alk; mere eller mindre indskrænkede til Vestkystens nordlige Del ere i Yngletiden Kløfthalet Maage, Mellemkjove (*Lestris pomatorhina*), Lunde og Skarv.

En ganske egen Tilbøjelighed vises af en lille Kreds af Fugle, der vel ogsaa ere at finde paa den for de fleste Søfugle tiltalende nordlige Vestkyst, men som desuden have bredt sig til Nordkysten, og tildels Østkysten, og synes at have Forkjærlighed for de mest utilgængelige, mest øde og afsides Egne. Det er dels to af de haardføreste Standfugle, Konge-Ederfugl

og Ismaage, der synes at have vænnet sig til de mest ublide Kaar baade Sommer og Vinter; dels er det nogle af Sommergjæsterne, Knortegaas, Islandsk Ryle, Selning, Thorshane og Lille Kjove (*Lestris longicauda*), altsaa ikke alene store og stærke, men ogsaa smaa og spinkle Fugle, dog alle med god Flyve-Evne. Det ser ud næsten, som om de havde Overskud af Kraft i Vingerne; naar først Foraarets Vandrelyst er kommen over dem, undlade de gjerne at standse Flugten, synes det, indtil Is og Ørken møde dem. Maaske ogsaa den stadige Dag har en Tillokkelse for dem som for andre højnordiske Fugle, og Lyset drager dem mod Nord saa langt som muligt; der er jo Lejlighed til at finde Føden Døgnet igjennem, og Havet byder den jo rigelig, Landet tildels ogsaa; Ungernes Fodring, der i sydligere Lande kræver strengt Arbejde hele Dagen for at standses om Natten, maa dér kunne ske forholdsvis let, og Ungerne maa vist dér kunne voxe hurtigere end andre Steder.

Som Fugle, der ret høre hjemme paa det aabne Atlanterhav, komme den Store Stormsvale og den Store Skraape kun lidt i Berøring med Grønlands faste Kyst, men holde sig mest til de yderste Skjær. Begge færdes mest udfor Sydvestkysten.

Kun i meget ringe Grad kan der i Fordelingen af Grønlands faste Fugleverden indenfor Landets Grændser tydelig spores en Følge af Grønlands Beliggenhed mellem Europa og Amerika. Paa Østkysten yngle to Arter, Sædgaas og Bramgaas, der endnu ikke ere fundne ynglende paa Vestkysten; det er Arter, der stamme fra Europa og have holdt sig tilbage paa Grønlands Europa-Side.

At de mange tilfældige Gjæster, baade fra Europa og Amerika, der vise sig i Grønland, mest komme til Syd-Grønland, og at de fleste komme fra Amerika, er næsten selvfølgeligt.

Af de 129 Arter Fugle, der kjendes fra Grønland, er der kun to, *Anser segetum* og *Corvus cornix*, der ikke ere sete paa Vestkysten, regnet fra Kap Farvel til Kap York.

Fra Nordkysten, regnet fra Kap York til Navy-Cliff, kjendes følgende 33 Arter:

1. *Pagonetta glacialis.*
2. *Somateria mollissima.*
3. *Somateria spectabilis.*
4. *Anser hyperboreus.*
5. *Anser torqvatus.*
6. *Lagopus mutus.*
7. *Colymbus septentrionalis.*
8. *Fulmarus glacialis.*
9. *Charadrius pluvialis.*
10. *Ægialitis hiaticula.*
11. *Strepsilas interpres.*
12. *Tringa maritima.*
13. *Tringa canutus.*
14. *Calidris arenaria.*
15. *Phalaropus fulicarius.*
16. *Larus leucopterus.*
17. *Larus glaucus.*
18. *Larus tridactylus.*
19. *Larus sabini.*
20. *Larus eburneus.*
21. *Sterna macrura.*
22. *Lestris parasitica.*
23. *Lestris longicauda.*
24. *Cepphus grylle.*
25. *Uria arra.*
26. *Mergulus alle.*
27. *Fratercula arctica.*
28. *Falco gyrfalco.*
29. *Haliaëtus albicilla.*
30. *Nyctea nivea.*
31. *Corvus corax.*
32. *Saxicola oenanthe.*
33. *Emberiza nivalis.*

De allerfleste af dem kjendes som ynglende ved Nordkysten, enten sikkert eller saa godt som sikkert, mere eller mindre udbredt; *Fulmarus glacialis*, *Larus leucopterus*, *L. tridactylus* og *L. sabini* synes kun at komme som Gjæster paa Strejftog; *Charadrius pluvialis*, *Fratercula arctica*, *Haliaëtus albicilla* og *Saxicola oenanthe* synes at vise sig kun tilfældig.

Fra Østkysten, regnet fra Kap Farvel til Navy-Cliff, kjendes følgende 47 Arter:

1. *Anas crecca.*
2. *Anas boscas.*
3. *Cygnus musicus.*
4. *Cosmonetta histrionica.*
5. *Pagonetta glacialis.*
6. *Oedemia perspicillata.*
7. *Somateria mollissima.*
8. *Somateria spectabilis.*
9. *Mergus serrator.*
10. *Anser segetum.*
11. *Anser albifrons.*
12. *Anser leucopsis.*

13. *Lagopus mutus.*
14. *Colymbus septentrionalis.*
15. *Colymbus glacialis.*
16. *Fulmarus glacialis.*
17. *Charadrius pluvialis.*
18. *Ægialitis hiaticula.*
19. *Strepsilas interpres.*
20. *Tringa maritima.*
21. *Tringa canutus.*
22. *Tringa alpina.*
23. *Calidris arenaria.*
24. *Phalaropus hyperboreus.*
25. *Larus leucopterus.*
26. *Larus glaucus.*
27. *Larus tridactylus.*
28. *Larus eburneus.*
29. *Sterna macrura.*
30. *Lestris longicauda.*
31. *Cepphus grylle.*
32. *Uria arra.*
33. *Mergulus alle.*
34. (*Alca impennis.*)
35. *Phalacrocorax carbo.*
36. *Falco gyrfalco.*
37. *Haliaëtus albicilla.*
38. *Nyctea nivea.*
39. *Corvus cornix.*
40. *Corvus corax.*
41. *Sturnus vulgaris.*
42. *Motacilla alba.*
43. *Saxicola oenanthe.*
44. *Cannabina linaria.*
45. *Loxia leucoptera.*
46. *Emberiza lapponica.*
47. *Emberiza nivalis.*

De allerfleste af dem kjendes som sikkert eller næsten sikkert ynglende ved Østkysten, mere eller mindre udbredt; *Anas crecca*, *Cygnus musicus*, *Oedemia perspicillata*, *Charadrius pluvialis*, *Corvus cornix*, *Sturnus vulgaris*, *Motacilla alba* og *Loxia leucoptera* ere kun tilfældige.

Kjernen af Grønlands faste Fugleverden udgjøres af circumpolare Arter; 37 af de 53 faste Arter ere circumpolare. Af de nordlig-circumpolare, europæisk-asiatiske og amerikanske Fugle, der andre Steder nøjes med lige saa ublidt Land som Grønland, er der neppe nogen, der ikke ogsaa lever i Grønland. — 19 af de 37 Arter ere mere eller mindre istand til at over-

vintre i eller ved Grønland, men tildels vandre de dog bort om Vinteren; 18 ere mere udprægede Trækfugle. Der kan ikke godt tvivles om, at nogle af Grønlands vandrende circumpolare Fugle, og da særlig de, der høre hjemme paa Østkystens nordlige Del, om Vinteren gaa til Europa; foruden Søfugle har man jo set Snespurve færdes i Farvandet mellem Island, Grønland og Spitsbergen. Men Hovedmængden af Grønlands circumpolare Trækfugle søger om Vinteren utvivlsomt til Amerika og til Atlanterhavets Vestside, og for saa vidt slutter den sig til den amerikanske Fauna. For de allerfleste af de circumpolare Fugles Vedkommende er det derimod umuligt at sige, om de ellers, i Slægtskabsforhold o. s. v., have deres nærmeste Tilknytning til europæisk-asiatisk eller til amerikansk, til atlantisk eller pacifisk Fauna; de allerfleste have nærstaaende og mange Slægtninge baade det ene og det andet Sted. Kun om Skjærpiber og Graasisken kan det næsten sikkert siges, at de have deres Oprindelse fra den Gamle Verden; Laplandsverling og Snespurv stamme maaske snarest fra Amerika. Skjærpiberens Slægt, *Anthus*, har talrige Arter over hele den Gamle Verden; nogle faa indbyrdes nærstaaende Arter findes i Syd-Amerika; men i Nord-Amerika findes foruden den circumpolare *Anthus aqvaticus* kun en enkelt noget enestaaende Art, undertiden stillet i en egen Slægt, *Neocorys*; i den Gamle Verden findes ogsaa talrige mere oprindelige nærstaaende Slægter, Sylviiderne, og en meget nærstaaende mindre oprindelig Slægt, *Motacilla*; blandt Amerikas Fugle er der derimod vist kun faa mere oprindelige Slægtninge og ingen mindre oprindelig. Graasiskenens Slægt, *Cannabina*, har andre væsenlig mere oprindelige Arter i den Gamle Verden, *C. flavirostris* og *C. linota*; men ingen Art findes i Amerika undtagen den circumpolare *C. linaria*; og Slægten hører til en Afdeling af de ægteste Finker, der i den Gamle Verden har talrige Slægter, men kun faa i Amerika. Laplandsverlingens og Snespurvens Slægt, *Emberiza*, hører til en Familie, Emberiziderne, der har sin væsenligste

Udbredelse i Amerika; de fleste nordamerikanske «Finker» høre til Familien, og nærstaaende store Familier, Tanagrider og Icterider, ere ejendommelige for Amerika; men selve Slægten *Emberiza* hører væsenlig hjemme i den Gamle Verden, hvor den har mange mere oprindelige Arter; i Amerika findes dog vist de Arter (som *E. picta* og *E. ornata*), der snarest kunde se ud som nærmeste Stamformer for Laplandsverling og Snespurv.

Tre af Grønlands faste Søfugle ere ikke egenlig circumpolare, men dog samtidig nordatlantiske og nordpacifiske. Det er Svartbagen, en Standfugl, der gjerne holder til ved Kysterne af det aabne Hav, og den Store Stormsvale og Stormfuglen, begge Trækfugle, der helst færdes ude paa Havet.

Fem af de faste Søfugle ere, eller have været, bundne til Atlanterhavet. Det er den udprægede Havfugl, den Store Skraape, der flyver over det meste af Atlanterhavet, og de fire højt udviklede Alkefugle, Søkonge, Alk, Lunde og den uddøde Gejrfugl, der alle ere nordatlantiske.

Sex af de faste Arter ere europæisk-asiatiske; en af dem, Skarven, har dog udbredt sig langs Nord-Amerikas Vestkyst. To af dem, Skarv og Havørn, ere Standfugle i Grønland; de fire andre, Sædgaas, Bramgaas, Præstekrave og Stenpikker, ere Trækfugle, der aarlig maa vandre fra Europa til Grønland (tildels komme de ogsaa til Labrador o. s. v.) og omvendt.

Kun to af de faste Arter, Strømand og Islandsk Hvinand, maa nærmest regnes for amerikanske; begge findes dog tillige paa Island, Strømanden ogsaa i Øst-Asien. Begge ere nærmest Standfugle.

Af de otte Arter, der maaske jevnlig yngle i Grønland i ringe Mængde, ere fire circumpolare, to europæisk-asiatiske, to amerikanske. Alle ere de Trækfugle.

I Kredsen af Grønlands ynglende Fugle viser der sig altsaa ingen særlig Tilslutning til Amerikas Fauna, hvad man dog efter Landets Beliggenhed kunde vente, tværtimod: af de

ynglende Arter, der ikke ere circumpolare eller atlantiske, ere 8 af europæisk-asiatisk Oprindelse og kun 4 amerikanske; og af de fire circumpolare Arter, hvis oprindelige Hjemsted nogenlunde sikkert kan udfindes, synes de 2 at stamme fra den Gamle Verden. Ganske anderledes er Forholdet blandt de mange tilfældige Gjæster; de komme fra Syd, Øst og Vest; men kun forholdsvis faa komme fra Øst, vist især fra Island; ganske enkelte komme fra Vest; de allerfleste komme fra Syd, fra det nærliggende fuglerige nordamerikanske Fastland. 14 af de tilfældige Gjæster ere circumpolare Arter, og de fleste af dem komme vist til Grønland fra Amerika; 3 ere atlantiske, 1 nærmest pacifisk, 15 europæisk-asiatiske, men 35 amerikanske.

Grønlands faste Fugleverden.

Circumpolare eller nordatlantiske og nordpacifiske Arter.

1. *Anas boscas.*
2. *Pagonetta glacialis.*
3. *Somateria mollissima.*
4. *Somateria spectabilis.*
5. *Mergus serrator.*
6. *Anser albifrons.*
7. *Anser torqvatus.*
8. *Lagopus mutus.*
9. *Colymbus septentrionalis.*
10. *Colymbus glacialis.*
11. *Procellaria leucorrhoa.*
12. *Fulmarus glacialis.*
13. *Strepsilas interpres.*
14. *Tringa maritima.*
15. *Tringa canutus.*
16. *Tringa alpina.*
17. *Calidris arenaria.*
18. *Phalaropus hyperboreus.*
19. *Phalaropus fulicarius.*
20. *Larus marinus.*
21. *Larus leucopterus.*
22. *Larus glaucus.*
23. *Larus tridactylus.*
24. *Larus sabini.*
25. *Larus eburneus.*
26. *Sterna macrura.*
27. *Lestris parasitica.*
28. *Lestris longicauda.*
29. *Lestris pomatorhina.*
30. *Cepphus grylle.*
31. *Uria troile.*
32. *Uria arra.*
33. *Falco peregrinus.*
34. *Falco gyrfalco.*
35. *Nyctea nivea.*
36. *Corvus corax.*
37. *Anthus aqvaticus.*
38. *Cannabina linaria.*
39. *Emberiza lapponica.*
40. *Emberiza nivalis.*

Atlantiske.

1. *Puffinus major.*
2. *Mergulus alle.*
3. *Alca torda.*
4. (*Alca impennis.*)
5. *Fratercula arctica.*

Europæisk-asiatiske.

1. *Anser segetum.*
2. *Anser leucopsis.*
3. *Ægialitis hiaticula.*
4. *Phalacrocorax carbo* (& østamerikansk).
5. *Haliaëtus albicilla.*
6. *Saxicola oenanthe.*

Amerikanske.

1. *Cosmonetta histrionica* (& islandsk & østasiatisk).
2. *Clangula islandica* (& islandsk).

Arter, der maaske jevnlig yngle i Grønland, men i ringe Mængde.

Circumpolare.

1. *Anser hyperboreus.*
2. *Charadrius pluvialis.*
3. *Gallinago scolopacina.*
4. *Otus brachyotus.*

Europæisk-asiatiske.

1. *Cygnus musicus.*
2. *Numenius phæopus.*

Amerikanske.

1. *Tringa fuscicollis.*
2. *Zonotrichia leucophrys.*

Tilfældige Gjæster i Grønland.

Circumpolare.

1. *Anas crecca.* Racen amerikansk.
2. *Anas acuta.*
3. *Fuligula marila.*
4. *Oedemia fusca.* Racen europæisk.
5. *Somateria dispar.*
6. *Podicipes auritus.*
7. *Podicipes griseigena.* Racen amerikansk.
8. *Charadrius squatarola.*
9. *Larus argentatus.*
10. *Falco æsalon.* Racen europæisk.
11. *Pandion haliaëtus.*
12. *Hirundo rustica.*
13. *Alauda alpestris.*
14. *Loxia leucoptera.*

Atlantiske.

1. *Puffinus anglorum.*
2. *Lestris catarrhactes.*
3. *Sula bassana.*

Pacifisk, snarest.

1. *Larus roseus.*

Europæisk-asiatiske.

1. *Anas penelops.*
2. *Tadorna casarca.*
3. *Crex pratensis.*
4. *Porzana maruetta.*
5. *Fulica atra.*
6. *Vanellus cristatus.*
7. *Hæmatopus ostreologus.*
8. *Limosa ægocephala.*
9. *Machetes pugnax.*
10. *Ardea cinerea.*
11. *Corvus cornix.*
12. *Sturnus vulgaris.*
13. *Motacilla alba.*
14. *Anthus pratensis.*
15. *Turdus iliacus.*

Amerikanske.

1. *Clangula albeola.*
2. *Oedemia perspicillata.*
3. *Anser canadensis.*
4. *Porzana carolina.*
5. *Fulica americana.*
6. *Numenius hudsonicus.*
7. *Numenius borealis.*
8. *Macrorhamphus griseus.*
9. *Totanus solitarius.*
10. *Totanus flavipes.*
11. *Tringa minutilla.*
12. *Tringa maculata.*
13. *Botaurus lentiginosus.*
14. *Chætura pelasgia.*
15. *Coccyzon americanus.*
16. *Sphyropicus varius.*
17. *Empidonax flaviventris.*
18. *Contopus borealis.*
19. *Troglodytes palustris.*
20. *Regulus calendula.*
21. *Vireo olivaceus.*
22. *Dendroeca virens.*
23. *Dendroeca maculosa.*
24. *Dendroeca pennsylvanica.*
25. *Dendroeca striata.*
26. *Dendroeca coronata.*
27. *Helminthophaga rufica-pilla.*
28. *Geothlypis philadelphia.*
29. *Siurus noveboracensis.*
30. *Parula americana.*
31. *Myiodioctes canadensis.*
32. *Turdus ustulatus.*
33. *Turdus migratorius.*
34. *Xanthocephalus icteroce-phalus.*
35. *Scolecophagus ferrugi-neus.*

At Grønland i Tertiærtiden har haft frodige Skove, er jo kjendt nok. At der har været en tilsvarende rig Fugleverden, kan man tænke sig. Der er ikke endnu fundet en eneste Levning af Fugle fra Tertiærtiden i Grønland; men det er dog saa godt som vist, at Fugle have været der i Mængde. Der var i hvert Fald i Tertiærtiden en stadig Udvexling af Pattedyr mellem Europa-Asien og Nord-Amerika, saa at Pattedyr-Faunaen i den Gamle og den Nye Verden tildels var næsten den samme; at noget lignende har været gjeldende for Fuglenes Vedkommende, er godtgjort af Fund, der dog hidtil kun ere faa; men man tør slutte, at Fuglene med deres store Evner til at komme afsted have haft langt lettere ved at brede sig end Pattedyrene, og at der i Tertiærtiden har været en rig og ret ensartet circumpolar Fugle-Fauna sammensat af Typer stammende baade fra den Gamle Verden og fra Amerika, men vistnok stærkest præget af den Gamle Verden, der allerede paa Grund af sin Størrelse og sine mere vexlende Naturforhold har haft større Mulighed for at frembringe forskjelligartede Former, end Amerika har haft det. At Grønland har haft sin rigelige Del af den tertiære circumpolare Fugleverden, er der ikke Grund til at tvivle om.

Efter at det er oplyst, at Istidens Is endogsaa har dækket mange af de yderste Øer ved Grønlands Vestkyst, er der den største Grund til at tro, at Istiden helt, eller saa godt som helt, har gjort Grønland ubeboeligt for Fugle. Den Fugleverden, der nu findes i Grønland, er i hvert Fald for Størstedelen indvandret efter Istiden. Hvilken Skjebne fik den tertiære Fauna? Hvorledes er den nuværende Fauna opstaaet? Hvorfra er den kommen? Til at svare paa de Spørgsmaal gives næsten ingen Hjelp af Fund af uddøde Fugle fra de paagjeldende Egne; men noget kan udledes af den nuværende Fugleverdens Egenskaber, dens Slægtskabsforhold, dens Fordeling o. s. v.

Istiden kom som en mangeaarig Vinter over Grønland som over andre nordlige Egne; ved dens Frembrud skete utvivlsomt i det store, hvad der aarlig i nordlige Egne sker i det

smaa ved Vinterens Komme. Nogle Fugle have vel søgt hen til andre Steder for aldrig at vende tilbage; nogle ere som Trækfugle vandrede bort for hver Sommer at søge tilbage saa nær som muligt til deres tidligere Hjem; nogle have som Standfugle stræbt at finde sig tilrette i de nye Forhold og ere ikke undvegne for Isen mere end højst nødvendigt; for nogle af dem er det vel ikke lykkedes, og de ere uddøde; andre have naaet det ved at omforme sig mere eller mindre; igjen andre have ingen Omformning haft nødig, men allerede forud været tilstrækkelig rustede.

Det ligger nær at tro, at Grønlands nuværende Fugleverden i Hovedsagen er en mere eller mindre omformet Levning af den tertiære Fauna, der vel for en Tid helt har været fordreven fra Landet og trængt mod Syd, men dog har holdt sig i Nærheden og er vendt tilbage, saa snart det lod sig gjøre. (Har der i Tertiærtiden et eller andet Sted i Polar-Egnene af en eller anden Grund været særlig koldt Klima, er der jo Sandsynlighed for, at Dyreverdenen dér allerede har tillempet sig til Kulden og maaske tildels derfra har bredt sig til de Egne, der senere hjemsøgtes af Istiden. Skulde dette være Tilfældet, falder Oprindelsen af ogsaa Grønlands Fauna tildels længere tilbage i Tiden; men Vilkaarene for dens Fremkomst blive dog væsenlig de samme).

De mindst haardføre Trækfugle af Grønlands circumpolare faste Arter (som nogle af Gjæssene, de fleste af Vadefuglene, *Anthus aqvaticus*, *Emberiza lapponica*) ere vist saa godt som uforandrede Efterkommere af tertiære Arter. Under Istiden have deres Forfædre utvivlsomt kun om Sommeren nærmet sig deres oprindelige Hjem, hvorhen Isen hindrede dem i at komme, og om Vinteren have de været langt borte derfra. Det er neppe selve Istiden, der har indgivet dem den Skik at vandre; det have de sikkert lært sig længe før den egenlige Istid, saa sandt Istiden ikke er kommen pludselig, men er indledet med mere og mere strenge Vintre; de vilde vel allerede have lært

at vandre, naar der blot af en eller anden Grund havde været indgribende Forskjel paa Aarstiderne. Som langt vandrende Trækfugle have de kun været lidt udsatte for Istidens Paavirkning; der er heller neppe nogen iblandt dem, der i Form eller Farve er bleven væsenlig afvigende fra sydligere Slægtninge.

Forfædrene til Grønlands circumpolare eller nordatlantiske Standfugle og haardføreste Trækfugle have vist under Istiden levet baade Sommer og Vinter saa nær Syd for Grønland, som de kunde. Nogle af dem (som Svartbag, Skarv, Ravn o. a.) ere tilsyneladende ikke paavirkede af Istiden; deres Efterkommere i Nutiden se ud som deres sydligere Slægtninge. Men forholdsvis mange af dem have vist ved Istiden faaet en Tillempning til arktiske Forhold, i Form eller Farve, som deres Efterkommere endnu vise. Ofte er det kun Farven, der er ændret; den hvide Farve er bleven den fremherskende (som hos nogle af Maagerne, *Falco gyrfalco candicans*, *Cannabina linaria canescens*, *Emberiza nivalis*). Forandringer i Fuglenes Bygning har Istiden vist kun i faa Tilfælde magtet at frembringe; Fuglene have oftest haft let ved at unddrage sig Istidens haardeste Virkninger. Sneuglen er neppe nok bleven forskjellig fra *Bubo* som egen Slægt, *Nyctea*. Neppe stort mere afvigende fra sine mindre højnordiske Slægtninge, de andre Tetraonider, er Rypens Slægt, *Lagopus*, bleven. Dykænderne ere ikke fremkaldte af Istiden, men have vist ved Istiden faaet en stærk Tilskyldelse til Mangfoldiggjørelse. Dykkende Fugle af andre Grupper fandtes længe før Istiden, vist allerede i Kridttiden, i hvert Fald i Tertiærtiden, som *Fulica*, *Phalacrocorax* o. s. v.; det vilde jo ogsaa have været underligt, om ikke Kridt- og Tertiærtidens musling- og fiskerige Vande skulde have lokket Fugle til at øve sig i at tage Føden under Vandet; men af Dykænder kjendes næsten ingen førend omkring Istiden; dengang synes deres Udvikling at have taget Fart; det kunde se ud, som om Isen havde drevet dem fra de ferske Vande og de flade Kyster, hvor Dykændernes Stamformer, de ikke-dykkende

Ænder, særlig høre hjemme, og tvunget dem til at nære sig mest af den dyriske Føde, som det dybere Hav tilbød dem paa sin Bund. Dykændernes fremherskende nordlige Udbredelse kunde ogsaa tyde paa, eller vidner dog ikke imod, en Sammenhæng med Istiden. Alkefuglene synes endnu mere afgjort at være af nordlig Oprindelse og at skylde Istiden ikke deres Fremkomst, men deres Talrighed. Det er Maage-lignende Fugle, som have lært sig at dykke svømmende, dels maaske lokkede dertil af den Rigdom paa Føde, som Havet gjemte under sin Overflade, dels maaske nødte dertil, fordi der var altfor mange Medbejlere til den Føde, som Havets Overflade bød. Deres Hjem er endnu i Nutiden kun de nordlige Have; deres Fremtræden i Tiden kan vel føres tilbage til Tertiærtidens Midte; men deres Blomstring synes at falde ved Istiden.

Selvfølgelig er der en Mulighed for, at nogle af de Arter, der nu ere circumpolare eller nordatlantiske, først ere blevne det efter Istiden ved at brede sig enten fra Øst eller Vest; deres Forfædre have maaske ikke hørt til Grønlands tertiære Fauna; maaske ere de først i senere Tid komne til Grønland. Utvivlsomt efter Istiden ere derimod de grønlandske Arter indvandrede, der ellers kun ere europæisk-asiatiske; dersom deres Forfædre havde hørt til Grønlands tertiære Fauna, vilde Istiden vel have trængt dem mod Syd og gjort dem til amerikanske Arter; de ere vist efter Istiden komne som Nybyggere fra Europa, især fra Island.

Ved at drive den tertiære circumpolare Fugleverden mod Syd baade i den Gamle Verden og i Amerika har Istiden vist frembragt større Lighed i de to Verdensdeles Fauna i sydligere Egne end før. Til Gjengjeld har Istiden givet Mulighed for ny Forskjel ved at hindre eller indskrænke Færdselen over Land mellem de to Verdensdele, og ligeledes har den skabt større Mulighed for Forskjel mellem nordatlantisk og nordpacifisk Søfugleverden ved at lukke det tidligere aabne Polarhav, hvorover Færdselen var fri. — Den Fauna, som Istiden drev fra Grøn-

land, var vist ret ensartet circumpolar, vist med størst Indhold af den Gamle Verdens Typer, deriblandt Stamformerne til Nutidens Skjærpiber og Graasisken. Den Fauna, der vendte tilbage, var ogsaa væsenlig circumpolar, om end maaske i mindre Grad, skjønt stammende fra den tidligere circumpolare Fauna, og forholdsvis var den stærkt iblandet med Arter fra den store Gamle Verden, som Sædgaas, Bramgaas, Præstekrave, Skarv, Havørn og Stenpikker. Men bliver Grønland engang mere tilgængeligt for Fugle, end det nu er, saa at Fugle fra mildere Egne dér kunde finde et Hjem, er det utvivlsomt Nord-Amerikas Fauna, der først og fremmest vil give Møde; derpaa tyder det store Tal af tilfældige amerikanske Gjæster, maaske Forløbere for en ny indvandrende Skare.

Den samlede Fortegnelse over Grønlands Fugle er saaledes:

1. *Anas crecca var. carolinensis.* Tilfældig; sydlig circumpolar; Racen amerikansk.
2. *Anas penelops.* Tilfældig; europæisk-asiatisk.
3. *Anas acuta.* Tilfældig; sydlig circumpolar.
4. *Anas boscas.* Standfugl (med Ordet Standfugl menes i denne Fortegnelse baade de ægte Standfugle og de Arter, der ikke vandre længere, end at de kunne overvintre i eller ved Grønland); circumpolar.
5. *Tadorna casarca.* Tilfældig; europæisk-asiatisk.
6. *Cygnus musicus.* Undertiden ynglende; Trækfugl; europæisk-asiatisk.
7. *Fuligula marila typica & var. affinis.* Tilfældig; circumpolar; Racen *affinis* amerikansk.
8. *Cosmonetta histrionica.* Standfugl; islandsk, amerikansk, østasiatisk.

9. *Pagonetta glacialis.* Standfugl; circumpolar.
10. *Clangula islandica.* Standfugl; islandsk, amerikansk.
11. *Clangula albeola.* Tilfældig; amerikansk.
12. *Oedemia fusca typica.* Tilfældig; circumpolar; Racen europæisk.
13. *Oedemia perspicillata.* Tilfældig, dog en enkelt Gang ynglende; amerikansk.
14. *Somateria dispar.* Tilfældig; circumpolar.
15. *Somateria mollissima typica & var. v-nigrum.* Den typiske Race Standfugl; nordatlantisk. Racen *v-nigrum* sjelden; nærmest nordpacifisk.
16. *Somateria spectabilis.* Standfugl; circumpolar.
17. *Mergus serrator.* Standfugl; circumpolar.
18. *Anser segetum var. brachyrhynchus.* Trækfugl; europæisk-asiatisk.
19. *Anser albifrons.* Trækfugl; circumpolar.
20. *Anser hyperboreus typicus.* Undertiden ynglende; næsten circumpolar.
21. *Anser torqvatus.* Trækfugl; circumpolar.
22. *Anser canadensis typicus.* Tilfældig; dog en enkelt Gang ynglende; amerikansk.
23. *Anser leucopsis.* Trækfugl; europæisk-asiatisk.
24. *Lagopus mutus var. rupestris.* Standfugl; circumpolar.
25. *Podicipes auritus.* Tilfældig; circumpolar.
26. *Podicipes griseigena var. major.* Tilfældig; circumpolar; Racen amerikansk.
27. *Colymbus septentrionalis.* Trækfugl; circumpolar.
28. *Colymbus glacialis typicus.* Trækfugl; circumpolar.
29. *Procellaria leucorrhoa.* Trækfugl; nordatlantisk og nordpacifisk.
30. *Puffinus anglorum.* Tilfældig; nordatlantisk.
31. *Puffinus major.* Trækfugl; atlantisk.
32. *Fulmarus glacialis.* Tildels Standfugl; nordatlantisk og nordpacifisk.

33. *Crex pratensis.* Tilfældig; europæisk-asiatisk.
34. *Porzana maruetta.* Tilfældig; europæisk-asiatisk.
35. *Porzana carolina.* Tilfældig; amerikansk.
36. *Fulica atra.* Tilfældig; europæisk-asiatisk.
37. *Fulica americana.* Tilfældig; amerikansk.
38. *Vanellus cristatus.* Tilfældig; europæisk-asiatisk.
39. *Charadrius squatarola.* Tilfældig; circumpolar.
40. *Charadrius pluvialis typicus & var. fulvus virginicus.* Maaske jevnlig ynglende; circumpolar; den typiske Race europæisk; Racen *virginicus* amerikansk.
41. *Ægialitis hiaticula.* Trækfugl; europæisk-asiatisk.
42. *Strepsilas interpres.* Trækfugl; circumpolar.
43. *Hæmatopus ostreologus.* Tilfældig; europæisk-asiatisk.
44. *Numenius phæopus.* Maaske undertiden ynglende; europæisk-asiatisk.
45. *Numenius hudsonicus.* Tilfældig; amerikansk.
46. *Numenius borealis.* Tilfældig; amerikansk.
47. *Limosa ægocephala.* Tilfældig; europæisk-asiatisk.
48. *Macrorhamphus griseus.* Tilfældig; amerikansk.
49. *Totanus solitarius.* Tilfældig; amerikansk.
50. *Totanus flavipes.* Tilfældig; amerikansk.
51. *Machetes pugnax.* Tilfældig; europæisk-asiatisk.
52. *Tringa minutilla.* Tilfældig; amerikansk.
53. *Tringa maculata.* Tilfældig; amerikansk.
54. *Tringa fuscicollis.* Maaske undertiden ynglende; amerikansk.
55. *Tringa maritima typica.* Standfugl; circumpolar; Racen nordatlantisk.
56. *Tringa canutus.* Trækfugl; circumpolar.
57. *Tringa alpina.* Trækfugl; circumpolar.
58. *Calidris arenaria.* Trækfugl; circumpolar.
59. *Phalaropus hyperboreus.* Trækfugl; circumpolar.
60. *Phalaropus fulicarius.* Trækfugl; circumpolar.
61. *Gallinago scolopacina typica & var. wilsonii.* Maaske

undertiden ynglende; circumpolar; den typiske Race europæisk-asiatisk; Racen *wilsonii* amerikansk.

62. *Larus argentatus typicus & var. affinis.* Tilfældig; circumpolar; den typiske Race nordatlantisk; Racen *affinis* asiatisk.
63. *Larus marinus.* Standfugl; nordatlantisk og nordpacifisk.
64. *Larus leucopterus.* Tildels Standfugl; circumpolar.
65. *Larus glaucus.* Standfugl; circumpolar.
66. *Larus tridactylus.* Tildels Standfugl; circumpolar.
67. *Larus sabini.* Trækfugl; circumpolar.
68. *Larus roseus.* Tilfældig; nærmest nordpacifisk.
69. *Larus eburneus.* Standfugl; circumpolar.
70. *Sterna macrura.* Trækfugl; circumpolar.
71. *Lestris parasitica.* Tildels Standfugl; circumpolar.
72. *Lestris longicauda.* Trækfugl; circumpolar.
73. *Lestris pomatorhina.* Trækfugl; circumpolar.
74. *Lestris catarrhactes.* Tilfældig; atlantisk.
75. *Cepphus grylle.* Standfugl; circumpolar.
76. *Uria troile.* Standfugl; circumpolar.
77. *Uria arra.* Standfugl; circumpolar.
78. *Mergulus alle.* Standfugl; nordatlantisk.
79. *Alca torda.* Tildels Standfugl; nordatlantisk.
80. *Alca impennis.* Uddød; Trækfugl; nordatlantisk.
81. *Fratercula arctica.* Tildels Standfugl; nordatlantisk.
82. *Ardea cinerea.* Tilfældig; europæisk-asiatisk.
83. *Botaurus lentiginosus.* Tilfældig; amerikansk.
84. *Phalacrocorax carbo.* Standfugl; nordatlantisk, europæisk-asiatisk.
85. *Sula bassana.* Tilfældig; nordatlantisk.
86. *Falco æsalon typicus.* Tilfældig; circumpolar; Racen europæisk-asiatisk.
87. *Falco peregrinus var. anatum.* Trækfugl; circumpolar; Racen amerikansk.
88. *Falco gyrfalco typicus & var. islandicus & var. candicans.* Standfugl; circumpolar.

89. *Haliaëtus albicilla.* Standfugl; europæisk-asiatisk.
90. *Pandion haliaëtus.* Tilfældig; sydlig circumpolar.
91. *Otus brachyotus.* Vist ynglende, sjelden; circumpolar.
92. *Nyctea nivea.* Standfugl; circumpolar.
93. *Chætura pelasgia.* Tilfældig; amerikansk.
94. *Coccyzon americanus.* Tilfældig; amerikansk.
95. *Sphyropicus varius.* Tilfældig; amerikansk.
96. *Empidonax flaviventris.* Tilfældig; amerikansk.
97. *Contopus borealis.* Tilfældig; amerikansk.
98. *Corvus cornix.* Tilfældig; europæisk-asiatisk.
99. *Corvus corax.* Standfugl; circumpolar.
100. *Hirundo rustica typica & var. horreorum.* Tilfældig; sydlig circumpolar; den typiske Race europæisk-asiatisk; Racen *horreorum* amerikansk.
101. *Alauda alpestris.* Tilfældig; circumpolar.
102. *Sturnus vulgaris.* Tilfældig; europæisk-asiatisk.
103. *Troglodytes palustris.* Tilfældig; amerikansk.
104. *Regulus calendula.* Tilfældig; amerikansk.
105. *Anthus pratensis.* Tilfældig; europæisk-asiatisk.
106. *Anthus aqvaticus var. ludovicianus.* Trækfugl; circumpolar; Racen amerikansk.
107. *Motacilla alba typica.* Tilfældig; europæisk-asiatisk.
108. *Vireo olivaceus.* Tilfældig; amerikansk.
109. *Dendroeca virens.* Tilfældig; amerikansk.
110. *Dendroeca maculosa.* Tilfældig; amerikansk.
111. *Dendroeca pennsylvanica.* Tilfældig; amerikansk.
112. *Dendroeca striata.* Tilfældig; amerikansk.
113. *Dendroeca coronata.* Tilfældig; amerikansk.
114. *Helminthophaga ruficapilla.* Tilfældig; amerikansk.
115. *Geothlypis philadelphia.* Tilfældig; amerikansk.
116. *Myiodioctes canadensis.* Tilfældig; amerikansk.
117. *Siurus noveboracensis.* Tilfældig; amerikansk.
118. *Parula americana.* Tilfældig; amerikansk.
119. *Turdus iliacus.* Tilfældig; europæisk-asiatisk.

120. *Turdus ustulatus var. aliciæ.* Tilfældig; amerikansk;
121. *Turdus migratorius.* Tilfældig; amerikansk.
122. *Saxicola oenanthe.* Trækfugl; europæisk-asiatisk.
123. *Cannabina linaria var. rostrata & var. canescens.* Trækfugl og Standfugl; circumpolar.
124. *Loxia leucoptera.* Tilfældig; circumpolar.
125. *Xanthocephalus icterocephalus.* Tilfældig; amerikansk.
126. *Scolecophagus ferrugineus.* Tilfældig; amerikansk.
127. *Zonotrichia leucophrys.* Vist undertiden ynglende; amerikansk.
128. *Emberiza lapponica.* Trækfugl; circumpolar.
129. *Emberiza nivalis.* Tildels Standfugl; circumpolar.

I det følgende er der givet en nærmere Oversigt over de enkelte Arters Forhold i Grønland. For de tilfældige Gjæsters Vedkommende er saa vidt muligt medtaget alt, hvad der vides om deres Forekomst i Landet. For de mere almindelige Fugles Vedkommende er i den Henseende oftest kun medtaget, hvad der kan oplyses dels ved Hjelp af Arbejder af Forskere, der enten selv have været i Grønland, eller som dog særlig have haft at gjøre med Indsamlinger fra Grønland, dels ved Hjelp af Samlingerne i Kjøbenhavns Museum; det vilde ofte være muligt at tilvejebringe flere Enkeltheder dels fra spredte, tilfældige Ytringer i Arbejder, der ikke handle særlig om Grønland, dels fra andre Samlinger af Skind og Æg, offenlige og private; men saadanne Kilder have her kun meget lidt været benyttede, dels for at undgaa Usikkerhed, dels fordi der ingen Vægt har ligget paa deres Oplysninger. Hvor ubetydelige og spredte mange af de meddelte Enkeltheder end ere, give de dog tilsammen et ret godt Billede.

Om Fuglenes Færden i Grønland, deres Levevis o. s. v., er kun gjengivet, hvad der er sagt af Forskere, der selv have været i Landet. Og oftest er kun det medtaget, der vedrører deres Forhold netop til Grønland, ikke det, der er fælles for deres Optræden allevegne.

For de tilfældige Gjæsters Vedkommende henvises til alle de

Arbejder, hvor der findes mere eller mindre væsenlige første-Haands Meddelelser om dem som grønlandske. For de sædvanlige grønlandske Fugles Vedkommende henvises oftest kun til Fabricius og Holbøll, hvis Arbejder ere Hovedværkerne om deres Optræden i Grønland. For alle Arter henvises desuden til nogle mere omfattende Værker.

Hvad der siges om Fuglenes Udbredelse udenfor Grønland, støtter sig for Labradors Vedkommende især til: Turner, List of the Birds of Labrador (Proceed. U. S. Nat. Mus. vol. VIII, 1885); for Vestsiden af Davis-Strædet især: Kumlien, Stykket „Birds" i Contrib. Nat. Hist. Arct. Amer. made in conn. w. the Howgate Polar Exp. 1877—78 (Bull. U. S. Nat. Mus. Nr. 15, 1879); for Grinnell-Land: Feilden, List of Birds observed in Smith Sound and in the Polar Basin during the Arct. Exp. of 1875—76 (The Ibis, 4 ser., vol. I, 1877), og Greely, Three Years of Arctic Service, vol. II, 1886; for det øvrige arktiske Amerika især: Mac Farlane, Notes on and list of Birds and eggs coll. in Arct. Amer., 1861—66 (Proceed. U. S. Nat. Mus., vol. XIV, 1891); for Nord-Amerika i det hele: Baird, Brewer, and Ridgway, A Hist. of N. Amer. Birds, Land Birds, vol. I —III, 1874, Water Birds, vol. I—II, 1884; for Jan Mayen: Fischer & Pelzeln, Vögel etc. von Jan Mayen (Die Österr. Polarstat. Jan Mayen, Beob.-Ergebn., Bd. III, 1886); for Spitsbergen: Malmgren, Spetsbergens Fogel-Fauna (Öfvers. K. Vet. Akad. Förhandl. 1863), og Sundevall, Spetsbergens Foglar (Öfvers. K. Vet. Akad. Förhandl. 1874); for Island, Færøerne og det øvrige Europa og Asien en stor Mængde forskjellige Arbejder.

De her opførte vestgrønlandske Fugle-Navne ere for allerstørste Delen gjengivne efter Fabricius, især efter hans Haandskrift, hvor han saa vidt muligt har givet Oplysninger om Navnenes Betydning. Nogle skyldes ogsaa Holbøll, andre Rink og Helms, der har meddelt en haandskreven Fortegnelse over de Navne, han havde hørt brugte i Syd-Grønland; baade Rink og Helms slutte sig dog nærmest til Kleinschmidt's Grønlandske Ordbog, 1871. De østgrønlandske Navne ere mest gjengivne efter Rink, der havde faaet dem opgivne af Johannes Hansen. Kun ganske enkelte grønlandske Navne stamme fra andre Kilder. Der er ikke gjort Forsøg paa at opnaa en ensartet Retskrivning.

1. Anas crecca L. var. carolinensis Gmel. Krikand.

Anas crecca: Reinhardt sen., Tidsskr. for Naturv., Bd. 3, 1824, p. 74. — Id., Vidensk. Selsk. Skr., VII, 1838, p. 95. — *Querquedula crecca* L. & *Q. carolinensis* L., Gmel.: Reinhardt jun., Vidensk. Medd. 1852, p. 122. — *Anas crecca* L. & *A. carolinensis* Gmel.: Id., Ibis 1861, p. 13. — *Anas crecca* L.: Helms, Vidensk. Medd. 1894, p. 222.

Querquedula crecca L. (& *Q. carolinensis*): Dresser, Birds of Europe, VI, 1871. — *Nettion crecca* L. & *N. carolinensis* (Gmel.): Baird, Brewer, Rigdway, Water Birds of N. Amer., II, 1884. — *Querquedula crecca* & *Q. carolinensis*: Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Anas crecca* L. & *A. carolinensis* Gmel.: Rigdway, Manual N. Amer., Birds, 1887. — *Nettion crecca* (L.) & *N. carolinense* (Gmel.): Salvadori, Catal. Birds Brit. Mus. XXVII, 1895.

Vestgrønlandsk. Kertlutorpiarsuk: lignende en Kertlutok, en Stokand, et Navn, som Grønlænderne give forskjellige mere ualmindelige Ande-Arter. (Holbøll.) — Kerdlutornak. (Helms.)

Kun Artens amerikanske Race er med Sikkerhed set i Grønland. I den udfarvede Foraarsdragt afviger Hannen af Krikandens amerikanske Race, *var. carolinensis* (oftest regnet for en egen Art), lidt i Farve fra Hannen af den typiske europæiske og asiatiske; de hvide Linier paa Hovedets Sider ere utydelige eller mangle; paa Siden af Brystet foran Vingen findes en kort hvid Tværstribe frembragt ved, at Fjerene paa det paagjeldende Sted ere delvis hvide, medens de hos den europæiske ere vatrede i deres hele Udstrækning; af de lange yderste Skulderfjer ere nogle helt vatrede, andre vatrede med en Del af Yderfanen sort, medens de tilsvarende hos den europæiske ere hvide med en Del af Yderfanen sort eller desuden med en Del af Inderfanen vatret. Hanner i graa Dragt og Hunner af de to Racer kunne ikke skjelnes. Reinhardt jun., og andre efter ham, henviser til Reinhardt sen. og Holbøll som Borgen for, at den europæiske Krikand har vist sig i Grønland, men med Urette. Reinhardt sen. skjelnede ikke de to Racer, men opførte „*A. crecca*“ blandt de Arter, der ere „fælles for Europa og Nord-Amerika“, Holbøll ligeledes. Intet af de grønlandske Skind, der ere omtalte af Reinhardt sen. under Navnet *A. crecca*, findes mere; de ere forlængst forsvundne; om de have været af den ene eller den anden Race, lader sig ikke sige. Af de

otte foreliggende grønlandske Krikande-Skind er der kun to gamle Hanner i Foraarsdragt, begge af den amerikanske Race; om de sex andre ere af Krikænder, der ere komne fra Europa eller fra Amerika, kan ikke afgjøres.

Krikanden er oftere set paa Vestkysten og en enkelt Gang paa den sydlige Del af Østkysten.

I 1824 skrev Reinhardt sen., at der Aaret forud for første Gang var sendt Krikande-Skind, af to Hanner, fra Grønland til Museet i Kjøbenhavn. I Maj 1829 saa Vahl en enkelt ved Nanusek (Nenese) paa Østkysten, paa 60° 28′, som han meddeler i Brev af 1830. Samme Tilfælde omtaler Reinhardt sen. i 1838, og han tilføjer, at Arten, efter indsendte Skind at slutte, maatte vise sig hist og her paa Vestkysten indtil Jakobshavn, det nordligste Sted, hvorfra den var sendt. Siden den Tid er ikke meget andet fremkommet til Oplysning om dens Forekomst i Grønland, end at følgende Skind ere sendte til Museet: En Han skudt mellem Øerne to Mil fra Julianehaab, indsendt af Kauffeldt i 1838 (findes her ikke mere). En Hun, eller maaske ung Han, fra Ikerasarsuk, SØ. for Fiskenæs, 22de September 1840, fra Kielsen. En Han fra Julianehaab, fra Holbøll, modtagen i 1843 (findes ikke mere). En Hun fra Sardlok Syd for Julianehaab 22de April 1847, fra Kielsen. En Han, af amerikansk Race, fra Julianehaab, fra Kielsen, modtagen i 1849. En Han, amerikansk, fra Godthaab, fra Holbøll, modtagen i 1852. En Hun fra Nanortalik, fra Kielsen, modtagen i 1856. En Hun fra Umanak, fra Møldrup, modtagen i 1885. En Hun skudt ved Isa Havn, Nord for Arsuk, 10de Oktober 1893, modtagen fra Helms, der meddeler, at nogle af Grønlænderne paa Stedet kjendte den. En Han, i graa Dragt, vist fra Frederikshaab, 1896, indsendt af Helms.

Arten er circumpolar. Den europæisk-asiatiske Race har nærmeste Hjemsted paa Island, men har ogsaa vist sig i Labrador og desuden flere Gange paa Nord-Amerikas Østkyst. Den amerikanske Race har nærmeste Ynglested i Labrador.

2. Anas penelops L. Pibeand.

Anas penelope L.: Reinhardt jun., Vidensk. Medd. 1853, p. 71. — Id., Ibis 1861, p. 13.

Mareca penelope (L.): Dresser, Birds of Europe, VI, 1876. — Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., I, 1884. — Coues, Key N. Amer.

(*Anas penelops.*)

Birds, 1884. — *Anas penelope* L.: Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — *Mareca penelope* (L.): Salvadori, Catal. Birds Brit. Mus. XXVII, 1895.

Pibeanden har nogle faa Gange vist sig paa Vestkysten.

Et Skind af en ung Han indsendtes til Museet fra Grønland i 1851 af Holbøll. To andre Skind fra Syd-Grønland havde Reinhardt jun. set. To Skind, i graa Dragt, findes i Fencker's til Museet overgaaede grønlandske Samling.

Arten er europæisk-asiatisk, med vid Udbredelse. Dens nærmeste Hjemsteder ere Færøerne og Island. I Nord-Amerika har den oftere vist sig som Gjæst.

3. Anas acuta L. Spidsand.

Anas acuta: Reinhardt sen., Vidensk. Selsk. Skr., VII, 1838, p. 95. — Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 435. — Reinhardt jun., Ibis 1861, p. 13. — Fencker, Medd. Grønl., 8de Hefte, 1889, p. 251.

Dafila acuta (L.): Dresser, Birds of Europe, VI, 1873. — Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., I, 1884. — Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — Salvadori, Catal. Birds Brit. Mus. XXVII, 1895.

De foreliggende fire grønlandske Skind ere ikke til at skjelne fra danske.

Spidsanden har flere Gange vist sig paa Vestkysten.

Museet i Kjøbenhavn har modtaget efternævnte Skind: En Han skudt ved Fiskenæs i Oktober 1823, fra Holbøll (findes her ikke mere). En Han indsendt fra Umanak i 1832 af Fleischer (findes ikke mere). Han og Hun fra Julianehaab, indsendte i 1849 af Kielsen. En Han fra „Grønland" i 1851, fra Holbøll. En Han fra Frederikshaab indsendt i 1860 af Weber (findes ikke mere). Ved Prøven Syd for Upernivik blev der, som Fencker meddeler i sin Dagbog, set fem den 22de Maj 1886; to af dem bleve skudte; et Skind har Museet faaet. Efter Grønlændernes Udsagn skulle to andre være skudte samme Foraar ved Arpik, Nord for Upernivik.

Arten er circumpolar, med vid Udbredelse. Den yngler ogsaa paa Færøerne og Island. Fra Labrador nævnes den.

4. Anas boscas L. Stokand.

Anas boschas L.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 75. — Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 434.

Anas boschas L.: Dresser, Birds of Europe, VI, 1873. — Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., I, 1884. — *Anas boscas*: Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Anas boschas* L.: Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — *Anas boscas* L.: Salvadori, Catal. Birds Brit. Mus. XXVII, 1895.

Vestgrønlandsk. Kærtlutok, efter Stemmen, ogsaa Kongmuktajok, af Kongmut, opad, fordi den gjerne stiger skraat tilvejrs, naar den flyver op, i Modsætning til de fleste Dykænder, der pleje at flyve lavt over Vandfladen; det sidste Navn bruges ogsaa for *Mergus serrator*. (Fabricius.) — Kerdlutok. (Rink, Helms.) — Østgrønlandsk. Pigsikatartik, Pikingarnakajik. (Rink.)

De foreliggende 11 grønlandske Skind af voxne Stokænder ere ikke til at skjelne fra danske.

Stokanden er almindelig Standfugl langs Grønlands Vestkyst; paa Østkysten er den set enkelte Gange, tildels som ynglende. I Yngletiden lever den parvis, oftest ved Ferskvandssøer og Elve; til andre Tider opholder den sig i Flokke paa det salte Vand, om Vinteren især i den ydre Del af Fjordene. Den lever mest af alle Slags Smaadyr, som den kan finde ved Brederne af baade fersk og salt Vand; om Vinteren skal den efter Holbøll almindeligst tage Snegle og Muslinger som *Margarita helicina*, *Modiolaria* og *Tellina*, foruden Krebsdyr. I Maj bygger den Rede, næsten altid i Nærheden af Ferskvand, i Græsset; ofte findes Reden ved forladte Grønlænder-Huse, hvor Græsset voxer højt. Æg ere fundne fra 26de Maj til 29de Juni. Ungerne føres ikke sjelden strax til Stranden.

Fra Julianehaab har Museet modtaget dens Æg i 1849. — I Sommeren 1894 saa Bruun den i Egnen om Julianehaab flere Gange, i Igaliko- og Tunugdliarfik-Fjord og ved større og mindre Fjeldsøer. Hun med Ællinger blev set 31te Juli i Bunden af Tunugdliarfik-Fjord, 7de August i Igaliko-Fjord og 15de August paa en af Søerne ved Kagsiarsuk ved Igaliko-Fjord. Grønlænderne sagde, at den ynglede almindelig baade inde i Fjordene og ved Kysten, og at den Efteraar og Vinter fandtes flokkevis begge Steder.

Ved Ivigtut fandt Hagerup den i 1886—88 almindelig Aaret rundt, talrigst om Vinteren, da den holdt sig i Smaaflokke langs Kysten. Et eller to Par ynglede i Dalen nær Ivigtut. Reder med Æg fandtes 27de Juni 1886 og 31te Maj 1888. To Ællinger nogle faa Dage gamle bleve fangede 26de Juni 1887, øjensynlig paa Vejen til Stranden. — Helms fandt den ret almindelig ved Ivigtut fra

(*Anas boscas.*)

først i Maj til sidst i December 1890. Den ynglede i ret stort Tal i den indre Del af Fjorden, hvorfra Grønlænderne i Sommerens Løb bragte en betydelig Mængde ikke helt flyvefærdige Unger. 1ste August saaes ved Stranden fem dunklædte Unger.

Ved Arsuk saa Krabbe i 1889—90 kun faa Stokænder; men Grønlænderne skød flere i Vinterens Løb. 15de Maj 1891 saa Helms dér Han og Hun sammen. — I 1893 fandt Helms den ret almindelig hele Foraaret og Sommeren ved Arsuk og langs Kysten, ynglende mange Steder. I Begyndelsen af August bragte Grønlænderne næsten voxne Unger. I September laa undertiden Smaaflokke i en lille Sø paa en Ø ved Arsuk.

Ved Frederikshaab maa Fabricius have haft rig Lejlighed til at lære den at kjende; især i sit Haandskrift gjør han udførlig Rede for Artens Vaner.

Godthaab-Egnen og Disko ere sikkert de Egne, som Holbøll særlig tænker paa, naar han skriver, at Stokanden ikke er sjelden hverken i Syd- eller i Nord-Grønland; fra Godthaab nævner han den i Brev fra 1822. — Ogsaa Fencker nævner den fra Godthaab, i Februar 1893; og i Egnen om Godhavn paa Disko nævner han den i 1879 som almindelig i Maj og Juni.

I Egnen om Egedesminde nævner Fencker den i 1880 som ynglende ved Kangatsiak og Ikamiut.

Fra Jakobshavn haves Skind i Kjøbenhavns Museum modtagne i 1843 og 46, deriblandt ogsaa af en Dununge.

Fra Ritenbenk haves ligeledes Skind i Museet. Fencker nævner den som skudt dér 20de December 1890.

Ved Upernivik skal den findes, men meget sjelden, som Fencker meddeler i 1887.

Ved Nanusek (Nenese) paa den sydlige Del af Østkysten, paa 60° 28′, saa Vahl et Par Stokænder i Maj 1829, som meddelt i Brev af 1830.

Ved Angmagsalik yngler den, meddeler J. Petersen i 1897. I 1896 blev den set første Gang 12te Maj.

Ved Sydkysten af Jameson-Land mente nogle af Deltagerne i Rejsen med „Hekla“ sikkert at have set Stokanden 3dje August 1891, efter hvad Bay meddeler.

Arten er circumpolar, med vid Udbredelse. Den yngler ogsaa paa Færøerne, Island og i Labrador.

5. Tadorna casarca (L.). Rustand.

Tadorna casarca: Vanhöffen, Verhandl. Ges. f. Erdkunde, Berlin, XX, 1893, p. 460. — Winge, Vidensk. Medd. 1894, p. 68. og 1895, p. 63.

Tadorna casarca (L.): Dresser, Birds of Europe, VI, 1875. — *Casarca rutila* (Pall.): Salvadori, Catal. Birds Brit. Mus. XXVII, 1895.

Rustanden viste sig flere Steder paa Grønlands Vestkyst i 1892.

En blev skudt ved Augpalartok, NØ. for Upernivik, i Sommeren 1892, og Skindet, bestemt for Fencker, blev dér set af Vanhöffen; senere er det af Fencker skjænket Museet i Kjøbenhavn. Det er af en gammel Hun i slidt og afbleget Dragt, men ellers uden Fejl. En anden blev samme Aar skudt i samme Egn, en tredje ved Ritenbenk og en fjerde i Syd-Grønland; ogsaa disse tre ere med Fencker's Samling komne til Museet; de synes alle at være Hunner og ligne alle den første.

Arten, ogsaa Slægten, er europæisk-asiatisk. Dens nærmeste Hjemsteder ere i Syd-Europa, især mod Sydøst. Men i 1892—93 synes den at have givet sig paa Vandring mod Nordvest. Talrig viste den sig ved de Britiske Øer (mange Oplysninger om dens Forekomst dér findes i The Zoologist for 1892—94, især samlede i en Afhandling af Ogilvie: On the recent occurrence in the British Islands of the Ruddy Sheldrake, i Zoologist, 3 ser., vol. XVI, 1892, p. 392—398), nogle kom til Norge (Collett, Nyt Mag. f. Naturv., Bd. XXV, 1894, p. 269), to Flokke naaede Island (Winge, Vidensk. Medd. 1893, p. 77, og 1894, p. 68); en Flok iagttoges ogsaa i Danmark (Winge, Vidensk. Medd. 1894, p. 68). Arten holdes ofte tæmmet i Vest-Europa, vist især i England, og det ligger derfor nær at tænke paa Undslipning fra Fangenskab; men derom kan der i dette Tilfælde neppe være Tale, at dømme efter den Mængde, hvori Rustænder viste sig i det frie de paagjeldende Aar. Snarest har der virkelig fundet en Udvandring Sted fra Sydøst-Europa eller fra Asien, og Upernivik er da det nordligste og vestligste Sted, hvortil Rustanden af egen Drift er kommen.

6. Cygnus musicus Bechst. Sangsvane.

Cygnus musicus Bechst.: Graah, Rejse til Østkysten af Grønland, 1832, p. 194. — *Cygnus melanorhynchus*: Reinhardt sen., Vidensk. Selsk. Skr. VII, 1838, p. 94. — Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 432. — Id., Zeitschr. f. d. ges. Naturw., Bd. 3, 1854, p. 425. — *Cygnus ferus* Ray: Reinhardt jun., Ibis 1861, p. 13. — (Holm, Medd. om Grønl., 10de Hefte, 1888,

(*Cygnus musicus.*)

p. 54 og 83.) — *Cygnus musicus* Bechst.: Helms, Vidensk. Medd. 1892, p. 236.

Cygnus musicus Bechst.: Dresser, Birds of Europe, VI, 1880. — *Olor cygnus* (L.): Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., I, 1884. — *Cygnus musicus*: Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Olor cygnus* (L.): Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — *Cygnus musicus* Bechst.: Salvadori, Catal. Birds Brit. Mus. XXVII, 1895.

Vestgrønlandsk. Kuksuk. (Holbøll.) — Kugssuk. (Rink, Helms.) — (Sammenl. *Sula bassana.*)

Det eneste grønlandske Svane-Skind, der for Øjeblikket findes i Museet i Kjøbenhavn, er af en aldeles typisk voxen Sangsvane.

Sangsvanen synes tidligere at have levet i Syd-Grønland, men at være udryddet af Eskimoerne. Nutildags viser den sig kun sjelden dér, men findes dog endnu undertiden som ynglende.

Efter gamle Haandskrifter har Bjørn Jonssøn nævnet Svaner som hjemmehørende i Grønland i Middelalderen. Og fra Eskimoerne har Holbøll faaet Efterretning om, at Svaner tidligere ynglede i Landet: I Godthaab-Fjord er en Landstrækning, som hedder Kuksuk, hvilket er Svanens grønlandske Navn; denne Landstrækning er fuld af smaa Ler-Søer og Elve, og den har en for Grønland ret yppig Planteveext, saavel paa Landet som i Søerne. Grønlænderne fortælle, at Svanen byggede Rede dér, men at den er bleven udryddet ved, at man med Kajak jagede den i Fældetiden, da den ikke kunde flyve.

Fra Nutiden haves følgende Oplysninger om Sangsvanens Forekomst i Grønland: To, vist Han og Hun, bleve i Foraaret 1830 sete af Graah i Nærheden af Kap Farvel; den ene af dem blev skudt og Skindet hjembragt til Museet i Kjøbenhavn (hvor det blev omhyggelig bestemt af Reinhardt sen.; det findes her ikke mere); Grønlænderne paa Stedet kjendte den ikke. I 1849 og 1850 viste Svaner sig ved Julianehaab, skriver Holbøll. I Foraaret 1852 kom de i Flokke til hele Vestkysten Syd for 65°, og om Efteraaret bleve flere unge Fugle skudte nær Godthaab, hvor Svanerne utvivlsomt havde ynglet, som Holbøll meddeler. Samme Aar saa Reinhardt jun. i Kjøbenhavn to Sangsvaner nedsendte fra Syd-Grønland. I Juni 1859 blev en voxen Sangsvane skudt ved Atangmik („Atamik"), 10 Mile Nord for Godthaab, og af Rink sendt til Museet i Kjøbenhavn. 6te Oktober 1890 blev en ikke helt udfarvet Fugl

skudt ved Arsuk og af Krabbe sendt til Helms; Grønlænderne dér synes ikke før at have set en Svane. Paa Østkysten ved Angmagsalik skulle, efter Holm, Svaner undertiden vise sig.

(Ved en Fjord paa Sydsiden af Gael-Hamkes-Bugt bleve nogle „Svaner" skudte og spiste 21de August 1823, melder Clavering. Man fristes til at tro, at der er en eller anden Fejltagelse i Meddelelsen.)

Over Havet Sydvest for Island havde Hølbøll to Gange set en Svane paa Vej mod Grønland.

Arten er europæisk-asiatisk. Dens nærmeste Hjemsted er Island. Nærstaaende Arter findes i Nord-Amerika.

7. **Fuligula marila** (L.) **typica** & var. **affinis** (Eyt.).

Bjergand.

Fuligula marila (L.): Reinhardt jun., Vidensk. Medd. 1860. p. 335. — Id., Ibis 1861, p. 13. — *Fulix affinis* (Eyt.): Reinhardt jun., Vidensk. Medd. 1874, p. 180.

Fuligula marila (L.) (& *F. affinis*): Dresser, Birds of Europe, VI, 1878. — *Fulix marila* (L.) & *F. affinis* (Eyt.): Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., II, 1884. — *Fuligula marila* & *F. affinis*: Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Aythya marila* (L.) & *A. marila nearctica* Stejn. & *A. affinis* (Eyt.): Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — *Fuligula marila* (L.) & *F. affinis* Eyt.: Salvadori, Catal. Birds Brit. Mus. XXVII, 1895.

Af de fire foreliggende grønlandske Skind er et af den typiske Race, to andre af Racen *affinis*, alle tre vel udprægede; det fjerde slutter sig nærmest til *var. affinis*, men er lidt større end de andre af samme Race. Den udprægede, amerikanske *var. affinis* er lidt mindre end den circumpolare, typiske Bjergand; hos den udfarvede Han er Glandsen paa Hovedets Fjer rødlig, set baade med og mod Lyset, medens den hos den typiske er grøn set med Lyset og kun rød set mod Lyset; Ryggens Vatring er hos *affinis* lidt mindre fin end hos den typiske. Efter Baird, Brewer & Ridgway skal kun Forskjellen i Størrelse være fast; men efter de opgivne Maal er heller ikke den at lide paa.

Bjerganden, baade dens typiske Form og Racen *affinis*, har enkelte Gange vist sig paa Vestkysten.

(*Fuligula marila.*)

To gamle Hanner og en Hun af Artens typiske Form nedsendtes i 1860 fra Nanortalik, fra Lytzen, til Museet i Kjøbenhavn (hvor nu kun en af Hannerne findes).

En Han og en Hun af Racen *affinis* bleve skudte samtidig i Juni 1872 paa Øen Innusulik, 10 Mile SSV. for Egedesminde, og af Pfaff sendte til Museet. En Hun, snarest af samme Race, har Konserv. Scheel i 1891 modtaget fra Julianehaab.

(En „*Anas marila*" nævnes af Walker fra Godhavn 1857; men Meddelelsen er maaske ikke sikker.)

Artens typiske Form er circumpolar; dens nærmeste Hjemsteder ere Island og Landet ved Hudson-Bugt. Racen *affinis* er amerikansk; ogsaa den kjendes fra Hudson-Bugt.

8. **Cosmonetta histrionica** (L.). **Strømand.**

Anas histrionica L.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 73. — *Clangula histrionica*: Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 436.

Cosmonetta histrionica (L.): Dresser, Birds of Europe, VI, 1877. — *Histrionicus minutus* (L.): Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., II, 1884. — Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Histrionicus histrionicus* (L.): Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — *Cosmonetta histrionica* (L.): Salvadori, Catal. Birds Brit. Mus. XXVII, 1895.

Vestgrønlandsk. Tornaviarsuk, vist af Tornok, en Aand, eller Tornavek, den rette Aand, Ord, der især bruges om de Aander, der aabenbare sig for Hexemestrene; Strømandens mørke Farve og mærkelige Tegning, maaske ogsaa dens Vane at opholde sig paa mørke skyggefulde Steder ved Elvene, kunde have givet Grund for Navnet. (Fabricius.)

Mellem Museets 24 grønlandske Skind er der kun meget smaa Forskjelligheder; den hvide Halsring hos den udfarvede Han kan være mere eller mindre fuldstændig lukket fortil og bagtil, o. s. v. Afvigelser fra islandske Skind findes ikke.

Strømanden findes som ynglende, forholdsvis faatallig, langs Grønlands Vestkyst fra den sydligste Del i det mindste indtil Upernivik, talrigst mod Syd; ogsaa paa Østkysten er den funden, men i meget ringe Mængde. Den er nærmest Standfugl; maaske en Del vandrer bort for Vinteren; men i hvert Fald i Syd-Grønland kan den sees Aaret rundt. Om Vinteren opholder den sig mest ved det aabne Hav ved de yderste Øer, hvor den dykker i Brændingerne. I April og Maj gaar den ind gjennem Fjordene til Aamundinger og stride Elve, hvor den har sine

Ynglesteder; „den elsker allermest at være paa mørke og ensomme Steder", siger Fabricius i sit Haandskrift, som „store Elvmundinger i en dyb Bjergkløft imellem to høje Fjelde, hvor den i Flokketal sidder at pille sig." Dens Føde er smaa Snegle og Muslinger og især Krebsdyr og Myggelarver; den skal ikke dykke dybere end paa 6 Favne Vand. Reden bygges paa Elvbredder saa godt skjult under Skjærmplanter og Pile, at den kun sjelden findes. Ungerne føres snart til Havet.

Skind fra Julianehaab har Museet modtaget i 1847. — Ved Julianehaab saa Bruun den flere Gange i Sommeren 1894 inde i Igaliko- og Tunugdliarfik-Fjord, hvor Grønlænderne sagde, at den ynglede flere Steder ved Elvene, og hvor de jevnlig havde fundet Reder og Unger. Om Vinteren skulde den ikke findes i Fjordene, selv om de ikke ere tillagte; i Maj skulde den først komme.

Ved Ivigtut skal den, efter Hagerup's Iagttagelser i 1886—88, yngle adskillige Steder. Den skal indfinde sig i April og blive til Begyndelsen af November; den var saaledes set 5te November 1887. 28de August blev der set halvvoxne Unger paa Fjorden, hvor ogsaa Hannerne vare samlede i Smaaflokke Sommeren igjennem. — I Maj og Juni 1890 og 91 saa Helms adskillige i den indre Del af Arsuk-Fjord nær Ivigtut. I Juli 1890 blev der i Bunden af Fjorden skudt nogle, vist unge Fugle.

Ved Arsuk, ved Kysten, saa Helms ligeledes i Maj og Juni 1890 og 91 adskillige i Smaaflokke. I Januar, Februar og Marts 1890 havde Krabbe dér faaet 3 gamle Hanner, og i de samme Maaneder 1891 fik Helms 4 gamle Hanner bragte af Grønlændere.

Midt i Juli 1890 bragte Grønlænderne til Helms 30 Strømænder tagne med Fuglepil i Arpagfik-Fjord tæt Nord for Arsuk, alle gamle Hanner i Fælding, uden Svingfjer.

6te, 7de og 8de Oktober 1889 og 7de og 24de September 1890 saa Krabbe flere smaa Flokke ved Kysten et Par Mil Nord for Arsuk, mest unge Fugle. — I 1893 fandt Helms, at Arten havde et Yndlings-Opholdssted Nord for Arsuk i Egnen ved Isa Havn; her blev den set gjentagne Gange i stor Mængde, i Maj Hanner og Hunner sammen i Flokke paa indtil 20, i Juli og August Flokke af Hanner, der samledes dér, medens Hunnerne rimeligvis rugede i de indenfor liggende Fjorde, hvorfra Helms i Begyndelsen af September fik en Hun og en ung Fugl. Paa en Rejse i første Halvdel

(*Cosmonetta histrionica.*)

af Maj, der strakte sig omtrent 15 Mile Nord for Arsuk, bleve ingen Strømænder sete undtagen paa Strækningen mellem Isa Havn og Arsuk, hvor de vare meget almindelige; det samme var Tilfældet paa en Rejse i August. En Han, der blev skudt ved Arsuk 13de August, havde mistet Svingfjerene ved Fælding; to, der bleve skudte ud af en Flok ved Isa Havn 1ste September, havde faaet nye Svingfjer, men vare ellers i den uanselige Sommerdragt.

Ved Frederikshaab maa Fabricius have haft Lejlighed til at lære Arten godt at kjende, at slutte efter den indgaaende Fremstilling af dens Livsforhold, han giver i sit Haandskrift.

Fra Fiskenæs haves i Museet 3 Hanner og 1 Hun modtagne i 1846, og flere andre ere indsendte i 1836 og 39. Fra samme Egn nævnes den af Finsch i 1874, 2 Hanner og 1 Hun dræbte i April, og i 1877, en Han dræbt 31te Marts og en Hun fra 9de Maj.

Fra Godthaab nævnes den af Raben i Sommeren 1823. Fra samme Sted haves i Museet 4 Hanner og 1 Hun modtagne i 1832, 48 og 61. Fencker nævner den derfra i Februar og April 1893.

I Amerdlok-Fjord, Syd for Holstenborg, saa J. A. D. Jensen i Juni 1884 Strømænder i større Mængde, end han havde set noget andet Sted i Grønland.

Ved Holstenborg skal den efter Brummerstedt komme i Maj og trække bort i September. „I hvilken Maaned og paa hvilket Sted den lægger Æg, er vanskeligt at sige, da Æggene endnu ikke i min Tid ere fundne; men man plejer i Slutningen af Juli at se dens Unger og da altid i Elvene."

Fra Egedesminde har Museet modtaget dens Æg i 1862.

Fencker nævner den som skudt ved Klaushavn i Sommeren 1879.

Fra Godhavn har Museet i 1862 og 63 fra Olrik modtaget Han, Hun og Dununge. Unger fra samme Sted, fra August 1879, har Museet faaet fra Fencker.

Ved Upernivik nævner Fencker den i 1887 som ikke meget sjelden og vistnok ynglende i den sydlige Del af Egnen; han opfører den som skudt ved Søndre-Upernivik i Juni 1885, i Lax-Elven ved Prøven i Juli 1886 og ved Uperniviarsuk i Juni 1888.

Som hjemmehørende paa den sydlige Del af Østkysten nævnes den i 1832 af Graah.

I Vestfjord, i Scoresby-Sund, mente Ryder sikkert at have set Han og Hun med Unger 16de August 1891.

Arten, ogsaa Slægten, er amerikansk; dog yngler den desuden paa Island. Ogsaa i Labrador har den hjemme.

9. Pagonetta glacialis (L.). Havlit.

Anas hiemalis L.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 71. — *Clangula glacialis*: Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 435. — *Harelda glacialis* (L.): Reinhardt jun., Vidensk. Medd. 1853, p. 84 (kun Navnet).

Harelda glacialis (L.): Dresser, Birds of Europe, VI, 1875. — *Harelda hyemalis* (L.): Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., II, 1884. — *Harelda glacialis*: Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Clangula hyemalis* (L.): Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — *Harelda glacialis* (L.): Salvadori, Catal. Birds Brit. Mus. XXVII, 1895.

Vestgrønlandsk. Aglek, efter Stemmen. (Fabricius.) — Agdlek. (Rink, Helms.) — Østgrønlandsk. Agterajik. (Rink.)

Mellem de foreliggende 15 grønlandske Havlit-Skind og Skind fra Danmark er der ingen Forskjel at opdage.

Havlitten yngler almindelig langs Grønlands Vest- og Østkyst; ogsaa ved Nordkysten findes den, men faatallig. Den er tildels Standfugl; Nord-Grønland forlader den for Vinteren; men i Syd-Grønland findes den paa den Tid i Mængde. Den færdes baade ude mellem Øerne, langs selve Kysten og inde i Fjordene; Yngletiden tilbringer den mest ved Ferskvandssøer, paa hvis Bredder den bygger sin Rede; men Ungerne føres ofte strax til Stranden. Som dens Føde nævner Holbøll *Margarita helicina*, *Modiolaria faba*, *Tellina*, *Mya arenaria* og smaa Krebsdyr, Fabricius nævner særlig *Modiolaria lævigata*; den skal ikke dykke dybere end paa 8 Favne, oftest paa Sandbund. Reden bygges i Græsset og udfores med Fuglens egne Dun. Æg ere fundne fra 1ste Juni til 14de Juli. I Yngletiden lever den parvis; om Vinteren samles den i Flokke; men ogsaa Sommeren igjennem skal der kunne sees Flokke af unge ikke ynglende Fugle. Morgen og Aften trækker den ofte ud eller ind gjennem Fjordene, men ikke saa lovbundet som Ederfuglene.

Ved Nanortalik nævner Vahl den, i Haandskrift, som overvintrende 1828—29.

I Egnen ved Julianehaab saa Bruun den i Juni og Juli 1894 parvis eller enkeltvis i de smaa Søer paa Landtungen mellem Tunugdliarfik- og Sermilik-Fjord, i hver Sø kun ét Par. I Fjordene

(*Pagonetta glacialis.*)

selv blev den kun set enkelte Gange i Sommerens Løb, saaledes 2den Juli en Flok paa henved 20, Hanner og Hunner, i Bunden af Tunugdliarfik-Fjord.

Paa Strækningen mellem Julianehaab og Overbærestedet, NV. for Julianehaab, saa Bruun ingen; derimod fandt han den almindelig i Flokke mellem Overbærestedet og Arsuk, i største Tal paa Øerne Syd for Sanerut.

Paa Fjorden ved Ivigtut viste den sig, efter Hagerup, i 1886—88 kun sjeldnere. Samme Iagttagelse gjorde Helms i 1890—91.

Ved Arsuk var den, baade efter Hagerup, Krabbe og Helms, meget almindelig i Vintertiden, fra Oktober til Maj eller Juni, men syntes ikke at yngle i Egnen. I Slutningen af April og i Maj 1891 fandtes den der i meget stort Tal, efter Helms. Ligeledes var den almindelig ved Arsuk og langs Kysten Nord derfor i April og Maj 1893; den fandtes da i Flokke paa indtil 50, Hanner og Hunner i samme Mængde, inde mellem Øerne, ikke paa det aabne Hav. I Slutningen af Maj aftog Tallet hurtig, og fra de første Dage af Juni saaes ingen flere; dog blev en Hun skudt ved Isa Havn 10de Juli. Ved Midten af Oktober vare endnu ingen komne paa Efteraarstrækket.

Ved Frederikshaab maa Fabricius have fundet den almindelig baade Sommer og Vinter, at dømme efter hans righoldige Optegnelser om den, i Haandskriftet.

Fra Egnen om Fiskenæs nævner Finsch den som skudt Sommer og Vinter.

Som almindelig ved Godthaab, ynglende i Indsøer, nævnes den af Raben i 1823. Holbøll nævner den, i Brev af 1823, som levende i Egnen hele Aaret.

Ved Holstenborg skal den efter Brummerstedt være Aaret rundt.

Ved Bunden af Aulatsivik-Fjord Syd for Christianshaab blev den set af Kolthoff i Juli 1883.

Kangatsiak Syd for Egedesminde nævner Fencker i 1880 som Ynglested. Æg fra Egedesminde har Museet modtaget i 1861.

Som ynglende paa Grønne-Ejlænder i Disko-Bugt nævnes den af Fencker 19de Juni 1880.

Ved Christianshaab fik Fencker i 1880 første Gang Æg af Havlitten 5te Juni.

En stor Flok saa Fencker nær Klaushavn 9de Maj 1880.

Nær Jakobshavn saa Fencker den i Mængde 10de Maj 1881.

I Søer paa Sydsiden af Disko saa Giesecke flere 30te Juli 1812. Skind fra Godhavn haves i Museet.

Ved Karajak-Fjord inderst i Umanak-Fjord kom den, efter Vanhöffen, i 1893 først i Juni til de ferske Søer inde i Land, hvor den ynglede.

I Aabninger i Isen udfor Svartenhuk blev den set af Sutherland 23de Maj 1850; ligeledes ved Kysten Nord for Svartenhuk, paa 72° 12′, 29de Maj.

Ved Upernivik yngler den almindelig, efter hvad Fencker meddeler. I 1886 fik han dér de første Æg i Aaret 14de Juni. Nylig udklækkede Unger nævnes 2den August samme Aar. Flyvefærdige Unger omtales i de første Dage af September 1889. I 1890 viste den sig allerede i Marts i de aabne Vaager. — Skind derfra haves i Museet.

Ved Berry-Island, paa 73° 20′, fandt Sutherland den talrig 12te Juni 1850.

En Flok Hanner set ved Kap Parry 12te Juni 1873 nævnes af Bessels.

Hanner og Hunner skudte mellem 16de og 21de Juni 1892 i Tukto- og Glacier-Valley ved Inglefield-Bugt nævnes af Stone.

Ved Port Foulke indfandt den sig, efter Hayes, i 1861 i Begyndelsen af Juni.

Ved Littleton-Ø fandt Kane den i Mængde i Juli 1854.

Ved Rensselaer-Bugt nævner Kane to Havlitter som komne 16de Juni 1854.

Ved Thank-God-Harbour nævner Bessels den som ikke almindelig, men dog ynglende, i Sommeren 1872. En Rede med 11 rugede Æg fandtes 14de Juli tæt ved Stranden.

Fra den sydlige Del af Østkysten nævnes den af Graah i 1832.

Ved Angmagsalik blev den, efter Bay, set 24de September 1892. — I Egnen yngler den, efter hvad J. Petersen meddeler i 1897.

Inde i Scoresby-Sund, ved Danmarks-Ø, var der, som Bay meddeler, flere større Flokke 12te September 1891 og i den følgende Tid indtil 27de September. 5te Juni 1892 viste sig igjen to Havlitter, der kastede sig i en Pyt af Smeltevand paa Isen, og i den følgende Tid var Arten næsten daglig at se, endnu i Slutningen af Juli, enkeltvis, parvis eller i smaa Flokke paa 4—5 Stykker. I Maven havde de oftest Skaller af *Saxicava*.

Paa „Germania“- og „Hansa“- Rejsen i 1869—70 blev den,

(*Pagonetta glacialis.*)

efter Pansch, kun set paa Strækningen mellem Clavering-Ø og Kap Borlase Warren, i ganske smaa Flokke; en hjembragt Han blev skudt i en lille Dam paa den flade Strand paa Sydsiden af Kap Borlase Warren.

I Drivisen udfor Østkysten, paa 74° 2′ N.B., 2° 15′ V.L., blev, efter Bay, en Han skudt 7de Juli 1891.

Arten er nordlig circumpolar. Den yngler ogsaa paa Island, Spitsbergen, i Labrador, paa Vestkysten af Davis-Strædet og paa Grinnell-Land.

10. **Clangula islandica** (Gmel.). **Islandsk Hvinand.**

Anas clangula L. & *A. glaucion* L.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 69 & 70. — *Platypus barrowii*: Reinhardt sen., Vidensk. Selsk. Skr., VII, 1838, p. 103, pl. III. — *Clangula barrowii*: Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 437. — *Clangula islandica* (Gmel.): Reinhardt jun., Ibis 1861, p. 14.

Clangula islandica (Gmel.): Dresser, Birds of Europe, VI, 1878. — Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., II, 1884. — Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — Salvadori, Catal. Birds Brit. Mus. XXVII, 1895.

Vestgrønlandsk. Kærtlutorpiarsuk (se under *Anas crecca*) eller Ulluagolik, af Ulluak, Kind, fordi den er usædvanlig rundkindet (sammenl. *Anser canadensis*). (Fabricius.) — Aualortalik. (Graah. Se Reinhardt sen., Vidensk. Selsk. Skr., VII, 1838, p. 103.) — Avolortulik. (Gram, i Brev.) — Niakortok, den storhovedede. (Holbøll, Helms.)

De foreliggende 7 grønlandske Skind vise næsten ingen nævneværdige Forskjelligheder indbyrdes eller fra islandske Skind. Hos en af Hannerne er den hvide Plet paa Kinden usædvanlig lille.

Den Islandske Hvinand lever som Standfugl paa Grønlands Sydvestkyst mellem Nanortalik og Godthaab, i det mindste. Som Ynglesteder kjendes kun Fjordene nærmest Nord for Nanortalik og Godthaab-Fjord. Den opholder sig mest inde i Fjordene og forlader dem ikke om Vinteren, førend alle de mindre Bugter ere tillagte med Is. Dens Føde er især *Modiolaria faba*, *Margarita helicina* og smaa Krebsdyr; dens Dykke-Evne er snarest mindre end Strømandens, saa at den neppe dykker paa 6 Favne Vand. I Yngletiden lever den parvis; efter Yngletiden sees den familievis.

At den yngler i Fjordene mellem Nanortalik og Sydprøven, er

oplyst af Pastor Jørgensen, efter hvad Holbøll meddeler. Optegnelser derom findes ogsaa i Jørgensen's Dagbog for 1841.

Fra Julianehaab har Museet i 1836 modtaget et Skind hjemsendt af Gram, ligeledes i 47 et Skind fra Kielsen (de findes ikke mere). — Efter hvad Bruun hørte i 1894, skal den en sjelden Gang sees i Fjordene ved Julianehaab om Sommeren.

Ved Ivigtut blev, efter Hagerup, en Han skudt 23de Marts 1887, og 12te April samme Aar bleve to Hanner og en Hun sete. Indbyggerne kjendte den ikke. — I Midten af December 1890, meddeler Helms, blev en Han bragt til Ivigtut af en Grønlænder. I Januar eller Februar 1890 skulde en Grønlænder have set og jaget efter to.

Tæt Øst for Arsuk blev en Han skudt 7de Marts 1890, som Krabbe meddeler. Som skudt i Arsuk-Fjord i Februar 1894 nævnes den af Helms.

Ved Frederikshaab nævnes den af Fabricius, i Haandskriftet, som sjelden, opholdende sig baade paa Havet, i Fjordene og ved Elvene som Strømanden. Oftest sees den om Efteraaret.

Fra Fiskenæs haves i Museet to Hanner og en Hun indsendte i 1839, 44 og 46, og flere andre have været her. O. V. Kielsen meddeler i 1844, i Brev, at den aarlig viser sig i Egnen; han havde faaet den skudt 7de Maj i en Lerbugt. — Fra samme Egn nævner Finsch i 1877 et Skind af en Hun dræbt 6te November.

Som dens eneste kjendte Ynglepladsi Godthaab-Fjord nævner Holbøll en Klippe-Ø i en af Fjordens dybeste Arme midt i et ikke ubetydeligt Vandfald, der gjør Øen utilgængelig; i Nærheden var der i første Halvdel af August taget en temmelig stor Unge. — Flere Skind fra Godthaab, især fra Karusuk inde i Fjorden, har Museet faaet fra Holbøll og Block, saaledes fra 12te og 22de December 1839, 14de April 40, December 44 og Marts 45. — Fra Ameralik-Fjord, nær Godthaab, har Museet i 1861 modtaget Han og Hun.

En Han fra Holstenborg, 1ste Juni 1896, er med Fencker's Samling kommen til Museet.

Arten er amerikansk; dog yngler den ogsaa paa Island. Som en Sjeldenhed har den vist sig i Norge og andre Steder i Vest-Europa.

11. **Clangula albeola** (L.).

Platypus albeola: Reinhardt sen., Vidensk. Selsk. Skr., VII, 1838, p. 104. — *Clangula albeola*: Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 367 og 371. — *Clangula albeola* (L.): Reinhardt jun., Ibis 1861, p. 14.

(*Clangula albeola.*)

Clangula albeola (L.): Dresser, Birds of Europe, VI, 1877. — Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., II, 1884. — Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Charitonetta albeola* (L.): Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — *Clangula albeola* (L.): Salvadori, Catal. Birds Brit. Mus. XXVII, 1895.

Har et Par Gange vist sig paa Vestkysten.

En Hun fra Godhavn (ikke Godthaab som det har været sagt), Oktober 1827, blev af Holbøll indsendt til Museet i Kjøbenhavn. En gammel udfarvet Han fra Frederikshaab, 1891, er fra Kolonibestyrer Petersen kommen til Museet.

Arten er amerikansk. Dens nærmeste Hjemsteder synes at være i Pelslandene, hvor den lever ved Floder og Søer. Ved Hudson-Bugt er den set. Enkelte Gange har den vist sig paa de Britiske Øer.

12. Oedemia fusca (L.) typica. Fløjlsand.

Oidemia fusca (L.): Reinhardt jun., Vidensk. Medd. 1879—80, p. 7.

Oedemia fusca (L.): Dresser, Birds of Europe, VI, 1877. — *Melanetta velvetina* (Cass.) & *M. fusca* (L.): Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., II, 1884. — *Oedemia fusca*: Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Oidemia fusca* (L.) & *O. deglandi* Bonap. & *O. stejnegeri* Ridgw.: Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — *Oedemia fusca* (L.) & *O. deglandi* Bonap. & *O. carbo* (Pall.): Salvadori, Catal. Birds Brit. Mus. XXVII, 1895.

Det foreliggende grønlandske Skind er af den typiske europæiske Form. Artens amerikanske Race, *var. velvetina* (*deglandii*), afviger ved, at Ansigtets Fjerklædning baade hos Han og Hun strækker sig lidt nærmere frem mod Næseboret, og ved at Næbets Pukkel over Næseboret hos Hannen er højere. (Hvad der har været sagt om Forskjel i Næbets og Føddernes Farvetegning, gjelder slet ikke.)

Fløjlsanden er en Gang set i Syd-Grønland.

En gammel Han blev i Begyndelsen af Maj 1878 skudt ved Kingigtok („Kissigtok") et Par Mil Syd for Godthaab og af J. A. D. Jensen og Kornerup tilstillet Museet.

Arten er circumpolar. Den europæiske Race har nærmeste Hjemsted i Norge; kun som tilfældig er den set paa Færøerne. Den amerikanske Race har nærmeste Hjem i Labrador.

13. Oedemia perspicillata (L.). Brilleand.

Graah, Rejse til Østkysten af Grønland, 1832, p. 143 og 194, pl. VIII. (Afbildning af Næbet. Uden Navn.) — *Anas perspicillata*: Reinhardt sen.,

Vidensk. Selsk. Skr., VII, 1838, p. 95. — *Somateria perspicillata*: Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 450. — *Oidemia perspicillata* (L.): Reinhardt jun., Vidensk. Medd. 1881, p. 188. — Hagerup, Birds of Greenl., 1891, p. 52.

Oedemia perspicillata (L.): Dresser, Birds of Europe, VI, 1877. — *Pelionetta perspicillata* (L.): Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., II, 1884. — *Oedemia perspicillata*: Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Oidemia perspicillata* (L.): Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — *Oedemia perspicillata* (L.): Salvadori, Catal. Birds Brit. Mus. XXVII, 1895.

Brilleanden har nogle faa Gange vist sig i Grønland baade paa Vest- og Østkyst, og en Gang er den funden ynglende.

En Han blev, efter Graah, i sidste Halvdel af Juli 1830 fanget under Isblinken ved Kangerajuk (Colberger Heide) paa Østkysten, paa 64° 9′. En gammel Han fra Godthaab-Fjord blev i 1836 af Holbøll indsendt til Museet. I 1856 modtog Museet igjen en gammel Han fra Grønlands Vestkyst. I Benzon's Samling fandtes, som Hagerup meddeler, et Skind fra Julianehaab, fra 1878, og et fra Iginiarfik, paa 68°, ligeledes fra 1878. I Juni 1879 modtog Fencker, som meddelt i hans Dagbog, en gammel Han, der var skudt paa Disko paa en lille Indsø i Nærheden af Disko-Fjord; Skindet er med Fencker's Samling kommet til Museet. Grønlænderne, der bragte Fuglen, havde paa Stedet desuden set Hunnen og to dunede Unger.

Arten er amerikansk, men viser sig undertiden i Europa. Dens nærmeste Hjemsted er Labrador.

14. **Somateria dispar** (Sparrm.). Stellers-And.

Stelleria dispar (Sparrm.): Reinhardt jun., Vidensk. Medd. 1881, p. 188.

Somateria stelleri (Pall.): Dresser, Birds of Europe, VI, 1871. — *Eniconetta stelleri* (Pall.): Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., II, 1884. — *Somateria* (*Heniconetta*) *stelleri*: Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Eniconetta stelleri* (Pall.): Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — *Heniconetta stelleri* (Pall.): Salvadori, Catal. Birds Brit. Mus. XXVII, 1895.

Stellers-Anden har en enkelt Gang vist sig i Nord-Grønland.

En gammel Han blev skudt i Disko-Fjord (ikke Disko-Bugt) 15de Juni 1878, som meddelt af Fencker til Reinhardt jun.; Skindet er med Fencker's Samling kommet til Museet.

Arten er circumpolar. Dens nærmeste Hjemsted i Europa er i det nordligste Norge. Den er set paa Vestkysten af Davis-Strædet, men nævnes ikke fra Labrador.

15. **Somateria mollissima** (L.) **typica** & var. **v-nigrum** Gray.

Ederfugl.

Anas mollissima L.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 68. — *Somateria mollissima*: Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 445.

Somateria mollissima (L.) etc.: Dresser, Birds of Europe, VI, 1871. *Somateria mollissima* (L.) & *S. dresseri* Sharpe & *S. v-nigrum* Gray: Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., II, 1884. — *Somateria mollissima* & *S. mollissima dresseri* & *S. v-nigrum*: Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Somateria mollissima* (L.) & *S. mollissima borealis* Brehm & *S. dresseri* Sharpe & *S. v-nigra* Gray: Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — *Somateria mollissima* (L.) & *S. dresseri* Sharpe & *S. v-nigrum* Gray: Salvadori, Catal. Birds Brit. Mus. XXVII, 1895.

Vestgrønlandsk. For begge Kjøn haves Navnet Mitek, der vel maa afledes af Mipok, sætter sig, et Ord, der bruges om Fugle, der dale ned i Flugten og sætte sig paa Land eller Vand; maaske Ederfuglens Vane saa jevnlig at flyve flokkevis fra Sted til andet og sætte sig for at søge Føde har været Grund for Navnet. Den voxne Han i Foraarsdragt kaldes Amaulik, af Amaut, en Barnepels (hvori Grønlænderinderne bære deres Børn), fordi dens Farvetegning paa Ryggen minder om en langhættet Amaut (sammenl. *Emberiza nivalis*). Den unge Han hedder Amauliksak. Hunnen kaldes Arnauiak, en Hunfugl, eller Siorartok, den langnæbede eller langpandede, i Modsætning til *S. spectabilis*. (Fabricius.) — Avok, efter Stemmen. (Graah, Rink, Helms.) — Østgrønlandsk. Malersertak, Ugpatekortok. (Rink.)

De grønlandske Ederfugle ere aldeles overvejende af en Race, der saa godt som ikke er til at skjelne fra den typiske europæiske. Noget der ganske stemmer med Racen *var. dresseri*, er ikke fundet. Derimod er der set flere af Racen *var. v-nigrum*.

Den sædvanlige grønlandske Ederfugl henføres undertiden til en egen Race, „*Somateria mollissima borealis* Brehm“, der foruden i Grønland skulde findes i det øvrige af det østlige arktiske Nord-Amerika, mod Syd, om Sommeren, til det nordlige Labrador. Den skulde afvige fra den sædvanlige europæiske Ederfugl ved at have svagere Næb; Hannen skulde ogsaa have stærkere krummede inderste Armsvingfjer, renere gul Farve paa Næbets og Pandens „Voxhud“ og svagere gullig Farve paa Brystet. Det kan maaske siges, at de foreliggende grønlandske Ederfugle, der næsten alle ere fra Vest-Grønland, som oftest have noget mindre Næb end de foreliggende europæiske; men

de europæiske kunne være lige saa kortnæbede som de grønlandske. (Om Farven af Voxhuden kan der ikke rigtig dømmes efter de tørrede Skind; dog synes det, at Voxhuden hos de udfarvede grønlandske Hanner ofte er lysere end hos de europæiske.) I Armsvingfjer og i Brystets Farve hos Hannerne har det derimod ikke været muligt at opdage nogen Slags fast Forskjel mellem grønlandske og europæiske. Alt i alt synes den grønlandske Ederfugls Afvigelser fra den europæiske at være saa ubetydelige og saa lidt faste, at der ingen Grund er til at skjelne en *var. borealis* fra den typiske *S. mollissima*. (Til Sammenligning har foreligget af den sædvanlige Race 19 Skind fra Grønland, 14 Hanner og 5 Hunner, deraf kun 1 Hun fra Øst-Grønland, og 10 fra Europa, 8 Hanner og 2 Hunner.) — Spitsbergens Ederfugl, der har været opstillet som egen Art eller Race, *S. thulensis* Malmgren, synes at være nøjagtig den samme som den sædvanlige vestgrønlandske. At den ikke er forskjellig fra den østgrønlandske Ederfugl og heller ikke kan holdes ude fra den typiske europæiske, er godtgjort af Finsch (Zweite deutsche Nordpolarfahrt, Bd. II, 1874, p. 209—213).

Som egen Art er opstillet „*S. dresseri*“ Sharpe, der skal leve paa Atlanterhavets Amerika-Kyst fra Labrador sydpaa, og som skal afvige fra den europæiske Ederfugl især ved at have Voxhuden paa Pandens Side, baade hos Han og Hun, større, bagtil bredere, og ved at Kindens grønne Farve hos Hannen i Foraarsdragt strækker sig længere frem, under og foran Øjet. Der er blandt Museets grønlandske og europæiske ellers sædvanlige Ederfugle-Skind ikke noget, hos hvilket Voxhuden er saa stor, som den er afbildet hos „*S. dresseri*“ (Dresser, Birds of Europe, VI, p. 14; Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., II, p. 77—79), og der er heller ikke noget, hvor ikke den grønne Farve standser et Stykke bag Øjet; men der er dog i Voxhudens Udstrækning saa store Tilnærmelser til „*S. dresseri*“, og den grønne Farve er i Udstrækning saa

(*Somateria mollissima.*)

vexlende, at der ikke kan lægges stor Vægt paa de Mærker; „*S. dresseri*“ kan i det højeste udskilles som en neppe altid kjendelig Race af *S. mollissima.*

Noget mere afvigende er „*S. v-nigrum*“ Gray, der skal høre hjemme i Nordvest-Amerika og Nordøst-Asien, og som skal skjelnes fra den europæiske Ederfugl ved at have Voxhuden paa Pandens Side, baade hos Han og Hun, mindre, bagtil smallere, ved at Hannen i Foraarsdragt paa Struben har samme V-formede sorte Tegning som hos *S. spectabilis*, og ved at Kindens grønne Farve strækker sig længere frem, som hos „*S. dresseri*“. Den regnes for en egen Art; men den er i det højeste en geografisk Race af *S. mollissima*, fra hvis typiske Form den ikke er fast udskilt. Stærke Tilnærmelser til den korte og smalle Voxhud paa Pandens Side kunne findes hos europæiske Ederfugle, dog især hos Hunner og yngre Hanner, og omvendt synes Voxhuden hos „*S. v-nigrum*“ at kunne være fuldt saa stor som sædvanlig hos de europæiske Ederfugle; i hvert Fald findes i Museet et Skind af en Ederfugl-Hun, fra Fort Anderson, sendt hertil fra Smithsonian Institution med Navnet „*S. v-nigrum*“; paa Kysten nærmest Fort Anderson skal „*S. v-nigrum*“ yngle i stor Mængde (Mac Farlane, Proceed. U. S. Nat. Mus., vol. XIV, 1891, p. 422) og *S. mollissima typica* skal slet ikke findes der; men i ingen Henseende, heller ikke i Voxhudens Form, kan Skindet fra Fort Anderson skjelnes fra ganske sædvanlige europæiske Skind. Og at der baade i Voxhud og i Strubens og Kindens Farve findes jevn Overgang mellem „*S. v-nigrum*“ og den typiske *S. mollissima*, godtgjøres af fem Skind i Museet, nedsendte fra Godthaab af Krabbe i 1892. — Et af de paagjeldende fem Skind er af en fuldstændig typisk „*S. v-nigrum*“, en gammel fuldt udfarvet Han, fra Godthaab 19de April 1892. Den afviger fra den sædvanlige grønlandske Ederfugl ved at have en stor kulsort V-formet Tegning paa Struben, dannet af sorte Fjer med hvid Grund, ved at den grønne Farve fra Nakke og Kind strækker sig frem under og

foran Øjet, og ved at de nøgne Strækninger paa Panden ere smallere og kortere og bagtil ende mere spidst (dog ere de ikke saa korte og smalle som paa Billedet hos Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds, II, p. 81). — Et andet Skind, ogsaa af en gammel fuldt udfarvet Han, fra Narsak 14de April, afviger fra foregaaende, ved at det sorte V er smallere og indeholder nogle hvide Fjer, især forrest, ved at den grønne Farve kun strækker sig hen under Øjet, og ved at de nøgne Strækninger paa Panden ere ganske som sædvanlig. — Et tredje Skind, af en noget yngre Han, vist omtrent to Aar gammel, fra Godthaab 5te April, har det sorte V lidt svagere end hos foregaaende, mindre rent sort, dog forrest skarpere tegnet; den grønne Farve standser langt bag Øjet; de nøgne Strækninger paa Panden ere korte og smalle. Fra den fuldt udfarvede Han afviger den desuden i sin Dragt ved endnu at have ikke faa sorte Spidser paa de hvide Fjer paa Kinden og paa Halsens Overside, ved at Ryggen er næsten helt sort, Skulderfjerene dog tildels hvide, og ved at hele Vingen er sort, ogsaa de krummede Armsvingfjer. — Et fjerde Skind, af en fuldt udfarvet gammel Han, fra Godthaab 6te April, har et tydeligt sort V, der dog er meget tyndere end hos de foregaaende og tildels opløst i Pletter; den grønne Farve strækker sig frem foran Øjet; de nøgne Strækninger paa Panden ere fuldt saa lange og brede som hos de sædvanlige grønlandske Ederfugle. — Det femte Skind, af en næsten fuldt udfarvet Han, der kun endnu har sorte Spidser paa de krummede Armsvingfjer og paa nogle af Vingens smaa Dækfjer, fra Godthaab 11te April, har kun en ganske svag Antydning af den forreste Del af det sorte V, frembragt af graa Fjer; den grønne Farve standser lagt bag Øjet; de nøgne Strækninger paa Panden ere ganske som sædvanlig hos grønlandske Ederfugle. — Et Hoved af en Ederfugl, der har været næsten ganske som foregaaende, fra Egedesminde 15de Juni 1895, er nedsendt af Pastor Sørensen. — Ogsaa Holbøll har flere Gange faaet „Hanner af *S. mollissima*“

med den sorte V-formede Tegning paa Struben. Han tog dem for Bastarder af *S. mollissima* og *S. spectabilis*; man kjendte dengang ikke rigtig „*S. v-nigrum*“ i dens egenlige Hjem. Men de paagjeldende Fugle have ellers, bortset fra det sorte V, i ingen Henseende noget særligt fælles med *S. spectabilis*; der kan derfor ikke være Grund til at tro paa Bastard-Dannelse. — „*S. v-nigrum*“ er funden ynglende i Mængde ved den vestlige Del af Nord-Amerikas Nordkyst, mod Øst indtil Coppermine-River; den synes dog ogsaa at være set i Flokke ved Labrador om Foraaret (Stejneger, The Auk, vol. II, 1885, p. 386). Maaske kommer den en Gang imellem som Gjæst til Grønland, og maaske de grønlandske Ederfugle, der se ud som Mellemformer mellem „*S. v-nigrum*“ og den typiske *S. mollissima*, ere Blandinger af de to Racer. Muligt er det ogsaa, at det sorte V, den smalle Voxhud paa Panden, o. s. v., ere Egenskaber, der undertiden dukke op hos de grønlandske Ederfugle ganske uafhængig af den vestamerikanske „*S. v-nigrum*“; det sorte V kunde maaske sammenlignes med den hvide Øjestribe hos „*Uria ringvia*“. At det kunde forholde sig saaledes, bestyrkes af, at Spor af sort V ogsaa kan findes hos europæiske Ederfugle; hos en gammel *S. mollissima* skudt ved Kjøbenhavn i Januar 1894 findes en svag Antydning af sort V næsten ganske som hos „det femte Skind“ fra Godthaab. — Hvordan Sammenhængen end er, ere „*S. v-nigrum*“ og *S. mollissima typica* for lidt forskjellige til at kunne regnes for andet end Racer.

Af tilfældige Farveændringer af *S. mollissima* findes i Museet:

En usædvanlig lys Hun fra Egedesminde, nedsendt i 1862; Svingfjer og Hale ere bleggule, og samme Farve findes ellers paa de Steder, der pleje at være brune, medens de Steder, der pleje at være sorte, ere graa.

En Hun fra Godhavn, Foraar 1881, med nogle hvide Pletter paa Oversiden.

Ederfuglen yngler almindelig langs baade Vest-, Øst- og Nordkyst. Langs den danske Del af Vestkysten, siger Holbøll, findes den vel som ynglende lige fra Sydspidsen, men først mellem 63° og 64° er den at se i nogen Mængde i Ynglетiden; mellem 65½° og 69° tiltager de ynglende Fugles Tal endnu mere; mellem 69° og 71° er der næsten ingen Øer, og Ederfuglen er der atter sjelden; men i Upernivik-Egnen, mellem 72° og 73°, bliver den igjen almindelig. Kun enkelte Ederfugle blive om Vinteren i Nord-Grønland; de fleste vandre i September og Oktober mod Syd for at overvintre i Syd-Grønland, og i April begynder Tilbagetrækket, der varer til henimod Slutningen af Maj, efter Holbøll; i de nordligste Egne kan Gjenkomsten være endnu senere. „Ved det aarlige Træk sydefter", skriver Holbøll, „flyve Fuglene ikke i meget store Flokke, men de samle sig paa visse Steder i umaadelig Mængde; paa disse Steder haves stor Overflødighed af Føde for dem, og de bedække der ofte Havet, i Ordets bogstavelige Forstand. Jeg overdriver sikkert ikke, naar jeg siger, at disse Flokke ofte bestaa af flere hundrede tusinde." „Ved Trækket nordefter om Foraaret flyve de ofte i uhyre store Flokke, og det hændes da undertiden, at man kan lade og affyre sin Flint flere Gange, før Flokken er passeret." Baade inde i Fjordene og ved den aabne Kyst færdes Ederfuglen; ikke sjelden kan den ogsaa sees temmelig langt tilsøs, utvivlsomt især hvor der er grunde Steder i Havet. Udenfor Ynglетiden er der mange, der daglig trække ind i og ud af Fjordene, ind om Aftenen, ud om Morgenen. Føden henter den fra Havbunden; væsenligst lever den af Muslinger og andre Bløddyr, som *Tellina*, *Modiolaria*, *Saxicava*, *Margarita*, *Buccinum* og *Bela*, ogsaa af Krabber og Søpindsvin; undertiden tager den smaa Ascidier og Fiske-Rogn, men saa godt som aldrig Fiske. Den skal, efter Holbøll, neppe kunne dykke dybere end 25 Favne og i det højeste være 6 Minutter under Vandet, oftest 2 til 3 Minutter. Til Ynglepladser vælger den

(*Somateria mollissima.*)

helst smaa lave Øer, inde i Fjordene eller ude i Havet, og den ruger der flokkevis. Reden bygger den gjerne af Græs og Mos og udforer den tykt med sine egne „Ederdun“. Æg ere fundne fra 8de Maj (Holbøll) til 28de Juli (Hagerup) og senere (Brummerstedt, Fencker). De unge Fugle skulle ikke yngle i det første Par Aar; men ogsaa gamle Fugle kunne i Yngletiden sees flokkevis borte fra Redestederne, Hanner og Hunner for sig; Holbøll mente, at det mest var Fugle, der vare blevne forstyrrede i deres Ynglen: „Mine Grunde herfor ere, at disse Flokke af gamle Fugle, i hvilke hvert Kjøn opholder sig for sig selv, og som Grønlænderne paa deres i Almindelighed meget betegnende Maade kalde Flokke af „Enkemænd“ og „Enker“, at disse Flokke bestandigen blive større. Man ser saaledes tidlig i Redetiden kun enkelte af disse uparrede Fugle, men de tiltage, alt som Tiden gaar længere hen, saavel i Henseende til Individernes som til Flokkenes Antal; dog vil man finde, at det især er Hannernes Flokke, som tiltage i Maanederne Juni og Juli, aldrig senere; ogsaa er der altid flere saadanne uparrede Hanner end Hunner. Langsommere tiltage Flokkene af Hunner, og deres Antal vedbliver at tiltage meget længere end Hannernes, rimeligvis med Fugle, som miste deres Unger og efter dette Tab begive sig i de Uparredes Selskab.“ — En stærk Indskrænkning i Ederfuglenes Tal oplevede Holbøll: efter flere yderst fugtige Somre, i hvilke den største Del af Yngelen omkom, indtraf i 1836 en tidlig Vinter med usædvanlig tidligt Islæg, hvorved Ederfuglene omkom i millionvis paa Isen i Nord-Grønland.

Ved Nanortalik saa Vahl Ederfuglen overvintrende flokkevis 1828—29. Samme Sted nævnes den af Garde som yderst almindelig i Vinteren 1883—84; sit vigtigste Tilhold skulde den have i Tasermiut-Fjord. I de nærmest foregaaende Aar skulde der hver Vinter være skudt mellem 10000 og 20000 (vel Konge-Ederfugle medregnede).

I Fjordene ved Julianehaab saa Bruun ingen Ederfugle i Sommeren 1894; men efter Grønlændernes Udsagn skulde den være der i ret stort Tal fra November til Juni.

Mellem Julianehaab og Kagsimiut skal der, efter Bruun, i hvert Fald ikke findes større Ynglepladser. Mellem Kagsimiut og Asanguit-Øerne, Syd for Sanerut, yngler den derimod i stort Tal; ved Asanguit-Øerne fandt Bruun den selv almindelig i Begyndelsen af Juni 1894; Flokke paa indtil 100 laa i det aabne Vand i Storisen, der strakte sig overalt langs Kysten. — Paa Nunarsuit fandt Vahl dens Rede med 8 Æg sidst i Maj 1828. — Paa Kitsigsut-Øerne, omtrent paa 60° 45′, fandt Giesecke den ynglende i betydelig Mængde 20de Juni 1806. Samme Sted nævner Garde den som talrig, i 1893.

(Fra Julianehaab indhandledes gjennem den Kgl. Grønlandske Handel i 1890 7 Pund Ederdun, i 1896 17 Pund.)

Ved Ivigtut saa Hagerup i 1886—88 om Vinteren store Flokke paa Fjorden. Om Sommeren var der kun nogle faa Gange smaa Selskaber af Hunner at se paa Fjorden og af og til en enkelt Han. I 1886 var der endnu mange saa sent som i Juni; i Løbet af en Time kunde man se mellem 500 og 1000 Ederfugle i Flokke paa omtrent 50, mest Hunner; om Aftenen fløj de længere ind i Fjorden ligesom i Vintertiden; deres Ynglen var vist det Aar forsinket af Storisen, der usædvanlig længe indesluttede deres vigtigste Ynglesteder ved Kysten. I Oktober 1886 begyndte Hunnerne igjen at komme ind i Fjorden enkeltvis; i November kom de i smaa Flokke, og efterhaanden som det blev koldere, tiltog deres Tal, især efter Jul; talrigst vare de i Marts og April. Hannerne kom i den Vinter ikke i saa stor Mængde; ingen blev set før Marts, medens de den næste Vinter vare ganske almindelige ved Juletid. Om Aftenen plejede de at flyve ind i Fjorden, saa langt der var aabent Vand, og de syntes at være stadig paafærde om Natten; man kunde tydelig høre deres Stemmer og deres Pladsken i Vandet nær Strandbredden; strøg man en Tændstik, fløj de ivejret med stor Larm. — Ogsaa Helms fandt den, i 1890—91, almindelig paa Fjorden om Vinteren, men ikke om Sommeren. Sidst i April 1890 var den talrig paa Fjorden, som paa den Tid var tæt fyldt af Drivis; hver Aften Kl. 6—8 var der livligt Træk ind ad Fjorden; enkelte Aftener først i Maj trak et umaadeligt Tal; 2den Maj laa om Aftenen omtrent 600 lige ud for Ivigtut, medens langt flere trak længere ind i Fjorden; Hunnerne vare langt talrigere end Hannerne. Mod Slutningen af Maj ophørte Trækket; men endnu 6te Juni laa 5 Hunner og 1 ung Han inde i Fjorden paa et Sted, hvor der ofte om Vinteren laa Ederfugle, vist ved en Banke med

(*Somateria mollissima.*)

Føde. Om Efteraaret var ingen at se inde i Fjorden før 19de Oktober, da en Flok blev set helt inde ved Fjordens Bund. Nogle Flokke viste sig sidst i November og enkelte i December, mest Hunner. En Han blev set 12te December og nogle i Januar 1891. Fra Begyndelsen af Februar til sidst i April var Fjorden ved Ivigtut tillagt, og Ederfuglene opholdt sig da længere ude; 5te Marts laa de saaledes ved Isranden i hundredevis. Sidst i April og i Maj laa de paa Fjorden i Mængde, saa langt ind som der var aabent Vand; inde i Fjorden var det mest Hunner og unge Fugle; ved Fjordens Munding laa 18de Maj Flokke paa flere hundrede, hvoraf der omtrent var lige mange Hanner og Hunner; hver Eftermiddag fra Kl. 3 til 6 trak de i den Tid ind ad Fjorden, Hanner og Hunner som oftest sammen, men enkelte Gange Flokke af Hanner for sig. 30te April trak Flokke ud af Fjorden, medens de ellers under ganske samme Forhold trak indefter. 29de Maj laa paa den omtalte Banke i Fjorden over 400 Hunner og unge Hanner.

Ved Arsuk fandt Krabbe den i 1889—90 i Mængde fra først i Oktober til sidst i Maj, flest i April, hvorefter Tallet hurtig aftog. Nær Arsuk ynglede den kun i ringe Mængde. — I 1893 fandt Helms den ynglende paa Øerne ved Arsuk og langs Kysten, men ikke i større Mængde. I Maj var den talrig ved Kysten, dog kun i mindre Flokke, mest Hunner og unge Hanner. Lidt hen i Juni forsvandt den fra Nærheden af Arsuk; men Æg og Dun af den bragte Grønlænderne jevnlig i Juni og Juli. Paa et lille Skjær udfor Isa Havn fandtes 10de Juli 7 Reder med Æg; Skjæret var fuldstændig nøgent undtagen paa den lille Plet, hvor Rederne stod, hvor der var en sparsom Planteveext. Paa Efteraarstrækket havde den endnu ikke ved Midten af Oktober begyndt at vise sig ved Arsuk i større Tal.

Lidt Nord for Kingigtok (Tindingen), Syd for Frederikshaab, saa Jørgensen Dununger 30te Juli 1841, som han skriver i sin Dagbog. Arten skulde yngle i Egnen, men ikke talrig.

Ved Frederikshaab saa Fabricius den i Mængde, mest om Vinteren. — Samme Sted skriver Vahl under 29de Maj 1828, at han i denne Tid saa Ederfuglene trække mod Nord. Kun faa skulde ruge i Egnen.

(Fra Frederikshaab indhandledes i 1890 24 Pund Ederdun, i 1896 6 Pund.)

Fiskenæs nævnes af Holbøll som et af de Steder, hvor Ederfugle i Vandretiden kunne vise sig i uhyre Flokke; Kjøbmand

Heilman skulde dér i ét Skud have dræbt 21 Ederfugle ud af en Flok.

Ved Godthaab opholdt den sig trods streng Kulde i Februar 1809, meddeler Giesecke. — Paa Kitsigsut-Øerne (Kok-Øerne) udfor Godthaab nævner Giesecke den som ynglende i Mængde, 7de Juli 1809. Samme Sted nævnes den af Raben i Sommeren 1823 og af J. A. D. Jensen i 1885. — Som almindelig ynglende i Godthaab-Egnen nævner Holbøll den, i Brev fra 1823, og som dens Yndlingssteder i Vandretiden nævner han Steder med Ler- eller Sandbund med kun faa Favne Vand. — Nansen omtaler den som almindelig i Egnen i Vinteren 1888—89.

(Fra Godthaab indhandledes i 1890 60 Pund Ederdun, i 1896 95 Pund.)

I Kangerdlugsuak-Fjord (Søndre-Strømfjord), mellem Sukkertoppen og Holstenborg, skal der, som meddelt af Holbøll i Brev af 1830, findes flere Øer, hvor Ederfugle ruge i stor Mængde; især tre af Øerne ere af betydelig Størrelse og Højde, og Rederne findes dér ikke alene ved Stranden, men ogsaa ved Toppen af Fjeldene, langt fra Strandbredden. Efter Grønlændernes Sigende skulde Fuglenes Tal være aftaget ikke lidt; men endnu ynglede der saa mange, at 6 Grønlændere i Løbet af 4 Timer samlede 60 Pund Dun.

(Fra Sukkertoppen indhandledes i 1890 90 Pund Ederdun, i 1896 64 Pund.)

Ved Holstenborg saa Giesecke 20de Juni 1808 en Baad, der havde været ude at samle Dun og Æg i den sydlige Omegn, komme hjem med 5400 Æg. 21de Juni kom en anden Baad, ogsaa sydfra, med 4400 Æg. 5 til 6 saadanne Ladninger skulde aarlig ind gaa alene til dette Sted. — I sin Dagbog for 1841 skriver Jørgensen, at Ederfugle i en streng Vinter et Par Aar tilbage omkom i stor Mængde paa Isen ved Holstenborg; med Hundeslæder kunde man daglig i længere Tid samle flere hundrede, der enten vare saa afmægtige, at de ikke kunde flyve, eller som vare frosne ihjel. Det samme skulde næsten aarlig ske i Nord-Grønland. — Efter Brummerstedt's Meddelelse i 1891 findes Ederfuglen ved Holstenborg hele Aaret. 6te Juni skal man som oftest kunne tage de første Æg; men Æg skulle kunne findes indtil omtrent Midten af August. Fra Midten af Maj til Slutningen af Juni skal der hvert Aar være store Flokke af unge ikke-ynglende Ederfugle af begge Kjøn.

(*Somateria mollissima.*)

Kagsit-Øerne, NV. for Holstenborg, nævnes af Giesecke som Ynglested for Ederfuglen, under 15de Juni 1808.

Ved Nagsugtok-Fjord (Nordre-Strømfjord) saa Giesecke 13de Juni 1808 Ederfugle i stor Mængde. Paa Simiutat, nogle stejle Øer midt i Fjorden, ynglede de.

(Fra Holstenborg indhandledes i 1890 126 Pund Ederdun, i 1896 72 Pund.)

Kitsigsut, nogle smaa Øer, paa 67° 47′, nævner Giesecke som Yngleplads, under 13de Juni 1808.

Øen Nunarsuak, omtrent paa 68°, nævner Giesecke som Hjemsted for Ederfuglen, under 11te Juni 1808.

Fra Bunden af Aulatsivik-Fjord, Syd for Christianshaab, nævnes den af Kolthoff 1ste Juli 1883.

Fencker nævner den i 1880 som ynglende ved Kangatsiak Syd for Egedesminde.

Paa Grønne-Ejland i Disko-Bugt fandt Fencker den ynglende i Juni 1880.

(Fra Egedesminde indhandledes i 1890 590 Pund Ederdun, i 1896 245 Pund.)

Ved Christianshaab nævnes den af Fencker som almindelig paa Trækket mod Syd i Slutningen af Oktober 1882. Fra samme Sted haves en Dununge i Museet.

Ved Klaushavn skulde den være talrig i Aabninger i Isen i Februar 1880, meddeler Fencker. Samme Sted saa han store Flokke 9de Maj 1880.

(Fra Christianshaab indhandledes i 1890 1 Pund Ederdun, i 1896 71 Pund.)

Paa Brændevinsskjærene ved Kronprindsens-Ejland i Disko-Bugt fandt Fencker den ynglende i Slutningen af Juli 1879.

I Davis-Strædet udfor Disko saa Sutherland 2den Maj 1850 talrige Ederfugle, der syntes at være paa Vandring mod Nord. Ved Sydvest-Siden af Disko saa Nares store Flokke 25de September 1876. — I de første Dage af August 1878 saa Kumlien uhyre Flokke Hanner ved Vestkysten af Disko, flyvende mod Syd. — Ved Godhavn indfandt den sig, meddeler Fencker, i 1879 i de første Dage af Maj i store Flokke, hvor Isen var brudt. I November samme Aar var den endnu almindelig.

(Fra Godhavn indhandledes i 1890 12 Pund Ederdun, i 1896 5 Pund.)

Ved Ritenbenk nævner Fencker den som endnu tilstedeværende i de aabne Vaager 14de December 1891.

Som forholdsvis sjelden ved Halvøen Nugsuak, mellem 70° og 71°, nævnes den af Giesecke, under 1ste Juli 1811.

I Umanak-Fjord, i aabne Render i Isen mellem Umanak og Satut, saa Giesecke den i Mængde 7de Juni 1811. — I Brev af 1834 nævner Vahl den som ynglende i Umanak-Egnen. — Paa de smaa Øer Kekertat Syd for Svartenhuk-Halvø ruger den i stor Mængde, meddeler Steenstrup i 1878. — Vanhöffen fandt den ret almindelig i Umanak-Fjord i 1892—93.

I Aabninger i Isen udfor Svartenhuk blev den set af Sutherland 23de Maj 1850, og i stor Mængde saa han den ved Kysten Nord for Svartenhuk 29de Maj.

Ved Upernivik, ved Itivdlinguak, saa Giesecke 16de Juli 1807 flere Reder af Ederfugle paa høje Bjergknolde. — Paa Arfitsiak fandt Giesecke den ynglende i Mængde 19de Juli 1807. — I Brev af 1834 nævner Vahl den som ynglende i stor Mængde paa Øerne Nord for Upernivik. — Fencker nævner den i 1887 som almindelig ynglende i Upernivik-Egnen. 24de April 1886 viste den sig almindelig i de aabne Strømhuller; 14de Juni samme Aar indbragtes de første Æg; 2den August nævnes, at nogle Ederfugle allerede havde store Unger, andre endnu Æg. 24de April 1887 viste den sig, skjønt det var streng Kulde, og næsten intet aabent Vand var at se. 15de April 1888 blev en stor Flok set flyvende; aabent Vand fandtes da i Nærheden; 3dje Maj var den almindelig i de aabne Vaager; 22de August fandtes endnu smaa dunede Unger. 12te Februar 1890 i streng Kulde var der flere at se i aabent Vand udfor Upernivik; 5te Maj trak umaadelige Flokke mod Nord, da Isen var brudt af Vinden. — Paa Berry-Island, paa 73° 20′, nævner Sutherland den som talrig under 12te Juni 1850, og paa smaa Øer i Egnen bleve dens Æg indsamlede i tusindvis sidst i Juni.

Skind fra Duck-Island, paa 73° 57′, fra Juli 1891 og fra Sommeren 1892, nævnes af Stone.

(Fra Upernivik indhandledes i 1890 74 Pund Ederdun, i 1896 78 Pund.)

Paa en lille Ø Nord for Kap Shackleton, meddeler Sutherland, blev der i Løbet af to Timer indsamlet 5000 Æg af Ederfuglen 2den Juli 1850, og mange Gange flere lod man ligge. — Ved

(*Somateria mollissima.*)

Halvøen Nugsuak paa 74° 10′, omtrent, fandt Ryder den i Mængde i Juli 1887.

Paa Dalrymple-Ø, ved Mundingen af Wolstenholme-Sund, omtales den af Bessels som ynglende i Mængde i Juni 1873. Samme Sted fandtes den talrig i Sommeren 1894, som Ohlin melder; i Løbet af en Time blev der dræbt over 50 Hunner.

Ved Carey-Øerne saa Nares i Juli 1875 Ederfugle svømmende med Unger faa Dage gamle. Samme Sted fandt Ohlin den talrig ynglende i Sommeren 1894.

Ved Kap Parry saa Bessels store Flokke 12te Juni 1873.

Ved Northumberland-Ø var der, efter Bessels, flere Flokke 8de Juni 1873.

Ved Inglefield-Bugt fandt Ohlin den ynglende mange Steder i 1894.

Ved Port Foulke fandtes dens Æg i 1861 første Gang 28de Juni, meddeler Hayes.

Paa Littleton-Øerne fandt Kane den ynglende i stor Mængde midt i Juli 1854, især paa nogle smaa Skjær, hvor Rederne stod tæt. Ungerne vare tildels ifærd med at komme ud af Æggene og at forlade Rederne. Samme Yngleplads iagttoges af Hayes 7de Juli 1861.

Ved Rensselaer-Bugt nævner Kane i 1854 nogle faa Ederfugle som komne 23de Juni.

I Kanes-Hav nævnes den af Deltagere i „Polaris"-Rejsen 10de September 1892 og, sidste Gang, 3dje Oktober.

Ved Kennedy-Kanal blev den set i stor Mængde af Morton, paa Kane's Rejse, 21de og 22de Juni 1854.

Ved Thank-God-Harbour nævnes en stor Flok som set 4de Juni 1872 af Deltagere i „Polaris"-Rejsen, og 9de Juni nævnes 2 som skudte. Bessels omtaler den som ret almindelig og ynglende i Egnen. — Samme Sted blev den skudt af Dr. Coppinger i Juli 1876, som Feilden meddeler.

Fra Østkystens sydlige Del nævnes den af Graah i 1831.

Ved Kap Moltke, paa 63° 30′, saa Nansen et Par Flokke 7de August 1888. Andre havde han ikke set paa Rejsen langs Kysten.

Ved Angmagsalik blev den, efter Bay, set flere Gange i September 1892. — Den yngler i Egnen, meddeler J. Petersen i 1897.

I Scoresby-Sund fandtes den, som Bay meddeler, i 1891—92, overalt, baade dybt inde i Fjordene og ved Yderkysten. „Den

sidste Flok i 1891 blev set den 2den Oktober; Fjorden var da paa store Strækninger dækket med Ny-Is, som Fuglene havde meget vanskeligt ved at bryde igjennem, naar de kom op efter at have dykket; Flokken bestod af en gammel Hun og et Kuld ikke ganske flyvefærdige Unger. I 1892 blev den første set og skudt den 1ste Juni i Gaasefjord; i den derpaa følgende Tid saaes der jevnlig Ederfugle ved Revnerne i Fjord-Isen; men kun en enkelt Gang bleve de sete i Ferskvandssøerne oppe i Landet". Føden var næsten udelukkende Muslinger, især *Saxicava*. „Denne Art er vistnok den, der sidst bliver færdig med at yngle, hvortil Grunden sikkert maa søges i, at Reden anbringes paa Skjær og Øer, hvor Æggene ikke ere i Sikkerhed for Ræven, før der bliver aabent Vand. 10de Juli 1892 fandtes der i en Hun store, men dog ikke fuldt udviklede Æg; 25de Juli samme Aar blev der dræbt nogle ganske smaa Dununger paa Gaaseland; 3dje August 1891 dræbtes ligeledes nogle Dununger ved Kap Stewart; de vare kun ubetydelig større end de fra Gaaseland; den 28de August 1891 saaes der smaa Ællinger ved Danmarks-Ø; 10de September og 2den Oktober samme Aar blev der endnu truffet ikke fuldt flyvefærdige Kuld."

Ved Liverpool-Kyst saa Scoresby kun nogle faa 24de Juli 1822.

Ved Østkystens nordlige Del blev den, efter Pansch, i 1869—70 set i ret stort Tal, ved Kap Broer Ruys, Jackson-Ø, i Gael-Hamkes-Bugt, ved Clavering-Ø, Kap Borlase Warren, Hvalros-Ø, Sabine-Ø, Falske-Bugt, Pendulum-Ø og Shannon-Ø; oftest var den at se i enkelte Par eller i mindre Flokke; ved Kap Borlase Warren var der dog 15de Juli 1870 en Flok paa henved 100 Hanner, og ved Sabine-Ø blev ogsaa en større Flok Hanner set 9de Juni. I Efteraaret 1869 færdedes den ved Sabine-Ø, saa længe der endnu var en Plet aabent Vand; sidste Gang blev den set 29de September. I 1870 skulde den være set første Gang ved Hvalros-Ø den 18de April; men først i Slutningen af Maj viste den sig paa Isen ved Sabine-Ø tæt ved Skibet „Germania", mest i Flokke paa 5 til 15, kun Hanner. I Begyndelsen af Juni saa man Hannerne jage Hunnerne. En Yngleplads med henved 40 Reder fandtes paa Nordøst-Siden af Hvalros-Ø, paa den skraanende Strandbred, skjærmet af 300—500 Fod høje stejle Klipper; 14de Juni indeholdt Rederne fra et til fire Æg; 21de Juni var der i hver Rede indtil 5 Æg, i en Rede endogsaa 7, for største Delen kun lidt rugede; der havde dengang været stærkt Snefald, og Rederne laa

(*Somateria mollissima.*)

derfor dybt i Sne. I de første Dage af Juli viste Dununger sig; endnu 20de September blev der set en ung ikke flyvefærdig Fugl.

I den yderste Kant af Drivisen udfor Østkysten, paa 68° 12′ N. B., 13° 5′ V. L., blev, efter Bay, en enkelt set 20de Juni 1891.

Arten er nordlig circumpolar, med vid Udbredelse, med nogen Tilbøjelighed til at danne stedlige Racer. Den Race, der er den sædvanlige i Grønland, yngler ogsaa paa Færøerne, Island, Spitsbergen, i Labrador, paa Vestkysten af Davis-Strædet og paa Grinnell-Land.

16. **Somateria spectabilis** (L.). **Konge-Ederfugl.**

Anas spectabilis L.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 63. — *Somateria spectabilis*: Holbøll, Naturh. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 447.

Somateria spectabilis (L.): Dresser, Birds of Europe, VI, 1877. — Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., II, 1884. — *Somateria* (*Erionetta*) *spectabilis*: Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Somateria spectabilis* (L.): Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — Salvadori, Catal. Birds Brit. Mus. XXVII, 1895.

Vestgrønlandsk. Siorakitsok, den kortpandede. Hannen desuden Kingalik, den næsede, Hunnen Kaiortok, den brune, eller Arnauiartak, den nye Arnauiak (se *S. mollissima*). (Fabricius.)

Blandt Museets 28 grønlandske Skind af Konge-Ederfugle, 18 Hanner og 10 Hunner, findes meget betydelige Forskjelligheder, tilsyneladende uafhængige af Kjøn og Alder. Hos fuldt udfarvede gamle Hanner vexler Næbets Pukkel meget i Størrelse; hos de fleste ere Fjerene paa Oversiden af Næbets Pukkel sorte, hos en enkelt ere de for Størstedelen graa; hos nogle er Nakkens blaagraa Farve bagtil afgrændset af en bredere eller smallere sort Stribe mod Halsens hvide Farve, hos andre mangler den sorte Stribe helt; hos nogle er den sorte V-formede Plet paa Struben meget bred, hos andre ganske smal; o. s. v.

Af tilfældige Farveændringer haves i Museet:

En yngre Han, fra Nanortalik, modtagen i 1856, næsten helt bleggraa med hvidt Bryst.

En ung Han, fra Arsuk 1896, helt hvid.

En Hun med hvide Haandsvingfjer.

Konge-Ederfuglen yngler langs den nordlige Del af Grønlands Vestkyst, fra lidt Syd for Disko-Bugt; men først Nord for Upernivik bliver den talrig; ogsaa langs Nordkysten yngler

den; ved Østkysten ere kun faa sete. Kun faa overvintre i Nord-Grønland; de fleste vandre til Syd-Grønland, hvor den om Vinteren findes i Mængde. I Levemaade minder den meget om Ederfuglen. Om Efteraaret skal den, efter Holbøll, senere end Ederfuglen begynde sin Vandring mod Syd, og ligeledes skal den om Foraaret vende senere tilbage. De unge Fugle skulle ikke sjelden blive Ofre for deres Ulyst til at trække sydefter, idet de omkomme derved, at Havet tillægger overalt. „Den sees aldrig at flyve i saa store Flokke som *Somateria mollissima*“, skriver Holbøll, „men ligger ikke sjelden i lige saa stor Mængde paa Vandet, men ej paa samme Dykkepladser, da den søger dybere Vande. Den trækker længere tilsøs, af hvilken Grund og fordi den flyver i mindre Flokke, der bliver færre skudte af den. Derimod bliver den fanget i langt større Mængde af Grønlænderne i Kajak, fordi den længere Tid, den er under Vandet, tillader Grønlænderne at nærme sig Stedet, hvor den vil komme op; det er forbavsende, hvilken Mængde der aarlig fanges af denne Fugl i Syd-Grønland.“ „Det er et beundringsværdigt Instinkt, som sætter denne Fugl istand til at finde de Pladser, hvor den skal søge sin Føde. Paa disse er der altid dybt Vande, og de gamle Fugle sees sjelden at søge Føden paa mindre end 30 Favne Vand; det er derfor ogsaa kun undtagelsesvis, at Bankerne ligge nær ved Landet; de ere ofte temmelig smalle; Fuglen maa da, hvor Strømmen løber stærkt, som paa Godthaab-Fjord, dykke ned paa et ganske andet Sted, naar Vandet falder med Ebben, end naar det stiger, hvilket jeg fra mine Vinduer kan se at være Tilfældet, nu jeg nøje kjender Bankernes Beliggenhed og Udstrækning. I at gaa tilbunds overgaar *S. spectabilis* langt alle andre Fugle i Grønland, ligesom den forbliver længst Tid under Vandet. Den dykker paa saa dybt Vande, som jeg har fundet Conchylier her i Nærheden, nemlig til ca. 65 Favnes eller 200 Alens Dybde. Til at dykke saa dybt, søge sin Føde paa Bunden og atter komme til Vandets Overflade bruger Fuglen højst

(*Somateria spectabilis.*)

9 Min., thi længere har jeg aldrig iagttaget nogen at være under Vandet, men almindeligst er den nede 4, 5 til 6 Min. paa denne Dybde, og maa jeg endnu bemærke, at det er den gamle Fugl, som søger en saadan Dybde; den unge dykker neppe paa mere end 90 Alen." „Paa omtalte store Dybde findes ikke stort andre Conchylier, end man ogsaa træffer paa lavere Vand, nemlig især *Trophon craticulatus*, *Turritella polaris*, *Pecten islandicus*, *Mitra groenlandica* og nogle smaa ubestemte Arter. Derimod findes der paa saadan Dybde en Mængde Ascidier, hvoraf jeg ingen har fundet i Spiserøret paa *S. spectabilis*. Det er mig derfor uforstaaeligt, hvorfor Fuglen søger dette dybe Vand, saa meget mere, som det er øjensynligt, at dette anstrenger den meget. I dens Spiserør findes forøvrigt ogsaa Krabber, Actinier, Ophiurer og hos de unge Fugle Echiner og Amphipoder, aldrig Fiskelevninger; derimod findes ofte Rogn." Fabricius nævner som dens Føde især: *Mytilus edulis*, *Modiolaria lævigata*, *M. faba*, *Saxicava*, ogsaa undertiden *Leda minuta*, Unger af *Echinus*, Snegle og Koraller.

Ved Nanortalik saa Vahl den i Flokke i Vinteren 1828—29, som meddelt i hans Haandskrift.

I Fjordene ved Julianehaab, især i Tunugdliarfik-Fjord, skal den om Vinteren findes flokkevis, efter hvad Bruun i 1894 hørte af Grønlænderne.

(Paa Kitsigsut-Øerne Syd for Arsuk opgiver Giesecke at have fundet den ynglende 20de Juni 1806 i Selskab med Ederfuglen. Opgivelsen er vist ikke til at stole paa; den skriver sig fra den allerførste Tid af Giesecke's Ophold i Grønland, da han neppe rigtig kjendte Landets Fugle; den staar sammen med nogle endnu mindre trolige Ord, om Havlittens Ynglen i Klippespalter, og den synes at stride imod, hvad man senere har udfundet. — I Benzon's Fortegnelse over hans Samling findes opført to Reder med Æg fra Julianehaab, som Hagerup meddeler. Ogsaa om denne Meddelelse er der Grund til at tvivle, som Hagerup gjør det; der er i Benzon's Fortegnelse adskillige afgjort urigtige Opgivelser om grønlandske Fugleæg.)

Ved Øerne Syd for Sanerut saa Bruun den flokkevis sammen med Ederfuglen, men i mindre Tal end den, sidst i Maj 1894.

Ved Ivigtut saa Hagerup den for første Gang 1ste Februar 1887,

en enkelt; 12te Februar var den kommen i stor Mængde, og fra midt i Februar til midt i Marts var den endogsaa talrigere end Ederfuglen; men derefter aftog den, medens Ederfuglen tiltog i Mængde; midt i April var der kun faa tilbage, og den sidste blev skudt den 29de. — Ogsaa Helms saa den kun om Vinteren ved Ivigtut. 2den December 1890 blev den for første Gang den Vinter set med Sikkerhed paa Fjorden: under en heftig Sydøst-Storm laa 3 gamle Hanner udfor Ivigtut. Senere i December og i Januar 1891 laa der ofte nogle udfor Ivigtut, men kun under Sydøst- og Sydvest-Storme; saa snart Vejret blev roligt, forsvandt de igjen; i December var der kun faa sammen, hen i Januar tiltog Mængden, saa at indtil 100 kunde sees ad Gangen; de fleste vare gamle Hanner; kun en eneste Gang laa en Ederfugl, en Han, iblandt dem. 5te Marts laa de i hundredevis ved Iskanten omtrent 1 Mil fra Ivigtut. Sidst i April og i Maj saaes en Del baade inde i Fjorden og ved Mundingen. De trak Morgen og Aften paa samme Maade som Ederfuglen. 22de Maj blev en ung Han skudt; senere blev ingen set.

Ved Arsuk saa Krabbe den i 1889—90 i Mængde fra først i Oktober til sidst i Maj, tildels sammen med Ederfuglen. Mængden var størst i April, derefter hurtig aftagende. 15de Juni blev en skudt fra en Flok et Par Mil Nord for Arsuk. — I Vinteren 1892—93 skulde den, efter Helms, kun være set i ringe Tal ved Arsuk og Ivigtut, og sidst i April og i første Halvdel af Maj vare ingen at se langs Kysten; Vinteren havde været usædvanlig mild hele Landet over. Sidst i Maj og i Juni saaes enkelte Gange nogle ved Arsuk, saaledes 13de Juni en Flok paa 33 unge Hanner. I Begyndelsen af Oktober viste sig Flokke af unge Fugle udfor Arsuk. Efter Grønlændernes Udsagn skulde den indfinde sig om Efteraaret tidligere end Ederfuglen.

Fra Frederikshaab-Egnen var den velkjendt for Fabricius.

Som kommende om Vinteren paa Godthaab-Fjord nævnes den af Holbøll. I Breve af 1823 og 30 skriver han, at den visse Aar indfinder sig i uhyre Mængde, og da især i Februar, Marts og April; men andre Aar skal den knap sees.

Ved Holstenborg skal den, efter Brummerstedt, pleje at komme sidst i November for at overvintre og vandre bort igjen sidst i Marts. — I Davis-Strædet udfor Holstenborg, omtrent, saa Goodsir store Flokke sidst i April 1849.

(*Somateria spectabilis.*)

Ved Mundingen af Nagsugtok-Fjord saa Giesecke den i Mængde sammen med Ederfuglen 13de Juni 1808.

Fra Egedesminde haves Dununger i Museet i Kjøbenhavn, indsendte i 1895.

Ved Christianshaab nævner Fencker den i Slutningen af Oktober 1882 som almindelig paa Vandring mod Syd.

Ved Jakobshavn saa Fencker den i Begyndelsen af Maj 1881.

Ved Kronprindsens-Ejland i Disko-Bugt saa Fencker ikke-ynglende Fugle i Slutningen af Juli 1879.

Ved Godhavn omtaler Holbøll, at man sidst i Juli ser uparrede Fugle. — Kumlien saa mange omkring Disko i August 1878, blandt andet mange Flokke Hanner flyvende mod Syd langs Vestkysten. — Ved Godhavn, skriver Fencker, indfandt den sig i Flokke i de første Dage af Maj 1879, da Isen brød op. Samme Sted var den almindelig i Begyndelsen af Juni 1882. — Fra Disko nævnes den af Stone fra 26de og 28de Juni og 7de August 1891.

Ved Ritenbenk nævner Fencker den i 1890 som særlig almindelig paa Efteraars-Trækket i September, Oktober og Begyndelsen af November.

Ved Kysten Nord for Svartenhuk iagttoges den af Sutherland 29de Maj 1850.

Ved Upernivik nævnes den af Fencker som ynglende, men mindre almindelig. Flere smaa Flokke, mest af Hanner, saa han 20de Juni 1885. Større Flokke omtales under 28de Juni 1886. Som talrig nævnes den under 28de Juni 1888, og to Æg toges 28de Juli samme Aar.

Ved Northumberland-Ø saa Bessels et Par 8de Juni 1873.

Ved Inglefield-Bugt, ved Tukto-Valley, nævner Stone den som ynglende, 1892.

Ved Rensselaer-Bugt nævnes den af Kane som skudt 25de Juni 1854.

Som set af Morton ved Kennedy-Kanal i Juni 1854 nævnes den af Kane.

Som skudt ved Thank-God-Harbour 18de Juni og 16de Juli 1872 nævnes den af Deltagere i „Polaris"-Rejsen. Bessels omtaler den som set i Egnen i Flok med *S. mollissima*; om den ynglede der, blev ikke oplyst. — Samme Sted fik Dr. Coppinger den i Juli 1876, som Feilden meddeler.

Ved Kap Lupton nævnes 3 som skudte 12te Juni 1872, af Deltagere i „Polaris"-Rejsen.

Fra den sydlige Del af Østkysten nævnes den af Graah. Vahl skriver, i Brev af 1830, at der i Forsommeren 1829 langs Kysten viste sig Flokke, som efter Grønlændernes Sigende vare paa Vej mod Nord til et Ynglested Nord for Isblinken Puisortok, paa 62°.

Ved Sabine-Ø blev, som Finsch meddeler, en gammel Han skudt 25de Juni 1870. Ikke andre bleve sete med Sikkerhed.

Knogler fra en gammel eskimoisk Kjøkkenmødding ved Nusak, paa Nugsuak-Halvø haves i Museet i Kjøbenhavn.

Arten er circumpolar, ynglende højt mod Nord. Den findes ogsaa paa Spitsbergen (dog maaske ikke som ynglende), paa Vestkysten af Davis-Strædet og paa Grinnell-Land; den skal ogsaa yngle i Labrador.

17. **Mergus serrator** L. **Toppet Skallesluger.**

Mergus serrator L.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 75. — Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 450.

Mergus serrator L.: Dresser, Birds of Europe, VI, 1874. — Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., II, 1884. — Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Merganser serrator* (L.): Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — Salvadori, Catal. Birds Brit. Mus. XXVII, 1895.

Vestgrønlandsk. Paik, Nyaliksak eller Kongmuktajok (se under *Anas boscas*). (Fabricius.) — Pak. (Rink.) — Nujalik. (Helms.) — Østgrønlandsk. Arpajek, Asalek. (Rink.)

De foreliggende 8 grønlandske Skind af voxne Fugle vise ingen Forskjel fra danske.

Den Toppede Skallesluger findes som ynglende, forholdsvis faatallig, langs Vestkysten; den er ogsaa funden et Par Steder paa Østkysten. Den er nærmest Standfugl, i hvert Fald i Syd-Grønland. I Yngletiden lever den mest ved Ferskvandssøer, paa hvis Bredder den bygger sin Rede; udenfor Yngletiden færdes den paa Fjordene og paa Havet. Føden er især Fiske, mest *Blennius*, og smaa Krebsdyr.

Ved Nanortalik saa Vahl flere om Vinteren 1828—29, som meddelt i Haandskrift.

Fra Julianehaab har Museet modtaget dens Æg i 1849. — I Fjordene ved Julianehaab saa Bruun den ret almindelig i Sommeren 1894, oftest kun faa sammen, men en enkelt Gang, 2den Juli, en stor Flok højt i Luften over Tunugdliarfik-Fjord. Den yngler rimeligvis paa Fjeldsøerne ved Isamiut ved Tunugdliarfik-Fjord, hvor den laa enkeltvis eller parvis 24de Juni. 8 Æg tagne ved en lille

(*Mergus serrator.*)

Sø paa Igaliko-Tangen bragtes af en Grønlænder 21de Juni. Grønlænderne sagde, at den ynglede flere Steder inde i Fjordene ved Fjeldsøer og Elve nær Stranden og om Vinteren fandtes flokkevis i Fjordene.

Ogsaa paa Vejen mellem Julianehaab og Arsuk fandt Bruun den ret almindelig tidlig paa Sommeren 1894.

Ved Ivigtut fandt Hagerup den i 1886—88 almindelig paa Vandring om Foraaret; adskillige Gange blev den set om Sommeren, saa at der var Grund til at tro, at den ynglede i Nærheden. I November, December og Februar bleve nogle skudte. Den viste sig oftest enkeltvis, undertiden nogle faa sammen. — I 1890—91 fandt Helms den ret almindelig ved Ivigtut undtagen om Sommeren. Den viste sig første Gang paa Fjorden om Efteraaret 26de September 1890, da en ung Fugl blev skudt. I Oktober, November og December var den almindelig, talrigst i Oktober, da Flokke saaes næsten daglig; Flokkene vare oftest smaa, undertiden paa henimod 50. I de første tre Maaneder af 1891, da Fjorden var tillagt, saaes kun enkelte; nogle bragtes skudte af Grønlændere. I Slutningen af April og i Maj 1891 var der en Del baade inde i Fjorden og ved dens Munding, oftest i Smaaflokke, 2 til 8 sammen, meget flyvende omkring, altid højt i Luften. Om Eftermiddagen 30te April og 2den Maj 1890 saa Helms i det snevre Sund Ikerasarsuk mellem Arsuk og Ivigtut en Del flyvende forbi, alle, i Modsætning til Ederfuglene, trækkende ud af Fjorden.

Ved Arsuk saa Krabbe den ikke i 1889—90; men tre bleve skudte og bragte til ham. — I Sommeren 1893 saa Helms dér kun enkelte; men hen i Oktober begyndte den at vise sig flokkevis inde paa Fjorden nærmest Ivigtut.

Paa en Rejse langs Kysten i første Halvdel af Maj 1893 saa Helms den almindelig i mindre Flokke mellem Arsuk og Frederikshaab, derimod ikke ved eller Nord for Frederikshaab. — Fra Frederikshaab-Egnen nævnes den af Fabricius som levende paa lignende Steder som Stokanden, men ikke i samme Mængde. — Skind derfra har Museet faaet i 1829.

Fra Fiskenæs har Museet faaet Skind i 1836. Fra samme Sted nævnes den af Finsch i 1877 som skudt 31te Juli.

Fra Godthaab er der til Museet indsendt Skind i 1832, 44 og 87.

Ved Holstenborg skal den efter Brummerstedt findes baade Sommer og Vinter. Æggene skulle lægges i Juni.

Fencker opfører den i 1880 som ynglende ved Kangatsiak Syd for Egedesminde. Samme Sted nævner han to som skudte i December 1883.

Mellem Christianshaab og Klaushavn skød Fencker to Unger 6te Oktober 1880.

I Slutningen af Juni 1879 fandt Fencker den ynglende paa Brændevinsskjærene i Disko-Bugt.

Ved Godhavn nævner Fencker den som temmelig almindelig i Sommeren 1879.

Skind fra Umanak har Museet modtaget i 1887. — Inderst i Umanak-Fjord saa Vanhöffen den først i Juli 1893.

Ved Upernivik skal den yngle, som Fencker meddeler i 1887, men være sjelden. Ved Augpalartok Nord for Upernivik nævner han den som skudt 9de og 21de Juni 1888. I 1889 omtaler han den som ikke almindelig ynglende i Upernivik's Isfjord nær Isblinken.

Ved Angmagsalik paa Østkysten blev, efter Bay, en enkelt skudt 24de September 1892. — Som ynglende i Egnen nævnes den af J. Petersen i 1897.

Ved Scoresby-Sund saa Deltagerne i Rejsen med „Hekla", efter Bay, en lille Flok ved Østkysten af Milnes-Land 11te September 1891. To viste sig paa Danmarks-Ø 17de Juni 1892.

Arten er circumpolar. Den yngler ogsaa paa Færøerne, Island, i Labrador og paa Vestkysten af Davis-Strædet.

18. **Anser segetum** (Gmel.) var. **brachyrhynchus** Baill. **Sædgaas.**

Anser segetum (Gmel.) *var. brachyrhynchus*: Bay, Medd. om Grønl., 19de Hefte, 1894, p. 32.

Anser segetum (Gmel.) & *A. brachyrhynchus* Baill.: Dresser, Birds of Europe, VI, 1879 & 78. — *Anser fabalis* (Lath.) & *A. serrirostris* Gould & *A. brachyrhynchus* Baill.: Salvadori, Catal. Birds. Brit. Mus. XXVII, 1895.

De to foreliggende grønlandske Skind ere af *var. brachyrhynchus* (Næbryggens Længde 43 mm og 46, Vingens Længde, fra Haandleddet, 380 og 410).

Sædgaasen er funden ynglende paa Østkysten, men ikke set andre Steder i Grønland.

I den indre Del af Scoresby-Sund blev der, som Bay meddeler, i Efteraaret 1891 flere Gange set Flokke af Gjæs, der vist vare Sædgjæs, saaledes 18de og 27de August. De viste sig igjen i 1892, og den første Sædgaas blev da skudt 5te Juni. Derefter blev Arten

(*Anser segetum.*)

set jevnlig, parvis eller flokkevis, paa Danmarks-Ø. 25de Juli bleve to Gjæslinger skudte. 16de og 25de Juli blev der skudt voxne Sædgjæs, der ikke kunde flyve, fordi de havde mistet Svingfjerene ved Fælding. (To Skind hjembragtes.)

(To Svingfjer, som hjembragtes fra Østkystens nordlige Del fra „Germania"- og „Hansa"-Rejsen i 1869—70, bleve af Finsch bestemte som tilhørende *Anser albifrons*; maaske have de været af *A. segetum.*)

Arten er europæisk-asiatisk, ynglende i de nordligste Egne, vandrende, undertiden til Middelhavet o. s. v. De nærmeste Hjemsteder ere Island og Spitsbergen, hvor netop Racen *brachyrhynchus* findes.

19. **Anser albifrons** (Scop.). **Blisgaas.**

Anas anser L.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 66. — *Anser segetum* (errore): Reinhardt sen., Tidsskr. f. Naturv., Bd. 3, 1824, p. 58. — *Anser albifrons*: Reinhardt sen., Vidensk. Selsk. Skr., VII, 1838, p. 95. — Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 433. — *Anser erythropus* (L.) (errore): Reinhardt jun., Vidensk. Medd. 1853, p. 83 (kun Navnet). — *Anser albifrons* (Gmel.): Reinhardt jun., Ibis 1861, p. 12 (kun Navnet).

Anser albifrons (Scop.): Dresser, Birds of Europe, VI, 1878. — *Anser albifrons* Gmel. & *var. gambeli* Hartl.: Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., I, 1884. — Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — Rigdway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — *Anser albifrons* (Scop.) & *A. gambeli* Hartl.: Salvadori, Catal. Birds Brit. Mus. XXVII, 1895.

Vestgrønlandsk. Nerdlernak. (Fabricius.)

Man plejer at regne den amerikanske Blisgaas for en egen Race, *A. albifrons gambeli*, der skal afvige fra den typiske europæiske ved at være større; men de Maal, der opgives (se især Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds, I, p. 449), tyde ikke paa, at man har Ret til at skjelne Racer; større og mindre Blisgjæs findes baade i Amerika og i Europa. De foreliggende fem grønlandske Skind ere af de større; men ganske lignende Blisgjæs findes i Danmark, som det fremgaar af følgende Maal af Skind fra Grønland og Danmark:

	Grønland.					Danmark.
Næbryggens Længde . . .	50	51	52	54	55	$52^1/_2$ mm
Vingens Længde	380	420	410	420	450	420

Blisgaasen er almindelig som ynglende paa den midterste Del af Grønlands Vestkyst, især, efter Holbøll, mellem 66° og

68½°; sydligere viser den sig mest kun paa Gjennemrejse. Paa Østkysten er den kun en enkelt Gang set sikkert. Som Trækfugl kommer den i Maj og skal da mest parvis vandre mod Nord. Om Sommeren lever den inde i Land ved ferske Søer og ved Aaer, hvor den har sin Rede. Æg ere fundne 7de og 24de Juni. Om Efteraaret viser den sig i Flokke, især paa Øerne; skjønt den paa denne Aarstid er meget sky, indfinder den sig dog ved Husene for at afæde Græsset omkring dem. — „Saavel de gamle som Ungerne tæmmes let", skriver Holbøll, „og blive Menneskene meget hengivne. For nogle Aar siden fik jeg en Unge, der ej alene blev saa tam, at den fulgte mig og min Familie overalt som en Hund, baade ude og inde, men naar den, som ofte var Tilfældet, fløj højt i Luften, kom den øjeblikkeligen, saa snart man kaldte paa den, og tilkjendegav med et klart „Gækgækgæk" sin Glæde. Den havde forøvrigt særdeles attacheret sig til en rød Ko, som den fulgte, naar den ikke havde nogen af sine Bekjendte blandt Menneskene at følge. Koen syntes ogsaa at have Godhed for Gaasen og lod denne almindeligen sove paa sin Ryg, naar den var i Stalden, ligesom Gaasen saaes om Sommeren at staa paa Ryggen af sin store Veninde, naar denne laa. Gaasen døde i sit 3dje Aar af Lungesygdom".

Fra Julianehaab har Museet i 1830 modtaget et Skind.

Ved Ivigtut blev der, efter Helms, oftere set en eller flere Flokke paa henved 20 Stykker i Begyndelsen af Maj 1893. (En blev skudt og skjænket Museet.)

Ogsaa ved Arsuk blev der, som Helms meddeler, set Blisgjæs i Begyndelsen af Maj 1893. (En Han blev da skudt og tilstillet Museet.) 25de Maj saaes 4 nær ved Arsuk paa en Landtunge, hvor der stod forladte grønlandske Huse, omgivne af rig Græsvæxt; Jorden var her overalt, selv oppe paa Husruinerne, dækket af Gjæssenes Gjødning, og Grønsværet var opplukket; det syntes at have været et Tilholdssted for Gjæssene. Senere blev ingen set.

Inderst i Godthaab-Fjord, skriver Fabricius, havde en grønlandsk Kjøbmand set flere Vildgjæs, og en af dem, der blev dræbt, havde indeholdt Æg, hvorfor man mente, at Arten maatte yngle i Nærheden.

(*Anser albifrons.*)

Til Holstenborg komme „Vildgjæssene", efter Brummerstedt, i Maj. De ruge ved Bredderne af Ferskvandssøerne langt inde i Landet. I September trække de bort sammen med deres Unger.

Inderst i Aulatsivik-Fjord, Syd for Christianshaab, saa Kolthoff Arten 1ste Juli 1883.

Fra Iginiarfik, paa 68°, haves et Skind i Museet.

Ved Kangatsiak Syd for Egedesminde nævner Fencker den i 1880 som ynglende. Æg fra Egedesminde har Museet modtaget i 1862.

Ved Christianshaab blev den, efter Fencker, ofte skudt mellem 27de og 30te Maj 1880. Flere fik Fencker fra Omegnen i Begyndelsen af Juli 1883, ogsaa en Dununge, der er kommen til Museet. I Juni 1884 modtog Fencker tre Æg fra Christianshaab Laxebugt.

Ved Klaushavn saa Fencker en Flok paa omtrent 30 og en anden paa 7—8 den 9de Maj 1880.

Jakobshavn nævnes af Holbøll særlig som et Sted, hvor Blisgjæs om Efteraaret komme til Husene for at æde Græsset. 10de Maj 1881 saa Fencker dér tre, og 15de Maj 1882 nævner han to flyvende over.

Fra Grønne-Ejland i Disko-Bugt haves et Skind i Museet, modtaget i 1889.

Inderst i Umanak-Fjord saa Vanhöffen den skudt i 1893.

Fra Upernivik-Egnen nævnes Arten af Fencker, i 1887.

Paa Northumberland-Ø saa Bessels en enkelt 8de Juni 1873.

Ved Tasiusak ved Angmagsalik, paa Østkysten, blev en skudt 19de September 1896, og af J. Petersen sendtes den til Helms.

Arten er nordlig circumpolar, vandrende, undertiden til Afrika, Indien o. s. v. Den yngler ogsaa paa Island, paa Vestkysten af Davis-Strædet og i det øvrige arktiske Amerika, men nævnes ikke fra Labrador.

20. **Anser hyperboreus** Pall. **typicus. Snegaas.**

Anas hyperborea: Reinhardt sen., Tidsskr. f. Naturv., Bd. 3, 1824, p. 74. — *Anser hyperboreus*: Reinhardt sen., Vidensk. Selsk. Skr., VII, 1838, p. 95. — Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 432. — Reinhardt jun., Ibis 1861, p. 12. — Fencker, Medd. om Grønl., 8de Hefte, 1889, p. 251. — *Chen hyperborea nivalis*: Hagerup, Birds of Greenl., 1891, p. 52. — Stone, Proceed. Acad. Nat. Sc. Philadelphia, 1895, p. 503.

Chen albatus (Cass.) & *Ch. hyperboreus* (Pall.): Dresser, Birds of Europe, VI, 1873. — *Chen hyperboreus* (Pall.): Baird, Brewer, Ridgway,

Water Birds of N. Amer., I, 1884. — *Chen hyperboreus* & *Chen hyperboreus albatus*: Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Chen hyperborea* (Pall.) & *Ch. hyperborea nivalis* (Forst.): Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — *Chen hyperboreus* (Pall.) & *Chen nivalis* (Forst.): Salvadori, Catal. Birds Brit. Mus. XXVII, 1895.

De fire foreliggende grønlandske Skind, af to gamle og to yngre Fugle, ere alle af den mindre Race, *Anser hyperboreus typicus* (= *A. albatus*, efter Baird, Brewer & Ridgway), i Modsætning til *var. nivalis*; Næbryggen er hos de to gamle 52 mm og 56, hos de yngre 53½ og 54 lang, og Vingelængderne ere 370 og 390 hos de gamle, 400 og 410 hos de yngre.

Snegaasen er sjelden i Grønland; oftest sees den i Træktiden langs Vestkysten; i Landets nordvestlige Del er den enkelte Gange funden ynglende.

En ung Fugl indsendtes i 1822 fra Ny-Sukkertop af Wolff til Museet i Kjøbenhavn (den findes her ikke mere). Igjen en ung Fugl indsendtes fra Fiskenæs i 1830 af Lund (den findes ikke mere). Holbøll siger i 1840, at unge Fugle sees enkeltvis om Efteraaret, især efter Storm, og oftere i Nord- end i Syd-Grønland; han havde faaet den ogsaa fra Julianehaab; om dens Ynglen i Landet vidste han ikke noget. I 1859 modtog Museet en ung Fugl fra Godthaab. Mod Slutningen af Juni 1885, meddeler Fencker i sin Dagbog, bleve Han og Hun skudte ved Søndre-Upernivik (begge nu indgaaede i Museet); Hunnen indeholdt Æg paa en Erts Størrelse; de vare sete samme Sted Aaret før, og det mentes, at de havde ynglet der. I 1886 fik Museet en ung Fugl fra Nanortalik, indsendt af Holm. 29de Juni 1887, skriver Fencker, bleve sex Snegjæs sete flyvende lavt over Kagsersuak, Nord for Upernivik. Samme Sted bleve to sete flyvende først i Juli 1887, og en blev ved samme Tid set ved Tasiusak, noget nordligere. Ved Prøven blev en set flere Gange i Sommeren 1890, meddeler Fencker. 10de Juli 1892, melder Stone, bleve en gammel Hun og en Dununge tagne i Glacier-Valley ved Inglefield-Bugt.

Arten er nærmest circumpolar, men findes ikke i Nordvest-Europa undtagen som tilfældig. Dens nærmeste Hjemsteder ere i det arktiske Nord-Amerika. Paa Gjennemvandring skal den være almindelig langs Østkysten af Hudson-Bugt. — Om *Anser coerulescens* er en egen Art eller kun en forholdsvis sydlig, mørk, amerikansk Race af *A. hyperboreus*, er tvivlsomt.

21. Anser torqvatus Frisch typicus. Knortegaas.

Anas bernicla L.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 67. — *Anser bernicla*: Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 434. — *Anser brenta* (Pall.): Reinhardt jun., Vidensk. Medd. 1853, p. 83 (kun Navnet). — *Bernicla brenta* (Pall.): Reinhardt jun., Ibis 1861, p. 12.

Bernicla brenta (Pall.): Dresser, Birds of Europe, VI, 1877. — *Bernicla brenta* (Pall.) & *B. nigricans* (Lawr.): Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., I, 1884. — *Bernicla brenta* & *B. brenta nigricans*: Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Bernicla bernicla* (L.) & *B. nigricans* (Lawr.): Salvadori, Catal. Birds Brit. Mus. XXVII, 1895.

Vestgrønlandsk. Nerdlek, maaske af Neriok, æder, fordi den er saa graadig til at æde alle Slags, eller af Nerdlerpok, bespiser, fordi den er saa kjødrig og giver god Spise. (Fabricius.)

Museets tre grønlandske Skind, fra Egedesminde, Godhavn og Ritenbenk, ere ganske som europæiske; der er ingen Tilnærmelse til den vestamerikanske Race *A. torqvatus var. nigricans.*

Knortegaasen yngler i Grønland paa den nordlige Del af Vestkysten, fra Upernivik nordefter, og paa Nordkysten; paa Vestkystens sydlige Del viser den sig kun paa Gjennemrejse; fra Østkysten kjendes den ikke sikkert (se under *Anser leucopsis*). Den er en sent kommende Trækfugl; i Maj og Juni vandrer den i store Flokke langs Vestkysten mod Nord, i September ligeledes mod Syd; mest holder den sig da til Øerne. Den færdes baade ved Stranden og Ferskvandssøer og Aaer. Som dens Føde nævner Fabricius Orme af forskjellig Slags, som den søger ved Bredderne af baade det salte og det ferske Vand, Rødder af *Polygonum viviparum*, Græs og Bær af *Empetrum*; paa Grinnell-Land skal den efter Feilden for en stor Del leve af *Saxifraga oppositifolia.*

Ved Frederikshaab nævner Fabricius den, i sit Haandskrift, som kommende i Flokke Foraar og Efteraar; især skulde den indfinde sig paa Isblink-Sandene.

Fra Egedesminde skriver Giesecke under 12te September 1812, at der i et Par Dage havde vist sig flere vandrende Flokke Knortegjæs.

Paa Disko saa Giesecke store Flokke vandre forbi Godhavn 29de Maj 1812, ligeledes 29de og 30te Maj 1813. Efter hvad Holbøll meddeler i 1840, skulde de pleje at komme til Godhavn

mellem 6te og 12te Juni og derefter trække forbi i store Flokke i omtrent 12 Dage. Efter Fencker var den almindelig ved Godhavn mellem 8de og 11te Juni 1882.

I September, skriver Holbøll, sees de ikke sjelden i uhyre Flokke paa de yderste Øer og især paa Nugsuak-Halvø ved Nord-Enden af Vaigat.

Ved Kysten Nord for Svartenhuk blev den set af Sutherland 29de Maj 1850.

Ved Upernivik skal Arten yngle, som Vahl skriver i Brev af 1834, og som Fencker meddeler i 1887, og den skal være ikke ualmindelig. Fencker nævner, at Æg ere tagne paa Fladøerne udfor Upernivik i Slutningen af Juni 1884. 29de Maj 1889 saa han tre flyvende forbi, og i Begyndelsen af Juni nævner han den som særlig almindelig. I de første Dage af September 1889 saa Fencker mellem Upernivik og Søndre-Upernivik store Flokke vandrende mod Syd, og ved samme Tid skulde der ved Augpalartok være set saa uhyre Mængder paa Vandring, at man ikke mindedes noget lignende.

Ved Kap Parry saa Bessels flere større Flokke 12te Juni 1873.

Paa Northumberland-Ø var der, efter Bessels, flere at se 8de Juni 1873.

Ved Port Foulke saa Hayes i Begyndelsen af Juni 1861 Gjæs i lange Rækker højt tilvejrs drage mod Nord.

Paa et Besøg ved Littleton-Øerne 7de Juli 1861 saa Hayes en Flok Knortegjæs. Reder kunde han ikke opdage.

Over en vid Slette med bølgende Høje, indesluttet som en Dal mellem store Forbjerge paa Sydøstkysten af Kennedy-Kanal, saa Morton, som Deltager i Kane's Rejse, en Flok Knortegjæs 21de Juni 1854; Flokken kom fra Øst, fløj ud gjennem Dalen tilsøs, men vendte om og fløj tilbage mod NØ. ind over Land langt bort, indtil den tabtes af Syne. 22de Juni fløj store Flokke Gjæs mod Nord og Øst over Kennedy-Kanal.

Ved Thank-God-Harbour fandt Deltagerne i „Polaris"-Rejsen Knortegaasen almindelig i 1871—72, ogsaa som ynglende. 5te September 1871 laa store Flokke i Stranden; 6te September nævnes 4 som skudte. 17de Juni iagttoges en flyvende Flok; 9de Juli nævnes én som skudt paa Sletten nær Havnen; samme Sted blev 21de Juli skudt 7 voxne og 3 Gjæslinger; og samme Sted viste sig 28de Juli en Flok paa 40; 2den August fløj en stor Flok forbi Skibet, og én blev skudt; 5te August nævnes 3 som skudte; 6te

(*Anser torqvatus.*)

August var der mange i Stranden, og 25 bleve skudte, deraf adskillige Gjæslinger.

Arten er circumpolar, ynglende højt mod Nord, vandrende mod Syd, undertiden til Middelhavet o. s. v. Den yngler ogsaa paa Spitsbergen og Grinnell-Land. Paa Færøerne, Island, Jan Mayen og i Labrador viser den sig kun paa Gjennemrejse.

22. **Anser canadensis** (L.) **typicus. Kanada-Gaas.**

Bernicla canadensis (L.): Reinhardt jun., Vidensk. Medd. 1864, p. 246; 1874, p. 188.

Bernicla canadensis (L.) & *var. occidentalis* Baird & *hutchinsi* (Sw. & Rich.) & *leucopareia* (Brandt): Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., I, 1884. — Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Branta canadensis* (L.) & *B. canadensis hutchinsii* (Sw. & Rich.) & *occidentalis* Baird & *minima* Ridgw.: Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — *Branta canadensis* (L.) & *B. hutchinsi* Rich. & *B. occidentalis* Baird & *B. minima* Ridgw.: Salvadori, Catal. Birds Brit. Mus. XXVII, 1895.

Vestgrønlandsk. Ulluangulik, efter Tegningen paa Kinden, et Navn, Grønlænderne paa Disko gav den i 1863, som meddelt af Olrik. (Sammenl. *Clangula islandica.*)

Det foreliggende grønlandske Skind synes at være af Artens typiske Race; det er ikke af den lille nordlige *var. hutchinsii*; Næbryggen er $51^1/_2$ mm, Vingen, fra Haandleddet, 440. Bugen er lys. Paa den ellers hvide Strube findes en mørk Længdestribe.

Kanada-Gaasen har en enkelt Gang ynglet i Nord-Grønland.

Et Skind af en Han skudt paa Disko i Sommeren 1864 indsendtes til Museet af Olrik, der meddelte, at der allerede i 1863 Sommeren igjennem havde opholdt sig et Par af samme Art paa Disko i Nærheden af Godhavn, hvor de vist havde haft Rede i Blæsedalen, en Dal med smaa Ferskvandssøer, der strækker sig i nordlig Retning fra Godhavn. I 1864 viste der sig igjen et Par samme Sted; Hannen blev da skudt; Hunnen opholdt sig paa Stedet endnu i nogen Tid.

Arten er amerikansk. Dens nærmeste Hjemsted er Labrador.

23. **Anser leucopsis** Bechst. **Bramgaas.**

Anser leucopsis: Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 433. — *Bernicla leucopsis* (Bechst.): Reinhardt jun., Ibis 1861, p. 12. — Bay, Medd. om Grønl., 19de Hefte, 1894, p. 34.

Bernicla leucopsis Bechst.: Dresser, Birds of Europe, VI, 1878. —

Branta (errore pro *Bernicla*) *leucopsis* (Bechst.): Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., I, 1884. — *Bernicla leucopsis*: Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Branta leucopsis* (Bechst.): Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — Salvadori, Catal. Birds Brit. Mus. XXVII, 1895.

Bramgaasen er funden ynglende paa Østkysten; kun paa Vandring er den set paa den sydlige Del af Vestkysten. Den er en sent kommende Trækfugl.

Ved Julianehaab skal den efter Holbøll vise sig aarlig paa Efteraarstrækket; han havde flere Gange faaet den derfra.

En Han, skudt 8de Maj 1874 ved Grædefjord Nord for Fiskenæs, omtales af Finsch.

Fra den sydlige Del af Østkysten opfører Graah i 1831 „*Anser bernicla*“, om med Rette eller ej, er ikke mere til at afgjøre; efter hvad der nu vides, er der maaske størst Sandsynlighed for, at det har været *Anser leucopsis*.

Ved Scoresby-Sund var den, efter Bay, meget almindelig i 1891—92, ved de indre Grene af Fjorden. I Efteraaret 1891 blev den set sidste Gang 3dje September; den første Flok i 1892 kom 27de Maj, trækkende ind gjennem Fjorden fra Øst. Oftest viste den sig i større eller mindre Flokke. Tildels udgjordes Flokkene af ikke-ynglende Fugle; saaledes blev der 25de Juli 1892 dræbt en hel Flok paa 46 Stykker, Hanner og Hunner, alle gamle med Undtagelse af én, en næsten udvoxen Unge. Men ogsaa de, der ynglede, holdt tildels sammen i Selskab; flere Par tog saaledes Bolig paa et Maagefjeld, hvorfra Maagerne vare fordrevne ved Skydning. Reden indrettedes paa utilgængelige Klippeafsatser; vel blev selve Reden ikke set; men i Yngletiden var der stadig Bramgjæs paa Klipperne, og naar de bleve jagne bort derfra, vendte de altid tilbage. 30te Maj 1892 blev der skudt en Hun med store Æg, dog uden Skal; 11te Juli blev der set Dununger, og 17de Juli blev et Kuld paa 3 Dununger fanget ude paa Isen paa Fjorden; 25de Juli blev, som sagt, skudt en næsten fuldvoxen Unge, ligeledes flere den 5te August. Fældingen var igang i den første Del af Juli: de fleste Gjæs i en Flok, der forfulgtes 4de Juli, tabte Svingfjerene, da de skulde til at flyve op; de to gamle, der fulgte med de tre nævnte Dununger 17de Juli, vare derimod fuldt flyvedygtige, deres Svingfjer vare ikke nylig skiftede og viste ikke Tegn til snart at skulle fældes; ved Midten af August var Fældingen forbi. (Et Skind af en voxen og to Dununger hjembragtes.)

En enkelt Gaas, som blev set et Sted paa Østkysten mellem

(*Anser leucopsis.*)
70° og 75° i Sommeren 1822, henførte Scoresby med Tvivl til „*Anas bernicla*"; snarest har det maaske været *Anser leucopsis.*

Deltagerne i Rejsen med „Germania" og „Hansa" paa Østkystens nordlige Del hjembragte kun en Svingfjer af Bramgaasen, efter Finsch; men Arten mentes at være set oftere ved Kysten, især sidst i Maj og først i Juni 1870, da en Flok opholdt sig paa Sabine-Ø, hvor den mest havde Tilhold i en fugtig Lavning.

Arten er europæisk, ynglende højt mod Nord, vandrende til Mellem-Europa, sjelden til Middelhavet. Den er ogsaa funden ynglende paa Spitsbergen. Til Færøerne og Island kommer den kun paa Vandring. I Nord-Amerika er den set nogle faa Gange paa Østkysten.

24. **Lagopus mutus** (Mont.) var. **rupestris** (Gmel.). **Fjeldrype.**

Tetrao lagopus L.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 114. — *Tetrao lagopus* autorum (*reinhardtii* Brehm): Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 401. — *Lagopus reinhardtii* Brehm: Reinhardt jun., Ibis 1861, p. 9.

Lagopus mutus (Mont.) & *L. rupestris* (Gmel.) & *L. hemileucurus* Gould: Dresser, Birds of Europe, VII, 1871—74. — *Lagopus mutus & var. rupestris* Leach: Baird, Brewer, Ridgway, Hist. N. Amer. Birds, Land Birds, III, 1874. — *Lagopus rupestris* (& *L. mutus*): Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Lagopus rupestris* (Gmel.) & *L. rupestris reinhardti* (Brehm) etc.: Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — *Lagopus mutus* (Mont.) & *L. rupestris* (Gmel.) & *L. hyperboreus* Sundev.: Ogilvie-Grant, Catal. Birds Brit. Mus., XXII, 1893.

Vestgrønlandsk. Akeiksek eller Kauio, begge Navne maaske efter Stemmen. (Fabricius.) — Akigssek. (Rink, Helms.) — Østgrønlandsk. Erkerniagak, Mileriagak, Nakatagak. (Rink.)

Der har været gjort mange Forsøg paa at udskille den grønlandske Rype fra den sædvanlige europæiske Fjeldrype, *Lagopus mutus typicus*, enten som egen Art eller som Race; men Forsøgene have været meget nær ved at mislykkes. Den Forskjel, der findes, er saa ringe og saa lidt fast, at det er vanskeligt nok at holde dem ude fra hinanden. I Vinterdragten kunne de grønlandske Fjeldryper ikke skjelnes fra de europæiske. Grønlandske Skind af Hunner i Sommerdragt kunne ogsaa være aldeles som Skind fra Skotland og Schweiz (i Museet i Kjøbenhavn). Kun Hannerne af de grønlandske Fjeldryper skulle kunne kjendes fra de europæiske i Sommerdragten ved ikke at have helt sorte Fjer paa Brystet, og i Efteraarsdragten skulle

baade Hanner og Hunner kjendes ved ikke at have en askegraa men en brunlig Tone paa de fint vatrede Fjer. Blandt Museets grønlandske Ryper (af Ryper, der ikke ere i Vinterdragt, haves kun 10) findes heller ingen med rent sorte Fjer paa Brystet; men et af Skindene af Hanner i Efteraarsdragt, fra Arsuk 1893, er yderst nær ved at have de europæiske Rypers askegraa Farvetone. — Indgaaende Beskrivelser af grønlandske Ryper ere især givne af Finsch, der heller ikke har kunnet finde nogen egenlig Forskjel fra de europæiske.

Fjeldrypen er almindelig Standfugl langs alle Grønlands Kyster, baade Vest-, Øst- og Nordkyst. Den overvintrer selv i de nordligste Egne, men strejfer om Vinteren omkring for at finde Steder, der ere snebare eller dog ikke dækkede af altfor dyb eller skorpet Sne, og nogen Tilbøjelighed til at vandre mod Syd kan spores: i Syd-Grønland skal den være almindeligere om Vinteren end om Sommeren. I Yngletiden, Foraar og Sommer, holder den mest til inde i Landet, skjønt ikke faa yngle paa Øer ved det aabne Hav. Paa flade Strækninger, i Fjelddale, paa Bjergskraaninger eller paa Toppen af middelhøje Fjelde har den Rede; efter at Ungerne ere udklækkede, søger den gjerne til de høje Fjelde, hvor den tilbringer den varmeste Del af Sommeren; men ogsaa om Vinteren færdes den mest paa Fjeldene, hvor Sneen oftest ligger mindre dybt end i Dalene; kun naar Vinteren er snefri, findes den i Dalene, overalt; ere Fjelde og Dale lige utilgængelige, dækkede af Isslag eller dyb Sne, strejfer den om allevegne. Føden er Blade og Knopper af Birk, Pil, Lyng, *Saxifraga* o. s. v. og Efteraar og Vinter for en stor Del Bær af *Empetrum* og *Vaccinium*; Ungerne æde ogsaa Fluer, Biller, Insektlarver o. s. v. Reden bygges paa Jorden, oftest mellem Pile og Lyng. Æg findes mest i Juni. I Yngletiden, fra Slutningen af April, lever den parvis, senere, Efteraar og Vinter, familievis, i Flokke paa oftest mellem 10 og 20; om Vinteren kunne flere Familier slutte sig sammen; man har set Flokke paa omtrent 100 Fugle.

(*Lagopus mutus.*)

Paa Grønlands Sydspids, paa Eggers-Ø, fandt Giesecke mange i August 1806.

Fra Nunarsuak, omtrent midt imellem Kap Farvel og Nanortalik, nævnes den af Walløe i Juni 1753.

Ved Nanortalik fandt Graah den ret talrig i Marts 1829.

Ved Julianehaab fandt Walløe den almindelig i September 1751; allevegne fløj Ryper op fra Krattet ved Bredden af Tunugdliarfik-Fjord. — Paa Øen Tuktuktok udenfor Fjordens Munding nævner Arctander den som talrig i August 1777. — Som levende paa Bjerget Redekammen mellem Tunugdliarfik- og Igaliko-Fjord nævnes den af Giesecke i August 1806. — I Sommeren 1894 fandt Bruun den almindelig overalt ved Igaliko-, Tunugdliarfik- og Sermilik-Fjord og ligeledes paa Strækningen mellem Julianehaab og Ivigtut, baade paa Fastlandet og paa de lave smaa Øer Syd for Sanerut, baade i Pilekrat ved Stranden og højt tilfjelds. Æg fandtes ved 10de Juni; en Rede med friske Æg blev funden tilfjelds endnu 3dje Juli. — Helt ude paa de alleryderste Øer i Skjærgaarden mellem Julianehaab og Nunarsuit fandtes den i Sommeren 1893, meddeler Garde; naar Øerne vare smaa, fandtes sjelden mere end et enkelt Par paa hver af dem.

Ved Ivigtut fandt Hagerup den almindelig ynglende i 1886—88. Om Vinteren forøgedes Tallet betydelig; men Mængden vexlede meget; den første Vinter, der var streng, blev der kun set faa, dog skød man omtrent 400; den næste Vinter, da det var mildere Vejr, vare Ryperne talrige, og omtrent dobbelt saa mange bleve skudte. De skifte ofte Sted; i Løbet af en Nat kunne de komme i saa stort Tal, at de selv eller deres Spor kunne sees allevegne, medens man til andre Tider kan rejse i Dage uden at se noget til dem. En Hun med ganske smaa Unger blev set 20de Juli i en Højde af 1300 Fod; 26de og 29de Juli blev der set to Hunner med noget ældre Unger, henholdsvis i 100 og 1000 Fods Højde. — I 1890—91 fandt Helms den ligeledes almindelig ynglende ved Ivigtut, og om Vinteren kom den i stor Mængde, vist tilvandrende fra Nord; i Løbet af Jagttiden blev der ialt dræbt 2836: i September og Oktober 695, November 182, December 124, Januar 402, Februar 637, Marts 796. Oftest bleve de sete i Smaaflokke paa indtil 10; det største Tal set i en Flok var henved 20. 13de Juli 1890 blev der i Ivigtut-Dalen set en Hun med 6—7 Unger af Stære-Størrelse; endnu saa sent som 18de September blev der set et Kuld ikke helt udvoxne Unger. I Vinteren 1891—92 blev der

ved Ivigtut skudt omtrent 3000, 1892—93 900, 1893—94 2800 Ryper.

Ved Arsuk blev den i 1889—91 og i 1893 af Krabbe og Helms funden almindelig ynglende, og om Vinteren viste den sig i Mængde. 21de December 1889 blev der paa Fjeldene tæt Øst for Arsuk set en usædvanlig stor Flok, paa henimod 100. I Jagttiden 1890—91 dræbtes ved Arsuk omtrent lige saa mange Ryper som ved Ivigtut. I 1893 blev der 13de Juni fundet kun lidt rugede Æg; Unger af en Lærkes Størrelse bleve sete 16de Juli, omtrent halvvoxne Unger 3dje August, udvoxne Unger 23de August; men endnu 8de Oktober blev der set et ikke helt udvoxet Kuld.

Nærmest for Egnen om Frederikshaab gjelder vel Fabricius' Ord, at Rypen findes ret talrig allevegne mellem Bjergene og om Vinteren i Flokke viser sig nærmere ved Havet. — Vahl nævner den dér som almindelig i 1828.

Paa en stor Nunatak i Frederikshaabs Isblink 1690 Fod over Havet saa J. A. D. Jensen et Par Ryper 16de Juli 1878.

Som ynglende ved Fiskenæs i 1823 er den nævnet af Raben; 19de Juli fandt han ganske smaa Unger. — Fra samme Egn nævner Finsch en Række Skind tagne baade Sommer og Vinter. — Skind derfra haves ogsaa i Museet i Kjøbenhavn.

Ved Ameralik-Fjord var den, efter Nansen, almindelig Efteraar og Vinter 1888—89.

Som ofte skudt ved Godthaab nævnes den allerede af Hans Egede. Som talrig levende ved Bunden af Godthaab-Fjord omtales den af Giesecke, August 1808. I Godthaab-Egnen har Holbøll gjort de fleste af sine Iagttagelser over Rypernes Liv i Grønland.

Ved Agpamiut Nord for Sukkertoppen fandt Giesecke den talrig i Sommeren 1808.

Paa Øen Simiutak omtrent midt imellem Sukkertoppen og Holstenborg blev den ligeledes funden almindelig af Giesecke i 1808.

Ved Holstenborg er den efter Brummerstedt meget almindelig. Om Sommeren lever den mest længere inde i Landet og sees derfor sjeldnere; om Efteraaret trækker den i store Flokke ned til Yderkysterne; nogle Vintre kan den findes i Mængde, andre Vintre er der kun faa. Æggene lægges i Begyndelsen af Juni. — Paa en Nunatak, Isugdlersuak, i Indlandsisen Øst for Holstenborg, paa 67°, blev den set af J. A. D. Jensen 9de August 1884.

Ved Isortok-Fjord Nord for Holstenborg fandtes den af Giesecke almindelig i 1808.

(*Logopus mutus.*)

Unger fra Egedesminde haves i Museet.

Ved Christianshaab nævner Fencker den som talrig i Januar, Februar og Marts 1880; i Januar 1881 var den ikke videre almindelig, og i December 1882 var den faatallig.

Som hjemmehørende paa Disko er den nævnet af Giesecke i 1807. 4de December samme Aar omtaler han et Par Ryper, der i Storm trykkede sig i Sneen ved Godhavn. 11te Januar 1813 viste Ryper sig flokkevis ved Godhavn, et Tilfælde, som end ikke de ældste Grønlændere tidligere havde oplevet. — Fra Disko ere Ryperne senere omtalte af Holbøll, Traustedt og andre. Unger derfra haves i Museet.

I Egnen om Torsukatak-Fjord, der ligger mellem Arveprindsens-Ejland og Nugsuak-Halvø, fandt Giesecke den almindelig i 1807. Fra det indre af Nugsuak-Halvø nævnes den af Vanhöffen i 1893.

Fra Hare-Ø Nord for Disko er den nævnet af Sabine i 1818.

Ved Karajak-Fjord, den sydligste Arm af Umanak-Fjord, har Vanhöffen i 1892—93 fundet den ynglende; en rugende Hun blev set 17de Juni 92; Unger, der ikke vare flyvefærdige, fandtes 16de Juli. Om Vinteren var den almindeligere end om Sommeren.

Paa Kysten Nord for Svartenhuk blev den set af Sutherland 29de Maj 1850.

I Egnen om Upernivik er den, efter Fencker, almindelig. 2den August 1886 nævnes flyvefærdige Unger. 9de Oktober samme Aar nævnes den som usædvanlig talrig, vist vandrende Syd. I Januar 1887 var den almindelig, i Begyndelsen af Februar ligeledes, men derefter aftagende. I Vinteren 1887—88 var den mere faatallig end i den foregaaende Vinter, og i Vinteren 1888—89 meget sjelden. Under 8de Februar 1890 siges, at Ryperne begynde at komme.

Som meget almindelig ved Inglefield-Bugt nævnes den af Ohlin efter Meddelelse fra Peary.

Overvintrende ved Port Foulke blev den i 1860—61 funden af Hayes. Samme Sted iagttoges den i Februar 1873 af Deltagere i „Polaris"-Rejsen.

Ved Rensselaer-Bugt iagttoges den af Kane baade Vinter og Sommer 1853—55, dog synes den ikke at være set i Vinterens Midte; 19de Marts 1855, da 5 bleve skudte, synes at være den tidligste Dag, den er set i de paagjeldende Aar.

Ved Thank-God-Harbour viste den sig i 1872 for Deltagerne i

„Polaris"-Rejsen første Gang 25de Marts; derefter blev den jevnlig set.

Ved Newman-Bugt bleve, efter Bessels, flere skudte sidst i April 1872. I samme Egn bleve 4 sete 9de Marts 1882, efter Greely.

Ved Kap Frederick, paa 83° 3′, fandtes den, efter Greely, af Lockwood 5te Maj 1882.

Paa Lockwood-Ø, paa 83° 24′, fandtes Spor af den i Maj 1882, som Greely meddeler.

Som hjemmehørende paa Østkystens sydlige Del nævnes den af Walløe i 1752, af Vahl og Graah i 1829—31, af Garde i 1883—85. Ved Kekertatsiak, paa 60° 10′, bleve, efter Garde, adskillige skudte i Maj og Juni 1884. Paa Vestsiden af Kap Tordenskjold, paa 61° 24′, siger Garde, findes frodig Plantevæxt, helt op til Toppen, og Masser af Ryper have deres Tilhold paa denne lille Oase ude i Isen. Ved Anoritok, paa 61° 32′, fandt Vahl dens Rede med 10 Æg sidst i Juni 1829.

Ved Angmagsalik nævnes den af Holm i 1883—85 som levende i Mængde. — En Flok set i samme Egn 24de September 1892 omtales af Bay. — Overalt i Egnen yngler den, skriver J. Petersen i 1897. I Vinteren 1894—95 blev den næsten ikke set; men i den milde, forholdsvis snefrie Vinter 1896—97 var der mange.

Fra Jameson-Land nævnes den af Scoresby i 1822. — Ved Scoresby-Sund fandtes den i 1891—92, efter Bay, vistnok overalt, hvor Forholdene ere nogenlunde heldige for den. Paa Neills-Klipper (paa Jameson-Land), ved Sydbræ, paa Danmarks-Ø, ved Bunden af Føhnfjord og ved Nordvestfjord er den iagttagen, og flere Steder er der set Spor af den; men kun faa Steder syntes den at være i større Mængde. I November, December og Januar blev der kun set meget faa, maaske kun fordi man ikke kjendte deres Opholdssteder; senere syntes deres Tal at tiltage. 19de Juni 1892 fandtes en Rede med 9 Æg med ret udviklede Fostre; 8de Juli blev der første Gang set Kyllinger. 11te August 1891 var der fanget to Kyllinger saa store som Vagtler.

Fra Traills-Ø nævnes den af Scoresby i 1822.

Paa den lille Ø Jordanhill, SV. for Clavering-Ø i Gael-Hamkes-Bugt, blev den set af Clavering 20de August 1823.

Fra Clavering-Ø, Sabine-Ø og Shannon-Ø nævnes den af Deltagerne i Rejsen med „Germania" og „Hansa" i 1869—70. Efter Pansch fandtes Ryper talrig paa Shannon-Ø hele Vinteren igjennem, især i Lavningerne ved Kysten, oftest i Flokke paa 6 til 20; da

(*Lagopus mutus.*)
Solen igjen viste sig over Synskredsen, bleve Ryperne sjeldne; kun 1ste Maj blev et Par set flyvende, og sidst i Maj iagttoges de af og til; maaske de om Sommeren mest opholdt sig inde paa Øen. I dræbte Ryper fandt man mest unge Skud af Pil, men ogsaa Blade og Knopper af *Saxifraga*, *Cerastium* og *Ranunculus*.

Enkelte Knogler fra en gammel eskimoisk Kjøkkenmødding ved Nusak, paa Nugsuak-Halvø, haves i Museet.

Arten er nordlig circumpolar, ogsaa ynglende paa Island, Spitsbergen, i Labrador, paa Vestkysten af Davis-Strædet og paa Grinnell-Land.

25. **Podicipes auritus** (L.). **Hornet Lappedykker.**

Podiceps cornutus: Reinhardt sen., Vidensk. Selsk. Skr., VII, 1838, p. 93. — *Podiceps cornutus* Gmel.: Reinhardt jun., Vidensk. Medd. 1853, p. 84. — Finsch, Zweite deutsche Nordpolarf., Zool., 1874, p. 218. — *Colymbus auritus*: Hagerup, Birds of Greenl., 1891, p. 42. — *Podicipes auritus* L.: Helms, Vidensk. Medd. 1892, p. 223.

Podiceps auritus (L.): Dresser, Birds of Europe, VIII, 1878. — *Dytes auritus* (L.): Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., II, 1884. — *Podicipes auritus*: Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Colymbus auritus* L.: Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887.

Den Hornede Lappedykker har nogle faa Gange vist sig i Syd-Grønland.

En ung Fugl skudt ved Nanortalik 12te November 1828 blev af Vahl indsendt til Museet i Kjøbenhavn (hvor den ikke mere findes); Grønlænderne paa Stedet havde aldrig set den før. En ung Fugl indsendtes i 1842 af Jørgensen fra Julianehaab. Igjen en ung Fugl fra Grønland modtoges i Museet i 1844 (den findes her ikke mere). Finsch omtaler en ung Fugl fra Frederiksdal hjembragt i 1870. Benzon skal have haft et Skind fra Godthaab, 1877, som nævnet af Hagerup efter Benzon's Fortegnelse over hans Samling. Helms omtaler en ung Fugl skudt ved Arsuk 25de November 1889. (Nogle af de Fugle, der ere omtalte som unge, ere maaske gamle i Vinterdragt.)

Arten er circumpolar. Dens nærmeste Hjemsteder ere Island og Landene ved Hudson-Bugt. Paa Jan Mayen er den set.

26. **Podicipes griseigena** (Bodd.) var. **major** Temm. & Schl. **Graastrubet Lappedykker.**

Podiceps rubricollis: Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 366 og 371. — *Podiceps holbøllii* Rhdt.: Reinhardt jun., Vidensk. Medd. 1853, p. 76. — Id., Ibis 1861, p. 14. — Id., Vidensk. Medd. 1881, p. 187.

Podiceps griseigena (Bodd.): Dresser, Birds of Europe, VIII, 1878. — *Colymbus grisegena* Bodd. & *C. holboellii* Rhdt.: Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., II, 1884. — *Podicipes griseigena holboelli*: Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Colymbus grisegena* Bodd. & *C. holboelli* (Rhdt.): Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887.

De faa Skind, der ere hjembragte fra Grønland, have alle været af den større Race, *var. major* Temm. & Schl. (*P. holbøllii* Rhdt.), der hører hjemme i Amerika og Øst-Asien. Til Sammenligning opføres nogle Maal af de 3 foreliggende grønlandske og af nogle danske Skind:

Grønlandske.

Næbryg	52	49	49mm
Vinge	?	?	198
Mellemfod . . .	62	65	63
5te Taa	78	83	78

Danske.

	♀	♂	♂	♀	♀	♀	Juv.
Næbryg	45	42	39	36	35	35	44
Vinge	170	170	165	?	165	163	155
Mellemfod . . .	57	57	57	52	50	53	49
5te Taa	80	73	74	71	73	67	68

(Vingernes Maal ere kun omtrentlige; hos de fleste ere Vingerne i Fælding.)

Den Graastrubede Lappedykker er fire Gange set i Syd-Grønland.

En blev i November 1839 skudt nær Julianehaab og sendt Museet af Gram. I 1851 hjemsendtes et Skind fra Nanortalik af Kielsen. I 1856 (ikke 55) modtog Museet et Skind fra Julianehaab (senere gaaet tabt). Et Skind af en Fugl skudt ved Nanortalik 19de December 1880 blev hjemsendt af Müller.

Arten er circumpolar. Den amerikanske Race synes at have nærmeste Hjemsted i Pelslandene; den skal undertiden yngle i Labrador. Den europæiske Race har nærmeste Hjemsted i Skotland; i Norge har den ofte vist sig, men maaske ikke som ynglende; paa Island er den kun set en enkelt Gang.

27. **Colymbus septentrionalis L. Rødstrubet Lom.**

Colymbus septentrionalis L.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 94. — Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 451.

Colymbus septentrionalis L.: Dresser, Birds of Europe, VIII, 1876. — *Urinator lumme* (Gunn.): Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., II, 1884. — *Colymbus septentrionalis*: Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Urinator lumme* (Gunn.): Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887.

(*Colymbus septentrionalis.*)

Vestgrønlandsk. Karksauk, efter Stemmen. (Fabricius.) — Karssak. (Rink, Helms.) — Østgrønlandsk. Karkarkaok. (Rink.)

Mellem de foreliggende 15 grønlandske Skind af voxne Fugle og Skind fra Danmark er ingen Forskjel at opdage.

Den Rødstrubede Lom er almindelig som ynglende langs Vest- og Østkyst; ved Nordkysten er den ogsaa iagttagen. Som Trækfugl kommer den i April og Maj og rejser bort i September, Oktober og November, naar Isen kommer. Yngletiden tilbringer den mest ved Ferskvandssøer baade paa Bjergene, i Dalene og paa større og mindre Øer langs Kysten; men ofte søger den til det salte Vand, hvor den især færdes udenfor Yngletiden. Den lever mest af Lax, Hundestejler og Krebsdyr. Reden, der nærmest er en Fordybning i Mos og Græs, bygges ved Bredderne af Ferskvandssøer, helst paa smaa Holme, tæt ved Vandet. Æg ere fundne fra 10de Juni til 25de Juli.

Paa en af Øerne i Indsøen ved Julianehaab plejede et Par at yngle, skriver Jørgensen i sin Dagbog i 1840. — Æg fra Egnen har Museet modtaget i 1849. — I Egnen om Julianehaab fandt Bruun den meget almindelig i Sommeren 1894. I Slutningen af Juni og i Juli blev den set parvis i Ferskvandssøerne paa Landtungen mellem Tunugdliarfik- og Sermilik-Fjord, og Æg bragtes derfra sidst i Juni. Ligeledes var den talrig i Fjeldsøer ved Kagsiarsuk ved Igaliko-Fjord. Paa selve Igaliko-Fjord blev der set store Flokke 6te og 17de August. Grønlænderne sagde, at den kom sidst i April eller først i Maj og blev til ind i September.

Ved Ivigtut fandt Hagerup den i 1886—88 almindelig inderst i Fjorden om Sommeren. Paa en lille Fjeldsø 700 Fod over Havet saa han et Par med Unger 21de Juli 1888. — Ogsaa Helms fandt den ret almindelig omkring Ivigtut i Sommeren 1890. Første Gang i 1890 blev den set 17de Maj, og derefter indtil midt i Juni var der tre, der opholdt sig stadig nær Byen; 11te Juli laa to sammen i en lille Fjeldsø omtrent 900 Fod tilvejrs; 1ste August laa 5 sammen i Fjorden. I 1891 hørtes den første Gang 20de Maj.

Ved selve Arsuk, hvor ingen Søer findes, blev den ikke set af Krabbe i 1889—90. — Helms derimod saa den i Sommeren 1893 jevnlig nær Arsuk og langs Kysten Nord derfor. 30te Juni fandtes et Par med en lille Unge nær Arsuk. 10de Juli fandtes paa en Ø ved Isa Havn en rugende Fugl ved Bredden af en lille

Sø, der neppe var 120 Fod lang og halvt saa bred; Reden, der laa lige ved Søbredden, var kun en Fordybning i den fugtige Jord, hvorover var lagt en Kvist af *Empetrum*. 28de Juli indbragtes to dunklædte Unger tagne paa en Ø Nord for Arsuk. I September blev ingen set; den overvejende Del var da vistnok vandret bort; men 9de Oktober bragtes endnu en ung Fugl af en Grønlænder.

Paa en Rejse fra Frederikshaab til Arsuk 12te til 14de Maj 1893 saa Helms den flokkevis i Mængde trækkende langs Kysten mod Nord; en Flok var paa 13, en anden paa 7, adskillige vare mindre; de fleste vare øjensynlig paa Vandring. Enkelte syntes at være komne til deres Hjem.

Ved Frederikshaab nævnes den af Vahl i 1828, i hans Haandskrift.

30te April hørte Helms den første Gang i 1893 ved Avigait Nord for Frederikshaab.

Ved Fiskenæs fandt Raben den almindelig i Sommeren 1823. — Museet har dens Skind derfra, fra 1836. — Fra samme Egn nævner Finsch den i 1877 som skudt i Juni og Juli.

Ved Godthaab saa Raben den ikke sjelden i Sommeren 1823. Museet har faaet flere Unger og gamle Fugle derfra, skudte om Sommeren i 1843, 44 og 85.

Ved Holstenborg kommer den, siger Brummerstedt, i Maj og trækker bort i September. Den yngler dels paa Øerne ved Kysten, dels paa Smaaholme i Ferskvandssøerne.

Ved Bunden af Aulatsivik-Fjord, Syd for Christianshaab, saa Kolthoff den i Juli 1883.

Fencker nævner den flere Gange som skudt ved Christianshaab sidst i Maj og i Juni, i 1880, 81 og 84. Ligeledes opfører han den som skudt ved Klaushavn i Juni 1884. 10de Maj 1881 saa han den ved Jakobshavn.

En Dununge, tagen paa Kronprindsens-Ejland i Disko-Bugt 23de Juni 1860, findes i Museet i Kjøbenhavn. Samme Sted fandt Fencker den ynglende sidst i Juli 1879.

Paa Arveprindsens-Ø yngler den almindelig, meddeler Fencker i 1891.

Ved Bunden af Umanak-Fjord saa Vanhöffen den i 1893 komme først i Juni til Søerne inde i Land.

Sabine nævner den som dræbt paa Kysten paa 71° 30te Juni 1818.

Ved Kysten Nord for Svartenhuk nævnes den af Sutherland under 29de Maj 1850.

(*Colymbus septentrionalis.*)

Ved Upernivik nævner Fencker den i 1887 som ynglende, almindeligere end Islommen. Fra Augpalartok har han ogsaa flere Gange faaet den.

Et Kuld Æg taget ved Whale-Sund, paa Peary's Rejse 1891—92, nævnes af Stone.

Fra den sydlige Del af Østkysten nævnes den af Graah. Vahl skriver, i Brev af 1830, at den i 1829 første Gang blev set 15de Maj ved Nanusek (Nenese), paa 60° 28′.

Som ynglende ved Angmagsalik nævnes den af Holm i 1885. — Samme Sted blev, efter Bay, en skudt 12te September 1892. — Som meget almindelig ynglende overalt ved Indsøerne nævnes den af J. Petersen i 1897. I 1896 blev den set første Gang 14de Maj.

Ved Scoresby-Sund var den, efter Bay, i 1891—92 en af de almindeligste Fugle, baade ved Bunden af Fjordene og ved Yderkysten; den var at se baade paa det salte Vand og i Ferskvandssøerne. I Efteraaret 1891 blev den set forskjellige Steder i den indre Del af Scoresby-Sund indtil Midten af September; en ung Fugl med ikke fuldt udviklede Fjer blev skudt 30te August. I 1892 blev den første Gang set 12te Juni, paa Danmarks-Ø, 2 sammen. En Lom blev skudt med en *Gadus saida* i Næbet; en anden havde Plantelevninger i Maven.

Paa Sabine-Ø viste den sig, efter Pansch, i 1870 i de første Dage af Juni; den fløj ofte i Smaaflokke eller enkeltvis højt i Luften i forskjellige Retninger. Ved Midten af Juli kom den til Havnen, enkeltvis eller to eller tre sammen. En Han skudt i Havnen 17de Juli nævnes af Finsch.

Arten er nordlig circumpolar, vandrende, til Middelhavet o. s. v. Den yngler ogsaa paa Færøerne, Island, Jan Mayen, Spitsbergen, i Labrador, paa Vestkysten af Davis-Strædet, maaske paa Grinnell-Land.

28. **Colymbus glacialis** (L.) **typicus. Islom.**

Colymbus glacialis L.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 97. — Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 451. — Reinhardt jun., Ibis 1861, p. 14.

Colymbus glacialis L.: Dresser, Birds of Europe, VIII, 1880. — *Urinator immer* (Brünn.) & *U. adamsii* (Gray): Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., II, 1884. — *Colymbus torqvatus* & *C. torqvatus adamsi*: Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Urinator imber* (Gunn.) & *U. adamsii* (Gray): Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887.

Vestgrønlandsk. Tudlik. (Fabricius.) — Tugdlik. (Rink, Helms.) — Østgrønlandsk. Kardlimiortok. (Rink.)

De fleste af Museets 14 grønlandske Islom-Skind af voxne sædvanlig farvede Fugle stemme særdeles godt med Artens typiske nordvesteuropæiske og østamerikanske Form i Modsætning til den asiatiske og vestamerikanske Race, *var. adamsii*. Hos de grønlandske Fugle er Næbet sort, eller næsten sort, ikke helt hvidt, og forholdsvis lille; den hvidstribede nedre Halsring strækker sig næsten helt rundt om Halsen; Glandsen paa de sorte Halsbaand og paa Hovedet er nærmest grøn, ikke violet, set i paafaldende Lys, dog violet set mod Lyset; ogsaa Ryggens bageste Del er hvidplettet; Svingfjerskafterne ere mørkebrune, ikke lyse; o. s. v. Det er sagt, at der ogsaa i Næbets Form skulde være Forskjel mellem den typiske *C. glacialis* og *var. adamsii*; men en nogenlunde fast Forskjel i den Henseende findes ikke; de fleste af de foreliggende sortnæbede Islommer have Næbet fuldt saa lige, som det beskrives og afbildes hos *var. adamsii*. — En Tilnærmelse til *var. adamsii* viser kun et af de grønlandske Skind; det er noget mere langnæbet end de andre (Næbryggens Længde er 91^{mm}, mod 76, 77 hos to, 78 hos fem, 81, 84, 85 hos to og 86; efter Collett vexler Næbets Længde hos *var. adamsii* fra 85 til 97; hos en udpræget *var. adamsii* fra Danmark er den 92); Næbets ydre Tredjedel er hvid; Svingfjerskafterne ere noget lysere end ellers. — Om Forskjellen mellem *C. glacialis typicus* og *var. adamsii*, der oftest regnes for en egen Art, findes gode Oplysninger hos: Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., II, p. 445—452, og hos Collett, On the occurrence af *Colymbus adamsii* in Norway, The Ibis, 1894, p. 269—283, pl. VIII; Oplysninger om Racens Historie findes hos Palmén, Vega Exp. Iaktt., V, 1887, p. 403—406.

I Museet haves desuden et Islom-Skind fra Nanortalik, nedsendt i 1860, hvis Fjerklædning er næsten helt hvid; ogsaa Næbet er hvidt, men med graa Ryg; Fødderne ere hvidlige.

Islommen yngler ret almindelig langs Vest- og Østkyst, talrigst mod Syd. Som Trækfugl kommer den til Syd-Grønland i Maj; i Oktober og November forlader den Landet. I Yngle-

(*Colymbus glacialis.*)

tiden lever den mest paa større Bjergsøer inde i Land; til andre Tider færdes den paa Fjordene og paa Havet; Grunden til dens Faatallighed mod Nord er maaske, som Holbøll mener, at Bjergsøerne dér altfor sent blive isfrie. Dens Føde skal især være Ørreder, Lodder og Tobiser; Plante-Dele ere ogsaa fundne i dens Mave. Æg skulle være fundne fra 30te Maj til 10de August.

Et Skind af en ung Fugl fra Frederiksdal, hjembragt i 1870, omtaler Finsch.

Ved Nanortalik blev den skudt i Efteraaret 1828 meddeler Vahl i sit Haandskrift. Fra samme Sted haves Skind i Museet i Kjøbenhavn.

I 1894 saa Bruun den i ret stort Tal i Egnen om Julianehaab. I Juni og Juli laa den parvis paa Fjeldsøerne mellem Tasiusak i Sermilik- og Kagsiarsuk i Tunugdliarfik-Fjord; i August og September blev den set paa Søerne Syd for Kagsiarsuk ved Igaliko-Fjord; paa en Sø laa 8 parvis; Flokke saaes 21de August paa Fjorden ved Kagsiarsuk. Efter Grønlændernes Udsagn skulde den yngle ved de nævnte Søer og ligeledes ved Kangerdluarsuk paa Nordsiden af Sermilik-Fjord; den skulde komme til Fjordene i Slutningen af Maj og forlade dem midt i Oktober. — Et Skind af en gammel Fugl fra Julianehaab 1ste Juli 1877 haves i Museet.

Ved Ivigtut var den, efter Hagerup, i 1886—88 ret almindelig. 15de Maj var den tidligste Dag, den blev set; paa Fjorden var den at se indtil Begyndelsen af Juli, indtil Bjergsøerne bleve den tilgængelige. Den opholdt sig i Egnen til langt ud paa Efteraaret; saaledes blev en set 18de November 1887, Dagen før Fjorden dækkedes af Is. Grønlænderne bragte adskillige Kuld Æg i Juli og to Kuld i August. — I 1889—90 saa Helms den ikke ved Ivigtut.

Ved Øen Manetsok i Mundingen af Arsuk-Fjord iagttoges den af Helms og Krabbe 2den Juli 1890. — I 1893 fandt Helms den faatallig ved Arsuk, i hvis Nærhed den dog sikkert ynglede.

Ved Frederikshaab nævnes den af Vahl i 1828.

I Fiskenæs-Fjord iagttoges den af Raben i Juli 1823. Museet har modtaget den fra Fiskenæs i 1836 og 39. Fra samme Egn nævnes den af Finsch i 1874.

Ved Godthaab nævner Holbøll den som kommende midt i Maj.

Ved Holstenborg skal den, efter Brummerstedt, ofte yngle, langt inde i Landet. I Oktober skal den trække bort.

Som talrig i Søerne indenfor Isortok-Fjord, Nord for Holstenborg, nævnes den af J. A. D. Jensen i 1879.

Ved Kangatsiak Syd for Egedesminde nævner Fencker den som ynglende i 1880, 81 og 87.

Skind af Han og Hun, skudte i en Indsø ved Ikamiut Øst for Egedesminde 29de Juni 1880, ere med Fencker's Samling komne til Museet.

Ved Christianshaab saa Fencker den i 1880 første Gang 26de Maj.

Ved Klaushavn er den, efter Fencker, skudt i Juli 1879. Samme Sted bleve tre skudte ved en Indsø i Juli 1881, og et Æg toges. Igjen i Juni 1883 og Juli 1884 opføres den som skudt dér.

Ved Røde-Bay Nord for Jakobshavn blev den, efter Fencker, skudt i Juli 1879.

I Søer paa Sydsiden af Disko saa Giesecke flere 30te Juli 1812. Fra Godhavn haves et Skind i Museet, modtaget i 1870. Fra Disko-Fjord fik Fencker den i August 1879.

Paa Arveprindsens-Ø yngler den almindelig, skriver Fencker i 1891. Ved Ritenbenk bleve to skudte 28de August 1891.

Som skudt ved Nugsuak i Juli 1891 nævnes den af Fencker.

En gammel Fugl, dræbt ved Ikerasak inderst i Umanak-Fjord sidst i Juli 1893, nævnes af Vanhöffen.

Ved Upernivik nævner Fencker den i 1887 som ynglende og ikke sjelden. Han omtaler den i sin Dagbog flere Gange, fra Søndre-Upernivik, Prøven, Upernivik og Augpalartok, som iagttagen i Sommer-Maanederne; ved sidstnævnte Sted bleve saaledes i 1888 tre skudte ved Indsøer nær Indlandsisen; fra Lax-Elven ved Prøven nævnes Æg, tagne i Sommeren 1886 og en Dununge fra 1889.

(Ved Rensselaer-Bugt nævner Kane 18de Juni 1854 to højtflyvende Lommer, der mentes at være af denne Art.)

Fra den sydlige Del af Østkysten nævnes den af Graah. I 1829 blev den set første Gang 15de Maj ved Nanusek (Nenese) paa 60° 28′, skriver Vahl i Brev af 1830.

Ved Angmagsalik nævnes den af Holm i 1885. — I samme Egn iagttoges den, efter Bay, jevnlig i Efteraaret 1892, sidste Gang 24de September. 13de September saaes en lige flyvefærdig Unge sammen med to gamle i en Ferskvandssø oppe i Land. — Som almindelig ynglende ved Indsøerne nævnes den af J. Petersen i 1897. I 1896 var den midt i Maj at se overalt, hvor der var aabent Vand.

(*Colymbus glacialis.*)

Inde i Scoresby-Sund var den, efter Bay, meget almindelig i 1891—92. Sidste Gang blev den i 1891 set 18de September, en enkelt flyvende højt i vestlig Retning, ligesom flere andre, der vare sete i den Tid. Første Gang i 1892 iagttoges den 17de Juni, derefter blev den jevnlig set parvis i Ferskvandssøerne paa Danmarks-Ø. Af 5 Islommer, der bleve skudte, havde de to intet i Maven; de tre andre havde i Maven, foruden Smaasten, Plante-Dele i saa stor Mængde, at der ikke kunde være Tale om, at de vare komne der ved Fejltagelse; en af dem havde slugt grønne Pile-Kviste.

En Underkjæbe fra en gammel eskimoisk Kjøkkenmødding ved Nusak, paa Nugsuak-Halvø, haves i Museet.

Arten er nordlig circumpolar, vandrende mod Syd, undertiden til Middelhavet o. s. v. Den typiske Race yngler ogsaa paa Island, Jan Mayen, i Landene ved Hudson-Bugt og paa Vestkysten af Davis-Strædet. Racen *var. adamsii* skal være asiatisk-vestamerikansk, men viser sig ofte i Vest-Europa, i hvert Fald paa Vandring.

29. **Procellaria leucorrhoa** Vieill. **Stor Stormsvale.**

Thalassidroma leachii: Reinhardt sen., Vidensk. Selsk. Skr., VII, 1838, p. 94. — Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 430. — *Cymochorea leucorrhoa* Coues: Kumlien, Bull, U. S. Nat. Mus., Nr. 15, 1879, p. 102. — *Procellaria leucorrhoa* Vieill., Reinhardt jun., Vidensk. Medd. 1881, p. 187. — Helms, Vidensk. Medd. 1894, p. 221.

Thalassidroma leucorrhoa (Vieill.): Dresser, Birds of Europe, VIII, 1874. — *Cymochorea leucorhoa* (Vieill.): Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., II, 1884. — *Cymochorea leucorrhoa*: Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Oceanodroma leucorhoa* (Vieill.): Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — *Oceanodroma leucorrhoa* (Vieill.): Salvin, Catal. Birds Brit. Mus. XXV, 1896.

I Museet findes for Øjeblikket 4 grønlandske Skind; de ere ikke til at skjelne fra europæiske. Ligesom de fleste Skind fra Danmark vise de forskjellige Tilnærmelser til Formen, eller den yderst nærstaaende Art, „*P. cryptoleucura*“ (se Vidensk. Medd. 1897, p. 246).

Den Store Stormsvale viser sig almindelig i Davis-Strædet som Trækfugl. Den yngler maaske ved Grønlands Vestkyst.

Efter Holbøll ser man den altid i Sommermaanederne i Davis-Strædet langs Grønlands Kyst fra Kap Farvel indtil mellem 64de og 65de Bredegrad, hvor den forsvinder. En enkelt har dog Olrik indsendt til Museet fra Godhavn, paa 69° 10′, fra 1865 (se nedenfor); en enkelt har Fencker faaet fra Hunde-Ejland paa 69°, hvad

han har meddelt Reinhardt (et Skind fra Hunde-Ejland, August 1878, er med hans Samling kommet til Museet); og Kumlien meddeler, at to bleve sete i Disko-Fjord i August 1878. „Er man ikke altfor langt fra Kysten", skriver Holbøll, „altsaa paa de rige Fiskebanker, omsværmer denne Fugl almindeligen Skibet i de lyse Sommernætter, især med stille og godt Vejr; den kommer ganske nær og flyver endog lige over Skibet, idet den bestandig lader sin pibende Stemme høre, der ikke er ulig en Mus's. Ved Kok-Øerne, udenfor Godthaabsfjorden, sees den hyppigst, og det skulde ikke forundre mig, om man paa en eller anden af disse mange hundrede Øer fandt dens Redeplads". Det er fra Begyndelsen af Maj til Slutningen af August, at den især sees i Davis-Strædet; da Holbøll i Oktober rejste fra Grønland, saa han ingen mere dér, men usædvanlig mange i Atlanterhavet; han mener derfor, at den forlader Grønland for Vinteren. 16de Oktober 1840 fandtes en død ved Fiskenæs; den indsendtes til Museet af Kielsen. 31te Oktober 1865 efter et Par Dages haard sydlig Storm blev en dræbt paa Stranden ved Godhavn; den indsendtes til Museet af Olrik. 12te Oktober 1893 fandtes, efter Helms, en drivende død i Stranden ved Arsuk; ogsaa den er skjænket Museet.

Arten er nordatlantisk og nordpacifisk. Den er funden ynglende paa en af Blasquet-Øerne ved Irlands Vestkyst, paa flere af Hebriderne, St. Kilda og flere Steder langs den nordlige Del af Amerikas Østkyst. Den strejfer vidt omkring over Atlanterhavet, viser sig aarlig ved Færøerne, hvor den dog ikke synes at yngle, og er set ved Island o. s. v.

30. **Puffinus anglorum** (Temm.). **Skraape.**

Procellaria anglorum Temm.: Reinhardt sen., Tidsskr. f. Naturv., Bd. 3, 1824, p. 60. — Id., Vidensk. Selsk. Skr., VII, 1838, p. 94. — *Puffinus anglorum*: Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 367 og 371.

Puffinus anglorum (Temm.): Dresser, Birds of Europe, VIII, 1876. — Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., II, 1884. — Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Puffinus puffinus* (Brünn.): Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — *Puffinus anglorum* (Temm.): Salvin, Catal. Birds Brit. Mus. XXV, 1896.

Skraapen har en enkelt Gang vist sig i Syd-Grønland.

Et Skind af en Fugl skudt „under Grønlands Kyster", modtaget i Museet i Kjøbenhavn (hvor det ikke mere findes), omtales af Reinhardt sen. Det er vel det samme, der nævnes af Holbøll som stammende fra Julianehaab.

(*Puffinus anglorum.*)

(Hagerup, Birds of Greenl., 1891, p. 48, omtaler, efter Benzon's Fortegnelse over hans Samling, en Albino fra Umanak, 1872. Det paagjeldende Skind er overgaaet til Museet og viste sig at være af *Fulmarus glacialis.*)

Arten er nordatlantisk, ogsaa ynglende paa Færøerne og Island, men neppe ved Amerikas Kyst, hvor den dog viser sig.

31. **Puffinus major** Faber. **Stor Skraape.**

Procellaria puffinus L.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 87. — *Puffinus cinereus*: Reinhardt sen., Vidensk. Selsk. Skr., VII, 1838, p. 94. — Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 431. — *Puffinus major* Faber: Reinhardt jun., Vidensk. Medd. 1853, p. 84 (kun Navnet).

Puffinus major Faber: Dresser, Birds of Europe, VIII, 1877. — Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., II, 1884. — Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — *Puffinus gravis* O'Reilly: Salvin, Catal. Birds Brit. Mus. XXV, 1896.

Vestgrønlandsk. Kakordlungnak: en ualmindelig Kakordluk, *Fulmarus glacialis.* (Fabricius.)

Den Store Skraape er en almindelig Sommergjæst langs Grønlands Vestkyst fra Sydspidsen indtil 65½°; men den synes ikke at yngle i Landet. Den viser sig fra først i Maj til Slutningen af September; i Oktober 1834 fandt Holbøll, at den havde forladt Davis-Strædet, og i Atlanterhavet saa han den heller ikke, medens *Puffinus anglorum* dér var at se i Mængde. Paa Strækningen mellem 63 ° og 65½ °, hvor Grønlands fiskerigeste Banker findes, skriver Holbøll, er den allertalrigst. Den færdes mest ude paa Havet; men i Taage kan den komme i saa stor Mængde ind paa Fjordene, at den næsten dækker Vandet; saa snart Taagen letter, forsvinder den pludselig som ved Hexeri. Især ved Sukkertoppen kommer den jevnlig ind ved Kysten; endogsaa uden Taage kommer den dér om Aftenen ind mellem Øerne. De store Ismasser undgaar den. Den er paafærde baade om Dagen og om Aftenen. Naar Søen gaar højt, i eller efter Storm, flyver den mellem Bølgerne, som den véd at følge; men ser den et Bytte i selve Bølgen, griber den det, medens den med stillestaaende Vinger flyver gjennem Bølgen, altid imod den. — Allerede Fabricius nævner den, i sit Haandskrift, som visse Aar i August med Taage kommende

ind nær Land ved Frederikshaab i saadan Mængde, at man kunde se hele Strækninger af Søen ganske dækkede af den i store Flokke.

Arten er atlantisk; den færdes over det meste af Atlanterhavet, især langt ude over det aabne Hav. Den viser sig jevnlig ved Færøerne, de Britiske Øer og ved Amerikas Kyst, og den er set ved Island. Men dens Ynglesteder ere endnu ukjendte. Kapt. Johannes Hansen, af Thorshavn, skal i 1887 have fundet den ynglende paa den lille Ø Rockall langt ude i Atlanterhavet SV. for Færøerne (meddelt af Harvie-Brown, Proceed. Roy. Phys. Soc. Edinburgh, vol. XIII, 1895, p. 69); men maaske er det en Fejltagelse. Efter hvad Saunders (Manual of British Birds, 1889, p. 716, og The Ibis, 7 ser., vol. I, 1895, p. 495; se ogsaa Harvie-Brown & Barrington, Transact. Roy. Irish Acad., vol. XXXI, part III, 1897, p. 71—75) har faaet oplyst, er der Sandsynlighed for, at den slet ikke yngler i den nordlige Del af Atlanterhavet, men kun kommer der som Gjæst paa Vandring udenfor sin Yngletid; Kapt. Collins, der i 30 Aar havde set den færdes ved Fiske-Bankerne udfor Ny-England og Britisk Nord-Amerika i Maanederne Maj til Oktober eller November, og som havde dræbt og aabnet Tusinder for at bruge dem til Agn, havde aldrig set nogen, der viste Tegn til at skulle yngle. Maaske Arten har sine Ynglesteder i Atlanterhavets sydlige Del; den kjendes baade fra Ildlandet og fra Kap.

32. **Fulmarus glacialis** (L.). **Stormfugl.** (Mallemuk.)

Procellaria glacialis L.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 86. — Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 429.

Fulmarus glacialis (L.): Dresser, Birds of Europe, VIII, 1878. — *Fulmarus glacialis* (L.) & *var. glupischa* Stejn. & *var. rodgersi* Cass.: Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., II, 1884. — *Fulmarus glacialis* & *F. glacialis pacificus* & *rodgersi*: Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Fulmarus glacialis* (L.) & *F. glacialis minor* (Kjærb.) & *glupischa* Stejn. & *rodgersi* Cass.: Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — *Fulmarus glacialis* (L.) & *F. glupischa* Stejn. & *F. rodgersi* Cass.: Salvin, Catal. Birds Brit. Mus. XXV, 1896.

Vestgrønlandsk. Kakordluk, efter Farven, af Kakorpok, er hvid; eller Kakordluvek, den egenlige Kakordluk, til Forskjel fra Kakordlungnak, *Puffinus major*. (Fabricius.) — Kakugdluk. (Rink.)

Som særskilte Arter eller som Racer af *Fulmarus glacialis* har man opstillet *F. minor*, der skulde udmærke sig ved ringe Størrelse, og *F. glupischa*, der især skulde kjendes paa, at Næseroret er gult, ikke mørkt; *F. minor* skal ligesom *F. gla-*

(*Fulmarus glacialis.*)

cialis høre hjemme i det nordlige Atlanterhav, *F. glupischa* i det nordlige Stille Hav. Men efter Størrelsen er det ganske umuligt at udskille en *F. minor*; der er blandt de grønlandske Stormfugle de jevneste Overgange mellem store og smaa. Og efter Næbfarven er det lige saa umuligt at udskille en *F. glupischa*; Næbets Farve vexler meget selv blandt de grønlandske Stormfugle; Næserøret er hos nogle mørkt, hos andre plettet mørkt og gult, hos andre næsten helt gult. — Til Sammenligning har der foreligget 11 grønlandske, 8 islandske, færøiske og danske Skind.

Af Museets grønlandske Skind af udvoxne Stormfugle ere de fleste af den sædvanlige lyse Race; 4 ere mørke i forskjellige Afskygninger.

Desuden haves i Museet to helt hvide Skind, begge fra Umanak, det ene fra 1872, kommet til Museet fra Benzon, der havde faaet det fra Fencker, det andet fra Juni 1885, fra Fencker.

Til nærmere Oplysning følgende Maal o. s. v.:

	Grønland.									Atlanterhav.		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
	Mørk	Mørk	Lys	Hvid	Mørk	Lys	Lys	Lys	Lys	Lys	Lys	Lys
Næb . . .	29	31	33	33	34	34	35	35½	38	34	38	40mm
Vinge . .	295	310	290	310	310	310	330	310	320	?	325	340

Næseroret er hos 1 (fra Jakobshavn) mørkt, 2 (Jakobshavn) mørkt, 3 (Fiskenæs) mørkt, 4 (Umanak) mørkt, 5 mørkt, 6 (Godhavn) gult med mørke Pletter, 7 (Øst-Grønland) mørkt, 8 (Godhavn) mørkt med lyse Pletter, 9 (Godhavn) gult med mørk Marmorering ved Randen, 10 gult næsten uden mørk Tegning, 11 mørkt med gule Pletter, 12 gult med mørke Rande.

Stormfuglen yngler almindelig paa den nordlige Del af Grønlands Vestkyst, fra Disko nordefter; ved Nordkysten viser den sig kun af og til paa Strejftog; langs Østkysten er den set ret talrig, men om dens Ynglen dér vides ikke noget sikkert. Fra Nord-Grønland vandrer den bort for Vinteren, selv om Havet er isfrit, og den vender tilbage til Yngleplads erne først i Maj; men i Davis-Strædet og sydligere synes den at færdes ogsaa om Vinteren. Udenfor Yngletiden kommer den sjelden til Land, men lever stadig paa det aabne Hav; kun i Taage kommer den

undertiden til Kysten; i Syd-Grønland sees den derfor sjelden, selv paa Tider, hvor den i Mængde færdes over Davis-Strædet. Dens Føde er mange Slags Dyr, der kunne flyde i Havets Overflade; men ganske særlig søger den Aadsler af Sæler og Hvaler. Dens Yngleplads ere stejle Bjergvægge ved Havet; den bygger dér flokkevis paa Hylderne, ofte i Selskab med andre Arter.

Ved Ivigtut skal den, efter Hagerup, til sine Tider vise sig i stor Mængde nogle faa Mile tilsøs, og undertiden skal den komme ind i Fjorden.

Ved Arsuk blev den aldrig set, efter hvad Helms meddeler, i 1891 og 93, medens den var almindelig ude i Davis-Strædet.

Ved Sermiligarsuk-Fjords Munding Nord for Arsuk skød Krabbe en enkelt 23de September 1890.

Ved Fiskenæs omtaler Giesecke under 3dje September 1809, at der i Efteraaret indfandt sig Stormfugle i tusindvis, mod Sædvane.

I 1807 nævner Giesecke Stormfuglen som hjemmehørende paa Disko. I Disko-Bugt skulde den vise sig i hundredtusindvis; især skulde den samles flokkevis ved omkringdrivende Hval-Aadsler. Under 12te Oktober nævner han Komavik ved Kronprindsens-Ejland i Disko-Bugt som Opholdssted for Stormfugle i Mængde. Under 26de Juli 1812 nævnes Bjerget Naujarsuit paa Sydvest-Siden af Disko som Yngleplads for Stormfugle; paa de uhyre, stejle, tildels fremludende Klippevægge byggede mange tusinde Fugle, især Stormfugle, desuden Maager og Skarver. 2den Maj 1813 omtales en Hærskare af Stormfugle og Maager som tilstedeværende ved en Hvalfangst ved Godhavn, og 5te Maj var Luften fyldt af mange tusinde Trækfugle, Stormfugle, Maager og andre. Under 7de Juli 1813 omtales Mallemukke-Fjeldet Kakugdluit, paa Vest-Siden af Disko, et mægtigt Basaltbjerg, som Yngleplads for en Legion af Stormfugle og Maager, der som levende Skyer sværmede om Klipperne. — Den sydligste Yngleplads, Holbøll kjendte i Grønland, var i Omegnen af Godhavn; dér og andre Steder i Nord-Grønland, færdedes Stormfuglen idelig ved Kysten og inde i alle Bugter, medens den længere mod Syd kun sjelden viste sig andre Steder end paa det aabne Hav. — Paa en Udflugt til Grønne-Ejland i Disko-Bugt 19de Juni 1880 saa Fencker mange. — Som ynglende paa Blaafjeld,

(*Fulmarus glacialis.*)

paa Sydvest-Spidsen af Disko, nævnes den af Traustedt i 1892; ved Disko-Bugt var den at se i Mængde.

Ved Umanak-Fjord kjendes flere Ynglesteder. Under 3dje Maj 1811 nævner Giesecke en stejl Fjeldvæg paa Nordsiden af Øen Sagdlersuak, hvor der om Sommeren skulde findes en utrolig Mængde Stormfugle, Alke, Tejster og Maager. Under 4de Maj nævner han Mallemukke-Fjeldet ved Ingnerit-Fjord, en af de nordlige Arme af Umanak-Fjord, hvor Stormfugle i hundredtusindvis flagrede omkring ved Fjeldvæggen. — Ved Umanak-Fjord iagttog Sabine i Dagene fra 24de Juni til 3dje Juli 1818, medens Skibene vare standsede af Isen, en stadig Strøm af Stormfugle flyvende mod Nord, i en Mængde, der maatte minde om Vandreduernes Flokke i Nord-Amerika. — I Brev af 1834 nævner Vahl Arten som ynglende i Umanak-Egnen. — Ogsaa Holbøll kjendte en Yngleplads i Umanak-Fjord med en stor Mængde ynglende Fugle. — Æg fra Storø har Museet modtaget i 1861. — Ved Midten af Maj 1893 saa Vanhöffen Stormfuglene komme til Fjorden, og først i Juni saa han deres Ynglested paa den stejle Klippe Kakordlursuit, hvor de stod i Grupper og Rækker paa alle Fremspring paa Bjergvæggen fra 15 Meters Højde til Bjergets Spids; 1ste Juni bleve de første Æg bragte derfra.

Ved Upernivik yngler den almindelig, efter hvad Vahl skriver i Brev af 1834, og efter hvad Fencker meddeler i 1887. 12te Maj 1885 var den kommen i Mængde. 24de April 1887 sværmede den i Flokke over Isen; næsten intet aabent Vand var at se.

Ved Berry-Island, paa 73° 20′, iagttoges den af Sutherland 12te Juni 1850.

I Baffins-Bugt var den, efter Nares og Feilden, almindelig i Juli 1875; enkelte fulgte efter Skibene mod Nord indtil Pakisen udfor Kap Sabine i Smith-Sund. I September 1876 blev den igjen set i Baffins-Bugt. — Stone omtaler 8 som skudte i Melville-Bugt mellen 7de og 13de Juli 1891, de 5 hvide, de 3 graa.

Ved Kap Parry saa Bessels i 1873 de første Stormfugle 12te Juni.

Ved Kennedy-Kanal nævnes den som set af Morton paa Kane's Rejse, 21de Juli 1854.

I Egnen om Thank-God-Harbour blev den, efter Bessels, kun set en enkelt Gang paa „Polaris"-Rejsen.

Fra den sydlige Del af Østkysten nævnes den af Graah i 1832.

Ved Angmagsalik iagttoges den, efter Bay, flere Gange i 1892.

I Mundingen af Scoresby-Sund blev den ligeledes, efter Bay, flere Gange set i 1891—92.

Ved Østkystens nordlige Del blev den set af Deltagerne i „Germania"- og „Hansa"-Rejsen i 1869—70, men kun meget sjelden og aldrig mere end to eller tre sammen.

I Drivisen udfor Østkysten var den, efter Bay, meget almindelig i 1891—92.

En stor Mængde Knogler fra en gammel eskimoisk Kjøkkenmødding ved Nusak, paa Nugsuak-Halvø, haves i Museet.

Arten er nordatlantisk og nordpacifisk, ogsaa ynglende paa Færøerne, Island, Jan Mayen, Spitsbergen og paa Vestkysten af Davis-Strædet.

33. **Crex pratentis** Bechst. **Engsnarre.**

Ortygometra crex (L.): Reinhardt jun., Vidensk. Medd. 1853, p. 71. — Id., Ibis 1861, p. 11. — *Crex pratensis*: Hagerup, Zoologist, 3 ser., vol. XVII, 1894, p. 57. — (Bay, Medd. om Grønl., 19de Hefte, 1894, p. 43.)

Crex pratensis Bechst.: Dresser, Birds of Europe, VII, 1878. — Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., I, 1884. — Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Crex crex* (L.): Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — Sharpe, Catal. Birds Brit. Mus. XXIII, 1894.

Engsnarren har nogle faa Gange vist sig paa Vestkysten af Grønland.

Et Skind af en gammel Hun fra Godthaab hjemsendtes i 1851 af Holbøll. Et Skind af en Fugl funden død nær Egedesminde, Juli 1887, er med Fencker's Samling kommet til Museet. Et Skind fra Sukkertoppen 11te Maj 1892 nævnes af Hagerup. (En Fugl, der mentes at være af denne Art, blev, som Bay meddeler, set paa Eggers-Ø i Efteraaret 1893.) Et Skind fra Julianehaab, Foraar 1894, har Museet faaet fra Fencker.

Arten, ogsaa Slægten, er europæisk-asiatisk. Dens nærmeste Hjemsteder ere Norge og Færøerne. Paa Nord-Amerikas Østkyst har den ogsaa vist sig.

34. **Porzana maruetta** (Leach). **Rørvagtel.**

Gallinula porzana: Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 368 og 371. — *Ortygometra porzana* (L.): Reinhardt jun., Ibis, 1861, p. 12. — *Porzana porzana*: Hagerup, Birds of Greenl., 1891, p. 53.

Porzana maruetta (Leach): Dresser, Birds of Europe, VII, 1878. — Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., I, 1884. — Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Porzana porzana* (L.): Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — Sharpe, Catal. Birds Brit. Mus. XXIII, 1894.

(*Porzana maruetta.*)

Rørvagtlen er tre Gange set i Syd-Grønland.

Holbøll fik en ved Godthaab 28de September 1841 og sendte den til Museet i Kjøbenhavn (hvor den ikke mere findes). En blev fanget ved Nanortalik og af Kielsen sendt til Museet i 1856. Efter Benzon's Fortegnelse over hans Samling nævner Hagerup et Skind fra Julianehaab, 1878.

Arten er europæisk-asiatisk. Dens nærmeste Ynglesteder ere i Skotland og Norge. Et Par Gange har den vist sig paa Orknøerne og Shetlandsøerne. Fra Færøerne og Island kjendes den ikke.

35. **Porzana carolina** (L.).

Rallus carolinus: Reinhardt sen., Vidensk. Selsk. Skr., VII, 1838, p. 102. — *Ortygometra carolina* (L.): Reinhardt jun., Ibis, 1861, p. 12.

Porzana carolina (L.): Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., I, 1884. — Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — Sharpe, Catal. Birds Brit. Mus., XXIII, 1894.

Er flere Gange set i Vest-Grønland.

5te (ikke 3dje) Oktober 1823 blev en skudt ved Sukkertoppen og af Holbøll indsendt til Museet i Kjøbenhavn (hvor den ikke mere findes). Et Skind fra Ubekjendte-Ejland i Umanak-Fjord, Foraar 1881, er med Fencker's Samling kommet til Museet. Et Skind af en Fugl fanget levende ved Niakornak paa Nugsuak-Halvø, NV. for Umanak, 30te September 1882, har Museet ligeledes faaet fra Fencker, hvem Museet desuden skylder et grønlandsk Skind uden nærmere Oplysning om Sted. Et Skind fra Frederikshaab, Sommer 1895, er givet Museet af Helms. — Alle de foreliggende Skind fra Grønland synes at være af yngre Fugle.

Arten er amerikansk. Dens nærmeste Hjemsted er Labrador. I England har den vist sig en enkelt Gang.

36. **Fulica atra** L. **Blishøne.**

Fulica atra: Reinhardt jun., Vidensk. Medd. 1877—78, p. II.

Fulica atra L.: Dresser, Birds of Europe, VII, 1879. — Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., I, 1884. — Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — Sharpe, Catal. Birds Brit. Mus. XXIII, 1894.

Blishønen har tre Gange vist sig i Vest-Grønland.

Et Skind fra Kangek (hvor i Grønland, er ikke oplyst), Efteraar 1877, blev givet Museet af Sahlertz. Et Skind fra Nanortalik, 26de Oktober 1881, er tilsendt Museet af Ryberg. Et Skind af en

Fugl skudt ved Julianehaab, Foraar 1894, har Museet faaet fra Fencker.

Arten er europæisk-asiatisk. Den yngler i det sydligste Norge, men kun sjelden paa Island; til Færøerne kommer den ofte paa Vandring.

37. **Fulica americana** Gmel.

Fulica americana Gmel.: Reinhardt jun., Ibis 1861, p. 12. — Harting, Proceed. Zool. Soc. London 1871, p. 117.

Fulica americana Gmel.: Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., I, 1884. — Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — Sharpe, Catal. Birds Brit. Mus. XXIII, 1894.

Har vist sig to Gange paa Vestkysten af Grønland.

En blev i 1854 skudt i Havnen ved Christianshaab og af Olrik skjænket til Kapt. Elliot, fra hvem den kom til John Barrow. En anden blev ogsaa i 1854 skudt ved Godthaab af Holbøll, men blev ødelagt og ikke gjemt.

Arten er amerikansk. Dens nærmeste Hjemsteder synes at være i Pelslandene, indtil 55°; i Labrador er den ikke set.

38. **Vanellus cristatus** Meyer. **Vibe.**

Vanellus cristatus: Reinhardt sen., Vidensk. Selsk. Skr., VII, 1838, p. 96. — *Vanellus cristatus* Meyer: Reinhardt jun., Vidensk. Medd. 1853, p. 83. — Id., Ibis 1861, p. 9.

Vanellus vulgaris Bechst.: Dresser, Birds of Europe, VII, 1875. — *Vanellus capella* Schaeff: Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., I, 1884. — *Vanellus cristatus*: Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Vanellus vanellus* (L.): Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — *Vanellus cristatus* Wolf & Meyer: Seebohm, Charadriidæ, 1888. — *Vanellus vanellus* (L.): Sharpe, Catal. Birds Brit. Mus. XXIV, 1896.

Viben har nogle faa Gange vist sig paa Grønlands Vestkyst.

7de Januar 1820 blev en skudt ved Fiskenæs og af Heilman sendt til Museet (hvor den ikke mere findes). Et Skind fra Sardlok ved Julianehaab, midt i April 1847, indsendtes af Kielsen. I 1869 fik Museet igjen et Skind fra Grønland. 4de December 1876 blev en skudt ved Frederikshaab og af Ryberg sendt til Museet (hvor den ikke mere findes); der havde været to sammen, og begge bleve skudte, men den ene blev ødelagt. Et Skind fra Godthaab, Foraar 1891, har Museet faaet fra Fencker.

Arten er europæisk-asiatisk. Den yngler almindelig i Norge; paa Færøerne viser den sig jevnlig, sjeldnere paa Island; ogsaa paa Jan Mayen er den set.

39. **Charadrius squatarola** L. **Strandhjejle.**

Vanellus melanogaster: Reinhardt sen., Vidensk. Selsk. Skr., VII, 1838, p. 92. — Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 406. — *Charadrius squatarola* L.: Dresser, Birds of Europe, VII, 1871 (Meddelelse fra Benzon). — *Squatarola helvetica* (L.): Reinhardt jun., Vidensk. Medd. 1874, p. 183.

Squatarola helvetica (L.): Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., I, 1884 (p. 134 nævnes Æg fra Grønland, hvad vist maa bero paa en Fejltagelse). — Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Charadrius squatarola* L.: Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — *Charadrius helveticus* (L.): Seebohm, Charadriidæ, 1888. — *Squatarola helvetica* (L.): Sharpe, Catal. Birds Brit. Mus. XXIV, 1896.

Strandhjejlen er oftere set langs Grønlands Vestkyst, men vist kun som tilfældig Gjæst.

Reinhardt sen. nævner et Skind, der i 1832 blev sendt af Holbøll fra Godthaab til Museet i Kjøbenhavn (hvor det ikke mere findes). Holbøll regner Arten til de sjeldnere af Grønlands Fugle; han havde set den baade i Syd- og Nord-Grønland; tre vare skudte ved Nanortalik i September 1840; han nævner den ogsaa som skudt i August ved Ameralik. Et Skind, fra Grønland 1851, fandtes i Benzon's Samling. I Foraaret 1868 blev en skudt ved Kaersat (Karsok) paa Nordsiden af Nugsuak-Halvø og sendt til Museet af Pfaff. Et Skind fra Egedesminde, Foraar 1869, indsendtes af Olrik. Et Skind fra Ikamiut ved Egedesminde, Juli 1883, har Museet faaet fra Fencker. En Hun fra Grønne-Ejland i Disko-Bugt, skudt 25de Juni 1889, er tilsendt Museet af Müller. En skudt ved Holstenborg i Juni 1893 er med Fencker's Samling kommen til Museet.

Arten er circumpolar, ynglende i højnordiske Lande, vandrende saa vidt, at den er set over det meste af Jorden. Den er funden ynglende i det nordligste Europa og Asien og i det arktiske Amerika, men er kun set som Gjæst paa Færøerne og Island. Fra Jan Mayen og Spitsbergen kjendes den ikke, heller ikke fra Vestkysten af Davis-Strædet eller Grinnell-Land.

40. **Charadrius pluvialis** L. **typicus** & var. **fulvus virginicus** Bork. **Hjejle.**

Charadrius apricarius L.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 114. — *Charadrius pluvialis*: Reinhardt sen.: Vidensk. Selsk. Skr., VII, 1838, p. 93. — Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 106. — *Pluvialis virginicus*: Bonaparte, Comptes rend. de l'Acad. des sc., tom. 43, 1856, p. 1019. — *Charadrius virginicus* Bork: Reinhardt jun., Ibis 1861, p. 9. — *Charadrius apricarius* L. & *Ch. virginicus*: Reinhardt jun., Vidensk. Medd. 1874,

p. 181; 1881, p. 184. — *Charadrius virginianus* L.: Finsch, Abhandl. naturw. Ver. Bremen, Bd. IV, 1874, p. 111. — (Davis, North-Polar Exp., 1876, p. 391.) — *Charadrius dominicus*: Hagerup, Birds of Greenl., 1891, p. 20. — *Charadrius virginianus* L.: Helms, Vidensk. Medd. 1892, p. 238.

Charadrius pluvialis L. & *Ch. fulvus* Gmel.: Dresser, Birds of Europe, VII, 1871. — *Charadrius apricarius* L. & *Ch. dominicus* Müll. & *var. fulvus* Gmel.: Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., I, 1884. — *Charadrius pluvialis* & *Ch. dominicus* & *Ch. dominicus fulvus*: Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Charadrius apricarius* L. & *Ch. dominicus* Müll. & *Ch. dominicus fulvus* Gmel.: Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — *Charadrius pluvialis* L. & *Ch. fulvus* Gmel. & *Ch. fulvus americanus*: Seebohm, Charadriidæ, 1888. — *Charadrius pluvialis* L. & *Ch. dominicus* Müll.: Sharpe, Catal. Birds Brit. Mus. XXIV, 1896.

Vestgrønlandsk: Kajordlek eller Kajorrovek, efter Farven, som den synes i Afstand, af Kajorpok, er brun. (Fabricius.) (Sammenl. *Tringa canutus*.)

De grønlandske Hjejler ere dels af den europæiske, dels af den amerikanske Race.

Fra den typiske europæiske *Charadrius pluvialis* afviger den amerikanske og asiatiske *var. fulvus* (af de fleste regnet for en egen Art) som oftest ved at være noget mere højbenet, med længere Mellemfod og længere Skinneben, der forneden er mindre stærkt fjerklædt, og ved at have Fjerene i Armhulen graa, ikke hvide. Men Forskjellen er ikke rigtig fast. Der findes baade blandt de europæiske og de amerikanske og asiatiske Hjejler nogle, der ere mere, andre der ere mindre højbenede. Og blandt de europæiske Hjejler findes en ikke ringe Tilbøjelighed til at faa Armhulens Fjer graa; hos adskillige danske Hjejler ere Armhulens Fjer ikke rent hvide, men tildels graalige. — Som egen Race, eller endogsaa Art, har man søgt at skille den amerikanske som *var. virginicus* (eller *dominicus*) fra den asiatiske Hjejle, *var. fulvus* s. str.; men Forskjellen er saa godt som ingen og slet ikke fast. — (Til Sammenligning har foreligget, foruden adskillige Skind og Dele af Skind af europæiske Hjejler, 13 Skind af *var. virginicus* & *fulvus*, fra Amerika, Asien og Australien. Indgaaende Oplysninger om Forholdet mellem Hjejle-Formerne findes hos Finsch & Hartlaub, Beitr. z. Fauna Central-Polynesiens, 1867, p. 188—197; Dresser,

(*Charadrius pluvialis.*)

Birds of Europe, VII, 1871; Palmén, Vega Exp. Vetensk. Iaktt., V, 1887, p. 342—348; Seebohm, The Charadriidæ, 1888.) — Nogen Vanskelighed med Hensyn til at kjende den europæiske Race har der ikke været for de grønlandske Skinds Vedkommende; nærmest ere de dog kun bestemte efter Farven af Armhulens Fjer. Et andet Spørgsmaal er det, om de grønlandske Skind, der ere henførte til *var. fulvus*, ere af den typiske *fulvus* eller, hvad der vel er størst Sandsynlighed for, af Under-Racen *virginicus*. I Vingens Længde stemme de bedst med *virginicus*, der gjennemgaaende har lidt længere Vinger end *fulvus* s. str. — Følgende Maal af grønlandske Skind til nærmere Oplysning:

Charadrius pluvialis typicus:

Vinge . . .	179	181	182	183	185	186	187	190 mm.
Mellemfod .	43	38	41	38	41	41	43	43

Charadrius pluvialis var. fulvus virginicus:

Vinge . . .	172	173	175	177	177	178	179	179	182	184	191 (sic)
Mellemfod .	41	42½	44	41	41½	43	39½	41	43	42	43

Hjejlen, og da især dens amerikanske Form, har saa ofte vist sig paa Grønlands Vestkyst, at der neppe kan tvivles om, at den i det mindste af og til maa yngle der, om end kun i ringe Mængde; en enkelt Gang er den maaske set ved Nordkysten; fra Østkysten er den ligeledes nævnet.

Fabricius siger om Hjejlen, at den lever ved Indsøerne i Syd-Grønland, men mindre talrig end Præstekraven. Efter mundtlige Meddelelser taler Reinhardt sen. om Flokke af Hjejler i Grønland. (Det ene af de grønlandske Navne, som Fabricius opgiver for Hjejlen, er det samme som det, Helms opgiver for den Islandske Ryle, en Art, Fabricius ikke nævner. Forvexling med den Islandske Ryle kunde maaske være Grunden til de ældre Opgivelser om Hjejlens Talrighed i Grønland.) Holbøll derimod regner den til de meget sjeldne Arter; han havde i Løbet af 18 Aar, skriver han i 1840, kun faaet tre Skind (to af dem vare indsendte til Museet i Kjøbenhavn, hvor de ikke mere findes). Vahl nævner den, i Brev af 1830, som iagttagen paa Østkysten ved Auarket, paa 61° 15′, i Juni 1829. — Fabricius, Reinhardt sen., Holbøll og Vahl skjelnede

ikke mellem Hjejlens amerikanske og europæiske Form. Hvad der nu kan oplyses om de to Racers Optræden i Grønland, er følgende:

Af den amerikanske Race indsendte Holbøll i 1841 et Skind fra Grønland. I 1846 blev et Skind fra Fiskenæs indsendt af Bülow. Et Skind fra Kangarsuk, mellem Arsuk og Frederikshaab, August 1846, indsendtes af Kielsen. Fra sin Rejse til Grønland hjembragte Prinds Napoleon i 1856 nogle Skind. Et Skind fra Grønland, 1861, er fra Fischer's Samling kommet til Museet. I 1863 hjemsendte Olrik et Skind fra Nord-Grønland. (I 1872 nævnes en „Golden Plover" som skudt ved Thank-God-Harbour 12te Juli af Deltagere i „Polaris"-Rejsen.) I 1872 modtog Museet igjen et Skind fra Grønland, fra Prof. Steenstrup. I 1874 meddelte Reinhardt jun., at han i private Samlinger havde set nogle. Finsch omtaler i 1874 et Skind fra Fiskenæs, hvor Arten skulde vise sig meget sjelden. Et Skind fra Julianehaab 1880 er kommet til Museet. Et Skind fra Hunde-Ejland i Disko-Bugt, Juni 1880, har Museet faaet fra Fencker. Ligeledes et Skind fra Jakobshavn, 26de September 1880. Et Skind af en Fugl skudt ved Frederikshaab, 7de September 1886, er af Hagerup skjænket Museet. Et Skind fra Frederikshaab, 22de September 1889, er af Krabbe og Helms givet Museet. Krabbe omtaler desuden en Fugl skudt ved Narsalik, Syd for Frederikshaab, 10de September 1890. (En Hjejle, der mentes at være af denne Race, nævner Vanhöffen som skudt 28de Juni 1892 ved Ikerasak inderst i Umanak-Fjord.)

Af den europæiske Race modtog Museet i 1869 et Skind fra Grønland. En blev i Foraaret 1871 skudt ved Sarkak, paa Sydsiden af Nugsuak-Halvø, og af Pfaff sendt til Museet. En i Vinterdragt blev i 1880 skudt ved Nanortalik og hjemsendt af Müller. Han og Hun, begge skudte ved Christianshaab 15de Juni 1880, ere med Fencker's Samling komne til Museet. To grønlandske Skind i Sommerdragt, men uden nærmere Oplysning, har Museet desuden faaet fra Fencker. Af Helms har Museet faaet en Fugl i Sommerdragt fra Kagsimiut mellem Julianehaab og Arsuk, Sommer 1895; der havde været en lille Flok, hvoraf to bleve skudte; de vare ukjendte af de ældste Fangere paa Stedet.

Arten er circumpolar, med vid Udbredelse som ynglende, paa Vandring set over det meste af Jorden. Den europæiske Race har nærmeste Hjemsteder paa Færøerne og Island og er set paa Jan Mayen og Spitsbergen. Den amerikanske Race skal yngle i det

(*Caradrius pluvialis.*)
arktiske Amerika, men ikke i Labrador, hvor den dog er almindelig paa Vandring.

41. Ægialitis hiaticula (L.). Præstekrave.

Charadrius hiaticula L.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 112. — Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 406.

Ægialitis hiaticula (L.): Dresser, Birds of Europe, VII, 1876. — Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., I, 1884. — Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — *Charadrius hiaticula* L.: Seebohm, Charadriidæ, 1888. — *Ægialitis hiaticola* (L.): Sharpe, Catal. Birds Brit. Mus. XXIV, 1896.

Vestgrønlandsk. Tukagvajok. (Fabricius.)

Der er blandt Museets 26 grønlandske Skind, der stamme baade fra Vestkystens sydlige og nordlige Del og fra Østkysten, ikke et eneste, der ikke stemmer saa nøje med typiske europæiske Skind, at der kunde være mindste Tvivl om Bestemmelsen; der er intet af dem, der kunde bestemmes som tilhørende „*Ægialitis semipalmata*“, en amerikansk Form, Art eller Race, der skal afvige fra den europæiske *hiaticula* ved at være mindre, ved at have lidt mere Svømmehud mellem Tæerne, især mellem Indertaa og Mellemtaa, og ved at have smallere sort Baand over Brystet. I Størrelse ere de grønlandske Skind ganske som europæiske; Vingelængden er mellem 125^{mm} og 132, oftest omkring 130 (hos de to foreliggende amerikanske Skind af *Æ. semipalmata* 116 og 120). Det sorte Bryst-Baand er hos de grønlandske fuldt saa bredt som hos de europæiske, men i Form ikke lidt vexlende. Svømmehuden mellem Tæerne er oftest hos de grønlandske lige saa indskrænket som sædvanlig hos de europæiske; men baade de grønlandske og de europæiske vexle noget i den Henseende, og et af de grønlandske Skind, af en Hun skudt ved Arsuk 29de Juli 1893, fra Helms, har Svømmehud, der er meget nær ved at være lige saa stor som hos den typiske *Æ. semipalmata*; men det samme Skind er ellers som aldeles typisk *Æ. hiaticula*, med Vingelængde 129 og med meget bredt sort Bryst-Baand, og det er af en Hun, der er skudt samtidig med en Han med sædvanlig indskrænket

Svømmehud. — Et Spørgsmaal er det, om *Æ. semipalmata* kan regnes for andet end en Race af *Æ. hiaticula*.

Den hvide Stribe bag Øjet vexler meget stærkt; oftest er den hos de grønlandske Skind stor; men den kan ogsaa være indskrænket til næsten at mangle; ligeledes hos de europæiske.

Præstekraven findes som ynglende langs Vest- og Østkyst, vist ogsaa ved Nordkysten, men allevegne forholdsvis faatallig. Som Trækfugl kommer den til Syd-Grønland først i Maj. Den lever baade ved Bække og Søer inde i Land og ved Kysten, især hvor Stranden er flad, og hvor store lerede Strækninger ligge tørre ved Ebbe. Som dens Føde nævner Fabricius især Orme og smaa Krebsdyr; Planteføde skal den ogsaa kunne æde.

Ved Ivigtut saa Hagerup den ved en Sø i en Højde af 1100 Fod over Havet, 15de August 1886.

Ved Arsuk, i 1890, blev, efter Krabbe, en skudt 21de Maj; en blev skudt ved Kornok, et Par Mile Syd for Arsuk, 25de Juni; tre bleve skudte ved Narsalik, Nord for Arsuk, 12te September. — I 1893 fandt Helms den vel ikke ynglende tæt ved Arsuk, men derimod paa Øerne langs Kysten, hvorfra Grønlænderne bragte adskillige. 10de Juli bleve Han og Hun skudte paa en af Øerne ved Isa Havn, Nord for Arsuk. Ved Smallesund Nord for Arsuk ved en lang smal Bugt med leret Bund, hvoraf en Del laa tør ved Lavvande, færdedes sidst i August Smaaflokke paa indtil 5, baade unge og gamle. Ved en lignende Fjord Syd for Arsuk var den ligeledes almindelig.

Ved Frederikshaab maa Fabricius ofte have set den, at dømme efter den indgaaende Skildring af dens Færden, som han giver i sit Haandskrift. — Et Skind fra Egnen, fra Sommeren 1895, haves i Museet i Kjøbenhavn.

Fra Fiskenæs haves flere Skind i Museet, indsendte i 1836, 41 og 46. Finsch nævner i 1877 et Skind derfra.

Ved Godthaab nævner Holbøll den som kommende først i Maj.

Fra Sukkertoppen haves i Museet et Skind af en ung Fugl fra 1863.

Fra Kangatsiak, Syd for Egedesminde, haves Skind i Museet. fra Juni 1880. Æg derfra nævner Fencker i 1880.

Fra Jakobshavn haves et Skind, modtaget i 1846.

(*Ægialitis hiaticula.*)

Fra Godhavn haves i Museet flere Skind, et af dem fra Maj 1860, et, af en ung Fugl, fra September 1879. I 1878 fandt Kumlien den meget almindelig paa Disko. Stone nævner den fra Disko i 1891.

Ved Ritenbenk nævner Fencker den i 1891 som ikke ualmindelig i Begyndelsen af Juni.

Fra Hare-Ø Nord for Disko nævner Sabine den som skudt i Juni 1818.

Ved Upernivik nævner Fencker den som ikke meget sjelden og vist ynglende. Han opfører den i sin Dagbog som kommende 31te Maj og 5te Juni 1886 ved Augpalartok og Upernivik, ligeledes ved Upernivik 8de Juni 1887, 27de Maj 88, 28de Maj 89. Flere Skind fra Egnen haves i Museet.

Fra Mc Cormick-Bugt ved Inglefield-Bugt nævner Stone den som skudt 4de August 1892.

Ved Nanusek (Nenese) paa Østkysten, paa 60° 28′, indfandt den sig i 1829 i Maj i temmelig stor Mængde, skriver Vahl i Brev af 1830, og siden var den at se de fleste Steder langs Kysten længere mod Nord.

Ved Angmagsalik blev den, efter Bay, set 16de September 1892. — Som ynglende i Egnen nævnes den af J. Petersen i 1897.

Ved Kap Hope, sydlig paa Liverpool-Kyst ved Mundingen af Scoresby-Sund, og paa Jameson-Land nævnes den af Scoresby som skudt i Sommeren 1822. — I 1891—92 fandt Bay den meget almindelig overalt ved Scoresby-Sund, baade ved Mundingen, ved Hurry-Inlet, og inde i Fjorden, som ved Gaasefjord, inderst i Føhnfjord, ved Mudderbugt paa Milnes-Land og paa Danmarks-Ø. I 1891 blev den set sidste Gang 25de August. 6te Juni 1892 viste sig igjen en lille Flok paa Danmarks-Ø; men allerede 25de Maj var den vist hørt. Rede syntes den mest at have inde i Land ved Bække og Søer. 8de og 11te Juli skulde der være fundet smaa Unger. I Maverne paa flere, der bleve skudte, fandtes baade Dyre- og Plantelevninger, mest Dele af Planter. (To Skind hjembragtes.)

Paa Hold-with-Hope blev den, efter Bay, skudt 20de Juli 1891. (Skindet hjembragtes.)

Paa Clavering-Ø blev, efter Finsch, en Hun skudt ved en Rede med fire Æg 16de Juli 1870.

Skind af gamle og unge Fugle fra Sabine-Ø, September 1869, omtales af Finsch.

Paa Vandring over Davis-Strædet har Holbøll set den i smaa Flokke.

Arten er europæisk-asiatisk, med vid Udbredelse. Den yngler ogsaa paa Færøerne, Island, Jan Mayen og Grinnell-Land; paa Spitsbergen er den set. Ogsaa paa Vestkysten af Davis-Strædet er den funden ynglende; men kun en sjelden Gang har den vist sig sydligere i Nord-Amerika. I Amerika lever den meget nærstaaende Art (eller Race) *Ægialitis semipalmata* (der undertiden stilles i en egen Slægt, *Ægialeus*).

42. Strepsilas interpres (L.). Stenvender.

Tringa interpres L.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 109. — *Strepsilas collaris*: Reinhardt sen., Tidsskr. f. Naturv., Bd. 3, 1824, p. 68. — Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 407. — *Cinclus interpres* (L.): Reinhardt jun., Vidensk. Medd. 1853, p. 83 (kun Navnet).

Strepsilas interpres (L.): Dresser, Birds of Europe, VII, 1875. — Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., I, 1884. — Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Arenaria interpres* (L.): Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — *Strepsilas interpres* (L.): Seebohm, Charadriidæ, 1888. — *Arenaria interpres* (L.): Sharpe, Catal. Birds Brit. Mus. XXIV, 1896.

Vestgrønlandsk. Telligvak. (Fabricius.) — Talivfak. (Helms.)

De foreliggende 31 grønlandske Skind synes ikke i nogetsomhelst forskjellige fra danske.

Stenvenderen er, efter Holbøll, ikke sjelden som ynglende paa Øerne langs Vestkysten, baade i Syd- og Nord-Grønland; fra Nord- og Østkysten kjendes den ogsaa. Den er en sent kommende Trækfugl, der paa Vestkysten først viser sig mod Slutningen af Maj; i September trækker den bort. Den skal især leve af smaa Muslinger, Snegle og Krebsdyr.

Et Skind fra Julianehaab, modtaget i 1841, haves i Kjøbenhavns Museum. — Flere Skind fra samme Sted indsendtes i 1847. — 10de September 1894 saa Bruun den skudt ved Igaliko.

Ved Arsuk fandt Helms den ikke ynglende, men kun paa Vandring om Efteraaret; mellem 11te August og 3dje September 1893 saa han to, og tre bragtes skudte af Grønlændere; de to af de skudte havde været i Flok med to andre.

Ved Frederikshaab havde Fabricius ikke selv set den, men kun lært den at kjende gjennem Grønlændernes Omtale; men i 1793

(*Strepsilas interpres.*)

fik han den tilsendt derfra, som han meddeler i sit Haandskrift. — Et Skind derfra modtog Museet i 1829. — Skind af to unge Fugle fra Frederikshaab, Sommer 1895, har Museet modtaget fra Helms.

Fra Fiskenæs indsendtes i 1841 to Skind til Museet. Et modtoges igjen i 1846. — Fra samme Sted nævner Finsch i 1874 Skind fra 29de August og 28de September og i 1877 Skind fra 20de August og 30te September.

Ved Holstenborg viser den sig om Sommeren, men kun sjelden, efter Brummerstedt.

Paa Øerne ved Disko-Bugt, paa Hunde-Ejland og Grønne-Ejland, nævner Kumlien den som ynglende, 1878. Paa Grønne-Ejland fandt Fencker den ynglende i Juni 1880; paa Kronprindsens-Ejland ligeledes i Juli 1879.

Ved Christianshaab nævner Fencker den i September 1882 som ret almindelig.

Fra Jakobshavn haves flere Skind i Museet, saaledes to fra 10de Juni 1836 og andre fra 1846 og 51.

Fra Fortunebay paa Sydkysten af Disko modtog Fencker flere i August 1879.

Ved Ritenbenk nævner Fencker den i 1891 som ikke ualmindelig i Begyndelsen af Juni.

Ved Kome paa Nordkysten af Nugsuak-Halvø saa Vanhöffen nogle Smaaflokke 10de August 1893.

Ved Upernivik yngler den, efter Fencker; om Foraaret skal den vise sig almindelig. Han nævner den fra baade Søndre-Upernivik, Upernivik, Augpalartok og Kagsersuak. Som kommende til Egnen opføres den: 31te Maj 1886, 28de Maj 87, 2den Juni 88 30te Maj 89. 17de August 1888 nævnes den som almindelig paa Vandring mod Syd, ligeledes i de sidste Dage af August 1889.

Fra Melville-Bugt, paa 74°, nævnes den af Walker, August 1857.

To Skind fra Tukto-Valley ved Inglefield-Bugt fra 21de og 26de Juli 1892 nævnes af Stone.

Paa Northumberland-Ø blev den set af Bessels 8de Juni 1873.

Ved Sorfalik, Syd for Port Foulke, vare, efter Bessels, enkelte at se 3dje Juni 1873.

I Kanes Hav saa Deltagerne i „Polaris"-Rejsen en Stenvender 3dje September 1872.

Ved Thank-God-Harbour viste den sig, efter Bessels, sidst i Juli og først i August 1872 i store Flokke, gamle og unge sammen.

Inde i Scoresby-Sund ved Danmarks-Ø blev en ung Fugl skudt 13de August 1891 og en anden 31te August, efter Bay. (Begge hjembragtes.)

En blev skudt ved Kap Broer Ruys først i August 1870 og omtales af Finsch.

En blev, som ogsaa Finsch meddeler, skudt paa Sabine-Ø i Oktober 1869.

Arten er circumpolar, med vid Udbredelse som ynglende, og vandrende saa vidt, at den er funden næsten over hele Jorden. Den findes ogsaa som ynglende paa Færøerne, Island, Labrador og Grinnell-Land; paa Jan Mayen viser den sig paa Gjennemrejse; paa Spitsbergen er den set.

43. **Hæmatopus ostreologus** L. **Strandskade.**

Hæmatopus ostralegus L.: Reinhardt jun., Vidensk. Medd. 1853, p. 71. — Id., Ibis 1861, p. 9. — (Bay, Medd. om Grønl., 19de Hefte, 1894, p. 43.)

Hæmatopus ostralegus L.: Dresser, Birds of Europe, VII, 1877. — Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., I, 1884. — *Hæmatopus ostrilegus*: Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Hæmatopus ostralegus* L.: Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — Seebohm, Charadriidæ, 1888. — Sharpe, Catal. Birds Brit. Mus. XXIV, 1896.

Strandskaden er flere Gange set paa Grønlands Vestkyst.

I 1844 indsendte Holbøll til Museet et Skind fra Østprøven SØ. for Nanortalik (det findes her ikke mere). I 1847 indsendte Kielsen et Skind fra Julianehaab. I 1851 kom et Skind fra Godthaab til Museet indsendt af Holbøll. Et Skind fra Nanortalik, 1859, i en privat Samling, omtales af Reinhardt jun. Et Skind af en Fugl skudt 19de April 1885 lidt Øst for Nanortalik blev hjemsendt af Eberlin. En Hun fra Pakitsok, Nord for Jakobshavn, 16de Juni 1888, har Museet faaet fra Fencker. (I Efteraaret 1893 skal en Strandskade, uvist af hvilken Art, være iagttagen af J. Petersen ved Itivdlik, paa Eggers-Ø, som meddelt af Bay.)

Arten er europæisk-asiatisk med vid Udbredelse. Dens nærmeste Hjemsteder ere Færøerne og Island. I Amerika findes en yderst nærstaaende Form, neppe nok andet end en Race af samme Art, *Hæmatopus palliatus*, der yngler ogsaa i Labrador.

44. Numenius phæopus (L.). Lille Spove.

Numenius phæopus: Reinhardt sen., Vidensk. Selsk. Skr., VII, 1838, p. 97. — Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 407. — *Numenius phæopus* (L.): Reinhardt jun., Ibis 1861, p. 10. — Hagerup, Birds of Greenl., 1891, p. 20. — Helms, Vidensk. Medd. 1892, p. 238.

Numenius phæopus (L.): Dresser, Birds of Europe, VIII, 1873. — Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., I, 1884. — Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — Seebohm, Charadriidæ, 1888. — Sharpe, Catal. Birds Brit. Mus. XXIV, 1896.

De 15 foreliggende grønlandske Skind ere ikke i nogen Maade til at skjelne fra europæiske.

Den Lille Spove er set saa ofte paa Vestkysten af Grønland, at der er Grund til at tro, at den i det mindste af og til yngler dér.

Mellem 1831 og 1838 havde Museet i Kjøbenhavn modtaget fem Skind, fra Julianehaab, Frederikshaab, Godhavn og Umanak, indsendte af Gram, Fasting, Jørgensen og andre (kun et af dem, fra Julianehaab, findes her endnu); og Reinhardt sen. siger i 1838, at han desuden havde Efterretning om enkelte fra et Par andre Steder. I 1840 skrev Holbøll, at han ialt havde faaet fem i Grønland, baade fra Nord- og Syd-Grønland, skudte mellem Maj og September (maaske nogle af dem kunde være de samme som de af Reinhardt sen. omtalte). I 1841 modtog Museet et Skind fra Godthaab, indsendt af Holbøll. Et Skind fra Sydprøven, Maj 1847, indsendtes fra Kielsen. I 1851 kom et Skind fra Jakobshavn, fra Rudolph. I 1856 kom et Skind fra Illua ved Julianehaab, fra Kielsen. I 1860 indsendtes et Skind fra Nanortalik af Lytzen. I 1879 eller et af de nærmeste Aar blev en skudt ved Ivigtut; Skindet fik Hagerup, der har givet det til Museet. 25de Maj 1887 blev, efter Hagerup, en skudt ved Arsuk. Et Skind fra Nanortalik, Sommer 1889, er af Lytzen sendt til Museet. 25de Maj 1891 om Morgenen blev der ved Ivigtut set 6 i Flok; 2 af dem bleve skudte og bragte til Helms; om Aftenen samme Dag blev der set 8 i Flok, og en af dem blev skudt og bragt Helms (der har givet Museet to Skind fra denne Dag); næste Morgen saa man 3, senere ingen; Flokkene sad dels ved Stranden, dels oppe paa Land flere hundrede Alen fra Kysten; Blaabær havde de spist. Et Skind fra Holstenborg, Foraar 1893, har Museet faaet fra Fencker. Ligeledes to Skind fra Fiskenæs, Juni og Juli 1894 og et grønlandsk Skind

uden nærmere Oplysning. Et Skind fra Arsuk, Sommer 1895, har Helms givet Museet.

En Spove, der vel har været af denne Art, havde Holbøll to Gange set flyvende over Havet SV. for Island paa Vej mod Grønland. — 22de Juni 1891 saa Bay en Spove flyvende i østlig Retning over Isen Nord for Island paa 68° 25′ N.B., 14° 4′ V.L.

Arten er europæisk-asiatisk, ynglende i nordlige Lande, vidt vandrende, mod Syd til Kap o. s. v. Dens nærmeste Hjemsteder ere Færøerne, Island og Jan Mayen.

45. **Numenius hudsonicus** Lath.

Numenius hudsonicus: Reinhardt sen., Vidensk. Selsk. Skr., VII, 1838, p. 101, pl. II. — Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 366 og 407. — *Numenius hudsonicus* Lath.: Reinhardt jun., Ibis 1861, p. 10.

Numenius hudsonicus Lath.: Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., I, 1884. — Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — Seebohm, Charadriidæ, 1888. — Sharpe, Catal. Birds Brit. Mus. XXIV, 1896.

Har vist sig nogle faa Gange baade i Syd- og Nord-Grønland.

Reinhardt sen. omtaler to Skind fra Grønland indsendte til Museet i Kjøbenhavn, det ene fra Jakobshavn (findes her ikke mere), det andet fra Godthaab, sendt af Holbøll. Holbøll omtaler desuden to Skind, fra Fiskenæs og Julianehaab. Et Skind fra Iginiarfik, Syd for Egedesminde, Juni 1879, er med Fencker's Samling kommet til Museet.

Arten er amerikansk. Dens nærmeste Hjemsted synes at være Landene ved Hudson-Bugt. En enkelt Gang skal den have vist sig i Europa.

46. **Numenius borealis** (Forst.).

Numenius borealis Lath.: Reinhardt jun., Vidensk. Medd. 1860, p. 335. — Id., Ibis 1861, p. 10. — Id., Vidensk. Medd. 1881, p. 185.

Numenius borealis (Forst.): Dresser, Birds of Europe, VIII, 1873. — Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., I, 1884. — Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — Seebohm Charadriidæ, 1888. — Sharpe, Catal. Birds Brit. Mus. XXIV, 1896.

Er set nogle faa Gange baade i Syd- og Nord-Grønland.

I Museet i Kjøbenhavn haves fem Skind fra Grønland: Et af en Fugl skudt ved Julianehaab i 1858. Et, ligeledes fra Syd-Grønland, kjøbt i 1858. Et af en Fugl skudt ved Nanortalik 3dje

(*Numenius borealis.*)

August 1880 og indsendt af Müller. Efter Fencker vare to skudte ved Ikamiut ved Egedesminde i September 1880; begge Skind ere nu overgaaede til Museet. I sin Dagbog nævner Fencker den desuden som modtagen fra Ikamiut i September 1882.

Arten er amerikansk, ynglende højt mod Nord, vandrende langt mod Syd, til Patagonien o. s. v. I Labrador er den almindelig som gjennemvandrende. Flere Gange er den set paa de Britiske Øer.

47. **Limosa ægocephala** (L.). **Stor Kobbersneppe.**

Scolopax jardreka Müll.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 107. — *Limosa melanura*, Reinhardt sen., Tidsskr. f. Naturv., Bd. 3, 1824, p. 67. — Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 409. — *Limosa ægocephala* (L.): Reinhardt jun., Ibis 1861, p. 11.

Limosa ægocephala (L.): Dresser, Birds of Europe, VIII, 1872. — Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., I, 1884. — Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Limosa limosa* (L.): Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — *Limosa melanura* Leisler.: Seebohm, Charadriidæ, 1888. — *Limosa limosa* (L.): Sharpe, Catal. Birds Brit. Mus. XXIV, 1896.

Vestgrønlandsk. Sargvarsurksoak. (Fabricius.)

Den Store Kobbersneppe er et Par Gange set i Syd-Grønland.

Fabricius opgiver at have set en enkelt. Reinhardt sen. meddeler i 1824, at et Skind var sendt fra Grønland til Museet i Kjøbenhavn; det blev ikke fundet her af Reinhardt jun., som dog oplyser, at det skulde være fra Godthaab; det er vel det samme, der omtales af Holbøll som stammende fra Kok-Øerne udfor Godthaab. — Maaske er det tvivlsomt, om man har tænkt paa at undgaa Forvexling med den amerikanske *Limosa hæmastica*.

Arten er europæisk-asiatisk. Dens nærmeste Hjemsted er Island. I Nord-Amerika lever en meget nærstaaende Slægtning, *L. hæmastica* (*hudsonica*).

48. **Macrorhamphus griseus** (Gmel.).

Scolopax grisea: Reinhardt sen., Vidensk. Selsk. Skr., VII, 1838, p. 102. — *Macrorhamphus griseus* (Gmel.): Reinhardt jun., Ibis 1861, p. 11.

Macrorhamphus griseus (Gmel.): Dresser, Birds of Europe, VIII, 1878. — *Macrorhamphus griseus* (Gmel.) & *var. scolopaceus* (Say): Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., I, 1884. — Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Macrorhamphus griseus* (Gmel.) & *M. scolopaceus* (Say): Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — *Ereunetes griseus* (Gmel.) & *E. griseus scolopaceus* (Say): Seebohm, Charadriidæ, 1888. — *Macrorhamphus griseus* (Gmel.): Sharpe, Catal. Birds Brit. Mus. XXIV, 1896.

Har en enkelt Gang vist sig i Syd-Grønland.

Et Skind blev i 1824 af Heilman sendt fra Fiskenæs til Museet i Kjøbenhavn (hvor det ikke mere findes).

Arten, og Slægten, er amerikansk. Dens nærmeste Hjemsted er Labrador. Flere Gange har den vist sig i Europa, især paa de Britiske Øer, en Gang i Danmark.

49. **Totanus solitarius** (Wils.).

Totanus solitarius: Hagerup, Birds of Greenl., 1891, p. 55. — *Totanus solitarius* (Wils.): Winge, Vidensk. Medd. 1895, p. 64.

Rhyacophilus solitarius (Wils.): Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., I, 1884. — Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Totanus solitarius* (Wils.): Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — Seebohm, Charadriidæ, 1888. — *Helodromas solitarius* (Wils.): Sharpe, Catal. Birds Brit. Mus. XXIV, 1896.

Har en enkelt Gang vist sig i Syd-Grønland.

Et Skind af en Hun fra Kangek ved Godthaab, 1ste August 1878, er fra Benzon's Samling kommet til Museet i Kjøbenhavn.

Arten er amerikansk. Dens nærmeste Ynglested er Labrador. Paa de Britiske Øer har den vist sig som vildfarende nogle faa Gange.

50. **Totanus flavipes** (Gmel.).

(*Totanus flavipes*: Möschler, Journ. f. Ornith. 1856, p. 335.)

Totanus flavipes (Gmel.): Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., I, 1884. — Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — Seebohm, Charadriidæ, 1888. — Sharpe, Catal. Birds Brit. Mus. XXIV, 1896.

Har i det mindste en enkelt Gang vist sig i Syd-Grønland.

Et Skind af en Fugl skudt ved Nanortalik er med Fencker's Samling kommet til Museet i Kjøbenhavn.

(Möschler skal have faaet et Skind fra Grønland i 1854, og Arten har derefter været opført blandt Grønlands Fugle; men nogen Grund har der været til at tvivle om Meddelelsen. (Se p. 20)).

Arten er amerikansk. Dens nærmeste Hjemsted er Labrador. Enkelte Gange har den vist sig i Europa.

51. **Machetes pugnax** (L.). **Brushane.**

Machetes pugnax (L.): Dresser, Birds of Europe, VIII, 1878. — Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., I, 1884. — Coues, Key N. Amer.

(*Machetes pugnax.*)
Birds, 1884. — *Pavoncella pugnax* (L.): Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — *Totanus pugnax* (L.): Seebohm, Charadriidæ, 1888. — *Pavoncella pugnax* (L.): Sharpe, Catal. Birds Brit. Mus. XXIV, 1896.

Brushanen har en enkelt Gang vist sig i Syd-Grønland.

Et Skind af en Hun skudt ved Nanortalik er med Fencker's Samling kommet til Museet.

Arten er europæisk-asiatisk. Dens nærmeste Hjemsteder ere i Skotland og Norge. Paa Island skal den kun en enkelt Gang have vist sig. Derimod er den oftere set paa Nord-Amerikas Østkyst.

52. **Tringa minutilla** Vieill.

Tringa minutilla Vieill.: Reinhardt jun., Vidensk. Medd. 1874, p. 179. — Kumlien, Bull. U. S. Nat. Mus., Nr. 15, 1879, p. 86.

Tringa minutilla Vieill.: Dresser, Birds of Europe, VIII, 1872. — *Actodromas minutilla* (Vieill.): Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., I, 1884. — Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Tringa minutilla* Vieill. & *T. damacensis* (Horsf.): Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — *Tringa subminuta* Middend. & *T. minutilla* Vieill.: Seebohm, Charadriidæ, 1888. — *Limonites minutilla* (Vieill.) (& *L. damacensis* (Horsf.): Sharpe, Catal. Birds Brit. Mus. XXIV, 1896.

Har to Gange vist sig i Nord-Grønland.

I Foraaret 1867 blev en skudt ved Niakornak paa Nordsiden af Nugsuak-Halvø ved Umanak-Fjord, og af Pfaff blev den sendt til Museet i Kjøbenhavn. Efter Kumlien skal den være iagttagen ved Disko-Fjord i August 1878.

Arten er amerikansk (og østasiatisk). Dens nærmeste Hjemsted er Labrador. Den har et Par Gange vist sig paa de Britiske Øer.

53. **Tringa maculata** Vieill.

Tringa pectoralis Bonap.: Reinhardt jun., Vidensk. Medd. 1853, p. 76. — Id., Ibis. 1861, p. 11. — *Tringa maculata*: Hagerup, Birds of Greenl., 1891, p. 20. — Helms, Vidensk. Medd. 1892, p. 237.

Tringa maculata Vieill.: Dresser, Birds of Europe, VIII, 1878. — *Actodromas maculata* (Vieill.): Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., I, 1884. — Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Tringa maculata* Vieill.: Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — *Tringa acuminata* (Horsf.) & *T. acuminata pectoralis* (Say): Seebohm, Charadriidæ, 1888. — *Heteropygia maculata* (Vieill.) & *H. acuminata* (Horsf.): Sharpe, Catal. Birds Brit. Mus. XXIV, 1896.

Har flere Gange vist sig paa Vestkysten af Grønland, især mod Syd.

Et Skind fra Godthaab indsendtes til Museet i 1851 af Holbøll. To Skind fra Nanortalik modtog Museet i 1860 fra Lytzen. Fra Frederikshaab fik Hagerup i 1886 et Skind, som han har skjænket Museet. Et Skind fra Upernivik, 18de Juni 1888, har Museet faaet fra Fencker. Et Skind af en Fugl skudt 21de September 1889 ved Narsalik, omtrent 7 Mil Nord for Arsuk, er af Krabbe og Helms tilsendt Museet. To Skind fra Nanortalik ere med Fencker's Samling komne til Museet.

Arten er nærmest amerikansk, ogsaa østasiatisk, vist kun ynglende højt mod Nord, men vandrende vidt, langt ned i Syd-Amerika. I Labrador er den almindelig, men vist kun paa Gjennemvandring. Som vildfarende er den flere Gange kommen til de Britiske Øer.

54. **Tringa fuscicollis** Vieill.

Tringa schinzii: Reinhardt jun., Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 75. — *Tringa schinzii* Bonap.: Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 409. — Paulsen, i den tyske Overs. af Holbøll's Afhandl., 1846, p. 6 og 39. — *Tringa bonapartii* Schl.: Reinhardt jun., Vidensk. Medd. 1853, p. 83 (kun Navnet).

Tringa fuscicollis Vieill.: Dresser, Birds of Europe, VIII, 1873. — Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., I, 1884. — *Actodromas bonapartii*: Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Tringa fuscicollis* Vieill.: Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — *Tringa bonaparti* Schl.: Seebohm, Charadriidæ, 1888. — *Heteropygia fuscicollis* (Vieill.): Sharpe, Catal. Birds Brit. Mus. XXIV, 1896.

Er set flere Steder langs Vestkysten; den yngler maaske i ringe Mængde i Syd-Grønland.

Efter Holbøll skal E. Hage i 1835 have faaet et Skind sendt fra Nanortalik, ligeledes i 1840. To Skind fra Nanortalik, 7de og 8de September 1840, indsendtes af Kielsen til Museet (det ene af dem findes her ikke mere). Paulsen har flere Gange faaet Arten fra Grønland, og efter skriftlig Meddelelse til ham fra Holbøll yngler den maaske nær Julianehaab, hvor der i nogle Aar i August Maaned var at se smaa Flokke gamle og unge Fugle. Et Skind fra Augpalartok, Nord for Upernivik, Juni 1885, er med Fencker's Samling kommet til Museet. Ligeledes et Skind fra Tasiusak, Nord for Upernivik, 18de September 1886.

Arten er amerikansk, ynglende i arktiske Egne, ikke i Labrador, hvor den dog paa Vandring viser sig i Mængde. Nogle faa Gange er den kommen til de Britiske Øer.

55. **Tringa maritima** Brünn. **typica. Sortgraa Ryle.**

Tringa striata L.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 107. — *Tringa maritima*: Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 408.

Tringa striata L.: Dresser, Birds of Europe, VIII, 1877. — *Arquatella maritima* (Brünn.) & *A. couesi* Ridgw.: Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., I, 1884. — Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — *Tringa maritima* Brünn. & *T. maritima couesi*, etc.; Seebohm, Charadriidæ, 1888. — *Arquatella maritima* (Gmel.) & *subsp. couesi* Ridgw.: Sharpe, Catal. Birds Brit. Mus. XXIV, 1896.

Vestgrønlandsk. I Nord-Grønland Sarbarsuk, i Syd-Grønland Sargvarsuk, maaske efter den Lighed, den i flere Henseender har med Tejsten, Serbak eller Sergvak; ogsaa Siksaviarsungoak: den lille Strandsøger eller Strandløber, af Siksak, Strand. (Fabricius.) — Sarfarssuk. (Rink, Helms.) — Østgrønlandsk. Sigssarmiutak. (Rink.)

21 grønlandske Skind foreligge, af voxne og Unger, ikke forskjellige fra europæiske.

Den Sortgraa Ryle yngler almindelig langs Vestkysten; den er ogsaa funden paa Nord- og Østkysten. Aaret rundt bliver den i Landet. Om Vinteren findes den, siger Holbøll, saa langt nordefter, som Havet er isfrit; den lever da i Syd-Grønland i Flokke, der blive talrigere, alt som Vinteren tiltager og tvinger flere Fugle til at drage mod Syd. Udenfor Yngletiden holder den sig mest til selve Kysten ved Havet, ogsaa paa de yderste Øer og Skjær; om Sommeren færdes den mere inde i Fjordene; ved Begyndelsen af Yngletiden skal den, efter Holbøll, forsvinde fra Strandbredden og trække op paa Bjergsletterne, hvor den kort Tid opholder sig i smaa Flokke; men snart efter fordeles den parvis til Ynglestederne, der ere paa Sletter enten ved ferske Søer eller nær Havet. Dens Føde er mest smaa Muslinger, Snegle og Krebsdyr, særlig nævner Fabricius *Littorina rudis* og *Gammarus locusta*; undertiden skal den ogsaa æde Tang og andre Planter; mest søger den Føden paa Strandbredden ved Ebbe. Reden er kun nogle sammenslæbte fine Rødder eller Straa. Æggene lægges mest sidst i Maj eller først i Juni; de ere fundne fra 14de Maj til 24de Juli.

Ved Nanortalik fandt Vahl den overvintrende 1828—29, som meddelt i Haandskrift.

Fra Julianehaab har Museet modtaget dens Æg i 1849. — Ved Julianehaab saa Bruun den i Sommeren 1894 jevnlig inde i Igaliko- og Tunugdliarfik-Fjord. Grønlænderne sagde, at den fandtes ved Fjordene hele Aaret, i Yngletiden parvis ved smaa Søer, senere i Flokke ved Stranden.

Ved Kysten mellem Julianehaab og Tigsaluk fandt Bruun den almindelig. Paa Øerne Syd for Sanerut fandtes Æg 30te Maj og 2den Juni 1894.

Ved Ivigtut saa Hagerup i 1886—88 om Sommeren kun nogle faa; men fra Begyndelsen af Oktober, Vinteren igjennem var den almindelig. — I 1890—91 fandt Helms den ligeledes enkeltvis om Sommeren ved Ivigtut; men fra 8de Oktober 1890 var den almindelig overalt ved Stranden, indtil Fjorden frøs til midt i Januar. I Sommeren 1890 havde Grønlændere fundet et Par ynglende en Mil fra Ivigtut; 6te Juni saa Krabbe en enkelt ved Ivigtut; 29de Juni fandtes den ynglende et Par Mil Syd for Ivigtut. Om Vinteren var den oftest i Flokke paa indtil 10; kun én Gang saa Helms en Flok paa henved 50. 5te Februar 1891, efter at Fjorden havde været tillagt i tre Uger, kom en enkelt yderst udmattet flyvende til Land ved Ivigtut. Flokkene færdedes overalt ved Kysten, baade paa Sandbund ved Elvenes Udløb og ved Foden af de stejle Klipper.

Ved Arsuk saa Krabbe den ikke om Sommeren i 1889—90; fra først i Oktober til sidst i April var den derimod almindelig, dog ikke i store Flokke. — I 1893 fandt Helms den ynglende paa Øerne ved Arsuk, men ikke i stort Tal. Flyvefærdige Unger bleve sete 14de Juli nær Arsuk. Fra Midten af September begyndte den at blive almindeligere.

Ved Frederikshaab maa Fabricius have haft rig Lejlighed til at lære den at kjende til alle Aarstider, at dømme efter den indgaaende Fremstilling af dens Livsforhold, der findes i hans Haandskrift. Han omtaler at have set Flokke paa vist 100 om Vinteren. — Jørgensen nævner den i sin Dagbog fra 1841 som ynglende ved Frederikshaab.

Fra Fiskenæs har Museet faaet den tilsendt i 1836. Fra samme Sted nævner Finsch Skind fra baade Sommer og Vinter.

Ved Godthaab er det, at Holbøll har gjort en væsenlig Del af sine Iagttagelser over dens Færden til forskjellige Aarstider; i Brev

(*Tringa maritima.*)

af 1822 skriver han, at den findes der i Mængde, om Efteraaret i store Flokke.

Ved Holstenborg findes den, efter Brummerstedt, hele Aaret. Sidst i Maj lægger den Æg.

Som ynglende ved Kangatsiak Syd for Egedesminde nævnes den af Fencker i 1880.

Fra Egedesminde har Museet i Kjøbenhavn faaet dens Dununge.

Paa Grønne-Ejland i Disko-Bugt fandt Fencker den ynglende i Juni 1880.

Ved Christianshaab kom den i 1880, efter Fencker, 23de April, og 16de Maj indbragtes de første Æg. I 1881 viste den sig 26de April.

Ved Klaushavn saa Fencker flere 9de Maj 1880.

Fra Jakobshavn haves i Museet Skind af baade voxne og Unger, modtagne i 1836 og 51. I samme Egn blev den set af Fencker 10de Maj 1881.

Paa Kronprindsens-Ejland i Disko-Bugt saa Fencker den sidst i Juli 1879.

Ogsaa paa Disko har Holbøll særlig iagttaget den. Fra Godhavn har Museet modtaget Æg i 1859 og Skind i 1861 og 62, deriblandt en Dununge fra 17de Juli 62. Fra samme Sted nævnes den af Fencker i 1879. Skind derfra, tagne i August 1891 og i Juli 1892, nævnes af Stone.

Ved Ritenbenk er den ikke ualmindelig i Begyndelsen af Juni, skriver Fencker i 1891.

Som skudt paa Hare-Ø, Nord for Disko, i Juni 1818 nævnes den af Sabine.

Paa Kysten Nord for Svartenhuk blev den set af Sutherland 29de Maj 1850.

Ved Upernivik yngler den ikke sjelden, siger Fencker. Han nævner den fra Søndre-Upernivik, Upernivik og Kagsersuak. I November 1885 blev den skudt ved Kagsersuak. Omkring 25de September 86 var den særlig talrig ved Upernivik. 28de Maj 87 blev den set løbende paa Grønlændernes Møddinger, hvor Jorden var bar for Sne. Ved 17de August 88 var den almindelig vandrende Syd, ligeledes i de sidste Dage af August 89.

Et Skind fra Duck-Island, paa 73° 57′, fra 2den Juli 1891, nævnes af Stone.

Fra Thank-God-Harbour nævnes den af Bessels som set 11te September 1871.

Ved Ivimiut, paa Østkysten, paa 60° 50′, bleve enkelte sete sidst i Maj 1829, skriver Vahl i Brev af 1830.

Som ynglende i Egnen ved Angmagsalik nævnes den af J. Petersen i 1897. I 1896 blev den set 28de April.

I Scoresby-Sund, paa Danmarks-Ø, blev, efter Bay, en skudt 13de Juni 1892. I Maven havde den ubetydelige Levninger af Landplanter.

Paa „Germania"- og „Hansa"-Rejsen i 1869—70 blev den efter Pansch set ved Kejser-Franz-Josephs-Fjord og ved Kap Broer Ruys. Paa Sabine-Ø bleve nogle skudte i August og September 1869 (omtalte af Finsch), og sidst i Maj 1870 viste den sig igjen der paa fugtige Lavninger i Flokke paa 20 til 30; først i Juni viste den sig parvis. Paa Pendulum-Ø og Shannon-Ø blev den ogsaa set.

Arten er circumpolar; dog er det en egen Race, *var. couesi*, der findes ved de nordligste Kyster af det Stille Hav. Den yngler ogsaa paa Færøerne, Island og Spitsbergen og paa Vestkysten af Davis-Strædet. Paa Jan Mayen viser den sig paa Gjennemrejse, ligeledes i Labrador.

56. **Tringa canutus** L. **Islandsk Ryle.**

Tringa islandica: Reinhardt sen., Vidensk. Selsk. Skr., VII, 1838, p. 93. — Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 407. — *T. canutus* L.: Reinhardt jun., Vidensk. Medd. 1853, p. 83 (kun Navnet).

Tringa canutus L.: Dresser, Birds of Europe, VIII, 1877. — Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., I, 1884. — Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — Seebohm, Charadriidæ, 1888. — Sharpe, Catal. Birds Brit. Mus. XXIV, 1896.

Vestgrønlandsk. Kajordlak (se under *Charadrius pluvialis*). (Helms.)

13 grønlandske Skind foreligge, ganske som europæiske.

Den Islandske Ryle skal yngle ret almindelig paa den nordlige Del af Vestkysten, efter Holbøll, der selv mente at have set dens Dununger (hverken Æg eller Unger ere dog nogensinde komne til Museet i Kjøbenhavn); paa Nordkysten yngler den, vist ogsaa paa den nordlige Del af Østkysten. Kun paa Vandring og temmelig sjelden, viser den sig sydligere langs Kysterne. Til Syd-Grønland skal den, efter Holbøll, komme sidst i Maj, til Nord-Grønland først i Juni; i September trækker

(*Tringa canutus.*)

den bort. Udenfor Yngletiden skal den mest holde sig til de yderste Øer. Redeplads skal den have ved Bunden af Fjordene.

Fra Julianehaab har Museet i 1847 modtaget to Skind.

Paa en af Øerne udfor Arsuk bleve to unge Fugle skudte 17de August 1893, som Helms meddeler. Arten var ukjendt for en Del af Grønlænderne paa Stedet; den kommer vist sjelden dér.

I Smallesund, mellem Arsuk og Frederikshaab, blev der, efter Helms, skudt to unge Fugle 29de August 1893. Baade ved Arsuk og ved Smallesund vare de kun sete enkeltvis, ikke i Flok.

Fra Fiskenæs haves i Museet i Kjøbenhavn et Skind af en ung Fugl, modtaget i 1841.

Paa de yderste Øer ved Godthaab synes den, efter Holbøll, at komme hvert Foraar paa Vandring.

Fencker nævner i 1881 tre som skudte ved Ikamiut ved Egedesminde.

Skind fra Christianshaab haves i Museet.

Mellem Jakobshavn og Umanak skal den, efter Vahl, som meddelt af Reinhardt sen., være særlig almindelig. — Fra Jakobshavn haves i Museet et Skind i Sommerdragt fra 12te Juni 1851.

Til Godhavn skal den efter Holbøll komme først i Juni, i Sommerdragt. Et Skind derfra modtaget i 1838, haves i Museet, og andre ere indsendte fra September 1859 og 60 og fra 68. Fencker nævner den fra samme Sted i 1879. (Et Æg, der mentes at være af denne Art, fra Disko, er nævnet af Seebohm, Charadriidæ, p. 424, og The Ibis, 6 ser., vol. V, 1893, p. 263.)

Paa Hare-Ø Nord for Disko nævner Sabine den som skudt i Juni 1818.

Ved Upernivik er den, efter Fencker, ikke ualmindelig Foraar og Efteraar. Han nævner den fra Søndre-Upernivik, Upernivik, Augpalartok og Kagsersuak, jevnlig i Aarene 1885—89, tidligst i Begyndelsen af Juni. I de sidste Dage af August 1889 var den talrig paa Vandring mod Syd.

Fra Tukto-Valley ved Inglefield-Bugt nævner Stone flere som skudte 23de August 1891 og mellem 22de Juni og 22de Juli 1892, de fleste i Yngledragt, en halvvoxen Unge.

Ved Sorfalik, Syd for Port Foulke, saa Bessels en enkelt gammel Fugl ved en Bæk 3dje Juni 1873.

Ved Port Foulke, inde i Landet, saa Coppinger, efter hvad Feilden meddeler, 28de Juli 1875 sex Islandske Ryler, der søgte Føde ved en Bæk; en Han i Yngledragt blev skudt.

Ved Thank-God-Harbour blev, efter Bessels, en gammel Han skudt sidst i Juni 1872. — Coppinger fandt den ikke ualmindelig i Egnen i Juli 1876.

I Scoresby-Sund ved Mudderbugt paa Milnes-Land viste sig fem i Flok 25de og 26de August 1891, som Bay meddeler; tre af dem bleve skudte, alle tre unge Fugle; i Maven havde de kun Plantelevninger.

Arten er circumpolar, ynglende højt mod Nord, vidt vandrende, saa at den har vist sig over det meste af Jorden. Den skal yngle paa Island; men af de mange, der komme til Island, ere dog de fleste kun paa Gjennemrejse. Paa Grinnell-Land yngler den.

57. **Tringa alpina** L. **Ryle.**

Tringa alpina L.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 111. — Sabine, Transact. Linn. Soc., XII, 1818, p. 534. — *Tringa variabilis*: Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 409. — Paulsen, i den tyske Oversættelse af Holbøll's Afhandling, 1846, p. 39. — *Tringa cinclus* L.: Reinhardt jun., Ibis 1861, p. 11. — *Tringa alpina* L.: Helms, Vidensk. Medd. 1892, p. 238. — Bay, Medd. om Grønl., 19de Hefte, 1894, p. 29.

Tringa alpina L.: Dresser, Birds of Europe, VIII, 1876. — *Pelidna alpina* (L.) & *var. americana* Ridgw.: Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., I, 1884 (Æg fra Grønland nævnes p. 246, hvad dog vist maa bero paa en Fejltagelse). — Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Tringa alpina* L. & *T. alpina pacifica* Coues: Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — Seebohm, Charadriidæ, 1888. — *Pelidna alpina* (L.) & *P. americana* (Cass.): Sharpe, Catal. Birds Brit. Mus. XXIV, 1896.

Vestgrønlandsk. Tojuk. (Fabricius.)

Det eneste foreliggende grønlandske Skind, fra Øst-Grønland, er ganske som europæiske; men at dømme efter de Beskrivelser, der gives af „*var. americana*“, vil heller ikke den kunne holdes ude fra den europæiske Race; danske Ryler af samme Flok kunne være overordenlig indbyrdes forskjellige, i Størrelse, Næblængde o. s. v.

Rylen er funden i ringe Mængde, dog maaske ynglende, paa Vestkysten, derimod i Mængde ynglende paa den østligste Del af Østkysten.

Fabricius havde ikke selv set Rylen i Grønland, men mente at gjenkjende den i Grønlændernes Beskrivelse. Sabine nævner kun en enkelt som hjembragt fra Grønland i 1818. Holbøll havde ikke set den. 2 Skind fra Jakobshavn, indsendte af Rudolph i 1843, nævnes i Kjøbenhavns Museums Dagbog (de findes her ikke mere).

(*Tringa alpina*).

Paulsen skal flere Gange have faaet den fra Grønland i Efteraarsdragt og i Ungedragt. 30te Maj 1890 blev en i fuld Sommerdragt skudt ved Ivigtut og bragt til Helms. — Paa Østkysten fandt Bay den meget almindelig ved Scoresby-Sund. I 1891 i Begyndelsen af August var den i smaa Flokke paa Jameson-Land og Danmarks-Ø; fra 25de til 28de August var den i Masse paa Strand-Engene ved Mudderbugt; men derefter blev kun en enkelt set, 2den Oktober, da Landet var snedækt, flyvende lavt mod Vest. I 1892 bleve de første sete paa Danmarks-Ø 5te Juni nede ved Stranden; der var da mange af dem, og maaske vare de komne noget før til Engene og Ferskvandssøerne oppe i Landet, hvor de om Foraaret særlig holdt til, og hvor de vist ynglede. Hos en Hun skudt 9de Juni vare Æggene i Æggestokken ikke videre udviklede; i dens Mave fandtes kun Planterester.

Arten er circumpolar. Den yngler ogsaa paa Færøerne, Island og Jan Mayen og er almindelig i det nordlige Nord-Amerika; men Labrador nævnes dog ikke blandt dens Hjemsteder.

58. **Calidris arenaria** (L.). **Selning.**

Calidris arenaria: Reinhardt sen., Vidensk. Selsk. Skr., VII, 1838, p. 92. — Holbøll, Naturhist. Tidsskr. Bd. 4, 1843, p. 406.

Calidris arenaria (L.): Dresser, Birds of Europe, VIII, 1877. — Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., I, 1884. — Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — *Tringa arenaria* L.: Seebohm, Charadriidæ, 1888. — *Calidris arenaria* (L.): Sharpe, Catal. Birds Brit. Mus. XXIV, 1896.

Selningen er en faatallig Trækfugl i Grønland. Den yngler paa den nordlige Del af Vest- og Østkyst, neppe sydligere end 68°, og paa Nordkysten; sydligere viser den sig kun paa Gjennemrejse. Den kommer sent og drager bort tidlig, i September.

Fra Nanortalik omtales den af Holbøll som iagttagen i September. To Skind derfra haves i Museet, fra Fencker's Samling.

Et Skind fra Julianehaab haves i Museet, indsendt i 1847 fra Kielsen.

Fra Ikamiut ved Egedesminde indsendtes den af Pfaff, fra 1870, ligeledes fra Sakak fra Foraaret 71.

Et Skind fra Christianshaab, September 1881, har Museet faaet fra Fencker.

Paa Disko har Holbøll fundet den ynglende; ved Godhavn

fandt han i Juli 4 dunede Unger paa en lille Engmose. Fra Godhavn har Museet modtaget den i 1861.

Paa Kysten Nord for Svartenhuk saa Sutherland en eller to 29de Maj 1850.

Som maaske ynglende ved Upernivik opføres den af Fencker. Han nævner den fra Søndre-Upernivik, Upernivik, Augpalartok og Tasiusak flere Gange i Aarene 1885—88, i Juni, Juli, August og September, tidligst 8de Juni, 1887.

Et Skind fra Glacier-Valley ved Inglefield-Bugt, fra 14de Juni 1892, nævnes af Stone.

Paa Northumberland Ø saa Bessels den paa Stranden 8de Juni 1873; den syntes at være paa Vandring mod Nord.

Ved Rensselaer-Bugt viste den første Selning sig i 1854 den 5te Juni, efter Kane.

I Egnen om Thank-God-Harbour fandt Bessels den almindelig i Sommeren 1872. Et Par Reder med Æg fandtes midt i Juli. De gamle med Dununger løb i Juli omkring ved Ferskvandssøerne, hvor de fandt rigelig Føde af Krebsdyr og Myggelarver.

Fra Auarket paa den sydlige Del af Østkysten, paa 61° 15′, har Museet modtaget et Skind fra 17de Juni 1829, fra Vahl.

En ung Fugl blev, efter Bay, skudt ud af en lille Flok paa Sydkysten af Jameson-Land 3dje August 1891. En Han i Sommerdragt blev skudt paa Danmarks-Ø 14de Juni 1892; i Maven havde den Planterester. (Begge hjembragtes til Museet i Kjøbenhavn.)

Skind af en gammel Fugl og af en halvvoxen Unge fra Sabine-Ø paa Østkysten, August 1869, omtales af Finsch.

Et Skind fra Kap Philip Broke paa Shannon-Ø, August 1869, nævnes ligeledes af Finsch.

Arten er circumpolar, ynglende i de allernordligste Lande, men vandrende vidt, set over det meste af Jorden. Som ynglende er den ogsaa funden paa Grinnell-Land og vist paa Island. Paa Vandring er den set paa Jan Mayen o. s. v.

59. **Phalaropus hyperboreus** (L.). **Odinshane.**

Tringa lobata L.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 109. — *Phalaropus hyperboreus*: Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 410.

Phalaropus hyperboreus (L.): Dresser, Birds of Europe, VII, 1874. — *Lobipes lobatus* (L.): Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., I, 1884. — *Lobipes hyperboreus:* Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Phalaro-*

(*Phalaropus hyperboreus.*)

pus lobatus (L.): Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — *Phalaropus hyperboreus* (L.): Seebohm, Charadriidæ, 1888. — Sharpe, Catal. Birds Brit. Mus. XXIV, 1896.

Vestgrønlandsk. Nelloumirsortok, egenlig: den som har givet sig til at svømme, af Nelloumavok, svømmer, et Ord, der oftest bruges om Landdyr, som forlade Landet for at svømme; Navnet har den vel faaet, fordi den, skjønt Svømmer, ikke meget mere end et Landdyr synes skikket til Svømning. Oftest bruges Navnet som formindsket: Nelloumirsortungoak. (Fabricius.) — Nalumasortok. (Helms.)

28 grønlandske Skind foreligge, af voxne og Unger, ikke afvigende fra europæiske.

Odinshanen findes som almindelig ynglende langs det meste af Vestkysten; den kjendes ogsaa fra Østkysten. Den er en sent kommende Trækfugl. Ved Vestkysten skal den komme i de sidste Dage af Maj; bort vandrer den sidst i September. Strax ved Hidkomsten sees den mest svømmende paa Havet mellem Øerne; men snart vandrer den ind i Fjordene til Redepladserne ved ferske Søer, især i Dalene. Fra det ferske Vand flyve de voxne ofte ud paa Fjordene, selv i Yngletiden, og i August vandre gamle og Unger ud til Øerne, hvor de undertiden svømme i uhyre Flokke. I Indsøerne lever den især af Insektlarver, som den samler paa Vandets Overflade eller piller fra Planterne ved Søbredden; ogsaa paa Havfladen tager den Smaadyr.

Fra Julianehaab har Museet modtaget den i 1847. — Ved Julianehaab var den, efter Bruun, i Juni og Juli 1894 meget almindelig paa de mindre og større Søer ved Igaliko-, Tunugdliarfik- og Sermilik-Fjord, oftest liggende parvis paa Søerne; nogle Gange saaes Flokke paa indtil 20. En Rede med 4 Æg blev i Juni funden ved Narsarsuak i Sermilik-Fjord liggende paa en lille Forhøjning i en Sump. I Fjordene skulde den efter Grønlændernes Sigende findes fra Maj til Slutningen af September, da den flokkes og gaar bort.

I Storisen Syd for Sanerut saa Bruun to først i Juni 1894.

Ved Kornok-Fjord et Par Mile Syd for Ivigtut, paa et Fladland med talrige Smaasøer, blev der, efter Helms, 29de Juni 1890 paa en lille Sø set en Odinshane svømmende, paa en anden Sø to sammen. — I September 1889 blev en skudt tæt ved Ivigtut, ligeledes 19de August 1890.

Ved Kysten nogle Mile Nord for Arsuk saa Krabbe 7de, 8de

og 11te September 1890 paa forskjellige Steder henholdsvis 2, 3 og 3 svømmende sammen. — Ved Arsuk blev den i 1893, efter Helms, kun set paa Vandring om Foraaret; den ynglede neppe i Nærheden. To Hunner bleve skudte 28de Maj og 7de Juni; to Hanner 13de og 24de Juni.

Ved Frederikshaab maa Fabricius have haft god Lejlighed til at lære den at kjende.

Fra Fiskenæs er den i 1836 og 41 tilsendt Museet. Fra samme Sted omtaler Finsch i 1877 Skind af voxen og Unge.

Ved Godthaab nævnes den af Holbøll, i Brev af 1823, som ganske almindelig paa sine Steder.

Ved Holstenborg nævner Brummerstedt den som ynglende.

Fra Ikamiut ved Egedesminde haves i Museet et Skind fra Juni 1890. Æg fra Egedesminde har Museet modtaget i 1861.

Ved Christianshaab fik Fencker to skudte 5te Juni 1880. Ligeledes fik han den fra Klaushavn i Foraaret 1885.

Fra Jakobshavn haves i Museet Skind of voxne og af Dununger, indsendte i 1836, 43, 46 og 51.

Fra Godhavn haves ligeledes i Museet Skind af voxne og Unger fra 1860 og 64. Samme Sted fik Fencker flere i Juni 1879. Stone nævner den ogsaa som skudt paa Disko i Sommeren 1891.

Ved Ritenbenk fandt Fencker den i 1891 meget almindelig, ynglende paa selve Ritenbenk-Ø.

Fra Ikerasak ved Bunden af Umanak-Fjord nævner Schalow Skind af voxen og af ung Fugl indsamlede af Vanhöffen, der havde fundet den ynglende dér ved Smaasøer i 1892—93.

Ved Kysten paa 71° saa Sabine en lille Flok i Juni 1818.

Ved Upernivik findes den, som Fencker meddeler. Han nævner den fra Søndre-Upernivik, Prøven, Upernivik og Kagsersuak. Paa Flad-Øerne udfor Prøven skal den yngle, meddeles i 1885. Sidst i August 1889 fandt han den meget almindelig mellem Prøven og Søndre-Upernivik, unge og gamle.

I Scoresby-Sund paa Danmarks-Ø bleve, efter Bay, Han og Hun skudte ved en lille Ferskvandssø 27de Juni 1892 (begge hjembragtes); i Hunnens Æggestok var der et stort Æg.

Arten er circumpolar, ynglende nordlig, undertiden langt vandrende, til Mellem-Amerika, de indiske Øer o. s. v. Den yngler ogsaa paa Færøerne, Island, i Labrador og paa Vestkysten af Davis-Strædet.

60. Phalaropus fulicarius (L.). Thorshane.

Tringa fulicaria L.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 111. — *Phalaropus platyrhynchus*: Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 411. — *Phalaropus fulicarius* (L.): Reinhardt jun., Vidensk. Medd. 1853, p. 83 (kun Navnet).

Phalaropus fulicarius (L.): Dresser, Birds of Europe, VII, 1874. — Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., I, 1884. — Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Crymophilus fulicarius* (L.): Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — *Phalaropus fulicarius* (L.): Seebohm, Charadriidæ, 1888. — *Crymophilus fulicarius* (L.): Sharpe, Catal. Birds Brit. Mus. XXIV, 1896.

Vestgrønlandsk. Kajok (?) (Fabricius.)

22 grønlandske Skind foreligge, af voxne og Unger, ikke afvigende fra europæiske.

Thorshanen findes som almindelig ynglende langs den nordlige Del af Vestkysten Nord for 68°, sikkert ogsaa ved Nordkysten; paa Vestkystens sydlige Del sees den kun paa Vandring. Efter Holbøll er den af alle Grønlands Trækfugle den, der kommer senest, ikke før Juni; sidst i September forlader den Landet. Den færdes mest paa Havet og svømmer gjerne i Brændinger ved Skjærene; paa Vandring langs Kysten viser den sig sjelden undtagen ved de yderste Øer, oftest efter Storm; i Juni 1835, da Holbøll i 18 Dage var indesluttet af Isen i Davis-Strædet, saa han den daglig svømme mellem Isstykkerne. Reden har den ved Bredden af ferske Søer paa Øerne udenfor Kysten, ikke inde i Fjordene. Æg ere fundne fra 3dje Juni til ind i Juli. I August ere Ungerne flyvefærdige, og i September svømme de ved de yderste Øer i Flokke med de gamle. I Levemaade skal den iøvrigt have stor Lighed med Odinshanen.

Fra Julianehaab haves i Kjøbenhavns Museum et Skind modtaget i 1847.

Ved Ivigtut saa Helms 17de Juni 1890 tre svømmende sammen temmelig langt inde i Fjorden; en af dem blev skudt.

Fra Frederikshaab fik Fabricius den tilsendt i 1793, som han meddeler i sit Haandskrift; selv havde han ikke set den i Grønland.

Ved Godthaab sees den kun sjelden, meddeler Holbøll i Brev fra 1823.

Fra Kangatsiak Syd for Egedesminde modtog Fencker Æg i 1880. — Fra Egedesminde modtog Museet i 1862 Skind af voxen og Dununge.

Fra Grønne-Ejland i Disko-Bugt haves i Museet flere Skind, deriblandt ogsaa af Fugle skudte ved Reder 20de Juni 1864. Fencker modtog baade Fuglen og dens Æg derfra 5te Juni 1880. Selv fandt han den dèr ynglende i betydelig Mængde senere i Juni 1880.

Fra Jakobshavn haves et Skind i Museet, modtaget i 1851. Et andet er indsendt fra 14de Juni 1836.

Fra Hunde-Ejland har Museet modtaget Æg tagne i Juli 1861.

Fra Kronprindsens-Ejland er ligeledes modtaget Æg fra 1860.

Fra Godhavn haves et Skind modtaget i 1838. Fra Disko nævner Fencker den i 1879.

Ved Upernivik yngler den ikke ualmindelig, efter Fencker. 6 Skind derfra har Museet faaet fra Fencker, baade gamle og Dununger, fra Sommer 1887 og 88. Særlig nævner han den som ynglende paa de smaa Øer udfor Upernivik. — Fra en Ø Vest for Prøven har Olrik i 1866 indsendt dens Æg til Museet.

I Davis-Strædet paa 68° paa Havet mellem Isbjerge saa Sabine fire sammen 10de Juni 1818; en af dem blev skudt. — I Davis-Strædet er den, som sagt, ogsaa set af Holbøll i Juni 1835.

Arten er circumpolar, ynglende højt mod Nord, undertiden vandrende temmelig langt mod Syd, til Nord-Afrika, Indien o. s. v. Den yngler ogsaa paa Island og Spitsbergen, i Labrador, paa Vestkysten af Davis-Strædet og, ikke ualmindelig, paa Grinnell-Land.

61. **Gallinago scolopacina** Bonap., **typica** & var. **wilsonii** (Temm.). **Horsegjøg.**

Scolopax gallinago L.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 106. — Reinhardt jun., Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 75. — (*Scolopax grisea?*: Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 409.) — Paulsen, i den tyske Oversættelse af Holbøll's Afhandl., 1846, p. 40. — *Gallinago media* Steph.: Reinhardt jun., Ibis 1861, p. 11. — *Gallinago wilsoni* (Temm.): Reinhardt jun., Vidensk. Medd. 1881, p. 186.

Gallinago coelestis (Frenzel): Dresser, Birds of Europe, VII, 1880. — *Gallinago coelestis* (Frenzel) & *G. wilsoni* (Temm.): Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., I, 1884. — *Gallinago media* & *G. wilsoni*: Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Gallinago gallinago* (L.) & *G. delicata* (Ord): Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — *Scolopax gallinago* L. & *S. gallinago wilsoni* Temm.: Seebohm, Charadriidæ, 1888. — *Gallinago*

(*Gallinago scolopacina.*)
gallinago (L.) & *G. delicata* (Ord): Sharpe, Catal. Birds Brit. Mus. XXIV, 1896.

Vestgrønlandsk. Siguktok. (Fabricius.)

Af de foreliggende 4 grønlandske Skind ere to af den typiske europæiske Race, to af den amerikanske *var. wilsonii* (der oftest regnes for en egen Art). Nogen fast Forskjel mellem de to Racer findes ikke (se bl. a. Seebohm og Sharpe, l. c.). Af de grønlandske Skind ere de med 14 Halefjer henførte til den europæiske, de med 16 til den amerikanske Race.

Horsegjøgen, baade den europæiske og den amerikanske Race, er med Sikkerhed kun nogle faa Gange set paa Grønlands Vestkyst; dog er der, efter Udsagn af Holbøll at slutte, Sandsynlighed for, at den i ringe Tal kan yngle i Syd-Grønland.

Fabricius havde i Grønland kun set en enkelt „*Scolopax gallinago*". Paulsen modtog i 1845 et Skind af „*Scolopax gallinago*" fra Syd-Grønland.

Af Artens europæiske Race haves i Museet i Kjøbenhavn to Skind fra Grønland, det ene fra Nanortalik, 6te September 1840, indsendt af Kielsen, det andet fra Fiskenæs, Oktober 1845, indsendt af Holbøll.

Af Artens amerikanske Race har Fencker faaet et Skind fra Niakornak paa Nordsiden af Nugsuak-Halvø ved Umanak-Fjord, Foraar 1877; det er nu kommet til Museet. Et Skind fra samme Sted, fra Juli 1891, har Museet ligeledes faaet fra Fencker.

Maaske er det denne Art, Holbøll sigter til, naar han, i 1840, skriver, at han ofte i Syd-Grønland i næsten alle Sommermaaneder har set en *Scolopax* flyve, men aldrig faaet den skudt.

Arten er circumpolar. Den europæiske (og asiatiske) Race har nærmeste Hjemsteder paa Færøerne og Island, den amerikanske i Labrador.

62. **Larus argentatus** Brünn. **typicus** & var. **affinis** Rhdt.

Havmaage.

Larus affinis Rhdt. n. sp.? og *Larus argentatus* Brünn.: Reinhardt jun., Vidensk. Medd. 1853, p. 78 og 80. — Id., Ibis 1861, p. 17.

Larus argentatus Brünn. & *L. affinis* Rhdt. & *L. leucophæus* (Licht.): Dresser, Birds of Europe, VIII, 1873 & 80. — *Larus argentatus* Brünn. & *var. smithsonianus* Coues & *L. occidentalis* Aud. & *L. affinis* Rhdt. &

L. cachinnans Pall.: Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., II, 1884. — *Larus argentatus* & *L. argentatus smithsonianus* & *L. occidentalis* & *L. cachinnans* & *L. affinis*: Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — *Larus argentatus* Brünn. & *L. affinis* Rhdt. & *L. occidentalis* Aud. & *L. cachinnans* Pall.: Saunders, Catal. Birds Brit. Mus. XXV, 1896.

Af de foreliggende tre grønlandske Havmaage-Skind ere kun de to af gamle Fugle; det ene af dem er af Artens typiske atlantiske Race, vist af den langtfra altid kjendelige amerikanske Underrace *var. smithsonianus*; det andet er af den asiatiske, sibiriske, *var. affinis*, der oftest regnes for en egen Art.

Det nævnte Skind af den typiske Race har Vingens Længde 455^{mm}. Derefter er der maaske størst Sandsynlighed for, at Fuglen er kommen fra Atlanterhavets Amerika-Side, hvor Havmaagen oftest skal være større end ved Europa-Siden; de foreliggende 7 danske og færøiske Skind ere i hvert Fald mindre, med Vingelængde fra 370 til 440; men et Skind fra Middelhavet har Vingen 450, og fra Norge nævner Collett (Nyt Mag. f. Naturv. Bd. XXXV, 1894, p. 308) en Havmaage med Vingen 459; og omvendt kunne de amerikanske Havmaager være lige saa smaa som de europæiske. Over den hvide Spids paa 2den Svingfjer findes et ret bredt sort Tværbaand, hvad ogsaa skal være det almindelige hos den amerikanske „*var. smithsonianus*“, men heller ikke er helt ejendommeligt for den. — Med Sikkerhed kan det ikke siges, hvorfra den nævnte grønlandske Havmaage stammer.

Det foreliggende Skind af *var. affinis* er Typen for „*Larus affinis* Rhdt.“. Den er tilstrækkelig afvigende fra den typiske *Larus argentatus* til at kunne regnes for en egen Race af Arten, men neppe forskjellig nok til at regnes for en egen Art. Den afviger fra den typiske *L. argentatus* ved at have en noget mørkere graa Farve paa Ryg og Vinger; desuden skal den have rød, ikke gul, Øjering og Fødderne „orangeokker“ (efter Opgivelse af Finsch), ikke kjødfarvede. Hvad Værd der maa tillægges Forskjellen i Farve af Øjering og Fod, er ikke til at sige endnu; Forholdet er vist ikke efterset paa ret

mange; paa Skind kan det jo ikke sees; og det er i hvert Fald af de Egenskaber, der vexle stærkt med Alder. Forskjellen i Oversidens graa Farve er ubetinget meget lidt sigende; hos den typiske *L. argentatus* vexler Farven ikke lidt; af Museets europæiske Skind ere de færøiske de lyseste; de danske og et fra Middelhavet ere i Tonen af den graa Farve meget nær ved at staa midt imellem de lyse færøiske og den mørke *var. affinis*. I Farvetegning og i Størrelse (Vingelængde 410^{mm} hos den grønlandske *var. affinis*, 455 hos et Skind fra Sibirien, fra Finsch) er der ingen Forskjel fra *L. argentatus typicus*. (At *var. affinis* ligesom *L. fuscus* skulde have forholdsvis lang Mellemfod, kan ikke med Rette siges; hos *L. fuscus* er Mellemfoden betydelig længere end Mellemtaaen; hos den grønlandske *var. affinis* ere Mellemfod og Mellemtaa omtrent lige lange, henholdsvis 59 og 57^{mm}, og ganske lignende er Forholdet hos *L. argentatus typicus*.) Saunders, der dog selv regner „*L. affinis*“ for en egen Art, har vist Ret, naar han siger om den, at den „is in fact a Herring-Gull (ɔ: *L. argentatus*) which passes the whole of the year in a brilliant atmosphere; and I cannot help thinking that to this, and to other conditions of existence with which we are as yet unacquainted, its intensity of coloration is mainly attributable.“ (Proceed. Zool. Soc. London 1878, p. 172). — („*Larus cachinnans*“ fra Middelhavet, Asien o. s. v. og „*L. occidentalis*“ fra det Stille Hav, der begge, at dømme efter Beskrivelser, neppe kunne skjelnes fra „*L. affinis*“, ere vel ogsaa kun Racer af *L. argentatus*.)

Havmaagen er kun nogle ganske faa Gange set ved Grønlands Vestkyst.

Af den typiske Race haves i Museet det omtalte Skind af en gammel Fugl, i Vinterdragt, indsendt af Holbøll i 1851. To eller tre Gange desuden skulde den være iagttagen i Grønland, efter hvad Reinhardt jun. havde hørt. Tillige har Museet faaet et Skind af en ung Fugl, vist af samme Race, fra Godthaab, 28de Juni 1886, indsendt af Holm.

Af *var. affinis* haves kun det omtalte Skind, i Vinterdragt, fra Nanortalik, indsendt i 1851 af Kielsen.

Arten er circumpolar, snarest sydlig, med vid Udbredelse, ikke meget vandrende. Den typiske Race har sine nærmeste Hjemsteder paa Færøerne, i Labrador og paa Vestkysten af Davis-Strædet og er set paa Jan Mayen. Racen „*affinis*“ er nærmest sibirisk, men har flere Gange vist sig i Vest-Europa.

63. Larus marinus L. Svartbag.

Larus marinus L.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 102. — Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 414.

Larus marinus L.: Dresser, Birds of Europe, VIII, 1872. — *Larus marinus* L. & *L. schistisagus* Stejn.: Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., II, 1884. — *Larus marinus*: Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Larus marinus* L. & *L. schistisagus* Stejn.: Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — Saunders, Catal. Birds. Brit. Mus. XXV, 1896.

Vestgrønlandsk. Naiardluk eller Naiardluksoak, hvad der kan betyde en stor eller slem Maage, vel fordi den kan skade andre Fugle, især Ederfuglene. (Fabricius.) — Naujardluk. (Helms.)

De 11 foreliggende grønlandske Svartbag-Skind af fuldt udfarvede Fugle (af yngre Fugle og Unger haves desuden 5) ere indbyrdes meget forskjellige i Tegningen af nogle af de yderste Svingfjers Spidser. 1ste Svingfjers hvide Spids kan bagtil ende i en skarp Grændselinie mod Fjerens sorte Farve, eller den kan være skilt fra den sorte Farve ved et mellemliggende graaligt Stykke i Inderfanen. 2den Svingfjer har altid en stor hvid Spids; men undertiden er der et bredt sort Tværbaand over den hvide Spids, undertiden er der af Tværbaandet kun det svageste Spor tilbage i Skikkelse af en lille sort Plet ved Fjerens Rand; bagtil kan den hvide Spids grændse skarpt til den sorte Farve eller i Inderfanen gaa over i et graaligt Felt. 3dje Svingfjer har altid en kortere hvid Spids, og bag Spidsen er Fjeren sort; men i den sorte Farve nærmest bag Spidsen kan der i Inderfanen ligge en mindre eller større hvid Plet, mere eller mindre skarpt afgrændset eller bagtil gaaende over i et stort lyst, hvidligt Felt i Inderfanen. (Lignende Ændringer findes ogsaa hos danske Svartbager; et stort hvidt Felt i Inderfanen af 3dje Svingfjer er saaledes ogsaa at se paa et Skind fra Øresund.) — Et lyst Felt i Inderfanen af 3dje Svingfjer skal være et af de vigtigste Kjendemærker for „*Larus schistisagus*“ (se især: Stejn-

eger, Proceed. U. S. Nat. Mus., vol. 10, 1887, p. 119—123, pl. VIII) overfor *L. marinus*. „*L. schistisagus*“ skal være Svartbagens Stedfortræder i det nordlige Stille Hav (undertiden holdes den for en nærmere Slægtning af „*L. affinis*“) og regnes oftest for en egen Art; men at dømme efter Beskrivelser kan den ikke engang skjelnes som Race fra den atlantiske Svartbag. Efter Svingfjerenes Tegning kan den ikke skjelnes. Den skulde ogsaa afvige ved, at Ryggens sorte Farve har en blaalig, ikke en brunlig Tone; men heller ikke deri er den forskjellig fra den atlantiske Svartbag; Tonen af den sorte Farve er oftest blaalig baade hos grønlandske og danske Skind.

Et Skind af en udvoxen Maage, der sikkert er en Bastard mellem *Larus marinus* og *L. glaucus*, haves i Museet, fra Upernivik 8de September 1886, fra Fencker. Den afviger fra Svartbagen ved, at Oversidens mørke Farve næsten er som hos Graamaagen, lige saa lys. Haandsvingfjerene ere som hos Svartbagen. Den stemmer ganske med Bastarder avlede mellem de to Arter i Zoologisk Have ved Kjøbenhavn (et Billede af en saadan Bastard findes i: Den Zoologiske Have ved Kjøbenhavn 1859—1884, et Jubilæums-Skrift, ved P. Tauber, 1884). Den synes ogsaa at stemme med Beskrivelsen af „*Larus nelsoni*“, der synes kun at være kjendt i et Par Stykker, og som vist ogsaa kun er en Bastard.

Svartbagen findes som ret almindelig ynglende langs Grønlands Vestkyst, mod Nord neppe nok saa langt som til Upernivik, talrigst i Syd-Grønland, efter Holbøll maaske almindeligst mellem 63° og 66°. Den er Standfugl; i hvert Fald en Del bliver Aaret rundt ved Ynglestederne. Mest færdes den udenfor Kysten, men fjerner sig kun faa Mile fra Land. Ynglepladser har den især paa de ydre Øer, men ogsaa paa Fjelde nær Fjordenes Mundinger, ikke langt inde i Fjordene. Den lever mest af Fiske og af Aadsler; men den tager ogsaa Æg og Unger fra andre Fugle. Dens Æg ere fundne fra 3dje Maj til 15de Juni;

oftest lægges de i Maj; i 1824 fandt Holbøll dens Æg allerede 3dje Maj, trods Kulde: 6te Maj frøs det 12°.

I Fjordene ved Julianehaab saa Bruun i Sommeren 1894 kun en enkelt. Efter Grønlændernes Udsagn skulde den om Efteraaret komme derind, og Ungerne skulde blive derinde længere end de gamle.

Paa Nunarsuit, mellem Julianehaab og Ivigtut, saa Vahl dens Rede med Æg sidst i Maj 1828, som meddelt i hans Haandskrift. — Paa Strækningen mellem Julianehaab og Ivigtut saa Bruun i 1894 adskillige, flest Nord for Kagsimiut. Reder med Æg fandtes sidst i Maj paa Øerne Syd og Nord for Sanerut.

Ved Ivigtut saa Hagerup den i 1886—88 til alle Aarstider, men kun i ringe Tal, talrigst om Efteraaret. — I 1890—91 saa Helms den jevnlig paa Fjorden Aaret rundt, baade unge og gamle, maaske oftest i Oktober og November.

Ved Arsuk saa Krabbe den i 1889—90 hele Aaret, dog kun faa Gange om Vinteren. Den ynglede i Nærheden, og Grønlænderne kom ofte med dens Æg i Foraaret 1890. To halvvoxne Unger derfra bleve bragte til Helms. — I 1893 fandt Helms den almindelig omkring Arsuk hele Sommeren, langt almindeligere end inde i Fjorden ved Ivigtut. Den ynglede almindelig paa Øerne udfor Kysten.

Mellem Arsuk og Frederikshaab saa Helms den i ret stort Tal mellem 12te og 14de Maj 1893, oftest parvis; den havde da neppe begyndt at lægge Æg, skjønt Grønlænderne sige, at Æglægningen begynder 2den Maj.

Fra Frederikshaab kjendte Fabricius den godt. En ung Fugl derfra modtagen i 1895 haves i Museet i Kjøbenhavn.

Fra Fiskenæs haves Skind i Museet. Fra samme Egn nævnes den ogsaa af Finsch.

Skind fra Godthaab ere sendte til Museet i 1832 og 48. Fencker nævner den derfra 8de Februar 1893.

Fencker modtog i 1880 Æg tagne mellem Egedesminde og Ikamiut.

Paa Grønne-Ejland i Disko-Bugt fandt Fencker den ynglende i Foraaret 1881.

Ved Klaushavn saa Fencker enkelte først i Maj 1880. Fra samme Sted modtog han den i Juli 1886.

Paa Kronprindsens-Ejland i Disko-Bugt fandt Fencker den ynglende sidst i Juli 1879.

(*Larus marinus.*)

Fra Fortunebays-Øer ved Sydkysten af Disko haves Skind i Museet fra August 1879, modtagne fra Fencker.

Ved Ritenbenk vare unge Fugle ikke ualmindelige i Efteraaret 1890, skriver Fencker. Samme Sted bleve gamle Fugle sete oftere midt i April 1891.

Ved Upernivik blev den, efter Fencker, set enkeltvis 2den September 1888 og 9de Juni 1889.

I Baffins-Bugt, højt oppe, blev den, efter Sabine, set en enkelt Gang i Sommeren 1818.

Arten er nordatlantisk og nordpacifisk, ikke særlig nordlig, kun lidt vandrende. Den yngler ogsaa paa Færøerne, Island og i Labrador; paa Vestkysten af Davis-Strædet er den set.

64. **Larus leucopterus** Faber. **Hvidvinget Maage.**

Larus leucopterus: Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 418. — *Larus leucopterus* Faber & *L. chalcopterus* Licht.?: Reinhardt jun., Ibis 1861, p. 17.

Larus leucopterus Faber: Dresser, Birds of Europe, VIII, 1876. — Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., II, 1884. — Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — Saunders, Catal. Birds Brit. Mus. XXV, 1896.

Vestgrønlandsk. Naiangoak. (Holbøll.) — Nauja og Naujanguak. Oftest skjelnes *Larus leucopterus* ikke fra *L. glaucus*; begge kaldes Nauja. (Helms.)

Trods omhyggelig Sammenligning mellem 18 Skind af *Larus leucopterus*, deraf 10 grønlandske, og 26 Skind af *L. glaucus*, deraf 15 grønlandske, er det ikke lykkedes at finde andet end Størrelseforskjel mellem de to Slags Maager. Næblængden (regnet fra Fjergrændsen bag Næseboret), som Udtryk for Størrelseforskjellen, vexler fra 29^{mm} til $33^1/_2$ hos de grønlandske Skind af *L. leucopterus*, til 36 hos Skind fra andre Steder; hos *L. glaucus* vexler den fra 42 til $51^2/_3$. Forskjellen i Størrelse synes at være nogenlunde fast for de foreliggende Skinds Vedkommende; men stor er den ikke (maaske havde den vist sig større, hvis det havde været muligt at indskrænke Sammenligningen til Fugle af samme Kjøn); den nordpacifiske „*L. barrovianus*“, der beskrives som en lille *L. glaucus*, synes derimod at maatte være en Mellemform; og Holbøll siger, at der ikke altid efter Størrelse kan skjelnes mellem de grønlandske Hvid-

vingede Maager og Graamaager. Man kunde derfor fristes til at regne Hvidvinget Maage og Graamaage for væsenlig kun Dvergform og Kjæmpeform af samme Art. — Maaske er det sandt, hvad Holbøll og andre sige, at *L. leucopterus* har forholdsvis længere Vinger end *L. glaucus*, skjønt dette ikke kan sees paa Skindene, og at *L. leucopterus* kan kjendes fra *L. glaucus* paa sin lettere Flugt. At Fabricius ikke har skjelnet mellem Hvidvinget Maage og Graamaage, skjønt han vidste, hvad Glahn havde sagt i den Retning, taler ikke til Fordel for Adskillelsen; heller ikke Helms havde kunnet finde nogen egenlig Forskjel undtagen i Størrelse; og det ligger nær at regne Forskjellen i Flugten for kun en Følge af Forskjellen i Størrelse; den mindre Fugl vil bevæge Vingerne hurtigere end den større, o. s. v. — Men selv om det kunde godtgjøres, at der findes Mellemformer mellem Hvidvinget Maage og Graamaage, synes de to Slags i Naturen dog at optræde tilstrækkelig indbyrdes skilte til at maatte regnes i hvert Fald for begyndende Arter. — (Utænkeligt var det maaske ikke, at de slet ikke stod i nærmere Slægtskabsforhold til hinanden, men at de vare fremkomne ved Afblegning af oprindelig forskjellige Arter og først ved Afblegningen vare komne til at ligne hinanden paafaldende.)

Den Hvidvingede Maage er overordenlig almindelig som ynglende langs Grønlands Vestkyst, mindst almindelig ved den nordlige Del; næst efter Riden skal den være den talrigste Maage ved Vestkysten. Enkelte Gange har den vist sig i Smith-Sund. Fra Østkysten haves ingen sikker Efterretning om den undtagen fra den sydligste og den nordlige Del. Den er nærmest Standfugl; i Nord-Grønland havde dog Holbøll ikke set den om Vinteren; men ude over Davis-Strædet og ved Syd-Grønlands Kyst er den almindelig paa den Aarstid. Efter Holbøll er dens kjæreste Føde *Mallotus arcticus*; den æder ogsaa ofte *Gadus agilis* og tager ellers tiltakke med samme Foder som Graamaagen; Bær af *Empetrum* æder den gjerne, blandt andet. Oftest ruger den flokkevis paa stejle Klippevægge ved

(*Larus leucopterus.*)

Stranden, baade inde i Fjordene og ved selve Kysten, i Selskab med andre Arter; undertiden yngler den enkeltvis eller i ganske smaa Flokke paa Overfladen af smaa Øer. Æg skulle være fundne fra 14de Maj til 16de Juni.

Ved Nanortalik saa Vahl kun enkelte i Vinteren 1828—29, meddeler han i Haandskrift.

I Egnen ved Julianehaab saa Bruun den i Sommeren 1894 kun enkeltvis inde i Fjordene før den 26de August, da unge Fugle fandtes i Flokke ved Kagsiarsuk ved Igaliko-Fjord sammen med Unger af Graamaager; de gik ofte paa Land for at æde Bær. Den skulde efter Grønlændernes Udsagn træffes hele Aaret inde i Fjordene, men ikke almindelig, og den skulde ikke yngle der.

Ved Kysten mellem Julianehaab og Arsuk saa Bruun den i Mængde i 1894.

Ved Ivigtut var der, efter Hagerup's Iagttagelser i 1886—88, om Vinteren mange unge Fugle og nogle faa gamle; men de fleste forlod Egnen i Oktober og kom tilbage i Marts. Omtrent 1000 Par ynglede paa Fuglefjeldet inde i Fjorden, ovenfor *Larus tridactylus*; de laveste Reder stod i en Højde af omtrent 200 Fod, de øverste omtrent 500 Fod over Havet. To Par ynglede paa en Fjeldvæg, hvor tidligere en Mængde Rider byggede, det ene Par i en Højde af 15 Fod, det andet 100 Fod over Havet. Æglægningen begyndte ofte, medens Fjorden endnu var tillagt med Is. Udfløjne Unger bleve tidligst sete 25de Juli; de fleste viste sig i den første Del af August. I den første Tid ledsages Ungerne af de voxne; senere blande de sig mellem de unge Graamaager, men ikke med Riderne. De unge Maager vare ofte paa Land for at æde Bær af *Empetrum*. — I 1890—91 fandt Helms den overordenlig talrig paa Fjorden og nogle nærliggende Fjorde baade Sommer og Vinter, dog i noget mindre Tal om Vinteren. I Maj 1890 og 91 holdt den sig i store Flokke inde i Fjorden, hvor der stod Masser af *Mallotus arcticus*. I Juni og Juli saaes den kun enkeltvis ved Ivigtut; den var da inde ved Fuglefjeldet. 29de Juli og 3dje August var dér henholdsvis omtrent 500 og 2000 Fugle, mest gamle. 23de Juli blev en udfløjen Unge set dér i Nærheden. 15de August var der i en Bugt af Fjorden en Mil fra Fuglefjeldet unge Fugle i uhyre Tal sammen med en Del gamle. I Oktober, November og December var den almindelig paa Fjorden, ligeledes i Januar 1891, indtil Islægget begyndte. 24de April 1891 trak om Morgenen en Flok ind ad Fjorden

Kl. 7 og ud igjen Kl. 9, højt i Luften; de havde vist været inde at se til deres Yngleplads i Bunden af Fjorden. Fra 4de til 9de Maj saaes og hørtes den undertiden baade ved Dag og ved Nat inde over den isdækkede Fjord. Ude paa den aabne Fjord ved Ivigtut og Arsuk var den i sidste Halvdel af April og første Halvdel af Maj meget almindelig; men ved Arsuk saaes oftest unge Fugle, medens de gamle vare langt overvejende længere inde.

Ved Arsuk fandt Krabbe den i 1889—90 almindelig Aaret rundt, dog i langt mindre Tal om Vinteren end om Sommeren.

Ved Frederikshaab nævnes den af Vahl i Haandskrift, som ret almindelig i Maj 1828.

Fra Fiskenæs nævnes den af Finsch.

Som ynglende i Fjelde ved Sardlok ved Godthaab-Fjord, Nord for Godthaab, nævnes den af Raben i Sommeren 1823. — Paa Fjeldet Ivnajuagtok inderst i Godthaab-Fjord yngler den, efter Holbøll, i Selskab med Graamaage og Ride. Som yderst almindelig i Egnen nævner han den i Breve af 1822 og 23.

Æg fra Kangatsiak Syd for Egedesminde modtog Fencker i 1880.

Paa Fjeldene ved Tasiusak ved Christianshaab havde den begyndt at indfinde sig, sammen med Graamaagen, 28de April 1882, skriver Fencker.

Ved Klaushavn blev den set af Fencker først i Maj 1880, ved Jakobshavn ligeledes i Maj 1881.

Fra Godhavn haves Skind i Museet i Kjøbenhavn. — De mange Skind fra Vestkysten, der ere eller have været i Muscet, have tilfældigvis som oftest ikke nøjagtig Stedbetegnelse, vel fordi man har regnet Arten for almindelig udbredt overalt.

I Umanak-Egnen yngler den, efter Meddelelse af Vahl i Brev af 1834. — Fra samme Egn nævnes den af Vanhöffen i 1893.

Som temmelig almindelig ynglende ved Upernivik nævnes den af Vahl, i 1834, og af Fencker, i 1886—89. Som trækkende flokkevis forbi nævnes den under 23de April 1887. Den omtales ogsaa fra Prøven og Augpalartok.

Som almindelig i Baffins-Bugt nævnes den af Sabine i Sommeren 1818.

Paa Isen ved Beverley-Cliffs, NV. for Kap York, saa Nares nogle faa i Juli 1875, det nordligste Sted, Arten blev set under Rejsen med „Alert“ og „Discovery“.

(*Larus leucopterus.*)

Paa Northumberland-Ø saa Bessels et enkelt Par 8de Juni 1873. Det var det eneste Sted, han havde set den Nord for Upernivik.

Paa den sydlige Del af Østkysten nævner Vahl den som almindelig, i Brev af 1830; næsten flyvefærdige Unger vare at se sidst i Juli 1829.

Paa Sabine-Ø nævner Finsch den som skudt i September 1869 og sidst i April 1870.

(Andre Steder paa Østkysten er den maaske forvexlet med Graamaagen.)

Flere Knogler, utvivlsomt af denne Art, fra en gammel eskimoisk Kjøkkenmødding ved Nusak, paa Nugsuak-Halvø, haves i Museet.

Arten er nordlig circumpolar, kun lidt vandrende. Om Vinteren er den almindelig ved Færøerne og Island; men den skal ikke yngle dér. Den yngler derimod paa Jan Mayen og paa Vestkysten af Davis-Strædet.

65. **Larus glaucus** Brünn. **Graamaage.**

Larus glaucus Brünn.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 100. — Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 415. — Reinhardt jun., Ibis 1861, p. 16.

Larus glaucus Brünn.: Dresser, Birds of Europe, VIII, 1877. — Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., II, 1884. — Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Larus glaucus* Brünn. & *L. barrovianus* Ridgw.: Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — *Larus glaucus* Brünn.: Saunders, Catal. Birds Brit. Mus. XXV, 1896.

Vestgrønlandsk. Naia, det almindelige Navn for en Maage, vist af Naiok, Iugter, fordi Maagerne ligesom kunne «lugte», hvor Sæler og andre Sødyr ville vise sig og drive Fiske op til dem, og derfor holde sig svævende over saadanne Steder. Graamaagen særlig kaldes ogsaa Naiainak eller Naiavek, begge Ord betydende den egenlige Maage. Endnu et Navn for den er Puktaralik, af Puktavok, flyder ovenpaa Vandet, fordi den ligger saa højt paa Vandet, naar den svømmer, som en Blære, der ikke kan gaa under. (Fabricius.) — Nauja. (Rink, Helms.) — Østgrønlandsk. Kusek, Tingmiak, Tingmiardluk. (Rink.)

Om Artens Forhold til *L. leucopterus*, se foran.

Graamaagen findes som almindelig ynglende langs Vest- og Østkyst og ved den sydvestlige Del af Nordkysten; ved Nordkysten ellers er den set jevnlig, men Ynglesteder nævnes ikke. Ved Vestkysten skal den efter Holbøll om Sommeren være almindeligst ved den nordlige Del. Den er nærmest Stand-

fugl; fra Nord-Grønland udvandrer den dog for største Delen for Vinteren; men enkelte kunne sees dér ogsaa i den Tid, da Solen er under Synskredsen. Om Vinteren færdes den mest ved de yderste Øer, i Yngletiden ogsaa inde i Fjordene; ikke sjelden sees den meget langt fra Land. Den skal være yderst graadig efter Aadsel og indfinder sig ved Hvalers Flensning; Æg og Unger af andre Søfugle kan den tage; hvad Kjoverne have ranet fra andre mindre Maager, skal den igjen kunne jage fra dem; selv skal den ogsaa kunne tage Fiske; paa Land æder den Bær af *Empetrum*; i Nødsfald skal den æde Tang. Den yngler flokkevis paa stejle Fjeldvægge ved Stranden, oftest i Selskab med andre Fugle, især *Larus leucopterus* og *L. tridactylus*; Rederne ere mest stillede højt tilvejrs. Æg ere fundne fra 10de Maj til 14de Juni.

Inde i Fjordene ved Julianehaab saa Bruun den ikke i Sommeren 1894 førend i Slutningen af August, da unge Fugle fandtes i Mængde i Bugten ved Kagsiarsuk i Igaliko-Fjord sammen med unge Hvidvingede Maager; i Løbet af September kom der flere og flere til; de holdt sig da samlede i to eller tre Flokke, hver paa flere hundrede. Grønlænderne sagde, at den ynglede enkelte Steder inde i Igaliko-Fjord i ringe Tal, saaledes ved Alanguarsuak, Kagsiarsuk og Ekaluit.

Ved Kysten mellem Julianehaab og Arsuk fandt Bruun den almindelig i Sommeren 1894. En Yngleplads nævnes paa et Fjeld udfor Sermitsialik-Fjord, NV. for Julianehaab. Den ynglede ogsaa paa Øerne i Bugten Syd for Sanerut, ligeledes paa et lille Fjeld paa Sydsiden af Sanerut sammen med Hvidvingede Maager.

I Egnen ved Ivigtut fandt Hagerup den i 1886—88 ynglende i betydelig Mængde langs det aabne Hav; nogle ynglede vist ogsaa paa Fuglebjerget inderst i Fjorden. Efter Yngletiden samledes de i store Flokke paa de flade Strækninger langs Strandbredden for at æde Bær af *Empetrum*. Nogle, især unge Fugle, bleve paa Stedet Vinteren igjennem. — I 1890—91 fandt Helms den i samme Egn langt mindre almindelig end den Hvidvingede Maage. En lige udvoxen Unge blev skudt 15de August 1890 nær Fuglefjeldet.

Ved Arsuk saa Krabbe den ofte i 1889—90 i Sommerens

(*Larus glaucus.*)

sidste Del, derimod neppe om Vinteren. Ved Kysten Nord for Arsuk var den at se i Mængde i September 1890.

Som ynglende i Mængde paa Fjelde ved Kuanersok-Fjord ved Frederikshaab nævnes den af Raben i 1823.

I Ameralik-Fjord, Syd for Godthaab, nævnes den af Nansen sidst i September 1888.

Ved Godthaab-Fjord nævnes den af Raben i Sommeren 1823 som ynglende i Fjelde nær Sardlok, ligesom Hvidvinget Maage og Ride. — Najartut lidt Syd for Godthaab nævnes af Holbøll som et Sted, hvor Graamaagen yngler i Flok alene uden Selskab af andre Arter. — Paa Fjeldet Ivnajuagtok inderst i Godthaab-Fjord yngler den, efter Holbøll, i Selskab med Hvidvinget Maage og Ride.

Æg fra Kangatsiak Syd for Egedesminde modtog Fencker i 1880.

Paa et lille Fuglefjeld paa Grønne-Ejland i Disko-Bugt fandt Fencker den ynglende i Juni 1880.

Ved Tasiusak ved Christianshaab saa Fencker den ifærd med at tage Bo paa Fjeldene 28de April 1882.

Fra Klaushavn modtog Fencker den i Februar 1880. 1ste April samme Aar saa han den dér i store Flokke.

Fra Jakobshavn har Museet i Kjøbenhavn faaet Skind fra Midvinter, et fra 24de December 1846 og et fra 13de Januar 1847. Fencker nævner den derfra i Maj 1881.

Som almindelig ynglende paa Disko nævnes *Larus glaucus* af Giesecke i 1807 og 1812; men maaske har Giesecke ogsaa haft *L. leucopterus* for Øje; ligesom Fabricius skjelnede han ikke de to Former. — Utvivlsomt er det især Disko-Egnen, hvortil Holbøll sigter, naar han taler om Graamaagens Talrighed i Nord-Grønland. — Ved Godhavn saa Fencker den jevnlig i November 1879.

Skind fra Ritenbenk haves i Museet.

Udfor Svartenhuk blev den set af Sutherland 23de Maj 1850, ligeledes ved Kysten Nord for Svartenhuk 29de Maj.

Som almindelig ynglende ved Upernivik nævnes den af Fencker. Under 13de April 1885 siges, at den allerede havde været der i flere Dage. 24de April 86 opføres den som almindelig ved Vaagerne. 23de April 87 trak en Flok forbi. 28de Marts 88 saa han den ved Augpalartok.

Ved Berry-Island, paa 73° 20′, nævnes den af Sutherland under 12te Juni 1850.

I Baffins-Bugt fandt Sabine den almindelig i 1818, ligeledes Ohlin i 1894.

Fra Duck-Island, paa 73° 57′, nævnes den af Stone i 1892.

Fra Kap York ligeledes.

Paa Crimson-Cliffs, paa 76°, fandtes den ynglende i 1858, efter Walker og Carl Petersen.

Paa Carey-Øerne nævner Nares den som ynglende i Mængde, i Juli 1875. Paa den sydligste af Carey-Øerne saa Ohlin nogle faa Par ynglende i 1894.

Paa Northumberland-Ø saa Bessels en Del 8de Juni 1873.

Ved Port Foulke nævner Hayes den som kommende i Begyndelsen af Juni 1861. I samme Egn blev den set af Deltagere i „Polaris"-Rejsen 9de Maj 1873.

Paa en lille Klippe-Ø ved Littleton-Ø fandt Kane den ynglende i Flok midt i Juli 1854; Ungerne, der allerede vare store, bleve af de voxne fodrede med Ederfugle-Ællinger. — Paa samme Sted blev den set i Mængde af Hayes 7de Juli 1861. — Ogsaa Stone nævner den fra Littleton-Ø i 1892.

Ved Rensselaer-Harbour saa Kane den i 1854 første Gang 12te Maj.

Ved Kennedy-Kanal blev den set af Morton, paa Kane's Rejse, 21de Juni 1854. — Samme Sted iagttog Hayes en enkelt flyvende Nord midt i Maj 1861.

Ved Kap Lupton nævnes den som set af Deltagerne i „Polaris"-Rejsen 12te Juni 1872.

Fra Østkystens sydlige Del nævnes den af Graah og Vahl. I sit Haandskrift omtaler Vahl en Klippehule, ikke ret dyb, ved Taterait ved Mundingen af Auarket-Fjord, paa 61° 15′, hvor Graamaager i Mængde havde Rede 17de Juni 1829.

Paa Kysten mellem 63° og 64° saa Nansen flere Fuglefjelde med Graamaager i Juli og August 1888, saaledes ved Kap Moltke og Kap Møsting.

Ved Angmagsalik saa Bay den jevnlig i September 1892; den ynglede flere Steder i Nærheden. — Som ynglende i samme Egn nævnes den i 1897 af J. Petersen. I 1896 viste den sig første Gang 12te April.

I Scoresby-Sund fandtes den, efter Bay, i 1891—92 almindelig overalt. I 1891 blev den set sidste Gang 12te Oktober, ved Danmarks-Ø. I 1892 blev den første set 4de Maj, ved Røde-Ø, dybt inde i Fjorden, skjønt hverken Fjorden eller Ferskvandssøerne

dengang viste mindste Tegn til at tø op. Mindre Flokke paa højst 20 Par ynglede flere Steder paa bratte Klippevægge ved Sundet, saaledes paa Danmarks-Ø og paa Røde-Ø. 10de August 1891 var der paa Danmarks-Ø Unger, der endnu ikke vare flyvefærdige; 15de August var der paa Røde-Ø flyvedygtige Unger. En Gang blev en Graamaage set slaa ned paa en Søkonge og flyve bort med den i Næbet; en anden Gang blev den set sluge en hel Søkonge (en lignende Iagttagelse er gjort af Sabine); den levede ellers gjerne af Aadsler; Planteføde, som Blade af „Blaabær", blev mindst en Gang funden i dens Mave, i Foraaret 1892. (Det er ikke afgjort, at Bay i alle Tilfælde har skjelnet Arten fra *L. leucopterus*. Et hjembragt Skind fra Jameson-Land er af *L. glaucus*.)

Ved Østkysten mellem 70° og 75° omtrent blev den ofte set af Scoresby i Sommeren 1822.

I 1870 fandtes den, efter Pansch, ynglende i ringe Mængde flere Steder paa den nordlige Del af Østkysten: ved Kap Broer Ruys fandtes vist 4 Reder, paa Jackson-Ø 8—16 Reder; ved Kap Mary paa Clavering-Ø var der 2 Par, ved Kap Borlase Warren 5—8 Par. Ved Hvalros-Ø indfandt den sig i Slutningen af April 1870, og først i Juni fandtes dér en Yngleplads med 50—60 Reder, staaende baade paa selve Klipperne og ved deres Fod, tildels blandt Ederfugle-Reder; 10de Juni var der Æg i de fleste Reder; 1ste Juli fandtes udklækkede Unger. Paa Shannon-Ø fandtes ogsaa nogle faa Reder. — Ved Kap Broer Ruys blev den set ogsaa af Bay i 1891; der syntes at være Reder paa Toppen af et højt Fjeld.

I Drivisen udfor Angmagsalik blev der, efter Bay, daglig set en Del i September 1892.

Mange Knogler, utvivlsomt af denne Art, fra en gammel eskimoisk Kjøkkenmødding ved Nusak, paa Nugsuak-Halvø, haves i Museet.

Arten er nordlig circumpolar, kun lidt vandrende, dog kommende til Middelhavet o. s. v. Den yngler ogsaa paa Island, Jan Mayen, Spitsbergen, i Labrador og paa Vestkysten af Davis-Strædet; ved Grinnell-Land sees den ofte, men synes ikke at yngle dér.

66. **Larus tridactylus** L. **Ride.** (Taterak, Tretaaet Maage.)

Larus tridactylus L.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 98. — Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 420. — *Rissa tridactyla* (L.): Reinhardt jun., Vidensk. Medd. 1853, p. 85 (kun Navnet).

Rissa tridactyla (L.): Dresser, Birds of Europe, VIII, 1878. — Baird,

Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., II, 1884. — Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Rissa tridactyla* (L.) & *R. tridactyla pollicaris* Stejn.: Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — *Rissa tridactyla* (L.): Saunders, Catal. Birds Brit. Mus. XXV, 1896.

Vestgrønlandsk. Tatarak, efter Stemmen. (Fabricius.) — Taterak. (Helms.)

Af Museets 18 grønlandske Skind er der to, der have en ganske anselig Negl paa Tommeltaaen. Tommeltaaen vexler ikke lidt i Størrelse, men aldrig mangler den helt; oftest har den Form af en fremspringende Vorte.

Riden yngler i uhyre Mængde langs hele Grønlands Vestkyst; den er ogsaa set ved Nord- og Østkyst; men om dens Ynglen paa Nordkysten vides ikke noget sikkert. Den er tildels Standfugl; i hvert Fald kan den om Vinteren sees i grønlandske Farvande; men mest opholder den sig paa den Tid ude over det aabne Hav. Tidlig om Foraaret, allerede i Marts, kan den komme i store Flokke til Vestkysten for at se til Redestederne. Den er, skriver Holbøll, „vort første Foraarstegn. Mellem 8de og 20de Marts kommer den i Flokke, ofte med streng Kulde og østlig Vind; den trækker lige til Fuglefjeldene, hvor den strax begynder sit bedøvende Skrig, og viser sig især urolig og stærkt skrigende, naar Redestederne ere meget belagte med Sne. I November forlader den Fjordene, men opholder sig for en Del i Davis-Strædet, da man ved Storm, især af Syd, ofte ser den ved Kysten og undertiden i temmelig stor Mængde. Det er en Oceanfugl, som sees over hele Atlanterhavet.“ Ynglepladserne ere oftest stejle Fjeldvægge inde i Fjordene, hvor den ruger i store Skarer. Selv i Ynglетiden, men især om Efteraaret ser man om Aftenen Flokke flyve ud fra Fjordene, for at overnatte paa Havet, og om Morgenen vende tilbage. Den lever især af Lodden (*Mallotus arcticus*), hvis Vandringer den synes at følge; ogsaa tager den Tobiser (*Ammodytes*), Torsk (*Gadus agilis*) og andre Smaafiske, Vingesnegle (*Clione limacina*) og Krebsdyr, især *Euthemisto libellula*; ofte følger den Sæler og Hvaler for at tage de Smaadyr, som de jage op mod Havfladen. Reden bygges af Græs

(*Larus tridactylus.*)

og Mos paa Hylderne paa Fjeldvæggene, baade nær nede ved Havet og højt oppe. Æggene lægges i Juni.

Ved Nanortalik saa Vahl, som meddelt i Haandskrift, kun en enkelt i Vinteren 1828—29.

Ved Julianehaab nævner Giesecke, under 1ste August 1809, en stejl Fjeldvæg, Naujarsuit, dybt inde i Tunugdliarfik-Fjord, som Yngleplads for utallige Rider og andre Maager. — I 1894 fandt Bruun den ret almindelig i den ydre Del af Tunugdliarfik- og Sermilik-Fjord i sidste Halvdel af Juni; derimod blev den inde i Bunden af Igaliko- og Tunugdliarfik-Fjord kun truffen enkelte Gange i Juni, Juli og August, oftest i mindre Flokke, kun 21de August en større Flok i Igaliko-Fjord. Indtil for fire Aar siden skulde den efter Grønlændernes Udsagn have ynglet inde i Tunugdliarfik-Fjord, og i Sermilik-Fjord skulde den yngle ved Tugdlarunat.

Mellem Julianehaab og Ivigtut saa Bruun den almindelig i Juni 1894 enkeltvis og i mindre og større Flokke, og en meget stor Flok fløj højt tilvejrs over Nunarsuit Natten mellem 5te og 6te Juni. Ligeledes var der mange sidst i September. I stort Tal ynglede den paa et Fjeld udfor Sermitsialik-Fjord, NV. for Julianehaab, sammen med Tejster og Graamaager.

En Yngleplads ved Bunden af Arsuk-Fjord nævner Jørgensen i sin Dagbog fra 1842. — Ved Ivigtut fandt Hagerup Arten almindelig i 1886—88; omtrent 2000 rugede paa en lodret Bjergvæg ved Bunden af Arsuk-Fjord, sammen med Hvidvingede Maager. I 1886 blev den set sidste Gang 23de Oktober, nogle faa. I 1887 kom en stor Flok 26de Marts; nogle faa bleve sete 25de Oktober, for sidste Gang. I 1888 viste den sig for første Gang 9de April, en stor Flok. Ved deres Hidkomst var Fjorden endnu tildels dækket af Is, saa at deres Yngleplads inde i Fjorden laa henved 3 Mile borte fra det aabne Vand; de holdt sig da i store Flokke nærmere Fjordens Munding og vare meget sky og støjende; men paa klare Dage i April kunde man se en Flok paa et Par tusinde Stykker stige højt tilvejrs og derefter flyve over Isen ind til Ynglepladsen for snart efter at komme tilbage; undertiden steg de saa højt, kredsende mellem hverandre, at de næsten bleve usynlige, medens man endnu kunde høre Skrigene. I Maj samledes de kun i mindre Flokke. Paa Fjeldvæggen, hvor de ynglede, stod nogle af Rederne saa lavt, at man kunde naa dem fra en Baad; de øverste Reder vare omtrent 150 Fod over Havet. Æggene lægges mest i

de første 10 Dage af Juni; Ungerne flyve fra Reden ved Midten af August; tidligst blev en flyvefærdig Unge set 7de August. Efter Yngletiden færdes de mest i Smaaflokke eller enkeltvis og ere forholdsvis tavse; nogle faa Gange i August kunde man mod Aften se store Flokke paa 500 til 1000 Stykker stige højt op i Luften og flyve mod Havet. I Efteraaret fløj de daglig ud fra Fjorden om Aftenen og ind om Morgenen. Kun to Gange havde Hagerup set den sidde paa Land undtagen ved Rederne; en Gang, en 3dje Juni, saa han adskillige plukke Mos fra Bjergskraaningerne ved Fjorden et Par Mile borte fra Ynglestedet og derefter flyve omkring med Mosset i Næbet, tilsyneladende uden Hensigt; ved Rederne paa Yngleplads en voxede Mosset rigelig. I Juni levede de mest af Lodder, der viste sig i Fjorden i uhyre Mængde. — I 1890—91 iagttoges den af Helms ved samme Yngleplads. I sidste Halvdel af Oktober 1890 begyndte den at forsvinde fra Fjorden; 1ste November saaes endnu en; 11te November var der et Par mindre Flokke, vel ialt 20 Stykker, unge og gamle; derefter blev ingen set førend 18de Januar 1891, da en ung Fugl blev skudt, efter en stærk Storm. 20de April hørtes fra den tidlige Morgenstund en Skrigen og Larmen i Luften, af Maager, som over den isdækkede Fjord sandsynligvis trak ind til deres Yngleplads; paa Grund af tyk Regnluft kunde de ikke sees; 24de April kredsede Flokke paa flere hundrede skrigende ved Iskanten; derefter og indtil Juni trak de ofte flokkevis ud og ind ad Fjorden; en enkelt Gang sidst i April laa en Flok paa et Par tusinde ved Iskanten. I Juni, Juli og især i August, 1890, trak Maagerne hver Eftermiddag ud af Fjorden og hver Morgen ind; i Slutningen af August begyndte Eftermiddags-Trækket omtrent Kl. 3 og varede til Kl. 7—8; Morgen-Trækket begyndte ved Daggry; de trak i mindre Flokke, sjelden over 30—40 sammen, temmelig lavt over Fjorden; efter 20de August deltog ogsaa de unge i Trækket, oftest i Smaaflokke for sig selv. I de første tre Uger af September saa man kun sjelden Rider paa Fjorden; men sidst i September og først i Oktober viste de sig igjen, følgende Sæler og Hvaler. — I 1893 saa Helms 26de Juli henved 5000 voxne Fugle ved Ynglestedet, og i Rederne laa halvvoxne Unger.

Ved Arsuk fandtes den, efter Krabbe, i 1889—90 i Mængde om Sommeren; fra først i November til sidst i Marts blev den kun set undtagelsesvis. — I 1893 fandt Helms den ynglende i Mængde i Fjordene langs Kysten Nord for Arsuk; den blev set

(*Larus tridactylus.*)

hele Sommeren yderst almindelig indtil 11te Oktober, da den ret pludselig forsvandt, saa at kun enkelte saaes i de følgende Dage. „Saavel langs Kysten som ved Arsuk saa man den jevnlig trække i hundrede- og tusindevis til og fra Yngleplads erne Morgen og Aften, medens der i Yngletiden fandtes faa eller ingen midt paa Dagen ved Kysten. Aftentrækket varede ofte til Kl. 10. Fuglene tilbragte saa Natten tilsøs, enten hvilende paa Vandet eller siddende tæt sammenpakkede paa Isstykker, ofte sikkert indtil 10 Mil fra deres Ynglepladser. Af og til fiskede de undervejs. Vejen for Trækket syntes ikke hver Aften at være ganske den samme. Hvad man saaledes fandt trækkende, var saa godt som udelukkende gamle Fugle. Da de unge Fugle vare udfløjne i Slutningen af August, saaes de sammen med de gamle langs Kysten paa bestemte Steder, mest udfor Fjordmundingerne. Ofte fandtes Fuglene i September og Oktober i uhyre Flokke og fulgte nu mest Sæler og Hvaler, men havde intet regelmæssigt Træk; undertiden saaes neppe en inde paa Fjorden, og i Løbet af et Par Timer trak saa Tusinder ind for ofte at forsvinde lige saa hurtig."

I Frederikshaab-Egnen kjendte Fabricius, som meddelt i hans Haandskrift, kun to Ynglepladser, i Narsalik Fjord, mod Syd, og i Kagsit (Kakse) Fjord, mod Nord. — Raben nævner den i Sommeren 1823 som ynglende i Tusindtal, sammen med Graamaager, paa Fjelde i Kuanersok-Fjord ved Frederikshaab. — Et Ynglested i Kuanersok-Fjord nævnes ogsaa af Jørgensen, i hans Dagbog for 1842. Andre Taterat-Fjelde kjendte han i Kangerdluarsuk-Fjord, Nord for Frederikshaab, og lidt Nord for Illuilarsuk, Syd for Frederikshaab.

Ved Agdlumersat-Fjord (Bjørnesund) og ved Fiskenæs-Fjord findes Taterat-Fjelde, meddeler O. V. Kielsen i Brev fra 1837, i Agdlumersat-Fjord endogsaa et meget stort. I 1836 havde Riderne hverken Æg eller Unger paa disse Fjelde, skjønt de vare der i største Mængde; Grønlænderne havde aldrig oplevet det før; „om Sommerens Slethed eller andre ubekjendte Ting ere Aarsag heri, véd jeg ikke." I 1837 indfandt Riderne sig igjen i uhyre Mængde og begyndte at lægge Æg som sædvanlig. — Finsch nævner Skind fra Fiskenæs tagne i Juli, August og Oktober.

Ved Godthaab-Fjord yngler den i stor Mængde paa adskillige Steder. — Giesecke nævner under 3dje August 1808 en stejl Granit-Fjeldvæg, dybt inde i Fjorden, paa Nordsiden, som Ynglepladsfor Skarv og Ride, hvorefter den havde Navnet Taterat.

Under 4de August nævner han inderst i Fjorden, paa Nordsiden, det høje og stejle Granit-Fjeld Ivnajuagtok som Bolig for Millioner af Rider og andre Maager. Under 17de August 1808 og 22de Juni 1810 nævnes Taterait dybt inde i Fjorden, paa Sydsiden, som Yngleplads for Rider i hundredetusindvis. Under 26de Marts 1809 nævnes Riderne som skarevis trækkende ind i Fjorden til Ynglestederne, ligeledes under 24de Marts 1810. — I 1823 nævnes den af Raben som ynglende i Fjelde ved Sardlok ved Fjorden Nord for Godthaab. — Bjerget Ivnajuagtok omtales ogsaa af Holbøll i 1840: „Man kunde muligen sammenligne et Maagefjeld med et gigantisk Dueslag besat med Millioner ensfarvede Duer. Bjerget Ivnajuagtok (Inujuatuk) er over $^1/_4$ Mil langt og paa hele Længden mere eller mindre stærkt besat med forskjellige Maager til en Højde, at man kun kan se de øverste Fugle som smaa hvide Prikker. De Gange, jeg har besøgt Fjeldet, har der altid været flere Ørne og Falke, som fouragerede af Maageungerne, og disse Rovfugle have deres Reder ganske i Nærheden af dette Fjeld. Paa den Tid, *L. tridactylus* har Æg og smaa Unger, er Fjorden her i Godthaabs Distrikt, i Nærheden af Fuglefjeldene, saa at sige opfyldt med Angmarsetter (*Mallotus arcticus*), og Sælhundene, som forfølge denne Fisk fra neden, hjelpe til at gjøre Fangsten lettere for Fuglene; alt som Ungerne voxe og altsaa længere kunne undvære Føde og Moderens Varme, maa Føden søges længere borte, og mod Slutningen af Juli ser man, ved Godthaab, Flokke af disse Fugle, som, efter Direktionen at dømme, komme fra Ivnajuagtok, der ligger 10 Mile indenfor Godthaab, at trække ind og ud især Morgen og Aften."

Ved Agpamiut Nord for Sukkertoppen nævner Giesecke den som almindelig, under 11te Juli 1808.

I Amerdlok-Fjord tæt Syd for Holstenborg saa J. A. D. Jensen den fiskende i utallig Mængde i Juni 1884.

I Aulatsivik-Fjord Syd for Christianshaab blev den set af Kolthoff i Juli 1883.

Fra Kangatsiak Syd for Egedesminde modtog Fencker dens Æg i 1880.

Paa Grønne-Ejland i Disko-Bugt fandt Fencker adskillige ynglende i Juni 1880.

Ved Klaushavn saa Fencker den i Begyndelsen af Maj 1880, ved Jakobshavn i Maj 1881.

Paa Brændevinsskjærene Syd for Disko ynglede den i Juli 1879, meddeler Fencker.

(*Larus tridactylus.*)

Som almindelig paa Disko nævnes den af Giesecke i 1807 og 1813. Særlig omtales Mallemukke-Fjeldet Kakugdluit paa Øens Vestside som Bolig for en stor Mængde Rider sammen med andre Maager og Stormfugle.

Som ynglende paa Ritenbenk Fuglefjeld paa Arveprindsens-Ø nævnes den af Traustedt i 1892. Som kommende dertil i større Mængde opføres den af Fencker 19de April 1891.

Ved de aabne Vaager i Vaigat var den at se 21de April 1892, efter Fencker.

Som ynglende i Umanak-Egnen nævnes den af Vahl, i Brev af 1834. — I Karajak-Fjord saa Vanhöffen den ynglende i 1892—93.

Ved Upernivik yngler den, som meddelt af Vahl i 1834 og af Fencker i 1885—89, men ikke i nogen stor Mængde. I 1885 saa Fencker den første Gang 15de Maj. I 1886 bleve flere sete 6te Maj, i 87 ligeledes 18de Maj. 5te September 89 trak store Flokke mod Syd, unge og gamle.

Ved Berry-Island, paa 73° 20′, blev den set af Sutherland 12te Juni 1850.

Paa Øen Uiordlersuak, Nord for Upernivik paa 73° 25′, paa stejle Klippevægge, nævner Giesecke den, under 23de Juli 1807, som ynglende i tusindvis sammen med andre Maager.

Fra Baffins-Bugt nævnes den af Feilden i Sommeren 1876 og af Ohlin i Sommeren 1894. Stone nævner den fra Melville-Bugt fra Juli 1891, paa 75° omtrent, og fra Kap York fra Juli 1892.

Ved Providence-Cliffs Nord for Kap York fandt Kane den ynglende i Mængde i Juli 1855.

Ved Port Foulke saa Feilden enkelte flyvende over aabent Vand 28de Juli 1875; ingen viste sig nordligere i Smith-Sund.

I Kennedy-Kanal blev den set af Morton, paa Kane's Rejse, sidst i Juni 1854.

Ved Thank-God-Harbour blev den, efter Bessels, skudt 12te September 1871. Samme Sted var den kun sjelden at se i Sommeren 1872.

Flokke skulle være sete i Newman-Bugt i Juni 1872, efter Bessels.

Fra den sydlige Del af Østkysten nævnes den af Graah i 1832.

Udfor Angmagsalik blev den, efter Bay, set i September 1892. — Som ynglende i Egnen nævnes den af J. Petersen i 1897.

I Scoresby-Sund blev den i 1891—92 kun set et Par Gange, som Bay melder. Almindeligere var den ved Yderkysten.

I Drivisen udfor Østkysten saa Bay den ikke sjelden i 1891—92, i mindre Flokke.

Knogler i Mængde fra en gammel eskimoisk Kjøkkenmødding ved Nusak, paa Nugsuak Halvø, haves i Museet.

Arten er circumpolar, med vid Udbredelse ogsaa mod Syd. Den yngler ogsaa paa Færøerne, Island, Jan Mayen, Spitsbergen, i Labrador og paa Vestkysten af Davis-Strædet.

67. **Larus sabini** Sab. **Kløfthalet Maage.**

Larus sabini Sab.: J. Sabine, Transact. Linn. Soc. London, XII, 1818, p. 520. — E. Sabine, ibd., p. 551. — Reinhardt sen., Vidensk. Selsk. Skr., VII, 1838, p. 93. — *Zema sabini*: Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 423. — Paulsen i den tyske Oversættelse af Holbøll's Afhandl., 1846, p. 53, pl. — *Xema sabini* (Sab.): Reinhardt jun., Ibis 1861, p. 19. — Dresser, Birds of Europe, VIII, 1874. — Bessels, Amer. Nordp. Exp., 1879, p. 312 — Hagerup, Birds of Greenl., 1891, p. 47.

Xema sabini (Sab.): Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., II, 1884. — Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — Saunders, Catal. Birds Brit. Mus. XXV, 1896.

Vestgrønlandsk. Kejukingoak. (Fabricius, for „*Larus cinerarius*“. Sammenl. Giesecke.)

Museets 13 foreliggende grønlandske Skind have alle en velformet Bagtaa, om den end kun er en meget lille Vantrivning; paa et Skind fra Nord-Amerikas Kyst Øst for Fort Anderson er Bagtaaen paa begge Fødder kun en lille vorteformet Stump, næsten ganske som sædvanlig hos *Larus tridactylus*, med en yderst lille Levning af Klo.

Den Kløfthalede Maage yngler i ringe Mængde ved den nordlige Del af Grønlands Vestkyst; paa Vandring viser den sig jevnlig andre Steder ved Kysterne; ogsaa ved Nordkysten er den set. Om dens Færden vides kun lidt.

Den første Efterretning, der haves om Arten, er saa godt som sikkert hvad Fabricius skriver under Navnet *Larus cinerarius*, et Navn, som Linné havde givet Hættemaagen i Vinterdragt. Fabricius beskriver den som hvid med graa Ryg og med en mørk Plet bag Øjet. Selv havde han kun én Gang set den flyvende, og det var med Tvivl, ar han henførte den til *L. cinerarius*. Grønlænderne sagde, at den var sjelden; de kaldte den Kejukingoak. — Hvad

(*Larus sabini.*)

Fabricius har set har utvivlsomt været *Larus sabini* i Vinterdragt eller maaske i Ungedragt.

En Han og en Hun skudte paa Hunde-Ejland i Disko-Bugt i Oktober 1806 af Kjøbmand Mørck sendtes af Giesecke til Museet i Wien, efter hvad Reinhardt sen. meddeler (se ogsaa Saunders, Proceed. Zool. Soc. London 1878, p. 210). Det var første Gang, Arten bragtes til Europa.

Under 2den Maj 1813 skriver Giesecke i Godhavn, at en lille Maage-Art, som Grønlænderne kaldte Kejukik eller Kejukingoak (det samme Navn, som Grønlænderne havde for Fabricius' *Larus cinerarius*), i dette Foraar havde indfundet sig i Mængde; ellers var den sjelden, og den ynglede ikke i Landet. Der kan vel neppe have været Tale om nogen anden Art end *Larus sabini.*

Arten fandtes af E. Sabine den 25de Juli 1818 ynglende paa tre smaa Klippe-Øer, Sabine-Øerne, i Melville-Bugt, omtrent paa 75°. Den var der i anselig Mængde sammen med *Sterna macrura.* Æggene, 2 i hvert Kuld, laa paa den blotte Grund, blandede mellem Ternernes Æg, og Ungerne vare ifærd med at komme frem. Som andre Maager søgte de voxne at forsvare deres Yngel. Paa Strandbredden gik de og opsamlede smaa Krebsdyr, der vare skyllede iland. — I 1838 modtog Museet i Kjøbenhavn et Skind af en ung Fugl fra Godhavn, indsendt af Fasting. I 1840 skrev Holbøll, at han fra Kangek Vest udfor Godthaab havde faaet en ung Fugl bragt af Grønlændere, der sagde, at de om Efteraaret undertiden saa Fuglen, naar de vare paa Fangst langt tilsøs. I 1846 afbildede Paulsen en ung Fugl fra Grønland. En ung Fugl skudt ved Jakobshavn 17de September 1849 modtog Museet fra Rudolph. En gammel Hun, ogsaa fra Jakobshavn, modtoges fra Rudolph i 1851. En ung Fugl fra Godhavn, 6te September 1856, indsendtes af Olrik. En gammel og en ung Fugl fra Disko-Bugt, 1867, hjembragte af Whymper, findes i British Museum, efter Dresser og Saunders. En ung Fugl, skudt under en Storm ved Egedesminde i November 1867, indsendtes af Olrik til Museet i Kjøbenhavn (den findes her ikke mere). 5te og 17de Juli 1872 nævnes den som skudt ved Thank-God-Harbour af Deltagerne i „Polaris"-Rejsen; nogle faa Gange ellers skulde den være set i Egnen. En gammel og en ung skudte ved Christianshaab i Foraaret 1879 nævnes i Fencker's Dagbog. En ung Fugl fra Nugsuak, Efteraar 1879, har Museet faaet fra Fencker; en anden nævner han som skudt samme Sted i Juni 79. Ligeledes er fra Fencker modtaget en ung Fugl

fra Ikamiut ved Egedesminde, September 1881; en anden nævner han fra Jakobshavn samme Efteraar. En gammel Han blev i Foraaret 1884 skudt ved Jakobshavn, skriver Fencker. Efter Meddelelse fra P. Müller til Fencker blev i Foraaret 1885 en Hun skudt paa Tørve-Øen ved Christianshaab mellem Terner; Fencker tilføjer, at han selv tidligere havde hørt om Arten dér og selv en Gang dér havde set den, og han mener, at den af og til yngler enkeltvis ved Christianshaab. Ved Klaushavn blev, ogsaa efter Fencker, en skudt i Foraaret 1885. En gammel Fugl fra Søndre-Upernivik modtog Fencker i Juli 1885. En ung Fugl fra Godthaab, 11te September 1885, indsendtes af Bistrup. I 1887 meddelte Fencker, at han ved Upernivik to Gange havde set en gammel Fugl om Foraaret. En ung Fugl fra Godthaab modtoges i Museet fra Drechsel i 1887. En ung Fugl fra Syd-Prøven, September 1889, indsendtes af Lytzen. En gammel Fugl blev i Efteraaret 1890 skudt ved Godhavn, efter Fencker. I 1891 skriver Fencker, at P. Müller oftere har iagttaget Arten i Sydøst-Bugten Syd for Christianshaab, hvad der styrker hans Tro paa, at den yngler der. I Benzon's Samling skal der have været 9 Skind fra forskjellige Steder paa Grønlands Vestkyst, meddeler Hagerup i 1891. (I Fencker's til Museet overgaaede Samling findes 4 grønlandske Skind uden nærmere Oplysning, alle af gamle Fugle i Sommerdragt; maaske ere de tildels ovenfor nævnte.)

Arten er circumpolar, ynglende højt mod Nord, vandrende, undertiden langt mod Syd, som til Syd-Amerikas Kyst. Den har vist sig, mere eller mindre tilfældig, ogsaa ved Færøerne, Jan Mayen, Spitsbergen, Labrador, Vestkysten af Davis-Strædet og Grinnell-Land.

68. **Larus roseus** Macgill. **Kilehalet Maage.**

Rhodostethia rosea (Macgill.): Reinhardt jun., Ibis 1861, p. 18. — Id., Vidensk. Medd. 1865, p. 241; 1874, p. 183. — Saunders, Proceed. Zool. Soc. London 1878, p. 208. (*Larus collaris* Schreibers er et Haandskrift-Navn givet til Giesecke's Expl. i Museet i Wien, teste Saunders.) — Bessels, Amer. Nordp. Exp., 1879, p. 478. — *Larus rossi*: Seebohm, Proceed. Zool. Soc. London 1886, p. 82.

Rhodostethia rosea (Macgill.): Dresser, Birds of Europe, VIII, 1877. — Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., II, 1884. — Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — Saunders, Catal. Birds Brit. Mus. XXV, 1896.

Den nyeste samlede Oversigt over, hvad der vides om Artens Forekomst, findes hos Palmén, Vega-Exp. Vetensk. Iaktt., V, 1887, p. 352—355. Se desuden Nansen, Fram over Polhavet, 1ste Del, 1897, p. 379.

(*Larus roseus.*)

Den Kilehalede Maage har nogle faa Gange vist sig paa Grønlands Vestkyst, oftest paa den nordlige Del.

I 1818 modtog Museet i Wien et Skind fra Grønlands Vestkyst, indsamlet af Giesecke, der rejste i Grønland fra 1806 til 1813; Arten var ikke før bragt til Europa. Holbøll skal mod Slutningen af sin Levetid have haft et Skind fra Grønland. I 1863 modtog Museet i Kjøbenhavn et Skind af en gammel Fugl skudt ved Jakobshavn. I 1863 blev en gammel Fugl skudt ved Sukkertoppen og indsendt til Museet af Rink. I 1869 bleve to gamle Fugle skudte, den ene paa Grønne-Ejland i Disko-Bugt, den anden i den nordre Arm af Fjorden Tasiusak ved Klaushavn; begge indsendtes til Museet af Pfaff (det ene er senere bortbyttet til Cambridge). I 1873, 19de Juni, iagttog Bessels en enkelt gammel Fugl i Melville-Bugt. I 1885, den 15de Juni, bleve Han og Hun, gamle Fugle, skudte paa Øerne udfor Ikamiut, Øst for Egedesminde (Syd for Christianshaab) af P. Müller; den ene af dem kom til Seebohm. (Det sagdes, efter Seebohm, at der paa Stedet var fundet Rede og Æg af samme Art; men det paagjeldende Æg har maaske snarere været af *Larus sabini*. Cf. Saunders, Manual of British Birds, 1889, p. 644. Fencker gjengiver P. Müller's Meddelelse i Brev til ham om denne Tildragelse med de Ord, at de to Fugle vare skudte nævnte Sted „under Omstændigheder, der lode formode, at de havde ynglet der.") Et Skind af en gammel Han, skudt i Sydøst-Bugten Syd for Christianshaab i Juli 1890, er med Fencker's Samling kommet til Museet. Efter Meddelelse fra P. Müller til Vanhöffen skulde der i 1892—93 være skudt tre ved Jakobshavn.

Arten synes nærmest at være nordpacifisk, ynglende meget højt mod Nord, maaske ved Wrangel-Land; dens Ynglesteder ere endnu ukjendte. Nord for Bering-Strædet er den set i store Flokke; enkeltvis eller i Smaaflokke har den vist sig adskillige Steder ved Ishavets Kyster; kun sjelden er den set længere mod Syd, en Gang ved Færøerne og en Gang ved Helgoland.

69. **Larus eburneus** Phipps. **Ismaage.**

Larus candidus Müll.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 103. — *Larus eburneus* & *L. brachytarsus* n. sp.: Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 421 & 422. — *Pagophila eburnea* (Gmel.) & *P. brachytarsa* (Holb.): Reinhardt jun., Ibis 1861, p. 18.

Pagophila eburnea (Phipps): Dresser, Birds of Europe, VII, 1877. — Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., II, 1884. — Coues, Key

N. Amer. Birds, 1884. — *Gavia alba* (Gunn.): Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — *Pagophila eburnea* (Phipps): Saunders, Catal. Birds Brit. Mus. XXV, 1896.

Vestgrønlandsk. Naiauarsuk: en sjelden Maage. (Fabricius.) — Naujavarssuk. (Rink.)

Blandt Museets 24 grønlandske Ismaage-Skind vexler Vingelængden fra 310 til 360^{mm}, Mellemfoden fra 34 til 41. Der er blandt dem enkelte, der have næsten lige saa lange Vinger som Holbøll's „*Larus brachytarsus*", hvis Vingelængde skal være 1′ 2″ (ca. 365^{mm}) (medens *L. eburneus* efter Holbøll kun har 1′ 1″, ɔ: 340^{mm}); men de, der have de lange Vinger, have tilsvarende lang Mellemfod, medens Mellemfoden hos den langvingede „*L. brachytarsus*" skal være særlig kort (1″ til 1″ 1‴, efter Holbøll, ca. 26 til 28^{mm}). Noget, der ganske kunde svare til „*L. brachytarsus*", haves altsaa ikke.

Ismaagen er funden ynglende ved Grønlands Nordkyst; maaske yngler den ogsaa nordligst paa Vest- og Østkyst; sydligere viser den sig kun mere tilfældig ved Kysterne. Efter Holbøll kan den vise sig ved Vestkysten til næsten alle Aarstider; men oftest kommer den Efteraar og Vinter under og efter svære Storme og da undertiden i Mængde. Mest synes den at holde sig ude over Havet; ofte er den set i Drivis. I dens Mave har Holbøll fundet Levninger af Fiske; Kane har set den fange og flyve bort med saarede Søkonger. Dens Redeplads er paa Klipper ved Havet, hvor den ruger flokkevis.

Ved Nanortalik saa Vahl en enkelt i Vinteren 1828—29, som meddelt i Haandskrift. Fra samme Sted, fra Vinteren 1885, har Museet modtaget den.

Skind fra Julianehaab haves i Museet i Kjøbenhavn, modtagne i 1847 og 80.

Ved Ivigtut saa Hagerup en enkelt flyvende blandt Rider under en Sydøst-Storm med Regn en 1ste Juni. Tidligere skulde adskillige være skudte omkring Ivigtut; 3 Skind tagne for nogle faa Aar siden kom i Hagerup's Eje. — Sidst i December 1890 blev en ung Fugl bragt til Helms af en Grønlænder, der ikke kjendte den; den havde siddet paa et Isstykke sammen med 5 andre lignende og en helt hvid, altsaa gammel.

(*Larus eburneus.*)

Ved Narsalik Syd for Frederikshaab blev, efter Helms, en gammel Fugl skudt i Vinteren 1892—93.

Ved Frederikshaab nævner Fabricius den i sit Haandskrift som en sjelden Gjæst. Fra Egnen har Museet modtaget tre Skind i 1829, et i 33 og et i 95.

Fra Fiskenæs har Museet modtaget Skind i 1841 og 46. Finsch nævner Skind fra samme Egn fra 10de Oktober og 11te November 1873 og 1ste Januar 74.

Ved Godthaab saa Giesecke flere 9de November 1808. — I Brev fra 1823 meddeler Holbøll, at han dér kun havde faaet nogle unge Fugle. — Efter Fencker var den meget almindelig ved Godthaab midt i November 1892; mest saaes unge Fugle. Ligeledes i Januar 93 nævnes den som almindelig ved Kysten efter Storm af SV. med Snefog.

Fra Kangatsiak ved Egedesminde modtog Fencker Skind fra Foraaret 1880 og fra December 83.

Fra Christianshaab nævnes den af Fencker i December 1883.

Ved Klaushavn nævner Fencker den som skudt i November 1879. Ligeledes i Februar 1880; den skulde da være talrig ved Vaagerne. Ogsaa opføres den fra Juni samme Aar, fra November 81 og fra 1885.

Fra Jakobshavn haves i Museet Skind fra 5te og 6te December 1846. Fencker nævner den som set dér først i Maj 1881 og som skudt i Februar 83 og i Efteraaret 90.

Fra Godhavn haves Skind fra 12te og 20de Oktober 1878, modtagne fra Fencker. 7de December 1879 saa Fencker dér tre unge Fugle.

Fra Sarkak Nord for Ritenbenk fik Fencker den i November 1891.

I Egnen ved Upernivik er den efter Fencker temmelig almindelig Foraar og Efteraar; den yngler der neppe. Han nævner den fra Søndre-Upernivik, Prøven, Upernivik, Arpik og Tasiusak jevnlig i Aarene 1884—87, ofte fra November og December, men ogsaa et Par Gange fra Maj; og i Slutningen af September 87 var den ret almindelig ved Upernivik. I 1878 skulde den have været meget talrig om Foraaret ved Tasiusak i Flokke.

I Baffins-Bugt fandt Sabine den almindelig i Sommeren 1818. Paa Isen i Melville-Bugt saa Sutherland nogle faa 10de Juli 1850. I samme Egn nævnes den af Walker i 1858. Fra Melville-Bugt

nævnes den ogsaa af Bessels i Juni 1873. I „Middle Ice“ Syd for Kap York saa Nares nogle faa i Juli 1875. Fra samme Egn nævnes den af Feilden i Efteraaret 1876. 8 Hanner nævnes af Stone som skudte i Melville-Bugt fra 6te til 17de Juli 1891. Ohlin saa den i Pakisen i Melville-Bugt 21de Juli 1894, for første Gang paa Rejsen.

Paa Northumberland-Ø saa Bessels enkelte 8de Juni 1873.

I Murchison-Sund ved Inglefield-Bugt nævner Ohlin en enkelt som skudt 26de Juli 1894; andre bleve ikke sete. — Fra Mc Cormick-Bugt nævner Stone den som skudt 17de Juli 1892.

I Smith-Sund indtil omtrent 82° fandt Feilden den almindelig i 1875—76.

Ved Rensselaer-Bugt nævnes den af Kane som set 18de Juni 1854.

Ved Kennedy-Kanal blev den set af Morton, paa Kane's Rejse, sidst i Juni 1854; 24de Juni saa han omtrent 6 flyvende skrigende omkring deres Tilholdssted i de høje Klipper i Kap Constitution.

I Halls-Hav blev, efter Greely, en skudt 7de August 1881.

Ved Thank-God-Harbour var den, efter Bessels, i 1872 ret almindelig.

Ved Newman-Bugt blev, efter Bessels, en enkelt set 11te Juni 1872, ligeledes 14de Juni.

Ved Scoresby-Sund blev den, efter Bay, set ret ofte i 1891—92, endogsaa helt inde i Nærheden af Danmarks-Ø; oftest viste den sig parvis; maaske ynglede den ved Fjorden. I 1891 blev den set sidste Gang 25de September.

Langs den nordlige Del af Østkysten iagttoges den i betydelig Mængde af Scoresby i Sommeren 1822.

I Drivisen udfor Østkysten blev den set flere Gange af Deltagerne i „Germania“- og „Hansa“-Rejsen i 1869—70; Buchholz nævner den saaledes som skudt 22de Juli, 28de August og 2den September 1869 i Drivisen Nord for 74°. — Efter Bay viste den sig i 1891—92 i den tætte Del af Drivisen i smaa Flokke, der særlig søgte til Aadsler af Bjørne og Sæler.

Arten er circumpolar, ynglende højt mod Nord, kun lidt vandrende; den viser sig kun sjelden ved Island, Færøerne, de Britiske Øer, Labrador o. s. v. Den yngler ogsaa paa Spitsbergen og paa Grinnell-Land.

70. Sterna macrura Naum. Havterne.

Sterna hirundo L.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 105. — *Sterna arctica*: Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 411. — *Sterna macroura* Naum.: Reinhardt jun., Vidensk. Medd. 1853, p. 85 (kun Navnet).

Sterna hirundo L.: Dresser, Birds of Europe, VIII, 1872. — *Sterna paradisæa* Brünn.: Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., II, 1884. — *Sterna macrura*: Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Sterna paradisæa* Brünn.: Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — *Sterna macrura* Naum.: Saunders, Catal. Birds Brit. Mus. XXV, 1896.

Vestgrønlandsk. Imerkoteilak, et Navn, der maaske staar i Forbindelse med Ordet Imek, Vand. (Fabricius.) — Kleinschmidt skriver Navnet Imer-kutailak og oversætter det ved „lyskeløs", hvad der maaske kunde have Hensyn til Artens smaa Baglemmer.

Havternen findes som almindelig ynglende Trækfugl langs baade Vest-, Nord- og Østkyst, talrigst synes den at være i Nord-Grønland; efter Holbøll er der dog en Strækning paa Vestkysten, omtrent mellem $65\frac{1}{2}°$ og $67\frac{1}{2}°$, hvor den ikke yngler, skjønt Stederne maatte synes indbydende for den. Den skal, efter Holbøll, vise sig i Davis-Strædet allerede i April, men ikke komme til Ynglepladserne paa Vestkysten førend i Maj; ved Nord- og Østkysten indfinder den sig endnu senere. I Oktober skal den endnu kunne sees i Davis-Strædet. I Vandretiden holder den sig mest ude over det aabne Hav; i Yngletiden færdes den maaske mest ved de ydre Øer, men kommer ogsaa ind i Fjordene og til ferske Søer inde i Land; den er endogsaa om Sommeren set flyvende langt inde over Indlandsisen. Dens Føde er Smaafiske og især Krebsdyr, særlig nævner Holbøll *Euthemisto libellula*; *Clione* skal den ogsaa tage. Til Redeplads vælger den mest flade smaa Øer, baade i Havet og i det ferske Vand; den ruger dér flokkevis. Æggene lægges i Juni. At Ternerne vide at forsvare deres Redepladser mod Fjender, er jo kjendt nok; naar Ravnen flyver til Ægholmene for at stjæle Æg og viser sig paa Ternernes Omraade, skal det, som Fabricius meddeler i sit Haandskrift, kunne hænde, at de i Flok forfølge den og støde den ihjel.

Paa Øerne udfor Sermersok, Nord for Nanortalik, saa Vahl den i stor Mængde i August 1828, som meddelt i Haandskrift.

Paa Øerne Vest for Julianehaab fandt Giesecke den ynglende

i Mængde rundt omkring, August 1809. — I samme Egn, ved Kagsimiut, blev den set af Bruun 7de og 8de Juni 1894. En enkelt Gang saa Bruun den ogsaa i Tunugdliarfik-Fjord.

I Sundet Torsukatak omtrent 4 Mile SØ. for Arsuk yngler den i Mængde, efter hvad Grønlænderne meddelte Helms, der baade i 1890 og 93 saa flere Terner, som vare skudte dér om Sommeren. — Ved selve Arsuk eller ved Ivigtut blev den ikke set hverken af Hagerup, Krabbe eller Helms. Fra Egnen Nord for Arsuk fik Helms derimod en i September 1893.

Flere Mile inde over Indlandsisen mellem Arsuk og Frederikshaab i Dagene mellem 16de og 22de Juni 1893 hændte det to Morgener, at Terner fløj skrigende fra NØ. mod SV., som Garde meddeler.

Sikkert ved Frederikshaab er det, at Fabricius har lært Arten godt at kjende.

Fra Fiskenæs nævnes den af Finsch i 1877 som skudt 20de August.

Paa Kitsigsut-Øerne (Kok-Øerne) udfor Mundingen af Godthaab-Fjord nævnes den af Giesecke i Juli 1810 som ynglende i Mængde. Samme Sted nævnes den ligeledes af J. A. D. Jensen i 1885. — Raben fandt den i Sommeren 1823 ynglende i store Flokke paa Øer i Godthaab-Fjord. — Som almindelig i Egnen nævnes den af Holbøll i Brev fra 1822.

Som almindelig paa Øerne Nord for Agto, Syd for Egedesminde, omtales den af J. A. D. Jensen i 1879.

Paa Øen Krajok ved Egedesminde fandt Traustedt den ynglende i 1892, i Juni.

Paa Øen Savik udfor Christianshaab yngler den i stor Mængde, skriver Fencker i 1880. Ved Christianshaab indbragtes de første Æg i 1880 den 4de Juni, i 1883 den 6te Juli.

Som talrig ynglende paa Øerne ude i Disko-Bugt opføres den allerede af Fabricius. — Ogsaa Giesecke fandt den dér i Mængde. Under 13de Juni 1812 omtaler han den som ynglende paa Øen Komavik ved Kronprindsens-Ejland. Samme Sted saa han den i uhyre Mængde 19de Juni 1813; men Æg fandtes endnu ikke; først faa Dage forud var Ynglepladsen bleven snefri. Paa Brændevinsskjærene, NV. for Kronprindsens-Ejland, saa han den ligeledes 19de Juni 1813 i tusindvis; men kun nogle faa Æg vare at finde. Under 12te September 1812 skriver han, ved Egedesminde, at Ternerne for et Par Dage siden havde forladt Egnen. — Meget al-

(*Sterna macrura.*)

mindelig ynglende paa Kronprindsens-Ejland og omliggende Øer fandt Fencker den i Juli 1897.

Som ynglende paa smaa Øer i Mundingen af Disko-Fjord, paa Sydvestkysten af Disko, nævnes den af Giesecke, under 26de Juli 1812, og af Traustedt sidst i Juni 1892.

Paa Øerne ved Nugsuak saa Giesecke Terner i tusindvis i de første Dage af Juli 1811; deres Yngletid skulde lige være begyndt.

I Umanak-Fjord, i aabne Render i Isen, fiskede Terner i Mængde 7de Juni 1811, meddeler Giesecke. — Paa de smaa flade Øer Kekertat, Syd for Svartenhuk-Halvø, nævner Steenstrup den i 1878 som rugende i stor Mængde.

Ved Upernivik yngler den, efter Fencker. De første Æg i 1886 indbragtes 14de Juni. Mod Slutningen af August 88 nævnes den som endnu talrig.

Ved Berry-Island, paa 73° 20′, blev den set af Sutherland 12te Juni 1850.

Paa Sabine-Øerne i Melville-Bugt fandt Sabine den ynglende 25de Juli 1818, sammen med *Larus sabini.*

Paa Dalrymple-Ø fandt Bessels den i Flokke midt i Juni 1873.

I Murchison-Sund og andre Steder ved Inglefield-Bugt saa Ohlin nogle faa i Sommeren 1894.

Fra Mc Cormick-Bugt nævner Stone adskillige som skudte mellem 1ste og 4de August 1892.

Som kommende til Port Foulke i Begyndelsen af Juni 1861 omtales den af Hayes; de første Æg fandtes 28de Juni.

Ved Rensselaer-Bugt nævner Kane nogle Terner som komne 25de Juni 1854.

Ved Kennedy-Kanal Syd for Kap Jefferson fandt Morton den i stor Mængde 21de Juni 1854, paa Kane's Rejse; Hundreder fløj i Flokke, skrigende.

Ved Thank-God-Harbour nævner Bessels den som almindelig ynglende i 1872.

Midt ude i Davis-Strædet blev den, efter Carl Petersen, i 1858 set første Gang 14de April.

Fra Østkystens sydlige Del nævnes den af Graah i 1832.

Ved Angmagsalik yngler den, meddeler J. Petersen i 1897.

I den indre Del af Scoresby-Sund var den, efter Bay, meget almindelig i 1891—92. I 1891 blev den set sidste Gang 4de September. 16de Juni 1892 viste den sig igjen, i Flokke paa 15—20; Isen var dengang endnu langtfra begyndt at bryde op, og Ternerne

levede af de Krebsdyr, der kom op gjennem Revner i Fjord-Isen. 10de Augst 1891 fandtes en ikke flyvefærdig Unge paa Gaaseland.

Som set paa Jameson-Land i Juli 1822 og ved Bontekoe-Ø i Juni nævnes den af Scoresby.

Efter Pansch fandtes den, i 1869—70, ret talrig paa Jackson-Ø. 10de Juni 1870 iagttoges omtrent 200 paa Sydvest-Siden af Hvalros-Ø, ved Sabine-Ø, hvor den ynglede; et Æg blev fundet paa Stranden. Ved Shannon-Ø var den i ringe Mængde.

I den tætte Del af Drivisen udfor Østkysten saa Bay et Par Stykker i 1891—92.

Arten er circumpolar, med vid Udbredelse, ynglende yderst mod Nord og i middelvarme Egne, langt vandrende, undertiden til Syd-Afrikas Kyst, o. s. v. Den yngler ogsaa paa Færøerne, Island, Jan Mayen, Spitsbergen, Labrador, Vestkysten af Davis-Strædet og Grinnell-Land.

71. **Lestris parasitica** auctorum. **Kjove.**

Catharacta parasitica (L.): Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 103. — *Lestris parasitica*: Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 435. — *Stercorarius parasiticus* (L.): Reinhardt jun., Vidensk. Medd. 1853, p. 85 (kun Navnet).

Stercorarius crepidatus (Banks): Dresser, Birds of Europe, VIII, 1876. — *Stercorarius parasiticus* (L.): Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., II, 1884. — Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — *Stercorarius crepidatus* (Banks): Saunders, Catal. Birds Brit. Mus. XXV, 1896.

Vestgrønlandsk. Isingak, Meriarsairsok. (Fabricius.) — Isungak. (Rink, Helms.)

Af Museets 17 udfarvede grønlandske Skind (Skind af 2 yngre og 3 Unger haves desuden) ere tre næsten ensfarvet sodbrune; fire ere ligeledes sodbrune, men med et gulligt Baand om Halsen og med mørkere Isse; fem ere sodbrune med et bredt hvidgult Halsbaand, mørkere Isse, det meste af Undersiden hvid, men med et mørkt Baand over Brystet; fem ere som foregaaende, men uden mørkt Baand over Brystet. — Foden hos de udvoxne er sort eller sort med større eller mindre blaalige Pletter, baade paa Mellemfod og paa Tær og Svømmehud.

Kjoven yngler langs Grønlands Vestkyst, talrigst mod Syd; ved Nordkysten er den iagttagen; ved Østkysten er den ikke

(*Lestris parasitica.*)

eftervist med Sikkerhed. Den er mest Trækfugl; efter Holbøll kommer den til Kysten i de første Dage af Maj og drager bort i August og September; men ikke helt forlader den Davis-Strædet; i stærke Storme kan den vise sig enkeltvis ved Kysten midt om Vinteren. Den færdes allevegne, baade ude over Havet og i Fjordene. Føden faar den mest ved at rane den fra andre Fugle; især skal den, i Flugten, jage Riden, den Hvidvingede Maage og den Rødstrubede Lom og tvinge dem til at afgive de Fiske, som de have fanget; selv skal den dog ogsaa ganske godt kunne fange Smaafiske i Havets Overflade. Reden bygges af Græs og Mos paa Tuer i Moser eller paa Sletter. Hvert Par lever for sig. Æggene lægges i Juni.

Ved Julianehaab saa Bruun den i Juni 1894 af og til i Tunugdliarfik-Fjord ved Igaliko-Tangen; en blev skudt.

Ved Ivigtut saa Hagerup i Sommeren 1888 ofte en mørk og en lys Kjove over Fjorden jage Riderne; de ynglede vist i Nærheden. — 6te Juni 1890 saa Krabbe en hvidbrystet Kjove blive skudt ved Ivigtut, medens den forfulgte en Ride.

En mørk Hun skudt udfor Arsuk 5te August 1893 nævnes af Helms (der har givet Skindet til Museet). Arten ynglede neppe ved Arsuk-Fjord.

Ved Frederikshaab havde Fabricius ofte set den ynglende; Unger havde han holdt i Fangenskab, og han havde set deres Dragtskifte. — Et Skind derfra, modtaget i 1883, haves i Museet.

Paa Kitsigsut-Øerne udfor Mundingen af Godthaab-Fjord fandt Raben flere ynglende i Sommeren 1823. — Paa en Ø i Nærheden af Godthaab saa Holbøll tre Aar i Rad et ynglende Par, Hannen mørk, Hunnen lys; i det 3dje Aar blev Hunnen bortskudt; i det 4de Aar medbragte Hannen igjen en lys Hun. — Flere Skind fra Godthaab haves i Museet, modtagne i 1832 og 48.

Æg fra Kangatsiak Syd for Egedesminde modtog Fencker i 1880.

I Sydøst-Bugten Øst for Egedesminde saa Fencker den talrig midt i August 1883.

Paa Grønne-Ejland i Disko-Bugt fandt Fencker den ynglende spredt midt i Juni 1880. I 1883 fik han Æg derfra 7de Juni.

Ved Christianshaab modtog Fencker i 1880 de første Æg 2den Juni. Paa Øen Savik udfor Christianshaab fandt han 12te Juni samme Aar 150 Par, eller maaske flere, ynglende paa en Mose-

Strækning øverst paa Øen, overgroet med Græs og Lav, afbrudt af lave Klipper; hvert Par havde et Omraade for sig, omtrent 100 Alen i Udstrækning; ingen andre Fugle ynglede paa Stedet; en Blisgaas, der kom flyvende, blev strax bortjagen af Kjoverne. Almindelig ynglende paa Jakobs-Holm lidt Nord for Christianshaab fandt han den i Begyndelsen af August 1883. Skind derfra, fra 9de August 83, haves i Museet.

Et Skind fra Jakobshavn, 12te Juni 1847, findes ligeledes i Museet.

Paa Kronprindsens-Ejland i Disko-Bugt fandt Fencker den ynglende sidst i Juli 1879. Skind derfra haves i Museet.

Flere Skind fra Godhavn fra 1861 haves ligeledes i Museet. Fra Skandsen paa Sydkysten af Disko modtog Fencker den i Juni 1879.

Et Skind fra Niakornak paa Nordsiden af Nugsuak-Halvø modtog Fencker i 1882.

(Ved Upernivik skal den ikke være set, efter Meddelelse af Fencker i 1887.)

Som set i Baffins-Bugt i Sommeren 1894 nævner Ohlin *Lestris parasitica*. (Om denne Art menes, er maaske ikke sikkert.)

Flere Skind fra Inglefield-Bugt og Omegn, 1891—92, nævnes af Stone: nogle fra Redcliff-House og Tukto-Valley, baade mørke og lyse, et fra Port Robinson, 1ste August, og et fra Mc Cormick-Bugt, 4de August 1892.

Ved Thank-God-Harbour nævnes den af Bessels som ofte set og skudt i Sommeren 1872. (Sammenl. *L. longicauda*.)

Fra den sydlige Del af Østkysten nævner Graah i 1832 *Lestris parasitica*. Artbestemmelsen er maaske ikke sikker.

Ved Kap Swainson paa Liverpool-Kyst saa Scoresby i Sommeren 1822 „*Larus crepidatus*, Black-toed Gull or Boatswain", men ikke talrig. Artbestemmelsen er maaske tvivlsom.

Arten er circumpolar, med vid Udbredelse, undertiden langt vandrende, indtil Kap o. s. v. Den yngler ogsaa paa Færøerne, Island, Jan Mayen, Spitsbergen og i det arktiske Amerika.

72. **Lestris longicauda** (Vieill.). **Lille Kjove.**

Lestris buffonii: Reinhardt sen., Vidensk. Selsk. Skr., VII, 1838, p 94. — Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 427. — *Stercorarius cephus* (Brünn.): Reinhardt jun., Vidensk. Medd. 1853, p. 85 (kun Navnet). — *Stercorarius buffonii* (Boie): Reinhardt jun., Ibis 1861, p. 16 (kun Navnet).

(*Lestris longicauda.*)

Stercorarius parasiticus (L.): Dresser, Birds of Europe, VIII, 1876. — *Stercorarius longicaudus* Vieill.: Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., II, 1884. — *Stercorarius buffoni*: Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Stercorarius longicaudus* Vieill.: Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — *Stercorarius parasiticus* (L.): Saunders, Catal. Birds Brit. Mus. XXV, 1896.

15 grønlandske Skind foreligge, deraf de 13 af udfarvede eller næsten udfarvede Fugle. De vise ganske lignende Forskjelligheder som Skindene af *L. parasitica.* Af de udvoxne Fugle er en næsten helt sodbrun, kun med svag Antydning af gult Baand om Halsen; en er sodbrun, med tydelig mørkere Hætte, med svagt gulligt Baand om Halsen og med hvidlig Bug; fem ere sodbrune med mørkere Hætte, bredt hvidgult Baand om Halsen og det meste af Undersiden hvidt; sex have den Farvetegning, der regnes for den typiske. Af de to unge Fugle i baandet Dragt er en mørk og en lys. — Mellemfoden hos de voxne Fugle er blaalig, dog ofte med større eller mindre sorte Pletter: selve Foden er sort.

(Trods Artens store Foranderlighed og dens store Lighed med *L. parasitica* har der, for de grønlandske Fugles Vedkommende, ikke været nogen Vanskelighed ved at kjende den. Dens Ejendommeligheder, at have et mindre Næb med kortere Voxhud, og at have hvidt Skaft kun paa de to yderste Svingfjer, have altid været vel udprægede. De gamle Fugle kunne desuden kjendes paa de endnu længere spidse Halefjer og paa den, væsenligst, blaalige Mellemfod. I den typiske Dragt kan den ogsaa kjendes paa den lysere graa Farve og paa, at Bugen bagtil er graa, ikke næsten helt hvid.)

Den Lille Kjove yngler paa den nordlige Del af Vest- og Østkyst og paa Nordkysten; Syd for 68° skal den kun sjelden sees ved Kysten. Den synes at være fuldstændig Trækfugl. Holbøll havde ikke set den jage andre Fugle; derimod saa han den fiske paa lignende Maade som Ternerne, og i dens Spiserør fandt han Levninger af Fiske og Krebsdyr; hvor Lemminger findes, skal den for en stor Del leve af dem, som det iagttoges af Feilden og Greely paa Grinnell-Land; ogsaa Planteføde skal den æde. Den yngler i Selskab og skal, efter Holbøll, næsten altid sees flokkevis.

Ved Fiskenæs nævnes den af Finsch i 1874 som skudt 18de August.

Mellem Holstenborg og Egedesminde nævner Holbøll den som skudt.

Paa Vester-Ejland ved Egedesminde skulde den, efter Meddelelse fra Kjøbmand Mørck til Holbøll, oftere vise sig flokkevis om Efteraaret.

To Æg tagne ved Sydøst-Bugten Øst for Egedesminde modtog Fencker i 1880. Et Skind fra Akugdlek paa en Ø i samme Bugt fik han i Juli 82 og to Skind ligeledes i Begyndelsen af Juli 84.

Paa Grønne-Ejland i Disko-Bugt fandt Fencker den ynglende faatallig midt i Juni 1880. Skind derfra, fra 19de Juni 80, haves i Museet.

Paa Jakobs-Holm, lidt Nord for Christianshaab, fandt Fencker to Par ynglende i Begyndelsen af August 1883. To Skind derfra, 9de August 83, haves i Museet.

Et Skind fra Jakobshavn, 21de Juni 1846, haves ligeledes i Museet.

En Flok, der havde sat sig i Nærheden af Godhavn, nævnes af Holbøll, der havde faaet én skudt ud af Flokken. — Efter Benzon, som meddelt hos Dresser i 1876, skulde den være funden ynglende paa Disko. — Ved Skandsen paa Sydkysten af Disko yngler den, skriver Fencker i 1879; fire modtog han derfra sidst i Juni. Fra samme Sted fik han i 1880 otte Fugle og to Æg, ligeledes i Sommeren 82 et Skind og fire Æg. Skind derfra haves i Museet.

Et Par Mile Syd for Upernivik var den eneste Redeplads, som Holbøll kjendte. — Ogsaa Fencker nævner den som ynglende ved Upernivik, men forholdsvis sjelden. Ved Tasiusak blev den skudt i Foraaret 1884, 17de Juni 87 ligeledes ved Upernivik og mod Slutningen af Juni ved Augpalartok. — Skind derfra haves i Museet.

Fra Melville-Bugt nævner Stone 7 som skudte 16de Juli 1891, af forskjellig Farve.

Som skudt i Tukto-Valley ved Inglefield-Bugt 1891—92 nævnes den af Stone.

Ved Thank-God-Harbour var den, efter Bessels, i Sommeren 1872 sjeldnere end *L. parasitica*. (Efter Feilden var derimod *L. longicauda* den eneste Art Kjove, der var at se i Smith-Sund i 1875—76.)

Inde i Scoresby-Sund var den, efter Bay, i 1891—92, meget

(*Listris longicauda.*)

almindelig, vistnok ynglende. 9de August 1891 blev der set en meget stor Flok, der vist var rede til at vandre bort. 3dje Juni blev den set første Gang i 1892; derefter viste den sig jevnlig paa Danmarks-Ø, enkeltvis eller parvis. Flere bleve skudte, og i deres Maver fandtes Plantelevninger, Næb af Blæksprutter, Fiskeben, og, en enkelt Gang, en hel voxen Lemming.

Ved den nordlige Del af Østkysten mente Scoresby at se den i Sommeren 1822, men ikke talrig; den omtales som *Larus parasiticus*, Arctic Gull; Artbestemmelsen er maaske tvivlsom.

Paa Hold-with-Hope bleve, efter Bay, flere sete og skudte i Juli 1891; de ynglede vist paa Stedet. (Et Skind hjembragtes.)

I Drivisen udfor den nordlige Del af Østkysten bleve enkelte sete i Juli 1870, meddeler Pansch (der ogsaa hjembragte et Skind, der omtales af Finsch), ligeledes om Sommeren 1891—92, efter hvad Bay meddeler.

Arten er circumpolar, ynglende højt mod Nord, undertiden vandrende mod Syd saa langt som til Middelhavet o. s. v. Den yngler ogsaa i Norge, paa Spitsbergen og Grinnell-Land.

73. **Lestris pomatorhina** (Temm.). **Mellemkjove.**

Lestris pomarina: Reinhardt sen.: Tidsskr. f. Naturv., Bd. 3, 1824, p. 73. — Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 424. — *Stercorarius pomarinus* (Temm.): Reinhardt jun., Vidensk. Medd. 1853, p. 85 (kun Navnet).

Stercorarius pomatorhinus (Temm.): Dresser, Birds of Europe, VIII, 1877. — *Stercorarius pomarinus* (Temm.): Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., II, 1884. — *Stercorarius pomatorhinus*: Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Stercorarius pomarinus* (Temm.): Manual N. Amer. Birds, 1887. — *Stercorarius pomatorhinus* (Temm.): Saunders, Catal. Birds Brit. Mus. XXV, 1896.

7 grønlandske Skind af voxne Fugle foreligge, de tre helt mørke, de andre med den sædvanlige Tegning.

Mellemkjoven yngler ret almindelig paa den nordlige Del af Vestkysten, i det mindste paa Strækningen mellem Holstenborg og Upernivik; sydligere ved Vestkysten er den sjelden og sees kun paa Vandring. Ved Østkysten er den kun set langt tilsøs. Den kommer som Trækfugl til Nord-Grønland midt i Maj eller senere og drager bort i September. Allermest lever den af Fiske, som den jager fra andre Fugle; ofte skal den jage i Selskab; selv kan den ogsaa fange. Paa Ynglestederne lever den flokkevis.

Et Skind fra Ivigtut, September 1897, har Museet faaet fra Helms.

Ved Holstenborg er den, efter Meddelelse fra Holbøll til Paulsen, funden ynglende i 1844.

En Yngleplads ved Bjørnenæs, Syd for Egedesminde, nævner Holbøll i 1840.

I Sydøst-Bugten, Øst for Egedesminde, saa Fencker den talrig midt i August 1883.

Paa Jakobs-Holm, lidt Nord for Christianshaab, saa Fencker nogle faa Par ynglende i Begyndelsen af August 1883.

Skind fra Klaushavn, Juni 1884, haves i Kjøbenhavns Museum.

Fra Jakobshavn haves ligeledes Skind i Museet, fra 1851. Paa Isfjorden ved Jakobshavn blev den skudt af Fencker sidst i August 1883.

En Yngleplads paa Disko, paa en Slette ved Godhavns Laxe-Elv, nævnes i 1840 af Holbøll, der desuden kjendte Arten som ynglende flere andre Steder. — Kumlien fandt den almindelig ynglende paa Sydkysten af Disko i August 1878. — Fra Skandsen paa Sydkysten af Disko modtog Fencker to i Juni 1879. — Som skudt ved Disko 7de August 1891 nævnes den af Stone.

Som ynglende ved Upernivik, men forholdsvis sjelden, opføres den af Fencker. En blev skudt mellem Prøven og Upernivik i August 1884. Fra Prøven nævnes den i Juli 85 og Juli 89. Ved Søndre-Upernivik saa han mange sidst i August og først i September 89; 11 bleve skudte. Skind fra Egnen haves i Museet, deriblandt et fra Kagsersuak, Juli 88.

Ved Randen af Drivisen udfor Østkysten saa Bay i 1892 flere Gange en større *Lestris*, der sikkert har været af denne Art.

Arten er circumpolar, ynglende højt mod Nord, undertiden vidt vandrende, saa at den har vist sig ogsaa ved Syd-Afrika o. s. v. I Europa synes den dog ikke at yngle; men den kommer der stadig paa Vandring og er set ogsaa ved Færøerne, Island og Jan Mayen. I Nord-Sibirien og i det arktiske Amerika, ogsaa paa Vestkysten af Davis-Strædet, derimod yngler den.

74. **Lestris catarrhactes** (L.). **Storkjove.**

Lestris catarractes: Raben, Tidsskr. f. Naturv., Bd. 3, 1824, p. 288. — Holbøll, Naturhist. Tidsskr, Bd. 4, 1843, p. 424. — *Stercorarius catarrhactes* (L.): Reinhardt jun., Vidensk. Medd. 1881, p. 186.

Stercorarius catarrhactes (L.): Dresser, Birds of Europe, VIII, 1875. — *Megalestris skua* (Brünn.): Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., II, 1884. — *Stercorarius skua*: Coues, Key, N. Amer. Birds, 1884. — *Megalestris catarrhactes* (L.): Saunders, Catal. Birds Brit. Mus. XXV, 1896.

(*Lestris catarrhactes.*)

Storkjoven er kun nogle faa Gange set ved Grønlands Kyst.

Den er først nævnet som grønlandsk af Raben, der i 1823 havde set en enkelt over Havet nær Grønland. Holbøll havde to Gange set den ved Grønlands Sydkyst, skriver han i 1840. I 1881 blev en skudt ved Umanak og af Møldrup sendt til Museet.

Arten er nordatlantisk, kun lidt vandrende, ynglende paa Shetlandsøerne, Færøerne, Island og maaske ved Hudson-Strædet.

75. Cepphus grylle (L.). Tejste.

Uria grylle (L.): Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 92. — Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 453.

Uria grylle (L.) & *U. mandti* Licht.: Dresser, Birds of Europe, VIII, 1877. — *Cepphus mandtii* (Licht.) & *C. grylle* (L.) & *C. motzfeldi* (Benicken): Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., II, 1884. — *Uria grylle*: Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Cepphus mandtii* (Licht.) & *C. grylle* (L.) & *C. motzfeldi* (Benicken): Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887.

Vestgrønlandsk. Dens Navn Serbak, som Nord-Grønlænderne sige, eller Sergvak, som Syd-Grønlænderne udtale det, skal vist betyde en Strømfugl, af Sargbak eller Sargvak, en Strøm; Navnet har den vel faaet, enten fordi den mest opholder sig ved stride Strømme, eller fordi den selv er saa strid som en Strøm, da den hurtig véd at sno sig fra sin Fjende og er vanskeligere end de fleste andre Fugle at faa fanget med Søfuglepilen. Om Sommeren kaldes den ogsaa Kernektungojuk eller Kernektarsuk, den lille sortblevne, fordi den da er sortest, og om Vinteren Kakortungojuk, den lille hvidblevne, fordi den da er mest hvidblakket. (Fabricius.) — Serfak. (Rink, Helms.) — Østgrønlandsk. Kuparmiok: Revnebeboer. (Rink.)

De fleste grønlandske Tejster synes at være en Slags Mellemformer mellem den typiske Race og „*var. mandtii*".

Blandt Tejsterne fra Atlanterhavets Kyster søger man oftest at skjelne to Former: *Cepphus grylle typicus*, en mere sydlig Form, med forholdsvis svært Næb og med en anselig sort Tegning ved Grunden af de største af Fjerene i Vingens hvide Skulderplet, og *var. mandtii*, en mere nordlig Form, ofte regnet for egen Art, med tyndt Næb og med de nævnte Fjer helt, eller næsten helt, hvide (se især Stejneger: Remarks on the species of the genus Cepphus; Proceed. U. S. Nat. Mus., vol. VII, 1884, p. 210—229). Om begge „Arter" siges, at de findes i Grønland. Men Holbøll har Ret, naar han skriver: „*U. grylle* varierer særdeles meget, saavel i Næbets Størrelse som i dets Bygning;

men disse Forskjelligheder løbe saaledes i hinanden, at jeg for min Person er overbevist om, at der ikkun findes én Art i Grønland". — Af Museets 21 foreliggende Skind af udvoxne Tejster fra Grønland (af yngre og Unger haves desuden flere) er der, paa ét nær, intet, der er fuldt typisk hverken af den ene eller den anden Form. Der er intet af dem, der har saa svært et Næb, som det kan findes hos færøiske og danske Tejster, skjønt der dog er nogle, der vise stærk Tilnærmelse dertil; og der er, bortset fra Hvidfødninger, kun ét (fra Frederikshaab, 1896, i Vinterdragt), hvis store Vingedækfjer ere helt hvide. Enkelte af de grønlandske Skind have de paagjeldende Fjer hvide med lys graalig Farve ved Grunden i omtrent en Fjerdedel af Fjerenes Længde; de fleste have dem hvide med mindre eller større graa eller sort Tegning, strækkende sig omtrent over en Tredjedel, Halvdelen eller tre Fjerdedele af Fjerenes Længde. — Ogsaa blandt danske Tejster kan der findes tyndnæbede Former. Og hos et af Museets danske Tejste-Skind, af en yngre Fugl (fra Øresund, 9de September 1864) ere de store Vingedækfjer hvide med svag graalig Grund (og med sort Spids, som sædvanlig hos Unger). — Stor Vægt kan der ikke lægges paa Egenskaber, der optræde saa lunefuldt; „*Cepphus mandtii*" kan ikke engang regnes for en nogenlunde fast udpræget geografisk Race af *C. grylle*. — Udførlige Oplysninger om grønlandske Tejster findes hos Finsch, der heller ikke har kunnet finde noget Skjel mellem de to paagjeldende „Arter".

Af tilfældige Farveændringer haves for Øjeblikket i Museet fra Grønland:

Fire Skind, der ere helt sorte; den ellers hvide Skulderplet kan dog i visse Belysninger skimtes som lidt lysere end Omgivelserne. Et af Skindene er fra Holstenborg, modtaget i 1833 fra Vahl; et fra Fiskenæs, modtaget i 1844 fra Kielsen; et fra Rintenbenk, September 1890, fra Fencker; et fra Holstenborg, en 31te August, fra Fencker. Nogle faa lignende Farve-

ændringer fra Grønland ere sete af Holbøll og andre. — Det er denne sorte Tejste, der undertiden regnes for en egen Art med Navn „*Uria motzfeldi*“ eller „*U. unicolor*“. Collett (On a melanistic phase of Uria grylle; Christiania Vidensk. Selsk. Forhandl., 1895, p. 1—14) har afgjort Ret i at regne den for en Farveændring af *Cepphus grylle.* I Museet i Kjøbenhavn findes en tilsvarende sort Farveændring af *Uria arra* fra Grønland og en sortagtig *Fratercula arctica* fra Færøerne.

Et Skind, ogsaa med sort Skulderplet, men ellers med den sædvanlige lyse Vinterdragt, fra Ritenbenk, Oktober 1891, fra Fencker.

Et Skind, hvidbrunt, med næsten hvide Vinger og Hale, fra Godthaab, modtaget i 1829 fra Holbøll.

Tre Skind, helt renhvide: et fra Tasiusak, 18de August 1886, fra Fencker (Næb og Fod mørke); et fra Augpalartok ved Upernivik, 3dje September 1889, fra Fencker (Næb og Fod lyse); et fra Tigsaluk, Nord for Arsuk, 31te August 1893, fra Helms (Næb og Fod lyse).

Følgende Maal o. s. v. til nærmere Oplysning:

	Grønland.							
	1	2	3	4	5	6	7	8
Næbryg	28	28½	29½	30	30	30	30⅓	30½
Vinge	162	163	166	158	166	166	163	161

	Grønland.						Europa.	
	9	10	11	12	13	14	15	16
Næbryg	31	31	31	31½	32	33	34	34
Vinge	156	161	168	167	164	166	?	151

Alle de maalte Fugle ere udvoxne. De største af Vingens Dækfjer ere hos 1 (fra Ritenbenk) hvide med graalig Grund, 2 (Upernivik) ligeledes, 3 (Frederikshaab) hvide til Grunden, 4 (Godthaab) hvide med omtrent en Tredjedel graalig ved Grunden og med mørk Spids, 5 (Ritenbenk) hvide med graalig Grund, 6 hvide med anselig sortgraa Tegning ved Grunden strækkende sig i en Spids langt frem over Fjerens Midte, 7 (Jameson-Land) hvide med sort Tegning over omtrent en Tredjedel af Fjerens Længde, 8 (Arsuk) hvide med graa Farve ved Grunden i omtrent en Fjerdedel af Fjerens Længde, 9 (Godthaab, hvidbrun Farveændring) hvide med svagt graalig Grund, 10 (Arsuk) hvide med sort Tegning til Midten, 11 (Fiskenæs, helt sort) helt sorte, 12 (Ivigtut) hvide med sortgraa Tegning strækkende sig i en Spids

langt frem over Fjerens Midte, 13 (Ivigtut) hvide med omtrent Halvdelen sort, 14 (Holstenborg, helt sort) helt sorte, 15 (Møen) hvide med nedre Halvdel sort, 16 (Færøerne) ligeledes.

Tejsten findes som almindelig ynglende langs baade Vest-, Nord- og Østkyst. Den er Standfugl, for saa vidt Isen ikke driver den bort; selv ved Nordkysten kan den sees om Vinteren, naar der er aabent Vand, og paa Fjordene i Syd-Grønland bliver den, saa længe der kun er aabne Vaager. Den opholder sig mest paa Havet nær Land, ikke ude paa det aabne Hav. Føden er mest Smaafiske, især Unger af Ulke, Lodder og Torsk, Krebsdyr og tildels Skaldyr. I Klippespalter i stejle Fjeldvægge eller i Huller mellem løse Stene lægger den sine Æg, i Selskab med andre af samme Art og oftest ogsaa i Selskab med andre Arter; Rederne pleje at findes forholdvis lavt paa Fjeldvæggene eller ved deres Fod. Æg ere fundne fra 10de Juni til 25de Juli.

Ved Nanortalik saa Vahl den overvintrende 1828—29, som meddelt i Haandskrift.

Ved Julianehaab fandt Bruun den i Sommeren 1894 meget almindelig baade i Fjordene og ved Kysten, undertiden liggende enkeltvis eller parvis ved Land, ofte samlet i større Tal udfor Ynglestederne. Tre Ynglepladser fandtes ved Kangerdluarsuk, Nord for Julianehaab, og en i Tunugdliarfik-Fjord, hvor Tejster ynglede alene i stor Mængde; ved Sermitsialik, NV. for Julianehaab, rugede de i Selskab med Maager; Grønlænderne opgav henimod 30 Ynglepladser i Igaliko-, Tunugdliarfik- og Sermilik-Fjord. Ynglestederne vare stejle Klipper ved Vandet, gjennemfurede af dybe Revner. Udfløjne Unger saaes første Gang 2den August. Om Vinteren skulde Tejsterne findes flokkevis i Fjordene og holde sig til Iskanten.

Mellem Julianehaab og Ivigtut saa Bruun i 1894 mange flokkevis, flest paa Øerne Syd for Sanerut. Grønlænderne sagde, at der var Ynglepladser langs hele Strækningen. — Paa en af Kitsigsut-Øerne nævnes Arten af Giesecke, under 20de Juni 1806, som ynglende i stor Mængde i Klippespalter.

Ved Ivigtut fandt Hagerup den i 1886—88 almindelig Aaret rundt. Selskaber paa fra 2 til 30 Par ynglede i de stejle Klipper langs Fjorden. — I 1890—1891 fandt ogsaa Helms den almindelig Sommer og Vinter og ynglende flere Steder ved Fjorden; dog blev den ikke set fra Midten af September til 29de Oktober 1890; siden

(*Cepphus grylle.*)

viste den sig paa Fjorden i Smaaflokke. 29de Juli saaes første Gang en udfløjen Unge. I Foraaret 1891 blev den flere Gange set ved Iskanten i større Flokke, én Gang blandet med *Uria arra*. I April og Maj laa den ofte i større eller mindre Tal ved Foden af Isfjelde og Drivis-Stykker.

Ved Arsuk var den, efter Krabbe, i 1889—90 almindelig Aaret rundt. — I 1893 fandt Helms den almindelig ynglende baade paa Fastlandet og paa Øerne. 23de Juni bragtes første Gang Æg; 14de August saaes første Gang udfløjne Unger, i større Tal viste de sig først i Slutningen af August. Uparrede unge Fugle uden Rugeplet opholdt sig i Yngletiden sammen med de parrede ved Ynglepladserne. I September vare næsten ingen Tejster at se ved Arsuk; maaske vare de paa den Tid ude ved de ydre Øer.

Ved Frederikshaab maa Fabricius have haft god Lejlighed til at lære den at kjende, at slutte efter de indgaaende Oplysninger om dens Levemaade, som han meddeler i sit Haandskrift. — Vahl omtaler den som almindelig dér i Foraaret 1828.

Fiskenæs-Fjord nævnes af Holbøll som et af dens Yndlings-Opholdssteder, hvor den om Vinteren, naar Isen dannes, samles i saa store Flokke i Strømhullerne, at man om Aftenen ved Maanelys undertiden kan skyde over 40 Stykker i et Skud. — Finsch omtaler i 1874 og 77 Skind fra samme Egn fra baade Sommer og Vinter.

Øen Serfat ved Kangarsuk Nord for Fiskenæs nævnes af Giesecke i 1809 som Yngleplads for en Mængde Tejster.

Stedet Serfak dybt inde i Godthaab-Fjord nævner Giesecke under 3dje August 1808 som Opholdssted for Tejster i Mængde. — Under 7de Juli 1810 nævner Giesecke Kitsigsut-(Kok-)Øerne udfor Mundingen af Godthaab-Fjord som Hjem for Tejster i stor Mængde. — I Sommeren 1823 fandt Raben Tejsten almindelig ynglende ved Godthaab.

Ved Holstenborg findes den, efter Brummerstedt, hele Aaret.

I Nagsugtok-Fjord (Nordre-Strømfjord), mellem Holstenborg og Egedesminde, saa Giesecke den i stor Mængde 13de Juni 1808.

Fra Bunden af Aulatsivik-Fjord Syd for Christianshaab nævnes den af Kolthoff i Juli 1883.

Ved Christianshaab var den, efter Fencker, almindelig i Januar 1883.

Ved Klaushavn saa Fencker den i Maj 1880, ved Jakobshavn ligeledes i Maj 81.

Paa Kronprindsens-Ejland i Disko-Bugt fandt Fencker den ynglende i Juli 1879.

Serfarsuit, en stejl Basalt-Klippevæg paa Nordsiden af Disko, nævner Giesecke som Boplads for Tejster, under 10de Juli 1811. — Store Flokke Tejster saa Nares udfor Sydvestkysten af Disko 25de September 1876. — Ved Godhavn nævner Fencker den som almindelig i November 1879.

Som mindre almindelig paa Øerne ved Nugsuak nævnes den af Giesecke i Juli 1811.

Paa Øen Sagdlersuak, Nord for Umanak, saa Giesecke i en stejl Fjeldvæg en stor Mængde Tejster sammen med andre Arter, 3dje Maj 1811; og i aabne Render i Isen paa Umanak-Fjord saa han mange 7de Juni 1811. — Ved Bunden af Umanak-Fjord nævner Vanhöffen den som ynglende almindelig, 1892—93.

I Havet udfor Svartenhuk saa Sutherland mange 16de Maj 1850, og ved Kysten Nord for Svartenhuk nævner han den under 29de Maj.

Ved Upernivik nævnes den af Fencker som meget almindelig ynglende. I 1886 blev den ved Augpalartok set første Gang 8de April, og 24de April var den almindelig i Vaagerne ved Upernivik; 2den August nævnes dunede Unger. 1ste Maj 87 var den talrig i Aabninger i Isen ved Upernivik, ligeledes 3dje Maj 88; i Vaagerne var den ogsaa at se i Marts 1890.

Ved Berry-Island, paa 73° 20′, nævner Sutherland den under 12te Juni 1850.

Ved Øen Nulok Nord for Upernivik, omtrent paa 73° 35′, saa Giesecke den i Mængde paa Havet 22de Juli 1807.

I Baffins-Bugt blev den flere Gange skudt af Deltagere i „Polaris"-Rejsen i Februar 1873. Nares saa kun en enkelt i „Middle Ice" Syd for Kap York i Juli 1875. Ohlin nævner den som almindelig i Pakisen i Sommeren 1894.

Ved Kap Parry nævner Bessels den som almindelig 12te Juni 1873.

Paa Northumberland-Ø fandt Kane den ynglende i Mængde sidst i Juli 1854. Samme Sted iagttoges den af Bessels 8de Juni 1873 i Mængde.

Fra Mc Cormick-Bugt nævnes den af Stone fra 1892. Alle de indsamlede Skind skulle være af „*C. mandtii*".

Ved Port-Foulke iagttog Hayes en Flok Tejster i Februar 1861,

(*Cepphus grylle.*)

da Isen af Storm blev brudt op, endnu i den mørke Tid, førend Solen kom over Synskredsen.

I Kanes-Hav nævnes den af Deltagere i „Polaris"-Rejsen i September 1872.

Ved Kennedy-Kanal saa Morton, paa Kane's Rejse, en Mængde Tejster i Juni 1854; paa sine Steder var Vandet dækket af dem, og Klipperne paa Kysten vare tæt fyldte med dem.

Ved Thank-God-Harbour iagttoges den, efter Bessels, i 1872 første Gang 28de Februar, 3 sammen; flere kom i Løbet af Marts. Det var den almindeligste Fugl i Egnen.

I Davis-Strædet, paa omtrent 71°, bleve, efter Walker, adskillige skudte i Løbet af Vinteren 1857—58; de viste sig af og til i aabne Render i Isen.

Fra Østkystens sydlige Del nævnes den af Graah. Den fandtes der overalt, skriver Vahl i Brev af 1830; i Midten af Juni 1829 havde den Æg. I sit Haandskrift omtaler Vahl en dyb Klippehule ved Taterait, paa 61° 15′ (en anden Hule end den, der er nævnet under *Larus glaucus*), hvor en Mængde Tejster havde Reder i Sprækkerne i Klippen, 17de Juni 1829; i nogle af Rederne var der allerede Unger.

Paa Kysten mellem 63° og 64° saa Nansen flere Fuglefjelde med mange Tejster først i August 1888.

Ved Angmagsalik blev den, efter Bay, set flere Gange sidst i Septeber 1892. — Som ynglende i samme Egn nævnes den af J. Petersen i 1897.

I Scoresby-Sund fandt Bay den almindelig i 1891—92. I Efteraaret 1891 vare flere at se inde i Fjorden ved Danmarks-Ø; endnu 2den Oktober, kun et Par Dage førend Fjorden blev helt tillagt, iagttoges dér en ung Tejste. I 1892 blev Arten ikke set før 8de August, længere ude i Fjorden, ved Kap Stevenson, og den første unge Fugl blev set 12te August ved Kap Stewart paa Jameson-Land.

Som meget almindelig langs Østkysten omtrent mellem 70° og 75° nævnes den af Scoresby i Sommeren 1822.

Ved Sabine-Ø viste den sig, efter Pansch, i 1870 i Begyndelsen af Juni. 12te Juni iagttoges fra Hvalros-Ø en Flok paa 50—60, der svømmede i Havet, og siden blev der daglig set Flokke paa 20—30. I Klipperne paa Hvalros-Ø fandtes Ynglepladser.

I Isen udfor Østkysten blev den, efter Pansch, set i Slutningen

af Juli 1869. — Bay saa den kun enkeltvis i Drivisens yderste Del i Nærheden af Jan Mayen i Juni 1891.

Adskillige Knogler fra en gammel eskimoisk Kjøkkenmødding ved Nusak, paa Nugsuak-Halvø, haves i Museet.

Arten er circumpolar, med vid Udbredelse, kun lidt vandrende. Den yngler ogsaa paa Færøerne, Island, Jan Mayen, Spitsbergen, i Labrador, paa Vestkysten af Davis-Strædet og paa Grinnell-Land.

76. Uria troile (L.). Langnæbet Lomvie.

Uria troile & U. leucophthalmus Faber (*lacrymans* aut.): Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 454. — *Uria troile* L. & *var. U. ringvia* Brünn.: Reinhardt jun., Ibis 1861, p. 16. — *Uria troile* Brünn.: Finsch, Abhandl. naturw. Ver. Bremen, Bd. IV, 1874, p. 115.

Alca troile (L.): Dresser, Birds of Europe, VIII, 1877. — *Uria troile* (L.) & *var. californica* (Bryant): Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., II, 1884. — *Lomvia troile & L. troile californica*: Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Uria troile* (L.) & *U. troile californica* (Bryant): Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887.

Den Langnæbede Lomvie synes i ringe Mængde at leve paa den sydlige Del af Vestkysten. Om dens Optræden i Grønland vides meget lidt.

Ved Godthaab havde Holbøll faaet den enkelte Gange. En havde han faaet i Sommerdragt med Rugeplet, og han mente derfor, at Arten maatte findes ynglende i Egnen blandet mellem *Uria arra*. (To Skind havde han sendt til Museet i Kjøbenhavn, begge fra Godthaab, December 1839; de findes her ikke mere.) — Fra Fiskenæs nævner Finsch i 1874 et Skind fra 17de November. — Fencker fik den ved Godthaab 15de Januar 1893 fra Kangek og 1ste Februar samme Aar fra Narsak. Et af disse Skind, i Vinterdragt, har Museet faaet.

(Holbøll havde ogsaa i Grønland to Gange faaet „*Uria leucophthalmus* Faber (*U. lacrymans* aut.)“, et Navn, hvormed der menes den Farveændring af *Uria troile*, der nu sædvanlig kaldes „*U. rhingvia*“. Det er maaske ikke ganske vist, at de paagjeldende Fugle have været Ændringer af *U. troile*; de kunne maaske have været tilsvarende Farveændringer af *U. arra*. Den hvide Stribe bag Øjet, i Sommerdragten, Kjendetegnet paa „*U. rhingvia*“, maatte vist lige saa let kunne fremkomme hos *U. arra* som hos *U. troile*; det synes at være en Slags Levning af Vinterdragten. En *U. arra* med hvid Øjestribe synes virkelig at være set af Oxley Grabham (Zoologist, 3 ser., vol. XX, 1896, p. 230).)

(*Uria troile.*)

Arten er circumpolar eller snarest nordatlantisk og nordpacifisk, ikke særlig nordlig og ikke langt vandrende. Den yngler ogsaa paa Færøerne, Island og i Labrador.

77. **Uria arra** (Pall.). **Kortnæbet Lomvie.**

Alca pica L.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 79. — *Uria brünnichii*: Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 454.

Alca bruennichii (Sab.): Dresser, Birds of Europe, VIII, 1877. — *Uria lomvia* (L.) & *var. arra* (Pall.): Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., II, 1884. — *Lomvia arra*: Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Uria lomvia* (L.) & *U. lomvia arra* (Pall.): Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887.

Vestgrønlandsk. Akpa, efter Stemmen; Ungen Agpak. (Fabricius.) — Agpa. (Rink.) — Østgrønlandsk. Sarigsit. (Rink.)

Der har jo undertiden været tvivlet om, at *Uria arra* skulde være andet end en Race af *U. troile.* Nylig er Tvivlen igjen fremført af Oxley Grabham (On the specific validity of Brünnich's Guillemot; Zoologist, 3 ser., vol. XX, 1896, p. 229—231) og af R. Warren (Ibd., p. 255). Men selv om der kan paavises Lomvier, der i en eller anden Henseende ere Overgangsformer, er Forskjellen dog i de langt overvejende Tilfælde saa stor og saa fast, at den sikkert maa være Art-Forskjel. Mellem Museets 25 foreliggende Skind af voxne *U. arra*, deraf de 23 fra forskjellige Egne af Grønland, er der intet, i hvert Fald intet af fuldt udvoxne Fugle, der paa nogen Maade kunde forvexles med Skind af *U. troile* (hvoraf 11 i Øjeblikket foreligge); *U. arra* er altid, som fuldvoxen, kjendelig paa Næbets Korthed og Sværhed (hos unge Fugle, selv hos dem, der have naaet fuld Størrelse, er Næbet vel kort, men meget spinklere end hos de gamle), ved at have en udpræget lys Rand paa Overnæbet nær Mundvigen og ved i Sommerdragten at have Oversiden af Hoved og Hals rent sorte, ikke brunlige. Heller ikke Finsch, Newton eller Sundevall have fundet Mellemformer; nylig har ogsaa Feilden (Zoologist, 1896, p. 255) oplyst, at han aldrig har været i Tvivl om Adskillelsen, skjønt han har set baade *U. troile* og *U. arra* i tusindvis.

Af Farveændringer haves i Museet fra Grønland:

Et Skind, helt sort, modtaget fra Holbøll i 1837. Holbøll omtaler at have haft 3 helt sorte Lomvier.

Et Skind med hvide Haandsvingfjer og enkelte andre hvide Fjer i Vingerne, men ellers farvet som sædvanlig.

To Skind, næsten ens, med svag hvidbrun Farve, hvor Farven ellers er sort; det ene fra Nanortalik, Vinter 1885, fra Garde.

Et Skind med hvidgraa Ryg og Vinger, ellers omtrent som sædvanlig, i Sommerdragt, fra Augpalartok ved Upernivik, fra Fencker.

Et Skind med lys graalig Farve, hvor Farven ellers er sort, fra Godthaab, Februar 1893, fra Fencker.

Et Skind, helt hvidt, dog med Svingfjerene mest sorte, fra Grønne-Ejland, 14de Marts 1881, fra Fencker.

Et Skind, helt renhvidt, fra Nanortalik, modtaget i 1851 fra Kielsen.

Den Kortnæbede Lomvie er maaske Grønlands almindeligste Fugl. Som ynglende findes den langs Vestkysten i det mindste fra Godthaab til Mundingen af Smith-Sund; ogsaa paa Østkysten yngler den. Den er nærmest Standfugl; fra Nord-Grønland vandre dog de allerfleste bort mod Syd for Vinteren; allerede i September begynder da Mængden at tiltage i Syd-Grønland; i Maj vende de fleste tilbage mod Nord. Skjønt den ikke yngler i det sydligste Grønland, skulle dog Flokke af ikke-ynglende Fugle kunne sees der om Sommeren; og næsten overalt i Davis-Strædet og til enhver Aarstid skal den, efter Holbøll, træffes i stor Mængde, ogsaa langt fra Redestederne. Den holder sig mest ude paa Havet og gaar kun sjelden dybt ind i Fjordene; Ynglestederne ere at finde ved den aabne Kyst. Som dens Føde nævnes Fiske som *Mallotus arcticus* og *Gadus agilis* og især Krebsdyr som *Mysis*. Den ruger flokkevis, undertiden i uhyre Sværme, paa Hylderne paa stejle Fjeldvægge, i Selskab med andre Arter eller alene for sig.

Ved Nanortalik saa Vahl den om Vinteren 1828—29, som meddelt i hans Haandskrift.

(*Uria arra.*)

I Fjordene ved Julianehaab skal den, efter hvad Bruun hørte af Grønlændere, findes flokkevis fra November til Maj og holde til ved Iskanten.

Mellem Julianehaab og Kagsimiut saa Bruun i Foraaret 1894 kun to Lomvier; mellem Kagsimiut og Arsuk vare de at se hele Vejen sidst i Maj og først i Juni.

Ved Ivigtut kom den, i 1886—88, efter Hagerup, nærmest kun som Gjæst om Vinteren. 30te Maj blev den i 1886 set sidste Gang før Sommeren; den viste sig igjen 9de November, og Dagen efter var den almindelig. I Vinteren 1886—87, der var meget kold, samledes den i tusindvis paa Fjorden; 16de April var den endnu almindelig; men 25de April vare de fleste borte; 4de Juni vare nogle Smaaflokke at se, ligeledes 20de Juni to enkelte Fugle. I Vinteren 1887—88, der var forholdsvis mild, skjønt Fjorden næsten stadig var dækket af Is, vare ingen at se før 27de December og da kun nogle enkelte, og i hele Vinteren kom kun nogle smaa Flokke til Ivigtut, medens store Mængder skulde overvintre ved Arsuk; de sidste bleve sete 22de Maj, to Flokke, hver paa omtrent 12. — Ogsaa Helms saa den i 1890—91 næsten kun om Vinteren ved Ivigtut. 11te December 1890 indfandt den sig paa Fjorden enkeltvis; Tallet tiltog hurtig i Maanedens Løb, og sidst i December og først i Januar fandtes den i store Flokke. 18de Januar 1891 dannedes der Is paa Fjorden, og Dagen efter saaes nogle Lomvier flyvende inde over Land, vist forvildede, fordi de ikke mere kunde øjne aabent Vand. „I Løbet af Januar fandtes spredt paa den islagte Fjord en Del, der øjensynlig vare faldne ned paa Isen, ikke frosne inde i den. De vare sandsynligvis blevne overraskede af det hurtige Islæg, havde holdt sig i enkelte Vaager saa længe som muligt, derpaa fløjet omkring uden at kunne finde ud til aabent Vand og sluttelig af Træthed og Sult faldne ned paa Isen. Paa alle dem, man fandt, var Kjødet fortæret af Ravne.“ 5te og 31te Marts og 13de April laa temmelig store Flokke ved Iskanten; senere blev ingen set.

Ved Arsuk saa Krabbe den i Mængde fra Slutningen af November 1889 til Midten af April 1890, enkeltvis, parvis eller i Smaaflokke. Ellers blev den kun set undtagelsesvis, saaledes en enkelt 6te Juni 1890 og fire Smaaflokke paa tilsammen 13 Stykker 5te Juli. — I 1893 saa Helms den hverken ved Arsuk eller langs Kysten, paa en Rejse i første Halvdel af Maj; efter Grønlændernes Udsagn fandtes den derimod i de sidste Dage af Maj i Storisen,

der da nærmede sig Kysten, og flere indbragtes derfra. 17de Oktober viste den sig igjen; adskillige svømmede da i Fjordens Munding, enkeltvis og parvis.

Efter hvad Helms hørte sige af Grønlændere, ynglede den paa Sydsiden af Øen Sermersok, Nord for Arsuk, omtrent paa 61° 15′.

Paa Forbjerget Kangek ved Havet Nord for Tigsaluk, omtrent paa 61° 25′, blev den set af Dr. Østerbye 15de Juli 1888, som meddelt af Hagerup og Helms; maaske ynglede den paa Stedet.

Ved Frederikshaab saa Fabricius den kun om Vinteren, som han meddeler i sit Haandskrift; den plejede at komme især ved Juletid, mest efter Storm og Snefog, og ved Sommerens Begyndelse forsvandt den. Den søgte gjerne til Fjorde, hvor der gaar stærk Storm, og hvor „*Cancer oculatus*“ og „*C. pedatus*“ (*Mysis* sp.) findes; et saadant Sted skulde være ved Ikarsuk (? Ikerarsarsuk), hvor en næsten indelukket Vig kaldes Akparsiorfik, ɔ: Lomvie-Fangested, fordi Lomvier dér indfinde sig og fanges i utrolig Mængde. — I sin Dagbog for 1841 skriver Jørgensen, at Lomvierne midt i November begyndte at nærme sig Landet.

Ved Godthaab nævner Giesecke, at mange tusinde Lomvier indfandt sig 31te Januar 1809, efter at ingen havde været at se i nogen Tid. — Den sydligste Redeplads, Holbøll kjendte, laa $2^1/_2$ Mil SV. for Godthaab; maaske et hundrede Par havde Rede dér.

I Egnen om Sukkertoppen kjendte Holbøll Fjelde optagne af ynglende Lomvier.

Ved Agpamiut skal der, efter hvad Giesecke meddeler i Juli 1808, om Vinteren findes mange Lomvier.

Ved Holstenborg findes den, efter Brummerstedt, hele Aaret, lægger Æg i Juni og har Unger sidst i Juli.

Ved Egedesminde fandt Fencker den i Februar 1881 ofte indefrossen i Isen.

I Januar 1880 indefrøs ligeledes mange ved Grønne-Ejland i Disko-Bugt, skriver Fencker.

Ved Christianshaab indbragtes i 1880 de første Æg 5te Juni, efter Fencker, og i December nævnes den som ikke ualmindelig i det aabne Vand. Under 14de Marts 81 opføres den som talrig i Vaagerne, og i Januar 83 var den ligeledes almindelig.

Fra Jakobshavn nævner Fencker den i Maj 1881.

Paa Kronprindsens-Ejland i Disko-Bugt fandt Fencker den ynglende i Juli 1879.

I Disko-Egnen havde Fabricius hørt Grønlænderne omtale et

(*Uria arra.*)

stort Hjemsted for Arten, Øen „Orpiksauk". — Ved Godhavn omtaler Giesecke under 5te Maj 1813 Lomvier i Mængde. — 2den Maj 1850 saa Sutherland den talrig i Davis-Strædet udfor Disko, vist vandrende mod Nord.

Paa Nordvestkysten af Arveprindsens-Ø nævnes den af Nares som ynglende i Juli 1875. — Samme Sted, paa Ritenbenk Fuglefjeld ved Kangerdluk-Fjord, nævnes den af Traustedt i 1892. — Ved Ritenbenk fik Fencker den i Januar 1891, skjønt der næsten overalt var tillagt; 19de April var den der i større Mængde. 21de April 92 var den tilstede i de aabne Vaager i Vaigat.

Paa Nordsiden af Øen Sagdlersuak i Umanak-Fjord paa en stejl Fjeldvæg yngler den i Mængde, meddeler Giesecke i Maj 1811. — I Brev af 1834 nævner Vahl den som ynglende i Umanak-Egnen. — Vanhöffen fandt den i 1892—93 almindelig i den ydre Del af Umanak-Fjord. Længere inde i Fjorden blev den derimod ikke set.

I Havet udfor Svartenhuk fandt Sutherland den talrig i sidste Halvdel af Maj 1850, ligeledes ved Kysten Nord for Svartenhuk sidst i Maj.

Ved Upernivik yngler den i stor Mængde, meddeler Vahl i Brev af 1834. — Bjerget Kaersorsuak (Kassarsoak), en Mil Syd for Upernivik, var den største Yngleplads, Holbøll havde set. „Dette Fjeld", skriver Holbøll, „er vistnok $^3/_4$ Mil langt og et af Grønlands højeste; det er besat med Reder, saa langt man kan øjne, saa at de øverste Fugle se ud som Fluer, naar de flyve ud og ind. Jeg formaar kun at give et svagt Billede af disse Fugles Mængde. Den bedste Forestilling herom faar man maaske derved, at man tænker sig Fjeldet, saa længe Fuglene ikke foruroliges, som en Bikube, naar Bierne sværme; løsnes nu et Skud, hvorved dog kun en saare ringe Del af Fuglene skrækkes, bliver Solen i Ordets egenligste Forstand fordunklet af dem, og man bliver formeligen bedækket af deres Exkrementer. I mindre end en Time har jeg, selv fjerde, af disse Fugle skudt en hel Ladning for en almindelig Skibsslup, og i et Skud bleve 22 nedlagte. Ligeledes saa jeg 12 blive dræbte med en Riffelkugle. De ankomme til dette Fjeld, før Isen under samme er opbrudt, og tilbringe den korte Nat sovende der. Dette giver Grønlænderne Lejlighed til paa en egen Maade at fange Fuglen. De begive sig nemlig saa stille som muligt under Fjeldet, almindeligen flere i Selskab; ankomne der opskrække de Fuglene, ved pludseligen at skyde og skrige. De stakkels Fugle

erindre i Øjeblikket ikke, at Havet under dem er bedækket med Is, men styrte sig hovedkulds ned og knække derved almindeligen Halsen mod Isen, eller blive dog et let Bytte for Grønlænderne, der sædvanligen kunne lade deres Slæder med de saaledes fangede Fugle." — Den samme Yngleplads, ved „Sanderson's Hope", omtales af Sutherland i Juni 1850 og af Nares, der fandt Æggene nær ved Udklækning 21de Juli 1875. — Den nævnes ogsaa af Ryder i 1886. — Fencker nævner Arten som overordenlig almindelig ynglende i Upernivik-Egnen. 14de August 1884 bleve de første Unger sete under Alkefjeldene; 29de August havde den endnu ikke helt forladt Fjeldet. 12te Maj 85 var den at se udfor Upernivik; 19de Juni indbragtes de første Æg. I 1886 indfandt den sig sidst i April; 14de Juni havde den Æg; 1ste September vare endnu enkelte at se ved Kaersorsuak. 28de April 87 trak en Flok forbi; under 8de Juni siges, at mange i de Dage bleve tagne paa Isen ved Kaersorsuak; 26de Juni indbragtes de første Æg. 3dje Maj 88 var den almindelig i Vaagerne; 17de August havde den endnu ikke helt forladt Fjeldene. 8de Maj blev den set første Gang i 89; Isen laa da endnu omkring Upernivik; 5te September vare endnu enkelte at se paa Fuglefjeldene. 5te Maj 90, da Isen var brudt af Vinden, trak umaadelige Flokke mod Nord.

Ved Berry-Island, paa 73° 20′, nævnes den af Sutherland midt i Juni 1850.

Paa Fjeldet Agparsuit („Kap Shackleton") Nord for Upernivik, paa 73° 45′, saa Ryder en uhyre Mængde rugende Lomvier 15de Juli 1887. Det skal være det største „Alkefjeld", der findes, og langt overgaa Kaersorsuak. — Samme Sted var den nævnet af Sutherland først i Juli 1850.

I Baffins-Bugt fandt Sabine den af og til i Sommeren 1818. — I Melville-Bugt saa Sutherland mindre Flokke først i Juli 1850. — I „Middle Ice" Syd for Kap York saa Nares nogle i Juli 1875. — Stone nævner den fra Melville-Bugt i Sommeren 1891. — Ohlin saa mange i Pakisen i Melville-Bugt i Sommeren 1894.

Ved Kap Parker Snow, NV. for Kap York, saa Nares en Yngleplads i Juli 1875.

Ved Kap Parry nævner Bessels den som talrig 12te Juni 1873.

Paa Northumberland-Ø fandt Bessels den talrig 8de Juni 1873.

Paa Hakluyt-Ø fandt Deltagere i „Polaris"-Rejsen en Yngleplads 5te Juni 1873.

(*Uria arra.*)

I Inglefield-Bugt nævner Ohlin den som almindelig i Sommeren 1894.

Fra McCormick-Bugt opføres den af Stone, fra 1892.

Littleton-Ø nævner Greely som det nordligste Sted ved Grønlands Kyst, hvorfra han fik den, i 1881.

I Egnen om Thank-God-Harbour var den, efter Bessels, i 1872 ret almindelig, ynglende. (Feilden saa den i 1875—76 ikke Nord for Buchanan-Strædet.)

Fra Østkystens sydlige Del nævnes den af Graah i 1832.

I den ydre Del af Scoresby-Sund var den, efter Bay, i 1891—92 meget almindelig om Sommeren; derimod blev den ikke set dybere inde i Fjorden. Den ynglede paa Kap Brewster paa Fjeldvæggens Hylder. 15de August 1892 og de følgende Dage blev der omtrent udfor Kap Brewster set mange voxne Fugle, der sammen med deres Unger, paa Størrelse med Søkonger, svømmede i sydøstlig Retning, til Havs; de bleve sete indtil 17 Mile fra Land; de vare vist paa Vandring for at slippe ud af Drivis-Beltet, inden Tyndisen begyndte at lægge sig for Alvor.

Ved Østkysten omtrent mellem 70° og 75° fandt Scoresby den i betydelig Mængde i Sommeren 1822.

Ved Østkystens nordlige Del blev der, efter Pansch, i 1869—70 kun set nogle ganske faa i og ved Isen, ingen ved selve Kysten.

I Drivisen langt tilsøs udfor Østkysten saa Bay den jevnlig i 1891—92, men ikke i stort Tal undtagen i Nærheden af Jan Mayen sidst i Juni 1891.

Nogle Knogler fra Kjøkkenmøddinger fra Middelalderen, fra Nordboernes Tid, ved Kagsiarsuk ved Igaliko-Fjord, ved Tunuarmiut og Kagsiarsuk ved Tunugdliarfik-Fjord og ved Tingimiut ved Sermilik-Fjord, haves i Museet i Kjøbenhavn.

Arten er circumpolar, ynglende højt mod Nord, ikke langt vandrende. Den yngler ogsaa paa Island, Jan Mayen, Spitsbergen og paa Vestkysten af Davis-Strædet.

78. **Mergulus alle** (L.). **Søkonge.**

Alca alle L.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 84. — *Uria alle*: Holbøll, Naturhist. Tidsskr. Bd. 4, 1843, p. 456. — *Arctica alle* (L.): Reinhardt jun., Vidensk. Medd. 1853, p. 84 (kun Navnet).

Mergulus alle (L.): Dresser, Birds of Europe, VIII, 1877. — *Alle nigricans* Link: Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., II, 1884. — Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Alle alle* (L.): Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887.

Vestgrønlandsk. Akpalliarsuk, afledet af Ordet Akpa, *Uria arra*, med hvem den har Lighed; Akpalliarsungoak, en lille Akpalliarsuk, efter dens Lidenhed, hvorfor den ogsaa kaldes Akparak, en Akpa-Unge; Kærrak eller Kærrartungoak, vist efter Stemmen; uegenlig kaldes den Isarsoakale: se hvilken lille bitte! (Fabricius.)

Blandt Museets foreliggende 24 grønlandske Skind af udvoxne Søkonger vexler Næbets Størrelse ikke lidt; et af de mest stornæbede Skind har Næbryggen $15^1/_2$mm, og Næbets Brede under Næseborene er 9; et af de mest smaanæbede Skind har Næbryggen $13^1/_2$ lang, og Næbets Brede er $7^1/_2$. Noget Skjel mellem stornæbede og smaanæbede findes ikke.

Af tilfældige Farveændringer haves i Museet:

Et Skind, lyst kaffebrunt, hvor Farven ellers er sort, Vinger og Hale dog næsten hvide, fra Fiskenæs.

Et Skind, med den sorte Farve ombyttet med en sølvgraa; fra Frederikshaab, 1896, fra Helms.

Et Skind, næsten helt hvidt, med lidt graalig Tone paa Hoved og Hals, fra Godthaab.

Søkongen findes som ynglende i Mængde langs den nordlige Del af Vestkysten og det nærmeste af Nordkysten, i det mindste fra Disko-Bugt til Port Foulke; en sjelden Gang kan den maaske yngle sydligere ved Vestkysten; paa Østkysten kjendes den ogsaa som ynglende. Fra Nord-Grønland vandrer den bort for Vinteren til Syd-Grønland eller maaske tildels længere mod Syd; til Syd-Grønland plejer den at komme i November eller December, og hen i April vender den tilbage mod Nord. Flokke af ikke-ynglende Fugle kunne sees om Sommeren i Isen udfor baade Vest- og Østkyst, ogsaa udfor Syd-Grønland. Den færdes mest ude paa Havet, men kan ogsaa komme ind i Fjordene og undertiden søge Føden tæt inde ved Land; Ynglestederne ligge ved eller nær det aabne Hav. Dens Føde er især Krebsdyr; ogsaa Smaafiske kan den tage. Den yngler flokkevis, ofte samlet i uhyre Mængde og ofte i Selskab med andre Arter, paa Fjelde ved Stranden, hvor den lægger sine Æg i Klippe-Spalter eller i Huller mellem nedfaldne Stene; mest bygger den ved Klippernes Fod.

(*Mergulus alle.*)

Ved Nanortalik, meddeler Vahl i Haandskrift, fandtes den om Vinteren 1828—29.

Ved Julianehaab hørte Bruun i 1894, at den skal indfinde sig i Fjordene i Mængde fra November til Februar.

Ved Ivigtut fandt Hagerup den i 1886—88 kun som en temmelig sjelden Vintergjæst. I 1886 indfandt den sig i den første Del af November. — 4de December 1890 saa Helms den første Gang paa Fjorden udfor Ivigtut i temmelig stort Tal; derefter blev der daglig set en stor Mængde, ofte flere hundrede, 2—3 sammen eller i Smaaflokke paa indtil 12; men 18de Januar 1891, da der hurtig lagde sig Is, trak de i Smaaflokke ud af Fjorden; om Eftermiddagen, da Isdækket var dannet, fløj adskillige oppe over Land; 19de Januar fløj ligeledes en Del inde over Land, øjensynlig helt forvildede, og to fandtes paa Land i yderst forkommen Tilstand, den ene siddende psa Taget af et Hus; 20de Januar blev den sidste levende set, flyvende over Land; to fandtes i Kryolith-Bruddet et Par Dage efter, og 22de og 23de Januar fandtes en Del døde paa Isen paa Fjorden. Oftest laa de om Dagen rolig paa Vandet; men 12te December trak en Mængde flokkevis ud af Fjorden om Formiddagen; senere paa Dagen var der dog igjen det sædvanlige Tal. 21de December trak de livlig dels ind, dels ud af Fjorden om Formiddagen, flere hundrede i Tal, tilsyneladende uden Grund. Undertiden tog de Føden paa saa lavt Vand, at de ikke kunde dykke, men stod paa Hovedet som Ænder.

Ved Arsuk kom den, efter Hagerup, til sine Tider i Mængde om Vinteren. I 1888 var der ingen at se efter Slutningen af Marts. — I November og December 1889 og i Januar 1890 saa Krabbe den ved Arsuk i ret betydelig Mængde. — Efter Helms blev en Søkonge i fuld Sommerdragt skudt af en Grønlænder 17de Juni 1893 udfor Arsuk i Nærheden af Storisen; der skulde kun have været set den ene.

I Narsalik Isfjord, omtrent 7 Mil Nord for Arsuk, blev, efter Krabbe, en skudt 11te September 1889.

Ved Frederikshaab indfandt den sig, efter hvad Fabricius meddeler i sit Haandskrift, i December, især ved Juletid. Om Sommeren saa Grønlænderne den undertiden i Storisen nogle Mile fra Land. En enkelt Gang havde Fabricius faaet dens to Æg bragte fra en af de yderste Øer Syd for Frederikshaab.

Fra Fiskenæs nævner Finsch i 1874 og 77 Skind fra Oktober,

November og December. Skind fra samme Sted haves i Museet i Kjøbenhavn.

Fra Kangatsiak Syd for Egedesminde modtog Fencker Æg i 1880.

Paa Grønne-Ejland i Disko-Bugt yngler den almindelig, skriver Fencker; mange Æg fik han derfra i Juni 1880.

Ved Christianshaab nævner Fencker den som almindelig i Strømhullerne under 27de Januar 1881.

Fra Jakobshavn haves Skind i Museet.

I Disko-Bugt paa Brændevinsskjærene, NV. for Kronprindsens-Ejland, fandt Giesecke den ynglende i store Sten-Urer 19de Juni 1813. — Paa Kronprindsens-Ejland fandt Fencker den ynglende i Juni 1879. Fra samme Sted haves i Museet mange Skind fra 1860, af voxne og Unger, og fra 1879.

Fra Godhavn haves Skind i Museet.

Ved Ritenbenk nævner Fencker den som almindelig midt i December 1890.

Ved Upernivik nævner Fencker den som almindelig ynglende.

Fra de smaa Øer udfor Upernivik omtales den saaledes i Juni 1885. 10de Oktober 86 opføres den som tilstedeværende.

I Baffins-Bugt fandt Sabine den almindelig i Sommnren 1818; paa 76° var den saa talrig i Aabningerne i Isen, at daglig mange hundrede kunde dræbes. — I Melville-Bugt saa Goodsir den i stor Mængde i Juni 1849, ligeledes Sutherland i Juli og August 1850, og samme Sted blev den skudt i Mængde i Juni 1858, efter Walker og Carl Petersen. — Feilden taler om utallige Mængder i den nordlige Del af Baffins-Bugt i Somrene 1875 og 76, ligeledes Ohlin i Sommeren 1894.

Ved Kap York omtaler Nares store Mængder, under 25de Juli 1875. Fra samme Sted nævnes den af Stone i Juli 1891 og i Sommeren 1892.

Paa Crimson-Cliffs, NV. for Kap York, fandt Kane en stor Mængde ynglende 18de Juli 1855. Samme Sted iagttoges den af Walker og Petersen i 1858. Og Nares fandt den dér (ved „Beverley-Cliffs“) i tusindvis i Juli 1875; de voxne vare da ifærd med at bringe Føde til Ungerne.

Ved Kap Parry nævner Bessels den som almindelig 12te Juni 1873.

Ved Itiplik, paa Sydsiden af Inglefield-Bugt, fandt Hayes et stort Ynglested i Sommeren 1861. — Fra Inglefield-Bugt nævnes

(*Mergulus alle.*)

den ogsaa af Stone i 1891—92 og i 1894 af Ohlin, der fandt den i talløse Mængder.

Northumberland-Ø omtales af Kane, sidst i Juli 1854, som et uhyre Hjemsted for Søkonger, Tejster og Maager. Samme Sted blev Arten set i Mængde af Deltagere i „Polaris"-Rejsen 8de Juni 1873.

Paa Hakluyt-Ø saa Deltagere i „Polaris"-Rejsen en Yngleplads 5te Juni 1873.

Ved Sorfalik, Syd for Port Foulke, sværmede Flokke ved Stranden 3dje Juni 1873, meddeler Bessels.

Ved Port Foulke fandt Kane den i stor Mængde i Sommeren 1855. — Til samme Egn kom den, efter Hayes, i 1861 i Begyndelsen af Juni, og den ynglede i uhyre Mængde paa Stedet. — Deltagere i „Polaris"-Rejsen saa den i store Flokke flyvende ind i Foulke-Fjord 26de Maj 1873.

I Newman-Bugt bleve, efter Bessels, to sete i 1872.

Ude i Davis-Strædet saa Nares i Oktober 1876 uhyre Mængder vandrende mod Syd, i Flokke paa 20—50.

Fra Østkystens sydlige Del nævnes den af Graah. Vahl omtaler, i Brev af 1830, nogle sete svømmende mellem Isen Nord for Anoritok.

Ved Sermilik ved Angmagsalik yngler den, meddeler J. Petersen i 1897. Ogsaa i November og December sees sædvanlig en Del.

I den ydre og mellemste Del af Scoresby-Sund fandtes den, efter Bay, i Mængde om Sommeren i 1891—92, ynglende flere Steder paa Strækningen fra Kap Brewster til Gaasefjord, saaledes paa Kap Stevenson. I Efteraaret 1891 viste den sig ogsaa dybt inde i Fjorden, saaledes 17de August midt inde i Føhnfjord. Ved Danmarks-Ø fandtes den i store Flokke 8de August 1891; i Maanedens Slutning viste den sig kun enkeltvis, og 3dje September blev den set sidste Gang. I 1892 blev derimod ikke en eneste set saa langt inde i Fjorden som ved Danmarks Ø; først den 8de August, da de Rejsende ombord paa „Hekla" sejlede ud af Fjorden, mødte de Søkongen omtrent udfor Kap Stevenson, pludselig, i store Flokke, og i hele den ydre Del af Fjorden var den almindelig.

Over Havet udfor Liverpool-Kyst, paa omtrent 71° N., 18½° V., saa Scoresby 4de Juli 1822 en uhyre Mængde Søkonger flyvende forbi Skibet mod Vest, i Storm med Taage eller Sne; i Løbet af mange Timer fløj maaske hvert Minut en til tre Flokke forbi, hver

Flok som oftest paa 200 til 300 Fugle, alle i samme Retning; henved en halv Million Søkonger mentes at være sete fra Skibet i Løbet af 12 Timer. — Tilsyneladelsen er gaadefuld, paa den Aarstid; maaske det snarest har været Flokke af ikke-ynglende Fugle.

I Drivisen udfor Østkysten har ogsaa Bay set den i Sommertiden i næsten uforklarlig Mængde. „Allerede den første Dag, „Hekla" stod ind i Isen, den 21de Juni 1891 paa c. 68° 10′ N.Br., 13° V.L., blev den set i temmelig stor Mængde, og den var en af de talrigste Fuglearter (i Randen af Drivisen) indtil et Stykke Nord for Jan Mayen, da den pludselig forsvandt. Den blev, naar undtages en enkelt, først set igjen den 27de Juli, da den optraadte i Masse lige saa pludselig, som den var forsvunden; det var paa 72° 27′ N.Br., 19° 56′ V.L., altsaa inde under Land." ... „Mærkeligt er det, at *Arctica alle* paa en Aarstid, da man skulde antage, at den opholdt sig i Nærheden af Kysterne for at yngle, kan træffes saa langt fra Land, som den blev truffen den 21de Juni 1891, nemlig i en Afstand af ca. 35 Mil fra nærmeste Land, Island." ... „Saafremt man antager, at det er Fugle, der ikke yngle det Aar, maa man rigtignok forbavses over den Masse, hvori de optræde."

I Drivisen udfor den nordlige Del af Østkysten, men ikke ved selve Kysten, blev den oftere set af Deltagerne i „Germania"- og „Hansa"-Rejsen, 1869—70, første Gang ved Isgrændsen paa 74°, 7de August 1869.

Nogle faa Knogler fra en gammel eskimoisk Kjøkkenmødding ved Nusak, paa Nugsuak-Halvø, haves i Museet.

Arten er nordatlantisk, ynglende højt mod Nord, kun lidt vandrende. Den yngler ogsaa paa Grimsey Nord for Island, paa Jan Mayen og Spitsbergen.

79. **Alca torda** L. **Alk.**

Alca torda L.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 78. — Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 457.

Alca torda L.: Dresser, Birds of Europe, VIII, 1877. — Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., II, 1884. — *Utamania torda*: Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Alca torda* L.: Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887.

Vestgrønlandsk. Akparnak, en sjeldnere Akpa (*Uria arra*), kaldes den i Syd-Grønland, Akpartluk, en hæslig Akpa, i Nord-Grønland. (Fabricius.)

Mellem grønlandske, færøiske og danske Alke er ingen Forskjel at finde.

(*Alca torda.*)

Alken yngler almindelig langs Grønlands Vestkyst, mod Nord i det mindste indtil Upernivik, talrigst i Disko-Egnen. Efter Holbøll kommer den som Trækfugl til Syd-Grønlands Kyst sidst i April, og allerede i August, tidligere end nogen anden, drager den bort fra Kysten, unge og gamle sammen, ud i Davis-Strædet, til Grønlands store og rige Fiskebanker; men ogsaa om Vinteren kan den sees i grønlandske Vande. Dens Føde er Fiske, især Lodder, og Krebsdyr. Paa Hylderne paa stejle Klippevægge ved Havet ruger den flokkevis, i Selskab med andre Arter som Ride og Tejste, forholdsvis lavt nede. Æg ere fundne fra 2den til 30te Juni.

Ved Julianehaab hørte Bruun i 1894, at den sees baade ved Kysten og i Fjordene om Vinteren, men sjelden.

Ved Ivigtut og Arsuk ynglede den ikke, efter Hagerup og Helms; derimod var den, efter Helms, neppe synderlig sjelden om Vinteren. 3 unge Fugle bleve skudte i Arsuk-Fjord i Vinteren 1893—94.

Paa Sydsiden af Øen Sermersok og paa Forbjerget Kangek Nord for Tigsaluk ud mod det aabne Hav mellem Arsuk og Frederikshaab, skal den yngle, efter Grønlændernes Udsagn. Sidstnævnte Sted havde ogsaa Dr. Østerbye, efter Meddelelse til Hagerup, fundet omtrent 500 Par ynglende i 1888, og 13de Maj 1893 saa Helms adskillige dér i Nærheden, men sidst i August vare alle Fuglene borte derfra.

Ved Frederikshaab viste den sig kun sjelden, efter hvad Fabricius siger i sit Haandskrift.

Fra Fiskenæs haves Skind i Museet i Kjøbenhavn. Fra samme Egn nævnes den af Finsch i 1874.

Som ynglende i Fjelde ved Sardlok ved Godthaab-Fjord nævnes den af Raben i Sommeren 1823. Skind fra Godthaab haves i Museet.

Ved Holstenborg findes den som ynglende, efter Brummerstedt; den skal komme til Kysten i Maj og trække bort i September.

Paa Grønne-Ejland i Disko-Bugt fandt Fencker den ynglende i Juni 1880.

Ved Klaushavn saa Fencker den i Maj 1880.

Paa Kronprindsens-Ejland fandt Fencker den i Juli 1879.

Disko-Egnen nævnes allerede af Fabricius, i hans Haandskrift,

som et af dens vigtigste Tilholdssteder. — Skind fra Godhavn, fra Juni, haves i Museet.

Som ynglende paa Arveprindsens-Ø nævnes den i Juli 1875 af Nares, der iøvrigt ikke saa den Nord for Vaigat. — Skind fra Ritenbenk haves i Museet.

Som skudt ved Ikerasak ved Bunden af Umanak-Fjord sidst i Juli 1893 nævnes den af Vanhöffen.

Som ynglende ved Upernivik, men mindre almindelig, omtales den af Fencker i 1887. Som Ynglested nævnes Kaersorsuak og et andet Fuglefjeld. Skind derfra haves i Museet.

Arten er nordatlantisk, ikke særlig nordlig, kun kort vandrende, dog set saa langt mod Syd som ved Kanarerne. Den yngler ogsaa paa Færøerne, Island, Jan Mayen og i Labrador.

80. **Alca impennis** L. **Gejrfugl.**

Alca impennis L.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 82. — Id., Vidensk. Selsk. Skr. for 1809—12, Bd. 6, 1818, 2det Hefte, p. 249. — Boie, Oken's Isis, Jahrg. 1822, Bd. 2, p. 872. — Benicken, Isis, Jahrg. 1824, Bd. 2, p. 886. — Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 457. — Steenstrup, Vidensk. Medd. 1855, p. 38. — Reinhardt jun., Ibis 1861, p. 15. — Symington Grieve, The Great Auk, 1885, p. 4, 36, 69, 72, 79, Append. p. 1, 14, 37, 54, 55, 56 (tildels Meddelelser fra Steenstrup).

(Isarokitsok: Udtog af P. Kraghs Dagbog (1818—28), 2den Del, 1855, p. 36. — Isarukitek: Holm, Medd. om Grønl., 10de Hefte 1888, p. 54; 9de Hefte, 1889, p. 223.)

Alca impennis L.: Dresser, Birds of Europe, VIII, 1880. — *Plautus impennis* (L.): Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., II. 1884. — *Alca impennis* Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Plautus impennis* (L.): Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887.

Vestgrønlandsk. Isarokitsok, stumpvinget, af Isarok, Vinge. (Fabricius.) — Østgrønlandsk. Isarukitek. (Holm.)

Museet i Kjøbenhavn ejer kun ét grønlandsk Gejrfugle-Skind, i Vinterdragt, vist stammende fra Fiskenæs 1815, oprindelig tilhørende Heilman.

I det Haandskrift, som Fabricius har efterladt, findes en meget udførlig Beskrivelse af Gejrfuglens Ydre, som jo nu i de fleste Henseender er vel kjendt. Om Øjnene siges, at de ere sorte (Iris har vel snarest været mørkebrun). Munden indvendig er ganske gul. Tungen er lille, ikke saa lang som Undernæbet, spids, flad, smal, dannet som en Kaardeklinge, i Spidsen skællet, ellers tyk og kjødagtig, oventil rendeformet og glat, men ved Roden i to Fløje

(*Alca impennis.*)

klædt med indadvendte smaa Kirteltænder, omtrent 22 i Tal; langt bag dem følger efter en glat Fordybning en ægformet stor Forhøjning, der er delt i to ved en dyb Længde-Skramme (ɔ: Luftrørets Munding), hvis bageste Fløje ere overvoxede med en Del tiltrykte smaa indadvendte Kirteltænder. (Tungen har altsaa været næsten ganske som hos *Alca torda*, saaledes som det ogsaa sees paa de anatomiske Præparater af to islandske Gejrfugle, der findes i Museet i Kjøbenhavn.)

Gejrfuglen kom, før sin Udryddelse, som aarlig Gjæst til Grønland Eftersommer og Forvinter, vistnok paa Strejftog, efter Yngletiden, fra sine nærmeste større Ynglesteder, ved Newfoundland o. s. v. Ved Grønlands Kyst har den dog maaske ogsaa ynglet i ringe Tal, stadig eller af og til.

Den ældste Efterretning om Gejrfuglen som grønlandsk indeholdes i Bjørn Jonssøn's Fortælling om Islænderen Latra-Clemens, der ved Aar 1590 saa en Baad blive fyldt med Gejrfugle, som toges paa Gunnbjørn-Skjærene ved Grønlands Østkyst. Vel sagtens har Gejrfuglen dér haft en Yngleplads.

Fra Egede, Cranz og Glahn haves kun tarvelig Underretning. — Men Fabricius giver, især i sit Haandskrift, udførlig Oplysning om Gejrfuglens Færden i Egnen ved Frederikshaab, efter de Erfaringer, han havde samlet i Aarene 1768—74. Han siger om den, at den næsten kun viste sig i Tiden fra September til Januar, undertiden i temmelig stor Mængde, men de fleste Vintre kun faatallig, næsten altid langt tilsøs, meget sjelden imellem Landene og aldrig paa Land; oftest saa man unge Fugle. Hvor den ynglede, vidste man ikke; Grønlænderne havde aldrig set dens Rede, skjønt de fartede rundt til næsten alle omliggende Øer; kun var der nogle meget afsides Steder, hvortil man ikke kom, og dér mente man, at den maatte yngle paa bratte Klipper mod Havet; „at dens Ynglesteder ej maa være saa ganske langt borte, men at nogle maa yngle paa en eller anden folkeløs Udhavs-Ø langt vester ude, sluttes deraf, at man i August Maaned træffer undertiden imellem Landene Unger, der endnu have Dun, altsaa ej kunne være komne langt fra over det vilde Hav"; i Fauna Groenlandica nævner Fabricius endogsaa en Unge, kun klædt med graa Dun, der mentes at være nogle faa Dage gammel, set i August. (Det er maaske ikke umuligt, at Haandskriftets Udtryk: „Unger, der endnu have Dun" støttes paa denne ene lille Dununge.) Til Føde havde den *Cottus*

groenlandicus og *Cyclopterus lumpus*, „hvilke den henter fra Dybet, sønderriver med sit skarpe Næb og æder; ventelig og andre Fiske af denne Størrelse“ (ogsaa om *Cepphus grylle* siges, at den sønderslider de Fiske, som den har fanget, men finder for store til at sluge hele); i Maven paa den omtalte Dununge havde Fabricius derimod fundet Dele af Planter, der voxe paa Klipper ved Havet: „inqve illo inveni rhodiolam roseam et alia vegetabilia, qvæ littoribus præruptis crescere solent, non autem pisces.“ „Dens Skrig er undertiden grovt skjeldende og hæst, undertiden pibende. Den bider stærkt om sig, naar den ser sig fangen. Naar disse Fugle ere nylig komne under Landet, ere nogle af dem, maaske de unge, meget dumme og tamme, men andre, maaske de ældre, ej gode at indhente“. Grønlænderne slutte sig sammen i Flok for at jage Gejrfuglen, „og da den alene kan dykke under og ej flyve, passe de paa at skrige, saa snart den kommer op at trække Luft, paa det den skal blive forskrækket, holde sig længere under Vandet og blive saaledes snarere udmattet, da de endelig komme den saa nær, at de kunne slaa Pilen i den; dog kan den holde temmelig længe ud.“ Den havde for Grønlænderne ikke ringe Værd (som Fabricius foruden i sit Haandskrift siger i Vidensk. Selsk. Skrifter, 6te Bind): Skindet brugtes til Fuglehams-Pelse, der især om Vinteren bæres nærmest Kroppen; Kjød og Indvolde spistes; Fedtet, „som ej er lidet“, spistes og brugtes i Lamper; Føddernes sorte Hud brugtes til Pynt at sy paa de hvide Sælskinds-Poser, som Grønlænderne have i Teltene at gjemme et og andet i. Ogsaa Kolonisterne brugte Skindet baade til Foder under Klæder og til Sengetæpper. Det grønlandske Navn Isarokitsok, stumpvinget, „passer sig helt vel til denne Fugl“. „Kolonisterne kalde den Hesteprangeren“. — Der kan selvfølgelig, efter hvad der foreligger, tvivles om, at Gejrfuglen har ynglet ved Grønlands Kyst paa Fabricius' Tid. Det vilde jo være forunderligt, at man ikke skulde have set mere til den, hvis der virkelig havde været Ynglesteder, og det vilde være usandsynligt, at Grønlænderne ikke skulde have fundet Stederne. Og hvad Fabricius siger om Dunungen, tagen i August, med Plante-Dele i Maven, er jo ogsaa i flere Henseender paafaldende, saa paafaldende, at det er med god Grund, at Steenstrup, der i det hele ikke tror paa Gejrfuglens Ynglen ved Grønland, har udtalt som sin Tanke, at det „aldeles ikke har været nogen Unge af *Alca impennis*, men af en eller anden større Fugl, hvis Unge har været Fabricius ubekjendt“ (Vidensk. Medd. 1855, p. 41); Gejrfuglen ynglede ellers

(*Alca impennis.*)

saa tidlig, siger Steenstrup, at den allerede i Junis Midte gik tilsøs med den svømmedygtige Unge, og den skulde ikke lægge Æg anden Gang, naar det første Æg blev den frataget; det vilde derfor være meget lidt troligt, at en Dununge skulde kunne træffes saa sent som i August; og endelig „maa vel ogsaa den i Ungen fundne udelukkende Planteføde vække nogen Mistanke imod dens Alke-natur". Men overfor Fabricius har man ikke Ret til uden videre at tro paa en Fejltagelse. Han kjendte den voxne Gejrfugl saa godt, at det er usandsynligt, at han skulde miskjende dens Unge; og han var saa fortrolig med Grønlands andre Fugle, at en Forvexling ogsaa af den Grund næsten maatte være umulig; den eneste nordiske Fugl, hvis Unge maaske ved et meget flygtigt Øjekast kunde minde om Gejrfuglens, er Islommen; men den og dens Yngleforhold kjendte Fabricius. Hvis Gejrfuglen har ynglet i Grønland, har den vel der haft senere Yngletid end i sydligere Egne, saa at det ikke kunde være helt utænkeligt at se en Unge i August. Og at træffe Planteføde i en Dununges Mave vilde jo være lige saa uventet hos alle andre Arter, om hvilke der kunde være Tale (man huske dog paa, at mange Fugle, der ellers ikke leve af Planteføde, Ryler, Maager, Lommer o. s. v., undertiden tage tiltakke dermed). Alt i alt maa Fabricius' Ord snarest staa til Troende — og man maatte altsaa tænke sig Gejrfuglen som, i hans Tid, ynglende i ringe Mængde, stadig eller undertiden, paa de yderste Skjær ved Grønlands Sydvestkyst — hvis da ikke hans Iagttagelse om Dunungen er gjort i den første Tid af hans Ophold i Grønland, inden han rigtig havde lært Landets Dyr at kjende, og hans første Indtryk har været urigtigt og tilfældigvis ikke senere er blevet rettet.

Allerede i Begyndelsen af det 19de Aarhundrede har Gejrfuglen været saa godt som forsvunden fra Grønlands Kyster. Hvad der vides om den i dette Aarhundrede, er kun følgende:

I 1815 fik Heilman i Fiskenæs en Gejrfugl, hvad der omtales af Holbøll i 1840 som det eneste af ham kjendte sikre Tilfælde paa dens Forekomst i Grønland i 19de Aarhundrede. Det er saa godt som sikkert Skindet af denne Fugl, i Vinterdragt, der kom til E. Hage's Samling og derfra er overgaaet til Zoologisk Museum i Kjøbenhavn.

I 1821 modtog Benicken (i Slesvig) gjennem Direktør Motzfeldt et Skind af en Gejrfugl i Vinterdragt fra Disko. Til sin Meddelelse om Fuglens Ydre o. s. v. (Isis 1824) føjer han følgende Ord: „Ohngeachtet der seit mehreren Jahren für mich mit aus-

gezeichneter Thätigkeit wirkenden Freundschaft eines der Herren Direktoren des grönländischen Handels, habe ich nur ein einziges Exemplar bekommen können, weil der Vogel auch dort nur selten vorkommt . . .“ Utvivlsomt er det Skindet fra Disko, som F. Boie (i Kiel) hentyder til, naar han, i Isis for 1822, siger: „Eine Haut dieser Art erhielt einer meiner ornithologischen Freunde im verflossenen Jahre, als eine Seltenheit, aus Grönland.“ Hvor Skindet senere er kommet hen, vides ikke. (Der har, men tilsyneladende uden gyldig Grund, været fremsat den Tanke, at det Skind, som Benicken omtaler som modtaget fra Disko i 1821, skulde være det samme som det, Heilman fik ved Fiskenæs i 1815.)

I 1825 hørte Pastor Kragh af en gammel Grønlænderinde i Manetsok ved Egedesminde, at hun engang havde set en Isarokitsok en 16 til 18 Mil sydligere; „den var saa stor som en Ømmert (ɔ: *Colymbus glacialis*), havde meget Fedt nær Skindet, næsten saa tyk som en Fjordsæl, hvid eller plettet (?), med smaa Vinger som Alkenes“. — Holbøll havde, som han meddeler i 1840, hørt sige, at den skulde være set Nord for Sukkertoppen; men forgjæves havde han søgt at skaffe den tilveje fra Grønland. — Ved Angmagsalik, paa Østkysten, traf Holm i 1883—85 en Grønlænder, hvis Bedstefader i Kangerdlugsuatsiak-Fjord, Nord for Angmagsalik, havde fanget en Isarukitek, „en meget stor Fugl, der havde ganske smaa Vinger med korte Fjer“, og som „kunde opholde sig under Vandet lige saa længe som en Svartside.“

Arten var nordatlantisk, ikke særlig nordlig, forholdsvis kun lidt vandrende. Dens sidste Ynglepladser, før den blev udryddet, vare ved Skotland, Færøerne, Islands Sydkyst og Newfoundland.

81. Fratercula arctica (L.). Lunde.

Alca arctica L.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 83. — *Mormon fratercula*: Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 456. — *Fratercula arctica* (L.) & *F. glacialis* Leach: Reinhardt jun., Ibis 1861. p. 15.

Fratercula arctica (L.): Dresser, Birds of Europe, VIII, 1877. — *Fratercula arctica* (L.) & *var. glacialis* Leach: Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., II, 1884. — *Fratercula arctica* & *F. arctica glacialis*: Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887.

Vestgrønlandsk. Killangak, snøvlende, efter Stemmen. (Fabricius.) — Østgrønlandsk. Nuerniagarnak. (Rink.)

At Lunden i den sydlige Del af sin Udbredningskreds ikke bliver saa stor og især ikke saa stornæbet, som den bliver det

langt mod Nord, er sikkert nok; men nogen fast Forskjel mellem de meget stornæbede, der have været udskilte som egen Art, som *Fratercula glacialis*, og de sædvanlige findes ikke, som ogsaa sagt af andre. De grønlandske Lunder, i hvert Fald de nordgrønlandske, ere af de mest stornæbede; hvorledes Næbet er i Yngledragten hos de Lunder, der yngle i Syd-Grønland, har Museet ikke tilstrækkeligt Stof til fuldt at afgjøre; de foreliggende Skind fra Syd-Grønland ere mest af yngre Fugle; et Skind fra Julianehaab, fra Sommeren 1895, er ikke af de allermest stornæbede.

Følgende Maal af grønlandske og andre Skind til nærmere Oplysning:

	Grønland							
Næbets Højde	37	38	38½	40	41½	42	42	42mm
Vingens Længde	166	158	171	167	174	170	172	174

Det første af Skindene er fra Julianehaab, de andre fra Disko-Egnen.

	Island		Færøerne					Shetlands Øerne.
Næbets Højde	35½	38	38½	32½	33½	33½	34½	35	32
Vingens Længde . . .	160	170	165	151	150	158	170	161	153

Alle de maalte Skind ere af udvoxne Fugle i, tilsyneladende, Yngledragt, men ikke alle synes lige gamle; de fleste have tre, nogle kun to Rynker paa Overnæbet.

Lunden yngler langs Grønlands Vestkyst, forholdsvis ikke i stor Mængde, talrigst i Disko-Egnen. (Fra Østkysten kjendes den ikke sikkert; Østgrønlænderne synes at have Navn for den.) Den synes tildels at være Trækfugl; men om dens Vandringer vides ikke meget; ogsaa om Vinteren kan den sees i grønlandske Farvande. Den lever mest paa det aabne Hav; Ynglepladserne ere paa Øer ved Havet. Føden er Fiske, især Tobiser, og Krebsdyr, især en Art, som Fabricius ikke selv havde set, men hvis grønlandske Navn han gjengiver som Pulex maris alti rostro serrato. Den ruger flokkevis, oftest i Selskab med andre Arter, paa Fuglebjerge, forholdsvis lavt nede. Reden indrettes i Huller. Æg ere fundne i Juni.

Fra Nanortalik har Vahl sendt et Skind til Museet, fra 7de November 1828.

Ved Julianehaab hørte Bruun i 1894, at den om Vinteren, men kun meget sjelden, viser sig inde i Fjordene. — Et Skind fra Julianehaab, fra Sommeren 1895, har Museet i Kjøbenhavn modtaget fra Helms.

Ved Ivigtut blev, efter Krabbe, en ung Fugl skudt i Vinteren 1891—92.

Ved Arsuk blev, efter Krabbe, en dræbt mod Slutningen af Januar 1890, og $1^1/_2$ Mil udenfor Arsuk-Fjord blev en ung Fugl skudt 7de Marts 1890.

Ved Frederikshaab var den, som Fabricius meddeler i sit Haandskrift, sjelden om Sommeren, men viste sig jevnlig om Efteraaret. Et Skind derfra er tilsendt Museet i 1833.

Fra Fiskenæs har Museet faaet et Skind fra 21de Oktober 1840. Samme Sted nævner Finsch den, i 1877, som skudt 11te August.

Mellem Fiskenæs og Godthaab, paa 63° 30′, var den sydligste Redeplads, som Holbøll kjendte.

Skind fra Godthaab har Museet faaet i 1832 og fra 20de Juni 43.

Ved Holstenborg findes den, efter Brummerstedt, som ynglende; den skal forlade Egnen i September eller senere.

Paa Øen Komavik ved Kronprindsens-Ejland i Disko-Bugt nævner Giesecke den som talrig, under 12te Oktober 1808. — Kumlien omtaler den i 1878 som talrig ynglende paa Hunde-Ejland og Grønne-Ejland. — Fencker fandt den i Juli 1879 talrig ynglende paa Brændevinsskjærene og Komavik og i Juni 80 paa Grønne-Ejland. — Traustedt nævner den i 1892 som ynglende paa Øerne Rotten, Kronprindsens-Ejland og Grønne-Ejland. — Fra Kronprindsens-Ejland og Grønne-Ejland haves Skind i Museet.

Skind fra Godhavn haves i Museet. Stone nævner ogsaa Skind derfra.

Som ynglende paa Arveprindsens-Ø, paa Ritenbenk Fuglefjeld ved Kangerdluk-Fjord, omtales den af Traustedt i 1892.

Fra Umanak, hvor den skulde være sjelden, modtog Fencker den i Maj 1882.

Ved Upernivik findes den, efter Fencker, som ikke ualmindelig ynglende. Som Ynglested nævnes særlig, i 1884, en Ø udfor Upernivik og, i 1885, en Ø tilsøs udfor Tasiusak. Bessels melder om to sete ved Tasiusak sidst i August 1871.

(*Fratercula arctica.*)

Ved Øen Nulok, Nord for Tasiusak, omtrent paa 73° 35′, saa Giesecke den i stor Mængde paa Havet 22de Juli 1807.

Ved Kap Parry saa Bessels tre Lunder 12te Juni 1873.

Ved Littleton-Ø blev, efter Greely, en enkelt skudt 31te Juli 1881. Ellers er den ikke kjendt fra Smith-Sund.

Et Albueben fra en Kjøkkenmødding fra Middelalderen, fra Nordboernes Tid, ved Kagsiarsuk ved Igaliko-Fjord, haves i Museet.

Arten er nordatlantisk med vid Udbredelse, ikke langt vandrende. Den yngler ogsaa paa Færøerne, Island, Jan Mayen, Spitsbergen og i Labrador.

82. Ardea cinerea L. Hejre.

(Cranz, Fortsetz. d. Hist. v. Grönl., 1770, p. 214 & 287.) — *Ardea cinera* L.: Reinhardt jun., Tillæg til Rink, Grønl. geogr. stat. beskr., 1857, p. 15. — Id., Ibis 1861, p. 9. — Hagerup, Birds of Greenl., 1891, p. 53. — Bay, Medd. om Grønl., 19de Hefte, 1894, p. 43. — (Helms, Vidensk. Medd. 1894, p. 226.)

Ardea cinerea L.: Dresser, Birds of Europe, VI, 1875. — Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., I, 1884. — Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887.

Hejren har nogle faa Gange vist sig i Syd-Grønland.

I 1856 blev en ung Hejre funden død ved Nanortalik og indsendt til Museet i Kjøbenhavn (hvor den ikke mere findes). I 1862 blev en ung Fugl indsendt fra Godthaab af Rink (den findes her ikke mere). En ung Fugl fra Godthaab, 14de Januar 1877, er fra Benzon's Samling kommen til Museet (ogsaa omtalt af Hagerup). Dele af en ung Fugl fra Nunarsuit, Vest for Julianehaab, Efteraar 1888, ere hjemsendte af Lytzen. En ung Fugl skudt paa Eggers-Ø i Efteraaret 1893 blev sendt til Bay.

(27de August 1765 saa Missionær Matthæus Stach en Hejre ved Ekaluglik i Syd-Grønland, som Cranz meddeler; men om det var *Ardea cinerea* eller *A. herodias* eller andet, er ikke afgjort. — En Hejre, der vist var skudt ved Arsuk i 1878, og som af Grønlændere blev bragt til Læge Frisch, som Helms meddeler, er heller ikke bestemt til Art.)

Arten er europæisk-asiatisk, med vid Udbredelse ogsaa mod Syd. I Norge yngler den; paa Færøerne og Island viser den sig jevnlig, men dog kun mere tilfældig. I Nord-Amerika lever en nærstaaende Slægtning, *Ardea herodias.*

83. **Botaurus lentiginosus** (Montag.).

Botaurus minor (Gmel.): Reinhardt jun., Vidensk. Medd. 1872, p. 133. *Botaurus lentiginosus* (Montag.): Dresser, Birds of Europe, VI, 1878. — Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., I, 1884. — *Botaurus mugitans*: Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Botaurus lentiginosus* (Montag.): Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887.

Har en enkelt Gang vist sig i Nord-Grønland.

I 1869 under en Storm blev en fanget og sønderreven af Hunde paa Stranden ved Egedesminde. Kun en af dens Fødder blev reddet fra Hundene og af Olrik indsendt til Museet.

Arten er amerikansk. Dens nærmeste Hjemsted er Labrador. Som vildfarende er den over 20 Gange kommen til de Britiske Øer.

84. **Phalacrocorax carbo** (L.). **Skarv.**

Pelecanus carbo L.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 38. — *Carbo cormoranus*: Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 450. — *Graculus carbo* (L.): Reinhardt jun., Vidensk. Medd. 1853, p. 85 (kun Navnet).

Phalacrocorax carbo (L.): Dresser, Birds of Europe, VI, 1879. — Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., II, 1884. — Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887.

Vestgrønlandsk. Okaitsok, tungeløs, fordi Tungen er overmaade lille; Ungen kaldes Okaitsoak, undertiden ogsaa Kidlingæjouk. (Fabricius.)

De foreliggende 4 grønlandske Skarve-Skind ere ganske som Skind fra Danmark.

En hvid Skarv indsendtes til Museet i 1843 fra Julianehaab (den findes her ikke mere).

Skarven er almindelig langs Grønlands Vestkyst; som ynglende findes den mest paa Strækningen Nord for Godthaab; som Vintergjæst er den derimod almindelig ogsaa sydligere. Paa Østkystens sydlige Del er den set. Paa stejle Fjeldvægge ved Havet har den oftest sit Tilhold; dér hviler den flokkevis, og dér bygger den Rede, øverst oppe; mange Bjerge langs Grønlands Kyst have Navn efter Skarven. Som dens Føde nævner Fabricius særlig Ulken, *Cottus groenlandicus*. Æg ere fundne fra 28de April til 29de Juni.

Ved Nanortalik fandtes den, som Vahl meddeler, om Vinteren 1828—29.

I Egnen om Julianehaab skal der om Vinteren af og til sees Flokke paa indtil 10 Stykker, efter hvad Bruun har hørt af Grønlænderne.

(*Phalacrocorax carbo.*)

Ved Sanerut, Syd for Arsuk, saa Bruun to Skarver 30te Maj 1894.

Ved Ivigtut fandt Hagerup den i 1886—88 ikke ualmindelig om Vinteren indtil Slutningen af April; kun sjelden gik den langt ind i Fjorden. — I 1890—91 blev den derimod ikke set af Helms.

Ved Arsuk blev en Skarv bragt skudt til Krabbe 20de December 1889. — Efter hvad Helms hørte paa Stedet i 1893, skal den om Vinteren, især i Februar og Marts, være almindelig i Omegnen, undertiden i større Flokke; visse stejle Klipper, der gaa lige ud til Vandet, tjene den da til Opholdssted om Natten.

I Egnen om Frederikshaab ynglede den neppe, efter hvad Fabricius meddeler i sit Haandskrift, undtagen i Narsalik-Fjord.

Fra Fiskenæs har Museet modtaget Skind i 1836. Samme Sted nævnes den af Finsch, i 1874, som skudt 25de November.

Inde i Godthaab-Fjord nævner Giesecke i 1808 en stejl Fjeldvæg, Taterat, hvor Skarver skulle bygge i Selskab med Rider. — Et andet Sted i Godthaab-Fjord, Sardlok, nævner Raben i 1823 som Yngleplads for Skarver sammen med Alke og Maager. I Syd-Grønland, havde han hørt sige, vare Skarverne sjeldne om Sommeren, men fandtes i Mængde om Vinteren, og de sad da flokkevis paa Skjærene i Havet. — Efter hvad Holbøll skriver i 1840, skulde der i Godthaab-Fjord kun yngle enkelte Par.

Ved Holstenborg findes den, efter Brummerstedt, hele Aaret; men mange trække om Foraaret mod Nord.

I Nagsugtok-Fjord (Nordre-Strømfjord) nævnes den af J. A. D. Jensen i 1879 som talrig.

Fra Kangatsiak Syd for Egedesminde modtog Fencker dens Æg i 1880.

Paa Kronprindsens-Ejland fandt Fencker den ynglende adskillige Steder i Juli 1879.

Ynglesteder paa og ved Disko nævnes allerede af Fabricius, i hans Haandskrift. — I 1807 omtaler Giesecke det stejle „Skarvefjeld", et Trap-Fjeld ved Godhavn paa Sydøstkysten af Disko; paa Øens Nordkyst nævner han i 1811 Basalt-Fjeldet Okaitsut, en stejl Bjergvæg, som Boplads for Skarver, som Navnet udsiger; og paa Sydvestkysten nævner han i 1812 det udsædvanlig stejle Trap-Fjeld Naujarsuit, hvor Skarver bygge sammen med Stormfugle og Maager. — Ved Godhavn Skarvefjeld iagttog Fencker den sidst i April 1879.

Ved Ritenbenk fik Fencker den i Maj 1891.

I Umanak-Egnen yngler den, efter hvad Vahl skriver i Brev af 1834.

Ved Upernivik er Skarven almindelig som ynglende, efter hvad Vahl og Fencker meddele i 1834 og 1885—89. Efter Feneker indfandt den sig i 1885 ved Upernivik i Begyndelsen af April. I 86 kom den ved Augpalartok 8de April; ved Upernivik var den at se i Vaagerne 24de April. Som Ynglesteder nævnes samme Aar Inigsungarsuk Øst for Upernivik og Fuglefjeldet ved Kaersok Syd for Upernivik; ogsaa noget Nord for Tasiusak skulde den yngle. 14de April 87 blev den skudt ved Inigsungarsuk; 27de April var den kommen ved Fuglefjeldet ved Kingigtok, Nord for Upernivik; 1ste Maj nævnes den som tilstede i Vaagerne ved Upernivik. 29de Marts 88 vare mange Skarver paa Fjeldet ved Augpalartok. 10de April 89 var den kommen samme Sted.

Fra den sydlige Del af Østkysten nævnes den af Graah i 1832.

Ved Sermilik ved Angmagsalik skal den yngle, meddeler J. Petersen i 1897. Om Vinteren skal den være bortrejst.

Arten er nærmest europæisk-asiatisk, med vid Udbredelse; men den yngler ogsaa paa Vestkysten af Davis-Strædet, i Labrador og paa den nærmeste sydligere Del af Nord-Amerikas Østkyst, hvorfra den om Vinteren vandrer endnu længere mod Syd langs Kysten. Dens nærmeste Hjemsteder i Europa ere Færøerne og Island.

85. **Sula bassana** (L.). **Sule.**

Pelecanus bassanus L.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 91. — *Sula alba*: Reinhardt sen., Tidsskr. f. Naturv., Bd. 3, 1824, p. 64. — Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 451. — *Sula bassana* (L.): Reinhardt jun., Ibis 1861, p. 19.

Sula bassana (L.): Dresser, Birds of Europe, VI, 1880. — Baird, Brewer, Ridgway, Water Birds of N. Amer., II, 1884. — Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887.

Vestgrønlandsk. Kuksuk. (Fabricius.) (Sammenl. *Cygnus musicus.*)

Sulen er kun som en sjelden Gjæst set i Davis-Strædet ved Grønlands Sydvestkyst.

Fabricius havde, som han meddeler i sit Haandskrift, kun én Gang set en Sule i Grønland; den var tagen levende ved Frederikshaab i November. En Sule fra Egedesminde nævnes i 1824 af Reinhardt sen. som indsendt til Museet i Kjøbenhavn (den findes her ikke mere). Holbøll havde enkelte Gange set den i Davis-Strædet; en Gang havde han fundet den død ilanddreven ved

(*Sula bassana.*)
Godthaab; fra Julianehaab modtog han i 1842 en ikke fuldt udfarvet Fugl, som han indsendte til Museet.

Arten er nordatlantisk, ynglende baade ved Europas og ved Amerikas Kyst. Dens nærmeste Hjemsteder ere Færøerne, Island og Sydøstkysten af Labrador.

86. **Falco æsalon** Tunst. **typicus. Dvergfalk.**

Falco æsalon: Kumlien, The Auk, vol. IV, 1887, p. 345. — A. Newton, Arctic Manual, 1875, p. 96. — (Kolthoff, i Nordenskiöld, Den andra Dicksonska Exp. till Grönl., 1885, p. 196.)

Falco regulus Pall. & *F. columbarius* L.: Sharpe, Catal. Birds Brit. Mus. I, 1874. — *Falco lithofalco* Gmel. & *var. columbarius* L.: Baird, Brewer, Ridgway, Hist. N. Amer. Birds, Land Birds, III, 1874. — *Falco æsalon* Tunst.: Dresser, Birds of Europe, VI, 1875. — *Falco columbarius*: Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Falco regulus* Pall. & *F. columbarius* L. etc.: Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887.

Dvergfalken er kun en enkelt Gang sikkert set i Grønland.

En ung Han af den europæiske Race blev skudt ved Kap Farvel 3dje Maj 1875 og sendtes af Wiepken til Kumlien. (Med „Kap Farvel" kan i dette Tilfælde vist kun menes et eller andet Sted i Syd-Grønland, maaske Frederiksdal eller Nanortalik; selve Kap Farvel ligger langt fra nogen Boplads. Eller maaske Falken er skudt tilsøs?)

(Kolthoff opfører Artens Navn i sin Fortegnelse over Fugle sete ved Aulatsivik-Fjord, Syd for Christianshaab, 1ste Juli 1883; men Iagttagelsen synes ikke sikker.)

Paa Havet langt Syd for Grønland, paa 57° 41′ N. Br., 35° 23′ V. L., blev en Dvergfalk, ogsaa af den europæiske Race, i Maj 1867 fanget af Whymper, som meddelt af Newton.

Arten er circumpolar, med vid Udbredelse mod Syd. Den europæisk-asiatiske Race har nærmeste Hjemsted paa Færøerne og Island, den amerikanske i Labrador.

87. **Falco peregrinus** Tunst. var. **anatum** Bonap. **Vandrefalk.**

Falco peregrinus: Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 388. — Reinhardt jun., Ibis 1861, p. 5.

Falco communis Gmel., etc.: Sharpe, Catal. Birds Brit. Mus. I, 1874. — *Falco communis* Gmel. & *var. anatum* Bonap., etc.: Baird, Brewer, Ridgway, Hist. N. Amer. Birds, Land Birds, III, 1874. — *Falco peregrinus* Tunst.: Dresser, Birds of Europe, VI, 1876. — Coues, Key N. Amer. Birds,

1884. — *Falco peregrinus* Tunst. & *F. peregrinus anatum* (Bonap.), etc.: Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887.

De grønlandske Vandrefalke ere sikkert af den amerikanske Race *var. anatum*, der dog ikke er fast skilt fra den typiske europæiske. — Af de 15 foreliggende grønlandske Skind ere 9 af voxne og 6 af unge Fugle. Af de ni Skind af voxne er der vel kun fire, hvis Bryst er ganske eller næsten ganske uden Længdepletter som hos den ægteste *var. anatum*; men hos de andre findes kun nogle faa ganske smalle Længdepletter nederst paa Brystet, som det ogsaa ofte findes hos *var. anatum*, medens den typiske europæiske *F. peregrinus* oftest har Brystet mere længdeplettet; der er dog blandt Museets europæiske Vandrefalke nogle, der ogsaa kun have ganske faa Pletter nederst paa Brystet, og som i det hele neppe ere til at skjelne fra de grønlandske. De unge grønlandske Vandrefalke ere derimod oftest mere forskjellige fra de unge europæiske; de kunne være omtrent lige saa lyse som de europæiske; men de pleje at udmærke sig ved deres paafaldende mørkere, dybt sorte Farve paa Oversiden af Hovedet og paa Ryg og Vinger og ved noget mørkere Farve paa Undersidens Længdepletter. Ganske lignende mørke unge Fugle haves i Museet fra de Vestindiske Øer og fra Chile.

Der findes desuden baade hos de gamle og hos de unge grønlandske Vandrefalke ret betydelige Forskjelligheder enkeltvis. Hovedets Overside kan være mere eller mindre mørk hos de voxne, blaalig eller oftest næsten sort. Hos de unge kunne de sorte Fjer paa Hovedets Overside være mere eller mindre kantede med gullige Rande; en lys Stribe over Øjet kan findes eller mangle, o. s. v.

Vandrefalken er ikke sjelden som ynglende langs Grønlands Vestkyst, baade i Syd og Nord. Som Trækfugl skal den, i hvert Fald oftest, komme forholdsvis sent til Landet, og den vandrer igjen bort i Oktober. Særlig jager den Snespurve. Æg skulle være fundne fra 13de April til 15de Juni.

Fra Julianehaab har Museet modtaget Skind i 1838 og Æg i 1849, 56 og 61. — I Egnen om Julianehaab saa Bruun den ofte

(*Falco peregrinus.*)

i Sommeren 1894, mest parvis, baade i Igaliko-, Tunugdliarfik- og Sermilik-Fjord.

Ved Ivigtut saa Hagerup den ikke i Aarene 1886—88, men fik kun et Skind af en, der var skudt for nogle faa Aar siden. — I 1890 4de September saa Helms to flyvende sammen ved Ivigtut, ligeledes én den 5te Oktober.

Fra Frederikshaab fik Hagerup Skind af to unge Fugle, der vare skudte i Efteraaret 1886, og et Skind af en Hun, der var skudt fra en Rede med to Æg 21de April 1888. En Rede med et Æg fandtes 1ste Maj 1888.

Som ynglende ved Fiskenæs nævnes den af Holbøll. Skind derfra har Museet modtaget fra Juli og August 1840. Skind fra samme Egn omtales af Finsch.

Som skudt ved Godthaab nævnes den af Holbøll i Brev af 1823. Som ikke ualmindelig dér i September 1892 nævnes den af Fencker.

Ved Aulatsivik-Fjord Syd for Christianshaab blev den set af Kolthoff i Juli 1883.

Fra Kangatsiak Syd for Egedesminde fik Fencker i August 1884 Han og Hun skudte ved Reden. Æg derfra modtog han, fra Foraaret 87.

En neppe flyvefærdig Unge modtog Fencker i 1883 fra Ikamiut Øst for Egedesminde.

Fra Grønne-Ejland i Disko-Bugt fik Fencker den i Juni 1883.

Fra Christianshaab nævner Fencker den oftere. En ung Fugl derfra fik han i Oktober 1879. 16de Maj 81 blev en skudt ved Reden. 21de Oktober 82 saa han den jagende en Hvidvinget Maage, uden Held. I August og September 83 bleve tre skudte i Egnen.

Ved Jakobshavn blev den, efter Fencker, skudt i September 1890.

Over Kronprindsens-Ejland saa Fencker den flyvende i Juli 1879.

Fra Godhavn er den sendt til Museet i 1859. Fra Disko-Fjord fik Fencker den i August 1879.

Paa Svartenhuk-Halvø bleve, efter Fencker, Han og Hun skudte ved Reden i August 1882.

I Egnen om Upernivik yngler den almindelig, efter Fencker. Han nævner den i Aarene 1884—88 oftere fra Upernivik, Augpalartok og Tasiusak i Sommer-Maanederne.

Paa Vandring over Havene omkring Grønland er den set flere Gange. — Over Davis-Strædet nærmest Vestkysten blev den set af

Sabine i 3dje Uge i September 1818. — 18de Juni 1821 over Havet nær Kap Farvel forfulgte den Flokke af Snespurve, meddeles af Parry og Richardson. — Over Atlanterhavet SV. for Island har Holbøll to Gange set den.

Arten er circumpolar, med vid Udbredelse mod Syd, som ynglende, til Afrika, Ny-Holland, Syd-Amerika o. s. v. Den yngler ogsaa i Labrador, paa Vestkysten af Davis-Strædet og i Norge; paa Færøerne har den kun vist sig som mere tilfældig, og fra Island kjendes den ikke; derimod skal den være set paa Jan Mayen.

88. **Falco gyrfalco** L. **typicus** & var. **islandicus** Gmel. ex Briss. & var. **candicans** Gmel. **Jagtfalk.**

Falco rusticolus L. (ɔ: *candicans*, mørke Race) & *F. fuscus* Fabr. (ɔ: *candicans juv.*; at det var den yngre Fugl af foregaaende, mente Fabricius selv; han havde iagttaget Dragtskiftet) & *F. islandus* Müll. (ɔ: *candicans*, lyse Race): Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 55—58. — *Falco islandicus* (ɔ: *islandicus* & *candicans*): Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 385. — *Falco gyrfalco* L.: Reinhardt jun., Vidensk. Medd. 1853, p. 81 (kun Navnet). — *Falco islandicus candicans* Schl. (ɔ: de unge af baade *islandicus* og *candicans*) & *F. arcticus* Holb. (ɔ: de gamle af baade *islandicus* og *candicans*): Holbøll, Zeitschr. f. d. ges. Naturw., Bd. 3, 1854, p. 426. — *Falco candicans* Gmel. (ɔ: *islandicus* & *candicans*): Reinhardt jun., Ibis 1861, p. 4.

Hierofalco candicans Gmel. (ɔ: *candicans* partim) & *H. islandus* Gmel. ex Brünn. (ɔ: *islandicus*, nec *islandus* Brünn.) & *H. holboelli* Sharpe (ɔ: *candicans* partim *ad.* & *islandicus juv.*) & *H. gyrfalco* L. (ɔ: *typicus*): Sharpe, Catal. Birds Brit. Mus., I, 1874. — *Hierofalco gyrfalco* L. *var. candicans* & *var. islandicus* & *var. gyrfalco* & *var. sacer* (ɔ: nærmest *islandicus*) & *var. labradora* (ɔ: nærmest *typicus*): Baird, Brewer, Ridgway, Hist. N. Amer. Birds, Land Birds, III, 1874. — *Falco gyrfalco* L. & *F. candicans* Gmel. & *F. islandus* Gmel. (ɔ: *islandicus*, nec *islandus* Brünn.): Dresser, Birds of Europe, VI, 1875—76. — *Falco sacer* (ɔ: nærmest *islandicus*) & *F. sacer obsoletus* (ɔ: *labradorus*) & *F. islandicus* & *F. candicans*: Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Falco islandus* Brünn. (ɔ: *candicans*) & *F. rusticolus* (L.) (ɔ: *islandicus*) & *F. rusticolus gyrfalco* (L.) (ɔ: *typicus*) & *F. rusticolus obsoletus* (Gmel.) (ɔ: *labradorus*): Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887.

Vestgrønlandsk. Artens almindelige Navn er Kirksoviarsuk, enten efter Stemmen eller maaske af Kirkserpok, springer ned, efter dens Maade at slaa ned paa sit Byttte; ved Godthaab kaldes den ogsaa Kekingoak, efter Skriget. Den mørkeste Race kaldes Kirksoviarsuk Kernektok, den sorte eller mørke Falk; den mest spraglede Race kaldes Millakulartok, den plettede, af Millak, Plet; den lyseste Race hedder Kakortok, den hvide, eller Kakortuinak, den ganske hvide. (Fabricius.) — Kigssaviarsuk. (Rink, Helms.) — Østgrønlandsk. Napalekitsek. (Rink.)

(*Falco gyrfalco.*)

De grønlandske Jagtfalke kunne henføres til de tre Racer, *Falco gyrfalco typicus*, *var. islandicus* og *var. candicans*, der dog paa ingen Maade ere skarpt skilte.

Efterhaanden er det klaret, at der blandt de nordiske Jagtfalke fra Skandinavien, Island og Grønland tilnød kan skjelnes tre Hoved-Racer: 1) en mørkfarvet, *Falco gyrfalco typicus*, der i Farvetegning, baade som ung og gammel, minder meget om forskjellige andre væsenlig mere sydlige Falke, som *F. peregrinus*, 2) en noget lysere, *F. gyrfalco var. islandicus*, og 3) en endnu lysere *F. gyrfalco var. candicans.* Den mørkeste Race hører mest hjemme i forholdvis milde Egne, som Skandinavien, den lyseste lever i de koldeste Lande. Ofte regnes de tre Racer for egne Arter, eller de udstykkes endogsaa i flere Arter; men med langt større Ret regnes de for væsenlig klimatiske Racer af samme Art. Forskjellen imellem dem er ringe og ikke fast; det er kun en Forskjel i Farve; de Dele af Dragten, der hos den mørkeste Race ere lyse, blive lysere hos de andre Racer, og den lyse Farve fortrænger den mørke mere og mere, baade hos unge og gamle Fugle, jo mere koldt Arten lever. — Det har varet længe, inden man har faaet fuldt Rede paa de mange Forklædninger, hvori Jagtfalkene kunne vise sig. Den største Kilde til Fejltagelse var den, at man ikke rigtig forstod at skjelne mellem unge og gamle Fugle. De fleste af de mange Spørgsmaal, der frembød sig, løstes af sig selv, da det viste sig, at de voxne Fugle altid kunne kjendes paa den fremherskende tværstribede Tegning, paa Ryg og Bug, og paa de mørke Deles rene blaasorte Farve, medens de unge Fugle ere kjendelige paa deres fremherskende Længdepletter, paa Ryg eller Bug eller begge Steder, og paa de mørke Deles mere brunlige Farvetone. Blasius, Dresser, Hancock, Newton og Schlegel ere maaske de Mænd, der mest have bidraget til at klare Spørgsmaalene.

I Grønland findes som sagt de tre Hoved-Racer. *F. gyrfalco typicus* er sjelden, men kjendes baade fra Syd- og Nord-

Grønland. *Var. islandicus* er ret almindelig i Syd-Grønland, men kjendes ogsaa i Nord-Grønland. *Var. candicans* sees almindelig over hele Landet, ynglende i Nord-Grønland og i hvert Fald undertiden i Syd-Grønland; om den i Syd-Grønland oftest kun viser sig som Gjæst, eller om den ogsaa dér stadig yngler, vides ikke. Om Racernes indbyrdes Mængdeforhold i Grønland giver Museets Samling vist en nogenlunde rigtig Forestilling. Af de 57 grønlandske Skind, der for Øjeblikket findes i Museet, og som ere sammenbragte fra alle Dele af Landet, ere 3 af *Falco gyrfalco typicus*, 2 gamle og 1 ung; 17 ere af *var. islandicus*, 4 gamle og 13 unge; og 37 ere af *var. candicans*, 12 gamle og 25 unge. Adskillelsen mellem Racerne lader sig nogenlunde let gjennemføre for de gamle grønlandske Fugles Vedkommende; blandt de unge Fugle er Skjellet mere vilkaarligt; Adskillelsen vilde sikkert blandt de gamle Fugle vise sig lige saa vilkaarlig som blandt de unge, hvis der af de gamle havdes lige saa mange Skind som af de unge.

Hvad der i Museet haves af gamle grønlandske Jagtfalke, er følgende:

F. gyrfalco typicus ad. vist ♀. Syd-Grønland. Ikke til at skjelne fra typisk skandinavisk *F. gyrfalco*. Stemmer ganske med Billedet hos Dresser undtagen i, at Rygfjerenes lyse Tværbaand ere endnu smallere. — Stærk sort Skjægstribe findes. Hovedets Overside helt mørkt skiferfarvet. Bryst og hele Bug med mange og store mørke, skiferfarvede, rudeformede Pletter og, paa Siderne og bagtil, med mørke Tværbaand, alt paa hvidblaa Grund. Ryg-, Skulderfjer (ɔ: Vingens Dækfjer) og Armsvingfjer mørkt blaalig skifersorte med rødlighvide eller, oftest, mørkt blaalighvide Tværpletter og Tværbaand og Randpletter; Haandsvingfjerene af samme Skifer-Farve med rødlighvide Tværbaand og Marmoreringer paa Inderfanen, tildels er ogsaa Yderfanen marmoreret. Halen skiferfarvet med blaalighvide noget marmorerede Tværbaand. Næbet mørkt. Foden blyfarvet med indblandede gule Skæl. Vingens Længde er 420 mm, lidt længere

end det største Maal, 410, der opgives af Collet for *F. gyrfalco typicus* ♀ (Nyt Mag. f. Naturv., Bd. XXXV, 1894, p. 172).

Et Skind af en gammel Han fra Klaushavn, Oktober 1880, er nærmest som *F. gyrfalco typicus*; men den mørke Skjægstribe er forholdsvis svag. Vingens Længde er 370.

Var. islandicus ad. Syd-Grønland. Nøjagtig stemmende med Skind fra Island og stemmende godt med Dresser's Billede undtagen i at have de lyse Baand paa Rygfjerene smallere. Forskjellen fra *var. typica* er ikke stor: Skjægstriben er næsten forsvunden, ved Indblanding af hvide Striber. Hovedets Overside er noget spettet med Hvidt, ved hvide Rande paa Fjerene. De mørke Pletter og Tværbaand paa Bryst og Bug ere færre og mindre. Oversidens og Halens lyse Tværbaand ere noget lysere. (Næb og Fod som hos *var. typica.* Vingens Længde 370.)

Tre andre Skind ere næsten af samme Udseende.

Var. candicans, mørkeste Race, ***ad.*** Arsuk. Stemmende godt med Dresser's Billede. Hovedet og hele Undersiden renhvide, Hovedets Overside dog med smalle sorte Længdestriber og Bugens Sider og Laarene med smaa mørke draabeformede eller rudeformede Pletter. De lyse Tværbaand paa Oversidens Fjer meget bredere end hos *var. islandicus* og rent hvide, kun paa Overgumpen blaalige, den mørke Farve paa Ryggens og Skulderens Fjer dog tilstede i Form af store Halvmaaner, og Halen hvid med brede mørke Tværbaand paa de fleste af Fjerene og med lidt mørke Marmoreringer i Randen. Svingfjerene meget regelmæssig tværbaandede med Hvidt og Mørkt. Næbet blaaligt, med lysere Grund. Foden lyst graa. (Vingens Længde 400.)

Var. candicans, lyseste Race, ***ad.*** Godhavn. Stemmende godt med Dresser's Billede, dog endnu lysere. Hoved, hele Underside og Hale hvide, i Nakken og paa Siderne af Bugen enkelte ganske smaa sorte Prikker, ligeledes et Par sorte Prikker paa Halen. Ryggens Fjer med smaa halvmaaneformede eller hjerteformede mørke Pletter, ligeledes Skulderfjer og Arm-

svingfjer. Haandsvingfjerene hvide med mørke Tegninger i Spidsen og med enkelte mørke Tværpletter. (Paa Ryggen findes enkelte afblegede Fjer af den yngre Dragt, hvide med ganske smalle brunlige Længdepletter.) Næbet gult. Foden gul. (Vingens Længde 360.) (En endnu lysere, med endnu mere indskrænkede mørke Tegninger, haves i Museet fra Island.)

Ti andre Skind af *var. candicans ad.* danne Mellemtrin mellem mørkeste og lyseste Race; neppe to Skind ere ens. Ofte findes Afvigelser fra den jevne Overgangs-Række. Saaledes er der flere Skind, der vel paa Rygfjerene have meget smallere mørke Halvmaaner end den ovenfor omtalte mørke *candicans*, men som dog paa Bugens Sider og paa Laarene have langt flere og større mørke Pletter og Tværbaand; enkelte Pletter paa Halens nedre Dækfjer kunne ogsaa findes; Hale og Svingfjer kunne være mere mørkt marmorerede, o. s. v.

Blandt Museets unge grønlandske Jagtfalke er der nogle, der ere fuldt saa mørke som Ungerne af den skandinaviske *F. gyrfalco typicus*, andre, der ere lige saa hvide som de hvideste af de voxne af *var. candicans*, og mellem de mørkeste og de lyseste findes saa jevne Overgange, at det kun er med nogen Vilkaarlighed, at Skindene af de unge Fugle kunne fordeles til de samme Racer som Skindene af de gamle. Hvad der haves i Museet er følgende:

F. gyrfalco typicus juv. Fiskenæs. Ikke til at skjelne fra typisk skandinavisk *F. gyrfalco juv.* Noget mørkere end paa Dresser's Billede. Ren mørk Skjægstribe findes. Hovedets Overside næsten ublandet mørk. Hele Undersiden, fra Strube til Hale, tæt stribet med brede mørke Længdestriber paa hvidlig Grund, paa Laarene og under Halen dog tildels med uregelmæssige Tværpletter. Ryggen ublandet mørk, Fjerene næsten uden lysere Rande. Skulderfjer og Armsvingfjer ligeledes mørke, kun hist og her med enkelte lyse Prikker som Antydning af Tværbaand. Haandsvingfjerene mørke; deres Tværbaand findes

(*Falco gyrfalco.*)

kun paa Inderfanen og ere skjulte, naar Vingen er sammenfoldet. Halens øvre Dækfjer mørke med korte lyse Tværpletter. Halefjerene mørke med smalle lyse Tværpletter, som paa de mellemste Halefjer kun svagt skimtes. Næbet mørkt. Foden graa. Vingens Længde 370.

Var. islandicus, mørkeste Race, ***juv.*** Nanortalik. Stemmende godt med Dresser's Billede. Næsten ikke afvigende fra foregaaende i andet end, at Skjægstriben er bleven noget utydelig ved Indblanding af hvide Fjer-Rande, og at Hovedets Overside ligeledes er hvidstribet. (Næbet mørkt. Foden graa. Vingens Længde 370.)

Var. islandicus, lyseste Race, ***juv.*** Nanortalik. Afviger fra den mørkeste Race i følgende: Skjægstriben er endnu mere utydelig. Hovedets Overside hvid, dog med temmelig brede mørke Striber. Undersidens mørke Pletter smallere, paa Struben næsten forsvundne; ligeledes de mørke Striber paa Halens nedre Dækfjer, dels forsvundne, dels kun tilstede som yderst smalle linieformede Skaftstriber. Rygfjerene med tydelige hvide Rande og tildels med ret anselige lyse Pletter. Skulderfjer og Armsvingfjer ligeledes, de lyse Pletter tildels tilstede som Tværbaand. Haandsvingfjerene tildels med lyse Spidser og med lyse Pletter eller Marmoreringer paa Yderfanen. Anselige lyse Tværpletter paa Halens øvre Dækfjer. Halens lyse Tværpletter store, næsten som sammenhængende Tværbaand, ogsaa skarpt udprægede paa de mellemste Halefjer. (Næbet mørkt, Foden blyfarvet. Vingens Længde 370.) — Trods sin forholdsvis store Lyshed maa den dog henføres til de mørke Hoved-Racer; enkelte frembrydende nye Fjer paa Ryggen, tilhørende den voxne Fugls Dragt, vise klart, at den er af *var. islandicus.*

Elleve andre Skind af *var. islandicus juv.* danne jevn Overgang mellem de mørkeste og de lyseste.

Var. candicans, mørkeste Race, ***juv.*** Godthaab. I Tegning næsten fuldstændig som lyseste Race af *var. islandicus*, kun med de lyse Tegninger paa Ryg, Vinge og Hale lidt større og

Undersidens mørke Pletter lidt mindre, de mørke Striber paa Halens nedre Dækfjer manglende. Næbet hvidligt med mørk Spids. (Foden blyfarvet. Vingens Længde 410.) — Trods sin store Overensstemmelse med foregaaende har den dog i det hele et tydelig lysere Præg.

Var. candicans, lyseste Race, *juv.* Godthaab. Stemmende godt med Dresser's Billede, dog lysere. Hoved, hele Underside og Hale hvide; i Nakken og paa Siderne af Bugen enkelte ganske smaa mørke Længdestriber. Ryggens Fjer og de mindre Skulderfjer hvide med en smal mørk Længdestribe langs Midten. De større Skulderfjer og Armsvingfjerene hvide med smalle uregelmæssige mørke Tværbaand. Haandsvinfjerene hvide med mørke Tegninger i Spidsen. Næbet hvidligt. Foden ganske lys. (Vingens Længde 370.)

Tre og tyve andre grønlandske Skind af *var. candicans juv.* danne den jevneste Overgang mellem mørkeste og lyseste Race.

(De unge længdestribede Jagtfalke af meget lys Race regnes ofte for gamle Fugle. Et Skind som det ovenfor nævnte af en meget lys *candicans* med mørke Tværpletter men med enkelte afslidte og afblegede Rygfjer med de ganske smalle mørke Længdepletter er tilstrækkeligt til at vise den rette Sammenhæng, at den længdestribede Fugl er den unge i Forhold til den tværstribede. Jeg har ogsaa udtaget Lemmeknogler af et af de hvideste længdestribede Skind og fundet, at Knoglerne ikke vare fuldt saa glatte og muskelmærkede som hos de gamle. Og Fabricius siger udtrykkelig, i sit Haandskrift, at „man ser baade hvide og graa Unger imellem hverandre"; og en lignende Iagttagelse er gjort af Holbøll. — Hvor længe den længdestribede Dragt bæres, om den ombyttes med den tværstribede ved første Fælding, naar Fuglen er omtrent et Aar gammel, eller om den kan bæres længere, er derimod et Spørgsmaal, der vist ikke er klaret. — Et andet Spørgsmaal, der heller ikke er fuldt klaret, er det, om den enkelte Fugls Dragtskifte foregaar udelukkende ved Fælding, eller om der ogsaa kan finde Omfarvning Sted (som Sharpe har sagt, Proceed. Zool. Soc. London, 1873). Det kan dog siges temmeligt sikkert, at hvis Omfarvning finder Sted, kan det kun være i ringe Udstrækning; ellers vilde

(*Falco gyrfalco.*)

man vel ikke hos unge Fugle se gamle slidte Fjer med ganske samme Tegning som friske Fjer hos andre, yngre Fugle. — Et tredje Spørgsmaal er, om de voxne Fugle med Alderen afvige fra den Dragt, som de have faaet efter Ungedragten. Efter de Iagttagelser, der ere gjorte paa Falke i Fangenskab, ser det ud til, at den Dragt, der er fremkommen efter Ungedragten, altid væsenlig bevares gjennem de senere Fældinger, og det samme synes at fremgaa af Undersøgelse af Skind af gamle Fugle i Fælding, hvor de nye Fjer ere tegnede som de gamle.)

De mørke og de lyse Jagtfalke holde sig heller ikke i Naturen skilte fra hverandre. Holbøll har flere Gange set en mørk og en lys i samme ynglende Par. Og i samme Rede findes undertiden mørke og lyse Unger; Holbøll har i Nord-Grønland engang faaet fire Unger af et Kuld, og af dem vare de tre meget lyse med lysebrune Striber, medens en var mørk blaagraa næsten uden Aftegning.

Jagtfalken er almindelig udbredt som ynglende langs Grønlands Vest- og Østkyst; i ringe Mængde findes den ogsaa ved Nordkysten. Den kan sees i Landet hele Aaret; men fra de nordlige Egne strejfer den tildels mod Syd Efteraar og Vinter, maaske især følgende Ryperne. Den færdes allevegne, baade ved Kysten og inde i Land; undertiden ser man den ogsaa paa større Is-Stykker i Havet langt fra Stranden. I Yngletiden holder den sig mest inde i Fjordene. Den lever af Ryper og mindre Søfugle som Tejste, Søkonge o. s. v.; fra Fuglefjeldene henter den Unger fra Rederne; Holbøll har set den tage to Unger af *Larus tridactylus* paa én Gang i sine Kløer; ligeledes har han set den tage to Sortgraa Ryler, en i hver Klo; hvor Lemminger findes, kan den ogsaa fange dem. Dreven af Sult skal den forsøge at fange Ravnen; men Ravnen forsvarer sig og kalder ved sit Skrig sine Fæller til Hjelp. Flyvende tamme Duer jager den; men den skal ikke være istand til at fange dem. Reden bygger den paa utilgængelige Fjelde, helst i Nærheden af Fuglefjelde. Æg findes fra Midten af April til Juni.

Ved Nanortalik saa Vahl den i Vinteren 1828—29, som meddelt i hans Haandskrift.

Ved Julianehaab saa Bruun den nogle Gange i Juli og August 1894 ved Igaliko- og Tunugdliarfik-Fjord. Yngleplads kjendtes ikke dér.

Ved Ivigtut i 1886—88 saa Hagerup om Sommeren kun faa. Den ynglede ved et Fuglefjeld, hvor en „graa" Hun blev skudt 3dje Juni 1886. Om Vinteren var den ret almindelig; talrigst syntes den at være ved Midvinter; baade graa og hvide bleve da sete, flest hvide. — Om den i 1890—1891 ynglede ved Ivigtut eller ej, kunde Helms ikke udfinde; 24de Juli 1890 blev en mørk Falk set; men ellers viste ingen sig som om Sommeren; først 29de September blev igjen en Falk set, meget mørk, forgjæves jagende Duer. I Oktober og November kom adskillige, endnu flere fra Midten af December 1890 til Midten af Januar 91. I det hele syntes der at være flere graa end hvide; i de strenge Vintermaaneder vare vel nok de hvide i langt overvejende Tal, men ogsaa i September blev der skudt flere hvide end graa. Enkelte Gange saaes en hvid og en graa sammen.

Ved Arsuk fandtes den, efter Krabbe, neppe ynglende i 1889—90; men om Vinteren blev den ofte set. I den strenge Del af Vinteren, fra November til Marts, var der flest hvide. — Heller ikke Helms fandt den, i 1893, ynglende ved selve Arsuk; derimod blev der i Sommermaanederne set enkelte langs Kysten, udelukkende graa. I Begyndelsen af Oktober viste der sig en Del ved Arsuk, flest hvide.

Ved Frederikshaab nævnes den af Raben som skudt fra Reden paa en stejl Klippe paa Øen Kekertak i Kvanefjord 11te August 1823. — Jørgensen omtaler den i sin Dagbog fra 1841 som almindelig i Egnen. — Hagerup nævner to hvide Falke som skudte i Yngletiden, April og Maj, ved Frederikshaab; og fra samme Sted havde han faaet et Kuld Æg, der skulde være taget 16de April, medens Jorden endnu var dækket af Sne.

En hvid Falk med en ung Maage i Kløerne saa Giesecke 4de August 1808 ved Fuglefjeldet Ivnajuagtok ved Bunden af Godthaab-Fjord. — Som ikke sjelden ynglende i Egnen nævnes den af Holbøll i Brev fra 1823; han havde der set hvide og graa i Par sammen. — Fencker nævner den i 1892—93 oftere fra Godthaab, baade fra Sommer og Vinter; i September 92 opføres den som meget almindelig.

Et Ynglested i Nagsugtok-Fjord (Nordre-Strømfjord) nævner

(*Falco gyrfalco.*)

Fencker, der ogsaa opfører den som ynglende et Sted Øst for Agto og ved Iginiarfik Syd for Egedesminde.

Ved Aulatsivik-Fjord, Syd for Christianshaab, iagttoges den hvide Falk af Kolthoff i Juli 1883.

Paa Grønne-Ejland i Disko-Bugt saa Fencker i Foraaret 1881 en hvid Falk jaget af Ternerne.

I Egnen om Christianshaab yngler den, efter Fencker, ved Laxe-Bugt og to Steder i Tasiusak. 25de Oktober 1883 saa Fencker dér en Jagtfalk tage en Ederfugl i Flugten og bære den bort.

Som hjemmehørende paa Disko nævner Giesecke i 1807 baade graa og hvide Falke. — Kumlien fandt Arten almindelig paa Disko i Sommeren 1878. — Fra Disko-Fjord fik Fencker en ung Fugl i August 79.

Paa Arveprindsens-Ø lige overfor Ritenbenk yngler den, siger Fencker, ligeledes fire andre Steder i Omegnen.

Paa Ubekjendt-Ejland i Umanak-Fjord toges dens Æg i Maj 1880, skriver Fencker.

Ved Upernivik yngler den hvide Falk almindelig, efter Fencker. I Sommeren 1884 saa han den ved Kaersorsuak. Ofte i Sommer og Efteraar nævnes den fra Upernivik, hvor den især synes at have været talrig i September 85. Ogsaa fra Tasiusak Nord for Upernivik nævnes den.

Sabine saa Arten ved „Baffin's Three Islands" paa 74°, i 1818.

Paa Northumberland-Ø blev den set af Hayes 10de September 1854.

En hvid Falk nævnes af Stone som hjembragt fra Mc Cormick-Bugt fra Peary's Rejse i 1891—92.

Ved Port Foulke viste den sig, efter Hayes, i 1861 om Foraaret i Begyndelsen af Juni.

Ved Thank-God-Harbour blev den af Deltagerne i „Polaris"-Rejsen set 22de Maj 1872.

Ved Newman-Bugt blev den set af Hall i Oktober 1871.

En flyvende Falk iagttog Peary og Astrup midt i Juni 1892 inde over Indlandsisen Syd for Sherard-Osborn-Fjord; den kom fra Vest og forsvandt mod Øst.

Som hjemmehørende paa den sydlige Del af Østkysten nævnes Arten af Graah. Vahl iagttog den i Sommeren 1829 ved Kekertak, paa 60° 4′, og ved Auarket, paa 61° 15′; efter Grønlændernes

Udsagn skulde den yngle paa nogle Fjelde i Kangerdluluk-Fjord, paa 61° 4′.

Som ikke sjeldne ved Angmagsalik nævnes Falke af Holm i 1885. — Samme Sted blev en Falk set af Bay 20de September 1892. — Som ynglende i Egnen, ved Tasiusak og Sermilik, nævnes den af J. Petersen i 1897.

Ved Scoresby-Sund var den ret almindelig i 1891—92. Den iagttoges, efter Bay, paa Sydkysten af Jameson-Land, hvor dens Rede fandtes paa Kap Stewart ved Klippens øverste Rand; 22de August 1891 blev dér set en hvid og en graa Falk sammen, 12te August 1892 ligeledes to hvide og en graa. Den blev ogsaa set paa Danmarks-Ø, ved Gaasepynt og Falkepynt, paa Renodden, ved Bunden af Vestfjord og paa Øst- og Vestkysten af Milnes-Land. I Vinteren, fra 29de September 1891 til 1ste April 1892, blev ingen set. Oftest viste den sig enkeltvis eller familievis; men 8de April saaes 6 sammen paa Danmarks-Ø. Efter Gylpen at dømme er Føden dels Fugle dels Lemminger.

Paa Østkystens nordlige Del iagttoges flere Gange hvide Falke af Deltagerne i Rejsen med „Germania“ og „Hansa“ i 1869—70.

Arten er nordlig circumpolar. Den yngler ogsaa paa Island og i Labrador. Den er set paa Jan Mayen og Grinnell-Land. Hvorledes Racerne, der jo glide fuldstændig over i hverandre, ere fordelte, er endnu ikke rigtig udredet.

89. **Haliaëtus albicilla** (L.). **Havørn.**

Vultur albicilla L.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 53. — *Aqvila albicilla* & A. *ossifraga*: Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 384—385. — *Haliaëtus albicilla* (L.): Reinhardt jun., Ibis 1861, p. 4.

Haliaetus albicilla (L.): Sharpe, Catal. Birds Brit. Mus. I, 1874. — Dresser, Birds of Europe, V, 1875. — Baird, Brewer, Ridgway, Hist. N. Amer. Birds, Land Birds, III, 1874. — Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887.

Vestgrønlandsk. Dens almindelige Navn er Nektoralik, som den efter nogles Mening skulde have efter sin Stemme, men som rettere er afledet af Nektorak, et krogformet Redskab, som Grønlænderne bruge til Bugsering, og derfor betyder: den med Nektorak forsynede; dens Næb er i Form og Størrelse som Nektorak. Ved Godthaab kaldes den ogsaa Tertersoak, efter Stemmen. Andre Navne er Tingmiardlurksoak, den store, slemme Fugl, og Isaruktorsoak, den storvingede. (Fabricius.) — Nagtoralik. (Rink. Helms.)

De 13 foreliggende grønlandske Havørne-Skind fra Nanortalik, Godthaab o. s. v., ere ikke til at skjelne fra europæiske. —

(*Haliaëtus albicilla.*)
Et af dem har en ret betydelig Indblanding af Hvidt paa Ryg, Vinge og Bug.

Havørnen er almindelig udbredt som ynglende langs det meste af Vestkysten; den er ogsaa hjemmehørende ved den sydlige Del af Østkysten; ved Nordkysten er den kun enkelte Gange set omstrejfende. I Syd-Grønland er den Standfugl; fra Nord-Grønland vandrer den for Vinteren mod Syd for til ubestemt Tid om Foraaret at vende tilbage. Den færdes langs Kysten, baade ude ved Havet og inde i Fjordene, hvor den især har sin Rede. Den lever tildels af Aadsler, men fanger ogsaa Søfugle, især Alkefugle og Ederfugle, og Fiske, især Lax, undertiden ogsaa Ryper og smaa unge Sæler; paa Fuglefjeldene, som den gjerne søger, tager den Unger af Rederne. Ofte sidder den, som Fabricius siger, paa Toppen af en Klippe-Ø eller paa en Fjeldspids ved Havet eller paa et Is-Stykke og ser sig om efter Bytte; efter de opstigende Luftbobler, der mærke de dykkende Fugles Vej under Vandet, forstaar den at slutte, hvor Fuglene ville dukke op, og dér flyver den hen og griber dem, naar de komme til Vandets Overflade; af Ederfuglene tager den især Hannerne, hvis lyse Farve gjør dem let kjendelige under Vandet. Et Bytte, der er for tungt til at løfte op af Vandet, slæber den gjennem Vandskorpen til Stranden halvt flyvende, baglænds. Undertiden, naar den har slaaet Kløerne i en stor Sæl, bliver den, skrigende, dragen under Vandet og drukner. Reden bygger den, mere eller mindre utilgængelig, paa stejle Fjelde, af Kviste, Græs, Mos og Fjer. Fra Begyndelsen af April til midt i Maj lægger den Æg.

Ved Nanortalik saa Vahl den i Vinteren 1828—29, som meddelt i hans Haandskrift.

Ved Julianehaab nævnes Tunugdliarfik-Fjord af Giesecke i 1806 som særligt Tilholdssted for Havørnen. — Samme Sted nævner Jørgensen den som ynglende, i Dagbog for 1841; en Rede paa en lille Klippe fandt han 20de Juni; Reden var bygget af Ris og Hø og indeholdt en dunklædt Unge, et raaddent Æg og tre store Lax. — Over Bjerget Redekammen saa Kornerup den i August 1876. — I Sommeren 1894 fandt Bruun den baade ved Igaliko-, Tunugd-

liarfik- og Sermilik-Fjord. En Rede saa han ved Sermilik-Fjord højt tilfjelds paa et utilgængeligt Sted ved Stranden, en anden ved Tunugdliarfik-Fjord i en Dal temmelig lavt nede paa en tilgængelig Klippeafsats. Grønlænderne kjendte endnu 6 andre Ynglesteder inde i Igaliko- og Tunugdliarfik-Fjord. Ørnene fløj jevnlig langs Elvene og slog ned i Vandskorpen efter Fiske.

Ved Ivigtut fandt Hagerup den i 1886—88 almindelig, ynglende paa alle Steder, der tiltalte den. Talrigst var den om Vinteren, især med Nordenvind. En Gang viste 12 Ørne sig ved Fjorden, en anden Gang 14. Ofte forfulgte den tamme Duer, der dog ikke lod til at være bange for den, men tantaliserede den ved at kredse om den. 20de Juli blev en næsten flyvefærdig Unge tagen fra Reden. — I 1890—91 fandt ogsaa Helms den almindelig ved Ivigtut Aaret rundt, sjeldnest i Juli, August og September; i Februar og Marts 1871, da Fjorden var tillagt, og det aabne Vand var over en Mil borte, saaes den dog flere Gange. Oftest viste den sig med Nordenvind, der er Paalandsvind ved Ivigtut; den trak da i smaa Selskaber, 2 til 5 sammen, langs Kysten, især Morgen og Formiddag, og oftest fra Øst til Vest, afsøgende Kysten efter Aadsler og andet, som Søen skyllede op. Reden fandt Helms ikke; men det blev sagt, at man tidligere Aar havde set Reder flere Steder i Nærheden.

Ved Arsuk saa Krabbe den ret ofte i Løbet af Vinteren 1889—90, enkeltvis; men om Sommeren blev den ikke set. — I Sommeren 1893 fandt Helms den kun i ringe Tal langs Kysten nær Arsuk, og ved selve Arsuk blev den kun set nogle faa Gange.

Fra Fiskenæs har Museet modtaget dens Æg fra 29de Maj 1888.

Ved Ameralik-Fjord saa Giesecke flere Reder i Maj 1810.

Som altid ynglende inde i Godthaab-Fjord i Nærheden af det store Maagefjeld Ivnajuagtok nævnes den af Holbøll. Fencker nævner den flere Gange ved Godthaab i 1892 og 93 baade fra Sommer og Vinter.

Som ynglende ved Sukkertoppen nævnes den i 1823 af Ager, i Brev.

Som almindelig ved Agpamiut, Nord for Sukkertoppen, nævnes den af Giesecke under 11te Juli 1808.

Ved Holstenborg nævnes den af Brummerstedt som levende baade Vinter og Sommer. Æg lægger den i Begyndelsen af Maj.

Ved Nagsugtok-Fjord (Nordre-Strømfjord) fandt Giesecke en

(*Haliaëtus albicilla.*)

Rede med Unger 13de Juni 1808. Fencker opfører den som ynglende paa Simiutat ved Fjordens Munding.

Paa Umanak udfor Agto, omtrent paa 68°, og tre andre Steder paa Øer i Nærheden yngler den ligeledes, efter Fencker.

Paa Øen Simiutalik, mellem Agto og Kangatsiak, har den ogsaa et Ynglested, skriver Fencker.

Ved Christianshaab og Klaushavn saa Fencker den flere Gange flyvende i Aarene 1880—83, mest om Efteraaret, ogsaa i Foraaret.

Som hjemmehørende paa Disko nævnes den af Giesecke i 1807.

Ved Akunak, Nord for Ritenbenk blev, efter Fencker, en skudt siddende paa et Isfjeld 14de Februar 1892.

I 1857 fik Walker i Upernivik at høre, at der i de sidste 20 Aar i den Egn kun to Gange var skudt en Havnørn. — I 1887 meddeler Fencker, at den dér skal findes, men sjelden.

18de April 1882 blev den set af Lockwood ved Mundingen af Lost-River nær Repulse-Harbour paa 82°, meddeler Greely, og samme Aar og Maaned viste den sig nogle Gange ved Kysten af Grinnell-Land. Den skulde tidligere ikke være set Nord for Littleton-Ø.

Som hjemmehørende paa den sydlige Del af Østkysten nævnes den af Graah. Vahl skriver, i Brev af 1830, at han paa Østkysten kun havde set en Vinge af en Havørn, der skulde være fanget to Dagsrejser fra Aluk, paa 60° 8′.

Ved Angmagsalik nævnes den af Holm i 1885 som sjelden. Ligeledes nævner J. Petersen den i 1897 som kjendt af Grønlænderne.

Arten er europæisk-asiatisk, med vid Udbredelse ogsaa mod Syd, ynglende ogsaa paa Island, tidligere paa Færøerne. I Nord-Amerika findes en nærstaaende Art, *H. leucocephalus.*

90. **Pandion haliaëtus** (L.). **Fiskeørn.**

Pandion haliaëtus (L.): Reinhardt jun., Vidensk. Medd. 1872, p. 132.

Pandion haliaetus (L.): Sharpe, Catal. Birds Brit. Mus. I, 1874. — Dresser, Birds of Europe, VI, 1876. — *Pandion haliætus* (sic) & *var. carolinensis* (Gmel.) etc.: Baird, Brewer, Ridgway, Hist. N. Amer. Birds, Land Birds, III, 1874. — *Pandion haliaëtus*: Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Pandion haliaëtus carolinensis* (Gmel.): Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887.

Fiskeørnen er en Gang set i Nord-Grønland.

En blev skudt ved Godhavn 25de September 1872 og af Whymper skjænket til Museet i Kjøbenhavn.

Arten er circumpolar med vid Udbredelse mod Syd, til Afrika, Ny-Holland, Syd-Amerika. Dens nærmeste Hjemsted er Labrador. Paa Færøerne har den kun vist sig tilfældig; fra Island kjendes den ikke; men i Norge yngler den.

91. **Otus brachyotus** (Forst.). **Mose-Hornugle.**

Strix asio L.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 61 (nec L.). — *Strix brachyotos*: Reinhardt sen., Vidensk. Selsk. Skr. VII, 1838, p. 88 og 90. — *Strix brachyotus*: Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 389. — *Otus brachyotus* L.: Reinhardt jun., Vidensk. Medd. 1874, p. 181.

Otus brachyotus Steph.: Baird, Brewer, Ridgway, Hist. N. Amer. Birds, Land Birds, III, 1874. — *Asio accipitrinus* (Pall.): Sharpe, Catal. Birds Brit. Mus. II, 1875. — Dresser, Birds of Europe, V, 1876. — Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887.

Vestgrønlandsk. Siutitok, den storørede, af Siut, Øre. (Fabricius.)

Mose-Hornuglen yngler vist jevnlig i Syd-Grønland. I Nord-Grønland er den ogsaa set.

Den Ugle, som Fabricius omtalte efter Grønlændernes Skildringer, og som skulde findes i Syd-Grønland, især ved Tunugdliarfik-Fjord, har senere vist sig at være *Otus brachyotus*. Reinhardt sen. omtaler som indsendt til Museet i Kjøbenhavn et Skind netop fra Tunugdliarfik, sendt af Monrad (det findes her ikke mere). Holbøll havde i 1826 faaet den fra Julianehaab og Sukkertoppen og i 1842 fra Fiskenæs og Julianehaab, og samme Aar skulde en være fanget ombord i et Skib nær Kap Farvel. I 1851 indsendte Holbøll et Skind fra Grønland til Museet (det findes her ikke mere). I 1869 blev en skudt paa Grønne-Ejland i Disko-Bugt og af Pfaff indsendt til Museet. I 1884 modtog Museet et Skind fra Umanak, indsendt af Møldrup (det findes her ikke mere). Sidst i Juni 1889 blev, efter Fencker, en skudt ved Søndre-Upernivik. Paa Grønne-Ejland blev en skudt i Juni 1891, meddeler Fencker. (Et Skind fra Grønland er med Fencker's Samling kommet til Museet.)

Arten er circumpolar, med vid Udbredelse mod Syd, som ynglende, til Afrika, Syd-Amerika o. s. v. I Labrador, paa Vestkysten af Davis-Strædet og i Norge ere dens nærmeste Hjemsteder; paa Færøerne og Island synes den kun at vise sig mere tilfældig.

92. **Nyctea nivea** (Thunb.). **Sneugle.**

Strix nyctea L.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 60. — Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 388. — *Nyctea nivea* (Thunb.): Reinhardt jun., Ibis 1861, p. 5.

(*Nyctea nivea.*)

Nyctea scandiaca (L.): Dresser, Birds of Europe, V, 1873. — *Nyctea scandiaca & var. arctica* Gray: Baird, Brewer, Ridgway, Hist. N. Amer. Birds, Land Birds, III, 1874. — *Nyctea scandiaca* (L.): Sharpe, Catal. Birds Brit. Mus. II, 1875. — Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Nyctea nyctea* (L.): Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887.

Vestgrønlandsk. Opik, vist efter Skriget, af Opipok, hyler; Opiksoak, den store Opik. (Fabricius.) — Ugpik. (Rink.) — Østgrønlandsk. Kialik: med Ansigt; Tingmiakasip Nanua:? Ravnens Fjende. (Rink.)

Man har ment at kunne kjende de amerikanske, og grønlandske, Sneugler fra de europæiske og asiatiske paa deres mørkere, bredere Baandtegning (Ridgway) og paa deres svagere Fjerklædning paa Fødderne (Sharpe). Der er i Virkeligheden ikke mindste Mulighed for nogen Adskillelse. Baade mellem de grønlandske og de europæiske Sneugler er der nogle med brede mørke Tværbaand, andre med smalle og andre, der ere næsten helt hvide, og nogle have svagere, andre stærkere Fjerklædning paa Fødderne.

Af Museets 19 grønlandske Sneugle-Skind, fra Nanortalik, Frederikshaab, Godthaab, Jakobshavn, Godhavn o. s. v., er det mørkeste ikke til at skjelne fra det mørkeste af de europæiske, af en Fugl skudt om Vinteren i Danmark; kun Ansigt og Fødder ere ublandet hvide, ellers er Skindet helt over tegnet med tætstillede brunlige Pletter og Tværbaand paa hvid Grund. Det lyseste grønlandske Skind er snehvidt med nogle faa mørke smaa Prikker paa Issen og enkelte mørke Stænk nær Spidsen af nogle af Svingfjerene; det lyseste af Museets europæiske Skind, fra Danmark, har noget flere Pletter. Mellem de mørkeste og de lyseste er der de jevneste Overgange.

Sneuglen yngler baade langs Vest-, Øst- og Nordkysten, faatalligst mod Syd. Den er i Landet Aaret rundt; for en stor Del strejfer den mod Syd om Vinteren; tildels vandrer den maaske helt bort. Om Sommeren lever den mest mellem Bjergene inde i Land; i den kolde Tid kommer den ogsaa til Kysten; undertiden ser man den sidde paa Is-Stykker paa Havet. Oftest i Grønland lever den af Ryper og Harer; men hvor Lemminger findes, ere de dens kjæreste Føde. Nylig ud-

fløjne Unger har Holbøll set i de første Dage af Juni. Dens Yngleforhold kjendes ellers kun lidt, fordi den i Yngletiden lever saa afsides.

Som levende paa Bjerget Redekammen ved Julianehaab, mellem Igaliko- og Tunugdliarfik-Fjord, nævnes den af Giesecke under 16de August 1806. — Ved Julianehaab bleve flere skudte i Vinteren 1893—94, meddeler Bruun.

Ved Ivigtut skal den, efter Hagerup's Iagttagelse i 1886—88, være en sjelden Vintergjæst. — I Løbet af Vinteren 1890—91 blev den, efter Helms, ogsaa kun set nogle faa Gange paa Fjeldene omkring Ivigtut. I senere Aar skal den derimod være bleven mere almindelig om Vinteren ved Ivigtut, og adskillige ere skudte, siger Helms i 1894. Grunden til, at den viser sig oftere end før, synes at være, at den hidlokkes af Rotter (*Mus decumanus*), som nu findes i Mængde paa Stedet; de første Rotter bragtes dertil med et Skib i 1890, og de have siden ynglet stærkt og modstaaet langvarige og strenge Vintre. I Maven paa en skudt Sneugle skal man have funget Levninger af Rotter.

Ved Narsalik Syd for Frederikshaab blev en hvid Sneugle skudt i Sommeren 1893, efter Helms.

Ved Frederikshaab var det, utvivlsomt, at Fabricius havde set Sneuglen baade Sommer og Vinter.

Fra Egnen ved Fiskenæs nævner Finsch i 1877 en hvid Han skudt 14de Juli. Flere Skind fra samme Sted ere sendte til Museet i 1839, 40 og 44.

Ved Godthaab nævner Holbøll den, i Brev af 1823, som sjelden; to Unger vare bragte ham i Juni samme Aar.

Ved Holstenborg skal den, efter Brummerstedt, leve Aaret rundt; men Æggene findes kun sjelden.

Fra Grønne-Ejland i Disko-Bugt fik Fencker den i Juli 1880 og i Maj 81. Den skulde vise sig der aarlig ligesom paa Hunde-Ejland og vistnok yngle dér.

Fra Klaushavn nævner Fencker den i November 1882, fra Jakobshavn i December 82 og Januar 84. Fra Jakobshavn er der til Museet sendt Skind fra 24de November 48 og 13de November 50.

Som hjemmehørende paa Disko nævnes den af Giesecke i 1807. Fra Godhavn har Museet faaet et Skind fra 13de Januar 35.

Paa Ritenbenk-Ø blev den, efter Fencker, skudt i December 1890.

(*Nyctea nivea*.)

Paa Ubekjendt-Ejland i Umanak-Fjord yngler den, skriver Fencker i 1882; dunede Unger vare skudte ved Reden paa et utilgængeligt Fjeld.

Som temmelig sjelden i Egnen om Upernivik nævnes den af Fencker. Fra Flad-Øerne udfor Søndre-Upernivik fik han den i Sommeren 1885. I Oktober samme Aar blev den skudt ved Upernivik, i November ved Augpalartok. I Juli 90 blev den skudt paa en af de smaa Øer udenfor Sandø ved Prøven, ifærd med at æde en Stormfugl.

Ved Port Foulke iagttoges den af Kane i Foraaret 1855.

I Kanes-Hav blev den, efter Bessels, set 3dje Oktober 1872.

Ved Thank-God-Harbour opholdt den sig, efter Bessels, i Sommeren 1872. Dens Gylp indeholdt Knogler og Haar af Lemminger.

Ved Newman-Bugt blev den set af Hall i Oktober 1871. — I samme Egn viste den sig i Slutningen af April 1872 for Deltagere i „Polaris"-Rejsen.

Fra den sydlige Del af Østkysten nævnes den af Graah i 1831.

Ved Angmagsalik nævner Holm den i 1885 som sjelden. — Som skudt i Egnen i Oktober 1894 og i Vinteren 95 nævnes den af J. Petersen.

Ved Scoresby-Sund var den, efter Bay, ikke almindelig i 1891—92. 5te August 1891 blev den set paa Forlandet under Neills-Klipper paa Jameson-Land. 10de August viste den sig paa Gaaselands østligste Pynt. 25de November blev den set paa Danmarks-Ø.

Paa Hold-with-Hope fandtes i 1891 Levninger af en Sneugle, meddeler Bay.

Paa Shannon-Ø fandtes ligeledes Levninger af en Sneugle, i 1869, som meddelt af Finsch.

Arten er nordlig circumpolar, ynglende i de fleste højnordiske Lande, ogsaa i Grønlands Nabolande: paa Island, dog kun sjelden, paa Spitsbergen, i Labrador, paa Vestkysten af Davis-Strædet, paa Grinnell-Land.

93. **Chætura pelasgia** (L.).

Chætura pelasgia (L.): Reinhardt jun., Vidensk. Medd. 1865, p. 241. *Chætura pelagica* Baird: Baird, Brewer, Ridgway, Hist. N. Amer. Birds, Land Birds, II, 1874. — *Chætura pelasgica* (sic): Coues, Key N. Amer. Birds,

1884. — *Chætura pelagica* (L.): Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — Hartert, Catal. Birds Brit. Mus. XVI, 1892.

Har en Gang vist sig i Syd-Grønland.

En Fugl skudt ved Sukkertoppen i 1863 indsendtes til Museet af Rink.

Arten er amerikansk. Dens nærmeste Hjemsted synes at være Kanada.

94. **Coccyzon americanus** (L.).

Coccyzus americanus (L.): Dresser, Birds of Europe, V, 1876 (Meddelelse fra Benzon). — *Coccyzon americanus* (L.): Winge, Vidensk. Medd. 1895, p. 64.

Coccygus americanus Bonap.: Baird, Brewer, Ridgway, Hist. N. Amer. Birds, Land Birds, II, 1874. — Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Coccyzus americanus* (L.): Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — Shelley, Catal. Birds Brit. Mus. XIX, 1891.

Har en Gang vist sig i Syd-Grønland.

En blev skudt ved Julianehaab i 1874 og af Lytzen sendt til Benzon, fra hvis Samling den er overgaaet til Museet i Kjøbenhavn.

Arten, ogsaa Slægten, er amerikansk; den skal høre hjemme ogsaa i Labrador. Som vildfarende har den vist sig flere Gange i Europa, især paa de Britiske Øer.

95. **Sphyropicus varius** (L.).

Picus varius L.: Reinhardt jun., Vidensk. Medd. 1853, p. 75. — Id., Ibis 1861, p. 8.

Sphyropicus varius Baird: Baird, Brewer, Ridgway, Hist. N. Amer. Birds, Land Birds, II, 1874. — Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Sphyrapicus* (sic) *varius* (L.): Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — *Sphyropicus varius* (L.): Hargitt, Catal. Birds Brit. Mus. XVIII, 1890.

Har to Gange vist sig i Syd-Grønland.

En Hun blev i Juli 1845 funden død paa Stranden ved Julianehaab og af Holbøll sendt til Museet i Kjøbenhavn. I 1857 eller 58 blev en Hun sendt fra Syd-Grønland til Museet.

Arten, ogsaa Slægten, er amerikansk. Dens nærmeste Hjemsted er Pelslandene.

96. **Empidonax flaviventris** Baird.

Tyrannula pusilla (Swains.): Reinhardt jun., Vidensk. Medd. 1853, p. 73 (udførlig Beskrivelse, hvorefter Arten kan skjønnes at være *Empidonax*

(*Empidonax flaviventris.*)

flaviventris Baird, hvortil Reinhardt selv senere har henført den, i Museets Fortegnelser, ligesom Baird, Brewer & Ridgway have gjort det). — Id., Ibis 1861, p. 7. — *Empidonax flaviventris* Baird; Kumlien, Bull. U. S. Nat. Mus., Nr. 15, 1879, p. 81.

Empidonax flaviventris Baird: Baird, Brewer, Ridgway, Hist. N. Amer. Birds, Land Birds, II, 1874. — Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — Sclater, Catal. Birds Brit. Mus. XIV, 1888.

Har et Par Gange vist sig i Syd-Grønland.

I Sommeren 1853 bleve to skudte ved Godthaab og sendte til Steenberg; begge bleve bestemte af Reinhardt jun., og en af dem blev given til Museet.

I September 1878 blev en fanget tilsøs udfor Kap Farvel, meddeler Kumlien.

Arten, ogsaa Slægten, er amerikansk. Dens nærmeste Hjemsted er det sydlige Labrador.

97. **Contopus borealis** (Swains.).

Muscicapa villica Licht.: Reinhardt jun., Naturhist. Tidsskr. Bd. 4, 1842—43, p. 73. — *Tyrannus cooperi* Nutt.: Reinhardt jun., Vidensk. Medd. 1853, p. 82. — Id., Ibis 1861, p. 7.

Contopus borealis Baird: Baird, Brewer, Ridgway, Hist. N. Amer. Birds, Land Birds, II, 1874. — Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Contopus borealis* (Swains.): Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — Sclater, Catal. Birds Brit. Mus. XIV, 1888.

Har en Gang vist sig i Syd-Grønland.

En blev skudt ved Nanortalik 29de August 1840 og af Kielsen indsendt til Museet i Kjøbenhavn.

Arten, ogsaa Slægten, er amerikansk. Den yngler i de nordligste Skove i Nord-Amerika; den findes ogsaa i Labrador.

98. **Corvus cornix** L. **typicus. Krage.**

Corvus cornix L.: Helms & Petersen, Vidensk. Medd. 1898, p. 173.

Corvus cornix L.: Dresser, Birds of Europe, IV, 1874. — *Corone cornix* (L.): Sharpe, Catal. Birds Brit. Mus., III, 1877.

Kragen, den „graa“ Krage, er en enkelt Gang set paa Grønlands Østkyst.

En blev skudt ved Kap Dan, et Par Mil Øst for Angmagsalik, 19de Marts 1897, og af J. Petersen hjemsendtes den til Helms.

Arten er europæisk-asiatisk. Dens nærmeste Hjemsteder ere Færøerne, de Britiske Øer og Norge; til Island kommer den kun som tilfældig Gjæst.

99. Corvus corax L. Ravn.

Corvus corax L.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 62. — *Corvus corax var. littoralis* Holb.: Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd 4, 1843, p. 390. — *Corvus corax* L.: Reinhardt jun., Ibis 1861, p. 7.

Corvus corax var. carnivorus Bartram, etc.: Baird, Brewer, Ridgway, Hist. N. Amer. Birds, Land Birds, II, 1874. — *Corvus corax* L.: Dresser, Birds of Europe, IV, 1875. — Sharpe, Catal. Birds Brit. Mus. III, 1877. — Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Corvus corax* L. & *C. corax sinuatus* (Wagl.) & *C. corax principalis* Ridgw. & *C. corax behringianus* Dybowski: Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887.

Vestgrønlandsk. Tullugak, af Tullorpok, støder sammen, fordi Ravnene saa ofte i Flugten støde sammen, legende. Sjelden kaldes den Kernektok, den sorte. (Fabricius.) — Tulluvak. (Rink, Helms.) — Østgrønlandsk. Tingmiakasik, Kernertikasik. (Rink.)

Tilfældigvis haves for Øjeblikket i Museet kun 3 grønlandske Ravne-Skind, fra Vest- og Østkyst. Nogen Forskjel fra europæiske Ravne er det umuligt at opdage. — Indgaaende Sammenligning mellem Ravne fra Grønland og andre Steder findes hos Finsch (Zweite deutsche Nordpolarf., II, 1874), der heller ikke har kunnet finde noget ejendommeligt ved den grønlandske Ravn.

Hvidbrogede Ravne og en enkelt helt hvid Ravn omtaler Bjørn Jonssøn i Begyndelsen af 17de Aarhundrede som sete paa Island, men vist hidkomne fra Grønland. En sort Ravn med hvidt Hoved omtaler Glahn i 1771. I 1825 hørte Kragh en Grønlænder fortælle, at han for en halv Snes Aar siden ved Egedesminde havde set en hvid Ravn.

Ravnen er en almindelig Standfugl langs Vest- og Østkyst, talrigere mod Syd end mod Nord; faatallig lever den ogsaa ved Nordkysten. Den synes slet ikke at vandre, men overvintrer endogsaa langt mod Nord; noget omstrejfende lever den derimod tildels udenfor Yngletiden. Paa Stranden færdes den mest; men den viser sig ogsaa allevegne inde i Landet; den er endogsaa set mange Mile inde over Indlandsisen. Dens Føde er især døde Dyr og Affald af alle Slags, baade hvad Havet kaster op paa Stranden, og hvad der kan findes ved Grønlændernes og de Danskes Huse, o. s. v.: døde Fiske, Muslinger og Søpindsvin, som den finder paa Stranden ved Ebbe, æder den

(*Corvus corax.*)

gjerne; Muslingerne og andre Skaldyr knuser den ofte ved at flyve tilvejrs med dem og lade dem falde mod Klipperne; undertiden kan den fiske paa samme Maade som Maagerne; ved Aadsler af større Dyr samles den med Ørne, Ræve og Bjørne; Æg og Unger af andre Fugle tager den, især paa Fuglefjeldene; ogsaa voxne Fugle, især Ryper, skal den kunne dræbe ved at flyve ned paa dem og hugge dem i Hjernekassen; Kumlien har set den paa samme Maade dræbe smaa Unger af Ringsælen, der laa paa Isen; selv Rensdyr-Kalve skal den kunne overmande (?); tamme Duer, der slippes løs, forfølger den, men opgiver snart Forsøget paa at fange dem; ogsaa Planteføde æder den, naar den kan faa det, især Krækkebær. Især om Vinteren holder den sig til Menneskenes Huse og kan sees flokkevis ved Affaldsdyngerne, særlig i Syd-Grønland, hvor Hundene ikke ere saa mange, at de strax æde alt spiseligt. Reden bygger den paa stejle Klipper, og den søger gjerne at stille den saaledes, at den er dækket fraoven; som Underlag bruger den Kviste, Rødder og Knogler, endogsaa temmelig store Pattedyr-Knogler; inderst er Reden udforet med Græs, Mos og Haar. Æg ere fundne fra 11te April, og maaske tidligere, til 9de Maj. I Yngletiden lever den parvis og taaler ikke altfor nært Naboskab; udenfor Yngletiden færdes den ofte i mindre eller større Flokke.

Ved Nanortalik fandt Vahl den talrig i 1828—29, som han meddeler i sit Haandskrift.

I Egnen om Julianehaab saa Bruun den overalt i Sommeren 1894, oftest enkeltvis eller parvis, men 1ste Juli ved Tunugdliarfik-Fjord en Flok paa over 100, vist baade unge og gamle, flyvende langs Kysten og derefter op over Fjeldene.

Ved Ivigtut fandt Hagerup den i 1886—88 almindelig Aaret rundt. Naar stærk Nordenvind blæste, strejfede Ravnen ofte i stor Mængde mod Syd; den største Vandring fandt Sted 30te August 1887, da mellem 100 og 200 fløj tværs over Dalen; hele Dagen igjennem kom de fra Nordsiden af Fjorden, fløj lavt over den, standsede lidt ved Sydkysten (vel for at afsøge, hvad der var opskyllet), fløj over Dalen, indtil de naaede Foden af Bjergene, kredsede ivejret og sejlede over Bjergene bort mod Syd. Reder

fandtes paa utilgængelige Bjergsider ved Ivigtut-Fjord i forskjellig Højde, fra 20 Fod til 1000 Fod over Havfladen. — I 1890—91 fandt ogsaa Helms den almindelig ved Ivigtut. Talrigst var den om Efteraaret, og den viste sig da ofte ved Stranden i Smaaflokke. Ligesom Ørnen kom den mest med nordlig Vind. Medens Fjorden var tillagt, var den noget sjeldnere end ellers, men dog ret almindelig.

Ved Arsuk fandt Krabbe den almindelig hele Aaret, 1889—90. Den ynglede paa en brat Fjeldskrænt tæt ved. — Helms fandt den i Sommeren 1893 langt mindre almindelig ved Arsuk end inde i Fjorden ved Ivigtut; kun enkelte Par ynglede i Nærheden. I September tiltog Tallet; 10de September saaes i en Bugt ved Fjorden en Flok paa 20.

Ved Bopladserne Tigsaluk og Kangarsuk mellen Arsuk og Frederikshaab saa Helms den i Mængde omkring Husene i 1893.

Ved Frederikshaab, hvor Fabricius havde lært den at kjende som almindelig, fandt ogsaa Vahl den almindelig i 1828, som meddelt i Haandskrift. Samme Sted fik Hagerup fire Kuld Æg tagne mellem 11te og 28de April.

Ved Godthaab nævnes den af Holbøll, i Brev af 1823, som almindelig; om Vinteren skulde den kunne sees i tusindvis. — Vahl omtaler, i Brev af 1832, hvorledes Ravnen indfinder sig langt inde i Land for at følge Grønlænderne paa Rensdyr-Jagt.

Ved Holstenborg er den, efter Brummerstedt, meget almindelig hele Aaret. Æg skulle findes allerede i Slutningen af Marts.

I Bunden af Aulatsivik-Fjord Syd for Christianshaab blev den set af Kolthoff i Juli 1883. — Inde over Indlandsisen omtrent 20 Mile Øst for Christianshaab kom to Ravne flyvende 24de Juli 1883 for at se paa Nordenskiöld's skiløbende Laplændere; de kom fra Nord og vendte samme Vej tilbage.

Som ynglende ved Kangatsiak Syd for Egedesminde nævnes den af Fencker i 1880 og 81.

Øst for Egedesminde nævner Giesecke i 1807 Øen Tuluvartalik, Ravne-Ø, hvor Ravne gjerne skulle indfinde sig for at æde af de mange Søpindsvin, der leve paa Klipperne i Stranden.

Fra Grønne-Ejland i Disko-Bugt fik Fencker i 1884 dens Æg tagne i Begyndelsen af Maj.

Som ynglende og overvintrende ved Christianshaab og Klaushavn nævnes den af Fencker i 1880—83. Æg fra Egnen nævnes

(*Corvus corax.*)

flere Gange, saaledes 28de April 82 ved Tasiusak ved Christianshaab. I December 83 blev den set fiskende Lodder i høj Søgang.

Som hjemmehørende paa Disko nævnes den af Giesecke i 1807.

Fra Hare-Ø Nord for Disko nævnes den af Sabine i 1818.

Ved Karajak inderst i Umanak-Fjord saa Vanhöffen den i 1892—93 Aaret rundt, talrigst om Vinteren.

Som ikke talrig, men dog langtfra sjelden i Egnen om Upernivik nævnes den af Fencker i 1887. Den er der ogsaa om Vinteren.

Ved 75½° blev den set af Sabine i 1818.

Ved Dalrymple-Ø i Mundingen af Wolstenholme-Sund blev en skudt 24de Juli 1894, som Ohlin melder.

Paa Northumberland-Ø udfor Inglefield-Bugt blev den set af Deltagere i „Polaris"-Rejsen 9de Juni 1873.

Ved Mundingen af Bowdoin-Bugt i Inglefield-Bugt iagttog Ohlin flere i Slutningen af August 1894.

Som skudt ved Mc Cormick-Bugt 4de August 1892 nævnes den af Stone.

Ved Sorfalik, Syd for Port Foulke, saa Bessels et Par Ravne ved Reden paa en stejl Klippe 3dje Juni 1873.

At en Ravn overvintrede ved Port Foulke i 1860—61, omtales af Hayes. I samme Egn, ved Polaris-House, saa Deltagere i „Polaris"-Rejsen en Ravn i Oktober og endnu sent i November 1872, ligeledes 20de Januar 1873; 5te Februar var der to Ravne.

Ved Rensselaer-Bugt saa Kane en Ravn 15de August 1854.

Ved Thank-God-Harbour blev en set af Deltagere i „Polaris"-Rejsen 20de Juni 1872.

I en Klippevæg paa Kap Lupton, paa 81° 44′, fandt Coppinger et Par ynglende i Juli 1876, som meddelt af Feilden.

Ved Navy-Cliff, paa Grønlands Nordøst-Hjørne, paa 81½°, saa Peary og Astrup to Ravne 5te Juli 1892.

Fra Østkystens sydlige Del nævnes den af Graah. Den fandtes dér overalt, skriver Vahl i Brev af 1830.

Ved Umivik, paa 64° 20′, iagttoges den af Nansen 10de August 1888. Over Drivisen udfor Kysten mellem 62° og 64° havde han set den et Par Gange sidst i Juli.

Som levende i Mængde ved Angmagsalik omtales den af Holm i 1885. — Samme Sted fandt Bay den meget almindelig i Septem-

ber 1892. — Som ynglende i Egnen nævnes den af J. Petersen i 1897.

Ved Scoresby-Sund fandtes den, efter Bay, overalt, 1891—92. Vinteren igjennem blev den af og til set paa Danmarks-Ø. Oftest viste den sig enkeltvis; undertiden vare 4 eller 5 sammen i Flok.

Paa Østkystens nordlige Del fandtes den i 1869—70 af Deltagerne i „Germania"- og „Hansa"-Rejsen næsten allevegne og til alle Aarstider. Den nævnes fra Kap Wynn, Sabine-Ø, Shannon-Ø. 15de April 1870 bleve flere sete trækkende mod Nordvest.

Et Par Knogler fra en gammel eskimoisk Kjøkkenmødding ved Nusak, paa Nugsuak-Halvø, haves i Museet.

Arten er circumpolar med vid Udbredelse baade i Nord og Syd. Den yngler ogsaa almindelig paa Færøerne, Island, i Labrador og paa Vestkysten af Davis-Strædet.

100. **Hirundo rustica** L. **typica** & var. **horreorum** Barton.

Forstuesvale.

Hirundo americana Wils.: Reinhardt sen., Vidensk. Selsk. Skr., VII, 1838, p. 100. — *Hirundo rufa* Bonap.: Reinhardt jun., Ibis 1861, p. 5. — (*Hirundo rustica* L.: Bay, Medd. om Grønl., 19de Hefte, 1894, p. 43.) — *Hirundo rustica* L. *typica*: Winge, Vidensk. Medd. 1895, p. 64.

Hirundo horreorum Barton (& *H. rustica* L.): Baird, Brewer, Ridgway, Hist. N. Amer. Birds, Land Birds, I, 1874. — *Hirundo rustica* L., etc.: Dresser, Birds of Europe, III, 1875. — *Hirundo erythrogastra horreorum*: Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Hirundo rustica* L. & subsp. *erythrogastra* Bodd., etc.: Sharpe, Catal. Birds Brit. Mus. X, 1885. — *Chelidon erythrogaster* (Bodd.): Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887.

Forstuesvalens amerikanske Race, *var. horreorum*, har mindst fem Gange vist sig paa Grønlands Vestkyst baade i Syd og Nord; den typiske europæiske Race har vist sig to Gange.

Af den amerikanske Race blev en fanget ved Frederikshaab (ikke Fiskenæs) efter en Storm af SØ. og i 1828 indsendt af Vahl til Museet i Kjøbenhavn (hvor den ikke mere findes). En gammel Fugl blev skudt ved Nanortalik og i 1856 sendt Museet af Kielsen. I 1866 indsendtes et Skind af en gammel Fugl fra Godhavn af Olrik. I 1887 modtog Museet en ung Fugl fra Umanak, indsendt af Møldrup. En ung Fugl blev skudt ved Jakobshavn 25de September 1893 og hjemsendt af Müller.

Af den europæiske Race er et Skind af en gammel Fugl fra „Grønland" fra Minister Fischer's Samling kommet til Museet. Fra

(*Hirundo rustica.*)

Benzon's Samling har Museet faaet et Skind af en gammel Fugl skudt ved Sydprøven, Syd for Julianehaab, 12te Juni 1882.

(En Svale, der mentes at være af denne Art, skulde være set af J. Petersen paa Eggers-Ø i Efteraaret 1893, som meddelt af Bay.)

(En Svale, uvist af hvilken Art, skulde, som meddelt af Bessels, være set af Deltagere i „Polaris"-Rejsen paa Northumberland-Ø 8de Juni 1873.)

Arten er sydlig circumpolar. Den amerikanske Race er som ynglende vidt udbredt over Nord-Amerika og findes ogsaa i Labrador. Den typiske Race yngler i Europa, Asien og Nord-Afrika; den er almindelig i Norge, men viser sig kun tilfældig paa Færøerne og Island.

101. Alauda alpestris L. Bjerglærke.

Alauda alpestris: Reinhardt sen., Vidensk. Selsk. Skr., VII, 1838, p. 91. — *Alauda cornuta*: Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 366 og 371. — *Otocorys alpestris* (L.): Reinhardt jun., Ibis 1861, p. 8.

Otocorys alpestris (L.): Dresser, Birds of Europe, IV, 1874. — *Eremophila alpestris* Boie: Baird, Brewer, Ridgway, Hist. N. Amer. Birds, Land Birds, II, 1874. — Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Otocoris* (sic) *alpestris* (L): Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — *Otocorys alpestris* (L.): Sharpe, Catal. Birds Brit. Mus. XIII, 1890.

Bjerglærken har en Gang vist sig i Syd-Grønland.

En gammel Fugl skudt ved Godthaab i Oktober 1835 blev af Holbøll indsendt til Museet i Kjøbenhavn.

Arten er circumpolar. Den yngler almindelig i Labrador, dens nærmeste Hjemsted. Fra Færøerne og Island kjendes den ikke; i Norge yngler den.

102. Sturnus vulgaris L. Stær.

Sturnus vulgaris L.: Reinhardt jun., Vidensk. Medd. 1853, p. 70; 1879—80, p. I. — Id., Ibis 1861, p. 7. — Helms & Petersen, Vidensk. Medd. 1898, p. 173.

Sturnus vulgaris L.: Dresser, Birds of Europe, IV, 1874. — Baird, Brewer, Ridgway, Hist. N. Amer. Birds, Land Birds, II, 1874. — Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — Sharpe, Catal. Birds Brit. Mus. XIII, 1890.

Stæren er en Gang set i Syd-Grønland paa Vestkysten og en Gang paa Østkysten.

En ung Fugl i Efteraarsdragt, af den sædvanlige vesteuropæiske

Race, hjemsendtes i 1851 af Holbøll fra Godthaab. En i samme Dragt og af samme Race, skudt ved Angmagsalik 27de Oktober 1896, sendtes af J. Petersen til Helms.

Arten, ogsaa Slægten, er europæisk-asiatisk. Paa Island findes den kun som tilfældig. Paa Færøerne yngler den; men den færøiske Stær er en lidt afvigende Race. Fra Norge er vel snarest den grønlandske Stær kommen.

103. **Troglodytes palustris** (Bartr.).

Sylvia sp.: Reinhardt sen., Tidsskr. f. Naturv., Bd. 3, 1824, p. 74. — *Troglodytes palustris*: Reinhardt sen., Vidensk. Selsk. Skr. VII, 1838, p. 98. — Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 366 og 371. — Reinhardt jun., Ibis 1861, p. 5.

Cistothorus palustris Baird: Baird, Brewer, Ridgway, Hist. N. Amer. Birds, Land Birds, I, 1874. — *Cistothorus palustris* (Bartr.): Sharpe, Catal. Birds Brit. Mus. VI, 1881. — *Telmatodytes palustris*: Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Cistothorus palustris* (Wils.): Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887.

Har en Gang vist sig i Syd-Grønland.

En blev skudt ved Fiskenæs i Oktober 1820 og af Holbøll indsendt til Museet i Kjøbenhavn (hvor den ikke mere findes). (Forskjellige andre meddelte Opgivelser om Tid og Sted ere ikke rigtige.)

Arten er amerikansk. Dens nærmeste Ynglesteder findes i den sydlige Del af Britisk Nord-Amerika.

104. **Regulus calendula** (L.).

Regulus calendula (L.): Reinhardt jun., Vidensk. Medd. 1860, p. 335. — Id., Ibis 1861, p. 5.

Regulus calendula Licht.: Baird, Brewer, Ridgway, Hist. N. Amer. Birds, Land Birds, I, 1874. — *Regulus calendula* (L.): Gadow, Catal. Birds Brit. Mus. VIII, 1883. — Coues Key N. Amer. Birds, 1884. — Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887.

Har en Gang vist sig i Syd-Grønland.

En indtørret Fugl blev i 1860 af Lytzen sendt fra Nanortalik til Museet i Kjøbenhavn (hvor den ikke mere findes.)

Arten er amerikansk; den skal yngle i de nordligste Skove, ogsaa i Labrador.

105. **Anthus pratensis** (L.). **Engpiber.**

Anthus pratensis: Paulsen, i den tyske Oversættelse af Holbøll's Afhandl., 1846, p. 6 og 24.

Anthus pratensis (L): Dresser, Birds of Europe, III, 1874. — *Anthus pratensis* Bechst.: Baird, Brewer, Ridgway, Hist. N. Amer. Birds, Land Birds,

(*Anthus pratensis.*)

I, 1874. — Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Anthus pratensis* (L): Sharpe, Catal. Birds Brit. Mus. X, 1885. — Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887.

Engpiberen skal en enkelt Gang være set paa Grønlands Vestkyst.

Paulsen meddeler, at han i 1844 har faaet en Engpiber tilsendt fra Grønland.

Arten er europæisk-asiatisk. Den yngler paa Færøerne og Island.

106. **Anthus aqvaticus** Bechst. var. **ludovicianus** (Gmel.).

Skjærpiber.

(?*Parus bicolor* L.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 123.) — *Anthus aqvaticus*: Reinhardt sen., Vidensk. Selsk. Skr., VII, 1838, p. 91. — *Anthus ludovicianus* (& *A. reinhardti*): Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 392.

Anthus ludovicianus (Gmel.) & *A. spinoletta* (L.) & *A. obscurus* (Lath.): Dresser, Birds of Europe, III, 1874—78. — *Anthus ludovicianus* Licht.: Baird, Brewer, Ridgway, Hist. N. Amer. Birds, Land Birds, I, 1874. — Coues, Key N. Amer. Birds 1884. — *Anthus spipoletta* (L.) & subsp. *pennsylvanicus* (Lath.) & *A. obscurus* (Lath.): Sharpe. Catal. Birds Brit. Mus. X, 1885. — *Anthus pensilvanicus* (Lath.): Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887.

Vestgrønlandsk. Kussektarnak. (Holbøll.) — Mugsornak, den, der piber, eller sjeldnere Kugsarnak, en Slags Digesmutte, af Kugsak (*Saxicola oenanthe*). (Helms.)

Den grønlandske Skjærpiber er af Artens amerikanske Race, *var. ludovicianus* (*pennsylvanicus*), der dog egenlig slet ikke er til at skjelne fra den typiske mellemeuropæiske; den nordvesteuropæiske *var. obscurus* afviger lidt mere fra den typiske og er i Henseende til Halens Farvetegning vist lidt mindre oprindelig. — Ved Sammenligningen af 6 Skind af *Anthus aqvaticus typicus* (*spipoletta*) fra Tyskland, 11 Skind af *var. ludovicianus*, de 10 fra Grønland, 1 fra Washington, og 11 Skind af *var. obscurus*, deraf de 6 fra Danmark, er det ikke lykkedes at finde nogen væsenlig Forskjel mellem dem. *A. aqvaticus typicus* og *var. ludovicianus* ere saa godt som ens; kun ere de foreliggende Skind af *aqvaticus typicus* mindre gullige, mere hvidlige, end de foreliggende af *var. ludovicianus*, hvad dog vistnok nærmest er Følge af Afblegning (de ere alle fra ældre

Tid). Mellem *var. ludovicianus* og *var. obscurus* er næsten ingen anden Forskjel at opdage, end at den yderste og den næstyderste Halefjers lyse Plet hos *ludovicianus* er vel udpræget, hvid, og hos *obscurus* er ifærd med at forsvinde, idet den formørkes. Men hos en „*obscurus*“ fra Frankrig ere Halens lyse Pletter næsten lige saa hvide som hos *aqvaticus typicus* eller *ludovicianus*, og hos alle Racerne er der betydelig Vexlen i Halens Farve: Hos 5 af de 10 foreliggende grønlandske Skind er Yderfanen af yderste Halefjer mod Spidsen mere eller mindre graa, hos de 5 andre er den helt hvid. Hos 8 er Yderfanen af næstyderste Halefjer mod Spidsen graa, i større eller mindre Udstrækning, hos 2 er den helt hvid. Den hvide Plet paa næstyderste Halefjer vexler meget stærkt i Udstrækning; hos nogle er det kun en lille hvid Plet i Fjerens Spids, hos andre strækker den sig over Halvdelen af Fjerens Længde. (Forskjel i Svingfjerenes Længdeforhold eller i Bagkloens Form mellem *aqvaticus typicus* og *ludovicianus* paa den ene Side, *obscurus* paa den anden, som af Sharpe nævnet, har ikke været at finde.)

Skjærpiberen er en ret almindelig ynglende Trækfugl langs Grønlands Vestkyst, især hjemmehørende i Nord-Grønland. Efter Holbøll kommer den til Syd-Grønland midt i Maj, til Nord-Grønland i Juni, og den forlader Landet ved første Sne, tidligere eller senere i September. Den skal ikke findes ynglende Syd for Holstenborg, men i Syd-Grønland kun vise sig paa Vandring, især talrig om Efteraaret. Almindeligst skal den om Sommeren opholde sig inde i Fjordene, paa Græs-Sletterne; paa Vandring kommer den ogsaa til selve Kysten. Ved Stranden eller paa Klipper havde Holbøll ikke set den; paa Vestkysten af Davis-Strædet, paa Cumberland-Kysten, hvor den i 1878 viste sig første Gang den 30te Maj, medens der endnu laa Sne, saa Kumlien den derimod løbe mellem Stenene paa Strandbredden, og Reden blev dér altid bygget i Klippespalter. Holbøll har i dens Mave fundet Sommerfugle-Larver; Flue-

(*Anthus aqvaticus.*)

Larver skal den, især paa Vandring, søge ved Grønlændernes Huse; Kumlien saa den paa Stranden æde smaa Krebsdyr og Snegle og ved Bredderne af Ferskvandssøer samle Mygge-Larver og om Efteraaret ogsaa æde Bær af *Empetrum* og *Vaccinium*.

Ved Arsuk bleve to skudte af Krabbe 20de og 21de September 1890. — I samme Egn fandt Helms den ikke sjelden mellem 10de og 25de September 1893; den opholdt sig da i eller ved Byen, oftest parvis. Grønlænderne kjendte den godt; den var vist en aarlig Gjæst.

Fra Frederikshaab, Fiskenæs, Godthaab og Godhavn haves Skind i Museet (foruden fra Arsuk).

Paa Disko, ved Godhavn, fandt Holbøll dens Rede med 4 Æg først i Juli.

Paa Vandring over Davis-Strædet har Holbøll set den.

(Der kan ikke godt tvivles om, at Fabricius' „*Parus bicolor*“, Grønlændernes Auingarsuk, som han kun kjendte efter Grønlændernes Skildring, har været Skjærpiberen. Den skulde være sjelden i Syd-Grønland; især skulde den findes ved Tunugdliarfik-Fjord. I det, der siges om den, findes kun et enkelt Ord, om Oversidens Farve, der ikke passer særdeles godt paa Skjærpiberen; den skal være „minuta, rostro acutissimo, cauda longiore, remigibus omnibus æqvalibus, supra coerulescens, pectore et jugulo rufescens“; den skal „raptim volare, magnis intervallis alas complicans, et sub volatu sonum gracilissimum edere“.)

Arten er circumpolar, forholdsvis kun lidt vandrende, saa at den tildels kan overvintre i Nord-Europa o. s. v. Den amerikanske Race, der neppe er til at kjende fra den typiske mellemeuropæiske, findes over det meste af Nord-Amerika, ogsaa ynglende i Labrador og paa Vestkysten af Davis-Strædet; den skal ogsaa have vist sig i Europa, paa Helgoland, men har neppe været til at skjelne sikkert fra den mellemeuropæiske. Den nordvesteuropæiske *var. obscurus* yngler i Danmark, Sverig, Norge, Storbritannien og paa Færøerne. Arten har ogsaa vist sig paa Jan Mayen.

107. **Motacilla alba L. typica. Hvid Vipstjert.**

Motacilla alba L.: Reinhardt jun., Vidensk. Medd., 1853, p. 70. — Id., Ibis 1861, p. 6. — Helms & Petersen, Vidensk. Medd. 1898, p. 174.

Motacilla alba L.: Baird, Brewer, Ridgway, Hist. N. Amer. Birds, Land

Birds, I, 1874. — Dresser, Birds of Europe, III, 1875. — Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — Sharpe, Catal. Birds Brit. Mus. X, 1885. — Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887.

Den Hvide Vipstjert er tre Gange set i Grønland, paa Sydvest-Kysten og paa Østkysten.

En Hun i Somerdragt fra Godthaab blev i 1849 af Holbøll indsendt til Museet. En gammel Fugl i Sommerdragt blev i 1885 af Knutsen hjembragt hel, i Spiritus, fra Angmagsalik paa Østkysten. Samme Sted blev den set af J. Petersen i Foraaret 1895.

(I Ibis for 1860 meddelte Walker, at han havde fundet *Motacilla alba* ved Godhavn i August 1857, og Meddelelsen er derfra gaaet over i flere andre Arbejder. Men i sin næste Fortegnelse over Fuglene fra paagjeldende Sted (Journ. Roy. Dublin Soc., III, 1860) har Walker selv udeladt Navnet; det synes at være ombyttet med *Saxicola oenanthe*.)

Arten er europæisk-asiatisk, Slægten ikke amerikansk. Den yngler paa Færøerne og Island; paa Jan Mayen er den set.

108. **Vireo olivaceus** (L.).

Vireosylvia olivacea (L.): Reinhardt jun., Vidensk. Medd. 1853, p. 75. — Id., Ibis 1861, p. 7.

Vireosylvia olivaceus (sic) Bonap.: Baird, Brewer, Ridgway, Hist. N. Amer. Birds, Land Birds, I, 1874. — *Vireo olivaceus* (L.): Gadow, Catal. Birds Brit. Mus. VIII, 1883. — Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887.

Er en Gang set i Grønland.

I 1844 modtog Museet fra den kgl. Grønlandske Handel et Skind fra Grønland, vist fra Syd-Grønland.

Arten, ogsaa Slægten, er amerikansk. Dens nærmeste Hjemsted er det sydlige Labrador.

109. **Dendroeca virens** (Gmel.).

Sylvicola virens (Gmel.): Reinhardt jun., Vidensk. Medd. 1853, p. 72. *Mniotilta virens* (Gmel.): Reinhardt jun., Ibis 1861, p. 5.

Dendroica virens Baird: Baird, Brewer, Ridgway, Hist. N. Amer. Birds, Land Birds, I, 1874. — *Dendroeca virens*: Coues, Key N. Amer Birds, 1884. — *Dendroeca virens* (Gmel.): Sharpe, Catal. Birds Brit. Mus. X, 1885. — *Dendroica virens* (Gmel.): Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887.

Har en Gang vist sig i Syd-Grønland.

En blev i 1853 skudt ved Julianehaab og sendt til Steenberg, der gav den til Museet i Kjøbenhavn (hvor den ikke mere findes.)

(*Dendroeca virens.*)

Arten, ogsaa Slægten, er amerikansk. Den er set i Labrador, men hører sædvanlig hjemme sydligere. Den har ogsaa en Gang vist sig i Europa, paa Helgoland.

110. **Dendroeca maculosa** (Gmel.).

Dendroeca maculosa (Gmel.): Winge, Vidensk. Medd. 1895, p. 64.

Dendroica maculosa Baird: Baird, Brewer, Ridgway, Hist. N. Amer. Birds, Land Birds, I, 1874. — *Dendroeca maculosa*: Coues, Key, N. Amer. Birds, 1884. — *Dendroeca maculosa* (Gmel.): Sharpe, Catal. Birds Brit. Mus. X, 1885. — *Dendroica maculosa* (Gmel.): Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887.

Har en Gang vist sig i Syd-Grønland.

Et Skind af en ung Han skudt ved „Kangek" (vist ved Godthaab) i Efteraaret 1875 og sendt til Benzon er senere kommet til Museet i Kjøbenhavn.

Arten, ogsaa Slægten, er amerikansk. Dens nærmeste Hjemsted er Labrador.

111. **Dendroeca pennsylvanica** (L.).

Dendroeca pennsylvanica (L.): Winge, Vidensk. Medd. 1895, p. 64.

Dendroica pennsylvanica Baird: Baird, Brewer, Ridgway, Hist. N. Amer. Birds, Land Birds, I, 1874. — *Dendroeca pennsylvanica*: Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Dendroeca pennsylvanica* (L.): Sharpe, Catal. Birds Brit. Mus. X, 1885. — *Dendroica pennsylvanica* (L.): Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887.

Har en Gang vist sig i Syd-Grønland.

Et Skind af en ung Hun fra Nanortalik, 1887, Vinter, er indsendt til Museet af Lytzen.

Arten, ogsaa Slægten, er amerikansk. Dens nærmeste Hjemsted synes at være Kanada.

112. **Dendroeca striata** (Forst.).

Sylvicola striata (Gmel.): Reinhardt jun., Vidensk. Medd. 1853, p. 73. — *Mniotilta striata* (Gmel.): Reinhardt jun., Ibis 1861, p. 6.

Dendroica striata Baird: Baird, Brewer, Ridgway, Hist. N. Amer. Birds, Land Birds, I, 1874. — *Dendroeca striata*: Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Dendroeca striata* (Forst.): Sharpe, Catal. Birds Brit. Mus. X, 1885. — *Dendroica striata* (Forst.): Ridgway, Manual N. Amer. Birds 1887.

Har en Gang vist sig i Syd-Grønland.

En blev i Sommeren 1853 skudt ved Godthaab og sendt til Steenberg, der sendte den til Reinhardt jun. til Eftersyn.

Arten, ogsaa Slægten, er amerikansk. Dens nærmeste Hjemsted er Labrador, hvor den almindelig yngler.

113. **Dendroeca coronata** (L.).

Sylvicola coronata (L.): Reinhardt jun., Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1842—43, p. 73. — Holbøll, ibd., p. 368 og 371. — Reinhardt jun., Vidensk. Medd. 1853, p. 81. — *Mniotilta coronata* (L.): Reinhardt jun., Ibis 1861, p. 5. — *Dendroeca coronata* (L.): Kumlien, Bull. U. S. Nat. Mus., Nr. 15, 1879, p. 74.

Dendroica coronata Gray: Baird, Brewer, Ridgway, Hist. N. Amer. Birds, Land Birds, I, 1874. — *Dendroeca coronata*: Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Dendroeca coronata* (L.): Sharpe, Catal. Birds. Brit. Mus. X, 1885. *Dendroica coronata* (L.): Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887.

Har tre Gange vist sig i Syd- og en Gang i Nord-Grønland.

En Han skudt ved Fiskenæs 21de Maj 1841 indsendtes af Holbøll til Museet i Kjøbenhavn. En Han fra Julianehaab indsendtes i 1847 af Kielsen (af Reinhardt jun. ved Fejltagelse kaldet det 3dje grønlandske Skind). Kumlien nævner en Han fra Godhavn, 31te Juli 1878. En Han fra Kap Egede ved Nanortalik, 23de Maj 1880, indsendtes til Museet af Müller.

Arten, ogsaa Slægten, er amerikansk. Dens nærmeste Hjemsted er Labrador.

114. **Helminthophaga ruficapilla** (Wils.).

Sylvia mexicanæ aff.: Reinhardt sen.: Vidensk. Selsk. Skr. VII, 1838, p. 97, pl. I. — Reinhardt jun.: Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1842—43, p. 75. — *Vermivora rubricapilla* (Wils.): Reinhardt jun., Vidensk. Medd. 1853, p. 82. — *Mniotilta rubricapilla* (Wils.): Reinhardt jun., Ibis 1861, p. 6.

Helminthophaga ruficapilla Baird: Baird, Brewer, Ridgway, Hist. N. Amer. Birds, Land Birds, I, 1874. — *Helminthophila ruficapilla*: Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Helminthophila ruficapilla* (Wils.): Sharpe, Catal. Birds Brit. Mus. X, 1885. — Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887.

Er to Gange set i Syd-Grønland.

Et Skind af en ung Fugl skudt ved Fiskenæs (ikke Godthaab, som det har været sagt) 10de Oktober 1823 indsendtes af Heilman til Museet i Kjøbenhavn. Et andet Skind, ogsaa af en ung Fugl, der kom ene flyvende og satte sig paa et Havegjerde hos en Flok Graasiskener ved Fiskenæs 31te August 1840, indsendtes af Kielsen.

Arten, ogsaa Slægten, er amerikansk. Den hører mest hjemme i de middelvarme Egne, men skal dog kunne findes indtil Labrador.

115. **Geothlypis philadelphia** (Wils.).

Trichas philadelphia (Wils.): Reinhardt jun., Vidensk. Medd. 1853, p. 73. — Id., Ibis 1861, p. 6.

Geothlypis philadelphia Baird: Baird, Brewer, Ridgway, Hist. N. Amer. Birds, Land Birds, I, 1874. — Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Geothlypis philadelphia* (Wils.): Sharpe, Catal. Birds Brit. Mus. X. 1885. — Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887.

Har to Gange vist sig i Syd-Grønland.

En blev i 1846 af Kielsen indsendt til Museet fra Fiskenæs. En blev i 1853 skudt ved Julianehaab og sendt til Steenberg, der gav den til Museet. (Ingen af dem findes her mere.)

Arten, ogsaa Slægten, er amerikansk. Dens nærmeste Hjemsted synes at være den sydlige Del af Britisk Nord-Amerika.

116. **Myiodioctes canadensis** (L.).

Sylvania canadensis: Hagerup, Birds of Greenl., 1891, p. 61. — *Myiodioctes canadensis* (L.): Winge, Vidensk. Medd. 1895, p. 64.

Myiodioctes canadensis Aud.: Baird. Brewer, Ridgway, Hist. N. Amer. Birds, Land Birds, I, 1874. — Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Myiodioctes canadensis* (L.): Sharpe, Catal. Birds Brit. Mus. X, 1885. — *Sylvania canadensis* (L.): Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887.

Har en Gang vist sig i Grønland.

En ung Fugl fra „Grønland, 1875, Fischer", er fra Benzon's Samling overgaaet til Museet i Kjøbenhavn.

Arten, ogsaa Slægten, er amerikansk. Labrador er dens nærmeste Hjemsted.

117. **Siurus noveboracensis** (Gmel.).

Siurus noveboracensis (Gmel.): Winge, Vidensk. Medd. 1895, p. 65.

Seiurus noveboracensis Nutt.: Baird, Brewer, Ridgway, Hist. N. Amer. Birds, Land Birds, I, 1874. — *Siurus nævius*: Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Siurus nævius* (Bodd.): Sharpe, Catal. Birds Brit. Mus. X, 1885. — *Seiurus noveboracensis* (Gmel.): Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887.

Har en Gang vist sig i Syd-Grønland.

Et Skind fra Nanortalik, 1882, er af Müller sendt til Museet i Kjøbenhavn.

Arten, ogsaa Slægten, er amerikansk. Dens nærmeste Hjemsted er Labrador.

118. **Parula americana** (L.).

Parula americana (L.): Reinhardt jun., Vidensk. Medd. 1860, p. 335. — *Mniotilta americana* (L.): Reinhardt jun., Ibis 1861, p. 6.

Parula americana Bonap.: Baird, Brewer, Ridgway, Hist. N. Amer. Birds, Land Birds, I, 1874. — Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Parula americana* (L.): Sharpe, Catal. Birds Brit. Mus. X, 1885. — *Compsothlypis americana* (L.): Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887.

Har en Gang vist sig i Syd-Grønland.

Et Skind af en Han fra Syd-Grønland blev indsendt til Museet i Kjøbenhavn i 1857.

Arten, ogsaa Slægten, er amerikansk. Dens nærmeste sædvanlige Hjemsted er Kanada; den er ogsaa set i Labrador.

119. **Turdus iliacus** L. **Vindrossel.**

Turdus iliacus: Paulsen, i den tyske Oversættelse af Holbøll's Afhandl., 1846, p. 6. — *Turdus iliacus* L.: Reinhardt jun., Vidensk. Medd. 1853, p. 82. — Id., Ibis 1861, p. 6.

Turdus iliacus L.: Dresser, Birds of Europe, II, 1872. — Baird, Brewer, Ridgway, Hist. N. Amer. Birds, Land Birds, I, 1874. — Seebohm, Catal. Birds Brit. Mus. V, 1881. — Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887.

Vindroslen er et Par Gange set paa Grønlands Vestkyst.

En modtog Paulsen i 1845 fra Grønland. En blev skudt ved Frederikshaab 28de (ikke 20de) Oktober 1845 og af Holbøll sendt til Museet i Kjøbenhavn.

Arten er europæisk-asiatisk. Til Færøerne kommer den aarlig paa Vandring til og fra Island, hvor den yngler.

120. **Turdus ustulatus** Nutt. var. **aliciæ** Baird.

Turdus minor Gmel. (*T. swainsonii* Cab.): Reinhardt jun., Vidensk. Medd. 1853, p. 73. — Id., Ibis 1861, p. 6.

Turdus aliciæ Baird (1858) & *T. swainsoni* Cab. (1846) & *var. ustulatus* Nuttall (1840): Baird, Brewer, Ridgway, Hist. N. Amer. Birds, Land Birds, I, 1874. — *Turdus swainsoni* Cab. & *T. aliciæ* Baird & *T. ustulatus* Nutt. „three forms, which appear to me to be deserving only of subspecific rank, some examples being intermediate": Seebohm, Catal. Birds Brit. Mus. V, 1881. — *Turdus ustulatus* & *var. aliciæ* & *var. swainsoni*: Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Turdus aliciæ* Baird & *T. ustulatus* Nutt. & *var. swainsonii* Cab.: Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887.

Har to Gange vist sig i Syd-Grønland.

En blev i Juni 1845 skudt ved Ameralik ved Godthaab og af Holbøll sendt til Museet. Et Skind fra Grønland, 1854, er fra Benzon's Samling overgaaet til Museet.

Arten er amerikansk. Dens nærmeste Hjemsted er Labrador. Nogle faa Gange har den vist sig i Europa.

121. Turdus migratorius L.

Turdus migratorius L.: Reinhardt jun., Vidensk. Medd. 1865, p. 241; 1881, p. 184.

Turdus migratorius L.: Baird, Brewer, Ridgway, Hist. N. Amer. Birds, Land Birds, I, 1874. — Seebohm, Catal. Birds Brit. Mus. V, 1881. — Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Merula migratoria* (L.): Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887.

Er to Gange set paa Grønlands Vestkyst.

Et Skind af en Han skudt ved Kornok ved Godthaab indsendtes i 1865 af Rink til Museet. Et Skind, vist af en Hun, skudt ved Sukkertoppen, indsendtes af Müller i 1881.

Arten er amerikansk. Den yngler almindelig i Labrador, det nærmeste Hjemsted.

122. Saxicola oenanthe (L.). Stenpikker.

Motacilla oenanthe L.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 122. — *Saxicola oenanthe*: Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 392.

Saxicola oenanthe (L.): Dresser, Birds of Europe, II, 1874. — *Saxicola oenanthe* Bechst.: Baird, Brewer, Ridgway, Hist. N. Amer. Birds, Land Birds, I, 1874. — *Saxicola oenanthe* (L.): Seebohm, Catal. Birds Brit. Mus. V, 1881. — Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887.

Vestgrønlandsk. Kyssektak eller Kussektak, af Kussek, Dryp, fordi dens Bevægelser med Halen skulle minde om Tagdryp. (Fabricius). — Kugsagtak eller Kugsak. (Helms.)

De grønlandske Stenpikkere ere formede og farvede fuldstændig som danske eller andre sædvanlig europæiske, men oftest lidt større. Vingen, der forholdsvis ikke er længere end hos de danske, vexler i Længdemaal hos 18 foreliggende grønlandske Skind af voxne Fugle fra 100mm til 106, oftest er den fra 102 til 104; hos over 60 danske vexler Vingelængden fra 91 til 99. De Maal, som Finsch opgiver for grønlandske Stenpikkere, vise som oftest samme Forskjel fra de sædvanlige europæiske, men, som Finsch gjør opmærksom paa, der findes Undtagelser; nogle af hans grønlandske Skind synes at være lige saa smaa som de sædvanlige europæiske. (Det har været sagt om den grønlandske Race, at den mere end den sædvanlige europæiske skulde have Tilbøjelighed til at sætte sig i Træer. Hvorledes Stenpikkeren i Grønland skulde faa Lejlighed

til at vise Forkjærlighed for Trær, er mindre klart. I Danmark er det iøvrigt ingenlunde sjeldent at se en Stenpikker i et Træ; især syngende Hanner sætte sig ofte i Toppen af fritstaaende Træer.)

Et helt hvidt Skind, med lyst Næb og lyse Fødder, har Museet i 1848 modtaget fra Holbøll.

Stenpikkeren er en almindelig ynglende Trækfugl langs Grønlands Vestkyst til Nord for 73° og langs Østkysten, endnu ved 75°; en enkelt Gang er den set ved Nordkysten. Til Syd-Grønland kommer den først i Maj, til Nord-Grønland mest i Juni; den kommer i Smaaflokke, Hannerne først. I September plejer den at forlade Landet; men den kan dog undertiden sees endnu i Oktober eller senere. Den færdes mest ved Fjordenes Bund og inde i Land, mindre ved Stranden, baade i Dale og højt oppe paa Fjeldene. Føden er Insekter og Insekt-Larver; naar der ligger Sne, søger den ofte Flue-Larver ved Grønlændernes Huse. Reden bygges i Huller mellem Stene, af Græs, Mos, Fjer, Hare-Haar o. s. v.; ikke sjelden findes Reden i de Stendynger, som Grønlænderne lægge over deres Døde. Æg ere fundne fra 22de Maj til 28de Juni.

Ved Julianehaab viste den sig i 1840 første Gang 3dje Maj, skriver Jørgensen i sin Dagbog. Næsten fuldt udvoxede Unger saa han ved Kagsiarsuk ved Tunugdliarfik-Fjord 18de Juni. — I Sommeren 1894 saa Bruun den overalt i Egnen ved Julianehaab. Æg fandtes 18de Juni.

Ved Ivigtut fandt Hagerup den almindelig ynglende i 1886—88. I 1886 blev den første set 5te Maj; de sidste viste sig 5te Oktober, efter at ingen havde været at se i flere Uger. I 1887 bleve de første sete 12te Maj, de sidste 25de September. I 1888 blev den set første Gang 16de Maj, sidste Gang 23de September. I Ynglетiden blev den set paa Fjeldene indtil en Højde af 1200 Fod over Havet; Reder fandtes baade ganske lavt nede og endnu i 700 Fods Højde. Tidligst fandtes Æg 3dje Juni, senest 28de Juni. — I 1890—91 fandt Helms den ligeledes ynglende overalt ved Ivigtut, i selve Byen, i Dalene og oppe paa Fjeldene. I 1890 kom de to første, to Hanner, den 2den Maj; siden blev hver Dag set adskillige,

(*Saxicola oenanthe.*)
fra 9de Maj ogsaa Hunner. 18de Juni fandtes en Rede med nylig udrugede Unger. I Træktiden om Efteraaret, fra Midten af August til Midten af September, var den overordenlig almindelig overalt paa Fjeldene i spredte Flokke; i Slutningen af September var den begyndt at blive sjelden; 6te og 19de Oktober blev endnu en enkelt set, ligeledes 1ste November, da Landet var snedækt. I 1891 kom de første, 3—4 Hanner, 9de Maj; 12te Maj var der adskillige; indtil 21de Maj saaes kun Hanner.

Ved Arsuk fandt Krabbe den almindelig ynglende. I 1890 blev den set første Gang 3dje Maj, derefter daglig. I 1891 var den almindelig 14de Maj.

Ved Arsuk og langs Kysten mellem Arsuk og Frederikshaab fandt Helms den i 1893 almindelig ynglende baade paa Fjeldene og i Dalene, dog ikke paa de mindre Øer, oftest inde i Fjordene. 3dje Maj blev den set første Gang, omtrent 10 Hanner paa Frederikshaabs nordre Storø, og de følgende Dage, i koldt Vejr med indtil 6° C. Kulde og Storm fra Nord, saaes atter nogle omkring de grønlandske Huse; kun Hanner bleve sete indtil Midten af Maj. Indtil Slutningen af Maj holdt de sig mest omkring de grønlandske Bopladser; de ualmindelig store Snemasser hindrede dem i at søge Føde andre Steder. Redebygningen begyndte i Slutningen af Maj. Udfløjne Unger bleve første Gang sete 2den Juli. Fra Begyndelsen af August til hen i September traf man den i Smaaflokke overalt, ogsaa paa Fjeldene indtil en Højde af 1500 Fod. Fra Begyndelsen af September aftog Tallet; de sidste saaes 25de September.

Ved Frederikshaab er det sikkert især, at Fabricius har fundet den almindelig. Museet har faaet den derfra i 1886.

En lille forpjusket Fugl, der mentes at være en Stenpikker, blev set paa en af de fjerneste Nunatakker i Indlandsisen indenfor Frederikshaabs Isblink, omtrent 5000 Fod over Havet, sidst i Juli 1878, som Kornerup meddeler; den var, mente man, forslaaet derud af en voldsom Snestorm.

Fra Egnen ved Fiskenæs haves Skind i Kjøbenhavns Museum. Fra samme Egn omtaler Finsch en Række Skind af gamle og unge Fugle, indsamlede Sommeren igjennem.

Som ynglende ved Godthaab nævnes den af Holbøll, i Brev af 1823.

Ved Holstenborg skal den efter Brummerstedt komme i Begyndelsen af Maj og lægge Æg sidst i samme Maaned.

Ved Aulatsivik-Fjord, Syd for Christianshaab, iagttoges den af Kolthoff i Juli 1883.

Ved Christianshaab nævnes den i 1880, af Fencker, første Gang 18de Maj; 22de Maj bragtes de første Æg. I 1881 viste den sig 8de Maj, i 82 ligeledes 8de Maj, og 19de Maj samme Aar nævnes den som talrig. 12te Juni 83 indbragtes en Rede med 8 Æg.

Fra Klaushavn haves i Museet et Skind fra Maj 1880.

Fra Jakobshavn haves ogsaa Skind i Museet.

Som hjemmehørende paa Disko nævnes den af Giesecke i 1812. — Til Godhavn skal den, efter Holbøll, komme i de første Dage af Juni, undertiden endda for tidlig, medens Sneen endnu dækker alt. — Æg derfra har Museet faaet i 1859. — Kumlien nævner den i 1878 som almindelig paa Disko og paa Øerne i Disko-Bugt. — Ved Godhavn blev den i 1879, efter Fencker, slet ikke set.

Ved Ritenbenk indfandt den sig, efter Fencker, i 1891 i de første Dage af Maj.

Inderst i Umanak-Fjord fandtes den, efter Vanhöffen, ret almindelig, ynglende, i 1892—93.

Ved Prøven iagttog Nares adskillige udfløjne Unger 20de Juli 1875. — Fra Egnen om Upernivik nævnes den af Fencker som ikke meget almindelig. Fra Tasiusak fik han den, skudt mod Slutningen af September 86.

Ved Port Foulke paa Nordkysten saa Dr. Horner, paa „Pandora", en enkelt i Juli 1876, som meddelt af Feilden.

Paa den sydlige Del af Østkysten nævner Vahl den som almindelig, i Brev af 1830. Ved Nanusek (Nenese), paa 60° 28′, saa han den i 1829 første Gang 15de Maj; samme Sted fandt han i Begyndelsen af Juli en Rede med fem Unger i en gammel grønlandsk Grav.

Som almindelig ved Angmagsalik i September 1892 nævnes den af Bay. — Som ynglende i Egnen nævnes den af J. Petersen i 1897. I 1895 kom den i de sidste Dage af April.

Ved den indre Del af Scoresby-Sund var den, efter Bay, almindelig i 1891—92, paa Danmarks-Ø, paa Gaaseland, ved Gaasefjord, paa Østkysten af Milnes-Land, paa Røde-Ø og ved Nordvestfjord; ved den ydre Del af Scoresby-Sund blev den derimod ikke set. I 1891 blev den set sidste Gang 6te September. Den første i 1892 blev, af Cand. Deichman, set 25de Maj. En enkelt, der blev skudt, havde i Maven Rester af Blade.

(*Saxicola oenanthe.*)

Den lille Fugl „resembling a wag-tail", som Scoresby saa paa Liverpool-Kyst 24de Juli 1822, har vel snarest været en Stenpikker.

Paa Hvalros-Ø, Syd for Sabine-Ø, iagttog Pansch en enkelt 13de Maj 1870.

Paa Shannon-Ø skød Pansch to unge Fugle 26de Juli 1870.

Paa Vandring over Havene omkring Grønland er den oftere set. — I Oktober 1818 iagtog Sabine nogle faa udfor Kap Farvel, utvivlsomt paa Vandring bort fra Landet. — Ligeledes udfor Kap Farvel, meddeler Kolderup Rosenvinge, fløj adskillige ombord paa „Hvidbjørnen" 18de og 19de Maj 1888; de vare meget udmattede og døde som oftest inden et Døgns Forløb. (En Han og en Hun bjembragtes til Museet.) — En enkelt saa Arctander i Davis-Strædet omtrent 15 Mil fra Land 14de April 1875, som meddelt af Helms. — Paa alle sine sex Grønlands-Rejser, før 1840, saa og fangede Holbøll ofte Stenpikkere paa Atlanterhavet SV. for Island. — Over det aabne Atlanterhav er den ogsaa flere Gange set af Bruun og Traustedt, i Maj 1894 og Oktober 1892, som meddelt af Helms.

Arten er nærmest europæisk-asiatisk; den findes som ynglende over hele Europa, i Nord-Afrika og i Asiens nordlige Del; den er almindelig paa Færøerne og Island og findes ogsaa paa Jan Mayen. I Amerika er den, foruden i Grønland, funden ynglende i Labrador, i ringe Mængde, paa Vestkysten af Davis-Strædet og i Alaska; nogle ganske enkelte ere iagttagne paa Amerikas Østside sydligere end Labrador, vist kun som vildfarende. Heller ikke nogen anden Art af Slægten findes i Amerika, medens talrige Arter leve i den Gamle Verden. — De grønlandske Stenpikkere findes altsaa om Vinteren ikke i Amerika; de vandre til Atlanterhavets Østside; ofte nok har man jo set dem krydse Atlanterhavet. — Den store Race, der findes i Grønland, kjendes ogsaa fra Island (i Museet haves et Skind derfra med Vingelængde 104^{mm}; et Skind fra Havet Syd for Island har Vingen 103$^1/_2$, et andet 98), Færøerne (Maal af fire Skind med Vingelængde 101, 102, 102$^1/_2$ og 105 opgives af Knud Andersen, Vidensk. Medd. 1898, p. 392) og de Britiske Øer. I England skal den kun vise sig paa Gjennemrejse (Saunders, Manual of British Birds, 1889, p. 20); de ynglende engelske Stenpikkere ere af den lille Race. Men om den store Race paa Færøerne og Island ligeledes kun er Gjæst, eller om den ogsaa yngler dér, er ikke oplyst; paa Færøerne i hvert Fald findes ogsaa den sædvanlige europæiske lille Race (et Skind med Vingelængde 98 haves i Museet; fire Skind med Vingelængde 94, 96, 97 og 98 ere maalte af K. Andersen). Den lille Race synes at være den eneste, der

kjendes fra Norge (se Maal hos Collett, Nyt Mag. f. Naturv., XXIII, 1877, p. 103, og XXXV, 1893—94, p. 14; af 15 Skind var der kun ét, der havde Vingen 100^{mm} lang, de andre vexle fra 92 til 97) og Danmark. — Langs Europas yderste Vestrand synes de grønlandske Stenpikkere at vandre; selve Vinteren tilbringe de vel i Afrika.

123. **Cannabina linaria** (L.) var. **rostrata** Coues & var. **canescens** auctorum. **Graasisken.**

Fringilla linaria L.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 121. — *Linota linaria* & *L. hornemanni* Holb. (*canescens* aut.): Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 397 & 398. — *Acanthis linaria* L. & *A. canescens* Gould: Reinhardt jun., Vidensk. Medd. 1853, p. 82 (kun Navnene). — *Fringilla linaria* L. & *F. canescens* (Gould): Reinhardt jun., Ibis 1861, p. 7.

Ægiothus linarius Cab. & *var. holbølli* & *Æ. canescens* Cab.: Baird, Brewer, Ridgway, Hist. N. Amer. Birds, Land Birds, I, 1874. — *Linota linaria* (L.) & *L. rufescens* (Vieill.) & *L. exilipes* (Coues) & *L. hornemanni* Holb.: Dresser, Birds of Europe, IV, 1876—77. — *Ægiothus linaria* & *var. holboelli* & *Æ. hornemanni* & *Æ. exilipes*: Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Acanthis hornemanni* (Holb.) & *A. hornemanni exilipes* (Coues) & *A. linaria* (L.) & *A. linaria holboelli* Brehm & *A. linaria rostrata* (Coues): Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — *Acanthis linaria* (L.) & subspecies *holboelli* (Brehm), *rostrata* (Coues), *rufescens* (Vieill.) & *A. exilipes* (Coues) & subsp. *hornemanni* (Holb.): Sharpe, Catal. Birds Brit. Mus. XII, 1888.

Vestgrønlandsk. Orpingmiutak, Træbeboer, af Orpik, et Træ, et passende Navn for den eneste grønlandske Fugl, der bygger i Buske. Et andet Navn for den er Anarak, eller formindsket Anarangoak, af Anak, Skarn, fordi den er saa uanselig. Et tredje Navn er Nennamak, hvis Betydning ikke kjendes. (Fabricius.)

Blandt grønlandske Graasiskener (til Sammenligning foreligge 33 grønlandske Skind, foruden 7 Hoveder, og 30 Skind fra andre Lande) kan der tilnød skjelnes to Former. — I Forhold til forskjellige andre Racer af Arten ere begge temmelig store, med svært Næb. — Den ene af de grønlandske Former, *Cannabina linaria var. rostrata* Coues (*holboellii* Brehm) er den samme store Race, der kan findes i Nord-Europa og Nord-Asien (til Sammenligning haves blandt andet to Skind af Brehm's „*Fringilla holbölli*“ fra Europa, modtagne fra Brehm selv), og som staar saa nær ved den typiske europæiske Form af Arten,

at Adskillelsen mangen Gang er saa godt som umulig; dog kunde det maaske siges, at de grønlandske Fugle i Sammenligning med de europæiske af lignende stor Race gjennemgaaende have lidt mørkere Næb, og at deres Næb har noget større Tilbøjelighed til at have buet Ryg. — Den anden af de grønlandske Former, *Cannabina linaria var. canescens* auctorum (?nec Gould) (*hornemanni* Holbøll), er den mest ejendommelige af alle Artens Racer (oftest regnet for en egen Art, ligesom flere af de andre Racer); i sin mest udprægede Skikkelse udmærker den sig fra Artens typiske Form foruden ved sin Størrelse og sit sværere, især bredere, Næb, ogsaa ved, at Fjerklædningen er rigere, de enkelte Dækfjer større (saa længe de ikke ere slidte), og at Farven er lysere, Fjerenes lyse Rande forholdsvis større og renere hvide og mange af Fjerenes mørke Længdepletter stærkt indskrænkede eller manglende, saa at blandt andet Overgumpens Fjer og Halens nedre Dækfjer ere helt hvide, og den røde Farve paa Pande og især paa Bryst er lysere. Men intet af de opgivne Skjelnemærker er rigtig fast; det bedste Kjendemærke for *var. canescens* overfor *linaria typica* er Mangelen af mørke Længdepletter paa Overgumpen og paa Halens nedre Dækfjer, en Egenskab, der ogsaa findes hos *var. exilipes*, der regnes for en mindre Race af *canescens*, fra sydligere Egne i Nord-Amerika og Nord-Asien; men ikke faa mørke Længdepletter findes de paagjeldende Steder hos grønlandske Fugle (fuldt udfarvede), der ellers nærmest maa siges at være af *var. canescens*, blandt andet ogsaa paa nogle af Holbøll's egne Skind af „*Linota hornemanni*". — Heller ikke Finsch har kunnet finde faste Skjelnemærker mellem Racerne. (Efter Holbøll skal *var. canescens* have en noget anden Lokkestemme end *var. rostrata*; men for *var. canescens exilipes* opgiver Nelson (Report Nat. Hist. Coll. Alaska, 1887, p. 178), der har haft rig Lejlighed til at iagttage baade den og *linaria typica*, at de to Former ikke kunne skjelnes efter Stemmen.)

(I Opfattelsen af Graasiskenens Racer er man ofte bleven vild-

ledet af de store Forandringer i Ydre, som hver enkelt Fugl gjennemgaar i Aarets Løb. De friske Fjer, der fremkomme ved Efteraars-Fældingen, have næsten alle brede, lyse Rande; inden næste Fælding afslides de lyse Rande for en stor Del; en Fugl, der om Efteraaret er helt hvidlig, kan om Sommeren derfor være ganske mørk. Desuden foregaar en delvis Omfarvning. De nye Fjer paa Pande og Isse hos baade Han og Hun ere bronzefarvede, med sortagtig Grund og lys Spids; den bronzelignende Farve, der er bunden til Fjerenes Straaler, ændres til dyb rød, en Farve, der om Foraaret bliver stærkt fremtrædende, dels ved, at Fjerenes lyse Spidser affalde, dels ved, at Bistraalerne, der ogsaa ere hvidlige, ligeledes affalde, saa at kun de røde Straaler blive tilbage. Den røde Farve paa Hannens Hals og Bryst fremkommer ogsaa tildels ved Omfarvning. Nogle af de nye Fjer paa de paagjeldende Steder ere graalige, andre gullige, andre hvidlige, nogle væsenlig ensfarvede, andre med sortagtig Længdeplet, alle med mørk Grund og med lys Bræmme; i et bredt Belte nærmest omkring den mørke Grund farves Straalerne, baade af de graalige og de lyse Fjer, røde, først ganske svagt, senere stærkt; hen paa Foraaret bliver den røde Farve stærkt iøjnefaldende ved, at Fjerenes lyse Spidser affalde, og ved, at de lyse Bistraaler paa de røde Straaler ligeledes falde. Brystfjerene kunne dog ogsaa allerede ved deres Frembrud have røde Straaler.)

Graasiskenens mørke grønlandske Race, *var. rostrata*, findes almindelig ynglende langs Vestkysten; hvor højt den gaar mod Nord, vides ikke; i det mindste ved Jakobshavn findes den endnu; men i Nord-Grønland bliver den sjelden; fra Østkysten kjendes den ikke sikkert. Den lyse Race, *var. canescens*, yngler paa den nordlige Del af Vestkysten, ikke sydligere end 69°; heller ikke for dens Vedkommende kjendes Nordgrændsen; endnu ved Upernivik findes den talrig; paa Østkysten, i hvert Fald paa den nordlige Del, yngler den ogsaa. Den mørke Race er oftest fuldstændig Trækfugl, der kan komme til Syd-Grønland i de første Dage af April; men Indvandringen i Landet kan vedblive til Begyndelsen af Juni; i September og Oktober forsvinder den; enkelte ere dog sete ogsaa om Vinteren. Den lyse Race skal derimod væsenlig være Standfugl, der overvintrer i

(*Cannabina linaria.*)

Nord-Grønland, især paa Fjeldene inde i Landet; kun i milde Vintre skal den vise sig ved Kysten og da undertiden i temmelig stort Tal, som i 1828—29 og 1837—38; til Syd-Grønland kommer den kun om Vinteren og kun sjelden. Graasiskenen, begge Racer, holder især til inde i Fjordene paa Bjergskraaninger med Krat; udenfor Yngletiden strejfer den vidt omkring ogsaa andre Steder. Dens Føde er mest Frø, men ogsaa Insekter; især skal den tage Frø af *Cochlearia*, *Montia* og *Alsine*. Reden bygger den i Buske, af Kviste, Rødder, Græs, Plante-Uld og Fjer. Æg ere fundne fra Slutningen af Maj til langt ind i Juli. Efter Yngletiden samles den gjerne i Flokke.

Ved Nanortalik fandt Vahl den overvintrende 1828—29.

Som ynglende ved Julianehaab nævnes den af Jørgensen i Dagbog fra 1840. — Rede derfra har Museet faaet fra 7de Juni 1849. — Bruun fandt den mørke Race overalt ved Julianehaab i Sommeren 1894. I sidste Halvdel af Juni bragte Grønlænderne adskillige Reder, med Æg, oftest tagne i Pilekrat forskjellige Steder ved Tunugdliarfik- og Sermilik-Fjord.

Ved Ivigtut var den mørke Race, efter Hagerup's Iagttagelser i 1886—88, den talrigste af Egnens Smaafugle. I 1886 blev den set første Gang 6te Maj; almindelig var den 17de Maj; i Slutningen af September vare de fleste vandrede mod Syd; nogle faa viste sig af og til Oktober igjennem; 26de Oktober, da Landet var dækket med foddyb Sne, blev der set 3 eller 4; i November var ingen at se; men 5te December blev der set en og 8de 5 eller 6 og 9de 2, søgende Føde i nogle faa Buske, der ragede op over Sneen ved Bredden af Fjorden, der var tillagt med Is. I 1887 bleve de første sete 24de April, nogle faa 30te April; 6te Maj vare adskillige komne i Dalen, og 10de Maj var den almindelig; 28de September vare de fleste borte, nogle faa bleve sete i Oktober, og en viste sig 21de November. I 1888 blev en set 27de Januar og en 4de Februar; 10de Maj var den almindelig. Den plejer at bygge allevegne, hvor der er Buske, paa Bjergskraaningerne ikke højere end 500 til 600 Fod over Havet; Reden stilles oftest paa de nederste Grene i Pilebuske tæt ved Jorden, ikke højere end $3^1/_2$ Fod; som Undtagelse byggedes en Rede i en gammel Baad, der laa i Ivigtut By. Nylagte Æg fandtes tidligst 20de Maj, senest 26de Juni. Sidst i Juni begyndte Ungerne at forlade Rederne. I Juli, August og

første Halvdel af September kom baade unge og gamle ofte omkring Husene og samledes i Flokke paa Affaldsdyngerne fra Bryggeriet. Om Sommeren lever den for en stor Del af Insekter; en, der blev skudt 2den Juli, havde ædt smaa Fluer. — I 1890—91 ynglede den ligeledes almindelig ved Ivigtut, som Helms meddeler. I 1890 blev den set første Gang 29de Maj og var derefter almindelig; 6te Oktober var den endnu talrig; 8de Oktober blev den sidste set. I 1891 viste den sig første Gang 18de April, 2 sammen; 21de April efter et stærkt Snefald var der omtrent 20 i Byen; i første Uge af Maj var den bleven almindelig. Til Rede-Steder valgte den spredt Krat lidt op ad Fjeldskraaningerne; derimod syntes den ikke at bygge i Pilekrattet i Bunden af Dalene. 8de Juni 1890 fandtes første Rede med Æg. — 25de Juli 1893 fandt Helms i Pilekrattet ved Ivigtut i en Højde af 4 Fod over Jorden en Rede med 5 Æg, hvad der kunde tyde paa, at nogle yngle to Gange aarlig (som det i hvert Fald kan ske i Fangenskab).

Af den lyse Race saa Helms 4 i et Pilekrat ved Ivigtut 6te Oktober 1890; 2 af dem bleve skudte (og den ene skjænket Museet). De holdt sig for sig selv, skilte fra de talrige mørke Graasiskener, der fandtes i Nærheden.

Ved Arsuk var den mørke Race almindelig som ynglende i 1889—90, efter Krabbe. I 1889 blev den set sidste Gang 13de Oktober, en lille Flok. I 1890 viste den sig første Gang 4de Juni. — I 1893 var den, efter Helms, almindelig i Smaaflokke langs Kysten Nord for Arsuk i Midten af Maj. Ved Arsuk ynglede den almindelig, lige saa talrig som inde i Fjorden ved Ivigtut. I Slutningen af Maj holdt den sig tildels omkring Bygningerne i Arsuk; i Juni og Juli levede den spredt omkring ved Redepladserne; i August og September viste den sig igjen flokkevis i og omkring Byen, og Tallet tiltog til henimod Slutningen af September, da det aftog stærkt ved indtrædende Frost; i Begyndelsen af Oktober var der kun faa; 8de Oktober bleve de sidste sete. 17de Juni fandtes en Rede med 5 Æg; 15de Juli vare Ungerne udfløjne. 20de Juni fandtes en anden Rede med 2 Æg; 15de Juli indeholdt den næsten flyvefærdige Unger.

Ved Narsalik Syd for Frederikshaab skød Krabbe en Graasisken af den lyse Race 21de September 1889 (skjænket til Museet); andre bleve ikke sete.

Ved Frederikshaab viste den mørke Race sig første Gang i 1893 10de Maj, efter Helms.

(*Cannabina linaria.*)

Fra Fiskenæs haves i Museet Skind i Sommerdragt af den mørke Race. Fra samme Egn nævnes den af Finsch fra Sommertiden.

Fra Fiskenæs haves i Museet ogsaa Skind af den lyse Race, i Vinterdragt. Ogsaa Finsch nævner den, i 1877, fra samme Sted som skudt 28de Oktober.

I Brev af 1823 omtaler Holbøll den lyse Race som iagttagen ved Godthaab i November og December. Tre Skind af Hunner af den lyse Race fra Ameralik ved Godthaab, Februar 1824, indsendte af Holbøll, haves i Museet; ligeledes et Skind fra Godthaab 1841, i Vinterdragt. — Fencker nævner Arten som almindelig ved Godthaab i September 1892 og som set i Begyndelsen af April 93.

Ved Holstenborg er efter Brummerstedt den mørke Race Trækfugl, kommende om Foraaret. Den lyse Race sees undertiden om Vinteren. — Inde i Landet Øst for Holstenborg saa Kielsen i 1830 midt om Vinteren store Flokke af den lyse Race. — Paa en Nunatak Isugdlersuak i Indlandsisen indenfor Kangerdlugsuak-Fjord, Øst for Holstenborg, paa 67°, blev Arten set af J. A. D. Jensen 9de August 1884.

Paa Øen Krajok ved Egedesminde saa Traustedt Arten i Smaaflokke i første Halvdel af Juni 1892. Skind af den mørke Race haves i Museet fra samme Egn.

Ved Christianshaab nævnes Arten af Fencker 4de Maj 1880; Rede med friske Æg indbragtes 18de Juni. I September 81 viste den sig usædvanlig talrig. 19de Maj 82 nævnes den ogsaa som almindelig. Æg toges 27de Juni 83 og 18de Juni 84. — Fra Christianshaab haves i Museet Skind af baade den mørke og den lyse Race fra Maj 1882.

Fra Jakobshavn haves i Museet Skind af den mørke Race i Sommerdragt og af den lyse Race i Vinterdragt.

Som hjemmehørende paa Disko nævnes Arten af Giesecke i 1807. — Skind af den mørke Race i Sommerdragt haves i Museet fra Godhavn. — Kumlien fandt den i Sommeren 1878 almindelig ynglende paa Disko.

Paa Fjeldene mellem Ritenbenk og Umanak, paa Nugsuak Halvø, saa Holbøll i Februar 1826 flere Flokke af den lyse Race. — Ved Ritenbenk saa Fencker den lyse Race 8de April 1891. — Inderst i Umanak-Fjord saa Vanhöffen den i 1892—93 baade Sommer og Vinter.

Ved Upernivik skal, efter Fencker, den lyse Race være almindelig; den mørke findes derimod ikke. I September 1884 var den at se i Smaaflokke, ret talrig. 1ste Maj 87 nævnes den som almindelig. Flere Flokke bleve sete 18de April 89. To saaes 18de April 90.

Som ynglende ved Angmagsalik nævnes Arten af J. Petersen i 1897. I 1895 kom den i de sidste Dage af April.

Omkring de indre Grene af Scoresby-Sund fandtes, efter Bay, den lyse Race ret almindelig i 1891—92. I Yngletiden blev den set ved Bunden af Gaasefjord, paa Gaaseland, paa Milnes-Land overfor Røde-Ø og ved Nordbugten ved Nordvestfjord. Paa Gaaseland viste den sig først i en Højde af omtrent 1200 Fod og var da meget almindelig; ved Bunden af Gaasefjord fandtes den ynglende i en Højde af 800 Fod. Paa den lave og ikke store Danmarks-Ø var den ikke at se undtagen i Træktiden, og ved den ydre Del af Scoresby-Sund blev den om Sommeren ikke set. I September 1891 var den tilstede paa Danmarks-Ø i Smaaflokke; Mængden aftog efterhaanden, og 7de Oktober bleve de sidste sete. 1ste Februar 1892 blev samme Sted en enkelt set; 10de Marts kom to, og 16de og 23de Marts og 9de April viste sig smaa Flokke; Flokke eller enkelte vare derefter at se næsten daglig indtil Maj; men allerede 4de Maj syntes de at være helt forsvundne fra Øen og at være rejste til Ynglestederne. En Rede med to Æg fandtes 1ste Juni ved Bunden af Gaasefjord, paa en Skraaning mellem Pile, bygget af Græs, Rødder og Dun. En Graasisken, der blev skudt 10de Juli, havde Maven fyldt med smaa haardskallede Frø. (En Hun i Sommerdragt og en Han i Vinterdragt hjembragtes.)

Adskillige Smaafugle, der mentes at være „*Fringilla linaria*“, saa Scoresby mellem Klipperne ved Kap Hope og forskjellige Steder paa Jameson-Land i Sommeren 1822.

Af den lyse Race iagttog Pansch to sammen mellem store Stene og Klippeblokke paa en ellers frodig planteklædt Bjergskraaning nær ved Waltershausen-Gletscher i Kejser-Franz-Josephs-Fjord i Begyndelsen af August 1870. Den ene blev skudt og omtales af Finsch.

Paa Vandring over Davis-Strædet har Holbøll set den mørke Race, derimod ikke den lyse.

Arten er circumpolar. Fra Færøerne, Island og Jan Mayen kjendes den kun som mere tilfældig; derimod yngler den i Norge,

(*Cannabina linaria.*)

Labrador og paa Vestkysten af Davis-Strædet. Den er tilbøjelig til at frembringe Racer, der kunne se ret forskjellige ud, men dog ere alt andet end fast skilte; men ogsaa Racerne synes nærmest at være circumpolare; mindst udbredt er maaske *var. canescens.*

124. **Loxia leucoptera** Gmel. **Hvidvinget Korsnæb.**

Loxia leucoptera: Reinhardt sen., Vidensk. Selsk. Skr., VII, 1838, p. 92. — Reinhardt jun., Ibis 1861, p. 8.

Loxia leucoptera Gmel. (& *L. bifasciata*): Baird, Brewer, Ridgway, Hist. N. Amer. Birds, Land Birds, I, 1874. — *Loxia leucoptera* Gmel. & *L. bifasciata* (Brehm): Dresser, Birds of Europe, IV, 1877. — *Loxia leucoptera*: Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Loxia leucoptera* Gmel.: Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — *Loxia bifasciata* Brehm & subsp. *leucoptera* Gmel.: Sharpe, Catal. Birds Brit. Mus. XII, 1888.

Det Hvidvingede Korsnæb har nogle faa Gange vist sig i Grønland, paa Øst- og Vestkyst.

En hel indtørret Fugl, i rød Dragt, medbragtes af en Grønlænder fra Østkysten til en Handelsplads paa Sydkysten som en stor Sjeldenhed; den blev kjøbt af Monrad, der gav den til Museet i Kjøbenhavn (hvor den ikke mere findes), og den er omtalt af Reinhardt sen. i 1838. Tre indtørrede Fugle, i graa Dragt, fra Yderøerne ved Julianehaab, vist fundne døde, modtog Museet i 1856 fra Kielsen. Et Skind, i rød Dragt, fra Grønland, kom til Museet i 1857 fra Kjærbølling.

Arten er circumpolar. Dens nærmeste Hjemsted er Labrador. I Vest-Europa viser den sig kun mindre almindelig, vist oftest paa Vandring fra Nord-Rusland eller Sibirien.

125. **Xanthocephalus icterocephalus** (Bonap.).

Icterus frenatus Licht.?: Reinhardt jun., Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1842—43, p. 74. — *Agelæus perspicillatus* (Licht.): Reinhardt jun., Ibis 1861, p. 7.

Xanthocephalus icterocephalus Baird: Baird, Brewer, Ridgway, Hist. N. Amer. Birds, Land Birds, II, 1874. — Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Xanthocephalus longipes* Swains.: Sclater, Catal. Birds Brit. Mus. XI, 1886. — *Xanthocepalus xanthocephalus* (Bonap.): Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887.

Er en Gang set i Syd-Grønland.

En Hun skudt ved Nanortalik 2den September 1840 (ikke 1820) blev af Kielsen indsendt til Museet i Kjøbenhavn.

Arten, ogsaa Slægten, er amerikansk. Dens nærmeste Hjemsted er Pelslandene, hvor den skal findes indtil 58° N.B., men ikke i den østlige Del; dog skal den strejfe vidt omkring.

126. **Scolecophagus ferrugineus** (Gmel.).

Scolecophagus ferrugineus (Gmel.): Winge, Vidensk. Medd. 1895, p. 65. *Scolecophagus ferrugineus* Swains.: Baird, Brewer, Ridgway: Hist. N. Amer. Birds, Land Birds, II, 1874. — Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Scolecophagus ferrugineus* (Gmel.): Sclater, Catal. Birds Brit. Mus. XI, 1886. — *Scolecophagus carolinus* (Müll.): Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887.

Er en Gang set i Syd-Grønland.

Et Skind af en Han skudt paa en af Yderøerne ved Frederikshaab 13de Juli 1889 er sendt Museet af Kolonibestyrer Petersen.

Arten, ogsaa Slægten, er amerikansk. Dens nærmeste Hjemsted er Labrador, hvor den er almindelig.

127. **Zonotrichia leucophrys** (Forster).

Fringilla leucophrys: Reinhardt sen., Vidensk. Selsk. Skr., VII, 1838, p. 99, pl. I. — Reinhardt jun., Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1842—43, p. 75. — Holbøll, ibd., p. 396. — *Zonotrichia leucophrys* (Gmel.): Reinhardt jun., Ibis 1861, p. 7. — Helms, Vidensk. Medd. 1897, p. 222.

Zonotrichia leucophrys Swains.: Baird, Brewer, Ridgway, Hist. N. Amer. Birds, Land Birds, I, 1874. — Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Zonotrichia leucophrys* (Forst.): Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — Sharpe, Catal. Birds Brit. Mus. XII, 1888.

Er kun et Par Gange set i Syd-Grønland, men yngler der dog maaske undertiden.

En Han skød Holbøll 16de August 1824 ved Ujaraksoak, inde i Godthaab-Fjord; han hørte dens klare Lokkestemme og maatte tro, ar den havde Hun eller Unger i Nærheden. Skindet indsendtes til Museet i Kjøbenhavn. — En lille Flok skal efter Holbøll være set ved Godthaab i Efteraaret 1824. — En Han fra Vesterøen ved Fiskenæs fra 4de Oktober 1840 er af Kielsen sendt til Museet. (De her opgivne Tider og Steder ere de oprindelig til Museet meddelte; hos Holbøll synes der at være indløbet nogle Fejl.) — I Juni 1894 blev en fanget tilsøs i Nærheden af Kap Farvel, som meddelt af Fencker og Krabbe hos Helms.

Arten, ogsaa Slægten, er amerikansk. Dens nærmeste Hjemsted er Labrador.

128. **Emberiza lapponica** (L.). **Laplandsverling.**

Fringilla lapponica L.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 119. — *Emberiza calcarata*: Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 395. — *Plectrophanes lapponicus* (L.): Reinhardt jun., Vidensk. Medd. 1853, p. 82 kun Navnet).

(*Emberiza lapponica.*)

Plectrophanes lapponicus (L.): Dresser, Birds of Europe, IV, 1872. — *Plectrophanes lapponicus* Selby: Baird, Brewer, Ridgway, Hist. N. Amer. Birds, Land Birds, I, 1874. — *Centrophanes lapponicus*: Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Calcarius lapponicus* (L.): Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — Sharpe, Catal. Birds Brit. Mus. XII, 1888.

Vestgrønlandsk. Narksarmiutak, Markbeboer, fordi den holder til paa Sletterne. (Fabricius.) — Narssarmiutak. (Rink, Helms.) — Østgrønlandsk. Ivssormijitak. (Rink.)

34 grønlandske Skind foreligge, af unge og gamle, ikke afvigende fra Skind fra Europa.

Laplandsverlingen er almindelig som ynglende langs det meste af Grønlands Vestkyst; hvor langt den gaar mod Nord, er ikke oplyst; endnu ved Upernivik findes den. Paa Østkysten er den ogsaa funden ynglende. Som Trækfugl kommer den til Syd-Grønland oftest i Begyndelsen af Maj eller senere, til Nord-Grønland mest i Juni; i September eller senere, naar Sneen kommer, vandrer den bort. Den opholder sig mest paa Enge og Sletter inde i Fjordene. Føden er mest Frø, især af Pil. Reden bygger den paa Jorden skjult i Græsset, af Græs, Mos, Rødder og inderst Fjer, især af Ryper. Æg ere fundne fra 28de Maj til 6te Juli.

Ved Julianehaab viste den sig i 1840 første Gang 2den Maj, skriver Jørgensen i sin Dagbog. — Rede med Æg fra 28de Maj 1849 har Museet modtaget. — I Sommeren 1894 saa Bruun den overalt paa Strækningen mellem Julianehaab og Ivigtut, langs Kysten og inde i Fjordene. Ved Kagsiarsuk i Igaliko-Fjord var der mange. Rede med Æg fandtes ved Narsak 18de Juni. Efter Grønlændernes Opgivelse skulde den komme i Maj, aftage i August og forsvinde i September-Oktober.

Ret almindelig ved Ivigtut fandt Hagerup den i 1886—88; i selve Ivigtut-Dalen rugede i 1886 omtrent 10 Par og i 1887 og 88 omtrent dobbelt saa mange. I 1886 blev den første Gang set 24de Maj. I 1887 kom den første 22de Maj; den sidste blev set 30te August. I 1888 blev den første set 20de Maj, og 23de Maj var den almindelig; den sidste viste sig 30te August. Den fandtes kun paa fugtige Steder dækkede med Græs og spredte Buske, og den blev ikke set højere end 200 Fod over Havet. 16de Juni 1887 fandtes en Rede, med 7 nylig lagte Æg, stillet dybt i Mos

ved Roden af en Pilebusk. 3dje Juli blev der set en nylig udfløjen Unge. — I 1890—91 fandt Helms den ligeledes ret almindelig ynglende i alle Dalene omkring Ivigtut. I 1890 blev den set første Gang 12te Maj, en Han; 2den Juni vare baade Hanner og Hunner almindelige i Pilekrattet i Dalen ved Ivigtut; i August aftog Tallet; i September bleve kun enkelte sete, den sidste 14de September. I 1891 viste der sig 10 Hanner 12te Maj efter en stærk Snestorm. Den opholdt sig mest i de flade Dale ved Fjordene og foretrak sumpet Mosebund med Tuer og lidt Buske; aabne Pletter i de store Pilekrat tiltalte den øjensynlig meget. „I størst Mængde fandtes den paa et Fladland ved Kornok-Fjord, et Par Mil Syd for Arsuk-Fjord. Her vare golde smuldrede Klipper, hist og her bevoxede med lidt Pilekrat, ellers med Blaabær og Revlinger; talrige Smaasøer laa spredte omkring. Den saaes her overalt, navnlig siddende paa store Klippeblokke. Paa et lille Stykke saaes 10—12 Hannner 29de Juni 1890; 26de Juli fandtes ingen mere paa dette Sted". 20de Juni 1890 fandtes en Rede med 6 Æg, 13de Juli igjen en Rede med 6 kun lidt rugede Æg. 27de Juni bleve Han og Hun sete bærende Sommerfugle-Larver til Ungerne; en udfløjen Unge blev første Gang set 12te Juli.

Ved Arsuk i 1890 saa Krabbe 4de Maj 2 sammen, 9de Maj igjen 2 og 13de Maj 3, ellers ingen. I 1891 14de og 15de Maj i Storm og Regn var der mange; et Sted sad 13 sammen; alle de sete vare Hanner paa en nær; da det et Par Dage efter blev smukt Vejr, forsvandt de fuldstændig. — I 1893 fandt Helms den ynglende faatallig ved Arsuk og langs Kysten; flere Par ynglede ved Kysten Nord for Arsuk og nogle neppe en halv Mil Øst for Arsuk; men i det hele var den langt sparsommere ved Kysten end inde i Fjorden, og paa Øerne udfor Kysten saaes den aldeles ikke. I Slutningen af August og i September viste den sig enkeltvis, eller nogle faa sammen, ved Kysten; det første Frostvejr i Slutningen af September bragte den til at forsvinde.

Ved Frederikshaab saa Helms de første i 1893 12te Maj, 2 Hanner og 1 Hun; de følgende Dage saaes nogle ved Kysten.

Fra Fiskenæs haves Skind i Kjøbenhavns Museum. Fra samme Egn nævner Finsch Skind samlede i Maj, Juni og Juli.

Til Godthaab kommer den, efter Holbøll, i de første Dage af Maj; men Trækket kan vare hele Maaneden igjennem. I Brev af 1822 omtaler han den som sjelden ved Kysten, men almindelig inde i Land.

(*Emberiza lapponica.*)

Ved Holstenborg findes den, efter Brummerstedt, som ynglende. Æggene lægges i Juni. I September trækker den bort.

Ved Aulatsivik-Fjord, Syd for Christianshaab, iagttoges den af Kolthoff i Juli 1883.

Æg fra Egedesminde har Museet modtaget i 1861.

Ved Christianshaab nævnes den af Fencker 18de Maj 1880; 11te Juni indbragtes de første Æg. I 82 iagttoges den første Gang 18de Maj; 19de Maj var den talrig. 12te Juni 83 fandtes Æg.

Under 20de Maj 1881 skriver Fencker, at den allerede for nogle Dage siden var set ved Klaushavn.

Skind fra Jakobshavn findes i Museet.

Som hjemmehørende paa Disko nævnes den af Giesecke i 1807 og 1812. — Til Godhavn skal den efter Holbøll komme først i Juni. — Ogsaa Kumlien fandt den almindelig ynglende paa Disko i Sommeren 1878.

Ved Ritenbenk kom den, efter Fencker, i 1891 i de første Dage af Maj. I Juni nævnes den som ynglende paa Ritenbenk-Ø.

Inderst i Umanak-Fjord, fandtes den i 1892—93 af Vanhöffen ret almindelig, ogsaa ynglende.

Ved Upernivik nævnes den af Fencker som temmelig almindelig enkelte Aar. I 1884 opføres den som ikke sjelden ved Augpalartok. I 86 vare flere at se ved Upernivik 20de Maj; særlig talrig viste den sig ogsaa i Begyndelsen af September. I 87 viste den sig 17de Maj, og sidst i Maj var den almindelig. I 88 var den ret talrig 18de Maj. I 89 nævnes den under 19de Maj som kommen i disse Dage, og 15de Juni fandtes dens Æg. 23de Maj 90 var den der i større Mængde.

Som ynglende ved Angmagsalik nævnes den af J. Petersen i 1897. I 1895 skal den være kommen i de første Dage af April.

Paa Østkystens nordlige Del nævnes den af Pansch som ingenlunde almindelig. Den første i 1870 blev set ved Sabine-Ø 9de Maj; igjen den 16de Maj viste en enkelt sig.

Paa Shannon-Ø bleve to Hanner skudte 26de Juli 1870, meddeler Finsch.

Paa Vandring over Davis-Strædet har Holbøll set den.

Arten er circumpolar. Den yngler i Norge, Labrador og paa Vestkysten af Davis-Strædet; paa Island og Jan Mayen synes den at komme mere tilfældig.

129. **Emberiza nivalis** L. Snespurv.

Emberiza nivalis L.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 117. — Holbøll, Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, p. 394. — *Plectrophanes nivalis* (L.): Reinhardt jun., Vidensk. Medd. 1853, p. 82 (kun Navnet).

Plectrophanes nivalis (L.): Dresser, Birds of Europe, IV, 1873. — *Plectrophanes nivalis* Meyer: Baird, Brewer, Ridgway, Hist. N. Amer. Birds, Land Birds, I, 1874. — Coues, Key N. Amer. Birds, 1884. — *Plectrophenax nivalis* (L.): Ridgway, Manual N. Amer. Birds, 1887. — Sharpe, Catal. Birds Brit. Mus. XII, 1888.

Vestgrønlandsk. Kopanauarsuk eller Kopanungarsuk, af Kopak, en Revne, fordi den bygger i Revner mellem Stene; Hannen kaldes ogsaa Amauligak, af Amaut, en Barnepels, efter dens sorte Ryg-Tegning (sammenl. *Somateria mollissima*). (Fabricius.) — Kupanavarsuk. (Rink.) — Kupaluarsuk. (Helms.) — Østgrønlandsk. Pisirajik, Pisek. (Rink.)

31 grønlandske Snespurve-Skind foreligge, af unge og gamle, ikke afvigende fra europæiske.

Snespurven er almindelig som ynglende langs alle Grønlands Kyster. De fleste vandre bort for den koldeste Aarstid; men en lille Del, baade Hanner og Hunner, bliver tilbage i Landet om Vinteren, efter Holbøll flere i Nord- end i Syd-Grønland, vel fordi Snefaldet dér oftest er mindre end her; i den Tid, Solen ikke kommer over Synskredsen, er Snespurven dog kun sjelden set i Nord-Grønland, derimod oftere i Vinterens koldeste Del, i Februar. De, der vandre, komme tilbage til Syd-Grønland oftest i Begyndelsen af April, til Nord-Grønland midt i April eller senere; endnu i Juni kunne de sees vandrende over Davis-Strædet. Den færdes mest mellem Bjergene, ogsaa om Vinteren mere inde i Landet end ved Kysten; langt inde paa Indlandsisen er den set. Dens Føde er Frø og Bær, især af *Polygonum viviparum*, *Empetrum* og *Vaccinium*, ogsaa Insekter og deres Larver, hvormed Ungerne særlig fodres; Insektlarver tager den undertiden ved Grønlændernes Huse. I Huller mellem Stene paa Bjergskraaninger bygger den oftest Reden, af Græs, Mos, Fjer, især af Ryper, og Uld, især af Ræve. Æg ere fundne fra 25de Maj til 25de Juni. Efter Yngletiden samles den i Flokke.

Ved Nanortalik saa Vahl flere i Vinteren 1828—29.

(*Emberiza nivalis.*)

Ved Julianehaab nævnes den af Jørgensen, i hans Dagbog, som i 1840 set første Gang 11te April. Fuldvoxne Unger vare at se 11te Juni. — Bruun fandt den i Sommeren 1894 almindelig overalt langs Kysten og i Fjordene. Efter Grønlændernes Udsagn skulle enkelte overvintre.

Ved Ivigtut fandt Hagerup den i 1886—88 talrig om Sommeren; men om Vinteren saa han ingen. I 1886 vare de fleste borte 15de Oktober; de sidste bleve sete 25de Oktober. I 1887 blev en enkelt set 30te Marts, igjen en 3dje April og 5 eller 6 den 4de April, en Flok paa 20—30 den 8de April og enkelte en Uge senere; almindelig var den ikke før 23de April; de sidste bleve sete 17de Oktober. I 1888 blev den første set 5te April; den 7de og de følgende Dage bleve adskillige sete, og fra 13de var den almindelig; 5te Maj blev en Flok paa 40 set blandt Buskene i Dalen, hvor Arten ellers ikke havde vist sig; 15de Oktober var den endnu almindelig. De første Æg bleve fundne 26de Maj, de sidste 14de Juni. De fleste Reder fandtes paa Bjergskraaningerne i en Højde af fra 50 til 300 Fod over Havet; men Fuglene bleve ogsaa, skjønt sjelden, i Yngletiden sete i en Højde af 2000 Fod. — Ogsaa Helms fandt den, i 1890—91, ynglende overalt omkring Ivigtut. Fra Midten af August 1890 til lidt hen i Oktober viste den sig flokkevis, indtil 50 sammen, unge og gamle; fra Midten af Oktober vare kun enkelte at se; 1ste November fandtes endnu 2 omtrent 1000 Fod tilvejrs, 18de og 19de November ligeledes 2. I 1891 viste den første sig 1ste April; 6te og 7de var der igjen nogle faa, 8de Smaaflokke paa indtil 10. 10de April var der om Natten faldet over to Fod Sne, og om Morgenen kom en Del Flokke Snespurve fra Øst til Ivigtut; omkring Husene og paa en Mødding sad ofte over 100 sammen. Senere i April saaes den ofte i Mængde i og omkring Ivigtut; især naar der var faldet dyb Sne, kom den i store Flokke ned til Byen og søgte Føde omkring Husene; det samme gjentog sig ved nogle store Snefald i Maj. Indtil 17de April saaes udelukkende Hanner, den Dag en enkelt Hun; 21de April saaes mange Hunner; men Hannerne være dog stadig i Overtal. I første Halvdel af Juni traf man den oftest parvis; dog saaes endnu 6te Juni en Flok paa 20, Hanner og Hunner. Æg fandtes i Juni. De første udfløjne Unger bleve sete 1ste Juli, og i Midten af Juli vare Ungerne allevegne talrige.

Ved Arsuk var den, efter Krabbe, i 1889—90 almindelig som

ynglende. I 1889 blev den sidste set 7de November. I 1890 blev den set første Gang 5te April, en enkelt; 12te April var der en Flok paa omtrent 12; derefter var den at se daglig. — Ogsaa Helms fandt den i 1893 ynglende overalt ved Arsuk og langs Kysten, lige saa almindelig som inde i Fjordene. Hunnerne, der kom senere end Hannerne, havde først midt i Maj naaet deres fulde Tal. I April og den største Del af Maj var den at se flokkevis, senere parvis. Udfløjne Unger bleve første Gang sete 9de Juli og ofte i de følgende Dage; men endnu 5te og 7de August var der lige udfløjne Unger. Sidst i August begyndte den igjen at flokkes; ved Midten af September bleve Flokkene større; 19de September kom flere Flokke paa henved 50 flyvende ind ad Fjorden; ved Midten af Oktober aftog Tallet.

Ved Frederikshaab har Fabricius fundet den almindelig. — Samme Sted saa Vahl den i stor Mængde i Maj 1828. — 31te Marts nævner Jørgensen, i sin Dagbog, som den Dag, de første viste sig i Foraaret 1842.

Fra Fiskenæs nævner Finsch Skind af baade gamle og Unger.

Ved Godthaab, dybt inde i Fjorden, nævnes den af Giesecke under 2den August 1808. Ved Husene i Godthaab viste den sig i 1809 første Gang 2den April; 25de November samme Aar var den endnu at se paa Stedet, hvad der skulde være usædvanligt; den skulde pleje at forlade Landet i Oktober. 6te April bleve de første sete i 1810. — Holbøll opgiver de første Dage i April som den Tid, da den plejer at komme til Godthaab. Som en af de faa Fugle, man ser inde i Land, nævnes den af Holbøll i 1823, i Brev, ligeledes af Vahl i 1831. Ogsaa om Vinteren havde Holbøll set den ved Godthaab. — Fencker saa den der i store Flokke i September 1892. I 93 viste den sig i de første Dage af April.

Omtrent 16 Mile inde over Indlandsisen Øst for Godthaab saa Nansen en enkelt 17de September 1888.

Ved Holstenborg skal den efter Brummerstedt komme sidst i Marts; sidst i Maj lægger den Æg, og sidst i Juni har den Unger; i Oktober sees den ikke mere.

Ved Bunden af Aulatsivik-Fjord Syd for Christianshaab nævnes den af Kolthoff i Juli 1883.

Paa Øen Krajok ved Egedesminde nævner Traustedt den som ynglende i første Halvdel af Juni 1892.

Ved Christianshaab saa Fencker den i 1881 første Gang i

(*Emberiza nivalis.*)

større Mængde 17de April. I 82 bleve de første sete 23de April. 7de Januar 83 blev en skudt.

Som hjemmehørende paa Disko nævnes den af Giesecke i 1807. Ved Godhavn saa han den første Gang i 1808 21de April, i 1812 6te Maj. Paa Sydkysten af Disko saa han nogle 21de Januar 1813. — Holbøll nævner første Halvdel af Maj som den sædvanlige Tid for dens Hidkomst til Godhavn. — Æg derfra har Museet modtaget i 1859. — I nyere Tid er den nævnet fra Disko af Nares, Kumlien, Stone og Ohlin.

Ved Ritenbenk saa Fencker den i 1891 første Gang 9de April. Paa Ritenbenk-Ø yngler den. 14de December 91 blev en skudt paa Arveprindsens-Ø; den var vel ved Magt trods Kulden. Midt i April 92 indfandt den sig ved Ritenbenk.

Paa Hare-Ø fandt Sabine den ynglende i 1818.

Paa Nugsuak-Halvø paa de højeste Fjelde mellem Ritenbenk og Umanak saa Holbøll en lille Flok i Februar 1826.

Ved Bunden af Umanak-Fjord fandtes den af Vanhöffen ynglende i 1893; den indfandt sig midt i April.

Paa Kysten Nord for Svartenhuk blev den set af Sutherland 29de Maj 1850.

Ved Upernivik findes den almindelig som ynglende, efter Fencker. 9de April 1885 blev den set ved Augpalartok. 13de April 86 kom den ved Prøven; 22de April viste den sig paa Upernivik-Øen; 8de Juni fandtes de første Æg. 3dje April 87 kom den ved Upernivik. 28de Marts 88 blev den set ved Augpalartok, omkring 20de April almindelig ved Upernivik. I 89 blev den set første Gang samme Sted 10de April. I 90 var den almindelig først i Maj; enkelte skulde have vist sig 24de og 25de April.

Ved Tasiusak, Nord for Upernivik, saa Bessels den i Mængde i Flokke paa Stranden i August 1871.

Paa Isen i Melville-Bugt blev den set af Sutherland først i August 1850. — Paa Thom-Øen i Melville-Bugt, paa 75° 41′, saa Astrup den i 1894 den 18de April, første Gang det Aar.

Paa Northumberland-Ø blev den set af Deltagere i „Polaris"-Rejsen 9de Juni 1873.

Fra Mc Cormick-Bugt nævnes den af Stone fra Juli 1891, og fra Tukto-Valley nævnes Reder tagne 19de og 21de Juni 1892. — Ved Bowdoin-Bugt saa Ohlin smaa Flokke 19de August 1894.

Ved Port Foulke nævner Hayes den i 1861 som kommende i

Begyndelsen af Juni. — Ved Polaris-House blev den set af Deltagere i „Polaris"-Rejsen 14de Maj 1873.

Ved Rensselaer-Bugt fandt Kane den almindelig. De sidste i 1853 bleve sete 4de November, de første i 1854 1ste Maj. Under 15de August 1854 siges, at Snespurvene begynde at flyve mod Syd i Smaaflokke.

Ved Thank-God-Harbour saa Bessels den i Flokke paa Stranden 4de September 1871. I 1872 saa han den første 14de Marts; 18de Maj bleve tre sete, og 22de nævnes igjen en enkelt. Efter Bessels ynglede den i Egnen.

Paa Lockwood-Ø, paa 83° 14′, saa Lockwood, paa Greely's Rejse, adskillige fra 13de til 15de Maj 1882, og talrig fandt han den lidt sydligere langs Kysten.

Ved Navy-Cliff paa Grønlands Nordøst-Hjørne, paa 81½°, saa Astrup et Par Snespurve 2den Juli 1892.

Fra Østkystens sydlige Del nævnes den af Graah. — Vahl skriver i Brev af 1830, at den i Sommeren 1829 var at se dér allevegne i temmelig stor Mængde; første Gang blev den set 15de Maj, ved Nanusek (Nenese) paa 60° 28′. — Ved Anoritok, paa 61° 30′, blev den set af Nansen 29de Juli 1888.

Omtrent 10 Mile inde paa Indlandsisen Vest for Umivik, paa 64° 20′, saa Nansen en enkelt 31te August 1888; den kom flyvende og satte sig paa Sneen og fløj bort igjen mod Nord.

Ved Angmagsalik fandt Bay den yderst almindelig i September 1892. — Som ynglende i Egnen nævnes den af J. Petersen i 1897. I 1895 kom den enkeltvis 13de Marts; større Flokke kom i de første Dage af April. I 1896 blev den set i Egnen sidst i Marts, men ved selve Angmagsalik ikke før 15de April.

Ved Scoresby-Sund saa Bay den i 1891—92 overalt, baade inde i Fjorden og ude ved Kysten. Især syntes den at holde sig til klippefulde Egne; den var saaledes meget almindelig paa Neill's-Klipper, men blev ikke set paa den lave Sydkyst af Jameson-Land. Paa Danmarks-Ø blev den sidste i 1891 set 12te Oktober, den første i 1892 21de April. 30te Juni fandtes en Rede med 4 nylig udklækkede Unger og 2 Æg, 3dje Juli en Rede med 4 nylagte Æg. Rederne fandtes i Huller i Klipperne, i Stenrøs og gamle Eskimo-Grave; de vare fast byggede af tørt Græs og udforede med Fjer. 14de Juli saaes første Gang flyvefærdige Unger. Sidst i August samledes den i store Flokke.

(*Emberiza nivalis.*)

Paa Kysten mellem 70° og 75° blev den i Sommeren 1822 set af Scoresby, men kun i ringe Mængde. — Ved Kap Broer Ruys saa Bay flere Snespurve i Juli 1891.

Paa Østkystens nordlige Del fandtes den i 1869—70, efter Pansch og Finsch, overalt, baade ved selve Kysten og inde i Land. Den nævnes særlig fra Jackson-Ø, Hvalros-Ø, Pendulum-Ø og Shannon-Ø. I 1869 bleve de sidste sete 29de September. Til Sabine-Ø kom en enkelt 9de April 1870; fra 15de April var den at se overalt. Fra 15de til 26de April viste den sig i Smaaflokke paa indtil 5; men i de sidste Dage af April og i de tre første Uger af Maj blev der set Flokke paa 10 til 40 eller 60. Sidst i Maj fordelte de sig parvis. Midt i Juni blev den set ifærd med at bygge Rede. Ihjelfrosne fandtes flere i Foraaret 1870.

Paa Vandring over Davis-Strædet er den ofte set. — Udfor Kap Farvel blev der paa Parry's Rejse, som Richardson meddeler, 18de Juni 1821 set Flokke af Snespurve forfulgte af Vandrefalken. — Holbøll nævner den som en af de Arter, der oftest flyve ombord i Skibene i Strædet. — 29de April 1850 melder Sutherland om adskillige Snespurve, der i en Snebyge kom til Skibet ude i Davis-Strædet, paa 64° 48′ N.B., 54° V.L. — Normann har faaet den ombord paa Skibet 4de Juni 1867 paa 61° 1′ N.B., 35° 40′ V.L., med nordlig laber Kuling, klart Vejr. — 20de Maj 1888, meddeler Kolderup Rosenvinge, saaes i Løbet af Dagen adskillige Snespurve, enkeltvis, parvis eller i ganske smaa Flokke, trækkende tværs over Davis-Strædet til Grønland mellem 63° og 64° N.B. — Ogsaa af Arctander, Traustedt og Helms er den set over Davis-Strædet.

Over Havet Syd for Grønland har Normann set den kommende ombord paa Skibet 10de Juni 1867 paa 58° 39′ N.B., 48° 36′ V.L., med nordlig laber Kuling, diset Luft, og 11te Juni paa 58° 22′ N.B., 46° 26′ V.L., med nordlig laber Kuling, klart Vejr. (Skindene ere givne til Museet i Kjøbenhavn.)

Arten er circumpolar, almindelig udbredt over alle højnordiske Lande; den yngler ogsaa i alle Grønlands Nabolande: paa Færøerne, Island, Jan Mayen, Spitsbergen, i Labrador, paa Vestkysten af Davis-Strædet og paa Grinnell-Land.

Trods deres Tilvanthed til Grønlands Forhold maa Grønlands Fugle mangen en Gang give tabt overfor Vejrets Haardhed. Kulden alene synes ikke at være det værste for Fuglene; der meldes nok af og til om „ihjelfrosne“ Sneugler, Snespurve o. s. v.; men oftest har det vist været andre Forhold, der have medført Døden, og da især Sult som Følge af uheldigt Vejr, der har hindret Adgang til Føde. Fugtige Somre, med stadig Regn eller stærkt Snefald, og om Vinteren pludseligt Islæg over store Strækninger af Fjorde eller Hav synes derimod at være de største Kilder til Vanskjebne for Fuglene. Regn og Sne kunne især ødelægge Fuglenes Æg og Unger; mest udsatte i den Henseende ere vel de Fugle, der have Rede paa flad Grund; hvorledes fugtige Somre kunne ødelægge den største Del af Ederfuglenes Yngel, er jo omtalt af Holbøll; men uheldigt, og da vel især fugtigt Vejr synes endogsaa at kunne hindre et Fuglebjergs Beboere helt i at yngle, saaledes som Kielsen har iagttaget det for Ridens Vedkommende. Pludseligt Islæg kan være skjebnesvangert for de voxne Ænder og Alkefugle; de se sig paa én Gang omsluttede af Is til alle Sider, flyve forvildede omkring hid og did over Isen for tilsidst at dø af Sult og Kulde; hvorledes Ederfuglene derved kunne omkomme i millionvis, er omtalt af Holbøll og Jørgensen; hvorledes Lomvier og Søkonger kunne gaa tilgrunde, er nævnet af Fencker og Helms. Men hvad Vejret det ene Aar nedbryder, kan det oprette igjen et andet Aar.

Det Tab, som Falk, Ørn og Ugle, Ravn, de største Maager og Ræv kunne tilføje deres Medskabninger blandt Fuglene, maa i det store hele være forsvindende. De talrigste af „Rovfuglene“, Ravne og de største Maager, ere saa altædende, saa lidt bundne til at leve af andre Fugle, og de Rovfugle, som Falk og Ugle, der mest tage levende Bytte, ere saa faatallige, at deres Indflydelse paa den store Sværm af andre Fugle næsten ikke kan være til at mærke. Ogsaa Ræven er saa altædende og oftest saa afskaaren fra at naa Fuglenes Ynglepladser, at

heller ikke den kan have Indflydelse, hvorom det er værd at tale. Det er jo sikkert nok, at „Rovfugle“ og „Rovdyr“, under sædvanlige Forhold, ikke tage mere end en Del af det aarlige Overskud af de Dyr, der tjene dem til Føde; de udrydde dem ikke; i værste Tilfælde holde de deres Føde-Dyrs Tal noget lavere nede, end det ellers kunde være. (Herom og om lignende Spørgsmaal: Oluf Winge, Jægernes skadelige Dyr, 1886.)

En større Fare truer Grønlands Fugle fra Grønlændernes og Europæernes planmæssige og stadige Forfølgelse. Der er neppe nogen af de grønlandske Fugle, der er sikker for Efterstræbelse af Grønlænderne. Selv de mindste Fugle, som Stenpikker og Graasisken, fanges og dræbes, om ikke af andre, saa af Børn, i Leg eller for Øvelse. Og de voxne Grønlændere kjende ikke til Fredning, men dræbe Fugle af alle Slags til alle Aarstider, dels for at bruge dem, men dels ogsaa for Sport. I den Henseende ere Grønlænderne ikke bedre end saa mange Mennesker i Europa. Hvor ondt det end kan gjøre at se Fuglene saaledes mishandlede, kan det ikke nægtes, at der er mere Mening baade i Grønlænder-Børnenes „Leg“ med Fuglene og i de voxnes Maalskydning efter dem end i den hæslige ørkesløse Morskab med at slaa Dyr ihjel, der i „civiliserede“ Lande gaar under Navnet Jagtsport; for Grønlænderne er det jo en Livsbetingelse at kunne faa Fuglene fat. Hvorledes Grønlænderne forstaa at skaffe sig Fuglene og at udnytte dem, deres Kjød, Skind, Æg o. s. v., er udførlig oplyst af Fabricius. — Ganske særlig er det Maager, Alkefugle, Ederfugle og i Nord-Grønland desuden Stormfuglen, der efterstræbes; ogsaa af Ryper dræbes mange. Rink mente, i 1877, at der paa den danske Del af Vestkysten aarlig i Gjennemsnit blev dræbt omtrent 20000 Ederfugle og andre større Søfugle, 50000 Alke og mindre Søfugle og 12000 Ryper, og at der af Æg blev taget over 300000, for Størstedelen af Ederfugle. Maager, Alkefugle og Stormfuglen ere de, der lide mindst; deres Yngleplader paa Klippevæggene ere oftest saa utilgængelige, at de dér i

det væsenlige have Fred. Værre er det for Ederfuglene, hvis Reder oftest ere lette at naa at plyndre; og for Ederfuglene ser det dobbelt galt ud, fordi Grønlænderne ikke ere næsten alene om at udnytte dem, men deres Dun, der jo mest tages fra Rederne, ere en vigtig Gjenstand for Handel med Europæerne. I 1840 skrev Holbøll, at den største Mængde Dun, der i et Aar var hjemsendt til Danmark fra Syd-Grønland, var 5807 Pund; fra Nord-Grønland sendtes vel halvt saa meget, altsaa omtrent 2950 Pund; man regner 12 Reders Dun til et Pund; altsaa maa omtrent 105000 Par Fugle dette Aar være plyndrede for deres Rede-Dun og da tillige for Størstedelen ogsaa for deres Æg; „thi saare sjelden lader en Grønlænder disse ligge, om de end ere halvt udklækkede.“ I 1877 skrev Rink, at Udførselen af Dun i Løbet af de sidste tyve Aar var gaaet ned fra 5600 Pund aarlig til 2000 Pund. Siden er den igjen jevnt aftagen, som det kan sees i de aarlige „Meddelelser fra Direktoratet for den kongelige grønlandske Handel“; i Aaret 1894—95 var den indhandlede Mængde ialt 603 Pund, deraf fra Syd-Grønland 209, fra Nord-Grønland 394. En saadan Nedgang er tilstrækkeligt Vidnesbyrd om Ederfuglenes Aftagen; men Nedgangen maatte kunne standses ved Fredningsbestemmelser i Lighed med dem, der haves i andre Lande, hvor Ederfuglene ere en vigtig Kilde til Erhverv. Endnu gjelder vist, hvad Holbøll skrev i 1840: „Her i Grønland behandles Ederfuglene paa det allerskammeligste; man ej alene borttager Æggene uden Skaansel, men baade fanger og skyder de gamle Fugle ved Rederne, forfølger og fanger de smaa Ællinger, saa snart de komme i Vandet, o. s. v. Desuden bliver der ej alene skudt en stor Del Ederfugle paa Trækket, men Grønlænderne fange en Mængde, især i Maanederne Januar, Februar, Marts og April, paa hvilken Aarstid de ikke sjelden udgjøre Vilkaaret for Grønlændernes Tilværelse paa flere Steder i Syd-Grønland, da deres Kjød, og nogle Ulke og Torsk, er det eneste, de have at spise.“ — At Grønlænderne, som de selv mene, have udryddet Sangsvanen

som ynglende i Syd-Grønland, er troligt nok; de forfulgte den i Fældetiden med Kajak paa Indsøerne. — Fra Grønlands Fauna er jo ogsaa Gejrfuglen forsvunden; men i Gejrfuglens Død have Grønlænderne vist kun en meget ringe Del af Skylden, som sagt af Steenstrup. — Alt i alt er den Fare, der truer Grønlands Fugle fra Mennesker, ikke meget stor; dertil er Landet altfor tyndt befolket; store Strækninger ere jo mennesketomme; kun 10639 Grønlændere levede i 1895 paa den danske Del af Vestkysten, der spænder over 13 Bredegrader, altsaa omtrent 200 Mile, opbrudt i utallige Øer og Tunger. At Grønlændernes Forfølgelse af Fuglene gaar langt tilbage i Tiden, lige saa langt tilbage som Eskimoernes Ophold i Landet, er selvfølgeligt, og det sees ogsaa af den Mængde Fugleknogler, der ere at finde i gamle eskimoiske Kjøkkenmøddinger; men endnu sværme Fuglene ved Grønlands Kyster. Skulde Grønland engang igjen, som før Istiden, blive mere tilgængeligt for baade Dyr og Mennesker, gid det da maatte ske paa en Tid, hvor man bedre end nu havde lært at skjønne paa uforstyrret Natur, saa at Grønland kunde vedblive at være, hvad det i sin Utilgængelighed væsenlig er nu, et Fristed for Fugle.

Foruden de Arter, der ere optagne i nærværende Oversigt, have følgende andre været opførte som grønlandske, men med Urette eller uden tilstrækkelig Sikkerhed:

Fuligula cristata. I Ibis, vol. II, 1860, p. 166, opgiver Walker at have faaet „*Anas fuligula*“ ved Godhavn i 1857, paa Rejsen med „Fox“, og derefter har Arten untertiden været optagen i den grønlandske Liste. Men i sin næste Fortegnelse over de Fugle, der iagttoges paa den paagjeldende Rejse (Journ. Roy. Dublin Soc. 1860) har Walker stiltiende udeladt den. Utvivlsomt havde det vist sig, at Bestemmelsen var urigtig.

Mergus cucullatus. Baird, Brewer & Ridgway nævne i Water Birds of N. Amer., vol. II, 1884, p. 121, „*Lophodytes cucullatus*“ som tilfældig i Grønland; men Hjemmel opgives ikke. Snarest er det vel en Fejlskrift.

Mergus merganser opførte Fabricius med Tvivl i Fauna Groenl., 1780, p. 77; han havde ikke selv set den. Den har senere med Rette været udeladt af den grønlandske Liste som aldrig funden i Landet. Men i Catal. Birds Brit. Mus., vol. XXVII, 1895, p. 475, nævner Salvadori et Skind af „*Merganser castor*“ ♂ ad. fra Grønland, fra Hume Collection. Dette maa dog vist være en Fejltagelse.

Anser erythropus blev i Vidensk. Medd. for 1853 opført af Reinhardt jun. som grønlandsk i Stedet for *Anser albifrons*, der hidtil havde staaet i Fortegnelserne; men Navnet blev dog senere igjen ombyttet med *A. albifrons.* — I Journ. Roy. Dublin Soc. 1860, p. 65, blev „*Anas erythropus*“ nævnet af Walker som ynglende paa Grønlands Vestkyst. Meddelelsen gjaldt *Anser albifrons.*

Lagopus albus. At der i Grønland kun findes én Art Rype, og at det ikke er Dalrypen (*Lagopus albus*), men Fjeldrypen (*Lagopus mutus*), har man længe vidst. Naar Ogilvie-Grant i Catal. Birds Brit. Mus., vol. XXII, 1893, p. 42, opfører „*Lagopus lagopus*“ (ɔ: *L. albus*) som hjemmehørende i Grønland, foruden *L. mutus*, er det en Fejltagelse. (Fejlen skal være rettet i et senere Arbejde af Olgivie-Grant.) — Ligeledes maa det være en Fejl, naar Shalow i Journal für Ornith., XLIII Jahrg., 1895, p. 470, opfører

en „*Lagopus lagopus*“ som hjembragt af Vanhöffen fra Grønland tilligemed „*Lagopus rupestris reinhardti*“.

Podicipes nigricollis. „*Dytes nigricollis*“ nævnes af Baird, Brewer & Ridgway, Water Birds of N. Amer., vol. II, 1884, p. 435, som funden i Grønland, foruden „*D. auritus*“. At det kun er ved Navne-Forvexling, at den er opført som grønlandsk, er allerede sagt af Stejneger, i The Auk, vol. II, 1885, p. 340—341.

Colymbus arcticus. I Appendix to the Narrative of a second voyage in search of a North-West Passage, by John Ross, 1835, p. XLIII, skriver James Ross om denne Art: „It is found abundantly in Greenland, which seems to be its chief breeding place“, og det omtales, hvorledes Grønlænderne bruge dens Skind. At Meddelelsen beror paa en Fejltagelse, er sikkert; Arten er endnu ikke set i Grønland.

Procellaria pelagica. To Skind fra „Groënland, voyage de Mr. Holbøll“ findes i Museet i Leiden, efter Schlegel, Muséum des Pays Bas, tom. VI, Procellariæ, 1863, p. 7. Arten har derefter været optagen i den grønlandske Liste. Som Newton har sagt, i Arctic Manual, 1875, p. 108, er Arten vel hjembragt af Holbøll, men neppe fra Grønland, snarest fra det aabne Atlanterhav. Det kan tilføjes, at hvis de paagjeldende Skind havde været fra Grønland, hvorfra Arten ellers ikke var kjendt, havde Holbøll afgjort sendt dem til Museet i Kjøbenhavn.

Oestrelata columbina (*Bulweria bulweri*). I Leiden-Museet skal findes et Skind fra „Groënland, par les frères Herrnhutiens“, efter Schlegel, Mus. Pays Bas, VI, Procellariæ, 1863, p. 9, og Arten har derefter været optagen i den grønlandske Liste. Men Opgivelsen er for ubestemt, Sandsynligheden for Forvexling er for stor.

Puffinus kuhlii (*P. cinereus*). I Museet i Leiden findes et Skind fra „Groënland, obtenu en 1863 de Mr. Möschler“, efter Schlegel, Mus. Pays Bas, VI, Procellariæ, 1863, p. 24, og derefter har Arten stadig været nævnet som grønlandsk. I Leiden-Museet findes ogsaa et Skind af en Fugl „tué près de Smyrne, obtenu en 1862 de Mr. Möschler“. Opgivelsen om *P. kuhlii* som grønlandsk er altfor usikker, Sandsynligheden for Forvexling altfor stor.

(*Puffinus fuliginosus* (*P. griseus*). Om denne Art skriver Dresser i Birds of Europe, vol. VIII, 1877: „Captain Feilden informs me that he observed it in company with *Puffinus major* sixty miles south of Cape Farewell on the 22nde June 1875.“ En sam-

stemmende Meddelelse giver Nares i Narrat. of a Voy. to the Polar Sea during 1875—76, vol. I, 1878, p. 7. Arten har ikke været opført i den grønlandske Liste; men den kunde have været optagen af dem, der medtage *Falco tinnunculus* o. s. v.)

Grus canadensis. Om „*Grus* —? (probably *fraterculus*)“ skriver Kumlien i Bull. U. S. Nat. Mus., Nr. 15, 1879, p. 88: „Common, especially during spring, at Godhavn“. Dette er afgjort en Fejltagelse fremkommen ved Misforstaaelse af en eller anden Meddelelse. Kumlien selv har vel været i Godhavn, men ikke om Foraaret. Arten kjendes ikke fra Grønland.

Ægialitis semipalmata. „*Charadrius semipalmatus*“ nævnes af Walker som grønlandsk, i Journ. Roy. Dublin Soc. 1860, p. 63, som funden baade paa Øst- og Vestkyst; men det siges dog ikke, at han har set nogen derfra. Meddelelsen er fra Walker gaaet over til Baird, Brewer & Ridgway, Water Birds of N. Amer., vol. I, 1884, p. 155, til Seebohm, Geogr. Distrib. Charadriidæ, 1888, p. 124, o. s. v. I Catal. Birds Brit. Mus, vol. XXIV, 1896, p. 253, opfører Sharpe endogsaa et Skind af en ikke fuldvoxen „*Ægialeus semipalmatus*“ fra Grønland, fra Seebohm Collection. Men utvivlsomt beror det paa en Fejltagelse. (Se p. 152.)

Tringa subarqvata (*T. ferruginea*). I Bull. U. S. Nat. Mus., Nr. 15, 1879, p. 87, skriver Kumlien om denne Art: „Not uncommon in North Greenland. Eggs were procured at Christianshaab, Greenland, through the kindness of Governor Edgar Fencker“. Kumlien har øjensynlig ikke selv set Fuglen; hans Rejse havde heller ikke ført ham til Christianshaab; og intet har han hjembragt andet end de Æg, der vare blevne ham givne. Men den Oplysning han har faaet om de paagjeldende Æg, maa han have misforstaaet; intet er hverken før eller siden oplyst om *Tringa subarqvata* i Grønland. — Uheldigvis har Kumlien's Meddelelse faaet endnu fastere Form ved at gjengives af Brewer, der i Ibis, 4 ser., vol. 3, 1879, p. 375, i et særligt Stykke om denne Sag blandt andet skriver, at Kumlien „was so fortunate as to find the Curlew Sandpiper breeding in North Greenland, near Christianshaft (sic), in the summer of 1878. He mentions the species as not uncommon. Several eggs were procured through the attention of Governor Fencken (sic). Two examples of the eggs were brought home . . .“ Derefter har Arten stadig været opført som grønlandsk af amerikanske Forfattere, ligeledes af Hagerup, skjønt baade Feilden, i Ibis for

1879, p. 486—487, og Reinhardt, i Vidensk. Medd. for 1881, p. 183, have gjort Indsigelse derimod.

Limosa lapponica. E. Sabine opførte i sin Fortegnelse over Grønlands Fugle (Transact. Linn. Soc. London, vol. XII, 1818) „*Scolopax lapponica*“ som enstydig med Fabricius' „*Scolopax jardreka*“, der dog efter Beskrivelsen klart nok har været *Limosa ægocephala* (eller en af dens allernærmeste Slægtninge).

Larus ridibundus. Navnet *Larus cinerarius*, som Fabricius med Tvivl opførte i Fauna Groenl., 1780, p. 101, regnes for at være enstydigt med *L. ridibundus.* Hvad Fabricius havde haft for Øje, var utvivlsomt *L. sabini.* — I Manuel d'Ornithologie, 2 éd., part. 2, 1820, p. 784, skriver Temminck under *Larus ridibundus*: „La mouette rieuse du Groenland et de tout le cercle arctique diffère un peu de celle de nos climats“ etc. At dette maa bero paa en Fejltagelse, er allerede oplyst af Reinhardt sen. i Tidsskr. f. Naturv., Bd. 3, 1824, p. 77. Arten er endnu ikke set i Grønland.

Larus canus opføres af O'Reilly i Greenland, etc., 1818, p. 143, som „not frequently seen“ i Davis-Strædet. Der sigtes maaske snarest til *L. leucopterus*, der ikke ellers nævnes.

Larus fuscus nævnes ligeledes af O'Reilly. Det er vel snarest *L. marinus*, Ordene skulde gjelde.

Sterna hirundo auct. (*fluviatilis* Naum.). I Hagerup's Birds of Greenl., 1891, p. 47, er der opført to Arter *Sterna* som hjemmehørende i Grønland, skjønt der i Virkeligheden kun er fundet én Art, *Sterna macrura.* Sagen er, at Hagerup havde opført den almindelige grønlandske Terne under Navnet *S. hirundo*, et Navn, der undertiden, og ikke med Urette, bruges for den Art, der oftest kaldes *S. macrura.* Men Udgiveren, Chamberlain, har taget Navnet *S. hirundo* i den Betydning, hvori det sædvanlig bruges, som enstydigt med *S. fluviatilis* Naum., og har derfor tilføjet, som en anden Art, *S. paradisea*, et Navn, der er enstydigt med *S. macrura.*

Fratercula cirrhata. I en Afhandling: Tordmulens, (Alcæ Tordæ Linn.) Hushållning, jämte några Anmärkningar öfver Alkslägtet i allmänhet (Vetensk. Akad. Nya Handlingar, tom. IX, 1788, p. 205) er Ödmann paa uforklarlig Maade kommen til at skrive, at Fabricius havde opdaget „*Alca cirrhata* Pall.“ ved Grønland. Fabricius selv har nedlagt Indsigelse derimod (Vidensk. Selsk. Skr., Bd. 6, 2det Hefte, for 1812, p. 246). — Möschler opgiver at have modtaget den fra Grønland i 1846 (Journ. f. Ornith.

1856, p. 335); men der synes at være Grund til at tvivle om Meddelelsen (se p. 19). Newton (Arctic Manual, 1875, p. 108) og senere Reinhardt (Vidensk. Medd. 1881, p. 189) have begge udeladt Arten af deres Fortegnelser. Arten er nordpacifisk; men andre pacifiske Alkefugle skulle have vist sig ved Amerikas Atlanterhav-Side (se bl. a. Kumlien, Bull. U. S. Nat. Mus., Nr. 15, 1879, p. 103, og Allen, The Auk, vol. II, 1885, p. 388), saa at der for den Sags Skyld ikke er noget umuligt i, at Meddelelsen kunde være rigtig.

Phalacrocorax graculus. „*Pelecanus cristatus*“ opførte Fabricius med Tvivl, efter Grønlændernes Beskrivelse, i Fauna Groenl., 1780, p. 90; men senere er intet oplyst om den i Grønland, og den er udgaaet af Fortegnelserne. I et Brev fra 1823 meddeler Holbøll, at det grønlandske Navn, som Fabricius opgiver for den, bruges om Ungen af *Colymbus glacialis.*

Falco tinnunculus. Efter E. Sabine (Supplem. Append. Parry's Voy. in 1818—20, p. CCX) fløj en Taarnfalk ombord i et af Parry's Skibe udfor Kap Farvel sidst i September eller først i Oktober 1820. Men den viste sig i saa lang Afstand fra Land, at den neppe med Rette derefter kan kaldes for „grønlandsk“. Newton har dog, i Arctic Manual, 1875, p. 96, optaget Arten i den grønlandske Liste, og enkelte have fulgte ham deri.

Syrnium lapponicum. I Manuel d'Ornithologie, 2 éd., part. 3, 1885, p. 44, skriver Temminck under *Strix lapponica*: „j'en ai reçu deux autres tués au Groenland“. At der er god Grund til at tvivle om denne Opgivelse, er sagt af Reinhardt sen. i Vidensk. Selsk. Skr., VII, 1838, p. 91, og Arten har heller ikke senere været opført som grønlandsk.

Colaptes auratus. En „*Picus auratus*“ skulde Möschler have faaet fra Grønland i 1852 (Journ. f. Ornith., 1856, p. 335), og den har derfor hidtil været opført blandt grønlandske Fugle. Men muligvis kunde der være sket Forvexling med et Skind fra Labrador, hvor Möschler vist ogsaa havde Forbindelser. (Se p. 19.)

Empidonax pusillus. At de to grønlandske Fugleskind, som Reinhardt jun. havde henført til *Tyrannula* (eller *Empidonax*) *pusilla*, rettere vare at henføre til *Empidonax flaviventris*, var efter Beskrivelsen indlysende; Reinhardt har selv senere, i Fortegnelserne i Museet i Kjøbenhavn, bestemt dem som *E. flaviventris*, og til samme Art ere de henførte af Baird, Brewer & Ridgway,

Hist. N. Amer. Birds, Land Birds, vol. II, 1874, p. 378. Rettelsen er undgaaet Kumlien's Opmærksomhed; den *E. flaviventris*, som han fik ombord paa Skibet udfor Kap Farvel, opførte han som ny for Grønland, i Bull. U. S. Nat. Mus., Nr. 15, 1879, p. 81. Fejlen er gjentagen i Hagerup's Birds of Greenl., 1891, hvor baade *E. flaviventris* og *E. pusillus* staa opførte som grønlandske.

Alauda arvensis. Hvorledes Lærken er kommen ind i den grønlandske Liste, er ikke klart. I Journ. f. Ornith., 1869, p. 117, skriver v. Droste i en tilfældig Anmærkning: „In Amerika und Grönland wurden nur 2 versprengte Exemplare erlegt"; nogen Hjemmel anføres ikke. Paa lignende Maade, som sjelden Gjæst i Grønland, omtales den af Dresser i Birds of Europe, vol. IV, 1871, og det samme gjentages af Baird, Brewer & Ridgway i Hist. N. Amer. Birds, Land Birds, vol. II, 1874, p. 137, af Hagerup i Birds of Greenl., 1891, p. 58, i Check-List of N. Amer. Birds. 2 ed., 1895, p. 191, og flere andre Steder, men allevegne uden Hjemmel.

Dendroeca blackburniæ. (*Sylvicola parus* (Wils.): Reinhardt jun., Vidensk. Medd. 1853, p. 72. — *Mniotilta parus* (Wils.)?: Reinhardt jun., Ibis 1861, p. 6.) En Fugl, der maaske har været denne Art, blev skudt ved Frederikshaab 16de Oktober 1845 og af Holbøll indsendt til Museet i Kjøbenhavn; Skindet var i saa slet Tilstand, at Arten ikke lod sig bestemme, og det findes ikke mere i Museet.

(*Turdus pallasii.* Som grønlandsk kunde *T. pallasii* være optagen af dem, der have opført *Falco tinnunculus* o. a. paa den grønlandske Liste. Den er fanget paa et Skib paa Havet Syd for Grønland, paa 58° 48′ N. B., 49° 16′ V. L., 9de Juni 1867, med nordlig laber Kuling og diset Luft, og Skindet har Normann givet til Museet i Kjøbenhavn.)

Parus bicolor opførte Fabricius med Tvivl i Fauna Groenl., 1780, p. 123, efter Grønlændernes Beskrivelse; senere er Arten udeladt af Listen. Hvad Grønlænderne have sigtet til, er vist *Anthus aqvaticus.* (Se p. 278.)

Junco hiemalis nævnes af Gould, i Birds of Europe, vol. III, 1837, pl. 190, som „common in Greenland". At dette er en Fejltagelse, er sikkert.

Rettelser.

Side 15 Linie 9 f. n.: *carolinensis*, læs *carolina. corolinus*, læs *carolinus.*
Side 27 Linie 8 f. o.: 70°, læs 78°.

GRÖNLAND
Grinnell - Land
C. Joseph Henry
Floeberg Beach
Discovery Hb.
Robeson Kanal
Kennedy Kanal
C. Lupton
Thank God Hb.
Lockwood Ö
Sherard Osborn Fjord
Navy Cliff
Petermann Fj.
C. Constitution
Richardson B.
Dobbin B.
Franklin Pierce B.
C. Frazer
C. Napoleon
Kanes Hav
Smith Sd.
Northumberland Ö.
Rensselaer B.
Littleton Öer
Port Foulke
C. Parry
Carey Öer
Inglefield B.
Wolstenholme Sd.
C. York
Melville Bugt
Sabine Öer
BAFFINS BUGT
Nugsuak
Tasiusak
Upernivik
Pröven
S. Upernivik
Augpalartok
Svartenhuk Halvö
Ubekjendt Ö
Umanak Fj.
Nugsuak Halvö
Hare Ö
Umanak
Ikerasak
Karajak Fj.
Kekertarsuak (Disko)
Disko Fj.
Godhavn
Ritenbenk
Arveprinsens Ö
Ilordlek
Kronprinsens Öer
Egedesminde
Disko B.
Jakobshavn
Claushavn
Christianshaab
Kangatsiak
Igdluarfik
Agto
Aulatsivik Fj.
Nagsugtok (N. Strömfjord)
DAVIS STRÆDE
Holstensborg
Isortok Fj.
Ikertok Fj.
Tasersuak (Store Sö)
Kangerdlugsuak (S. Strömfjord)
Simiutak
Agpamiut
Sukkertoppen
Fiskefjord
Godthaab
Kitsigsut (Kok Öer)
Ameralik Fj.
Skinderhvalen
Marrak
Grædefjord
Fiskernæs
Frederikshaabs Isblink
Frederikshaab
Kvanefjord
Narsalik
Smallesund
Arsuk
Ivigtut
Sanerat
Tunarsuit
Julianehaab
Sydpröven
Nanortalik
Frederiksdal
Igaliko Fj.
Aluk
Eggers Ö
C. Farvel
Nanusek
Angretok
Auarkat
Puisortok
Tingmiarmiut
Umanak
Igdloluarsuk
Umivik
Pikiudtlek
Inigsalik
Angmagsalik
DANMARKS STRÆDE
ISLAND
Nordfjord
Renland
Milnes Land
Jamesons Land
Liverpool Kyst
Scoresby Sund
C. Brewster
Danmarks Ö
Gaaseland
Trail Ö
Kejser Franz Josephs Fj.
C. Broer Ruys
Clavering Ö
Gael-Hamkes B.
Pendulum Ö
Sabine Ö
Shannon Ö
SPITSBERGEN

14,490

Meddelelser om Grønland,

udgivne af

Commissionen for Ledelsen af de geologiske og geographiske Undersøgelser i Grønland.

Et og tyvende Hefte.

2den Afdeling.

Med et Kort.

Kjøbenhavn.

I Commission hos C. A. Reitzel.

Bianco Lunos Bogtrykkeri.

1902.

AUG 0 1907

II.

Grønlands Pattedyr.

Af

Herluf Winge.

1902.

Den ældste Efterretning, der haves om Grønlands Pattedyr, er vist den, der findes i en af de islandske Fortællinger fra Middelalderen om Erik Røde's Opdagelse af Grønland, Aar 982, og om hans Bosættelse paa Sydvestkysten; der siges, at Landet havde mange Rigdomme, „baade af Sæler, Hvaler og Hvalrosser, Bjørne og mange andre Slags Dyr" (Erik Røde's Saga, Grønlands historiske Mindesmærker, udg. af det kgl. Nordiske Oldskrift-Selskab, Bd. 1, 1838, p. 205).

At hvide Bjørne i Middelalderen ere bragte fra Grønland til Fyrster i Europa som sjeldne Kostbarheder, saaledes Aar 1054, 1064 og 1123, omtales i historiske Efterretninger. Fra Island, hvorhen Isbjørnen af og til kommer med Drivis, tildels vel fra Grønland, kjendtes den hvide Bjørn endnu langt tidligere; den nævnes allerede Aar 880. (Grønl. hist. Mindesm., Bd. 3, 1845, p. 383—385.)

En for sin Tid ganske mærkværdig fuldstændig Oversigt over Grønlands Pattedyr findes i „Kongespejlet", skrevet af en Nordmand i det 13de Hundredaar. Som Grund til at tro, at Grønland er et Fastland, der støder til andre Lande, ikke en Ø, nævnes, „at der er en Mængde af de Dyr, som næres paa Fastland, men neppe paa Ølande. Der er mange Harer og Ulve og en stor Mængde Rensdyr; Folk tro at vide, at disse Dyr ikke fødes paa Ølande, medmindre man fører dem dertil, og det tror man og at vide med Vished, at intet Menneske har ført dem til Grønland, men at de selv ere løbne dertil fra andre Fastlande". (Grønl. hist. Mindesm., Bd. 3, p. 326—329.) Et Spørgsmaal er det vel, om ikke Ulv her

ved Fejltagelse er nævnet i Stedet for Ræv; men umuligt er det jo ikke, at Nordboerne kunne have set Ulve i Grønland, især paa deres Strejftog til Landets nordlige Egne. Kongespejlet fortsætter: „Der gives og Bjørne i det Land; de ere hvide, og man mener, at de fødes der, thi de have en ganske anden Natur end sorte Bjørne, som gaa i Skovene; de fange sig til Forraad Heste og Oxer og andre Husdyr og fødes ved sligt; men den hvide Bjørn, som er paa Grønland, færdes mest ude paa Havet, paa Isen, og fanger der baade Sæler og Hvaler, hvorved den lever. Den er og lige saa færdig i at svømme som Sæler eller Hvaler". (L. c., p. 328—329.) Om Sæler siges (l. c., p. 318—323), at de findes i Mængde af alle Arter i Grønlands Hav, og at de gjerne følge med Isen, som om der aldrig var Mangel paa Føde. Hvalrossen, Rostung, omtales ganske rigtig; dens øvre Hjørnetænder og Remme af dens Hud nævnes som vigtige Udførselsvarer fra Grønland. Af andre Sæler opføres sex Arter: Nordsæl, Orknsæl, Flettesæl, Gransæl, Opnesæl og Skemming; enkelte Træk af deres Liv meddeles, saaledes nogle af Arternes Vane at holde sig aabne Huller i Isen; men om deres Ydre siges næsten ikke andet end, hvor store de ere. I Nutiden kjender man fem ægte Sæl-Arter fra Grønland, eller sex, hvis Graasælen medregnes; men hvilke Arter der sigtes til med Kongespejlets sex Navne, er det ikke muligt at afgjøre sikkert. Hvis Orknsælen er den Art, hvoraf Orknøerne have Navn, er det vist Graasælen (*Halichoerus grypus*). Hvis Gransæl betyder den skjæggede Sæl, er det vel Remmesælen (*Erignathus barbatus*). Skemming, den lille, to Alen lang, er sikkert Ringsælen (*Phoca foetida*). Opnesælen skal have Navn af dens Vane mere at svømme paa Ryggen eller Siden end med Bugen nedad, og den menes derfor at være Svartsiden (*Phoca groenlandica*), der mere end andre Sæler skal svømme saaledes. Flettesælen (eller maaske Flekkesælen) kunde efter Navnet maaske være den Spettede Sæl (*Phoca vitulina*). Tilbage staar da Navnet Nordsæl (eller maaske Nasæl, Ligsæl, svarende til Nahval eller Narhval) som maaske gjeldende for Blæresælen (*Cystophora cristata*). En Mulighed er det jo, at Kongespejlets Sæl-Navne ikke alle betegne Arter; et eller andet mere udpræget Alderstrin af en eller anden Art kunde maaske have faaet særskilt Navn. (Forsøg paa at tyde Kongespejlets Sæler findes foruden i Fabricius' Afhandling om de grønlandske Sæler, i Skrifter af Naturhistorie-Selskabet, 1ste Bind, 1790—91, i Grønl. hist. Mindesm., Bd. 3, p. 379—381, tildels efter John Erichsen. Nordsælen menes

dér at være maaske Islændernes Útselr, Graasælen; Orknsælen tænkes maaske at være Blæresælen; de andre tydes som her.) Om Hvalerne i „Grønlands Hav“ siges kun, at der er „mange Arter“, „om hvilke vi før have talt“ (l. c., p. 319); dermed sigtes til de 20 Slags Hvaler, der nævnes som hjemmehørende i „Islands Havstrækninger“ (l. c., p. 290—303); Meningen er sikkert, at de Hvaler, der nævnes som levende ved Island, ogsaa findes ved Grønland, saaledes som det jo i Virkeligheden i alt væsenligt er Tilfældet. Flere af de opførte Hval-Navne ere endnu i Brug paa Island eller i vore andre skandinaviske Lande; dels derved, dels ved Hjelp af de ofte næsten overraskende gode Skildringer, der gives af Ydre eller Levevis, er det muligt mere eller mindre sikkert at jevnføre de fleste af Kongespejlets Hvaler med dem, der erkjendes i Nutiden. Hniding er *Globiceps melas*; Nise: *Phocæna communis*; Leiftur: *Lagenorhynchus sp.*; Vognhval: *Orca gladiator*; Andhval og Svinhval: *Hyperoodon rostratus*; Ravnhval: *Balænoptera rostrata*; Hviding: *Delphinapterus leucas*; Bardhval: *Physeter macrocephalus*; Fiskdriver („Fiskreki“): *Balænoptera borealis* eller *B. musculus*; Sletbag: *Balæna australis*; Narhval (Náhvalr): *Monodon monoceros* (Stødtanden beskrives ganske rigtig med Hensyn til baade Form og Stilling); Skeljung: *Megaptera boops*; Nordhval: *Balæna mysticetus*; Reidur: *Balænoptera gigas.* Hvad der menes med Skjoldhval, Gejrhval, Hafurkitte, Horshval og Rødkæmming, vides ikke. (Oplysninger til Hjelp ved Tydningen og Tydnings-Forsøg findes i Grønl. hist. Mindesm., Bd. 3, p. 356—372, hos Eschricht og Reinhardt: Om Nordhvalen, Vidensk. Selsk. Skr., 5te R., naturv. mathem. Afd., Bd. 5, 1861, p. 466—472, og i andre af Eschricht's Afhandlinger.)

Ivar Baardsøn, der havde levet i Syd-Grønland midt i det 14de Hundredaar, nævner i sin Beretning om Landet (Grønl. hist. Mindesm., Bd. 3, p. 248—264) de „utallige Hvaler“, der til sine Tider løbe ind i Berufjord, nær Kap Farvel, og han taler om Jagt paa hvide Bjørne paa Korsø og Jagt paa Rener, der om Høsten kom i stort Tal til Renø, nu Akia, udfor Einarsfjord, nu Igaliko-Fjord. Blandt Grønlands Frembringelser nævnes, foruden hvide Bjørne og Rensdyr, ogsaa Hvaltænder (af Narhval), Hvalros-Hud og -Tænder og „allehaande Fiskekjøn (ɔ: Havdyr) mere end i noget andet Land“.

En Oplysning indeholdes endnu i Stednavnet Melrakkanes, Fjeldræve-Næs, et Navn, der findes i de gamle islandske Skildringer

af Grønland; det menes at være Spidsen af den Halvø, hvorpaa nu Frederiksdal ligger (se Finnur Jónsson, Grønlands gamle Topografi, Medd. om Grønl., 20de Hefte, 1898, p. 282).

Oftere omtales i Sagaerne, at Nordboerne fra deres Bygder i Syd-Grønland drog ud paa Fangst-Tog til Nord-Grønland, hvor de fandt Sæler, Hvaler og Hvidbjørne i Mængde. (Grønl. hist. Mindesm., Bd. 3, p. 241—245, og andre Steder.)

At Nordboerne i Middelalderen havde lært adskillige af Grønlands Dyr at kjende, fremgaar klart nok af Indholdet af Kjøkkenmøddingerne ved Ruinerne af deres Huse i Egnen om Nutidens Julianehaab. Der er dér bragt for Dagen Knogler af følgende vilde Dyr: *Canis lagopus*, *Ursus maritimus*, *Trichechus rosmarus*, *Erignathus barbatus*, *Phoca vitulina*, *Ph. foetida*, *Ph. groenlandica*, *Cystophora cristata*, *Rangifer tarandus*, foruden en Del ubestemmelige Knoglestykker af Hvaler; Sæl-Knogler ere især talrige; flest findes af Svartsiden, næstflest af Blæresæl. Af tamme Dyr findes ogsaa Levninger i de samme Dynger, af Hund, Hest, Ged, Faar og Oxe, flest af Ged og Oxe. (H. Winge, i D. Bruun: Arkæol. Unders. i Julianehaabs Distrikt; Medd. om Grønl., 16de Hefte, 1895, p. 434—437.)

I de Optegnelser, som Erkebiskop Erik Walkendorff i Trondhjem omkring Aar 1516 har samlet til Oplysning om Forholdene i Grønland, hvormed man allerede for en Tid siden havde mistet alt Samkvem, findes følgende: „Disse Ware fall udi Grønland: Sabel-Maar, Hermelin, hvide Falche, Sielspech, noch Hvalspech, Rosmertand..., Fisch, noch Lax, noch Elshuder och allehaande Felwerch, Los, Refve, Ulffve oc Felfrasser.“ I andre Afskrifter af Fortegnelsen findes ogsaa opført: Bæver, Selskind, Rosmerhuder oc Reeb deraf, Eenhjørningshorn, Rintzhuder, hvide og sorte Bjørne, Oddere. (Grønl. hist. Mindesm., Bd. 3, p. 492—493.) Der er jo en Del af de paagjeldende Dyr, der ikke have kunnet skaffes i Grønland: Zobel, Elsdyr, Los, Fjelfras, Bæver, sort Bjørn, Odder, vel ogsaa Hermelin og Ulv; men over Grønland kunde alt det, der ikke er grønlandsk, være kommet til Europa fra Vinland. I Fortællingen om Thorfinn Karlsefne's Rejse fra Grønland til Vinland, Aar 1007 til 1011, nævnes i hvert Fald „Graaværk, Zobelskind og alskens Skindvarer“, som de Indfødte, Skrælingerne, i Vinland solgte til Nordboerne, og som bragtes hjem til Grønland og senere, Aar 1013, til Norge, sammen med mange andre nordamerikanske Frem-

bringelser. (Erik Røde's Saga; Grønl. hist. Mindesm., Bd. 1, p. 240—247; Bd. 3, p. 901.)

Det varede til langt hen i det 18de Hundredaar, inden nogen talte om Grønlands Pattedyr med samme Kyndighed som Kongespejlets Forfatter. Fra de første Rejser til Grønland i den nyere Tid, Jacob Alday's Rejse i 1579 (Grønl. hist. Mindesm., Bd. 3, p. 641—647) og Magnus Heinesen's Rejse i 1581 (l. c., p. 653—657) nævnes ingen Pattedyr. Fra John Davis' tre Rejser til Grønlands Vestkyst i Aarene 1585—87 (Hakluyt: Coll. of the early voyages, travels, and discoveries of the English Nation, new ed., vol. III, 1810, p. 132—157) meldes kun enkelte Gange om „Seals" og „Whales"; blandt Grønlands Frembringelser, som man tilbyttede sig fra de Indfødte, nævnes: „seale skinnes, stagge skinnes (ɔ: Hjorte-Skind), white hares" og „harts hornes" (ɔ: Hjorte-Horn), og der tales om „a piece of Vnicorns horne, as I did judge". Fra John Cunningham's, James Hall's og Godske Lindenov's Rejse til Vestkysten i 1605 (Grønl. hist. Mindesm., Bd. 3, p. 670—690; Purchas, His Pilgrims, part III, 1625, p. 814—821) meldes om indhandlede Skind af Sæler, Ræve og Hvidbjørne, Hvalbarder, Hvalrostænder og Enhjørninghorn; Hall (Purchas, l. c., p. 819) nævner ogsaa „Harts Hornes" og siger, at man oppe i Land fandt „the footing and dunging of diuers beasts, which we did suppose to be deer". Intet nyt nævnes fra de samme Mænds Rejse til Vestkysten i 1606 eller fra Hall's og Carsten Richardsen's Rejse udenfor Østkysten i 1607. I W. Baffin's Beretning om hans og Hall's Rejse til Vestkysten Aar 1612 (Purchas, l. c., p. 831—836) nævnes Hvalbarder, „Seales, Morses, and other kinds of fishes". Og, siges der: „There are great store of Foxes in the Islands, and in the Mayne, of sundry colours. And there are a kind of Hares as white as Snow, with their furre or haire very long. Also there be Deere, but they are most commonly up within the Mayne very farre; because the people doe so much hunt them, that come neere the Sea. I saw at one time seuen of them together, which were all that wee did see in the Country". Desuden siges, at man havde set Fodspor af „some great Beast, which wee supposed to be of some great Elke"; utvivlsomt har det været Aftryk af Rensdyrets brede Hove. Fra W. Baffin's Rejse i 1616 langs Grønlands Vestkyst helt op i Mundingen af Smith-Sund (Purchas, l. c., p. 843—848) berettes, at man paa $73^1/_2{}^\circ$ omtrent fik Stykker af Enhjørning- og Hvalros-Tænder, og at Grønlænderne sagde, at der længere nordpaa var

mange af dem at faa. I Baffins-Bugt, paa 74°—75° omtrent, saa man sidst i Juni i Drivis „the fishes with long hornes, many and often, which wee call the Sea Vnicorne". I Wolstenholme-Sund, i Whale-Sund og i Mundingen af Smith-Sund fandtes mange Grand Baye Whales (ɔ: *Balæna mysticetus*) først i Juli. Fra David Danell's Rejser i 1652 og 53, tilsøs langs Østkysten, iland paa Vestkysten (John Erichsen: Udtog af Chr. Lunds Indber. ang. de i Aarene 1652 og 1653 foranstaltede Søtoge til Grønland, 1787; ogsaa Grønl. hist. Mindesm., Bd. 3, p. 712—722; og Olearius: Vermehrte newe Beschreibung der Muscowitischen und Persischen Reyse, 1656, p. 173 og 175) meldes kun fra Vestkysten om Ræve, Rensdyr, Sæler, Rosmer, Enhorn, Finfiske, Hvalfiske.

Om Narhvalens Tand skrev Ole Worm i 1638 en lille Afhandling: An os illud, qvod vulgo pro cornu Monocerotis venditatur, verum sit Unicornu. Man havde glemt Kongespejlets rigtige Oplysninger om Enhjørningens Tand; de Søfarende hjembragte nu ofte „Hornet", men gav ingen forstaaelig nærmere Underretning om det, og det var blevet et Stridsspørgsmaal, om det var et Horn eller en Tand. En Hovedskal med isiddende Tand, hjembragt fra de grønlandske Have, havde Worm faaet Lejlighed til at undersøge, og han giver nu en rigtig Fremstilling af Forholdene. I Thomas Bartholin's De Unicornu observationes novæ, 1645, er Worm's Afhandling optrykt, p. 98—102, sammenstillet med Efterretninger om mange andre „hornede" Dyr eller Væsener, virkelige eller tænkte, og ledsaget af et Par smaa Billeder forestillende Narhvalens Hovedskal med isiddende Tand og løse Tænder. Udførligere Oplysninger gav Worm selv i Museum Wormianum seu historia rerum rariorum, tam naturalium, qvam artificialium, etc., 1655, hvor han ogsaa gav Billeder af Hovedskallen set ovenfra, bagfra og nedenfra. Han gjengav desuden en Tegning, sendt ham af Thorlak Skulason, forestillende en Narhval, der med den grønlandske Is var kommen til Island; men dette Billede er i flere Henseender mislykket. Samme Sted har Worm givet en Oversigt over Kongespejlets Hvaler. Sine Billeder af Narhvalen havde Worm forud meddelt La Peyrère, der har gjengivet dem i sin Relation du Groenland, 1647, tilligemed Worm's Forklaring.

I sin Spitzbergische oder Groenlandische Reise Beschreibung gethan im Jahr 1671, 1675, gav F. Martens Oplysninger om Dyr, som han paa sin Rejse til Spitsbergen som Skibsbarber ombord paa et Hvalfanger-Skib enten selv havde set eller havde hørt omtale.

Af Hav-Pattedyr omtales: „Seehund, den man auch Rubbe oder Salhund nennt“, „Wall-Ross“, „Meerschwein oder Tunin“, „Butskopf“ og en anden noget lignende Art, der efter Skildringen er *Orca gladiator*, „Weissfisch“, „Einhorn“, „Sägenfisch ins gemein genannt Schwerdtfisch“ (ɔ: *Pristis*, i Skildringen af Levemaade forvexlet med *Orca*), „Wallfisch“, „Finfisch“; ogsaa „Nord-Kaper Wallfisch“ nævnes. Nordhvalen, Wallfisch, skildres udførligst og bedst, med Hensyn til Ydre og Levemaade; men ogsaa om flere af de andre gives gode Oplysninger; nogle af Hval-Arterne lade sig dog ikke sikkert gjenkjende. Sæl-Arter ere ikke skjelnede. Afbildede ere Hvalros, en Sæl, Nordhval, Finhval (vist *Balænoptera musculus*). Det er ikke med fuld Ret, at dette Arbejde opføres blandt dem, der handle om Grønland; men Martens' Iagttagelser have været et ikke uvæsenligt Grundlag for Arbejder, der senere ere skrevne om Grønlands Dyr.

Narhvalens Tænder gav T. L. Tychonius Lejlighed til hans Afhandling: Monoceros piscis haud monoceros, ad veram formam nuperi e mari Gronlandico hospitis depictus et descriptus, 1706. (En mindre væsenlig Fortsættelse fulgte 1707.) Et helt afskaaret Hoved af en Narhval-Han var, sammen med nogle andre Dele af Dyret, bragt til Kjøbenhavn fra Havene om Grønland; i Overkjæben fandt Tychonius den lille vantrevne Stødtand, foruden den store; han beskriver og afbilder sit Fund og sammenstiller sin „tvetandede“ Narhval, med de højst ulige Tænder, med en tvetandet Narhval, med to lange Tænder, der i 1684 af Dirk Petersen var bragt fra „Grønland“ til Hamborg og dér skal være beskreven og afbildet af Phil. Zesen. Tychonius giver ogsaa Billeder af Narhvalens Halefinne, Luffe og Penis. — Den, der først har omtalt Narhval-Hannens vantrevne Stødtand, er dog ikke Tychonius, men S. Riesel, i en Afhandling De Unicornu Marino duplici, trykt i Ephemeridum Medico-physicarum Germanicarum Academiæ Cæsareo-Leopoldinæ Naturæ Curiosorum Decuriæ III, Annus VII & VIII, for 1699 & 1700, 1702, p. 350—352, pl. (med Billeder af opskaaren Hovedskal og løse Tænder). Riesel siger ikke, hvorfra hans Narhval-Hoved stammede; men sikkert nok har ogsaa det været fra Havene om Grønland. — Allerede tidligere havde S. Blankaart set to Stødtænder hos Narhvalens Unge; hans Melding derom skal findes i Collectanea medico-physica of Hollands Jaar-Register, door S. Blankaart, laatste Deel, 1688, som det opgives af G. Vrolik i 1848—54. — I J. Lauerentzen's Udgave af Oligerus Jacobæus' Museum

Regium seu catalogus rerum tam naturalium qvam artificialium, qvæ in basilica bibliothecæ augustissimi Daniæ Norvegiæqve Monarchæ etc. Hafniæ asservantur, 1710, findes et nyt Billede af det samme afskaarne Narhval-Hoved, som Tychonius havde haft for sig, og som var havnet i den Kongelige Samling. Lauerentzen gjengiver ogsaa det hamborgske Billede af en tvetandet Narhval.

Et ret godt Overblik over, hvad man i Begyndelsen af det 18de Hundredaar vidste om Grønlands Pattedyr, og da især om Havdyrene, gives i C. G. Zorgdrager's Bloeyende opkomst der aloude en hedendaagsche Groenlandsche visschery, door A. Moubach, 1720 (ogsaa oversat paa Tysk: Alte und neue Grönlandische Fischerei und Wallfischfang, 1723). Skjønt Hvalfangere, Sælfangere og Handelsmænd dengang allerede i lang Tid havde gjort Farter til Havene om Grønland og handlet med de Indfødte paa Vestkysten, var det kun tarvelige Oplysninger, man havde samlet. Bedst kjendte man Nordhvalen og især dens Færden i Havet om Spitsbergen; dens Ydre og Levemaade skildrer Zorgdrager ret indgaaende; ogsaa Hvalrossen er ret godt skildret; for Narhvalens Vedkommende gjengives næsten kun, hvad der var sagt af Worm (et Hoved af en tvetandet Narhval, hjembragt til Amsterdam, omtales); og hvad der oplyses om andre Hvaler og Sæler er kun lidt; blandt de ægte Sæler skjelnes ingen Arter. Udtrykkelig som grønlandske nævnes foruden Hvalros og Isbjørn: Hvalfisk (ɔ: *Balæna mysticetus*), Potfisk (ɔ: *Physeter macrocephalus*) og Enhorn eller Hornfisk (ɔ: *Monodon monoceros*); ikke som særlig grønlandske, men dog som hjemmehørende i Havet omkring Island, Spitsbergen og Grønland, nævnes Finfisk (ɔ: *Balænoptera sp.*), Sværd-, Sav- eller Tandfisk (efter Beskrivelsen, som hos Martens, en Sammenblanding af *Pristis* og *Orca*), Nordkaper (sikkert *Balæna australis*, *biscayensis*) og Hvidfisk (ɔ: *Delphinapterus leucas*). Afbildet er Narhvalens Hovedskal, Ydre af Nordhval, Finfisk, Potfisk, Hvalros og en Sæl. Som et Kildeskrift for Hvalfangstens Historie har Zorgdrager's Arbejde stort Værd.

Hans Egede, der fra 1721 i 15 Aar levede paa Grønlands Vestkyst, mest i Godthaab, lærte Vestkystens Land-Pattedyr godt at kjende. I Det gamle Grønlands nye Perlustration, 1741, p. 32—34, omtales Isbjørn, Rensdyr, Hare og Ræv ret udførlig, og de ere afbildede, om end kun tarvelig. Af Sælerne omtales Hvalrossen (p. 45), og ellers siges der (p. 46) at være „adskillige Sorter, store og smaa ... foruden Klap-Myssen"; afbildede ere Hvalros, „Spraglet Sæl", „Svartside" og „Klapmüts". Af Hvaler nævnes og omtales

(p. 36—45) mere eller mindre udførlig og mere eller mindre rigtig, tildels efter Zorgdrager, Finnefisk (ɔ: *Balænoptera*), Fisk med Barder (ɔ: *Balæna mysticetus*), Nordkaper (vist *Balæna australis*), Sværdfisk (i Beskrivelsen, som hos Martens og Zorgdrager, en Blanding af *Pristis* og *Orca*, men Billedet forestillende *Orca*), Kaskelot eller Potfisk (ɔ: *Physeter macrocephalus*), Hvidfisk (ɔ: *Delphinapterus leucas*), Butskop (vist *Globiceps melas*), Enhjørning (ɔ: *Monodon monoceros*), Nise eller Marsvin (ɔ: *Phocæna communis*); afbildede ere Enhjørning, Hvidfisk, Hvalfisk (ɔ: Nordhval), Finnefisk, Sværdfisk. Om Grønlændernes Udnyttelse af Dyrene meddeles adskilligt. Af de grønlandske Sagn-Dyr nævnes blandt andre Amarok, Ulven. — En Del Oplysninger, især om de almindeligste Arter, havde Hans Egede allerede meddelt i Omstændelig og udførlig Relation angaaende den grønlandske Missions Begyndelse og Fortsættelse, 1738, en Slags Dagbog over Oplevelser i Aarene 1721 til 36. — Lignende spredte Meddelelser om Pattedyr paa Vestkysten, mest fra Egnen om Godthaab og om Disko-Bugt, gives af Paul Egede i Efterretninger om Grønland uddragne af en Journal holden fra 1721 til 1788, 1788.

Johann Anderson's Efterretninger om Island, Grønland og Strat Davis, 1748 (Oversættelse af den tyske Udgave fra 1746), indeholder intet Fremskridt i Kundskaben om netop Grønlands Dyr, men bringer dog en Del nye Oplysninger om nogle af de mere fremtrædende, alt tidligere kjendte, nordiske Hvaler. Paa to Tavler findes Billeder af Narhval og Kaskelot strandede ved Elbens Munding og desuden Gjengivelser af de hamborgske Billeder af Hovedskallen af en tvetandet Narhval og af Tychonius' Billeder af Narhval-Dele.

Enkelte Meddelelser om Ræve og Rensdyr, efter Iagttagelser paa et tiaarigt Ophold ved Frederikshaab, gav L. Dalager i sine Grønlandske Relationer, 1752.

David Cranz giver i Historie von Grönland, 2. Aufl., Theil I, 1770 (1ste Udg. 1765), en Fremstilling af Grønlands Pattedyr; men heller ikke heri indeholdes noget egenligt Fremskridt. I Skildringen af Hvalerne er Anderson nærmest fulgt, og de fleste af dem nævnes ikke særlig som grønlandske. Bedst er Oversigten over Sælerne; foruden Hvalrossen omtales Kassigiak (ɔ: *Phoca vitulina*), Attarsoak (*Ph. groenlandica*), Neitsek (*Ph. foetida*), Neitsersoak (*Cystophora cristata*) og Uksuk (*Erignathus barbatus*). En ganske enkelt Oplysning findes ogsaa i Theil III.

Noget mere indgaaende Kjendskab til Grønlands Pattedyr, og da især til Sæler og Hvaler, viser H. Chr. Glahn i Anmærkninger

over de tre første Bøger af Hr. David Crantzes Historie om Grønland, 1771. For Sælernes Vedkommende meddeles blandt andet en Del af de grønlandske Navne for Arternes forskjellige Alderstrin. For Hvalernes Vedkommende gives blandt andet en Fortegnelse over Arterne, efter deres grønlandske Navne; Fortegnelsen indeholder en Del Navne, som det ikke er lykkedes at tyde; de Arter, der kunne gjenkjendes, ere følgende:

1. *Balæna mysticetus* (Arbek).
2. *Balænoptera musculus*? (Tunnolik).
3. *Balænoptera gigas*? (Tunnolirksoak).
4. *Megaptera boops* (Kipporkak og ?Kipporkarnak).
5. *Phocæna communis* (Nesa og ?Nesangvoak).
6. *Orca gladiator* (Artlok og Artlorsoak og maaske Pernak).
7. *Globiceps melas* (Nesarnak, maaske ogsaa Nesarnarsoak og Nesarpek).
8. *Delphinapterus leucas* (Kellelluak kakortok).
9. *Monodon monoceros* (Kellelluak kernertok).
10. *Hyperoodon rostratus* (Arnarnak).
11. *Physeter macrocephalus* (Kigutilik).

Den første klare, udførlige Fremstilling af Grønlands Pattedyr skyldes Otto Fabricius, der i sin Fauna Groenlandica, 1780, p. 1—52, samlede de Erfaringer, han havde gjort paa Grønlands Vestkyst, mest ved Frederikshaab, under sit sexaarige Ophold dér, fra 1768. (Enkelte Oplysninger fra Fabricius vare allerede meddelte i O. F. Müller's Zoologiæ Danicæ Prodromus, 1776.) Særlig stort er Fremskridtet i den rigtige, tildels banebrydende, Erkjendelse af Sælernes Arter, Alderstrin o. s. v.; mindst vellykkede ere Oplysningerne om de sjeldnere blandt Hvalerne. Følgende ere de Arter, der omhandles, under linneiske Navne:

1. *Lepus variabilis* (*Lepus timidus* hos Fabricius).
2. *Canis lagopus*.
3. *Ursus maritimus*.
4. *Trichechus rosmarus*.
5. *Erignathus barbatus* (*Phoca barbata*).
6. *Phoca vitulina*.
7. *Phoca foetida*.
8. *Phoca groenlandica*.
9. *Cystophora cristata* (*Phoca leonina*).
10. *Rangifer tarandus* (*Cervus tarandus*).
11. *Ovibos moschatus* (*Bos grunniens*, efter et Stykke af en Hoved-

skal og nogle andre Dele fundne paa Drivis, rigtig bestemte i en senere Afhandling af Fabricius).

12. *Balæna mysticetus.*
13. *Balænoptera rostrata* (*Balæna rostrata*).
14. *Balænoptera musculus* (*Balæna physalus*).
15. *Megaptera boops* (*Balæna boops* & ?*B. musculus*).
16. *Phocæna communis* (*Delphinus phocæna*).
17. *Orca gladiator* (*Physeter microps* & *Delphinus orca* & ?*Physeter catodon*).
18. *Globiceps melas* (*Delphinus tursio*).
19. *Delphinapterus leucas* (*Delphinus albicans*).
20. *Monodon monoceros.*
21. *Hyperoodon rostratus* (*Monodon spurius*).
22. *Physeter macrocephalus.*

Desuden opføres som mere tvivlsomme, tildels kun efter Grønlændernes Beretninger: *Trichechus manatus* (efter et Stykke af en Hovedskal, der maaske, som sagt af Iap. Steenstrup i Tillægget til Rink's „Grønland", 1857, p. 8, har været af en *Anarrhichas*, et Dyr, som Fabricius iøvrigt kjendte meget vel, maaske af en ung Hvalros, hvorpaa det opgivne grønlandske Navn Auvekæjak kunde tyde, sammenl. Fabricius, Skrifter af Naturhist. Selsk, Bd. 1, Hefte 2, 1791, p. 161, og Brown, Proceed. Zool. Soc. London, 1868, p. 358), *Phoca ursina* (efter Grønlændernes Beskrivelse, maaske Ungen af Hvalros, som man maa slutte efter det grønlandske Navn, der ogsaa for denne er Auvekæjak), *Mustela gulo* (nærmest efter Grønlændernes Fortællinger om Kappik, nedarvede Sagn om Jerven), *Ursus luscus* (ligeledes efter Grønlændernes Sagn om Amarok, Ulven) og nogle andre, tildels fabelagtige Dyr, der kun nævnes med deres grønlandske Navne: Siguktok (en Sæl „med lang Snude", maaske *Halichoerus grypus*), Imab-Ukallia („Sø-Hare", en hvid Afændring af en eller anden Sæl), Atarpiak eller Atarpek (en Slags Sæl, fabelagtig beskreven), Kongeseteriak eller Kongevsetoke (en Slags „Havmand"), Sigukitsok (maaske et Navn for *Megaptera boops*), Nesarpek (en stor Delfin, maaske *Orca* eller *Globiceps*). For hver Art gives saavidt muligt Synonym-Liste, Beskrivelse af Ydre og Levemaade og af Grønlændernes Udnyttelse af den.

I flere senere Afhandlinger har Fabricius givet yderligere Oplysninger om Grønlands Pattedyr:

O. Fabricius: Om Hvalaaset; Vidensk. Selsk. Skr., nye Saml., 1ste Del, 1781; p. 557—578, pl. Handler om de Dyr,

der tjene Nordhvalen til Føde, især „*Cancer pedatus*“ og „*C. oculatus*“ (begge *Mysis sp.*), ogsaa „*Argonauta arctica*“ og „*Clio retusa*“ (*Limacina helicina* og *Clione limacina*).

O. Fabricius: Om Drivisen i de nordlige Vande og fornemmelig i Davis-Strædet; Vidensk. Selsk. Skr., nye Saml., 3dje Del, 1788; p. 65—84. Indeholder, p. 82, nærmere Redegjørelse for de Dele af en Moskusoxe, der vare fundne paa Drivisen, og en Afbildning af Hovedskallen gives, hvorefter Arten er let at kjende; Fabricius kalder den endnu her *Bos grunniens*.

O. Fabricius: Fjeldræven (Canis lagopus); Vidensk. Selsk. Skr., nye Saml., 3dje Del, 1788; p. 423—448, pl. (med Billede af Ydre). Meget udførlig Fremstilling af Fjeldrævens Ydre og Levemaade.

O. Fabricius: Udførlig Beskrivelse over de grønlandske Sæle; første Stykke; Skrifter af Naturhistorie-Selskabet, 1ste Bd., 1ste Hefte, 1790; p. 79—157; andet Stykke; ibd., 2det Hefte, 1791; p. 73—170, pl. XII & XIII (med Billeder af Hovedskaller af Svartside, Blæresæl, Remmesæl og Graasæl, den sidste fra Danmark). Et grundlæggende Arbejde, der for lang Tid var og tildels endnu er et af de vigtigste Kildeskrifter om de nordiske Sæler. Foruden de grønlandske Phocider, som han selv kjendte saa godt, *Phoca groenlandica*, *Ph. foetida* (*hispida*), *Ph. vitulina*, *Ph. cristata*, *Ph. barbata*, opregner han nogle andre, som han kun kjendte efter Grønlændernes Skildringer, og som allerede ere nævnte i Fauna Groenlandica, skjønt dér mest uden systematisk Navn: *Phoca ursina* (Grønlændernes Auvekæjak, maaske Ungen af Hvalros, i Beskrivelsen dog meget fabelagtigt indblandet), *Phoca porcina* (Siguktok), *Phoca leporina* (Imab-Ukalia, hvid med røde Øjne, forskjellig fra den hvide Afændring af *Phoca foetida*, der kaldes Ukalerajek, altsaa vel en Afændring af en af de andre Arter), Atarpiak eller Atarpek.

O. Fabricius: Nøjagtig Beskrivelse over alle Grønlændernes Fange-Redskaber ved Sælhunde-Fangsten; Vidensk. Selsk. Skr., 5te Bd., 2det Hefte, for 1808, 1810; p. 125—178, pl.

O. Fabricius: Zoologiske Bidrag; 1ste Bidr., om Moskusoxen, Bos moschatus; 2det Bidr., om Stubhvalen, Balæna boops; Vidensk. Selsk. Skr., 6te Bd., 1ste Hefte, for 1809, 1818; p. 61—83, pl. (med Billede af Ydre af *Megaptera boops*). Indeholder en kort Meddelelse om den rette Bestemmelse af de paa Drivisen fundne Levninger af en Moskusoxe og en udførlig Fremstilling af *Megaptera boops* med Hensyn til Ydre og Levemaade.

O. Fabricius: Nøjagtig Beskrivelse over Grønlændernes Landdyr-, Fugle- og Fiskefangst med dertil hørende Redskaber; Vidensk. Selsk. Skr., 6te Bd., 2det Hefte, for 1812, 1818; p. 231—272, pl. Under Fiskefangst omhandles ogsaa Fangsten af de forskjellige grønlandske Hvaler.

I Fabricius' efterladte Haandskrift findes vel for flere Arters Vedkommende udførligere Beskrivelser end i de trykte Afhandlinger; men Indholdet er dog i Hovedsagen det samme.

Fabricius' Fauna Groenlandica og hans andre Arbejder vare et godt Grundlag. Det væsenligste af det, der er vundet ved den lange Række af senere Værker, der paa en eller anden Maade give Oplysninger om Grønlands Pattedyr, er en mere indgaaende Kundskab om Hvalerne, der især skyldes Undersøgelser af Holbøll og Eschricht, og en mere klar Forestilling om Dyrenes Udbredelse langs Grønlands Kyster. Til de Arter, som Fabricius kjendte, har der kun været at føje tre Landdyr, levende paa de dengang ukjendte Dele af Nord- og Østkyst, og fem Hvaler, mest tilfældige Gjæster.

Hvad der er fremkommet til Oplysning om Grønlands Pattedyr efter Fabricius er i Hovedsagen følgende:

H. Chr. Glahn: Forsøg til en Afhandl. om Grønlændernes Skikke ved Hvalfiskeriet; Nye Saml. af kgl. Norske Vidensk. Selsk. Skr., Bd. I, 1784; p. 273—296. Indeholder enkelte Oplysninger til Nordhvalens Naturhistorie.

Peder Olsen Walløe: Udtog af en Dagbog holden i Aarene 1751—1753 paa en Rejse i Grønland; udg. af O. Fabricius; Samleren, et Ugeskrift, Bd. 1, 1787. Indeholder ganske enkelte Oplysninger om Pattedyr paa den sydligste Del af baade Vest- og Østkyst.

D. de Jong, H. Kobel & M. Salieth: Nieuwe beschryving der Walvisvangst en Haringsvisschery, met veele byzonderheden daar toe betrekelyk, 1792. Giver mange Oplysninger til Hvalfangstens og Sælfangstens Historie i Havene om Grønland, især i Spitsbergen-Egnen. Hvad der meddeles i særlig naturhistorisk Retning er tarveligt; der findes egne Afsnit handlende om Grønlands Pattedyr; men heri indeholdes neppe noget udover det, der allerede kjendtes fra ældre Skrifter, af Martens, Zorgdrager, Egede, Anderson, Cranz o. s. v.; Fabricius' Arbejder synes Forfatterne ikke at have kjendt. Paa to Tavler gjengives de Billeder af Narhval og Kaskelot, der findes hos Anderson.

A. Arctander: Udskrift af en Dagbog holden i Grønland paa en Recognoscerings-Rejse i Julianehaabs Distrikt i Aarene

1777—1779; Samleren, et Ugeskrift, Bd. 6, 1793; p. 1105—1242. Indeholder et Par Ord om Hare og Rensdyr.

J. Collin: Efterretninger om Grønland, uddragne af Kollegial-Akter af Aarene fra 1798 til 1807; Det Skandinaviske Litteratur-selskabs Skrifter, 5te Aarg., 1809; p. 173—232. Oplyser bl. a. om Vilkaarene for Fangst og Handel ved de forskjellige Bosteder paa den danske Del af Vestkysten, dog kun i større Træk.

W. Scoresby junior: Account of the Balæna Mysticetus, or Great Northern or Greenland Whale; Memoirs of the Wernerian Natural History Society, vol. I, for 1808—10, 1811; p. 578—586, pl. XII (med Billede af Ydre). En kort Skildring af Nordhvalens Ydre og Levemaade, støttet paa Iagttagelser ved Hvalfangst ved Grønland.

E. Home: On the Tusks of the Narwhale; Philos. Transact. Roy. Soc. London, 1813; p. 126—130, pl. VII. Oplyser om Forskjellen i Stødtændernes Forhold hos Hanner og Hunner, tildels efter Stof hjembragt af Scoresby fra de grønlandske Have. Tydningen er dog ikke den rette; de vantrevne Tænder tydes som endnu ikke frembrudte Mælketænder bestemte til senere at fortrænges. Paa Tavlen er afbildet Hovedskaller af Han og Hun med aabnede Tandgruber.

C. L. Giesecke: Artiklen „Greenland“ i Brewster's Encyclopædia, Edinb., vol. X, part II, 1816. Giver, p. 496—500, en ret udførlig Oversigt over Grønlands Pattedyr, sluttende sig nær til Fabricius' Fauna Groenlandica. Selv havde Giesecke set en Del under sit Ophold paa Grønlands Vestkyst fra 1806 til 1813.

B. O'Reilly: Greenland, the adjacent seas, and the North-West Passage, illustrated in a voyage to Davis' Strait, during the summer of 1817, 1818. I Skildringen af Rejsen, der foretoges ombord paa en Hvalfanger, er hist og her nævnet Nordhval, Finhval, Hvidfisk, Narhval og Sæler som sete i Davis-Stræde og Baffins-Bugt; Ræv og Bjørn ere ogsaa en enkelt Gang nævnet. I et eget Afsnit, „Arctic Zoology“, p. 97—135, findes nærmere Omtale af „*Trichechus rosmarus*, *Phoca vitulina*, *Ph. groenlandica*, *Ph. hispida*, *Ph. cristata*, *Ph. barbata*, *Canis lagopus*, *Ursus maritimus*, *Monodon monoceros*, *Balæna mysticetus*, *B. physalus*, *Physeter macrocephalus*, *Ph. microps*, *Delphinus phocæna*, *D. orca*, *D. leucas*“. Udførligst og bedst er Nordhvalen skildret, de andre ret tarvelig; Sæl-Arterne nævnes vel ved Navn, men ere ellers helt forblandede; hvad der menes med *Balæna physalus* og *Physeter microps*, er ikke sikkert. Afbildede ere Ræv, Bjørn, Nordhval og Spækhugger.

W. E. Leach & J. Ross: Afsnittet „Mammalia“ i Appendix

II til J. Ross: A voyage of discovery in H. M. S. Isabella and Alexander, for the purpose of exploring Baffin's Bay, 1819; p. XL—XLVII. Indeholder kun Meddelelser om et Par Arter fra Grønlands nordlige Vestkyst, iagttagne i Sommeren 1818. I selve Skildringen af Rejsen findes enkelte flygtige Ord om Pattedyr. (I en anden Udgave af samme Værk skal Haren fra Landene Øst og Vest for Davis-Strædet være søgt udmærket som egen Art og ved et Uheld have faaet to Navne, *Lepus arcticus* Ross og *L. glacialis* Leach; i nærværende Udgave kaldes den *Lepus* —?)

W. Scoresby junior: An account of the Arctic Regions with a history and description of the Northern Whale-Fishery, vol. I & II, 1820. I 1ste Bind findes A sketch of the zoology of the Arctic Regions, hvori der, p. 449—501, gives A description of animals of the Cetaceous kind, frequenting the Greenland Sea, Havet Øst for Grønland, og, p. 502—526, Some account of the Quadrupeds inhabiting Spitzbergen, and the Icy Seas adjacent. De Hav-Pattedyr, der omtales, ere: *Balæna mysticetus*, *Balænoptera gibbar* or *physalis* (ɔ: *B. gigas*, i hvert Fald væsenligst), *B. rorqual* (maaske *B. musculus*, men neppe sikkert skjelnet fra foregaaende), *B. jubartes* (vist ubestemmelig), *B. acuto-rostrata* (*B. rostrata*), *Monodon monoceros*, *Delphinus deductor* (*Globiceps melas*), *Delphinapterus beluga* (*D. leucas*), *Trichechus rosmarus*, *Phocæ*. For Nordhvalens Vedkommende gives mange og gode Oplysninger om Ydre og Levemaade og, i vol. II, om Fangsten og Fangstens Historie; Narhval og Hvalros behandles ogsaa ret udførlig. Hvad der siges om de andre, er ikke meget værdifuldt. Hvorfor *Balænoptera jubartes* og *Delphinus deductor* optages blandt Dyrene fra „Greenland Sea", sees ikke. Sæl-Arter ere ikke skjelnede. Gode Billeder gives af Nordhval og Narhval, ogsaa af Vaagehval, Grindehval og Hvidfisk, men kun i Gjengivelser af Tegninger af Dyr strandede ved Skotland. *Balænoptera gigas* omtales for første Gang kjendelig fra grønlandske Farvande, fra Davis-Strædet. Den grønlandske Pattedyr-Liste voxede til 23.

W. E. Parry: Journal of a voyage for the discovery of a North-West Passage, in the years 1819—20, 1822. Indeholder et Par Iagttagelser om Hvalros og Isbjørn sete ude i Davis-Strædet i Sommeren 1819.

G. W. Manby: Journal of a voyage to Greenland, in the year 1821, 2 ed., 1823. Giver Meddelelser om Isbjørn, Hvalros og andre Sæler uden nærmere Hensyn til Art, om Narhval, Fin-

hval og især om Nordhval, sete paa en Sommer-Rejse i Havet Øst for Grønland, mest i Randen af Drivisen mellem Island og Spitsbergen, med et Hvalfanger-Skib ført af Scoresby. De fleste af de nævnte Dyr ere afbillede.

W. Scoresby junior: Journal of voyage to the northern Whale-Fishery, including researches and discoveries on the eastern coast of West Greenland, made in the summer of 1822, in the ship Baffin of Liverpool, 1823. Giver hist og her i Skildringen af Rejsen nogle Oplysninger om Pattedyr sete i Havet Øst for Grønland og ved eller paa Kysten paa Strækningen mellem 70° og 75° omtrent. Nordhval og Narhval omtales ret udførlig med Hensyn til Ydre og Liv; lidt om deres indre Bygning meddeles ogsaa. Side 416—421 findes en Oversigt over 9 Arter fra den nævnte Kyst, blandt dem, som ny for Grønland, „*Mus groenlandicus*“ (ɔ: *Myodes torqvatus*), udførlig beskreven af Dr. Traill. Hvad der menes med *Phoca vitulina*, *Ph. hispida*? (de eneste Sæler, der nævnes foruden Hvalrossen) og *Balæna gibbar*, er ikke sikkert. — Den grønlandske Pattedyr-Liste voxede til 24.

F. Chr. Raben: Udtog af en Dagbog holdet paa en Rejse i Grønland i Sommeren 1823; Tidsskr. for Naturvidenskaberne, Bd. 3, 1824; p. 271—289; Bd. 4, 1826; p. 1—35. Indeholder nogle faa Meddelelser om Pattedyr iagttagne ved Lejlighed paa Rejsen, der gik til Godthaab, Fiskenæs og Frederikshaab.

D. Ch. Clavering: Journal of a voyage to Spitzbergen and the East Coast of Greenland, in H. M. Ship Griper; Edinb. New Philos. Journ., April—July 1830; p. 1—30. (Her omtalt efter Oversættelse i Petermann's Mittheilungen, Bd. 16, 1870; p. 320—329.) Giver enkelte Oplysninger om Pattedyr sete paa den nordlige Del af Grønlands Østkyst i Eftersommeren 1823.

W. A. Graah: Undersøgelses-Rejse til Østkysten af Grønland i Aarene 1828—31, 1832. Giver, p. 193, en Fortegnelse over 9 Arter Pattedyr iagttagne paa den sydlige Del af Østkysten. I Skildringen af Rejsen findes hist og her enkelte Meddelelser om Pattedyr.

C. Mulder: Over de tanden van den Narwal of Eenhoorn, Monodon monoceros L.; Tijdschrift voor Natuurlijke Geschiedenis en Physiologie, Deel II, 1835; p. 65—109, pl. 2 (med Billeder af Narhval-Tænder, unge og gamle, siddende i Kjæben og udtagne). Giver en omhyggelig, naturhistorisk og historisk, Fremstilling af, hvad man dengang vidste om Narhvalens Tandsæt; for de hidtil kjendte tvetandede Narhvaler er der gjort Rede. Det allermeste af

Kundskaben om Narhvalen viser sig at være samlet i de grønlandske Have.

J. H. Reinhardt: Stykket „Pattedyr" i Indledningen til Ichthyologiske Bidrag til den grønlandske Fauna; Vidensk. Selsk. Skr., VII Del, 1838; p. 86—88. Giver et Par Ændringer og Tilføjelser til Fabricius' Fauna Groenlandica, hvoraf det væsenligste er Oplysning om, at den grønlandske Hare er *Lepus variabilis* (eller *L. glacialis*), og at „*Mus* (*Hypudæus*) *groenlandicus*" skal tilføjes. Som ny for Grønland nævnes ogsaa Grindehvalen, efter Hovedskaller nedsendte til Museet i Kjøbenhavn, men med Urette; den var allerede opført af Fabricius under Navnet *Delphinus tursio*.

J. Chr. W. Funch: Syv Aar i Nordgrønland, 1840. Skildrer Oplevelser ved Jakobshavn, Ritenbenk og Umanak, hvor Funch virkede som Præst i 1830—37. Enkelte Meddelelser gives om Pattedyr, især om Bjørn og Hvidfisk.

C. Holbøll: Bemærkninger over nogle Pattedyrs og Fugles Dykkeevne; Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1842—43; p. 277—278. Giver Oplysning om den Tid, som *Balæna mysticetus*, *Delphinapterus leucas*, *Phocæna communis* og *Phoca groenlandica* pleje at tilbringe under Vandet uden at aande, efter Iagttagelser gjorte i Grønland.

D. F. Eschricht: Undersøgelser over Hvaldyrene. Første Afhandl., Bemærkninger over Cetologiens tidligere og nærværende Skjebne; Vidensk. Selsk. naturv. mathem. Afhandl., 11te Del, 1845; p. 129—202. Anden Afhandl., Anatomisk Beskrivelse af de ydre Fosterformer hos to nordiske Finhval-Arter, med Anvendelse paa Physiologien og Zoologien; ibd.; p. 203—279. Tredje Afhandl., Om Fosterformer i Bardehvalernes Ernærings- og Forplantelsesredskaber; ibd.; p. 281—320, pl. I—IV (med Billeder af, bl. a., *Megaptera boops* fra Grønland, Ydre af Foster o. a.). Fjerde Afhandl., Om Næbhvalen; ibd.; p. 321—378, pl. V—VIII. Femte Afhandl., Finhvalernes Osteologie og Artadskillelse; ibd., 12te Del, 1846; p. 225—396, pl. IX—XV (med Billeder af, bl. a., Rygfinne af *Megaptera boops* og Rygfinne og Forlem af *Balænoptera rostrata* fra Grønland). Sjette Afhandl., Udbytte paa en Rejse gjennem det nordvestlige Europa i Sommeren 1846, som Tillæg til de foregaaende Afhandlinger; ibd., 5te R., I, 1849; p. 85—138. Tilsammen ere disse Afhandlinger et af de vigtigste, banebrydende Arbejder til Kundskab om Hvalerne, indeholdende Opklaringer i mange Retninger, for en stor Del bygget paa Stof og Meddelelser modtagne fra

Grønland, især fra Holbøll. Særlig udførlig omhandles Ydre, Skelet og Indvolde af *Balænoptera rostrata* og *Megaptera boops*; men ogsaa om andre grønlandske Arter gives værdifulde Oplysninger, om *Balænoptera gigas* og *Hyperoodon rostratus*.

J. Leslie, A. Jameson, H. Murray: Narrative of Discovery and Adventure in the Polar Seas and Regions, ed. 1845. Det vigtigste af Indholdet i Retning af Pattedyr-Kundskab er en Oversigt over Hvalfangstens Historie op til 1844.

J. E. Gray: The Zoology of the Voyage of H. M. S. Erebus & Terror, vol. I, 1844—75, Afsnittet Mammalia; udkommet 1846, efter hvad der sædvanlig opgives. Giver, pl. 12, et Billede af en Hovedskal af „*Lagenorhynchus leucopleurus*“ (*L. acutus*), der stammede fra Grønland, som Gray senere, i 1866, har oplyst.

C. Holbøll: Notice over Grønlændernes Kiperkarnak; Naturhist. Tidsskr., 2. R., Bd. 2, 1847; p. 308—310. Giver en Skildring af det Ydre af en Pukkelhval, som han havde set i Havet S. for Sukkertoppen, og som han mente maatte være forskjellig fra *Megaptera boops*.

S. Nilsson: Skandinavisk Fauna, Däggdjuren, 2. Uppl, 1847. Indeholder, p. 595—596, en lille Oplysning om „*Delphinus euphrosyne* Gray?“ (*D. holbøllii* Eschr.) fra Grønland. Den grønlandske Liste voxede til 25.

G. R. Waterhouse: A Nat. Hist. of the Mammalia, vol. II, Rodentia, 1848. Omtaler den grønlandske Hare, der henføres til *Lepus glacialis* Leach, som forskjellig fra *L. variabilis*.

D. F. Eschricht: Om de nordiske Hvaldyrs geografiske Udbredelse i nærværende og tidligere Tid; Forhandl. ved de skandin. Naturf. femte Møde, i Kjøbenhavn 1847, 1849; p. 103—118, pl. I. Giver en kort, klar Oversigt over de vigtigste af de grønlandske Hvalers Udbredelse og Vandringer, for en Del paa Grundlag af Holbøll's Iagttagelser. En Tavle oplyser om deres Fordeling i Havet Vest for Grønland efter Aarstiderne.

D. F. Eschricht: Zoologisch-anatomisch-physiologische Untersuchungen über die nordischen Wallthiere, Bd. I, mit funfzehn Tafeln, etc., 1849. Er i Hovedsagen en Gjengivelse af en Del af Eschricht's tidligere paa Dansk skrevne Afhandlinger om samme Emne. Sin væsenligste Betydning i denne Sammenhæng har dette Arbejde ved at indeholde et Tillæg, p. 193—198, med nogle ikke tidligere trykte faunistiske Meddelelser fra Holbøll, skrevne i 1840, og fra Motzfeldt om grønlandske Hvaler.

R. A. Goodsir: An arctic voyage to Baffin's Bay and Lancaster Sound, 1850. Til Oplysning om Grønlands Pattedyr indeholdes ikke andet end et Par Ord om Hvidfisk og Narhval sete i Disko-Bugt paa Rejse med Penny i 1849.

H. Rink: De danske Handelsdistrikter i Nordgrønland, deres geografiske Beskaffenhed og produktive Erhvervskilder, 1ste Del, 1852; 2den Del, 1855. (Se Rink: Grønland, 1857.)

P. C. Sutherland: Journal of a voyage in Baffin's Bay and Barrow Straits, in the years 1850—51, 1852. Giver nogle faa Oplysninger om Pattedyr sete paa den nordlige Del af Grønlands Vestkyst i Sommeren 1850 paa Rejse med Penny.

E. A. Inglefield: A summer search for Sir John Franklin, with a peep into the Polar Basin, 1853. Indeholder et Par Meddelelser om Bjørn og Hvalros sete i Melville-Bugt og i Mundingen af Smith-Sund i Sommeren 1852.

G. Vrolik: Nieuw voorbeeld van twee uitgegroeide stoottanden aan denzelfden Narwal-schedel; Bijdragen tot de Dierkunde, Deel I, 1848—54; 8 p., 1 pl. Beskriver en Hovedskal af en tvetandet Narhval og omtaler de tidligere kjendte lignende Hovedskaller. Paa Tavlen er den paagjeldende Hovedskal afbildet, set ovenfra, stillet overfor en sædvanlig entandet Hovedskal. Det siges ikke, hvorfra Vrolik har faaet sit Stykke; men efter hvad der er oplyst af J. Reinhardt jun., stammer det sikkert fra Museet i Kjøbenhavn og er da utvivlsomt fra Grønlands Vestkyst.

E. K. Kane: Arctic explorations, the second Grinnell exped. in search of Sir John Franklin, 1853, 54, 55, vol. I & II, 1856. Giver ved Lejlighed nogle Oplysninger om Pattedyr paa Grønlands Nordkyst ved Smith-Sund og Kennedy-Kanal, især i Egnen om Rensselaer-Bugt. For første Gang siden Fabricius nævnes Moskusoxen som grønlandsk, efter fundne Skeletter. Et Billede forestiller Hvalros-Jagt, og enkelte andre smaa Dyre-Billeder gives.

Carl Petersen: Erindringer fra Polarlandene, 1850—1855, 1857. Meddeler enkelte Oplysninger om Pattedyr sete paa Rejse med Penny i 1850—51 og med Kane i 1853—55, væsenlig det samme, der meddeles af Sutherland, Kane og Hayes.

H. Rink: Grønland geografisk og statistisk beskrevet, Bd. 1 og 2, 1857. (De to Dele, der tilsammen udgjøre 1ste Bind, ere udkomne ogsaa særskilt i 1852 og 55.) Indeholder en Mængde Oplysninger af mange Slags om de almindelige Pattedyr paa Grønlands Vestkyst, især om dem, der ere de vigtigste for Grønlænderne

og for den grønlandske Handel. Et af de værdifuldeste Arbejder til Kundskaben om Grønlands Pattedyr, bygget dels paa egne Iagttagelser under et fleraarigt Ophold i Grønland, fra 1848, med Rejser langs den danske Del af Vestkysten, dels paa et Gjennemsyn af den Kongelige Grønlandske Handels Optegnelser.

J. Th. Reinhardt: Stykket „Pattedyr" i Tillæg til Rink's Grønland geografisk og statistisk beskrevet, Bd. 2, 1857; p. 3—12. En Navnefortegnelse over Grønlands Pattedyr med korte Oplysninger om deres Forekomst i Landet. Det er den første samlede Fortegnelse, der er fremkommen siden Fabricius' Tid, grundet paa selvstændigt Kjendskab til Dyrene, opnaaet gjennem Samlingerne i Kjøbenhavns Museum; Fremskridtet er iøjnefaldende i Oversigten over Hvalerne. For første Gang nævnes *Lagenorhynchus albirostris* („*Delphinus albirostris*") som grønlandsk. Den grønlandske Liste voxede til 26.

F. L. M'Clintock: A narrative of the discovery of the fate of Sir John Franklin and his companions, 1859. Indeholder nogle faa spredte Iagttagelser gjorte paa Rejsen med „Fox", dels i Eftersommeren 1857 langs den nordlige Del af Grønlands Vestkyst, dels i Vinteren 1857—58 i Baffins-Bugt og Davis-Strædet, dels i Sommeren 1858 igjen langs Vestkystens nordlige Del.

Carl Petersen: Den sidste Franklin-Expedition med „Fox", Capt. M'Clintock, 1860. Indeholder væsenlig de samme Iagttagelser, som ere meddelte af M'Clintock fra samme Rejse.

I. I. Hayes: An Arctic Boat Journey in the autumn of 1854, 1860. Giver nogle faa Meddelelser om Pattedyr sete ved Mundingen af Smith-Sund, paa Kane's Rejse.

Iap. Steenstrup: Mælketandsættet hos Remmesælen, Svartsiden og Fjordsælen (Phoca barbata, Ph. groenlandica og Ph. hispida), og i Anledning deraf nogle Bemærkninger om Tandsystemet hos to fossile Slægter (Hyænodon og Pterodon); Vidensk. Medd. Naturhist. Foren. Kbhvn., for 1860; p. 251—264, pl. V. Skildrer Mælketænderne hos de nævnte Arter efter Stof hjembragt fra Grønland.

D. F. Eschricht og J. Reinhardt: Om Nordhvalen (Balæna mysticetus L.) navnlig med Hensyn til dens Udbredning i Fortiden og Nutiden og til dens ydre og indre Særkjender; Vidensk. Selsk. Skr., 5te R., naturv. mathem. Afd., 5te Bd., 1861; p. 433—592, pl. I—VI. Den historiske Del skyldes nærmest Reinhardt, det øvrige Eschricht. Et af de vigtigste Arbejder til Kundskab om

Nordhvalen, baade om dens Historie og om dens Bygning, Ydre og Skelet. Især omhandles dens Historie ved Grønlands Vestkyst, hvorfra ogsaa alle de beskrevne og afbildede Stykker stamme. Hvorledes den ofte har været forvexlet med Nordkaperen oplyses. Paa Tavlerne findes, foruden Billeder af Nordhvalens Ydre, Skelet, Skelet-Dele og Strubehoved, ogsaa Billeder af Hovedskaller af *Balænoptera musculus* og *Megaptera boops* fra Grønland. For første Gang gives paa Tryk en utvivlsom Meddelelse, efter et gammelt Haandskrift, om Forekomsten af Nordkaperen (*Balæna australis*) ved Grønland. Den grønlandske Pattedyr-Liste voxede til 27.

D. F. Eschricht: Om Spækhuggeren (Delphinus orca L.); Overs. Vidensk. Selsk. Forhandl. for Aaret 1862; p. 65—91 og 234—264. Indeholder blandt andet Tydning af Fabricius' *Delphinus orca* og *Physeter microps*, giver en Del Oplysninger om Ydre og Skelet af en Spækhugger fra Grønland (med Afbildning af Bækkenben) og meddeler nogle Iagttagelser af Holbøll og Motzfeldt om Spækhuggerens Forfølgelse af Hvaler og Sæler i de grønlandske Farvande. Paa Art-Spørgsmaalet havde Eschricht ikke fuldt Rede.

J. Reinhardt: Nogle Bemærkninger om Narhvalens Stødtand; Vidensk. Medd. Naturhist. Foren. Kbhvn. for 1862; p. 326—335. Søger at godtgjøre, at det i det højeste kan være en sjelden Undtagelse, at den lange Stødtand findes i højre Kjæbe og mangler i venstre, og at begge Stødtænder ere snoede tilvenstre i de ikke helt sjeldne Tilfælde, hvor to veludviklede Stødtænder findes i samme Hovedskal. Iagttagelserne vare mest gjorte paa en Række Hovedskaller af Narhvaler sendte fra Grønland til Kjøbenhavn, blandt dem 5 tvetandede.

J. Reinhardt: Om Klapmydsens ufødte Unge og dens Mælketandsæt; Vidensk. Medd. Naturhist. Foren. Kbhvn. for 1864; p. 248—264. Skildrer Ungens Ydre og Tænder, der afbildes, efter et Skind med Hovedskal nedsendt fra Grønlands Vestkyst.

E. D. Cope: Second contrib. to a hist. of the Delphinidæ; Proceed. Acad. Nat. Sc. Philadelphia for 1865, Afsnit p. 278. Nogle faa Skeletter og Hovedskaller af Hvidfiske hjembragte af Kane og Hayes fra Grønland, i hvert Fald tildels, henføres til fire Arter, *Beluga catodon auctorum* (ɔ: *Delphinapterus leucas*) og *B. rhinodon*, *B. declivis* og *B. concreta*, alle tre nye. De nye Arter have ikke vist sig holdbare.

C. Normann: Hval-, Hvalros- og Sælhundefangstens Historie; Tidsskr. for Søvæsen, ny Række, 1ste Bd., 1865; p. 511—524; ibd., Bd. 2, 1867; p. 26—55, 240—253, 341—353, 449—458, 529—553. Handler mest om Fangsten i Spitsbergen-Egnen og ude

i Davis-Strædet; Forholdene nærmest Grønlands Kyst omtales kun lidt. Fremstillingen støtter sig væsenlig til Arbejder af Zorgdrager, Scoresby og andre; om Skandinavernes Deltagelse i Fangsten gives mere selvstændige Oplysninger.

J. E. Gray: Catal. of Seals and Whales in the British Museum, 2 ed., 1866. Nævner nogle faa Skeletter, Hovedskaller o. s. v. af grønlandske Sæler og Hvaler gjemte i British Museum. For første Gang nævnes *Lagenorhynchus acutus* („*L. leucopleurus*“) som grønlandsk. Den grønlandske Liste voxede til 28.

I. I. Hayes: The Open Polar Sea, a narrative of a voyage of discovery towards the North Pole in the schooner „United States“, 1867. Giver ved Lejlighed Oplysninger om Pattedyr iagttagne paa Grønlands Nordkyst i Egnen om Port Foulke i 1860—61. Et Par Billeder forestille Jagt paa Isbjørn og Hvalros.

J. Reinhardt: Nogle Bemærkninger om Islændernes „Steypireyðr“, en Efterskrift til Hr. Hallas's Optegnelser om nogle paa et Hvalfangsttog i Havet omkring Island iagttagne Hvaler; Vidensk. Medd. Naturhist. Foren. Kbhvn. for 1867, p. 178—201. Giver ved Lejlighed, p. 195—200, Meddelelse om et Forlem af en Hval, der af H. P. C. Møller var hjemsendt fra Grønland og af Eschricht var omtalt og afbildet og bestemt som værende af samme Art som „Ostendehvalen“; Reinhardt bestemmer det som tilhørende *Balænoptera sibbaldii* (*B. gigas*), Islændernes Steypireyðr, som han mener snarest er forskjellig fra Ostendehvalen, hvad den dog ikke er, som det senere har vist sig. Enkelte Rettelser til Eschricht's Oplysninger om Stykket fremføres.

A. Quennerstedt: Anteckningar om Djurlifvet i Ishafvet mellan Spetsbergen och Grönland, Afsnittet Däggdjur; Kongl. Svenska Vetensk. Akad. Handlingar, Bd. 7, Nr. 3, 1868; p. 9—29, pl. I & II (med Billeder af Ydre af *Phoca groenlandica*, *Erignathus barbatus* og *Cystophora cristata*). Handler især om Sælerne i Drivisen i Jan-Mayen- og Spitsbergen-Egnen, iagttagne paa en Rejse i Foraar og Sommer 1863, søger at oplyse om deres Ydre og Levnet, deres Udbredelse i nærliggende Egne, deres Vandringer o. s. v. og giver Meddelelser til Sælfangstens Historie.

R. Brown: On the Mammalian Fauna of Greenland; Proceed. Zool. Soc. London for 1868; p. 330—362. Notes on the history and geographical relations of the Pinnipedia frequenting the Spitzbergen and Greenland Seas; ibd.; p. 405—440. Notes on the hist. and geogr. rel. of the Cetacea frequenting Davis Strait and Baffin's

Bay; ibd; p. 533—556. Tilsammen give disse tre Afhandlinger den mest omfattende faunistiske Fremstilling af Grønlands Pattedyr efter Fabricius' Fauna Groenlandica. Noget havde Brown selv haft Lejlighed til at iagttage paa to Rejser til Grønlands Vestkyst, i 1861 og 67, og paa Rejser til Spitsbergen-Egnen; noget havde han faaet at vide af danske Embedsmænd i Grønland og af andre, der kjendte Landet; noget havde han ogsaa lært i Kjøbenhavns Museum og i andre Samlinger; for en meget væsenlig Del er hans Arbejde dog en Sammenstilling af hans Forgjængeres; især staar han i Gjeld til Fabricius, Holbøll, Eschricht, Rink og Reinhardt.

D. F. Eschricht: Ni Tavler til Oplysning af Hvaldyrenes Bygning, med Forklaring af J. Reinhardt; Vidensk. Selsk. Skr., 5te R., naturv. mathem. Afd., Bd. 9, I, 1869. Paa Tavle III, IV og V findes Billeder af Hjernen af *Megaptera boops* og Hjertet af *Balæna mysticetus*, udførte efter Gjenstande modtagne fra Grønland; paa Tavle VIII findes Billeder af Hovedskal og Tandsæt af *Delphinapterus leucas.*

M. Lindeman: Die Arktische Fischerei der Deutschen Seestädte 1620—1868; Ergänzungsheft Nr. 26 zu Petermann's „Geographischen Mittheilungen", 1869. Giver mange Oplysninger til Sæl- og Hvalfangstens Historie; udførligst omtales Tysklands Deltagelse i Fangsten; men ogsaa andre Folkeslags Foretagender nævnes. Til Sæl- og Hval-Arternes Naturhistorie gives næsten ingen Vejledning, bortset fra Nordhvalen. Paa to Kort findes de vigtigste Fangstpladser afsatte.

A. E. Nordenskiöld: Redogörelse för en Expedition till Grönland År 1870; Særtryk af Öfversigt af K. Vet. Akad. Förhandl. 1870, Nr. 10, 1871. Giver, Side 54, en Liste over 9 almindelige grønlandske Pattedyr-Arter, hvis Knogler fandtes i en gammel eskimoisk Kjøkkenmødding ved Sydkysten af Jakobshavns Isfjord.

J. W. Clark: On the skeleton af a Narwhal (Monodon monoceros) with two fully developed tusks; Proceed. Zool. Soc. London for 1871; p. 42—53, 2 fig. (Hovedskal set fraoven og franeden). Handler om et Skelet af en tvetandet Narhval stammende fra Grønlands Vestkyst, modtaget af Museet i Cambridge fra Museet i Kjøbenhavn, giver en historisk Oversigt over Kundskaben om Narhvalens Stødtand og opregner de tvetandede Narhvaler, om hvilke der kunde skaffes Oplysning, ialt 11, de fleste fra Grønlands Vestkyst.

W. Peters: Afsnittet „Säugethiere" i Die zweite deutsche Nordpolarfahrt in den Jahren 1869 und 1870 unter Führung des

Kapitän Karl Koldewey, Bd. 2, 1874; p. 157—169, pl. 1 & 2 (med Billeder af Tandsættet hos en ung Hvalros og af Hovedskallen af *Lepus variabilis*). Giver Meddelelser om Pattedyr fra Grønlands Østkyst iagttagne paa Rejsen med „Germania" og „Hansa"; de fleste Iagttagelser ere fra Strækningen mellem 73° og 77°, baade fra Drivisen og fra Land, nogle faa ere fra Drivisen udfor den sydligere Del af Kysten. Dels gjengiver Peters, hvad der af Deltagerne i Rejsen, især af A. Pansch og R. Buchholz var berettet ham om Arternes Optræden, dels giver han for nogle Arters Vedkommende korte Oplysninger om Ydre eller Hovedskaller. Ialt nævnes 15 Arter; men af dem ere to Hvaler meget usikre: *Balænoptera boops*? og *Delphinus globiceps*?; derimod er der under en af Arterne, *Phoca groenlandica*, optaget Iagttagelser, der sikkert delvis gjelde en anden: *Phoca foetida*, der ellers ikke nævnes. For første Gang nævnes *Mustela erminea* som grønlandsk; den grønlandske Liste voxede derved til 29. — I Skildringen af Rejsen, samme Værk, Bd. 1, erzählender Theil, bearbeitet von den Mitgliedern der Expedition, 1873—74, findes dels de samme, dels andre Meddelelser om Arternes Optræden; i denne Del findes ogsaa Billeder af Hvalros, Moskusoxe o. a. I et eget Afsnit, p. 536—544, har G. Hartlaub givet en Fremstilling af, hvad man hidtil vidste om Moskusoxens Udbredelse.

A. H. Markham: A Whaling Cruise to Baffin's Bay and the Gulf of Boothia, 1874. Rejsen gik især til Vestkysten af Davis-Stræde og Baffins-Bugt, i Sommeren 1873. Langs Grønlands Vestkyst omtrent fra Holstenborg til Kap York sejlede man i Begyndelsen af Juni. Næsten ingen Iagttagelser over Pattedyr meddeles fra denne Del af Rejsen. En Del Oplysninger gives om den Maade, hvorpaa Fangsten af Nordhvalen drives i Davis-Stræde og Baffins-Bugt.

S. Muller: Geschiedenis der Noordsche Compagnie, 1874. En udførlig historisk Fremstilling af Hollændernes Hvalfangst, især ved Spitsbergen; indeholder kun lidt af naturhistorisk Betydning.

R. Brown: On the Mammalian Fauna of Greenland. etc., i R. Jones: Manual of the Nat. Hist., Geol., and Physics of Greenland, 1875; p. 1—93. Optryk af de tre Afhandlinger i Proceed. Zool. Soc. London, 1868, med enkelte Ændringer og Tilføjelser.

J. Reinhardt: Note on additional Mammals of Greenland, i R. Jones: Manual of the Nat. Hist. of Greenland, 1875; p. 34. Det væsenligste af Indholdet er den Oplysning, at *Canis lupus*

havde vist sig ved Umanak i Vinteren 1868—69. Fortegnelsen over Grønlands Pattedyr voxede til 30.

C. H. Davis: Narrative of the North Polar Exped., U. S. Ship Polaris, C. F. Hall commanding, 1876. Indeholder spredte Optegnelser om Pattedyr iagttagne paa Grønlands Nordkyst, især i Egnen ved Thank-God-Harbour, hvor man overvintrede i 1871—72, og ved Port Foulke, hvor en Del af de Rejsende overvintrede i 1872—73; nogle faa Iagttagelser gjordes ogsaa af dem af de Rejsende, der i Vinteren 1872—73 paa en Isflage drev mod Syd gjennem Baffins-Bugt og Davis-Stræde. Efter Meddelelser fra Deltagere i Rejsen har Davis sammenstillet sin Beretning. Et Billede forestiller Jagt paa en Moskusoxe.

H. W. Feilden: On the Mammalia of North-Greenland and Grinnell Land; The Zoologist, 3 ser., vol. I, 1877; p. 313—321, 353—361. Faunistiske Iagttagelser over 13 Arter sete paa Nordkysten af Grønland, i Grinnell-Land, i Smith-Sund og nordligere i 1875—76 paa Nares' Rejse; de færreste af Oplysningerne gjelde Grønland.

H. Rink: Danish Greenland, its people and its products, edited by R. Brown, 1877. Giver i mere sammentrængt Form lignende Oplysninger som Rink's danske „Grønland" fra 1857. Side 430 findes en Navnefortegnelse over Grønlands Pattedyr.

I. Sahlertz: Om nogle Anomalier i Sælernes Tandsæt; Vidensk. Medd. Naturhist. Foren. Kbhvn. for 1877—78; p. 275—304. Handler især om overtallige Tænder hos de nordiske Sæler, med Undtagelse af Hvalrossen; et anseligt Stof er gjennemgaaet, for største Delen stammende fra Grønland og gjemt i Zoologisk Museum i Kjøbenhavn (delvis det samme, der er omtalt i nærværende Afhandling).

C. L. Giesecke: Mineralogiske Rejse i Grønland, ved F. Johnstrup, 1878. Indeholder en Del spredte Iagttagelser over Pattedyr langs Grønlands Vestkyst, fra Aarene 1806—13.

G. S. Nares: Narrative of a voyage to the Polar Sea during 1875—76 in H. M. Ships „Alert" and „Discovery", vol. I & II, 1878. Spredt i Fortællingen findes en Del Iagttagelser over Pattedyr fra Baffins-Bugt, Smith-Sund og nordligere og fra de tilstødende Kyster af Grønland og Grinnell-Land. I udvidet og samlet Form findes Iagttagelserne fra de nordligste Egne i et eget Afsnit, Appendix II, Mammalia, vol. II, p. 192—205, skrevet af Feilden; det er saa godt som et Optryk af hans Afhandling om samme Emne i

Zoologist for 1877. Hovedet af en Moskusoxe fra Grinnell-Land er afbildet, vol. I, p. 113.

E. Bessels: Die amerikanische Nordpol-Expedition, 1879. Giver væsenlig de samme Oplysninger om Pattedyr iagttagne paa „Polaris"-Rejsen, som allerede ere meddelte af Davis, dog for en Del mere udførlig. Side 311 findes en Fortegnelse over 11 Arter sete, mere eller mindre sikkert, ved Nordkysten N. for 81°.

L. Kumlien: Contrib. to the nat. hist. of Arctic America made in connection with the Howgate Polar Exped., 1877—78; Bull. U. S. National Museum, Nr. 15, 1879; Afsnittet „Mammals", p. 47—67. Handler om Pattedyr fundne paa Vestkysten af Davis-Strædet, men giver dog ved Lejlighed enkelte Oplysninger om grønlandske Pattedyr.

Meddelelser om Grønland, udgivne af Commissionen for Ledelsen af de geologiske og geografiske Undersøgelser i Grønland, 1ste til 27de Hefte, 1879—1902. I de fleste af Hefterne findes Skildringer af de mange Rejser, der ere foretagne langs baade Vest- og Østkyst, og indstrøede i dem findes en Del Oplysninger om Pattedyr, meddelte af J. A. D. Jensen, R. R. I. Hammer, K. J. V. Steenstrup, G. F. Holm, E. Warming, C. H. Ryder, V. Garde, Frode Petersen, C. Moltke, G. Amdrup, N. Hartz, M. P. Porsild. En egen Afhandling, af E. Bay, om Østkystens Pattedyr nævnes nedenfor. Om grønlandske Dyre-Navne giver H. Rink Oplysninger i 10de og 11te Hefte.

J. A. Allen: History of North American Pinnipeds, a monogr. of the Walruses, Sea-Lions, Sea-Bears and Seals of North America; U. S. Geol. Geogr. Surv. Territ., Miscellaneous Publ. Nr. 12, 1880. Den righoldigste Oversigt over de nordiske Sælers Naturhistorie, der endnu findes, handlende om deres Ydre, Benbygning, Levemaade, Udbredelse o. s. v. Ogsaa Grønlands Sæler omtales, mest paa anden Haand, dog ogsaa efter Hovedskaller og Skind derfra. Utvivlsomt er det en Fejltagelse, naar en Hovedskal af *Halichoerus grypus* nævnes som stammende fra Grønland.

Van Beneden & P. Gervais: Ostéographie des Cétacés vivants et fossiles, Text, 1880, & Atlas, 1868—79. Et af de vigtigste Arbejder til Kundskab om Hvalerne, handlende ikke alene om deres Benbygning, men ogsaa om deres Udbredelse og Levemaade. For Grønlands Naturhistorie har Værket særlig Betydning, fordi flere af de Skeletter og Skelet-Dele, der ere gjorte til Gjenstand for Beskrivelse og Afbildning, netop stamme fra Grønland, saa at grønlandske Dyr

derved ere blevne til en Slags Typer for Arterne; det gjelder særlig *Balæna mysticetus*, *Balænoptera rostrata*, *Megaptera boops*, *Monodon monoceros*; mange af de omtalte og afbildede Dele af disse Arter ere fra Grønlands Vestkyst, tilvejebragte af Eschricht og Reinhardt.

M. Lindeman: Die Seefischereien, ihre Gebiete, Betrieb und Erträge in den Jahren 1869—1878, mit zwei Karten; Ergänzungsheft Nr. 60 zu „Petermann's Mittheilungen", 1880. I et Afsnit „Walfang und Polarfischerei" findes en lille Oversigt over Udbyttet af de skotske Hvalfangeres Fangst af Sæler og Hvaler i Havene om Grønland, meddelt af Kapt. D. Gray, og nogle af Rink's Oplysninger fra Grønlands Vestkyst gjengives.

A. Mourier: Orlogsskonnerten „Ingolfs" Expedition i Danmarksstrædet 1879; Geografisk Tidsskrift, Bd. 4, 1880; p. 47—60, pl. III & IV. Skildrer en Fart langs Randen af Drivisen udfor Grønlands Østkyst i Begyndelsen af Juli. Indeholder en enkelt Meddelelse om Kaskelotter.

Meddelelser fra Direktoratet for den kongelige grønlandske Handel, for Aarene 1881—1901. Aarlig udkommende statistiske Oversigter, hvori der ogsaa findes Oplysninger om de for Grønlænderne vigtigste Pattedyr (der dog kun tildels nævnes ved Art-Navn), om Størrelsen af Fangsten o. s. v.

D. Gray: Notes on the characters and habits of the Bottle-nose Whale (Hyperoodon rostratus); Proceed. Zool. Soc. London for 1882; p. 726—731, med Billeder af Ydre og Hovedskaller, oplysende Hannens Forandringer efter Alder. Giver en Oversigt over Artens Optræden i Havene om Grønland, hvor D. Gray som Hvalfanger havde lært den at kjende.

Th. Southwell: Notes on the Seal and Whale Fishery of 1882; etc. — 1901; The Zoologist for 1884—1902. En Række Aarsberetninger (de to første i samme Aargang af Tidsskriftet) om Vilkaarene for og Udbyttet af den skotske og britisk-amerikanske Sæl- og Hvalfangst omkring Grønland og andre Steder i det nordligste Atlanterhav, efter Opgivelser af David Gray og andre. Undertiden gives ogsaa Meddelelser om de Norskes og andres Fangst. I Oversigterne 1898, 99, 1900 og 1901 findes Oplysninger om skotske og norske Sæl- og Hvalfangeres Jagt paa Moskusoxer i det nordligste Øst-Grønland. (En Aarsberetning for 1881 skal findes i Proceed. Glasgow Nat. Hist. Soc.)

Th. Southwell: Bidental skulls of Narwhal; The Zoologist, 3 ser., vol. VIII, 1884; p. 141. Oplyser om to tvetandede Narhval-

Hovedskaller, den ene fra Davis-Strædet, den anden fra Prince-Regent's-Inlet, at føje til de 11 nævnte af Clark i 1871.

A. E. Nordenskiöld: Den andra Dicksonska Expeditionen till Grönland, utförd År 1883, 1885. Indeholder en enkelt Meddelelse af A. G. Nathorst om Isbjørne i Melville-Bugt.

R. Gray: Voyage of the „Eclipse" to the Greenland Seas, Capt. David Gray, Commander; The Zoologist, 3 ser., vol. X, 1886; p. 50—54; udg. af Th. Southwell. Indeholder nogle Iagttagelser over Pattedyr sete i Drivisen udfor den nordlige Del af Grønlands Østkyst i Sommeren 1885.

A. W. Greely: Three Years of Arctic Service, an account of the Lady Franklin Bay Exped. of 1881—84, vol. I & II, 1886. Spredt i Beretningen om Rejsen findes en Del Iagttagelser over Pattedyr i Smith-Sund og nordligere og paa de omgivende Kyster, især fra Grinnell-Land. I et eget Afsnit, Appendix VII, vol. II, p. 359—371, ere de vigtigste Iagttagelser samlede og sammenstillede med noget af, hvad man allerede kjendte fra disse Egne. Ialt omtales 17 Arter. Billeder af Ulv og Moskusoxe, voxen og Kalv, fra Grinnell-Land gives.

R. Gray: Notes on a voyage to the Greenland Seas in 1886; The Zoologist, 3 ser., vol. XI, 1887; p. 48—57, 94—100, 121—136, pl. 2 (Billede af *Balæna mysticetus*, Ydre). Meddeler Iagttagelser over Pattedyr fra Havet og Drivisen mellem Spitsbergen og den nordlige Del af Grønlands Østkyst, især oplysende om Nordhval og Blaahval.

G. Holm og V. Garde: Den danske Konebaads-Expedition til Grønlands Østkyst, 1887. Skildrer Rejserne i 1883—85 paa Strækningen mellem Nanortalik og Angmagsalik, omkring Kap Farvel og langs den sydligere Del af Østkysten. Enkelte indstrøede Meddelelser om Pattedyr findes, og Side 271—272 giver Garde en lille Oversigt over de vigtigste Pattedyr i Egnen. Udførligere Oplysninger findes i Meddelelser om Grønland, 9de og 10de Hefte, 1889 og 88.

Chr. Fr. Lütken: Kritiske Studier over nogle Tandhvaler af Slægterne Tursiops, Orca og Lagenorhynchus; Vidensk. Selsk. Skr., 6te R., naturv. mathem. Afd., IV, 6, 1887; p. 335—390, pl. I & II. Giver ved Lejlighed Oplysninger om et grønlandsk Skelet af *Orca gladiator*, der af Reinhardt jun. var gjort til Grundlag for en ny Art, *Orca minor*, og om Skeletter af *Lagenorhynchus acutus* og *L. albirostris* fra Grønland. Halshvirvler og Hovedskal af den grønlandske *Orca* ere afbildede i Texten.

P. J. Van Beneden: Hist. nat. des Balénoptères; Mémoires Couronnés et autres mémoires publiés par l'Acad. Roy. de Belgique, 8°, tom. XLI, 1888, 145 p. Giver Oplysninger af mange Slags ogsaa om de grønlandske Arter *Balænoptera*, især af Vigtighed med Hensyn til deres geografiske Udbredelse. Om Arternes Optræden ved Grønland gjengives vel kun noget af, hvad allerede er sagt af Eschricht og Holbøll; men om deres Forhold til Hvaler fra andre Have tales tildels efter Selvsyn. — I en anden Afhandling: Les Ziphioïdes des Mers d'Europe, ibd., 119 p., gives Oplysninger af lignende Slags om *Physeter macrocephalus* og *Hyperoodon rostratus* blandt andre.

A. Brauer: Die arktische Subregion, ein Beitr. zur geogr. Verbr. d. Thiere; Zoologische Jahrbücher, Abth. f. Systematik, Geogr. etc., Bd. 3, 1888; p. 189—308, pl. VII (Kort). Handler om de højnordiske Land-Pattedyr, hvis Livsførelse og Udbredelse søges udredede ved Hjelp af Forgjængeres Arbejder, der i Mængde ere udnyttede; ved Lejlighed nævnes ogsaa Grønlands Dyr. Hensigten er at udmærke en „arktisk Subregion". Med Hensyn til Land-Pattedyrenes Indvandring i Grønland slutter Brauer sig til den Mening, der mere eller mindre klart er fremstillet tidligere af andre, lige fra „Kongespejlet"s Tid, at Indvandringen er sket over Land fra Nord.

Chr. Fr. Lütken: Was die Grönländer von der Geburt der Wale wissen wollen; Zoologische Jahrbücher, Abth. f. Systematik etc., Bd. 3, 1888; p. 802—804. Meddeler en Optegnelse af Olrik om Grønlændernes Iagttagelser over Hvalernes, særlig Hvidfiskens, Fødsel; det siges, at Ungen fødes saaledes, at først Halen kommer frem, og at det varer flere Uger, inden hele Ungen kommer fri.

R. Gray: Notes on a voyage to the Greenland Sea in 1888; The Zoologist, 3 ser., vol. XIII, 1889; p. 1—9, 41—51, 95—104. Oplyser om Pattedyr iagttagne i og ved Drivisen udfor den nordlige Del af Grønlands Østkyst, handler især om Nordhval, Blaahval og Narhval.

Chr. Fr. Lütken: Bidrag til Kundskab om de tre pelagiske Tandhval-Slægter Steno, Delphinus og Prodelphinus; Vidensk. Selsk. Skr., 6te R., naturv. mathem. Afd., V, 1, 1889; p. 1—53, pl. Indeholder blandt andet, p. 48—49, en Omtale af et grønlandsk Skelet af *Prodelphinus euphrosyne* („*P. holbølli*") med Billede af Hovedskallen.

R. Knudsen: Fangstrejse til Østkysten af Grønland 1889

med det norske Sælfangerdampskib „Hekla"; Geografisk Tidsskr., Bd. 10, 1890; p. 143—148. Handler især om Fangst af Hvalros i Egnen om Clavering-Ø og giver enkelte Oplysninger om andre Pattedyr.

F. Nansen: Paa Ski over Grønland, en Skildring af den norske Grønlands-Expedition 1888—89, 1890. Indeholder enkelte Meddelelser om Pattedyr sete i Drivisen udfor den sydlige Del af Grønlands Østkyst i Juli 1888 og i Godthaab-Egnen i 1888—89. I et eget Afsnit „Klapmytsen (Cystophora cristata) og Fangsten paa den", p. 174—191, er der talt om Blæresælens Færden udfor baade Vest- og Østkyst.

C. Ryberg: Om Erhvervs- og Befolknings-Forholdene i Grønland (1ste Afsnit); Geografisk Tidsskrift, Bd. 12, 1893—94; p. 87—110. Indeholder statistiske Oplysninger for længere Aarrækker over Fangsten af de Dyr, der ere de vigtigste for Vestkystens Grønlændere selv og for deres Handel med Europæerne. Mest brugbare i faunistisk Retning ere de Oplysninger, der gives om Ræv, Rensdyr og Hvidfisk; Sæl-Arterne ere ikke skjelnede i Oversigterne.

E. Bay: Afsnittet „Pattedyr" i Den østgrønlandske Expedition udført i Aarene 1891—92 under Ledelse af C. Ryder, 3die Del; Meddelelser om Grønland, 19de Hefte, 1894 (96); p. 6—21. Faunistiske Meddelelser om 15 Arter sete dels paa Hold-with-Hope, dels, og især, ved Scoresby-Sund, dels ved Angmagsalik. Om Isbjørn, Sæler og Hvaler i de forskjellige Belter af Drivisen tales desuden i et andet Afsnit „Pattedyr- og Fugle-Livet i Drivisen langs Grønlands Østkyst", ibd., p. 41—51. — Nogle af sine Oplevelser paa Rejsen har Bay meddelt i Dansk Jagttidende, 1895. — I Dansk Jagttidende for April 1899 findes Fotografier af Moskusoxe-Tyr og -Kalv, begge hjembragte af Bay fra Øst-Grønland, Billederne tagne af Konserv. Scheel i Zoologisk Museum i Kjøbenhavn, ligeledes Billeder af Hovedskal af Tyr og Ko fra samme Sted. (I den ledsagende Text, mest Oversættelse efter Peary, siges intet om Billederne.)

E. Astrup: Blandt Nordpolens Naboer, 1895. Meddeler Oplevelser fra Rejser med Peary i 1891—92 og 1893—94 til Egnen om Inglefield-Bugt og over Indlandsisen til Grønlands Nordøst-Hjørne og fra sin egen Udflugt til Melville-Bugt i Foraaret 94. Om Pattedyr meddeles ikke meget; ret udførlig omtales dog Jagt paa Bjørn, Hvalros, Ringsæl, Narhval, Rensdyr og Moskusoxe.

A. Ohlin: Zool. observ. during Peary Auxiliary Expedition

1894, Afsnittet „Mammals“; Biologisches Centralblatt, Bd. XV, 1895; p. 163—168. Giver Oplysninger om 14 Arter, mest fra Egnene ved Mundingen af Smith-Sund.

M. Traustedt: Rejseerindringer fra Grønland 1892, 1895. Indeholder enkelte Iagttagelser over Pattedyr fra en Rejse til Grønlands Vestkyst, særlig til Disko-Egnen, i Sommeren 1892.

S. N. Rhoads: The Polar Hares of Eastern North America, with descriptions of new forms; American Naturalist, vol. XXX, 1896; p. 234—239. Indeholder et Forsøg paa at udmærke den grønlandske Hare som egen Art, „*Lepus groenlandicus* n. sp.“ (ɔ: med nyt Navn, i Stedet for det hidtil af mange brugte *L. glacialis* Leach), ikke alene overfor den typiske europæiske Snehare, *Lepus variabilis typicus* („*L. timidus*“), men ogsaa overfor Sneharen fra Landene Vest for Davis-Strædet og fra det øvrige arktiske Nord-Amerika („*Lepus arcticus*“ v. „*L. glacialis*“). Som Grundlag for Arten forelaa nogle Skind og Hovedskaller fra Egnen om Inglefield-Bugt.

S. N. Rhoads: Synopsis of the Polar Hares of North America; Proceed. Acad. Nat. Sc. Philadelphia for 1896, 1897; p. 351—376, pl. VI—X (Hovedskaller). Omhandler mere udførlig det samme Emne som forannævnte Afhandling.

E. Vanhöffen: Afsnittet Die Säugethiere i Drygalski: Grönland Expedition der Ges. f. Erdkunde zu Berlin 1891—93, Bd. 2, 1897; p. 11—45. Indeholder Oplysninger om nogle faa Arter sete paa Rejsen til Umanak og Upernivik. Tilføjet er en ret udførlig anden-Haands Oversigt over Grønlands Pattedyr.

G. E. H. Barrett-Hamilton & J. L. Bonhote: On two subspecies of the Arctic Fox (Canis lagopus); Annals and Mag. of Nat. Hist., 7 ser., vol. I, 1898; p. 287—289. Søge at godtgjøre, at Fjeldræven paa Spitsbergen, Novaja Semlja og Island, deres Subspecies *Canis lagopus spitzbergenensis*, er mindre end den typiske Fjeldræv fra det europæisk-asiatiske Fastland, og at begge Former findes i Grønland; det sidste siges dog med nogen Usikkerhed.

E. Lønnberg: Om Ishafsfararnes „Trold-Sæl“; Öfvers. Kgl. Vetensk. Akad. Förhandl., 1898; p. 659—664. Handler om en lille ung *Phoca foetida*, hjembragt af Nathorst fra Drivisen mellem Spitsbergen og Grønland.

R. E. Peary: Northward over the „Great Ice“, vol. I & II, 1898. Indeholder Redegjørelse for Peary's Rejse i 1886 til Disko-Egnen og Indlandsisen ved Jakobshavn og for hans fire Rejser i 1891—97 til Egnen om Kap York og Inglefield-Bugt og derunder

hans to Vandringer over Indlandsisen Syd for Grønlands Nordkyst til Landets Nordøst-Hjørne ved Navy Cliff, i 1892 og 95. Nogle Oplysninger gives hist og her om de vigtigste Jagtdyr i det nordligste Grønland, især om Hvalros og Moskusoxe. Nogle Billeder af Bjørn, Hvalros, Moskusoxe, voxne og Kalve, Narhval o. a. gives.

Th. Southwell: The migration of the Right Whale (Balæna mysticetus); Natural Science, vol. XII, 1898; p. 397—414, pl. XII (Kort). Indeholder det nyeste og fuldstændigste Forsøg paa at udrede Nordhvalens Vandringer i Havene Øst og Vest for Grønland. I sine Undersøgelser har Southwell faaet væsenlig Hjelp fra Capt. David Gray og andre Hvalfangere. To Kort tjene til Oplysning om Forholdene.

H. Trautzsch: Die geogr. Verbreitung der Wirbeltiere in der Grönland- und Spitzbergensee, mit Berücksichtigung der Beobachtungen Nansen's; Biologisches Centralblatt, Bd. XVIII, 1898, Afsnittet Säugetiere, p. 315—335, 370—376. Handler om Pattedyrene paa Øerne og i Havet Øst for Grønland; selve Grønland nævnes kun flygtig. En Sammenstilling paa anden Haand, ikke meget kyndig. (I Oversigten over Sælerne er der stor Forvirring.)

M. Lindeman: Die gegenwärtige Eismeer-Fischerei und der Walfang; Abhandl. des deutschen Seefischerei-Vereins, Bd. IV, 1899. En omfattende Oversigt over de forskjellige Landes Udbytte af Sæl- og Hvalfangst. For Grønlands Vedkommende gives ikke andet end, hvad allerede var kjendt fra andre Kilder.

A. G. Nathorst: Den hvita polarvargens invandring till östra Grönland; Svenska Jägareförb. Nya Tidskr., XXXVII årg., 1899; p. 235—242. En Meddelelse om iagttagne Ulve paa den nordlige Del af Grønlands Østkyst i Sommeren 1899 og Udsigt over Artens Forekomst i Grønland.

P. L. Sclater: Exhibition of photographs of, and remarks on, two young Musk-oxen living in the Duke of Bedford's park at Woburn; Proceed. Zool. Soc. London for 1899; p. 985—986, fig. Meddeler et Billede af en ung Moskusoxe fanget af Nordmænd paa Clavering-Ø. (En Meddelelse om samme skal være given af Lydekker i „Knowledge", vol. XXIII, 1900; p. 137—139, fig.)

H. Deichmann: Fra Østgrønland; Dansk Jagttidende, 17de Aarg., 1900—1901; p. 142—144, 185—187; 18de Aarg., 1901; p. 4—6, 21—22. Skildrer Oplevelser paa Jagt efter Moskusoxer ved Scoresby-Sund i Sommeren 1900, paa Amdrup's Rejse.

W. Kobelt: Der Moschusochse; Bericht der Senckenbergischen

Naturforschenden Gesellschaft in Frankfurt am Main, 1900; p. 61—66, pl. VII. Indeholder nogle Ord om to Skind fra Øst-Grønland, hjembragte af norske Fangstmænd, og nogle dertil knyttede Ord om Artens Udbredelse og Historie.

W. Kükenthal: Die Wale der Arktis, i Römer & Schaudinn: Fauna Arctica, Bd. 1, Liefer. 2, 1900; p. 179—234. Giver i meget almindelige Træk en Udsigt over de nordiske Hvaler; deres Optræden ved selve Grønland nævnes kort, efter Forgjængeres Arbejder.

R. Lydekker: A new race of Musk-Ox; „Nature", vol. 63, 1900; p. 157 (7 Linier). Oplyser, at to Skind af Moskusoxer fra Øst-Grønland, udstillede hos en Handlende i London, have en hvidlig Plet paa Panden, hvorfor de menes at maatte være af en ny Race: „*Ovibos moschatus wardi*".

R. Lydekker: Exhibition of, and remarks upon, a mounted specimen of the Musk-Ox from East Greenland; Proceed. Zool. Soc. London for 1900; p. 832. Samme Indhold som i forannævnte Linier.

E. Lönnberg: On the soft anatomy of the Musk-Ox (Ovibos moschatus); Proceed. Zool. Soc. London for 1900; p. 142—167; og On the structure and anatomy of the Musk-Ox; ibd.; p. 686—718; i begge Afhandlinger mange Billeder. Giver Skildring af Moskusoxens Ydre, dens Indvolde og Hovedskal, efter Stof hjembragt fra Øst-Grønland, og søger at gjøre Rede for dens Slægtskabsforhold.

J. Madsen: Polarjagt, Moskusoxer og Bjørne; „Illustreret Tidende" for 21de Oktober 1900; p. 39—42, med flere Billeder. Skildrer Jagt-Oplevelser paa Amdrup's Rejse til Øst-Grønland i Sommeren 1900.

R. Müller: Sælhunde-Jagt i Grønland (ɔ: efter Ringsæler); Dansk Jagttidende, 17de Aarg., 1900; p. 21—27. Jagt paa Hvalrosser; ibd.; p. 40—44. Træk fra Jagten paa Klapmydser; ibd.; p. 67—69. Træk af Isbjørnens Liv i Grønland; ibd.; p. 86—88. Især Jagt-Oplevelser fra et mangeaarigt Ophold paa Grønlands Vestkyst; giver gode Oplysninger om Dyrenes Vaner, især for Hvalrossens og Bjørnens Vedkommende.

A. G. Nathorst: Om myskoxen och myskoxjagter på Ost-Grönland 1899; Svenska Jägareförb. Nya Tidskr., XXXVIII årg., 1900; p. 2—28, 3 pl., 1 Kort. Indeholder Skildring af Jagt-Oplevelser fra den nordlige Del af Grønlands Østkyst og Udsigt over Moskusoxens Udbredningsforhold.

A. G. Nathorst: Två Somrar i Norra Ishafvet, Bd. 1 og 2, 1900 (med Billeder). Skildrer, bl. a., et kort Besøg ved Drivisens Rand

mellem Spitsbergen og Grønland i Sommeren 1898 og en Rejse langs Grønlands Østkyst fra Shannon-Ø til Scoresby-Sund i Sommeren 1899 og nævner ved Lejlighed de Pattedyr, der iagttoges. Det vigtigste i denne Henseende er allerede meddelt i forudgaaende Arbejder af Nathorst (og er gjentaget i adskillige inden- og udenlandske Tidsskrifter). Nogle Oplysninger gives om Kolthoff's Iagttagelse af Ulv og Moskuxoxe i de samme Egne i 1900.

J. A. Allen: The Musk-Oxen of Arctic America and Greenland; Bull. Amer. Mus. Nat. Hist., vol. XIV, 1901; p. 69—86, pl. XII—XVII (med Billeder af hele Dyr, tildels efter Peary); i Texten Billeder af Hovedskaller og Hove. Indeholder et Forsøg paa at udmærke Moskusoxen fra Grinnell-Land og Grønland overfor *Ovibos moschatus* som egen Art under Navnet *Ovibos wardi* (Lydekker); for det Tilfælde, at det skulde vise sig muligt at skjelne mellem Moskusoxer fra Grinnell-Land og fra Grønland, gives Navnet *Ovibos pearyi* Allen til den fra Grinnell-Land.

L. Camerano: Ricerche intorno alle Renne delle Isole Spitzberghe; Memorie della R. Accad. d. Sc. di Torino, Classe di Sc. Fis. Mat. e Nat., tom. LI, 1901; p. 157—240, pl. I—III (med Billeder af Hovedskaller og Takker). Indeholder et Forsøg paa at udmærke Rensdyrene fra Spitsbergen som egen Art: *Rangifer spitzbergensis* Andersén. Til Sammenligning er ogsaa omtalt og afbildet en Hovedskal af et Rensdyr fra Grønlands Vestkyst, fra Holstenborg.

H. L. Ette: Isbjørnen og Jagten paa den; Dansk Jagttidende, 17de Aarg., 1901; p. 157—158. Meddeler nogle Iagttagelser fra Drivisen Øst for Grønland gjorte fra Sælfanger-Skibe.

H. L. Ette: Klapmytsen og dens Fangst; „Naturen", 25de Aarg., 1901; p. 119—122 (med 3 Billeder). Giver nogle Oplysninger om Fangsten af Blæresælen i Havet Øst for Grønland, tildels efter Oplevelser paa et Fangsttogt i Sommeren 1900.

G. Kolthoff: Till Spetsbergen och Nordöstra Grönland År 1900, Natur- och Djurlifsskildringar, 1901 (med Billeder). Skildrer især Jagt-Oplevelser i Drivisen udfor den nordlige Del af Grønlands Østkyst og iland paa Nordsiden af Kejser-Frantz-Josephs-Fjord og nordligere i Sommertiden.

R. Lydekker: Musk-ox and Bison at Woburn Abbey; „Nature", vol. 64, 1901; p. 63 (med Billede). Indeholder et Par Ord om den tidligere omtalte unge Moskusoxe i Fangenskab i England, stammende fra Øst-Grønland.

J. Madsen: Moskusoxen og det danske Klima; „Frem" for

17de Februar 1901 (med flere Billeder). Handler om en Moskusoxe-Kalv, der holdes i Fangenskab i Zoologisk Have i Kjøbenhavn; om dens Fangst paa Grønlands Østkyst meldes tildels det samme som i ovennævnte Afhandling af J. Madsen. (Indholdet af begge Afhandlinger findes gjengivet i Der Zoologische Garten, XLII Jahrg., 1901, p. 129—139, 161—169, pl., under Overskrift: Polarjagd auf Moschusochsen und Eisbären.)

F. Sordelli: I Buoi Muschiati del Museo di Milano; Atti della Società Italiana di scienze naturali, vol. XXXIX, 1901; p. 357—364, pl. 8. Indeholder en Omtale af to Skind af Moskusoxer, hjembragte af norske Fangstmænd fra Egnen N. for Scoresby-Sund, og nogle Ord om Artens Udbredelse og Historie.

Knud Poulsen's Optegnelser om Pattedyr iagttagne paa Grønlands Østkyst paa Rejsen med Amdrup i 1898—99, ved Angmagsalik og nordligere, have foreligget i Haandskrift, ligeledes Søren Jensen's zoologiske Dagbog fra Rejsen til Østkysten med Amdrup og Hartz i Sommeren 1900 og hans paa Grund af hans Død ufuldførte Afhandling om Pattedyr sete paa samme Rejse, især paa Sabine-Ø og ved Scoresby-Sund. I S. Jensen's Optegnelser findes desuden Meddelelser fra hans Rejsefælle H. Deichmann og Oplysninger om Pattedyrene ved Angmagsalik meddelte af Handelsbestyrer Johan Petersen. De samlede Iagttagelser fra de to Rejser ventes at ville udkomme i „Meddelelser om Grønland". (At S. Jensen har kunnet anføre Ord af nærværende Afhandling, har sin Grund i, at jeg havde laant ham Afsnit af mit saa godt som fuldførte Haandskrift.)

Hvad der i nærværende Afhandling siges om Pattedyrenes Udbredelse og øvrige Optræden i Grønland, er en Sammenstilling dels af, hvad andre allerede have oplyst paa Prent, dels af, hvad der fremgaar af Samlingerne i Kjøbenhavns Zoologiske Museum med tilhørende Breve og andre Optegnelser. Hvad her er sagt om Arternes Udseende, støtter sig paa et Gjennemsyn af de rige Samlinger af grønlandske Pattedyr i vort Museum, Samlinger, der for en stor Del skyldes den Iver og det Held, hvormed Reinhardt senior og Eschricht have søgt at faa grønlandske Embedsmænd til at virke for os. Blandt de mange, der fortjene Tak for den Hjelp, som de paa den ene eller den anden Maade have givet, maa især nævnes: Kolonibestyrer Ahrensen, Premierl. G. C. Amdrup, Kolonibestyrer Andersen, Kolonibestyrer Arntz, Kolonibestyrer Baumann, Kand. E. Bay (der forestod Indsamlingerne for Museet paa Ryder's Rejse

til Øst-Grønland i 1891—92), Kolonibestyrer Bistrup, Læge Bloch, Kolonibestyrer Bolbroe, Kolonibestyrer C. Brummerstedt (der bl. a. i 1891 har givet Museet en Del Optegnelser om Sæler ved Holstenborg, efter 14 Aars Iagttagelser), Kapt. D. Bruun (der har givet Museet de Knogler, som han havde udgravet i Affaldsdynger ved Ruinerne af Nordboernes Huse fra Middelalderen ved Julianehaab), Kolonibestyrer Ellberg, Kjøbmand Engholm, Inspektør Major Fasting, Inspektør E. Fencker, Kolonibestyrer K. V. Fleischer, den Kgl. Grønlandske Handel, Commissionen for Ledelsen af de geologiske og geografiske Undersøgelser i Grønland, Kolonibestyrer Hansen, Læge S. Hansen, Inspektør Heilman, Læge O. Helms (der har givet Museet sine Optegnelser om Pattedyr ved Ivigtut og Arsuk, mest efter Iagttagelser i 1890—93), Inspektør Kapt.-Lieut. C. Holbøll (der har tilvejebragt store Samlinger for Museerne i Kjøbenhavn, især af Vigtighed for Hvalernes Vedkommende, og som desuden i Breve til Reinhardt sen. og Eschricht har givet mange Oplysninger), Kand. Th. Holm, Kolonibestyrer Høyer, Kapt. J. A. D. Jensen, Mag. sc. S. Jensen (der forestod Indsamlingerne paa Amdrup's Rejse til Østkysten i 1900), Pastor Jørgensen (der bl. a. har givet Museet sine omhyggelig førte Dagbøger fra sit Ophold i Syd-Grønland i 1840 og 41), Kolonibestyrer O. V. Kielsen, Assistent O. Kielsen, Inspektør Krarup Smith, Assistent Kreutzmann, Mag. sc. Chr. Kruuse, Kolonibestyrer Lytzen, Pastor Mielcke, Kolonibestyrer Monrad, Pastor Mossin, Direktør Justitsraad Motzfeldt, Kolonibestyrer R. Müller, Kolonibestyrer Møldrup, Læge E. Mønster, Kolonibestyrer Mørch, Direktør Etatsraad Olrik, Kolonibestyrer Olsen, Distriktslæge Pfaff (fra hvem der bl. a. i Museet haves nogle haandskrevne Optegnelser), Mag. sc. M. P. Porsild, Læge Knud Poulsen (der forestod Indsamlingerne paa Amdrup's Rejse til Østkysten i 1899), Greve Raben, Direktør Dr. phil. H. Rink, Pastor Rossing, Kolonibestyrer Distrikslæge Ch. N. Rudolph, Inspektør Ryberg, Kapt. C. H. Ryder, Dr. phil. K. J. V. Steenstrup, Kand. Søltoft, Pastor P. M. Sørensen, Adjunkt M. Traustedt, Botanikeren Dr. J. Vahl (der har samlet for Museet baade paa Vest- og Østkyst, hvor han rejste sammen med Graah; Breve og Dagbøger fra hans Rejser findes i Zoologisk Museum og i Botanisk Bibliothek), Admiral C. F. Wandel, Kjøbmand Winding, Kolonibestyrer Wolff, Kolonibestyrer Zimmer.

Grønlands ægte Land-Pattedyr ere kun faa, endnu færre end de ægte Land-Fugle; kun 7 af de 30 Arter Pattedyr, der kjendes fra Grønland, ere bundne til det faste Land. Land-Pattedyrene ere tvungne til at blive i Landet Aaret rundt; de maa kunne finde sig tilrette med Landets tarvelige Vilkaar ogsaa under de værste Forhold; for at kunne leve i Landet maa de have lignende Evner som den lille Kreds af overvintrende Land-Fugle. Men Land-Pattedyrenes Fåatallighed har ikke alene sin Grund i Landets slette Vilkaar for deres Tilværelse; Landets Beliggenhed og Historie have for deres Vedkommende haft langt større Indflydelse end for Fuglenes. At Grønland i Tertiærtiden har haft en anselig Fauna af Land-Pattedyr saa vel som af Fugle, maa regnes for saa godt som sikkert; at Istiden har udryddet baade Land-Pattedyr og Fugle, er ligeledes saa godt som vist. Efter Istiden have Fuglene kunnet indvandre i Landet fra alle Sider; men for de ægte Land-Pattedyr har der kun været en enkelt nogenlunde tilgængelig Vej, kun førende til Grønlands Nordkyst; paa alle andre Sider har det brede Hav skilt Grønland fra de omgivende Lande. De Land-Pattedyr, der nu findes i Grønland, ere en lille Række af de mest udholdende circumpolare Arter, sikkert mere eller mindre omformede Efterkommere af en tertiær circumpolar Fauna, der under Istiden have fundet Tilhold i sydligere Lande, efter Istiden igjen ere vandrede mod Nord og have naaet Grønland fra Nord gjennem det arktiske Nord-Amerika. Af Grønlands syv ægte Land-Pattedyr ere de fire, en Gnaver, to Rovdyr og en Drøvtygger: Halsbaand-Lemming, Ulv, Lækat og Moskusoxe, bundne til Landets

nordligste Egne, til Nordkysten og den nordlige Del af Østkysten, og kun de tre, en Gnaver, et Rovdyr og en Drøtygger: Snehare, Fjeldræv og Rensdyr, have bredt sig langs alle Kysterne. Der er ingen Tvivl om, at det forholdsvis frodige Syd-Grønland maatte kunne huse flere Arter ægte Land-Pattedyr, end det gjør; men Vejen dertil gaar over Nord-Grønland. For alle de grønlandske Land-Pattedyrs Vedkommende er det vel en Mulighed, at de af og til kunne føres afsted paa Drivis; oftest sker det vel for Fjeldrævens; men for Land-Pattedyrs Indvandring i Grønland har Drivisen neppe haft noget at sige; dertil ere Afstandene mellem Grønland og Landene mod Syd, Øst og Vest for store, og dertil have Strømmene i Havet, i hvert Fald i Nutiden, en altfor uheldig Retning.

Et enkelt af Grønlands Pattedyr, Isbjørnen, er vel væsenlig bygget som Land-Pattedyr, men er dog nærmest knyttet til Havet. For den har der været fri Adgang til Landet fra alle Sider; hvor blot Havet har været tilstrækkelig isfyldt, har den kunnet vandre frit, saa hjemme føler den sig paa Hav-Isen; maaske den endogsaa Istiden igjennem har opholdt sig ved Grønland eller i dets nærmeste Omgivelser.

Ligesom Søfuglene udgjøre den langt overvejende Del af Grønlands faste Fugleverden, ere Hav-Pattedyrene de fleste blandt Grønlands Pattedyr; 22 af Grønlands 30 Pattedyr-Arter høre hjemme i Havet. For Atlanterhavets Pattedyr har Vejen op langs Grønlands Kyster efter Istiden, maaske ogsaa under Istiden, staaet frit aaben, undtagen hvor altfor udstrakte Ismarker have spærret den, og Adgang fra andre Sider har heller ikke helt været lukket; af Kulden have de ikke haft meget at frygte, skjærmede som de ere imod Luften, beskyttede af det forholdsvis lune Hav; og paa Føde har der ikke været Mangel. De fleste af de nordatlantiske Sæler og Hvaler, der næsten alle tillige ere nordpacifiske, ere da ogsaa fundne i Farvandene om Grønland, nogle af dem kun som mere tilfældige Gjæster, men ikke faa som hjemmehørende ogsaa dér. I hvilket Forhold de

staa til Istiden, er ikke let at se; maaske de Arter af Hav-Pattedyr, der vise Forkjærlighed for de højnordiske Have, skylde Istiden deres Fremkomst.

For Grønlands Land-Pattedyr gjelder det samme som for de overvintrende Land-Fugle: de høre til de allerhøjest udviklede blandt deres Slægtninge, og de fleste af dem bære tydeligt Præg af at leve i kolde Lande.

Sneharen (*Lepus variabilis* var. *glacialis*) hører vel i Egenskab af Hare til Gnavernes oprindeligste Familie, hvis Medlemmer ikke nær have naaet den Færdighed i at gnave, som alle andre Gnavere have naaet, hvis Fortænder og Tyggemuskler derfor have langt oprindeligere Præg end hos andre, og hvis Tandsæt og Hovedskal følgelig heller ikke ere saa stærkt omformede som hos andre; men dens Slægt er en af de højeste, som Familien har frembragt; af de mange Slægter, der sikkert maa have hørt til Familien, er den, foruden Pibeharens Slægt, den eneste, der har holdt sig til Nutiden, og det tilmed i blomstrende Stand, med mange Arter spredte over det meste af Jorden. Hvad der har givet Harens Slægt Kraft til at blomstre endnu, skjønt den i visse Retninger staar saa langt tilbage for andre Gnavere, er dens høje Tillempning til at kunne leve af Føde, som de fleste andre forsmaa, dens usædvanlige Evne til at løbe og dens særlig højt udviklede Syn og Hørelse, alt Egenskaber, som den vist har faaet ved at leve i Stepper eller Ørkener, hvor Slægtens fleste Arter høre hjemme. Den er istand til at leve af de vanskeligst fordøjelige Plante-Dele som Græs og Bark; dens Kindtænder have ved den stærke Øvelse i Tygning faaet høje Kroner, der stadig voxe; dens Tyggemuskler ere blevne usædvanlig stærke og frembringe ejendommelige Mærker paa Hovedskallen; Mave og Tarm ere særlig omformede.

Ved Øvelse i Løb ere baade Lemmer og Krop blevne højst ejendommelige i Bygning. Store Øjne, der trykke og forme deres Omgivelser, og store, bevægelige ydre Øren med lang benet Øregang, o. s. v., ere Følger af Øvelse af Syn og Hørelse. Blandt de Arter, der have drevet Slægtens Ejendommeligheder til højeste Fuldkommenhed, ere netop Sneharen og dens nærmeste Slægtninge. Til Forskjel fra den Art, der maaske staar den allernærmest, *Lepus europæus*, har Sneharen faaet et Par Egenskaber, der vist ere Følger af dens Liv i de koldeste og ødeste Egne: Dens ydre Øre er lidt kortere, vel neppe fordi den har mindre Brug for god Hørelse, men fordi Kulden hindrer den frie Brug af det ydre Øre; det rejses og udfoldes vel mindre ofte, holdes vel mere i Ro tiltrykt til Hovedet for ikke at fryse, som hos andre højnordiske Pattedyr, der gjennemgaaende have mindre Øren end deres nærmeste sydligere Slægtninge. Dens Øje synes til Gjengjeld at være endnu større, saa at det løfter Pandebenets *Processus supraorbitalis* endnu mere ivejret. Fortænderne har den kun sjelden Lejlighed til at bruge til egenlig Gnavning af Bark o. s. v.; nærmest bruges de kun som Niptænger til at afnippe Smaakviste og Blade; de ere derfor blevne spinklere, men ejendommelig rettede fremad, mere udstaaende af Munden og længere, med Grunden skydende sig længere tilbage i Kjæberne, for de øvre Fortænders Vedkommende helt ind i Overkjæbebenet. Dens Kindtænder ere endnu lidt højere, i Overkjæben skydende deres Grund endnu højere op mod Øjehulens Bund. Dens Haarklædning er endnu tættere, som hos andre Polardyr, og Farven er kun hos Ungen omtrent den sædvanlige graa; den voxne har, i Grønland, Polardyrenes almindelige hvide Farve. I Livs-Vilkaar ere Sneharen og Fjeldrypen mærkelig overensstemmende.

Halsbaand-Lemmingen (*Myodes torqvatus*) hører allerede som Medlem af Musenes Familie til de højeste Gnavere, til dem, der have naaet den største Færdighed i at gnave, og hvis Tandsæt,

Tyggemuskler og Hovedskal ere stærkt omformede derefter. Indenfor Musenes Familie hører den vel til Cricetinerne, der i Formen og Stillingen af Kindtændernes Knolde ikke ere saa afvigende fra de oprindelige Forhold, som andre Mus ere det; men blandt Cricetiner hører den til Markmusenes meget højtstaaende Gruppe, og blandt Markmus hører den til den allerhøjeste Slægt. Overfor deres mere oprindelige Slægtninge blandt Cricetiner udmærke Markmusene sig ved, ligesom Harerne, at have vænnet sig til vanskelig fordøjelig Føde, som Blade og Bark, og ved, i Modsætning til Harerne, at opgive Evnen til Springen og hurtig Løben og vænne sig til et mere jordbundet, halvt underjordisk Liv. Deres Fortænder ere blevne mere skikkede til at skrælle Bark eller afklippe Blade end til at gnave i haardskallede Frugter; de ere blevne bredere, med bredere Skjære-Eg. Kindtændernes Kroner voxe højt ivejret, afslutte ikke Væxten og udvide sig ogsaa i andre Retninger. De Dele af Tyggemusklerne, der særlig tjene til at føre Underkjæben saaledes, at de nedre Kindtænder skures mod de øvre, tiltage i Styrke. Kindtændernes Størrelse og Tyggemusklernes Styrke frembringe en ejendommelig Fasthed i Hovedskallens Bygning. De nedre Kindtænders Gruber optage og udvide Underkjæbens Krop. De øvre Kindtænders Gruber hvælve sig op i Bunden af Øjehulen og inde i Hjernekassen i Bunden af *Fissura orbitalis* udenfor Stammen af 2den Gren af *Nervus trigeminus*, som presses ind mod Siden af Kilebenskroppene, der give efter for Trykket, delvis opløses og blive ganske smalle. En stærk Sene i Tindingmusklens forreste Del bag Øjehulen afsætter en stærk Ben-Kam paa Tindinggrubens Væg, og Musklen skyder hele Øjet fremad og presser det mod Øjehulens Forvæg, der giver noget efter for Trykket og helder fremefter. Kindmusklen under Øjehulens Bund løfter Øjet ivejret, saa at det skydes op over Pandens oprindelige Øjehule-Rand. Tyggemusklernes Tryk tilsammen hemmer Øjets Udvikling. O. s. v. En gjennemgribende Forskjel, ganske særlig i Hovedskallen, saa

godt som i hver eneste Knogle, er der mellem de højeste Markmus og de oprindeligere Cricetiner; men mange Led af en jevn Overgangs-Række kjender man. Allermest udprægede i de fleste Retninger ere Markmusenes Ejendommeligheder hos Lemming-Slægten, *Myodes*, og indenfor Slægten er *Myodes torqvatus* den Art, der er naaet højest, ligesom det er den, der er vandret længst mod Nord. I visse Henseender er den uddannet i lignende Retning som dens nære Slægtning den ligeledes højnordiske *Myodes lemmus*, men paa noget anden Maade; saaledes ere dens Kindtænder stærkt udvidede, men i Længden, ikke i Breden som hos *Myodes lemmus*. I de fleste andre Henseender er den uddannet paa samme Maade som *M. lemmus*, men tildels naaet videre, og da særlig i Egenskaber, som den har faaet som højnordisk Art: den har faaet en lignende tyk Haarklædning, der ogsaa indhyller Haand og Fod; men Farven er lysere; den har ved ofte at maatte grave i frossen Jord og Is faaet uhyre Negle, endnu større end hos *M. lemmus*, og selve Fingerspidserne blive klædte med haard Hud; Kulden hindrer den frie Brug af det ydre Øre, og det er vantrevet, endnu mere end hos *M. lemmus*, nær ved at forsvinde. Mod Kulden er den beskyttet af sin Klædning; den Føde, som den kan nøjes med, kan den let finde ogsaa i Grønland; om Vinteren kan den under Sneen grave sig Adgang til den.

Fjeldræven (*Canis lagopus*) hører som Medlem af Hundenes Gruppe til de øverste Rovdyr, til de Rovdyr, der fremfor alle andre ere særlig uddannede som Løbere og dog tilstrækkelig alsidig udviklede til at kunne finde sig tilrette i mange Forhold. Evnen til hurtig at komme vidt omkring og til at leve af yderst forskjelligartet Føde, baade af Planter og af Dyr, baade af Aadsler og af levende Bytte, en fortrinlig Lugtesands, der hjelper til at finde Føden, og en god Forstand ere især de Egenskaber, der gjøre Hunde-Typen skikket til at leve omtrent allevegne paa Jorden. Overfor sine nærstaaende sydligere Slægtninge har Fjeldræven kun faaet meget lidt af særlig

Udrustning for højnordiske Forhold, ikke stort mere end en tættere Haarklædning, der ogsaa dækker Haandens og Fodens Underside, og oftest hvid Farve; Øret er, som hos flere andre Polardyr, blevet forholdsvis lille.

Ulven (*Canis lupus*) har i Hovedsagen de samme Egenskaber som Ræven; men som et stort Dyr har den vanskeligere ved at finde Føde i et saa fattigt Land som Grønland; den findes der ogsaa kun meget faatallig eller kommer der kun som Gjæst, vel især paa Jagt efter Rensdyr. Nogen særlig Udrustning til højnordiske Forhold har den ikke; længst mod Nord i dens store Udbredningskreds har den dog Tilbøjelighed til at faa Polardyrenes hvide Farve.

Lækatten (*Mustela erminea*) er et af Maar-Familiens allerøverste Medlemmer. Dens Slægt er ganske særlig udformet til at forfølge smaa Gnavere i deres underjordiske Gange, og indenfor sin Slægt er den blandt de Arter, der have en usædvanlig Forstand, en ualmindelig stor Hjerne, der paa flere Maader indvirker paa Hovedskallens Form. Slægten har spredt sig vidt over Jorden, istand som den er til at leve næsten allevegne ligesom Smaagnaverne. Lækatten selv lever i samme Skikkelse som i Grønland ogsaa i meget sydligere Egne. Til Grønland er den lokket af Halsbaand-Lemmingen.

Rensdyret (*Rangifer tarandus*) er et af de øverste Led af de amerikanske Hjortes Gruppe, en højnordisk Art. Fødderne ere bedre end andre Hjortes Fødder blevne skikkede til at træde paa Sne uden at synke igjennem: Klovene ere usædvanlig brede, og Tærne kunne spredes vidt; Tærnes Ledforbindelser med Mellemfoden ere ganske ejendommelige, helt afvigende fra Forholdene hos andre Hjorte, og Mellemhaand og Mellemfod ere ogsaa i andre Retninger højst usædvanlige. Den tætte Haarklædning, der ogsaa strækker sig helt ud over Mulen, og den lyse Farve, ere Egenheder, som Rensdyret har fælles med flere andre højnordiske Dyr. Grønlands Plantevæxt er rig nok til at give Rensdyret Føden; finder det ikke tilstrækkeligt paa

ét Sted, kan det vandre; dækker Sneen Planterne, kan det som oftest med Klovene skrabe sig Adgang til dem.

Moskusoxen (*Ovibos moschatus*) er et af de øverste Medlemmer af Oxernes Familie, en af Spidserne af Bovidernes mangegrenede Stamtræ, en højnordisk Art. Et af Tegnene paa dens høje Stilling er den ganske ejendommelige Maade, hvorpaa Pandebenet under Paavirkning af Hornene har udvidet sig nedefter paa Hjernekassens Side og trængt Issebenet tilbage. Kort ydre Øre og en uhyre Haarklædning ere Egenskaber, som den har faaet under Kuldens Paavirkning; maaske det ogsaa er Kulden, der er Skyld i, at Halen er svunden bort. Den er, som Bovide, bedre end Rensdyret udrustet til at æde Plantedele, der ere vanskelige at tygge; i Livsvilkaar er den ellers i Grønland stillet ikke meget anderledes end Rensdyret.

Isbjørnen (*Ursus maritimus*) er som Bjørn et af de øverste Skud paa en af de mange Grene, hvori Rovdyrenes Orden har delt sig, udmærket ved Styrke og Smidighed, tilstrækkelig alsidig til at kunne klare sig i mange forskjellige Forhold, ikke kræsen i Valget af Føden. I Bygning er der kun meget lidt, der udmærker Isbjørnen som højnordisk Art fremfor dens sydligere Slægtninge: den har Polardyrenes korte ydre Øre, deres tætte Haarklædning og hvide Farve. Hvad der mest giver den Evne til at leve i Grønland Aaret rundt, er dens Dygtighed til at fange Sæler paa Isen. At den mindre end de fleste andre Bjørne er vant til at leve af Planteføde, viser sig i dens forholdsvis svage Kindtænder.

Grønlands Hav-Pattedyr ere tilsyneladende neppe nok særlig udrustede for højnordiske Forhold. Af de sex Arter Sæler, der leve ved Grønland, er der fire, Hvalros, Remmesæl, Svartside og Blæresæl, der næsten udelukkende ere højnordiske Arter, mere eller mindre knyttede til Isen, og blandt de 16 Arter Hvaler, der kjendes fra Havene om Grønland, er der tre, Nordhval, Hvidfisk og Narhval, der særlig føle sig hjemme i højnordiske Egne og helst holde sig nær Isen; end ikke disse

Arter synes at have faaet noget fremtrædende højnordisk Præg. Men alle Grønlands Hav-Pattedyr ere dog blandt de ypperste i deres Kredse.

Hvalrossen (*Trichechus rosmarus*) er vel af alle Nutidens Sæler den, der i væsenlige Træk af sin Bygning har beholdt mest af Ligheden med Sælernes Forfædre blandt Land-Rovdyr; dens Lemmer ere noget mindre omformede til Brug i Vandet, end de ere det hos de andre; o. s. v.; den er den eneste efterlevende af en Gruppe Sæler, der ellers er fortrængt, erstattet af Efterkommere, der ere dygtigere udrustede til Svømning og til i det hele at færdes i Vandet, hvis Øjne ere blevne store som hos Natdyr, vel fordi de stræbe at se klart i Halvmørket under Vand, o. s. v. Grunden til, at Hvalrossen har kunnet hævde Pladsen, er sikkert, at den har øvet sig i at finde en Føde, der er ret utilgængelig, og som den derfor har næsten for sig selv alene: Muslinger, der leve nedgravede i Havbunden; derefter er den omformet; de øvre Hjørnetænder, der ere det Redskab, hvormed den oproder Havbunden, ere voxede uhyre, og deres Vext har medført en lang Række Omdannelser i dens Hovedskal. Hvor Isen ligger, holder den sig især til Is-Randen; men den er ikke nødt til at vige helt for Isen; naar Isen dækker dens Foderplads, kan den bryde den itu ved at støde imod den nedenfra.

Til Sælernes øverste Gruppe, Phociderne, hører Remmesælen (*Erignathus barbatus*); men den er blandt de oprindeligste Phocider, med Haand og Fod mindre omformede til Svømme-Redskaber end hos de andre. Ligesom Hvalrossen har den, skjønt mindre udelukkende, vænnet sig til en egen Slags Føde, en Føde, der ringeagtes af de andre Sæler: Skaldyr paa Havbunden, som den synes at opkradse med sine ualmindelig stærke Kløer. Ligesom Hvalrossen kan den skaffe sig Aabninger i Isen, hvad ogsaa andre Sæler kunne, naar de ikke foretrække at følge Is-Randen.

En af de allerbedste Svømmere blandt Phocider er Svart-

siden (*Phoca groenlandica*), ogsaa en af de mest vandrende Arter, følgende med Drivis, ofte langt fra Land, øvet i at fange fritsvømmende Krebsdyr og Fiske.

Fuldt saa god en Svømmer som Svartsiden, ogsaa meget vandrende og følgende Drivis, er Blæresælen (*Cystophora cristata*), en af de Sæler, der i Bygning ere allermest tillempede som Havdyr.

De to andre grønlandske Sæler, Spettet Sæl og Ringsæl (*Phoca vitulina*, *Ph. foetida*) høre ogsaa begge til de øverste Phocider. Begge ere forholdsvis jevnt alsidig udviklede. De holde sig mest til Kysterne. Ringsælen, der har en ualmindelig Færdighed i at kradse sig Huller igjennem Isen, er den, der gaar længst mod Nord.

Nordhvalen (*Balæna mysticetus*) hører vel til den oprindeligste af Hvalernes to Hovedafdelinger; den hører til de Hvaler, der endnu i Næsens Form have beholdt meget af Ligheden med Hvalernes Forfædre blandt Landdyr i Modsætning til dem, der have faaet Ansigtet helt omformet efter det stærke Tryk, som Vandet øver mod Snude og Pande, naar Hvalen hurtig svømmer frem. Den har ogsaa i Forhold til nære Slægtninge i visse andre Retninger beholdt mere af Ligheden med Stamfædrene, saaledes i Form af Haand og af Bækken. Men blandt de Hvaler, der have vænnet sig til at leve af forholdsvis smaa Dyr, som de lade strømme ind i Gabet sammen med Vandet, er Nordhvalen den, der er naaet til største Fuldkommenhed i de Omdannelser, som denne Vane fører med sig. Det indstrømmende Vand har udspilet Gabet i en Grad som hos ingen anden; Overkjæbe- og Underkjæbeben ere indskrænkede til at være en Slags tynde Spanter, Stivere i Væggene af det sækformede Gab; Ganens Hornpapiller, som ere bragte til særlig Vækst ved Vandets Paavirkning, ere voxede til Barder længere end hos nogen anden. Det er Nordhvalens Vane at leve af smaa Krebsdyr, der jo maa tages i stor Mængde for at kunne give tilstrækkelig Næring; det er denne Vane, der har gjort det

nødvendigt for den at lade de store Vandmasser strømme ind i Gabet. Maaske den kun i de kolde Have har kunnet finde de Sværme af Krebsdyr, som den trænger til, og for saa vidt bærer den jo Præg af sit højnordiske Hjem.

Hvidfisken (*Delphinapterus leucas*) er en jevnt alsidig udviklet Delfin; den hører altsaa til en af Hvalernes øverste Grupper. Den er blandt de hurtige Svømmere, der have Næse og Pande omformede af Vandets Tryk: Bindevævet foran Næseaabningen er under Paavirkning af Vandets Modstand voxet op til en stor fedtholdig Pude, en Slags Stødpude, der trænger Næsegangen bagtil og selv lægger sig hen over Hovedskallens Ansigt, som den, i Forening med de store Næsemuskler, trykker fladt og paa andre Maader former. Den er blandt de Delfiner, hos hvem Stødpuden er størst og Hovedskallen mest omformet. Dens helt hvide Farve er maaske en Følge af dens Liv i de nordligste Egne. Fiske især ere dens Føde; ved Grønland skal det særlig være Stimer af Torskefiske, den forfølger.

Narhvalen (*Monodon monoceros*) er en nær Slægtning af Hvidfisken, i en enkelt Henseende dog naaet til et højere Trin: Tænderne, der hos Hvidfisken som hos de fleste Delfiner ere smaa og svage, fordi der ikke gjøres stor Brug af dem, ere helt vantrevne med Undtagelse af den forreste Tand i Hannens ene Overkjæbe, der er voxet ud til en mægtig Stødtand. Hvorfor denne Tand har faaet denne Udvikling, har man endnu ikke udfundet; siden den mangler hos Hunnen, kan den neppe have stor Betydning for Dyrets Liv; maaske er den kun at regne for en Slags Tegn paa overflødig Kraft ligesom forskjellige Prydelser hos Hannerne af saa mange andre Pattedyr. Flyndere, som den jo ved Grønland kan faa i Overflod, skulle være noget af dens bedste Føde; umuligt er det vel ikke, at det er sandt, hvad man har sagt, at Stødtanden bruges til at jage Flynderne op fra Havbunden; Narhvalerne pleje jo at gaa i Flok; Hannernes Gjerning vil da ogsaa være til Gavn for Hunnerne.

Narhvalen har ikke den hvide Farve; men med Aarene bliver den dog hvidbroget.

De andre grønlandske Hvaler ere kun Gjæster ved Grønland, kommende aarlig om Sommeren eller kun mere tilfældig.

Nordkaperen (*Balæna australis*) staar nær ved Nordhvalen, men paa et noget lavere Trin. Ved Grønland er den kun set en sjelden Gang.

Vaagehval, Rørhval og Blaahval (*Balænoptera rostrata*, *B. musculus*, *B. gigas*), tre indbyrdes nærstaaende Arter, fjernere Slægtninge af Nordhvalen, ere i Gabets Omdannelse til Øse indrettede paa noget anden Maade end Nordhvalen; Overkjæbebenet er ikke buet ivejret af det indstrømmende Vand og beholder Breden i Forhold til Gabet, Barderne ere korte; Mundhulens Bund derimod er forholdsvis stærkt udvidet, Strubens Hud lagt i Længdefolder. Alt i alt ere de vel ikke i Mundens Omdannelse naaede saa vidt som Nordhvalen; til Gjengjeld ere de bedre indrettede til Svømning, med meget længere og stærkere Hale, med mere omformede Hænder, vistnok de bedste Svømmere blandt Bardehvaler. Stimer af Smaafiske, som Sild og smaa Torsk, er det især, de lade strømme ind i Gabet; Blaahvalen skal dog foretrække smaa Krebsdyr.

Pukkelhvalen (*Megaptera boops*) er Spidsen af igjen en anden Gren af Bardehvalernes Gruppe, nærmest sluttende sig til Vaagehval o. s. v., men særlig udmærket ved sine stærkt omformede, ualmindelig lange Hænder, fremkomne ved en eller anden ejendommelig, men endnu ikke ret opklaret Brug. Ogsaa den finder Føden i de grønlandske Stimer af Smaafiske.

Prodelphinus euphrosyne, Hvidskjæving, Hvidnæse og Marsvin (*Lagenorhynchus acutus*, *L. albirostris*, *Phocæna communis*) ere Delfiner, der i Bygning slutte sig nær til Hvidfisken; men især i Ansigtets Bygning ere de noget oprindeligere. Marsvinet er vistnok den eneste Art af dem, der kan siges at høre hjemme ogsaa ved Grønland, om end dets vigtigste Tilholdssteder ligge længere mod Syd, ligesom for de andres Vedkom-

mende. Ved Grønland ere de og Hvidfisken stillede under nogenlunde samme Vilkaar.

Spækhuggeren (*Orca gladiator*) er blandt Delfiner en af de faa, der have gjenoptaget Brugen af Tandsættet og uddannet det til et kraftigt Bide-Redskab; af alle Delfiner er det den, der har faaet Tandsættet stærkest omformet til et Vaaben; det tjener den ikke alene til at fange og dræbe de Sæler og mindre Delfiner, hvoraf den maaske oftest lever, men ogsaa til at sønderflænge Hud og Spæk af de store Bardehvaler. Blandt alle Hvaler er det den, der har den højeste Rygfinne, med Alderen voxende ud til et «Sværd»; der siges om den, at den skal bruge Rygfinnen til at feje Sæler ned fra Randene af Isflager. Sin Føde finder den fuldt saa vel i Havene om Grønland som i nogen anden Egn.

Grindehvalen (*Globiceps melas*) er ogsaa en af de højeste Delfiner, i mange Henseender mindende om Hvidfisken. Et af Tegnene paa dens særlig høje Udvikling er dens lange smalle Hænder, der minde lidt om Pukkelhvalens. Blæksprutter og Fiske, hvad der skal være dens Føde, finder den ogsaa ved Grønland.

Døglingen (*Hyperoodon rostratus*) hører til en egen Afdeling af Tandhvalerne, udmærket blandt andet ved, at Ansigtet endnu mere end hos de andre er omformet af Vandets Tryk; Stødpuden og Næsemusklerne brede sig endnu mere ud over Hjernekassen og forme hele dens Overside som deres Leje; Bagranden af den Grube, som de danne sig, optaarnes til høje Kamme. Den snevrere Gruppe, hvortil Døglingen hører, er tillige udmærket ved, at selve Snuden paa forskjellig Maade er yderligere paavirket af Vandets Modstand: de forreste af Ansigtets Knogler faa en ualmindelig Haardhed og smelte mere sammen end sædvanlig, eller de faa pukkelformet opstaaende Udvæxter, o. s. v. Ualmindelig gode Svømmere ere Døglingen og dens nærmeste Slægtninge; de usædvanlig kraftfulde Ryg- og Halemuskler have i Skelettet givet sig Udtryk

blandt andet i Hvirvelradens høje Torntappe. Øverst i sin Gruppe staar Døglingen selv i flere Henseender, især i Uddannelsen af forholdsvis mægtige pukkelformede Udvækster paa Overkjæbebenenes Overside. Føden, der overvejende skal være Blæksprutter, finder den ogsaa ved Grønland.

Kaskelotten (*Physeter macrocephalus*), en af Døglingens fjernere Slægtninge, er vel i en og anden Henseende forholdsvis oprindelig; den har veludviklede, sædvanlig formede Tænder i Underkjæben, medens Tandsættet hos dens Paarørende er endnu mere vanslægtet; o. s. v. Men ligesom den i Størrelse overgaar alle andre Tandhvaler og vel med større Magt end nogen anden maa skyde gjennem Vandet, er det den, hvis Hovedskal i højeste Maal bærer Præg af at være omformet af Vandets Tryk. Stødpuden er voxet op til en uhyre Størrelse, og Hovedskallen, især Ansigtet, er voxet i tilsvarende Grad for at kunne bære den; Bagranden af sit Leje har den taarnet op over Hjernekassen til en enestaaende Højde, og selve Hjernen har den trykket dybt ned, under dens oprindelige Plads i Forhold til Rygmarven. Hajer og store Blæksprutter skal Kaskelotten æde; den finder Føden ogsaa ved Grønland. — Nordhval og Kaskelot, i visse Retninger de højeste Former, som Bardehvaler og Tandhvaler have frembragt, synes begge at være komne saa højt, at der er Fare for deres Liv; Nordhvalen vil have ondt ved at hindre Vandet i at udspile dens Gab mere og mere; Kaskelotten vil neppe kunne hindre Vandet i at bringe større og større Vext i dens Stødpude; begge er stærkt udsatte for, at Vandet skal tvinge deres Ansigt til at voxe uden Forhold til Hjerne og Krop. Af de Hvaler, der ere fundne ved Grønland, er det dem, der synes snarest at skulle uddø, selv om der ikke blev arbejdet paa at udrydde dem.

Paa Spørgsmaalet, om Grønland i dyregeografisk Henseende slutter sig nærmest til den gamle Verden eller til Amerika, give Pattedyrene saa godt som ikke Svar.

Alle Grønlands Arter af Land-Pattedyr ere jo, eller have været, circumpolare, og de fleste af dem have nære Slægtninge blandt Tertiærtidens Dyr i begge Verdensdele; om de ere opstaaede i den ene eller den anden Verdensdel eller i et fælles Omraade for begge, er derfor umuligt at sige. Om Slægterne *Myodes*, *Canis*, *Ursus* og *Mustela* tør det derimod nok siges, at der er størst Sandsynlighed for, at de have deres Oprindelse i den Gamle Verden; dels synes deres Stamtræ her at kunne føres længst tilbage i Tiden, dels have de endnu her deres fleste lavere Slægtninge. Om *Ovibos* tør det siges som næsten afgjort, at den stammer fra den Gamle Verden, hvor dens Slægtninge altid have haft deres Hovedhjem, medens kun ganske enkelte Bovider af og til ere naaede til Amerika; vel lever *Ovibos* i Nutiden kun i Nord-Amerika, foruden i Grønland; men den har omkring Istiden levet i den nordlige Del af den Gamle Verden i hele dens Udstrækning fra Vest til Øst. *Rangifer* er til Gjengjeld allersnarest af amerikansk Rod; den synes at være et af de øverste Medlemmer af de amerikanske Hjortes Gruppe, der rigtignok stammer fra den Gamle Verdens Hjorte. I Land-Pattedyrenes Slægtskabsforhold kan der altsaa maaske spores større Tilslutning til den Gamle Verden end til Amerika. Men forsaavidt Grønlands Land-Pattedyr, eller de fleste af dem, ere indvandrede til Grønland fra Nord-Amerika, slutte de sig jo afgjort til Amerikas Dyreverden.

De allerfleste af Grønlands Hav-Pattedyr ere circumpolare eller findes baade i Atlanterhavet og i det Stille Hav; kun *Cystophora cristata*, maaske *Hyperoodon rostratus* og vist *Lagenorhynchus acutus* og *L. albirostris* ere udelukkende atlantiske. Endnu mindre end for Land-Pattedyrene er det muligt for Hav-Pattedyrenes Vedkommende at sige, hvor de have deres Oprindelse; deres tidligere Historie er endnu mere ukjendt.

Men man tager vist ikke fejl, naar man tror, at de til Grønlands Kyster efter Istiden ere komne fra Atlanterhavet; vist intet stammer fra det Stille Hav. Vel er *Trichechus rosmarus* den eneste Otariide, der findes i det nordlige Atlanterhav; Familiens Medlemmer høre ellers hjemme i den sydligste Del af Atlanterhavet og i det Stille Hav baade mod Syd og Nord. Man kunde derfor falde paa den Tanke, at Hvalrossen var opstaaet af Otariider i det nordlige Stille Hav og derfra var vandret Nord om Asien eller Amerika til Atlanterhavet. Men Hvalrossen er i de væsenligste Træk af sin Bygning den alleroprindeligste Otariide, og før Istiden fandtes den allerede i europæiske Have; den er snarest Vidne om, at Otariiderne have deres Oprindelse i Atlanterhavet, eller i et circumpolart Hav, og derfra ere vandrede til Stille-Havet, hvor de nu have deres Blomstring, skjønt dog andre Forklaringer ere mulige. De andre grønlandske Sæler høre til Phociderne, der synes at være opstaaede i Atlanterhavet, hvor de have, og i Tertiærtiden synes at have haft, deres vigtigste Hjemsted, hvorfra nogle have bredt sig til det nordligste og det sydligste af Stille-Havet. Trods deres store Evner til at komme afsted have Phociderne ikke iflæng bredt sig over Atlanterhavet; Familiens oprindeligste Afdeling, Phocinerne, er udelukkende nordisk; den har affødt Monachinernes Afdeling, hvis oprindeligste nulevende Slægt, *Monachus*, hører hjemme i Middelhavet og i de vestindiske Have, men hvis andre Slægter ere at finde i det sydligste Atlanterhav og Stille Hav; fra Phocinerne er ogsaa udgaaet Cystophorinernes Afdeling, hvis ene nulevende Slægt, *Cystophora*, er nordatlantisk, medens den anden, *Macrorhinus*, er sydatlantisk og sydpacifisk. Anderledes have Hvalerne bredt sig; adskillige af Arterne ere jo at finde i næsten alle Have; at slutte sig til Hvalernes geografiske Historie efter deres Slægtskabsforhold og deres Udbredelse i Nutiden, det væsenligste, man i denne Henseende endnu har at holde sig til, er ugjørligt; de fleste af dem kunde, efter hvad der hidtil vides, lige saa

godt have deres oprindelige Hjemsted i Stille-Havet som i Atlanterhavet eller andensteds; men at de grønlandske Hvaler sidst, efter Istiden, ere komne til Grønland fra Atlanterhavet, tør man vel slutte, ogsaa for de Arters Vedkommende, der nu ere circumpolare eller baade nordatlantiske og nordpacifiske; før Istiden have disse Arter, eller deres nærmeste Stamformer, vist været circumpolare, under Istiden have de vist været skilte i en nordatlantisk og en nordpacifisk Stamme, og efter Istiden har Vejen til Grønland fra Atlanterhavet været den allernærmeste; men en Mulighed har der igjen været for Indvandring fra det Stille Hav.

Den samlede Fortegnelse over de Pattedyr, der kjendes fra Grønland, er saaledes:

1. *Lepus variabilis var. glacialis.* Langs alle Grønlands Kyster; circumpolar.
2. *Myodes torqvatus.* Nord- og Østkyst; circumpolar.
3. *Canis lagopus.* Langs alle Kyster; circumpolar.
4. *Canis lupus.* Nord- og Østkyst; circumpolar.
5. *Ursus maritimus.* Hjemmehørende langs nordlige Del af Vest- og Østkyst og ved Nordkysten, vandrende langs alle Kyster; circumpolar.
6. *Mustela erminea.* Nord- og Østkyst; circumpolar.
7. *Trichechus rosmarus.* Hjemmehørende ved den nordlige Del af Vest- og Østkyst og den vestlige Del af Nordkysten, tilfældig langs Kysterne ellers; circumpolar.
8. *Erignathus barbatus.* Ved alle Kyster; circumpolar.
9. *Phoca vitulina.* Ved det meste af Vestkysten, manglende nordligst, og ved den sydlige Del af Østkysten; circumpolar.
10. *Phoca foetida.* Ved alle Kyster; circumpolar.

11. *Phoca groenlandica.* Ved Vest- og Østkyst, sjelden ved Nordkyst, meget vandrende; circumpolar.
12. *Cystophora cristata.* Ved Vest- og Østkyst, sjelden ved Nordkyst, vandrende; nordatlantisk.
13. *Rangifer tarandus.* Langs alle Kyster, dog udryddet sydligst; circumpolar.
14. *Ovibos moschatus.* Nord- og Østkyst; tidligere circumpolar, nu nordamerikansk.
15. *Balæna australis.* Tilfældig; nærmest Kosmopolit.
16. *Balæna mysticetus.* Ved den nordlige Del af Vest- og Østkyst og den vestlige Del af Nordkysten, om Vinteren vandrende noget sydligere; nu nær ved at være udryddet her; circumpolar.
17. *Balænoptera rostrata.* Sommergjæst langs Vest- og Østkyst; Kosmopolit.
18. *Balænoptera musculus.* Sommergjæst langs Vest- og Østkyst; Kosmopolit.
19. *Balænoptera gigas.* Sommergjæst langs Vest- og Østkyst; Kosmopolit.
20. *Megaptera boops.* Sommergjæst ved Vestkysten, vist ogsaa ved Østkysten; Kosmopolit.
21. *Prodelphinus euphrosyne.* Tilfældig; atlantisk og pacifisk.
22. *Lagenorhynchus acutus.* Tilfældig; atlantisk.
23. *Lagenorhynchus albirostris.* Tilfældig; atlantisk.
24. *Phocæna communis.* Sommergjæst ved Vestkysten, vist ogsaa ved Østkysten; atlantisk og pacifisk.
25. *Orca gladiator.* Mest Sommergjæst langs Vest- og Østkyst; Kosmopolit.
26. *Globiceps melas.* Tilfældig; atlantisk og pacifisk.
27. *Delphinapterus leucas.* Ved den nordlige Del af Vest- og Østkyst og ved Nordkysten, om Vinteren vandrende noget sydligere; circumpolar.
28. *Monodon monoceros.* Ved den nordlige Del af Vest- og

Østkyst og ved Nordkysten, om Vinteren vandrende noget sydligere; circumpolar.

29. *Hyperoodon rostratus.* Sommergjæst langs Vest- og Østkyst; atlantisk.

30. *Physeter macrocephalus.* Tilfældig; Kosmopolit.

Til Grønlands Dyreverden hører maaske desuden, som tilfældig Gjæst, *Halichoerus grypus* (Fabr.), Graasælen. Fabricius havde ikke selv set Arten i Grønland; men i sin Fauna Groenlandica, 1780, p. 17, nævner han en Sæl, som Grønlænderne kalde Siguktok, „den langsnudede"; den skulde efter Grønlændernes Sigende ligne en Svartside, men udmærke sig ved at have en usædvanlig lang Snude, Egenskaber, der kunne tyde paa Graasælen. I sin Afhandling om de grønlandske Sæler, i Skrifter af Naturhistorie-Selskabet, 1ste Bd., 2det Hefte, 1791, p. 163, omtaler han igjen Grønlændernes Siguktok og giver den Navnet *Phoca porcina*, men synes dog at være tilbøjelig til at regne den for at være af samme Art som hans „krumsnudede Sæl", *Phoca grypus* Fabr., som han kjendte fra Danmark, og hvis Hovedskal han afbilder, pl. XIII, f. 4. Brown nævner i Proceed. Zool. Soc. London, 1868, p. 426, *Halichoerus grypus* som grønlandsk Art, men dog ikke med Sikkerhed; han siger, at danske Handelsbestyrere, som han traf i Grønland, mente, at Graasælen, som de kjendte fra Danmark, ogsaa ved Lejlighed viste sig ved Grønlands Vestkyst; selv havde han ved Egedesminde og flere Steder ved Disko-Bugt set Skind, som han syntes maatte være af Graasælen; og i 1861 havde man lidt Syd for Disko dræbt en Sæl, hvis Hovedskal han havde faaet, men senere mistet, og som han mente at gjenkjende som Hovedskallen af Graasælen; han var dog ikke mere sikker i sin Sag, end at han kun tør sige, at Artens Tilstedeværelse ved Grønland er „a very strong probability". Til Museet i Kjøbenhavn er Graasælen aldrig kommen fra Grønland, skjønt man særlig har stræbt efter at faa Grønlændernes Siguktok. (Allen nævner i History of N. Amer. Pinnipeds, 1880, p. 694 og 764, en Hovedskal af *Halichoerus grypus* fra Grønland, modtagen af United States National Museum fra Museet i Kjøbenhavn; men heri maa der være en Fejltagelse; Opgivelsen stemmer heller ikke med, hvad Allen skriver samme Sted, p. 695, hvor han siger, at der om Artens Forekomst ved Grønland kun foreligger Brown's Oplysninger.) — Arten er forholdsvis sydlig; men den er

almindelig ved Island; at den kan strejfe til Grønland, er derfor sandsynligt.

Ogsaa *Balænoptera borealis* (Less.), Sejhvalen, vil vistnok vise sig at være Gjæst, mere eller mindre tilfældig, ved Grønland. Midt i Juni 1888 saa Nansen (Paa Ski over Grønland, 1890, p. 170) af og til en mindre Bardehval, som han mente snarest var af denne Art, udenfor Iskanten ved den sydlige Del af Grønlands Østkyst. — Arten er at finde stadig i det nordlige Atlanterhav, ogsaa ved Island; den har altsaa let ved at komme til Grønland.

Der er i det følgende gjort nærmere Rede for de enkelte Arters Forhold i Grønland.

Med Hensyn til Forekomst i Landet er for nogle Arters Vedkommende medtaget saavidt muligt alt, hvad man i den Retning véd; dette gjelder *Myodes torqvatus*, *Canis lupus*, *Mustela erminea*, *Ovibos moschatus*, *Balæna australis*, *Balænoptera musculus*, *B. gigas*, *Prodelphinus euphrosyne*, *Lagenorhynchus acutus*, *L. albirostris*, *Globiceps melas*, *Physeter macrocephalus*. For de andre Arters Vedkommende er egenlig det samme gjort; men da de fleste af dem ere almindelige Dyr, i hvert Fald i nogle Egne, ere de Oplysninger, der foreligge om dem, som oftest mindre gaaende i det enkelte og ofte ret tilfældige.

Med Hensyn til Arternes Levevis er næsten udelukkende gjengivet, hvad der er oplyst af Forskere, der have været i Grønland, og oftest er kun det medtaget, der vedrører Arternes Forhold til Landet.

For de sjeldnere Arters Vedkommende er der henvist til alle de Værker, hvor der findes første-Haands Oplysninger om dem som grønlandske. For de andres Vedkommende er der kun henvist til de vigtigste af de Arbejder, hvor de omtales som grønlandske. For alle Arter er desuden opgivet det eller de Navne, hvorunder de findes opførte i Trouessart's Catalogus Mammalium, 1897—99.

De vestgrønlandske Pattedyr-Navne ere ganske overvejende gjengivne efter Fabricius; efter hans Haandskrift ere ogsaa hans Tydninger af Navnene meddelte. Den Form, hvorunder Navnene findes i Kleinschmidt's Grønlandske Ordbog, 1871, er som oftest vedføjet, naar den afviger fra den Form, der opføres af Fabricius. De øst-

grønlandske Navne ere gjengivne efter Rink, der har faaet dem opgivne af Johannes Hansen.

(Der findes i Museet i Kjøbenhavn en Mængde Knogler udgravede til forskjellig Tid i gamle eskimoiske Kjøkkenmøddinger paa flere Steder i Egnen omkring Disko-Bugt. Der er i det følgende ikke taget Hensyn til dem, fordi der ikke mere kan gives nøjagtig Oplysning om Findestederne. Knoglerne ere ganske overvejende af *Phoca groenlandica* og *Ph. foetida*; men Knogler af alle de andre grønlandske Sæler og af alle de almindelige vestgrønlandske Land-Pattedyr findes ogsaa.)

---

1. **Lepus variabilis** Pall. var. **glacialis** Leach. **Snehare.**

Lepus timidus L.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 25. — *Lepus glacialis* Leach: Waterhouse, Nat. Hist. Mammalia, vol. II, Rodentia, 1848, p. 102. — Reinhardt jun., Tillæg til Rink, Grønl. geogr. stat. beskr., 1857, p. 8. — Brown, Proceed. Zool. Soc. London. 1868, p. 351. — Peters, Zweite deutsche Nordpolarfahrt, Bd. 2, 1874, p. 164, pl. 2 (Hovedskal). — *Lepus groenlandicus* n. sp.: Rhoads, American Naturalist, vol. XXX, 1896, p. 237. — Id., Proceed. Acad. Nat. Sc. Philadelphia, 1896, p. 367, pl. VI, VII, VIII, X (Hovedskal).

Lepus timidus L. (ɔ: *L. variabilis* Pall. auctorum) & *L. arcticus* Leach & *L. groenlandicus* Rhoads (ɔ: *L. glacialis* Leach auctorum) etc.: Trouessart, Catalogus Mammalium, 1897—99.

Navnet *Lepus timidus* L. har især i nyeste Tid ofte været brugt for den Art, der her kaldes *L. variabilis* Pall.; men endnu oftere og i lang Tid har det været brugt for den Art, der ogsaa kaldes *L. europæus* Pall. Baade den ene og den anden Brug af Navnet er tilladelig, eftersom Linné under sin *L. timidus* sammenfattede begge de nævnte Arter, om han end nærmest tænkte paa *L. variabilis*. Det havde været heldigt, om den Skik, der var ifærd med at blive eneraadende, at bruge «*L. timidus*» for «*L. europæus*», havde faaet Lov at fæstne sig helt; men det er ikke sket; Brugen er nu bleven saa forvirret, at ingen mere uden nærmere Forklaring kan vide, hvad der menes, naar «*L. timidus*» nævnes. Det er derfor her foretrukket at opgive dette Navn. — For den grønlandske Hare har man længe brugt Navnet «*glacialis*», enten som Art- eller Race-Navn, og med fuld Ret, eftersom den ene af de to Harer, hvorefter Leach (og Ross) opstillede «*Lepus glacialis*» (eller «*L. arcticus*», som den ved et Uheld tilfældig først blev nævnet af Ross), netop var fra Grønland, fra Hare-Ø; den anden var fra Vestkysten af Davis-Strædet, fra Baffin-Land. Rhoads mener, at Haren fra Vestkysten af Davis-Strædet er en anden Art end den grønlandske; den første kalder han *L. arcticus* «Leach» Ross, med Synonym *L. glacialis*; den sidste giver han et nyt Navn, *L. groenlandicus*. Det er her fore-

trukket at beholde det velkjendte Navn *glacialis* for den grønlandske Hare. Efter hvad der endnu foreligger af Oplysninger om Haren fra Vestkysten af Davis-Strædet, er det ikke meget sandsynligt, at den er egenlig forskjellig fra den grønlandske som Race, endnu mindre som Art; Rhoads har kun set en enkelt Hovedskal af den, tilmed af et ungt Dyr, og efter hans Beskrivelse synes den at stemme ret godt med de mindst udprægede Hovedskaller fra Grønland (den grønlandske Hare kjender han kun i dens mest udprægede Form). Skulde det vise sig, at Haren fra Vestkysten af Davis-Strædet er af en anden Race end den grønlandske (om Art-Forskjel kan der fornuftigvis ikke være Tale), vil den snarest gaa helt ind under *L. variabilis typicus* (sammenl. Lilljeborg, Sveriges och Norges Ryggradsdjur, Däggdjuren, 1874, p. 422, og Allen, Monogr. N. Amer. Rodentia, 1877, p. 288 ff.).

Vestgrønlandsk. Ukalek, maaske af Okillavok, er let. Ungen hedder Ukaliak. (Fabricius.)

Den grønlandske Snehare synes at kunne holdes ude fra den typiske skandinaviske *Lepus variabilis* som en nogenlunde vel adskilt Race, *var. glacialis.* Foruden ved sin lysere Farve og Tilbøjelighed til at blive helt hvid afviger den typiske *L. variabilis* fra sin meget nære Slægtning *L. europæus* i følgende: det ydre Øre er lidt kortere; Bagfoden er oftest længere; den øvre Fortand er mindre stærkt krummet, mindre dybt furet paa Forsiden, mere fyldt i Furen med Tandkit, lidt smallere, oftest med Forside og Yderside mere jevnt skraanende over i hinanden, og med Grunden skydende sig ikke lidt længere tilbage, helt til Grændsen mellem Mellemkjæbeben og Overkjæbeben eller lidt ind i Overkjæbebenet; nedre Fortand er smallere, lidt mindre krummet og lidt længere naaende tilbage; de øvre Kindtænder skyde deres Gruber lidt højere op i Øjehulens Bund; Næsen er kortere; især er Næsebenet kortere, naaende mindre langt frem og mindre langt tilbage, og mindre hvælvet; *Processus supraorbitalis* er bredere og løftet højere ivejret; *Foramen incisivum* er lidt mere indsnevret af Mellemkjæbebenet, der sender en pladeformet Udvidelse ind imod det; Hjernekassen er forrest lidt mere hvælvet ivejret; Underkjæbens Ledhoved er større. Næsten alle de samme Afvigelser fra *Lepus europæus* ere at finde hos den grønlandske Hare, men oftest i mere udpræget Skikkelse; særlig ere Fortændernes Ejendomme-

ligheder mere iøjnefaldende: baade øvre og nedre Fortænder ere endnu smallere og endnu mindre krummede og naa oftest længere tilbage med deres Grund, den øvre oftest et Stykke ind i Overkjæbebenet. Kun i Fodens forholdsvis korte Form er den grønlandske Hare mere stemmende med *L. europæus*, end den skandinaviske *L. variabilis* er det, eller maaske rettere: oftest er det. — Det har været forsøgt at holde den grønlandske Hare ude fra den typiske *Lepus variabilis* som egen Art (se især Waterhouse og Peters, l. c.); men dertil er Gradforskjellen i Tænder og Hovedskal for ringe og for lidt fast, ligeledes Forskjellen i Føddernes Længde. Der er saaledes blandt de skandinaviske Harer en ikke ringe Vexlen i Fortændernes Form, med tydelig Tilnærmelse til den grønlandske Hare, og næsten ganske de samme Forhold, som hos den grønlandske Hare ere de sædvanlige, kunne findes hos *Lepus variabilis* fra Alperne og andre Steder i det sydligere Europa, baade nulevende og jordfunden, som det omtales og afbildes af Woldrich (Sitzungsber. k. Akad. Wissensch. Wien, mathem. naturw. Cl., Bd. LXXXII, 2. Abth., 1880, p. 14—15, pl. I; ibd. Bd. LXXXIV, 1. Abth., 1881, p. 221—222, pl. III). Om Foranderligheden i Lemmeknoglernes Forhold oplyses noget af følgende Maal:

	Lepus variabilis glacialis.				
	Fiskenæs	Grønlands Vestkyst	Ryders-Sund	Jameson-Land	Sabine-Ø
Længde af:	Ad.	Ad. jun.	♀ad.	♀ad.	Ad
Hovedskal	83	86	87	90	$85^1/_2$
Overarm	$100^1/_2$	101	$104^1/_2$	$105^1/_2$	$103^1/_2$
Spoleben	110	109	$106^1/_2$	112	108
Metacarp. 3	$30^1/_2$	$31^2/_3$	31	$31^1/_2$	$31^1/_2$
Laarben	119	119	119	123	118
Skinneben	141	139	$137^1/_2$	144	135
Metatars. 3	53	54	53	$55^1/_4$	$53^1/_2$

Hovedskallens Længde: fra Bagranden af Nakkeledknuden til Forranden af Mellemkjæben, foran Fortænderne. Overarm: fra dens Hoved til Underranden af indre nedre Ledrulle. Spoleben: langs Inderranden. Skinneben: langs Inderrand. Mellemhaand og Mellemfod: langs Forsiden.

(*Lepus variabilis.*)

	Lepus variabilis typicus.			*Lepus europæus.*
	Norge	Norge	Sverig	Danmark
Længde af:	Ad.	Juv.	♀ad.	Ad.
Hovedskal	?	80	85	87
Overarm	100	103	105½	100½
Spoleben	105	105	110	108½
Metacarp. 3	33	34½	34½	33
Laarben	121	122	122½	121
Skinneben	141	146½	146	140
Metatars. 3	59	60	57½	55

I Farve synes de grønlandske Harer kun at vexle meget lidt. De voxne synes altid at være helt hvide eller saa godt som helt hvide, kun med den sorte Spids paa Øret. Kun Ungerne ere graa.

Den øvre Fortand har oftest en tydelig Længdefure i Forsidens Emaille; men Furen vexler meget baade i Brede og Dybde; hos en af de 20 foreliggende grønlandske Hovedskaller, de fleste fra Vestkysten, 6 fra Østkysten, er den saa flad, at den kun er ganske svagt antydet. Oftest er Furen mere eller mindre fyldt med Tandkit, der endogsaa helt kan fylde den eller være saa rigelig aflejret, at det staar kamformet frem; hos den omtalte Hovedskal med den yderst svagt furede Fortand mangler derimod Tandkit helt. Oftest naar den øvre Fortand tilbage i Overkjæbebenet; men den kan ogsaa, selv hos aldrende Dyr, ende i Sømmen mellem Mellem- og Overkjæbebenet, ganske som sædvanlig hos den skandinaviske Hare.

Den bageste Spids af *Prc. supraorbitalis* kan undertiden ved en mere eller mindre bred Benbro være forenet med en fremspringende Udvæxt af *Sqvama*. Ligeledes, men sjeldnere, kan den forreste Spids af *Prc. supraorbitalis* ved en Benbro være forenet med den opstaaende Spids fra Taarebenet.

Sneharen lever langs alle Grønlands Kyster, hvor der er Lejlighed for den; dog mangler den for Tiden paa en Strækning af den sydlige Del af Østkysten. I de fleste Egne er den ret faatallig, spredt levende. Især er den at finde inde i Land, ofte nær Indlandsisen, i Dale og paa Bjergskraaninger og Høj-

sletter; men den findes dog ogsaa paa Øer, hvorhen den let kan komme over Isen. Større Vandringer synes den ikke at foretage; men vistnok strejfer den om Vinteren rundt til de mindst snedækkede Steder. Føden er Græs og Urter, som *Saxifraga oppositifolia*, Bark og Knopper af Pil o. s. v.; Sne, der dækker Planterne, forstaar den at skrabe bort. Ly finder den bag Klippeblokke, eller den graver sig en Hule i en Snedrive. Hvor ofte den plejer at yngle aarlig, vides ikke. (Ungernes Tal i et Kuld maa vexle stærkt. Fabricius har set 8 Unger i en Hun. Feilden opgiver fra Grinnell-Land Tallet til 7 eller 8. Bessels har paa Grønlands Nordkyst set en Hare med 7 Fostre. Jørgensen skriver fra Frederikshaab i 1841, at der Aaret før var skudt en Hun, der kun indeholdt én Unge, at Hunner med to Fostre oftere ere sete, at det højeste Tal skulde være 4, og at 8, som Fabricius opgiver, maa regnes for en Undtagelse.) Fjeldræv og Sneugle synes især at jage den. Grønlænderne agte den ikke højt og dræbe kun faa; vist de fleste, der skydes, sælges til Europæerne; i 1857 skriver Rink, at vist ikke mere end nogle faa hundrede Harer aarlig skydes paa den beboede Del af Vestkysten.

I Egnen om Julianehaab nævnes den af Walløe. Ved Bredderne af Tunugdliarfik-Fjord, hvor der voxede tæt Krat og Græs, saa han den allevegne i September 1751. Ved Unartok-Fjord nævner han den i 1752, ved Nunarsuak i 1753. — Arctander saa i Agust 1777 mange Spor af Haren paa Øen Tugtutok udfor Sermilik-Fjord. — Paa Bjerget Redekammen mellem Igaliko- og Tunugdliarfik-Fjord nævnes den af Giesecke i August 1806 og ved Tunugdliarfik-Fjord i September. — Vahl skriver i Vinteren 1828—29, at den ikke findes paa Nanortalik-Ø, men derimod paa det nærmeste Fastland. — Ved Nukalik S. for Nanortalik fandtes mange Harer i 1829, skriver Graah; i Løbet af kort Tid bleve 10 skudte 25de Marts.

I Ivigtut-Egnen findes den, efter Helms, allevegne, særlig almindelig paa Øen Sanerut og omkring Smallesund; nærmest ved Ivigtut er den sjelden, vist som Følge af Jagten. Ved Ivigtut blev der i Vinteren 1893—94 skudt 30, i 1894—95: 22 og i 1895—96: 65. Den fandtes baade helt inde ved Indlandsisen og ude ved

(*Lepus variabilis.*)

det aabne Hav, oftest paa Højsletterne, men ogsaa ofte lavt nede ved Stranden; derimod saa Helms den ikke i de kratbevoxede Dale.

Ved Frederikshaab har Fabricius fundet god Lejlighed til at lære den at kjende. — I samme Egn nævnes den af Vahl i 1828.

Fra Fiskenæs har Museet i Kjøbenhavn faaet flere i 1841, ogsaa Unger.

Fra Godthaab- og Ameralik-Fjord nævnes den ofte af Hans Egede i 1721 og senere. — Ved det inderste af Godthaab-Fjord nævner Giesecke den som talrig i August 1808. — Holbøll skriver i 1823, at man ved Godthaab kun ser faa. — Inderst inde i Ameralik-Fjord blev den set af Nansen i September 1888.

Ved Agpamiut og Simiutak N. for Sukkertoppen er den almindelig, skriver Giesecke i 1808. — Fra Sukkertoppen har Museet faaet den i 1886.

Ved Nordre-Isortok-Fjord, N. for Holstenborg, findes den i Mængde, meddeler Giesecke i 1808. — Fra Holstenborg nævnes den af M'Clintock og Carl Petersen i April 1858. — Paa en Nunatak, Isugdlersuak, i Indlandsisen Ø. for Holstenborg blev den set af J. A. D. Jensen i August 1884.

Fra Egedesminde har Museet modtaget dens Unger i 1895.

Ved Christianshaab skal der være ret god Jagt paa Harer, skriver Rink i 1857.

I Egnen om Jakobshavns Isfjord færdes en usædvanlig Mængde Harer, meddele Rink i 1857 og Warming i 1884. — Fra Jakobshavn har Museet modtaget den i 1847.

Som hjemmehørende paa Disko nævnes den af Giesecke i 1807, af Sutherland i 1850, af Rink i 1857, af M'Clintock og Carl Petersen i 1858 og af Porsild i 1898. Unger har Museet modtaget fra Godhavn i 1884.

Fra Hare-Ø N. for Disko opføres den af Leach og Ross i 1818.

Ved Torsukatak-Isfjord N. for Arveprindsens-Ø findes den i betydeligt Tal, skriver Giesecke i 1807.

Fra Umanak har Museet faaet den i 1884. — Ved Umanak-Fjord nævner Vanhöffen den som ikke sjelden i 1891—93.

I Upernivik-Egnen lever den, skriver Rink i 1857. Museet har modtaget den derfra i 1847.

Paa Herbert-Ø i Mundingen af Inglefield-Bugt saa Hayes dens Spor i September 1854, og ved Kap Parry blev den set i Oktober. — Fra Egnen om Inglefield-Bugt nævnes den oftere af Peary i 1891 og 94. — Af Ohlin omtales den i 1894 fra samme Sted og

fra Northumberland-Ø. — Astrup nævner, at Eskimoerne i Egnen drive Hare-Fangst i stor Udstrækning.

Ved Port Foulke blev den oftere skudt i 1860—61, meddeler Hayes. — I samme Egn var der mange i 1873, efter Davis og Bessels.

Paa Littleton-Ø saa Peary en enkelt i August 1893.

Ved Rensselaer-Bugt bleve ikke faa skudte i Maj 1853—55, meddeler Kane.

Fra Thank-God-Harbour og Newman-Bugt nævnes den i 1871—72 flere Gange af Davis og Bessels.

Ved Kap Benet, omtrent paa 83°3′, blev en skudt i Maj 1882, skriver Greely, og Spor bleve sete ved Mary-Murray-Ø, paa 83°19′, og ved Lockwood-Ø, paa 83°24′.

Spor af Haren saa Astrup ved Navy-Cliff paa Grønlands Nordøst-Hjørne i Juli 1892. — Samme Sted skød Peary to Harer i Maj 1895.

Paa Østkystens sydlige Del blev Haren ikke funden af Graah og Vahl i 1829—30. — Ved Tiningnertok inde i Kangerdlugsuatsiak-Fjord, der strækker sig nær over mod Vestkysten, paa 60° 30′, blev en skudt, meddele Holm og Garde; men ingen anden Hare blev set paa deres Rejse langs Østkysten i 1883—85. Ved Angmagsalik skulde Haren dog tidligere have levet, efter hvad Grønlænderne paa Stedet sagde. — Heller ikke senere Rejsende have set den paa den sydlige Østkyst.

Ved Kap Dalton blev der sidst i Juli 1900 set en, siger S. Jensen, ved Turner-Sund ligeledes to.

Ved Kap Brewster bleve flere sete i Sommeren 1822, og ved Kap Hope paa Jameson-Land ligeledes tre, af hvilke en blev skudt, meddeler Scoresby. — Ved Scoresby-Sund fandtes den i 1891—92, efter Bay, skjønt ikke meget talrig; almindeligst syntes den at være ved Nordvestfjord, hvor der paa én Dag, 4de September 91, blev set 6; enkelte bleve sete ved Rødefjord, og en blev skudt paa Danmarks-Ø, 19de Juni 92; Spor og Gjødning blev der derimod set flere Steder, saaledes paa Jameson-Land og Gaaseland. Dens Knogler fandt Ryder ved forladte Eskimo-Hytter. — Paa Jameson-Land og de nærmeste Omgivelser blev der set og dræbt flere i August 1900, melder S. Jensen. Harer nævnes fra: Bunden af Hurry-Inlet, Point Constable, det indre af Jameson-Land, Liverpool-Kyst, Carlsberg-Fjord, Canning-Land, Fleming-Inlet. De fleste gik enkeltvis. Undertiden saaes Killinger, alene eller sammen med voxne. En Hun, der dræbtes 11te August ved Hurry-Inlet, havde to næsten fuldbaarne Fostre.

Paa den største af Scott-Kelties-Øer i Vegas-Sund N. for Traill-Ø

(*Lepus variabilis.*)
iagttoges Harer 17de August 1899, meddeler Nathorst. Paa Ruths-Ø i Kong-Oskars-Fjord blev en skudt 16de August.

Ved Kejser-Franz-Josephs-Fjord blev den set i August 1870 af Deltagere i „Germania"-Rejsen. — Ved gamle Eskimo-Hytter inderst i Fjorden fandt Nathorst dens Knogler i August 1899. Ved Geologfjord bleve flere sete 26de August; og paa Sydsiden af Franz-Josephs-Fjord, paa Ymers-Ø, blev en skudt 29de August. — Ved Moskusoxe-Fjord, en Gren af Franz-Josephs-Fjord, bleve to skudte 19de August 1900, melder Kolthoff.

Ved Kap Broer Ruys bleve to skudte 18de Juli 1899, meddeler Nathorst. — I samme Egn bleve to skudte i August 1900, efter Kolthoff.

Paa den lille Ø Jordanhill i Gael-Hamkes-Bugt bleve flere sete af Clavering 20de August 1823, og to bleve skudte. — I de samme Egne iagttoges den ret almindelig i 1869—70 af Deltagerne i „Germania"-Rejsen; den nævnes saaledes fra Clavering-Ø, Sabine-Ø, Pendulum-Ø og Shannon-Ø. — Fra Egnen ved Clavering-Ø nævnes den af Knudsen som skudt i Juli 1889. — Fra Clavering-Ø er den igjen nævnet af Nathorst; 4 sammen bleve sete der 17de Juli 1899. Paa Pendulum-Ø bleve flere sete 6te Juli. — Ved Kap Borlase Warren blev der, efter S. Jensen, set en 14de Juli 1900, paa Sabine-Ø ligeledes tre 11te Juli.

Arten er circumpolar. Dens nærmeste Hjemsteder ere Norge, Skotland, Irland og det arktiske Nord-Amerika helt op til Grinnell-Land. I de ødeste nordlige Egne er den lidt anderledes formet og farvet end i mere frodige, sydligere Lande.

2. **Myodes torqvatus** (Pall.). **Halsbaand-Lemming.**

Mus groenlandicus n. sp.: Traill, Scoresby, Journal of a voyage to the Northern Whale-Fishery, 1823, p. 416. — *Hypudæus groenlandicus* Tr.: Reinhardt jun., Tillæg til Rink, Grønl. geogr. stat. beskr., 1857, p. 8. — *Myodes torqvatus* Pall.: Brown, Proceed. Zool. Soc. London 1868, p. 349. — Peters og andre, Zweite deutsche Nordpolarfahrt, Bd. 2, 1874, p. 163, og Bd. 1, 1873—74, passim. — Davis, Narrative of the North Polar Exp., U. S. Ship Polaris, 1876, passim. — Feilden, Nares, Narrative of a voyage to the Polar Sea, vol. II, 1878, p. 202. — Bessels, Die Amerikanische Nordpol-Expedition, 1879, passim. — *Cuniculus torqvatus* (Pall.): Greely, Three years of Arctic Service, vol. II, 1886, p. 363. — *Myodes torqvatus* (Pall.): Bay, Medd. om Grønl., 19de Hefte, 1894, p. 15. — Nathorst, Två Somrar i Norra Ishafvet, Bd. 2, 1900, passin. — Kolthoff, Till Spetsbergen och Nordöstra Grönland År 1900, 1901, passim. — Hartz, Medd. om Grønl., 27de Hefte, 1902, passim.

Dicrostonyx torqvatus Pall.: Trouessart, Catalogus Mammalium, 1897-99.

Vestgrønlandsk. Teriak, det Navn, Grønlænderne bruge for de europæiske Mus, der undertiden hidføres med Skibe, er maaske egenlig Lemmingens Navn, som Vestgrønlænderne have bevaret i Hukommelsen, skjønt Lemmingen ikke findes i deres Land. Sammenlign deres Navn for *Canis lagopus*. (Fabricius.) Det samme eller et lignende Navn bruges i andre eskimoiske Sprog for Lækat eller Mus. — Avingak, maaske et Navn for Lemming; et ganske lignende Ord bruges i hvert Fald i det vestligste Nord-Amerika for Lemmingen. (Kleinschmidt, Rink.)

Fra Øst-Grønland foreligge fire Skind af Halsbaand-Lemmingen, 13 hele Dyr i Spiritus, Unger og gamle, og Hovedskaller eller andre Skelet-Dele af mindst 17, Unger og yngre og ældre Dyr; nogle ere i Sommerdragt, andre i Vinterdragt. Hverken i Ydre eller i Hovedskal har det været muligt at opdage nogen fast Forskjel fra Dyr fra det nordligste af Amerikas Fastland. Fuldkommen Overensstemmelse vise Underkjæberne ogsaa med jordfundne Underkjæber fra Europa, fra Nord-Tyskland og Mähren. Peters har fundet fuld Lighed mellem den østgrønlandske Lemming og *Myodes torqvatus* fra Sibirien.

Stor Forskjel er der mellem Unger og gamle, baade i Ydre og Indre. Skjønt de voxne have fjernet sig langt fra den almindelige Markmus-Type, minde Ungerne paafaldende om sædvanlige Markmus.

Halsbaand-Lemmingen findes i Grønland kun paa den østlige Del af Nordkysten og paa den nordlige Del af Østkysten, baade paa Fastlandet og paa Øer. Den holder til, flokkevis, paa Steder, hvor der er forholdsvis frodig Vext af Urter, som Græs og *Saxifraga oppositifolia*, af Pil og andre Buske, hvis Blade og Knopper den æder; ogsaa Rødder af *Polygonum viviparum* søger den gjerne. Hele Aaret er den paafærde; om Vinteren graver den Gange under Sneen og finder derved Vej til sin Føde, men viser sig ogsaa frit fremme, løbende paa Sneen. I Jorden graver den Løbegange tæt under Overfladen, og i et Hul nede i Jorden bygger den sin Rede af Straa og Uld, især af Moskusoxer. Dens Reder findes ogsaa staaende ovenpaa Jorden, men under Sne, om Vinteren. Nogen Tilbøjelighed til Vandring viser den; Feilden meddeler, at den i

(*Myodes torqvatus.*)

Robeson-Kanal, i 1875—76, oftere blev funden ude paa Isen langt fra Land, oftest død, men undertiden levende, i udmattet Stand. Den efterstræbes især af Lækat, Sneugle, Fjeldræv og den Lille Kjove, ogsaa af Jagtfalk og Ulv.

I Egnen om Thank-God-Harbour fandtes den i 1871 og 72 af Deltagerne i „Polaris"-Rejsen som almindelig; ialt fangede man omtrent 20 Stykker. Den nævnes af Davis og Bessels som iagttagen i September, Oktober og Marts foruden i Sommertiden. I Slutningen af Maj var den endnu i Vinterdragt. 11te August fandtes en Rede med 4 spæde Unger. Paa sine Steder var Jorden gjennemkrydset af dens Gange; Rederne plejede at ligge under løse Klippeblokke, og derfra udstraalede Gangene i Jorden i alle Retninger; Gangenes Mundinger laa oftest temmelig langt fra Rederne. Fra Mundingerne af Gangene i Jorden var der om Vinteren igjen gravet vidtløftige Gange ud under Sneen, hvad man saa, da Sneen smeltede; længe efter at Sneen var svunden, kunde man endnu spore de Gange, der havde været under den; Gjødningen var dér ophobet, og senere spirede Græsset dér særlig frodigt. — Ved Thank-God-Harbour blev den ogsaa funden i Maj 1876, meddele Nares og Feilden.

Ved Mary-Murray-Ø, paa 83°19′, fandtes den, meddeler Greely, i Maj 1882 af Lockwood, der ogsaa iagttog dens Spor andre Steder langs Nordkysten længere mod N.Ø., saa langt som han naaede, indtil 83°24′.

Ved Kap Dalton, S. for Scoresby-Sund paa Østkysten, blev der i Juli 1900 fanget to, i henholdsvis 600 og 1000 Fods Højde, meddeler S. Jensen. Ved Turner-Sund blev der i et Lækatte-Bo i en Stenrøs fundet en ihjelbidt. Paa Sydsiden af Manby-Halvø blev der fanget fire; her fandt Deichmann deres Reder i ganske smaa udtørrede Vandløb under løse Stene.

Paa Jameson-Land toges to eller tre i Juli 1822 af Scoresby senior, som meddelt af Scoresby junior og Traill. — Ved Scoresby-Sund fandtes den i 1891—92, efter Bay, almindelig. Ved Kap Stewart paa Jameson-Land var der Tegn til, at den var talrig; ellers syntes den at være almindeligere omkring Bunden af Fjordens Grene end ude ved dens Munding; den nævnes særlig fra Gaasefjord, Føhnfjord og Danmarks-Ø. Dens Spor saaes hele Vinteren; om Morgenen stod Sporene jevnlig i Sneen paa Land nær Husene paa Danmarks-Ø eller paa Isen nær Skibet i Havnen; en Nat var en Lemming endogsaa gaaet ombord i Skibet; ofte var den paa

Land gaaet lange Strækninger fra et Hul i Sneen til et andet; gravede man ved saadanne Huller, fandtes der ikke Reder under Sneen, men Hullet førte ned i Jorden. Føden syntes mest at være forskjellige Slags Græs. En fandtes slugt af en lille Kjove. 15de Maj 1892 fandtes en i Vinterdragt; i Begyndelsen af Juni fangedes en i Sommerdragt. — Paa Jameson-Land, baade paa Sydkysten, inde ved Hurry-Inlet, ved Carlsberg-Fjord og ved Fleming-Inlet nær Kap Seaforth, iagttoges den i August 1900, meddeler S. Jensen, og adskillige bleve fangede. I Ørsteds-Dal paa Vestsiden af Fleming-Inlet syntes den at være særlig talrig; der fandtes mange Huller med frisk opkastet Sand, og sex Lemminger smuttede fra Hul til Hul i det klare Solskin, skjønt Lemmingen ellers kun meget lidt færdes fremme om Dagen. I en Udvidelse ved Bunden af deres Gange havde den kugleformede Rede Plads, dannet af tørt Græs og udforet med Moskusoxens Uld; lidt udenfor Reden fandtes en Dynge Gjødning. Ogsaa Vinter-Reder fandtes, nu liggende frit ovenpaa Jorden. Deichmann fandt ofte Reden under Stene. I Fangenskab aad Lemmingerne meget gjerne Bark, Knopper og Blade af Pil, Græs, Blomster af *Ranunculus*, *Dryas* o. a., Blade af *Taraxacum* og *Oxyria*; men især elskede de de smaa knoldformede Rødder af *Polygonum viviparum*, som de med Færdighed forstod at grave frem.

Paa Geographical-Society's-Ø, N. for Traill-Ø, fandt Nathorst i Sommeren 1899 dens Huller, og en enkelt Lemming blev dér fanget. Paa Sydsiden af Kejser-Franz-Josephs-Fjord, paa Ymers-Ø, fandt man dens Huller. — Ved Forsblads-Fjord, en Gren af Kong-Oskars-Fjord, blev der ved Mundingen og længere inde fanget ialt 9 sidst i August 1900, siger S. Jensen.

Paa Hold-with-Hope var der i Juli 1891 mange Tegn paa Lemmingens Tilstedeværelse, meddeler Bay; Jorden var over store Strækninger undergravet af dens Gange; Græstuerne vare afgnavede af den, og dens Gjødning laa i forholdsvis mægtige Dynger; „Hovedskaller og andre Skelet-Dele kunde man finde overalt; men dog saaes ikke et eneste levende Dyr, skjønt flere Huller bleve udgravede. I Bunden af Hullerne fandtes der i Almindelighed en Udvidelse, hvori der laa en Slags Rede af Græs og blød Uld, Moskusoxens Vinteruld; Reder af samme Beskaffenhed saa man ogsaa jevnlig ovenpaa Jorden". — Samme Sted saa ogsaa Nathorst i Juli 1899 Knogler af Lemming, især i Uglegylp, men heller ingen levende. — Ved Mackenzie-Bugt, paa Sydsiden af Hold-with-Hope, og ved Moskusoxe-Fjord, V. for samme Egn, fandt Kolthoff Lemminger i Mængde

(*Myodes torqvatus.*)

i Sommeren 1900; mange fangedes. Paa en lille Ø, Terneholmen, fandtes deres Bo og Gange, men forladte. I Reder, der udgravedes i August, fandtes baade halvvoxne Unger og nyfødte. Ungernes Tal i Kuldet var oftest tre, et Par Gange to, nogle Gange fire og en Gang fem. Deres Bo bestod af en Hovedgang med to Udgange, vexlende i Længde fra en til tre Meter eller mere; omtrent midt i Gangen var en Udvidelse for Reden, der var bygget af fint søndergnavet Græs; fra Reden udgik til den ene Side en Gang af en halv til to Meters Længde, endende blindt i en lille Grube bestemt for Dyrenes Gjødning. Ældre Hanner syntes at bo alene for sig i en simpel Gang af ringe Længde og uden Rede. Ogsaa Reder byggede ovenpaa Jorden, under Sne om Vinteren, fandtes.

Paa den endnu nordligere Del af Østkysten syntes den, efter Pansch og andre, i 1869—70 at være ret almindelig. Dens Spor blev set paa Spidsen af Saddelbjerget, paa Halvøen N. for Clavering-Ø, 11te September 69. Paa Sabine-Ø, hvor den havde gravet sig Gange i Væggene af forladte Eskimo-Hytter, blev den set i August 69, og endnu i November vare dens Spor at se baade her og paa Hvalros-Ø. Paa Kuhn-Ø saa man den i Maj 70. Paa Shannon-Ø fandtes en død i 1869. Andre Steder fandtes i 1870 dens Huller, men ikke den selv. — I Egnen om Clavering-Ø iagttoges den i Juli 1889, meddeler Knudsen. — Levninger af Lemminger, især Knogler i Uglegylp, fandtes i 1899 paa Kap Borlase Warren og paa Hvalros-Ø, skriver Nathorst. — Ved Kap Borlase Warren blev der ogsaa i Sommeren 1900 set Tegn paa Lemmingens Nærværelse, skriver S. Jensen, og paa Sabine-Ø blev en fanget i en forladt Eskimo-Hytte.

Arten er nordisk circumpolar, men findes dog ikke mere i Vest-Europa, hvor den tidligere har levet. Omkring Istiden var den udbredt meget længere mod Syd end nu. Dens nærmeste Hjemsteder ere Grinnell-Land og det øvrige arktiske Nord-Amerika. Dens Spor saa Markham paa Isen N. for Grinnell-Land 12te April 1876, henved en Mil fra nærmeste Land, meddeler Nares.

3. **Canis lagopus** L. Fjeldræv.

Canis lagopus L.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 19. — Id., Videnskr. Selsk. Skr., nye Saml., 3 D., 1788, p. 423, pl. — Reinhardt jun., Tillæg til Rink, Grønl. geogr. stat. beskr., 1857, p. 4. — *Vulpes lagopus* (L.): Brown, Proceed. Zool. Soc. London 1868, p. 346. — *Canis lagopus typicus* & *spitz-*

bergenensis: Barrett-Hamilton & Bonhote, Ann. Mag. Nat. Hist., 7 ser., vol. I. 1898, p. 287.

Vulpes lagopus L.: Trouessart, Catalogus Mammalium, 1897—99.

Vestgrønlandsk. Terienniak, vist Mus-Efterstræber, af Teriak, Mus eller Lemming. Ogsaa Kakaka, efter Stemmen. Den mørke Farveændring kaldes Terienniak Kernektak, den hvide T. Kakortak. (Fabricius.) — Teriangn (Kleinschmidt.) — Østgrønlandsk. Okitsernak. (Rink.)

Den grønlandske Fjeldræv er mindre end den skandinaviske, i hvert Fald som oftest. Af 17 Hovedskaller af fuldvoxne Dyr fra Vest-Grønland i Kjøbenhavns Museum er den største $116^1/_2$ Millim. lang; de fleste ere fra 110 til 114; tre Hovedskaller fra Øst-Grønland ere $115^1/_2$, $117^1/_2$ og $117^1/_2$, og en 4de, af en meget aldrende Ræv, er 118. Hovedskallen af en sikkert skandinavisk Fjeldræv er 125 Millim. lang, og en lignende Størrelse har en svensk Fjeldræv. En foreliggende Hovedskal fra Labrador er ogsaa forholdsvis stor, 121 Millim. lang. Der haves i Museet endnu 16 Hovedskaller af Fjeldræve, hvis Hjemsteder ikke kjendes sikkert, men som menes at være fra Grønland; de 14 af dem ere ganske som ægte grønlandske, og af dem er den største $117^1/_2$ Millim. lang; men en er 123 og en 124; maaske altsaa de grønlandske Ræve kunne naa samme Størrelse som de skandinaviske, som det er sagt af Barrett-Hamilton og Bonhote.

Paa den sydlige Del af Grønlands Vestkyst ere de mørke, de «blaa», Fjeldræve de almindeligste, paa Vestkystens nordlige Del og paa Nord- og Østkyst vistnok de hvide. Efter Ryberg er Forholdet mellem blaa og hvide Ræve i Syd-Grønland sædvanlig omtrent som 3 til 2, ved Holstenborg derimod snarest som 1 til 2, hvad ogsaa skal være det almindelige længere mod Nord. Tidligere maa dog Forholdet ved Holstenborg have været et andet, de blaa Ræves Mængde større; og efter de foreliggende Oplysninger om indhandlede Skind ere de blaa og de hvide Ræve paa den nordligere Vestkyst mere ens i Tal. — Kun sjelden sees voxne Dyr, der i Farven ere Mellemtrin mellem de mørke og de hvide; enkelte haves i Museet. Ofte findes dog hvide eller delvis hvide Haar indblandede i den mørke Dragt. — At Ungerne ere graa, mørkere eller lysere, at de

lysere ved første Haarfælding blive hvide, at mørke og lyse kunne findes i samme Kuld, at de blaa og de hvide Ræve i Naturen ikke gjøre mindste Forskjel paa hverandre, men regne sig for fuldstændig lige, er forlængst oplyst, af Fabricius, Holbøll, Vahl og andre.

Uafhængig af Farve, Kjøn og Alder findes der store Forskjelligheder blandt de grønlandske Fjeldræve.

Enkelte ere mærkelig smaa. Et Skelet af et fuldvoxent Dyr, med alle Knoglernes Endestykker fast tilvoxede, har saaledes en Hovedskal paa kun 99 Millim. og en Overarm paa 78. Det næstmindste fuldvoxne Skelet i Museet har Hovedskallen 106 Millim. lang, Overarmen 86; et mellemstort Skelet har de paagjeldende Maal 114 og 95, et af de største $116^1/_2$ og 101. — Baade af Hanner og af Hunner findes store og smaa. Kun faa af de foreliggende Hovedskaller ere kjønsbestemte; men blandt dem er der Skaller af Hanner 110, $111^1/_2$ og $116^1/_2$ Millim. lange og Hunner $110^1/_2$ og 115.

Ikke sjelden mangler den lille bageste Kindtand, m 3, enten i den ene eller i begge Underkjæber. — I Kindtændernes Størrelseforhold er der en ikke ringe Vexlen. Af to Hovedskaller, der næsten ere ens i Alder, Form og Størrelse, begge fuldvoxne, men med næsten uslidte Tænder, den ene 114 Millim. lang, den anden $116^1/_2$, har saaledes den ene, den mindre, betydelig større Tænder end den anden; Længden af øvre Rovtand er $14^1/_2$ Millim. hos den mindre mod $12^2/_3$ hos den større; Breden af forreste øvre Knudetand $12^1/_4$ mod $10^1/_3$; Længden af nedre Rovtand $14^3/_4$ mod 12; ogsaa de smalle Forkindtænder ere større hos den mindre end hos den større og derfor hos den mindre tæt sammenstødende, medens de hos den større ere indbyrdes skilte ved tydelige Mellemrum. De fleste af de grønlandske Ræve ere i Tændernes Størrelse Mellemtrin mellem de to nævnte; oftest nærme de sig mest til den stortandede. Den omtalte usædvanlig lille Ræv er blandt de stortandede; Længden af dens nedre Rovtand er $13^1/_2$.

Oftest hos ældre Dyr løbe Tindingkammene paa Issen tæt ved Siden af hinanden og danne tilsammen bagest en ret anselig *Crista sagittalis*. Hos den nævnte store gamle Ræv fra Østkysten er *Crista sagittalis* derimod yderst kort, og Tindingkammene ere fremme paa Issebenene indbyrdes skilte ved et bredt lyreformet Mellemrum. Hos den lille Ræv med den 99 Millim. lange Hovedskal naa Tindingkammene slet ikke sammen bagtil; bagest, hvor de ere hinanden nærmest, ere de omtrent 4 Millim. indbyrdes skilte, og længere fremme er der et bredt lyreformet Rum imellem dem.

Fjeldræven lever langs alle Grønlands Kyster, almindelig, skjønt spredt familievis; talrigst synes den at være mod Syd. Mest holder den til paa Fastlandet og de større nærmere Øer, sjeldnere paa Yderøerne, hvortil den dog ofte kommer paa sine Strejftog. Den kan findes inde i Land, hvor den mest skal leve af Ryper og Harer og af Lemminger, hvor de ere at faa; Bær af *Empetrum* og andre Planter æder den ogsaa. Men især lever den i Nærheden af Stranden, hvor den finder den rigeligste Føde: voxne Søfugle, deres Æg og Unger, paa de ikke altfor utilgængelige Fuglefjelde, døde Fugle, tabte Fiske og andet Affald fra Fuglefjeldene, opskyllede døde Dyr paa Strandbredden, fra de mindste til de største, Krebsdyr, Muslinger, Søpindsvin, Fiske, Sæler og Hvaler o. s. v.; ud til Ægholme, til Ederfuglenes Rugepladser og andre, skal den svømme; den skal endogsaa kunne fiske: ved at pjaske med Poten i Vandet lokke Lodder og Smaatorsk til sig og gribe dem; om Vinteren skal den mere end ellers færdes ved Havet for at afsøge de Revner i Isen, der fremkaldes ved Ebbe og Flod, eller af andre Grunde, langs Strandbredden eller omkring Isfjelde o. s. v. Aaret rundt lever den i samme Egn; men den strejfer vidt; om Vinteren, naar den vandrer langt ud paa Hav-Isen, kan det hænde, at den føres bort med Isen, der bryder op, og derved bringes endnu videre omkring. Sin Hule graver den oftest i Stenurer paa Bjergskraaninger; gjerne skal den ogsaa indrette sit Bo i for-

(*Canis lagopus.*)

ladte Eskimo-Huse eller i Klipperevner. Den fanges i Mængde for Skindets Skyld; Grønlænderne selv have ikke stor Brug for den; men de sælge Skindene til Europæerne. Glahn opgiver i 1771, at der aarlig fra Vestkysten til Danmark udføres 3000 Ræveskind (hvoraf de 2000 blaa). Efter hvad Rink skriver i 1857, var den aarlige Udførsel da mellem 2000 og 3000 Skind; i 1877 opgiver han, at der i Aarene fra 1853 til 72 i Gjennemsnit er udført 1500 Skind om Aaret; det største Tal, man nogensinde havde faaet i ét Aar, var 5000, hvad der indkom i 1874. Efter Ryberg fangedes der i Handelsaaret 1875 paa den sydlige Del af Vestkysten 2678, paa den nordlige Del 420; i 1877 vare Tallene 2269 og 312; i 79: 2798 og 348; i 83: 2226 og 480; i 87: 772 og 325. Forholdene ere lignende endnu ved Begyndelsen af det 20de Hundredaar; Op- og Nedgang i Tallene fra Aar til Aar kan være stor.

I Julianehaab-Egnen ere Knogler af Fjeldræven fundne i enkelte af Affaldsdyngerne ved Ruinerne af Nordboernes Huse fra Middelalderen: en Underkjæbe ved Kagsiarsuk ved Tunugdliarfik-Fjord og nedre Ende af et Skinneben ved Tunuarmiut ved samme Fjord. — Ved Tunugdliarfik-Fjord fandt Walløe den talrig i September 1751; der var baade mørke og hvide. Ved Unartok-Fjord nævner han den i 1752. — Paa Bjerget Redekammen mellem Igaliko- og Tunugdliarfik-Fjord saa Giesecke den blaa Ræv i August 1806; flere Steder ved Tunugdliarfik-Fjord skulde blaa Ræve findes. — Paa Nanortalik-Ø fandtes flere Ræve i Vinteren 1828—29, skriver Vahl. — Ved Tunugdliarfik-Fjord saa Jørgensen et Par halvvoxne Ræve-Unger 18de Juni 1840. — Rink skriver i 1857, at de fleste Ræve i Julianehaab-Egnen fanges omkring Agdluitsok-, Igaliko- og Tunugdliarfik-Fjord; som Steder, hvorfra Skindene komme, nævnes desuden Pamiagdluk og Kagsimiut. De bedste Ræve-Aar vare Vinteren 1831—32, da der ved Julianehaab fangedes omtrent 2300 Ræve, og 1853—54, da der fangedes omtrent 1500. I Aarrækken 1834—40 indhandledes af den Grønlandske Handel derimod kun mellem 200 og 400 Skind aarlig. I Aarene 1845—49 indhandledes gjennemsnitlig aarlig 478 blaa og 187 hvide Ræveskind. — Efter Ryberg indkom fra Julianehaab i Handelsaaret 1875 951 Skind; i 76: 391; 77: 775; 78: 451; 79: 1023; 80: 1087; 81: 554;

82: 659; 83: 695; 84: 709; 85: 755. — Efter de aarlige Meddelelser fra den Kongelige Grønlandske Handel indhandledes i 1886 298 blaa og 225 hvide Ræveskind; i 1887 vare Tallene 133 og 102; 88: 223 og 262; 89: 241 og 220; 90: 370 og 338; 91: 238 og 208; 92: 445 og 425; 93: 327 og 420; 94: 476 og 422; 95: 392 og 363; 96: 473 og 363; 97: 343 og 246; 98: 447 og 380; 99: 501 og 447; 1900: 500 og 514.

Ved Ivigtut og Arsuk findes den i stort Tal, meddeler Helms i 1897, og den synes neppe at aftage i Tal, skjønt mange aarlig fanges. De blaa ere talrigere end de hvide. Den synes at være ret ligelig udbredt overalt langs Fjorden og Kysten, hvor der er let Adgang for den til Vandet. Ved Stranden søger den væsenlig Føden; derhen vandrer den hver Aften; om Vinteren ser man dens Spor overalt langs Strandkanten og ofte langt ud paa Isen; undertiden kunne de følges fra den ene Fjordbred til den anden; ogsaa ud paa smaa Øer kommer den; saaledes boede i Juli 1893 en blaa Ræv paa en lille Ø Nord for Arsuk, der var skilt fra Land ved et flere hundrede Alen bredt Sund. Sit Bo har den oftest i Stenurer; et Sted ved Bunden af Arsuk-Fjord paa et Højdedrag omtrent 300 Fod tilvejrs fandt Helms dog i Juni 1890 Rævegrave, gravede i Grus af hensmuldret Fjeld: henimod en Snes Huller vare at se tæt ved hverandre, op fra Hullerne lød Gjøen og Knurren, og foran dem laa Lodder, Dele af Ulke, Fjer og Muslinger. I Juli og August ser man ofte Ungerne lege udenfor Hulerne. Ved Ivigtut blev der i Vinteren 1892—93 fanget 40 Ræve, i 94: 67, i 95: 46 (deraf de 30 blaa), i 96: 45.

Ved Frederikshaab, skriver Dalager i 1752, var Ræveskinds-Handelen aftagen stærkt i Løbet af nogle faa Aar; for omtrent 10 Aar tilbage kunde han dér indhandle aarlig 1000 Skind, men i de sidste Aar neppe 200 eller 300. — I samme Egn er det, at Fabricius har gjort sine mange Iagttagelser over Fjeldræven. — Ogsaa af Vahl nævnes den dér i 1828; han gjør rigtig Rede for Forholdet mellem de blaa og de hvide. — At flere Ræve-Huler findes ved Frederikshaab, nævnes af Jørgensen i 1841. — Efter Rink indhandledes der i 1845—49 gjennemsnitlig aarlig 61 blaa og 45 hvide Skind. — Efter Ryberg indkom i 1875 128 Skind; i 76: 219; 77: 239; 78: 190; 79: 351; 80: 196; 81: 112; 82: 164; 83: 194; 84: 184; 85: 142. — Efter Opgivelser fra den Grønlandske Handel indhandledes i 1886 95 blaa og 52 hvide Skind; i 87: 76 og 41; 88: 73 og 40; 89: 41 og 31; 90: 143 og 55; 91: 127 og 41;

(*Canis lagopus.*)

92: 149 og 72; 93: 136 og 59; 94: 157 og 79; 95: 199 og 105; 96: 140 og 70; 97: 76 og 33; 98: 160 og 107; 99: 205 og 110; 1900: 185 og 109.

Ved Fiskenæs kjøbte Danell Ræveskind af Grønlænderne i Juni 1652. — Fra Fiskenæs indhandledes i 1845—49 aarlig i Gjennemsnit 48 blaa og 47 hvide Skind, skriver Rink. (I senere Aar er Udbyttet fra Fiskenæs medregnet under Udbyttet fra andre Steder.)

Fra Godthaab nævnes den af Hans Egede i 1722 og senere. — Inderst i Godthaab-Fjord saa Giesecke flere i August 1808. — I 1823 skriver Holbøll fra Godthaab om sine Iagttagelser over Forholdet mellem blaa og hvide Ræve. — Efter Jørgensen blev der i 1831 ved Godthaab fanget 338 blaa, 77 hvide, i 1833 257 blaa, 107 hvide. — Efter Rink blev der i 1845—49 aarlig indhandlet i Gjennemsnit 155 blaa og 126 hvide. — Efter Ryberg indkom i 1875 390 Ræveskind; i 76: 497; 77: 639; 78: 327; 79: 783; 80: 471; 81: 419; 82: 435; 83: 554; 84: 412; 85: 417. — Efter Opgivelser fra den Grønlandske Handel indkom i 1886 208 blaa og 71 hvide Skind; i 87: 161 og 44; 88: 144 og 95; 89: 163 og 51; 90: 449 og 131; 91: 313 og 124; 92: 292 og 93; 93: 244 og 103; 94: 313 og 151; 95: 541 og 241; 96: 306 og 147; 97: 250 og 110; 98: 292 og 193; 99: 339 og 195; 1900: 464 og 207.

Ved Agpamiut N. for Sukkertoppen skal der findes mange Ræve, skriver Giesecke i 1808. Paa Øen Simiutak saa han mange Spor af Ræve i Juli 1808. — Efter Rink blev der fra Sukkertoppen i 1845—49 aarlig indhandlet i Gjennemsnit 84 blaa og 58 hvide Ræveskind. — Efter Ryberg indhandledes i 1875 378 Skind; i 76: 394; 77: 360; 78: 220; 79: 298; 80: 261; 81: 207; 82: 207; 83: 311; 84: 167; 85: 137. — Efter Meddelelser fra den Grønlandske Handel indkom i 1886 91 blaa og 36 hvide Skind; i 87: 86 og 43; 88: 52 og 58; 89: 50 og 27; 90: 128 og 53; 91: 129 og 66; 92: 121 og 80; 93: 175 og 100; 94: 142 og 138; 95: 149 og 119; 96: 56 og 39; 97: 78 og 45; 98: 112 og 112; 99: 130 og 74; 1900: 107 og 63.

Syd for Holstenborg, paa 66° 25′, saa James Hall Ræveskind hos Grønlænderne Aar 1605. — Fra samme Egn, paa 67°, nævnes Ræveskind af Danell i 1652. — Til Øen Inugsugtusok ved Mundingen af Itivdlek-Fjord, S. for Holstenborg, skulle mange Ræve komme om Vinteren over Isen fra Fastlandet, skriver Giesecke i 1808. Ved Isortok-Fjord, N. for Holstenborg, skulle ogsaa mange Ræve findes. — Ved Holstenborg indhandledes, efter Jørgensen, i 1834 126 blaa

og 49 hvide Ræveskind; i 35: 129 og 42; i 36: 178 og 85; i 37: 31 og 30. — Efter Rink blev der i 1845—49 i Gjennemsnit aarlig indhandlet 169 blaa og 133 hvide Skind. — Efter Ryberg indkom i 1875 222 Skind; i 76: 218; 77: 147; 78: 145; 79: 263; 80: 280; 81: 283; 82: 313; 83: 283; 84: 184; 85: 110. — Efter Meddelelser fra den Grønlandske Handel indkom i 1886 33 blaa og 72 hvide Skind; i 87: 38 og 48; 88: 31 og 76; 89: 21 og 58; 90: 94 og 152; 91: 85 og 137; 92: 134 og 195; 93: 136 og 188; 94: 175 og 221; 95: 197 og 223; 96: 73 og 89; 97: 75 og 106; 98: 134 og 158; 99: 119 og 190; 1900: 78 og 118.

I Egedesminde-Egnen nævner Rink i 1857 Iginiarfik og Agto som Steder, hvorfra Ræveskind indhandles. — Efter Meddelelser fra den Grønlandske Handel indkom i 1886 91 blaa og 49 hvide Skind; i 87: 76 og 33; 88: 45 og 46; 89: 41 og 36; 90: 128 og 58; 91: 105 og 60; 92: 106 og 127; 93: 114 og 89; 94: 135 og 74; 95: 161 og 79; 96: 86 og 32; 97: 98 og 47; 98: 90 og 88; 99: 166 og 86; 1900: 167 og 94.

At Ræve-Fangst finder Sted ved Christianshaab og Klaushavn, nævner Rink i 1857. — I 1886 indhandledes 48 blaa og 36 hvide Skind; i 87: 19 og 22; 88: 6 og 45; 89: 18 og 26; 90: 29 og 46; 91: 16 og 43; 92: 58 og 77; 93: 43 og 62; 94: 52 og 70; 95: 49 og 58; 96: 39 og 32; 97: 28 og 31; 98: 58 og 69; 99: 22 og 27; 1900: 31 og 33.

Fra Jakobshavn indhandledes i 1886 11 blaa og 7 hvide Skind; i 87: 5 og 4; 88: 4 og 8; 89: 4 og 5; 90: 23 og 18; 91: 24 og 6; 92: 11 og 8; 93: 11 og 10; 94: 17 og 13; 95: 6 og 19; 96: 13 og 5; 97: 9 og 10; 98: 16 og 14; 99: 10 og 7; 1900: 10 og 15.

Som hjemmehørende paa Disko nævnes den af Giesecke i 1807. — Fra Godhavn indhandledes i 1886 5 blaa og 19 hvide Skind; i 87: 10 og 13; 88: 4 og 19; 89: 8 og 11; 90: 20 og 30; 91: 13 og 25; 92: 29 og 29; 93: 14 og 7; 94: 10 og 29; 95: 18 og 23; 96: 8 og 23; 97: 10 og 14; 98: 13 og 12; 99: 16 og 18; 1900: 36 og 22.

Fra Ritenbenk indhandledes i 1886 11 blaa og 19 hvide Skind; i 87: 7 og 18; 88: 1 og 9; 89: 3 og 6; 90: 20 og 17; 91: 10 og 10; 92: 25 og 31; 93: 5 og 22; 94: 18 og 32; 95: 9 og 22; 96: 5 og 12; 97: 12 og 11; 98: 15 og 20; 99: 23 og 20; 1900: 21 og 16.

Inde i Umanak-Fjord saa Vanhöffen i 1891—93 dens Huler paa

(*Canis lagopus.*)

Akuliarusersuak og paa Karajak Nunatak, begge Steder i Nærheden af Fuglefjelde, gravede i tykt Jordlag i flade, tørre Dalsænkninger. — I 1886 indhandledes ved Umanak 37 blaa og 20 hvide Skind; i 87: 27 og 9; 88: 11 og 17; 89: 15 og 12; 90: 17 og 24; 91: 20 og 11; 92: 18 og 18; 93: 15 og 8; 94: 32 og 16; 95: 17 og 11; 96: 10 og 5; 97: 17 og 14; 98: 11 og 14; 99: 11 og 10; 1900: 13 og 5.

Friske Spor af Ræven saa Sutherland paa et Isfjeld udfor Svartenhuk 21de Maj 1850.

Fra Upernivik indhandledes i 1886 24 blaa og 15 hvide Skind; i 87: 39 og 43; 88: 26 og 56; 89: 10 og 3; 90: 12 og 5; 91: 5 og 5; 92: 7 og 4; 93: 6 blaa, ingen hvide; 94: 3 og 3; 95: 5 og 7; 96: 16 og 3; 97: 5 og 7; 98: 2 og 8; 99: 12 og 7; 1900: 3 og 6.

Paa Isen næsten midt ude i Baffins-Bugt udfor Upernivik blev en blaa Ræv, i god Stand, skudt 1ste Februar 1858, meddele M'Clintock og Carl Petersen.

Ved Crimson-Cliffs ved Kap York bleve adskillige Ræve, baade blaa og hvide, sete i Sommeren 1818, meddeler Ross.

Paa en af Carey-Øerne saa Nares Spor af Ræve i Juli 1875.

Paa Northumberland-Ø saa Kane mange Ræve, alle blaa, ogsaa Unger, sidst i Juli 1854. — Paa Northumberland-Ø og paa Herbert-Ø iagttoges flere af Hayes i September samme Aar. Ved Kap Parry blev den set i Oktober og November. — Paa Northumberland-Ø bleve Ræve sete i Juli 1873, meddeler Davis. — Tre Ræve saa Peary her i August 1891; de snappede efter Graamaager, men fik dem ikke. Paa Hakluyt-Ø bleve to unge graa Ræve sete i August samme Aar. Ved Inglefield Bugt blev den oftere iagttagen af Peary, der nævner den derfra i 1891 og 94; baade blaa og hvide fandtes der.

Ved Port Foulke fandtes mange Ræve, baade blaa og hvide, i 1860—61, efter Hayes. Om Sommeren holdt de sig især til Fuglefjeldene og levede af Æg og andet; om Vinteren fulgte de ofte Bjørnens Spor for at finde Levninger fra dens Maaltider. — I samme Egn bleve mange sete i 1872—73, meddele Davis og Bessels.

Fra Rensselaer-Bugt nævnes den af Kane i 1853, ligeledes af Hayes.

Ved Thank-God-Harbour fandtes den i 1871—72 af Deltagerne i „Polaris"-Rejsen, meddele Davis og Bessels; for en stor Del levede den af Lemminger.

Talrige Spor af Ræv bleve sete af Lockwood paa Kysten paa 83°24′ i Maj 1882, meddeler Greely.

Ved Navy-Cliff paa Grønlands Nordøst-Hjørne saa Astrup dens Spor 5te Juli 1892.

Fra den sydlige Del af Østkysten pleje Grønlænderne at rejse til Vestkysten med Ræveskind, blandt andet, som Handelsvarer, skriver Hans Egede i 1732. — Fra samme Egn opføres Fjeldræven af Graah i 1831.

Ved Angmagsalik lever den i Mængde, efter Holm's Iagttagelse paa Rejsen i 1883—85; baade blaa og hvide findes. — Fra samme Egn nævnes den af Bay i 1892. — Den skal de fleste Aar være ret almindelig i Egnen, siger K. Poulsen; i Vinteren 1898—99 blev der dog kun fanget ganske enkelte. — Inderst i Angmagsalik-Fjord fandt Amdrup i Sommeren 1900 en Ræve-Familie, hvis Bo var under en stor Sten og havde flere Udgange, melder S. Jensen.

Ved Kap Dalton blev den hørt i Juli 1900, melder S. Jensen, og Deichmann fandt her en meget stor Rævegrav med mange Rør i en Højde af 300—400 Meter.

Ved Scoresby-Sund var den, efter Bay, almindelig overalt i 1891—92, baade ude ved Kysten og inde i Fjorden. Der blev set baade hvide og blaa. Om Sommeren maatte den for en stor Del leve af Bær, at dømme efter Gjødningen; ogsaa om Vinteren indeholdt Gjødningen jevnlig udelukkende Levninger af Blaabærris. Hulerne fandtes dels i Stenrøs, dels gravede i Jord; de Grave, som Bay saa, havde kun en enkelt Aabning. Knogler af den fandt Ryder ved forladte Eskimo-Hytter. — Ved Hurry-Inlet blev en Ræv set i August 1899, skriver Nathorst. — Paa Liverpool-Kyst ved Hurry-Inlet blev der set to i August 1900, siger S. Jensen, paa Jameson-Land ved Hurry-Inlet ligeledes en og ved Carlsberg-Fjord en.

Paa Marias-Ø i Kong-Oskars-Fjord fandtes dens Hule i August 1899, efter Nathorst. Nær Mundingen af Kejser-Franz-Josephs-Fjord saa man den et Par Gange i August samme Aar. Ved gamle Eskimo-Hytter inderst i Fjorden fandtes dens Knogler.

Paa Hold-with-Hope saa Deltagerne i „Germania"-Rejsen flere Ræve, hvide og blaa, i August 1870. — Samme Sted var den at se i Juli 1891, meddeler Bay.

Paa Jordanhill i Gael-Hamkes-Bugt saa Clavering nogle Ræve i August 1823. — Deltagerne i „Germania"-Rejsen fandt den almindelig i samme Egn i 1869—70; den nævnes fra Tiroler-Fjord,

(*Canis lagopus.*)

Sabine-Ø, Fligely-Fjord, Shannon-Ø og Landet indenfor Koldewey-Øerne. Baade hvide og blaa fandtes. — Fra Egnen om Clavering-Ø nævnes den af Knudsen, Juli 1889. — Paa Sabine-Ø blev, efter S. Jensen, en set 11te Juli 1900.

Paa Isen langt udenfor Østkysten, omtrent udfor Hold-with-Hope, saa Deltagerne i „Hansa"-Rejsen i September 1869 to hvide Ræve, løbende ud mod Skibet. Ogsaa længere mod Syd viste Ræve sig langt ude paa Drivisen, saaledes en hvid Ræv 16de December 1869, omtrent paa $67^1/_2°$, og igjen en i de første Dage af Februar 1870, omtrent paa $65^1/_2°$.

Arten er nordlig circumpolar. Omkring Istiden har den levet meget længere mod Syd end nu. Dens nærmeste Findesteder ere Spitsbergen, Jan Mayen, Island, Labrador og det øvrige arktiske Nord-Amerika op til det nordligste Grinnell-Land.

4. Canis lupus L. Ulv.

Canis lupus: Reinhardt jun., R. Jones, Manual of Greenland, 1875, p. 34. — (Davis, Narrat. North Polar Exp., U. S. S. Polaris, 1876, p. 300, 338.) — (Bessels, Die amer. Nordpol-Exp., 1879, p. 87, 252, 311.) — (Astrup, Blandt Nordpolens Naboer, 1895, p. 212.) — (Peary, Northward over the Great Ice, vol. II, 1898, p. 465.) — Nathorst, Svenska Jägareförb. Nya Tidskr., XXXVII årg., 1899, p. 235. — Id., Två Somrar i Norra Ishafvet, Bd. II, 1900, passim. — Winge, Affaldsdynger fra Stenalderen i Danmark, af A. P. Madsen, Sophus Müller, etc., 1900, p. 86 og 131 (Maal af Skelet fra Grønland). — Kolthoff, Till Spetsbergen och Nordöstra Grönland År 1900, 1901, passim. — Hartz, Medd. om Grønl., 27de Hefte, 1902, p. 170.

Canis lupus L. & *C. occidentalis* Richards., etc.: Trouessart, Catalogus Mammalium, 1897—99.

Vestgrønlandsk. Amarok, et Ord, der bruges i andre eskimoiske Egne, hvor Ulven findes, og som Grønlænderne have bevaret, skjønt de næsten ikke kjende Ulven undtagen gjennem Sagn. Paa lignende Maade have Grønlænderne fastholdt Ordet Kappik, et Navn for Jerven (*Gulo luscus*), skjønt den slet ikke findes i Grønland. (Fabricius, Kleinschmidt, Rink.)

Den eneste grønlandske Ulv, der findes i Museet i Kjøbenhavn, skudt ved Umanak, er et stort Dyr med tyk snehvid Haarklædning. Bortset fra Farven stemmer den, i Ydre og Skelet, ganske med europæiske Ulve. Hovedskallens Længde, fra Bagranden af Nakkeledknuden til Forranden af Mellemkjæben, er 237 Millim., Længden af nedre Kindtænders Række 102, Længden af øvre Rovtand $26^1/_3$, Længden af forreste øvre Knude-

tand 17½, Breden af forreste øvre Knudetand 22½, Længden af nedre Rovtand 30. Ogsaa de andre Ulve, der ere sete i Grønland, vare hvide.

Ulven er kun nogle faa Gange iagttagen i Grønland, paa den nordlige Del af Vestkysten og paa den nordlige Del af Østkysten, vist ogsaa paa Nordkysten. Paa Vestkysten har den ikke taget fast Bo; den er kun kommen der paa Strejftog, vel fra Grinnell-Land og det øvrige arktiske Nord-Amerika, hvor den har hjemme. Paa Østkysten har den vistnok sat sig fast. Rensdyr og Moskusoxer er det vel især, den søger i Grønland.

I Vinteren 1868—69 blev der ved Umanak paa den nordlige Vestkyst set to hvide Ulve sammen i Følge. Den ene blev skudt, og dens Skind og Skelet bleve af Kolonibestyrer Hansen skjænkede til Museet i Kjøbenhavn; den anden undslap. (Det er vist denne Tildragelse, der sigtes til af Bessels, der meddeler, at han i 1871 i Upernivik af Kolonibestyrer Ellberg havde hørt, at der for faa Aar siden var sket et Indfald af Ulve i Grønland, hvorefter Rensdyrene paa sine Steder vare forsvundne.)

I Sommeren 1818 hørte John Ross, at Eskimoerne ved Kap York kjendte et Dyr, som de kaldte Amarok (ved Trykfejl blevet til Ancarok), det eskimoiske Navn for Ulven. Den Vestgrønlænder, der som Tolk fulgte med Ross, kjendte ogsaa Navnet, men gav en fabelagtig Beskrivelse af Dyret, som han kun har kjendt gjennem Sagn. At Eskimoerne ved Kap York have haft Lejlighed til selv at se Ulven, er vel ikke tvivlsomt.

Ved Thank-God-Harbour skulde Deltagere i „Polaris"-Rejsen i Februar 1872 have set Spor af Ulv og hørt dens Tuden, og 1ste April skulde Dyret selv være set; men efter Bessels er Iagttagelsen ikke sikker; nogle mente, at det paagjeldende Dyr havde været en Hund.

Ved Navy-Cliff paa Grønlands Nordøst-Hjørne fandt Astrup, paa Rejsen med Peary, 5te Juli 1892 Tegn paa Ulvens Tilstedeværelse. Der fandtes et Skelet af en Moskusoxe, der syntes at være gnavet af Ulve, og i Nærheden laa Gjødning, der vist var af Ulve. — Samme Sted saa Peary i Maj 1895 Spor, som han tydede som Ulve-Spor.

Ved Kap Dalton og ved Turner-Sund, S. for Scoresby-Sund paa Østkysten, saa S. Jensen Fodspor af Ulven flere Steder i Juli 1900.

(*Canis lupus.*)

Ved Mundingen af Scoresby-Sund, paa Bredderne af Hurry-Inlet, saa Nathorst Ulve-Spor i de første Dage af August 1899; en gammel Ulv og en ung syntes at have været i Følge; og 5te og 6te August saa han dér, paa nært Hold, to hvide Ulve, en gammel Hun, helt hvid, og et ungt Dyr, hvidt med brunligt Bryst, sikkert netop de samme to Ulve, hvis Spor han allerede havde set. — Ved Hurry-Inlet og Fleming-Inlet saa man mange Steder Ulve-Spor i August 1900, melder S. Jensen; oftest havde to Ulve været i Følge; de havde strejfet om overalt, langs Strandbredderne, op langs Elvene, ind gjennem Dalene o. s. v. Ulve-Gjødning fandtes ogsaa, indeholdende Rensdyr-Haar og Benstumper. Men kun én Gang bleve Ulvene selv sete: to hvide Ulve viste sig inderst i Hurry-Inlet ved Ryders-Elv 8de August.

Ved det indre af Kejser-Franz-Josephs-Fjord saa Nathorst senere i August 1899 Spor af Ulve og Levninger af Rensdyr, der syntes dræbte af Ulve. — Ved Moskusoxe-Fjord, en Gren af Kejser-Franz-Josephs-Fjord, skød Kolthoff en hvid Ulv, Han, der gik paa Strandbredden, 15de August 1900. I Maven havde den tre Lemminger.

Paa Hold-with-Hope saa Kolthoff Ulve-Spor sidst i Juli og i August 1900, og af Skipper Næsø kjøbte han her et Skind af en hvid Ulv, der denne Sommer var skudt i Egnen.

Ved Kap Berghaus, ved Kap Borlase Warren, paa Kysten N. for Clavering-Ø, blev en hvid Ulv skudt ved Midten af Juli 1899 af Skipper Næsø, og Skind og Hovedskal kjøbtes der paa Stedet af Nathorst. En anden hvid Ulv havde været at se paa Clavering-Ø. — At Ulven ikke tidligere er iagttagen paa Østkysten, skjønt flere Rejsende have været der, har maaske, som Nathorst mener, sin Grund i, at den først i de seneste Aar er indvandret, fra Nord; ingen kan sige det for vist.

(Nehring (Sitzungsber. d. Ges. naturf. Freunde in Berlin, 1884, p. 160) omtaler en Hovedskal af en „Ulv fra Grønland"; men efter de opgivne Maal kan der neppe tvivles om, at det gjelder en grønlandsk tam Hund. Nehring's Meddelelse er gjentagen af Langkavel (Zool. Garten XXIX Jahrg., 1888, p. 369).)

Arten er circumpolar med vid Udbredelse. Dens nærmeste Hjemsteder ere Norge, Skotland, hvor den dog nu er udryddet, Labrador og Landene paa Vestsiden af Davis-Stræde og Smith-Sund, helt op i det nordligste af Grinnell-Land.

5. Ursus maritimus L. Isbjørn.

Ursus maritimus: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 22. — Reinhardt jun., Tillæg til Rink, Grønl. geogr. stat. beskr., 1857, p. 3. — Brown, Proceed. Zool. Soc. London 1868, p. 344.

Ursus (*Thalassarctos*) *maritimus*: Trouessart, Catalogus Mammalium, 1897—99.

Vestgrønlandsk. Nennok. (Fabricius.) — Nano eller Nanok. (Kleinschmidt.)

Af Isbjørnen foreligger i Museet i Kjøbenhavn i Øjeblikket blandt andet 50 Hovedskaller fra Grønland, deraf de 23 fra Vestkysten, de 27 fra Østkysten. Nogle faa ere af Unger med Mælketænder; de fleste ere af midaldrende Dyr; en Del er af meget aldrende Bjørne, at dømme efter Størrelsen, Knoglernes Sammenvoxning og Kammenes uhyre Udvikling; men dog er der ingen, hvis Tænder vise stærkt Slid; selv hos de allerældste er der kun svage Spor af Slid undtagen paa Fortænderne. Kun for enkeltes Vedkommende er Kjønnet oplyst, og det har været umuligt senere at bestemme det med Sikkerhed; Hanner og Hunner ere for lidt forskjellige i Hovedskal.

Bortset fra de meget store Forskjelligheder, der ere Følger af Forskjel i Alder (som Forskjel i Ansigtets Forhold til Hjernekassen, i Kamme og Udvæxter, i Pandehulers Udvikling og ganske særlig i Formen af Trommebenet, der med Alderen ligesom begraves mellem Omgivelserne), er der blandt de foreliggende Hovedskaller mange Uligheder, mindende om dem, som senest Schäff (Über den Schädel von Ursus arctos L., Archiv für Naturgeschichte, 1889, Bd. I, pp. 25, pl. XIII—XIV) har omtalt udførlig for den europæiske Landbjørns Vedkommende, og om dem, som Merriam (Preliminary Synopsis of the American Bears, Proceed. Biol. Soc. Washington, vol. X, 1896, p. 65—83, pl. IV—VI) har fundet blandt nordamerikanske Bjørne af *Ursus-arctus*-Gruppen, og som han tildels har brugt til at udmærke sex Arter, hvor man plejer at regne en eller maaske to.

1ste Kindtand, p 1, baade i Over- og Underkjæbe, er meget vexlende i Størrelse og ofte uens i højre og venstre Kjæbe,

men mangler ikke hos nogen. Hos én er den i venstre Underkjæbe dobbelt.

2den Kindtand, p 2, mangler næsten altid baade i Over- og Underkjæbe, skjønt dp 2, den tilsvarende Mælketand, er tilstede og forholdsvis ret veludviklet. I Underkjæben findes p 2 kun hos et enkelt, yngre Dyr paa venstre Side. I Overkjæben findes den paa begge Sider hos et midaldrende og hos et aldrende Dyr og paa højre Side hos et yngre Dyr, der dog synes at have haft den ogsaa paa venstre Side.

3dje Kindtand, p 3, mangler næsten altid i Underkjæben, skjønt dp 3 findes; kun hos en midaldrende Bjørn og hos en aldrende findes den i venstre Underkjæbe, og hos en aldrende i højre. I Overkjæben findes den næsten altid, skjønt vexlende i Størrelse, Form og Stilling; kun hos en gammel Bjørn mangler den i højre Kjæbe, men synes dog engang at have været tilstede, og hos en anden ældre Bjørn mangler den helt i venstre Kjæbe; oftest er Kronen i Omrids aflang, undertiden er den kredsformet; oftest er Tanden stillet med Kronens længste Gjennemsnit paalangs, undertiden paatværs.

4de Kindtand, p 4, i Overkjæben har ofte en anselig „Hæl" paa Indersiden; ofte er Hælen lille, og ofte mangler den fuldstændig; undertiden findes den veludviklet i den ene Kjæbe, men mangler i den anden.

6te Kindtand, m 2, i Overkjæben har altid en forholdsvis lille og indkneben bagud gaaende „Hæl", i Modsætning til Forholdet hos *Ursus arctus*, men iøvrigt vexler Hælen meget; den er lang eller kort, smal eller bred, lige eller buet.

7de Kindtand, m 3, mangler fuldstændig i venstre Underkjæbe hos en yngre Bjørn; ellers er den altid tilstede, men vexler meget i Størrelse og Form; oftest er Kronen i Omrids aflang, ægformet eller undertiden indbugtet paa Inder- eller Ydersiden; undertiden er den næsten kredsformet.

Den største foreliggende Hovedskal er 408 Millim. lang; den har stærke Kamme, men mange af Sømmene ere endnu

synlige. Nogle endnu ældre Hovedskaller ere 380, 377, 368, 355, 343; de ere ret ens i Kammenes Udvikling og Pandehulernes Opsvulmning. Breden over Kindbuerne er hos den største Hovedskal 247, men 258 hos den næststørste, 209 hos den mindste af de nævnte meget gamle. Længden af øvre p 4, m 1 og m 2 tilsammen er hos den største 67½ Millim., hos den mindste 57.

Panden mellem Øjehulerne er hos de fuldvoxne undertiden næsten flad; undertiden ere dens Rande over Øjehulerne saa stærkt opsvulmede af Pandehuler, at Pandens Midte viser sig som en Fordybning; sjeldnere er hele Panden næsten jevnt hvælvet ivejret, mere eller mindre højt, dog neppe nogensinde saa højt, som den kan være det hos *Ursus arctus*.

Isbjørnen kan findes langs alle Grønlands Kyster, mest spredt, enkeltvis eller familievis; men paa den sydlige Del af Østkysten og paa det meste af Vestkysten plejer den kun at komme som Gjæst, mere eller mindre stadig; sjeldnest viser den sig paa en Strækning af Vestkysten, Syd for Disko-Bugt, Nord for Julianehaab. Dens vigtigste Tilholdssteder ere den nordlige Del af Vestkysten mod Baffins-Bugt og den nordlige Del af Østkysten; den færdes der baade Sommer og Vinter, baade paa Landjorden og paa Hav-Isen, strejfende vidt og bredt omkring; ofte træffes den svømmende langt fra Land eller Is. Vandrende paa Isen eller følgende med Drivisen er det især, at den naar til de mere sydlige Egne; med Isen fra Baffins-Bugt kommer den om Vinteren ned langs den nordlige Del af Vestkysten til Disko-Bugt o. s. v.; med Storisen kommer den Vinter og Foraar ned langs den sydlige Østkyst, omkring Kap Farvel og op langs den sydlige Vestkyst til Julianehaab o. s. v. Af og til hænder det da, at den fæster Bo paa Steder, hvor den ikke plejer at have Ophold; men oftest vandrer den for Sommeren tilbage igjen til sine egenlige Hjemsteder. Paa Land søger den vistnok mest Bær, af *Empetrum* og *Vaccinium*; men ogsaa andre Plantedele, Blade af *Oxyria* o. a.; den skal ogsaa

(*Ursus maritimus.*)

ved Lejlighed kunne dræbe Rensdyr og andre Landdyr og tage Fugleæg. Sin væsenligste Føde søger den paa Hav-Isen, først og fremmest Sæler af alle Slags, fra den store Hvalros, med hvem den undertiden maa kæmpe, til den lille Ringsæl; den plejer at overraske sit Bytte; den lister sig til Sæler, der ligge sovende paa Isen, eller den holder Vagt ved de Huller i Isen, hvor Sæler dukke op for at aande, og griber dem, naar de vise sig; ofte arbejder den længe forgjæves. Aadsler af store Hav-Dyr, da især af de store Hvaler, opsporer den gjerne; den skal kunne lugte dem paa umaadelige Afstande; og ved dem indfinder den sig undertiden flokkevis. For at faa Del i Affaldet indfinder den sig paa Sæl- og Hval-Fangstpladser. Til Ly har den ingen særlig Trang; den færdes da ogsaa frit fremme Aaret rundt. Hunnen indretter sig dog en Hule i Sneen, enten paa Land eller paa Isen, for dér at føde sine Unger, og i Hulen skal den kunne holde sig indespærret længe. Af sine Medskabninger blandt Dyrene har den ikke meget at frygte; det skal kunne hænde, at den kommer til at bukke under i Kamp med Hvalrossen; men hvor Mennesker leve, bliver den jaget. Paa Strækningen fra Upernivik til Disko-Egnen dræbes aarlig omtrent 30 Isbjørne, skriver Rink i 1857; i Julianehaab-Egnen skulde dengang aarlig i de sidste Aar være indhandlet 16 Skind, gjennemsnitlig, hvoraf dog nogle vare bragte fra Østkysten; i Slutningen af det 19de Hundredaar kunne Tallene være lignende, men ogsaa baade mindre og større; saaledes indhandledes i 1897 fra Julianehaab 58 Skind. Udenfor de egenlige grønlandske Egne jages den stærkt, især i de senere Aar.

I Julianehaab-Egnen lærte Nordboerne i Middelalderen Isbjørnen at kjende; kun enkelte Knogler af den ere dog fundne i Affaldsdyngerne ved Ruinerne af deres Huse: et Kloled og to andre Taaled ved Tunuarmiut i Tunugdliarfik-Fjord. — I 1840 skriver Jørgensen, at der aarlig i Egnen dræbes 5 eller 6. — Rink skriver i 1857, at den aarlig kommer med Drivisen fra Østkysten omkring Kap Farvel op til Julianehaab-Egnen, at den da ofte gaar iland og kan blive i Egnen et enkelt Aar over. Den synes især at lokkes

ved Lugten til beboede Steder og har ikke sjelden vist sig ved Husene i Frederiksdal og Nanortalik; enkelte Gange har den ogsaa søgt at bryde ind i Grønlændernes Huse. Tallet paa de aarlig indhandlede Skind var dengang omkring 16. — Inderst inde i Tasermiut-Fjord ved Nanortalik træffes næsten hver Vinter flere Bjørne paa den faste Fjord-Is og paa Land, skriver Holm; i Foraaret 1884 blev der saaledes dræbt tre. Maaske komme de over Land fra den nærliggende Østkyst. — Paa Øen Unartok i Unartok-Fjord, S. for Julianehaab, dræbes aarlig flere Bjørne, skriver Moltke i 1894. — Fra Julianehaab indhandledes i 1886 16 Bjørneskind; i 87: 26; 88: 36; 89: 10; 90: 13; 91: 26; 92: 5; 93: 32; 94: 53; 95: 44; 96: 23; 97: 58; 98: 25; 99: 31; 1900: 20.

Ved Frederikshaab viser den sig undertiden, skriver Vahl i 1828, vel kommende med Storisen. — I Slutningen af November 1841 blev der set en Bjørn lidt N. for Frederikshaab, meddeler Jørgensen, hvad der var saa meget mere mærkeligt, som ingen Storis laa ved Kysten eller var at se tilsøs. — Fra Frederikshaab indhandledes i 1886 1 Skind; i 92: 1; 95: 1; 96: 1; 97: 3; 98: 2; 99: 1; 1900: 1; ingen i de andre Aar mellem 1886 og 1900.

Fra Godthaab indhandledes i 1893 1 Skind; i 97: 3; 98: 1; 99: 1; 1900: 1.

Fra Sukkertoppen indhandledes i 1898 1 Skind.

Ved Amerdlok-Fjord ved Holstenborg viste sig i 1762 to Bjørne, der trængte ind i et Grønlænder-Hus, meddeler Glahn. — Ved Kangarsuk, N. for Holstenborg, havde en Bjørn i Vinteren 1894—95 nedrevet alle Ræve-Fælder og ædt alle de Ræve, den havde fundet, meddeler R. Müller.

Fra Egedesminde indhandledes i 1887 1 Skind; i 90: 1; 92: 1; 94: 1; 95: 1.

I Anledning af en Slæderejse paa Isen i Disko-Bugt fra Christianshaab til Grønne-Ejland i 1737 siger Paul Egede, at Bjørne der kunne vise sig. Fra Christianshaab skriver han i 1738, at de hvide Bjørne havde ladet sig se i Januar, og en var dræbt ved Hunde-Ejland.

For nogle Aar siden, skriver Rink i 1857, kom en Bjørn svømmende ud af Jakobshavns Isfjord og blev dræbt ved Klaushavn. Bjørne-Spor skal man have set oppe i Fjorden, og det var ikke urimeligt, at Bjørnen kunde opholde sig dér visse Aar.

Til Disko, skriver Giesecke i 1807, kommer Bjørnen kun, naar

(*Ursus maritimus.*)

der er megen Is i Disko-Bugt; den kan da ofte vandre om ved Godhavn, hvor Hval-Aadsler ligge. Paa Hav-Isen ved Blaafjeld blev den første Bjørn i Vinteren skudt 18de Januar 1811. Ved Blaafjeld blev der samme Aar den 2den Februar skudt tre Bjørne, en gammel med to et-aarige Unger, der havde deres Leje i Sneen paa Land. 14de og 15de Marts 1813 vare flere Bjørne at se ved Godhavn. — 16de Maj 1817 saa O'Reilly en Bjørn paa Sydkysten af Disko. — Fra Godhavn indhandledes i 1891 1 Skind; i 94: 2; 97: 1.

Fra Ritenbenk indhandledes i 1895 1 Skind.

Inde ved Umanak er Bjørnen ikke almindelig, skriver Funch efter sine Iagttagelser i 1830—37; ved Nugsuak træffes den derimod oftere. — Ved det Hvidfiske-Stænge, der indtraf ved Nusak paa Nugsuak Halvø i 1850, viste sig strax en Bjørn, skriver Rink. Ved Niakornak paa Sydkysten af Umanak-Fjord blev der i Juni 1851 skudt en Bjørn, en Sjeldenhed paa den Aarstid; den kom svømmende i det aabne Vand og var vist hidlokket af et stort Hval-Aadsel, som man et Par Dage efter fandt drivende fire Mile længere oppe i Fjorden. De Grønlændere, der om Vinteren bringe Post paa Slæde over Isen fra Umanak til Upernivik, se næsten altid Bjørne paa Vejen og pleje at skyde enkelte af dem. — Ved Umanak bleve 6 Bjørne dræbte i Vinteren 1866—67, meddeler Brown. — Bjørnenes Færden paa Sydsiden af Svartenhuk Halvø nævnes i 1879 af Steenstrup. — At Bjørnen næsten hvert Foraar skal vise sig udenfor Umanak-Fjord, skriver Vanhöffen i 1897, og han melder om en dræbt ved Kinivik paa Spidsen af Svartenhuk Halvø 27de April 1893. — Fra Umanak indhandledes i 1886 3 Skind; i 87: 1; 88: 1; 89: 1; 90: 2; i 91 og 92 ingen; i 93: 1; 94: 4; 95: 4; 96: 1; 97: 4; 98: 2; 99: 8; 1900: 1.

Ved Upernivik, skriver Rink i 1857, kommer Bjørnen ret talrig hver Vinter; der gjøres Jagt paa den, og aarlig dræbes mindst omtrent 30. Ogsaa om Sommeren træffes den af og til, vistnok forblivende i Egnen fra den foregaaende Vinter; i Sommeren 1849 blev der saaledes skudt en Bjørn helt oppe i Laxefjorden. — Itivdliarsuk N. for Upernivik, paa 73°30′ omtrent, nævner Ryder i 1887 som et Sted, hvor mange Bjørne dræbes. I en lille Fjord paa Nordsiden af Nugsuak Halvø, paa 74°10′, dræbtes en Bjørn 25de Juli 1887. — Fra Upernivik indhandledes i 1886 15 Skind, i 87: 19; 88: 11; 89: 3; 90: 16; 91: 21; 92: 21; 93: 23; 94: 33; 95: 27; 96: 18; 97: 14; 98: 27; 99: 34; 1900: 26.

Paa Isen i Melville-Bugt saa John Ross en Bjørn 18de Juli

1818. — Samme Sted blev en Bjørn skudt 8de Juli 1850, meddeler Sutherland. — Inglefield nævner den fra Melville-Bugt og fra Kap York i Sommeren 1852. — 17de August 1857 blev en set paa Isen i Melville-Bugt, skriver Carl Petersen; det var den første, man saa paa dette Aars Rejse. To vare at se 23de September, to i Oktober, og en blev skudt 2den November. 16de Juni 1858 var en enlig stor Bjørn at se samme Sted, og 17de Juni en Bjørn med to Unger, meddele Petersen og M'Clintock. — Markham saa i Melville-Bugt to Bjørne 8de Juni 1873. — En Bjørn saa Nares i „Middle-Ice" S. for Kap York 24de Juli 1875. — 30te og 31te Juli 1883, meddeler Nathorst, bleve i samme Egn tre Bjørne skudte og en fjerde set. — I Juli 1891 blev, efter Peary, en Bjørn skudt i Melville-Bugt, og en voxen Bjørn med to Unger blev set. — En blev skudt i samme Egn 21de April 1894, meddeler Astrup. — I den sydligste Del af Melville-Bugt bleve tre Bjørne skudte paa Isen 19de Juli 1894, skriver Ohlin, og næste Dag blev en set. 27de August dræbtes en Hun med to Unger nær Kap York.

Et frisk Bjørne-Spor var at se paa Isen N. for Kap York 15de Juni 1873, meddeler Bessels. — Paa Strækningen mellem Kap York og Kap Parry blev der i det sene Efteraar 1854 oftere skudt Bjørne, meddeler Hayes. — Udfor Wolstenholme-Sund saa Peary Bjørne-Spor paa Isen i December 1894. — At Eskimoerne ved Kap York give sig meget af med Bjørne-Jagt, meddeler Astrup i 1895.

Spor paa Isen i Inglefield-Bugt saa Peary 14de November 1894. Ved Peteravik blev en Bjørn dræbt i Januar 95.

Ved Port Foulke bleve en voxen Bjørn og dens Unge skudte i November 1860 meddeler Hayes. — I samme Egn blev en Bjørn skudt 3dje Marts 1873, skriver Davis.

N. for Rensselaer-Bugt var der i Juni 1854 allevegne Bjørne-Spor at se, baade paa Kysten og paa Isen, skriver Kane, og en Bjørn blev skudt. 7de Oktober blev en Bjørn skudt ved Rensselaer-Bugt, sammen med en Unge, og 20de November blev en Bjørn set. Igjen flere bleve skudte i Egnen i April 55.

Paa Isen i Kanes-Hav blev en set 7de Oktober 1872, ligeledes 9de, efter Bessels og Davis; og en Hun med to Unger viste sig den 13de. — Om 5 Bjørne skudte i Kanes-Hav eller i Omegnen i Marts 1895 melder Peary.

Ved Kap Constitution ved Kennedy-Kanal bleve en Hun og dens Unge skudte 24de Juni 1854, skriver Kane.

(*Ursus maritimus.*)

Ved Kap Bryan nær Mundingen af Petermann-Fjord blev en Bjørn skudt 4de April 1872, meddele Davis og Bessels.

Ved Newman-Bugt bleve Spor sete i Maj 1876, sige Nares og Feilden. — Samme Sted viste sig to Bjørne i Maj 1882, skriver Greely.

Ved Kap Benet, paa 83°3′, saa Lockwood i Maj 1882 Bjørne-Spor førende mod N.Ø., siger Greely.

I Drivisen paa Havet langt udenfor Grønlands Vestkyst er Isbjørnen ogsaa at se. — Paa Is langt V. for Disko blev en Bjørn skudt 11te Juli 1819, meddeler Parry. — Fra „Fox", der drev med Isen midt ude i Davis-Strædet udfor Disko, blev en Bjørn set 9de Marts 1858, meddele M'Clintock og Petersen; og Spor vare ofte at se omkring Skibet Maaneden igjennem. 15de April bleve to Bjørne sete paa Isen udfor Holstenborg-Egnen, og 20de April blev en Bjørn skudt udfor Godthaab-Egnen. — Af de Deltagere i „Polaris"-Rejsen, der i 1872—73 drev med Isen gjennem Baffins-Bugt og Davis-Stræde, blev, som meddelt af Davis og Bessels, Bjørnen flere Gange iagttagen, dog nærmest ved den amerikanske Kyst, saaledes højt oppe i Baffins-Bugt 1ste December 72, i den sydligste Del af Davis-Strædet 17de og 27de Marts 73.

At Isbjørnen findes paa Østkystens sydlige Del, hørte Walløe i 1752 af Grønlændere fra denne Egn; ved Aluk skulde man ofte dræbe den. — Inde i Prinds-Christians-Sund ved Ujararsoit saa man Bjørne-Spor 31te Marts 1829, skriver Graah, og ved Sundets østlige Munding blev en Bjørn skudt i April. Ved Aluk saa Vahl en Bjørn 27de April 1829. — Udenfor den østlige Munding af Prinds-Christians-Sund blev en Bjørn skudt i Juli 1881, skriver Holm.

Egnen om Igdloluarsuk, paa 63°30′, skal være kjendt som god for Bjørnejagt, meddeler Holm i 1885. — I Drivisen omtrent udfor dette Sted saa Nansen en Bjørn 25de Juli 1888.

Ved Angmagsalik er Bjørnen, efter hvad Holm meddeler i 1885, ofte almindelig om Vinteren, kommende med Storisen; naar der om Vinteren ikke findes megen Is, kommer der heller ikke mange Bjørne. I dyb Sne oppe i Land skal den indrette sig en stor Hule, hvori den kan holde sig indelukket en Maaneds Tid; kun et Par Gange i den Tid skal den være nødt til at forlade Hulen for at fange Sæler. Hannens Hule skal ligge nær Stranden, Hunnens længere oppe i Landet. — S. Jensen hørte i 1900 af J. Petersen, at der aarlig ved Angmagsalik holdes en betydelig Jagt paa Bjørne. De komme drivende ned med Storisen om Vinteren og vende senere

tilbage vandrende mod N. langs Kysten, undervejs afsøgende Fjordene. Et Aar var der vandret henimod 200 Bjørne forbi, omtrent 50 vare dræbte. Den bedste Jagt finder Sted i Februar.

Ved Kysten N. for Angmagsalik, omkring Kialinek paa omtrent 67°, sige Grønlænderne, som meddelt af Holm, at Bjørnen findes Aaret rundt. — Paa Rejse langs Kysten mellem Angmagsalik og Kap Dalton i Juli og August 1900 saa Amdrup adskillige Bjørne; de nævnes fra Nordre Aputitek, Keglen, Skjærgaards-Halvøen, Kap Jensen, Kap Garde, Vedels-Fjord, Kap Vedel, Kap Tupinier, Kap Ryder. Oftest vare de at se enkeltvis, flere Gange ogsaa Hunner med Unger. De gik baade paa Land og paa Isen. Egnen var rig paa Sæler, især paa de mange Steder, hvor Indlandsisen skød ud i Havet.

I Turner-Sund, paa Turner-Ø og paa Dunholm ved Stewart-Ø, S. for Mundingen af Scoresby-Sund, blev Bjørnen set enkeltvis i Juli 1900, melder S. Jensen. Den der gik paa Dunholm havde ædt Ederfugle og Ederfugle-Æg.

Ved forladte Eskimo-Hytter paa Jameson-Land og paa Traill-Ø fandt Scoresby mange Bjørne-Knogler i Sommeren 1822; men ingen Bjørn blev set levende. — Ved Scoresby-Sund var Bjørnen almindelig i 1891—92, meddeler Bay; den, eller dens Spor, var at se overalt, baade ude ved Fjordens Munding ved Kap Stewart og inde i Fjordens Bund ved Røde-Ø; der blev ialt skudt 27 i Fjorden. Den syntes at vandre ind i Fjorden om Foraaret og ud igjen om Efteraaret og om Sommeren mest at opholde sig dybest inde. I August 1891, da man kom til Fjorden, bleve Bjørne flere Gange iagttagne i Fjordens ydre Del, i Hurry-Inlet, ved Mundingen af Nordvestfjord og ved Danmarks-Ø, der ligger ved Midten af Scoresby-Sund; endnu 7de Oktober blev en Bjørn skudt, den næstsidste i dette Aar; den sidste, et ganske ungt Dyr, dræbtes 6te November. Derefter blev ingen Bjørn set førend 20de Februar 1892, da en viste sig ved Danmarks-Ø; 11te Marts var der igjen en samme Sted, og derefter blev den mere almindelig, saa at der endogsaa i nogen Tid, i Slutningen af Marts, neppe gik en Dag, uden at der blev set og skudt Bjørne; de kom enten enkeltvis eller højest tre sammen, en Hun med to fjorgamle Unger. I Begyndelsen af April blev der kun set enkelte ved Danmarks-Ø; endnu en blev set og skudt 24de April; men senere viste sig ingen her før 27de Juni og 16de Juli; denne Dag blev der forskjellige Steder set 4 paa Fjord-Isen. Inde ved Røde-Ø var der derimod i Begyndelsen af April

(*Ursus maritimus.*)

Spor i Mængde; det syntes, at Bjørnene havde fast Ophold derinde; og her blev der i de første Dage af Maj skudt en gammel Hun med en ganske lille Unge, der sikkert kun var et Par Maaneder gammel. Inde i Gaasefjord blev en Bjørn set omkring 1ste Juni. I de dræbte Bjørnes Maver fandtes i Marts og April jevnlig Levninger af Sæler, som det i den Tid var let at fange paa Isen; ellers fandtes i Maverne mest Plante-Levninger, baade af Landplanter, som Blaabær og Blaabærris, og af Havalger, som *Desmarestia* og *Laminaria*; de Bjørne, der om Sommeren opholdt sig inde i Fjordene, levede sikkert overvejende af Planteføde. Bjørne-Knogler fandt Ryder ved forladte Eskimo-Hytter. — Paa Sydkysten af Jameson-Land blev en enlig Bjørn set i August 1900, siger S. Jensen, i Fleming-Inlet ligeledes to voxne Bjørne, den ene fulgt af en Unge, og i Mundingen af Kong-Oskars-Fjord fem. Fire af de Bjørne, der bleve dræbte, havde Plantedele i Maven i betydelig Mængde, mest *Oxyria*.

Paa Clavering-Ø saa Clavering en Bjørn 27de August 1823; det var den første, der blev set paa Rejsen. — I samme Egn og nordligere blev Bjørnen ofte set af Deltagere i „Germania"-Rejsen i 1869—70, baade Sommer og Vinter, enkeltvis eller højest tre sammen, da en voxen med Unger. Den nævnes fra Clavering-Ø, hvor dog kun Knogler fandtes, ved forladte Eskimo-Hytter, fra Kap Borlase Warren, Sabine-Ø, Fligely-Fjord, Kuhn-Ø, Shannon-Ø og Teufel-Kap indenfor Koldewey-Ø. — Paa Hold-with-Hope saa Knudsen en Bjørn inde paa Land 16de Juli 1889. I Egnen om Clavering-Ø bleve enkelte sete i Juli. — Paa Kysten mellem Scoresby-Sund og Sabine-Ø blev den, efter Nathorst, jevnlig set og skudt i Juli og August 1899, dels paa Land, dels paa Isen. Den nævnes fra Hurry-Inlet, Kap Stewart, Murray-Ø, Traill-Ø, Geologfjord i Kejser-Franz-Josephs-Fjord, Bontekoe-Ø, Hold-with-Hope, Clavering-Ø og Sabine-Ø. Undertiden saa man den enkeltvis; undertiden viste sig Hunner med en eller to Unger, en enkelt Gang en Hun med tre smaa Unger.

I Drivisen langs hele Grønlands Østkyst, ofte langt fra Land, paa Strækningen mellem Grønland paa den ene Side, Spitsbergen, Jan Mayen og Island paa den anden, er Isbjørnen ogsaa stadig at finde. At den med den grønlandske Is kan komme til Island, er kjendt allerede fra den tidlige Middelalder. At Hval- og Sælfangere ofte træffe den i disse Egne, vides allerede fra de ældste Efterretninger om deres Rejser; det nævnes saaledes af Martens i 1671. — Scoresby junior melder om en Bjørn skudt i Isen paa 73°43′ N.,

17°39′ V., 14de Juni 1822; tre havde han set i Isen paa denne Rejse; han havde ventet at se mange flere, eftersom han paa en tidligere Rejse i Nærheden havde set omtrent 100, af hvilke flere end 20 vare dræbte og 4 fangede. — Quennerstedt skriver i 1868, at Bjørnen sjelden mangler paa de store Fangstpladser, og at Sælfangerne aarlig skyde flere. — Af Deltagerne i „Germania"- og „Hansa"-Rejsen iagttoges Bjørnen flere Gange langt ude i Drivisen mellem 74° og 75° i Juli og August 1869. 9de September blev set en voxen og en Unge mellem 73° og 74°; i samme Egn viste sig to Bjørne 12te September. I Danmark-Strædet viste Bjørnen sig et Par Gange i November. Omtrent paa 63° var en Bjørn paa Jagt efter en Hvalros 25de April 1870. — R. Gray nævner Bjørne som sete i Drivisen udfor Kystens nordlige Del om Sommeren 1885 og 86. — Efter sine Erfaringer i 1891—92, paa Strækningen mellem 65° og 75° omtrent, skriver Bay: „Saa snart man kommer ind i tæt Is, kan man vente at se Bjørne-Spor eller ogsaa Dyret selv; derimod kommer Bjørnen kun yderst sjelden og vistnok imod sin Vilje ud i spredt Is." — I April 1899, meddeler Ette, blev der af norske Sælfangere set Bjørne paa Isen N. for Jan Mayen i større Mængde, end man før havde set i de sidste 30 Aar; den Is, som Svartsiden havde valgt til Yngleplads dette Aar, var fast med Isen ved Grønlands Nord- og Østkyst, hvorfra Bjørnene kom, lokkede af Sælerne. Kapt. Samuelsen paa „Viking" havde en Morgen fra Skibet talt 50 Bjørne; fra sex Skibe blev der i Løbet af 14 Dage skudt 111. I 1900 havde to Nordmænd paa Strækningen fra Shannon-Ø sydefter dræbt 62 Bjørne. — I Drivisen N. for Jan Mayen blev en Bjørn skudt 27de Juni 1899, melder Nathorst, og 4 dræbte man i Drivisen udfor Kejser-Franz-Josephs-Fjord 31te August. — I Drivisen paa omtrent 74°, omtrent 200 Kvartmil fra nærmeste Land, viste sig en Bjørn med to Unger 6te Juli 1900, meddeler S. Jensen. — I Drivisen N.V. for Jan Mayen bleve to Bjørne skudte sidst i Juli 1900, meddeler Kolthoff.

Arten er højnordisk circumpolar, ogsaa at finde paa Spitsbergen, Jan Mayen, tilfældig paa Island, i hele det arktiske Nord-Amerika.

6. **Mustela erminea** L. Lækat.

Mustela (*Putorius*) *erminea* L.: Peters og andre, Zweite deutsche Nordpolarfahrt, Bd. 2, 1874, p. 157, og Bd. 1, 1873—74, passim. — Feilden, Nares, Narrative of a voyage to the Polar Sea, vol. II, 1878, p. 194. — Bessels,

(*Mustela erminea.*)

Die Amerikanische Nordpol-Expedition, 1879, p. 252, 311. — Bay, Medd. om Grønl., 19de Hefte, 1894, p. 11. — Hartz, Medd. om Grønl., 27de Hefte, 1902, p. 161, 172.

Putorius ermineus L. & *P. arcticus* Merriam & *P. noveboracensis* Dekay, etc.: Trouessart, Catalogus Mammalium, 1897—99.

Vestgrønlandsk. Teriak er det Navn, hvormed Lækatten kaldes i andre eskimoiske Lande, hvor den findes; men det bruges ogsaa for Smaa-Gnavere. I Vest-Grønland, hvor Lækatten ikke findes, kjender man vel Ordet Teriak; men det bruges for de indførte europæiske Mus og Rotter.

Af Lækatten foreligger i Kjøbenhavns Museum fra Øst-Grønland fire Skind med tilhørende Skeletter; de ere af en voxen Hun, to unge Hanner og en ung Hun, alle sikkert af samme Familie, dræbte ved Turner-Sund 26de Juli 1900; de unge Dyr have nylig kastet Mælketænderne, saa at de bageste Forkindtænder ikke ere helt frembrudte; alle ere de i den brune Dragt. Merriam (Synopsis of the Weasels of North America, North American Fauna, Nr. 11, 1896, p. 15—16, pl. II, f. 1, pl. V, f. 6 (Hovedskal)) regner Lækatten fra det arktiske Nord-Amerika for en egen Art, *Putorius arcticus* n. sp., men mener dog, at det er den blandt alle de nordamerikanske Lækatte-Former, der slutter sig nærmest til den Gamle Verdens *Mustela erminea*; han nævner ingen anden Forskjel end Forskjel i Farve; *M. erminea* skal i Sommerdragten paa sin Overside ikke have den «golden brown» Tone, som *M. arctica* har, og paa Undersiden skal den være blegere gul; desuden skal *M. arctica* i Modsætning til *M. erminea* ikke have hvid Rand paa Øret. De foreliggende grønlandske Lækatte maatte vel efter Findestedet nærmest høre til «*M. arctica*»; men dog er det ikke muligt at paavise nogen fast Forskjel fra danske Lækatte; Oversiden har den samme brune Farvetone; Undersiden er ikke mere gullig end ofte hos danske; hvid Rand paa Øret findes hos alle fire (hos danske kan den iøvrigt saa godt som mangle); kort sagt, de stemme i et og alt, i Størrelse, Haarklædning, Farve, Hovedskal, Tænder o. s. v., nøje med danske Lækatte; de ere forholdsvis korthalede; men Lækatte med ganske lignende korte Haler kunne findes i Danmark. — I Grønland synes der ellers

ikke at være indsamlet mere end tre Lækatte, en paa Nordkysten og to paa Østkysten. De to fra Østkysten ere nærmere omtalte af Peters; begge vare i Sommerdragt, farvede som den sædvanlige europæiske Race, som de ogsaa ellers ganske lignede; de stemmede ligeledes fuldt ud med Lækatte fra Labrador. — Ogsaa Coues (Fur-bearing Animals, a Monogr. of N. Amer. Mustelidæ, U. S. Geol. Surv. Territ., Miscell. Publ. Nr. 8, 1877, p. 109 ff.) henfører de nordligste amerikanske Lækatte til samme Art og Race som den europæiske; til Arten regner han desuden, med god Grund, flere andre amerikanske Lækatte-Former, der ofte have været nævnte som egne Arter. — Følgende Maal ere tagne paa to af de ovennævnte Lækatte fra Turner-Sund:

	♀ ad.	♂ juv.	
Længden af øvre Kindtænders Række	$9^1/_3$	$10^1/_4$	Millim.
Længden af øvre Rovtand	$4^2/_3$	$5^1/_3$	
Længden af nedre Kindtænders Række	11	$12^1/_3$	
Længden af nedre Rovtand	$5^1/_4$	6	
Hovedskallens Længde, fra Bagranden af Ledknuden til Mellemkjæbens Forrand	40	$43^2/_3$	
Afstanden mellem Øjehulerne	$10^1/_4$	$11^1/_4$	
Afstanden mellem Tindinggruberne	$9^1/_2$	$11^1/_2$	
Breden over Kindbuerne	23	25	
Hjernekassens Brede	19	$22^1/_3$	
Underkjæbens Længde, fra Bagranden af Ledknuden til Hagens forreste Rand	$21^1/_2$	$24^1/_4$	

Lækatten kjendes i Grønland kun fra den østlige Del af Nordkysten og fra den nordlige Del af Østkysten; den synes at have ganske samme Udbredelse som Lemmingen, der er dens vigtigste Bytte. Ligesom Lemmingen færdes den frit fremme Aaret rundt.

Ved Thank-God-Harbour blev der, efter Bessels, i Marts 1872 oftere set Spor, der neppe kunde være af noget andet Dyr end Lækatten; men Dyret selv blev ikke set. Sporene stod paa Steder, hvor ogsaa Lemminger færdedes.

Endnu nordligere paa Kysten, paa 82°15′, blev en Lækat skudt af Beaumont i Foraaret 1876, meddeler Feilden.

Paa Vestsiden af Turner-Sund paa Grønlands Østkyst, S. for Scoresby-Sund, meddeler S. Jensen, opdagede man sidst i Juli 1900

(*Mustela erminea.*)

en Familie Lækatte, der havde Bolig i Huller mellem Stene paa en Skraaning et lille Stykke ovenfor Stranden; der var ialt 8; fire af dem, en gammel Hun og tre næsten voxne Unger, dræbtes og hjembragtes til Kjøbenhavn. I deres Bo fandtes en ihjelbidt Lemming.

Ved Scoresby-Sund bleve dens Spor i Sneen sete flere Gange i 1891—92, meddeler Bay. Den 25de November 91 stod saaledes friske Spor i Sneen paa Fjorden ved Danmarks-Ø; Dyret var gaaet lange Strækninger. — Paa Jameson-Land ved Point Constable ved Hurry-Inlet saa Hartz en Lækat 9de August 1900.

Inde i Kejser-Franz-Josephs-Fjord blev en dræbt i August 1870, som meddelt af Pansch og Peters. — Ved Segelsällskapets-Fjord, en Gren af Kong-Oskars-Fjord, saa Ditlevsen en Lækat 30te August 1900, meddeler S. Jensen.

I Sne paa Saddelbjerget, paa Kap Borlase Warren, saa Copeland, efter Peters, i Efteraaret 1869 Spor, der vistnok vare af Lækatten.

Paa Kuhn-Ø blev, efter Pansch og Peters, en dræbt 12te Juni 1870.

Arten er circumpolar med vid Udbredelse. Dens nærmeste Hjemsteder ere Norge, Skotland, Labrador, Cumberland, Grinnell-Land og det ørrige arktiske Nord-Amerika.

7. Trichechus rosmarus L. Hvalros.

Trichechus rosmarus L.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 4. — Reinhardt jun., Tillæg til Rink, Grønl. geogr. stat. beskr., 1857, p. 5. — Brown, Proceed. Zool. Soc. London 1868, p. 427.

Trichechus rosmarus L. & *T. obesus* Illiger: Trouessart, Catalogus Mammalium, 1897—99.

Vestgrønlandsk. Auvek; de voxne kaldes ogsaa Enæt eller Inæt, de fuldkomne. (Fabricius.) — Avek eller Auvek. (Kleinschmidt.) — Navnet er en Gjengivelse af Stemmen, der lyder som Avuk eller A-uk.

Man har søgt at udmærke den pacifiske Hvalros fra den typiske atlantiske som en egen Art, «*Trichechus obesus*»; men de Skjelnemærker, man har ment at kunne paavise i Form og Stilling af de øvre Hjørnetænder og i Hovedskallens Form, ere for allerstørste Delen intet værd; de Egenskaber, der skulle udmærke den pacifiske, kunne ogsaa næsten alle findes hos den atlantiske. Det Skjelnemærke, som Allen (North American Pinnipeds, 1880, p. 156—170) særlig fremhæver, Ansigtets større

Brede hos den pacifiske, synes dog at være nogenlunde fast; blandt de grønlandske Hvalros-Hovedskaller i Museet i Kjøbenhavn er der i hvert Fald ikke nogen, der har saa bredt et Ansigt, som Allen afbilder det hos den pacifiske; men Forskjellen er kun ringe. Maaske det ogsaa kan siges, at Nakkebenets Grund-Del er lidt mere smal hos den pacifiske end hos den atlantiske. Maaske altsaa den pacifiske Hvalros kan kjendes fra den atlantiske som en egen, om end kun meget lidt udpræget Race.

Blandt de 25 foreliggende grønlandske Hvalros-Hovedskaller, af unge og gamle, er der meget store Forskjelligheder i Tandsættet. Det fuldstændigste Tandsæt, der kan findes hos en Hvalros, er: $\frac{\dot{1}\dot{2}\dot{3}.1.2345\dot{6}}{\dot{1}\dot{2}\dot{3}.1.2345}$, 3 Fortænder og 1 Hjørnetand i Over- og Underkjæbe, 5 øvre og 4 nedre Kindtænder i hver Side, men de to forreste øvre og alle nedre Fortænder vantrevne, ligeledes de to bageste øvre Kindtænder og den bageste nedre. Mælketænder ere sete som Forgjængere for 3dje øvre Fortand, Hjørnetænderne og de tre forreste Kindtænder i hver Kjæbe. Kun hos Unger eller ganske unge Dyr findes det fuldstændige Tandsæt eller dog Spor deraf i Skikkelse af tomme Tandgruber; de smaa vantrevne Tænder pleje at falde bort med Alderen, saa at Tandsættet hos fuldvoxne Dyr plejer at være: $\frac{3.1.234}{1.234}$; men nogle af Vantrivningerne kunne dog endnu være tilstede selv hos meget aldrende Dyr; saaledes er der en Hovedskal af en meget gammel Han, der har følgende Tænder: $\frac{\dot{2}\dot{3}.1.2345}{1.234}$, og en anden, der har: $\frac{\dot{2}\dot{3}.1.2345}{\dot{3}.1.2345}$, dog findes i dette Tilfælde $\underline{i\,2}$ kun i venstre Kjæbe, $\overline{i\,3}$ kun i højre. Sidstnævnte Hovedskal har i venstre Underkjæbe en mindre, overtallig Kindtand indskudt mellem Hjørnetanden og $\overline{p\,2}$, maaske at regne for $\overline{p\,1}$. — Nogle af de Tænder, der pleje at være veludviklede, kunne være vantrevne eller mangle; $\underline{i\,3}$ kan saaledes være ganske lille eller mangle, ligeledes p 4. Den af de foreliggende Hovedskaller, der har de færreste Tænder,

(*Trichechus rosmarus.*)

er af et yngre Dyr, der ikke har Spor af andre Tænder end: $\frac{.1.23}{.1.23}$, Hjørnetand og to Kindtænder i hver Kjæbe.

Hos fuldvoxne Dyr kunne de øvre Hjørnetænder vexle meget i Form og Stilling. Hos den gamle Han kunne de være næsten lige (som de oftest skulle være det hos den pacifiske Hvalros) eller stærkt buede fremad eller forneden være drejede med Spidserne ud til Siderne; de kunne staa næsten lodret (som hos den pacifiske) eller være rettede noget fremad eller tilbage; de kunne vige ud fra hinanden forneden eller løbe jevnsides (som hos den pacifiske). Lignende Forskjelligheder sees hos Hunner, hos hvem de øvre Hjørnetænder desuden kunne løbe sammen mod Spidserne, saa at de kunne røre hinanden.

Som man kunde vente hos Dyr med i mange Retninger saa overdrevne Egenheder, findes der i Hovedskallerne store Forskjelligheder. I Formen af *Processus mastoideus*, af Nakkehullet (der oftest er lodret ovalt, undertiden tværgaaende), af Trommebenet, i Underkjæbens Højde fortil, o. s. v., vexler den grønlandske Hvalros stærkt, saa at ingen fast Forskjel fra den pacifiske heri kan paapeges; ligeledes i Formen af Næsebenet, der undertiden er kort, undertiden langt, fuldt saa langt som, efter Allen, hos den pacifiske; Mellemkjæbebenet naar hos alle de foreliggende grønlandske langt op paa Siden af Næsebenet, men undertiden er det paa et Stykke dækket af Næsebenets forreste yderste Hjørne (efter Allen skal Mellemkjæbebenet hos den atlantiske Hvalros ikke naa højere op end til Næsebenets forreste Rand); Sømmen mellem Pandeben og Isseben er i høj Grad vexlende, hos Dyr af samme Alder, undertiden ret jevnt buet tilbage, undertiden paa forskjellig Maade udtunget, undertiden saaledes, at Pandebenene tilsammen sende en lang tynd Spids ind mellem de to Isseben, ganske som Allen afbilder det hos den pacifiske; o. s. v.

Hvalrossen kan vise sig saa godt som allevegne ved Grønlands Kyster; mere fast Tilhold synes den dog kun at have i forholdsvis faa Egne: ved Vestkysten mellem Sukkertoppen og

Egedesminde, i Melville-Bugt og Mundingen af Smith-Sund og ved Østkystens nordlige Del; andre Steder kommer den kun mere tilfældig. Vel maa den kunne vandre eller strejfe ikke lidt, siden den kan vise sig paa Steder, der ligge langt fra dens sædvanlige Opholdssteder; men meget lovbundne eller nødvendige synes dens Rejser ikke at være; selv i de nordligste Egne, i Smith-Sund og ved den nordlige Østkyst, kan den opholde sig til alle Aarstider, kun skiftende fra en Foderplads til en anden. Den sees sjelden langt fra Land og da mest paa Steder, hvor der er Grunde i Havet; mest færdes den, flokkevis, nær udenfor Kysterne, helst hvor Is ligger. Dens vigtigste Føde er Muslinger, som den med Hjørnetænderne oproder fra Havbunden, især *Mya truncata*, *Saxicava arctica* og *Cardium groenlandicum*; Skallerne synes den at fjerne, inden den sluger Føden; sammen med Muslingerne sluger den derimod Smaastene, af Blomme-Størrelse, som næsten altid ere at finde i dens Mave, og som den giver fra sig paa Hvilestederne, der kunne blive som overstrøede med groft Grus; sjeldnere tager den Fiske; naar Lejlighed gives, skal den ogsaa kunne æde af Aadsler af Hvaler, Sæler og andre Dyr. Den lader sig ikke let fordrive af Isen fra sine Foderpladser; lægger Isen sig, skaffer den sig Vej til Luften ved nedenfra at støde mod Isen og derved bryde den itu; og bliver Isen tyk, kan den vedligeholde sine Huller ved stadig at bryde dem op og ved med Poterne, vel ogsaa med Hjørnetænderne, at afkradse Isen om Hullernes Rande. For at hvile kryber den op paa Isen, helst paa Isflager, eller paa Land, helst paa smaa Øer; store Flokke kunne være forsamlede paa Hvilesteder. Om dens Yngleforhold vides ikke meget; paa sine Steder til visse Tider skal den flokkes for Parringens Skyld, saaledes paa nogle Øer i Nordre-Strømfjord i Holstenborg-Egnen; undertiden skal man kunne træffe Flokke af udelukkende gamle Hanner, skilte fra Flokkene af Hunner og yngre Dyr; til andre Tider skal man finde Hanner og Hunner, gamle og Unger i Flok sammen. Isbjørnen skal kunne dræbe

(*Trichechus rosmarus.*)

den, dog vist kun som Undtagelse, og Grønlænderne gjøre paa sine Steder særlig Jagt paa den, saaledes i Smith-Sund og i Egnen mellem Holstenborg og Egedesminde, hvor der, efter Rink's Opgivelse i 1877, aarlig skal dræbes omtrent 200. Ved Aarvaagenhed søger den at undgaa sine Fjender; hvor Flokkene hvile, skal stadig en eller anden holde Vagt; i Nødsfald værger den tappert sig selv og sin Unge. Udenfor de egenlig grønlandske Egne er den stærkt forfulgt.

I Affaldsdyngerne ved Ruinerne af Nordboernes Huse i Julianehaab-Egnen er der fundet et Par Knogler af Hvalros, stammende fra Middelalderen: et Stykke af et Tindingben ved Igaliko og en Underkjæbegren ved Kagsiarsuk, begge Steder ved Igaliko-Fjord. Nordboerne jagede Hvalrossen i Grønland, og dens Tænder og Hud vare blandt de vigtigste Udførsels-Gjenstande; men om Hvalrossen dengang var at finde ved Syd-Grønland, hvor Nordboerne havde deres Hjem, eller om den ikke snarere dengang som nu maatte søges længere mod Nord, véd man ikke. Utvivlsomt have Nordboerne i hvert Fald ogsaa jaget den paa deres Rejser nordpaa langs Grønlands Vestkyst. — I Vinteren 1828—29 blev der ved Nanortalik set en Hvalros, meddeler Vahl; det skulde ellers meget sjelden ske, at Hvalrossen viser sig dér. — Ved Frederiksdal blev i 1880 en Grønlænder dræbt af en ung Hvalros, som han havde saaret, skriver R. Müller.

Isortok-Fjord, N. for Holstenborg, med leret Bund rig paa Muslinger, nævner Fabricius i 1780 som Hvalrossens vigtigste Opholdssted paa Vestkysten. — En Flok Hvalrosser saa Parry paa Drivis midt ude i Davis-Strædet udfor Holstenborg-Egnen 6te Juli 1819. — Rink nævner i 1857 og 77 Strækningen fra Sukkertoppen over Holstenborg til Egedesminde som den Del af Vestkysten, hvor Hvalrossen mest er at finde, undertiden i Mængde; paa visse Steder skal den kunne krybe paa Land i saa stort Tal, at Grønlænderne paa deres Rejser gjøre Omveje af Frygt for at møde dens Flokke. Kangamiut tæt N. for Sukkertoppen nævnes som et Sted, hvor Grønlænderne særlig gjøre Jagt paa den, ligeledes en Ø nogle Mile S. for Agto, N. for Holstenborg. Rink gjør opmærksom paa, at Isen, der aarlig driver ned fra Baffins-Bugt, kommer forholdsvis nær til denne Del af Vestkysten, at Hvalrossen maaske netop med Drivisen fra Baffins-Bugt kommer til Holstenborg-Egnen. — Efter hvad Brown

skriver i 1868, skal man ofte se Hvalrossen i Smaaflokke paa Drivis i Davis-Stræde og Baffins-Bugt. — J. A. D. Jensen skriver fra sin Rejse i 1879: „Endnu forekomme i Egnen mellem Isortok og Agto særdeles mange Hvalrosser. De ere især hyppige i Nærheden af Gamle Egedesminde og ved Strømfjordens (Nagsugtok-Fjords) Munding. Her saa vi nogle af Smaaøerne ved Perutusut (ved Sydkysten af Fjordens Munding), hvor Hvalrossen om Efteraaret gaar paa Land, næsten helt bedækkede med et tykt Lag af disse Dyrs Excrementer. Overalt i Egnen træffer man Skind, Hjerneskaller og andre Benlevninger af fangede Hvalrosser spredte i Mængde omkring paa Øerne. Om Sommeren sees Dyrene meget sjelden, men vise sig først i Flokke i Slutningen af August. I September og Oktober ere de i saadan Mængde tilstede, at endog Kajakposterne ere vendte om, da de af Frygt for dem ikke have turdet passere gjennem Strømfjordens Munding. Fra Disko-Bugten og fra Egnen imellem Agto og Egedesminde indfinde sig hvert Efteraar en Del Folk for at drive Fangst paa dem." — Fra Holstenborg skriver Brummerstedt i 1890, at Hvalrosser pleje at indfinde sig sidst i September ved nogle Øer i Mundingen af Nagsugtok-Fjord; de kravle op paa Øerne og kunne ofte ligge højt oppe; „disse Øer ere aldeles skaldede og nøgne paa Grund af de svære Masser af disse Dyr, som hvert Aar opholde sig dér for at parre sig." „I Februar og Marts faa de Unger, enkelte undertiden noget senere." I Februar trække de Nord efter. Mest opholde de sig paa lave, grundede Steder i Havet. — Paa Drivis udfor Sukkertoppen saa Traustedt fire sammen sidst i April 1892. — R. Müller skriver, i Breve af 1896 og 98, at der ved selve Holstenborg næsten hvert Foraar fanges Hvalrosser, oftest yngre Dyr eller Hunner, undertiden ogsaa gamle Hanner. For at skaffe nogle Hvalrosser for Museet i Kjøbenhavn gjorde han i Slutningen af September 1897 en Rejse til Øerne i Mundingen af Nagsugtok-Fjord ved Tasseralik, hvor Hvalrosserne sidst i September og først i Oktober gaa paa Land i stor Mængde, og hvorhen Grønlænderne fra Agto pleje at komme for at holde Jagt paa dem. Der var mange Dyr tilstede, vist ikke under 200, baade gamle og yngre Hanner og Hunner og smaa Unger. Den Plads, hvor Hvalrosserne pleje at krybe paa Land, var fuldstændig oversaaet med smaa Stene, som man altid finder i deres Mave og Tarm (Prøver af dem hjemsendtes). I Maven havde de ikke anden Føde end *Cardium groenlandicum* (hvoraf ogsaa Prøver hjemsendtes) uden Skaller. Ogsaa til et nordligere Sted komme Hvalrosserne paa samme Maade og blive ligeledes dér

(*Trichechus rosmarus.*)

jagede af Grønlænderne fra Agto. — Ved Kangamiut, N. for Sukkertoppen, meddeler R. Müller i 1900, blev for nogle Aar siden en Grønlænder saaret af en Hvalros, der kæntrede hans Kajak.

Ved Egedesminde skal Hvalrossen kun sjelden sees, skriver Rudolph i Brev af August 1840; i dette Aar skulde der kun være fanget en enkelt.

I Disko-Bugt kommer Hvalrossen kun sjelden, skriver Giesecke i 1807. En Hun og dens Unge bleve dræbte ved Godhavn 26de Oktober 1811, og et ungt Dyr blev fanget i Garn 20de November. Flere viste sig 13de November 1812. Paa en lille Ø, Satok, i Mundingen af Disko-Fjord fandt Giesecke i Juli 1812 en uhyre Mængde Hvalros-Knogler liggende i Sandet; undertiden var det Knogler af hele Skeletter, der kun vare lidt forandrede, dog vare Tænderne hist og her forvitrede i Overfladen; Grønlænderne sagde, at Hvalrosserne, naar de mærke Dødens Komme, vandre hertil for at dø. — Fra Godhavn har Museet i Kjøbenhavn modtaget Hovedskaller og andet i 1864, 81 og 86.

Paa Isflager udfor Hare-Ø saa Ryder store Flokke Hvalrosser 24de Juni 1886.

Om en stor Hvalros, dræbt ved Mundingen af Umanak-Fjord 31te Maj 1811, melder Giesecke. — Fra Umanak er der sendt Hovedskaller og andet i 1843 og 47.

Om en særlig farefuld Jagt paa Hvalros ved Upernivik i 1830 har Fleischer talt til Kane. — En lille Unge fanget ved Duck-Islands, N. for Upernivik, i 1861, omtales af Brown.

Paa Isen nær Kap York blev en stor Hvalros set en af de sidste Dage i Juni 1858, meddele M'Clintock og Carl Petersen. I „North-Water" nordligst i Baffins-Bugt ved Mundingen af Smith-Sund saa Hayes Hvalrosser i Juli 1861. — I „Middle-Ice" i Baffins-Bugt S. for Kap York saa Nares en Hvalros i Juli 1875. — Hvalrosser bleve sete flere Steder i Melville-Bugt paa 75° 50′ 21de Juli 1894, skriver Ohlin, ligeledes i „North-Water" i Baffins-Bugt 24de Juli.

Paa Isen ved Wolstenholme-Sund saa Inglefield mange i Sommeren 1852. — Paa Isen mellem Wolstenholme-Ø og Saunders-Ø saa Deltagerne i „Polaris"-Rejsen 30 i Flok 26de August 1871, meddele Davis og Bessels. — I Nærheden af Conical Rock, N. V. for Kap York, saa Bessels i Juni 1873 i Vaager i Isen jevnlig smaa Hvalros-Flokke paa 8 til 10.

I Nærheden af Northumberland-Ø saa Hayes en Flok i September 1854; adskillige viste sig ved Herbert-Ø ligeledes i September. I

Revner i Isen tæt S. for Kap Parry blev der sidst i September oftere set Hvalrosser, og i samme Egn bleve Hvalrosser dræbte af Grønlænderne i November og December.

Paa Isen udfor Hartstene-Bugt, tæt S. for Port Foulke, blev der i September 1853, som meddelt af Kane, holdt Jagt paa Hvalrosser, der opholdt sig i Vaager, delvis dækkede af tynd Is, 2 til 3 Mil fra Land ude mod S. V.; en Flok paa 5 blev set brydende Isen itu ved samtidig at støde imod den nedenfra. Aaret rundt leve Hvalrosserne i Egnen, skriver Kane i 1855, kun vigende lidt mod Syd om Vinteren, efterhaanden som Isen lægger sig fast; de følge med Isens Rand. Tidlig i Foraaret, især i Marts, gjøres der særlig Jagt paa dem; Grønlænderne fra Port Foulke og det sydligere liggende Peteravik kjøre i deres Hunde-Slæder ud til Isranden og harpunere Hvalrosserne, naar de dukke op gjennem Isen; ogsaa om Efteraaret jages de paa lignende Maade. Yngletiden skal falde i det tidlige Foraar; paa den Tid ledsages Hun og Unge af den gamle Han. — Ved Port Foulke saa Hayes Hvalrosser i Begyndelsen af Juni 1861, da Isen brød op. I de første Dage af Juli var der en stor Mængde paa Drivisen, mange hundrede eller maaske Tusinder, baade gamle Hanner, Hunner og Unger i forskjellig Alder, nogle af dem nylig fødte; der blev gjort Jagt paa dem, og de satte sig til Modværge, forfølgende Jægernes Baad, brølende eller gjøende, som ellers, naar de blive angrebne. Paa Littleton-Ø var der mange midt i Juli, tildels liggende paa Strandbredden; blandt andet nævnes en Hun, der, skjønt selv haardt saaret, kom iland, ynkelig skrigende, for at hente sin dræbte Unge, som det ogsaa lykkedes den at faa skubbet ud i Vandet, trods Forsøg paa at hindre det. — Mange Hovedskaller og andre Levninger af Hvalrosser fandt Feilden i 1875 i Egnen ved Port Foulke; men ingen levende Hvalros saa man.

Peary skriver i 1895, efter 5 Aars Erfaring, at der paa Strækningen mellem Kap York og Kap Ohlsen, ved Port Foulke, er tre Steder, hvor Hvalrosser om Sommeren særlig ere at finde: 1) udfor Mundingen af Wolstenholme-Sund, 2) ved Mundingen af Inglefield-Bugt, fra den østlige Ende af Herbert-Ø ud forbi Kap Robertson, 3) omkring Littleton-Ø og Life-Boat-Cove ud mod Midten af Smith-Sund. Det første af disse Steder findes da kun Hanner, mest gamle; de andre Steder er der kun Hunner, Unger og unge Hanner. Paa alle Stederne kunne de sees enten i Vandet eller paa Isen; kun paa Littleton-Ø og paa Fastlandet overfor gaa de ogsaa paa Land. De færdes enkeltvis eller i mindre eller større Flokke, undertiden i store

(*Trichechus rosmarus.*)

Skarer; paa en Isflage havde Peary set mellem 100 og 150, medens omtrent lige saa mange vare i Vandet tæt ved. Om Vinteren synes Egnens Hvalrosser at samles ved Randen af det aabne „North-Water", V. og S.V. for Kap Alexander, S. for Port Foulke; de holde til ved Isranden og søge efter Føden under den forholdsvis tynde Is, der kan lægge sig, og som de gjennembryde. I Februar, saa snart der midt paa Dagen er et Par Timers Dæmring, begynde Grønlænderne fra de omliggende Egne at samles ved Peteravik, hvorfra de paa Slæder kjøre over Isen ud mod V. eller S.V., 2 til 6 Mile bort, til Isranden, for at dræbe Hvalrosser; Jagten fortsættes til ind i Foraaret, naar Isen smelter. — Ogsaa Astrup skildrer Hvalrossens Færd i Egnen.

Ved Rensselaer-Bugt vare Hvalrosser at se i Efteraaret 1853, skriver Kane, stadig indtil midt i September, da Isen lagde sig tyk; indtil da havde de fundet tilstrækkeligt aabent Vand i de Revner i Isen, der fremkom ved Ebbe og Flod; selv havde de dog ogsaa brudt sig Huller; omkring deres Huller i Isen blev der fundet mange itubrudte Skaller af *Mya*, ogsaa undertiden noget af det grove Grus, som de sluge.

I Kanes-Hav blev der af Deltagere i „Polaris"-Rejsen set nogle Hvalrosser 18de September 1872, meddeler Davis.

Fra Østkystens sydlige Del nævnes Hvalrossen af Graah i 1831.

I Drivisen udfor Kysten paa 63° saa Deltagerne i „Hansa"-Rejsen en Hvalros, efterstræbt af en Isbjørn, 25de April 1870.

Ved Angmagsalik ere Hvalrosser sjeldne, skriver Holm fra sin Rejse i 1883—85. — At de komme til Egnen, men sjelden, ofte med Aars Mellemrum, hørte K. Poulsen af Grønlænderne i 1898—99.

Ude i Drivisen i Danmark-Strædet blev en stor Hvalros skudt af Deltagere i „Hansa"-Rejsen i November 1869.

Inde i Turner-Sund bleve to sete sidst i Juli 1900, meddeler S. Jensen.

Paa Jameson-Land, ved forladte Eskimo-Hytter, fandt Scoresby Knogler af Hvalros i Juli 1822. — En forvitret Hovedskal fandtes samme Sted i 1891, meddeler Bay, og 5te August 1891 blev der i Hurry-Inlet set en enkelt Hvalros. — I samme Fjord blev der set et Par Hvalrosser 31te Juli 1899, siger Nathorst, og tre 8de August.

Paa Clavering-Ø saa Clavering Eskimoerne drive Hvalros-Jagt i August 1823. — Knogler af Hvalros bleve fundne der af Deltagere i „Germania"-Rejsen ved forladte Eskimo-Hytter i Juli 1870; men ingen levende Hvalros var at se, Havet var milevidt dækket af Is.

Ved Hvalros-Ø og Sabine-Ø fandtes derimod mange, i 1869—70; og ved Shannon-Ø, ved Kap Philip Broke, blev en stor Hvalros skudt ved et Hul i Isen 25de August 1870. Omkring Sabine-Ø eller i Nærheden syntes Hvalrosserne at opholde sig Aaret rundt; i November 69 iagttoges en Flok, der brød igjennem Is af 6 Tommers Tykkelse; i December hørtes deres Stemme ved Kap Wynn; 4de April 70 nævnes en som skudt paa Isen, hvad der synes at være den første Iagttagelse dette Aar. I Juni havde de ret store Unger. I Juli vare de usædvanlig meget samlede: henved 60 laa i tætte Flokke fordelte paa tre Isflager. De holdt sig mest til Randen af Land-Isen eller til nærliggende Isflager; dog saa man dem ogsaa dukke op af Huller langt inde i isdækkede Bugter. I Maven fandtes kun *Mya truncata*, saa godt som altid uden Skaller. — Udfor Kysten, paa 72° 50′ N., 16° 15′ V., blev en Hvalros skudt 3dje August 1885, skriver R. Gray; den havde ædt Sæl-Kjød. — Paa Land nær Kap Borlase Warren N. for Clavering-Ø laa en Flok Hvalrosser 16de Juli 1889, meddeler Knudsen; omtrent 100 bleve dræbte paa Stranden, mange andre i Vandet, hvor de flygtede hen. Samme Sted bleve flere dræbte 29de Juli. Andre dræbtes andre Steder i Egnen. Ialt dræbtes her paa denne Rejse 267. — Ved Clavering-Ø gjorde et norsk Skib i 1898 Fangst af Hvalrosser, meddeler Nathorst. — Ved Sabine-Ø saa Nathorst en Hvalros 7de Juli 1899. — Samme Sted blev der set to legende sammen 11te Juli 1900, meddeler S. Jensen.

Arten er saa godt som circumpolar, højnordisk. Omkring Istiden har den levet meget længere mod Syd, ogsaa ved Danmark. Den lever ved Spitsbergen; til Island, Færøerne og Skotland kommer den kun rent tilfældig; ved Labrador har den tidligere levet, men synes nu kun at komme der mere tilfældig; langs Vestsiden af Davis-Stræde og Baffins-Bugt lever den endnu, mere eller mindre almindelig, op til den sydlige Del af Grinnell-Land.

8. **Erignathus barbatus** (O. Fabr.). **Remmesæl.**

Phoca barbata Müll.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 15. — Id., Skrifter af Naturhist. Selsk., Bd. 1, 2det Hefte, 1791, p. 139, pl. XIII, f. 3 (Hovedskal). — Reinhardt jun., Tillæg til Rink, Grønl. geogr. stat. beskr., 1857, p. 5. — Brown, Proceed. Zool. Soc. London 1868, p. 424.

Phoca (*Erignathus*) *barbata* Fabr.: Trouessart, Catalogus Mammalium 1897—99.

Vestgrønlandsk. Urksuk eller Uksuk; ogsaa Takkamugak, af Takkamorpok, plumper i Vandet; Ungen kaldes Terkigluk, af Terkigau, holder sig fra,

fordi, sagdes det paa Fabricius' Tid, de grønlandske Hedninge afholdt sig fra at spise dens Kjød. (Fabricius.) — Ugssuk. (Kleinschmidt.) — Østgrønlandsk. Angnek eller Puissersissak. (Rink.)

Blandt de 16 foreliggende Hovedskaller af grønlandske Remmesæler er der en af et yngre Dyr, der i begge Sider af Underkjæben mangler den forreste af de sædvanlige to Fortænder, og den synes aldrig at have været tilstede. Et andet yngre Dyr har i højre Underkjæbe en overtallig veludviklet Tand indskudt tæt bag p 2.

Tændernes Form kan kun sees hos forholdsvis faa, fordi Tænderne slides hurtigere end hos andre Sæler, baade Fortænder, Hjørnetænder og Kindtænder, saa at Kronerne allerede hos midaldrende Dyr kunne være ganske fladslidte; hos ældre Dyr er der ikke meget andet end Tand-Rødderne tilbage; meget gamle kunne være saa godt som tandløse. p 1 vexler meget i Størrelse; oftest er den tospidset, med en Hovedspids og en lille bageste Spids; men den bageste Spids kan være saa lille, at Kronen næsten er enspidset; den kan ogsaa være trespidset, idet der er to veludviklede bageste Spidser. $\overline{\text{p 1}}$ er oftest trespidset, med en Hovedspids og en forreste og en bageste lille Spids; men ikke sjelden mangler den forreste Spids. p 2, p 3 og p 4 ere oftest næsten ens, oftest trespidsede, med en Hovedspids og to bageste mindre Spidser; men Kronen kan være tospidset, idet den bageste af de mindre Spidser mangler; eller den kan være ret tydelig firspidset, idet en lille forreste Spids er tilkommen. m 1 plejer at have to Spidser. $\overline{\text{p 2}}$, $\overline{\text{p 3}}$, $\overline{\text{p 4}}$ og $\overline{\text{m 1}}$ ere oftest næsten ens, oftest trespidsede, med en Hovedspids og en forreste og en bageste Spids; ofte ere de dog firspidsede, idet der er to bageste Spidser; $\overline{\text{p 2}}$ kan være tospidset, idet den forreste Spids mangler.

Oftest strækker Mellemkjæbebenet sig et godt Stykke op langs Næsebenet; hos enkelte rører det kun ved Næsebenet. I Næsebenets Form, især i dets Brede, er der ret betydelig Vexlen. I mange andre Henseender, i Sømmenes Løb o. s. v., kan der være Forskjel mellem Hovedskallerne.

Den største af de foreliggende Hovedskaller er 245 Millimeter lang.

Remmesælen er at se ved næsten alle Grønlands Kyster, men faatallig i Forhold til de andre grøndlandske Sæler, mest optrædende spredt, enkeltvis eller i mindre Forsamlinger, ikke i store Flokke. Talrigst synes den at være ved Sydvestkysten, hvor den indfinder sig i Foraaret med Storisen fra Østkysten. Vandre maa den altsaa; men den gjør det vist kun tildels; paa sine Steder er den at se Aaret rundt, saaledes ved Nordkysten. Den holder sig helst til Isen, baade til Drivis og til den faste Is, hvori den skal kunne bryde sig Aabninger. Den kan findes langt fra Land ude i Drivisen, men ogsaa nær Land og inde i Bugter. Kysternes Nærhed eller Steder med Grunde i Havet skal den foretrække. Føden er Fiske, Krebsdyr, Blæksprutter og vist for en væsenlig Del Muslinger. Ungerne skulle fødes paa Isen i April og Maj. Isbjørnen efterstræber den, og Grønlænderne jage den; efter Rink's Opgivelse i 1857 dræbes aarlig ved Vestkysten mellem 400 og 600; i 1877 opgiver han Tallet til omtrent 1000.

I Julianehaab-Egnen ere Remmesælens Knogler fundne i flere af Affaldsdyngerne ved Nordboernes Huse fra Middelalderen: ved Igaliko et Tindingben, ved Kagsiarsuk i Igaliko-Fjord en Underkjæbe, ved Kagsiarsuk i Tunugdliarfik-Fjord nedre Ende af en Overarm og et Laarben, ved Tunuarmiut i samme Fjord nogle Knogler af mindst to og ved Tasiusak i Sermilik-Fjord ligeledes nogle Knogler af mindst to. — Remmesælens stadige Tilsynekomst ved Sydvestkysten i Foraaret med Drivisen nævnes af Fabricius i 1791. — Fra Nanortalik nævnes den af Vahl i Vinteren 1828—29. — Fra Julianehaab skriver Jørgensen i 1841, at Remmesælen dér i Egnen fanges hele Aaret, men oftest i Januar, Februar og Marts. — Ogsaa Rink nævner, i 1857, dens Talrighed i Julianehaab-Egnen om Foraaret; paa den midterste Del af Vestkysten, derimod, findes den meget sparsomt.

Ved Kepisako nær Ivigtut saa Stach to store Remmesæler fangede 20de Juli 1765, meddeler Cranz. — Paa Arsuk-Fjord sees den kun af og til, meddeler Helms i 1897.

Som undertiden visende sig ved Frederikshaab nævnes den af

(*Erignathus barbatus.*)

Vahl i 1828. — Som sjelden i Egnen nævnes den af Jørgensen i 1841; en blev fanget i Oktober samme Aar, igjen en midt i November, og en var fanget Aaret før. Grønlænderne paastaa, at Ungen fødes i Maj.

Ved Fiskenæs er den sjelden, skriver Raben i 1823; aarlig fanges kun 4 eller 5, mest Unger. — Til Museet i Kjøbenhavn er den sendt fra Fiskenæs i 1821 og 41.

Ved Godthaab er Remmesælen den sjeldneste af de dér forekommende Arter, siger Holbøll i Brev af 1823; trods al sin Omrejsen havde han kun to Gange set den levende; som fanget havde han slet ikke set den; men nogle Hovedskaller havde han kunnet skaffe.

Fra Kangamiut ved Sukkertoppen og fra Sukkertoppen er den i 1846 og 49 sendt til Museet.

Ved Isortok-Fjord, N. for Holstenborg, skal den være forholdsvis talrig, skriver Fabricius i 1780. — Fra Holstenborg har Museet modtaget den i 1832. — Ved Holstenborg er den temmelig sjelden, melder Brummerstedt i 1891. Den opholder sig mest paa grundede Steder. Ungerne fødes sidst i April og først i Maj.

Ved Egedesminde viser den sig om Foraaret, skriver Giesecke i 1807. — Langt tilsøs udfor Egedesminde, paa 68°23′N., 55°14′V., blev en dræbt 11te Juni 1818, melde Leach & Ross. — Fra Egedesminde er den sendt til Museet i Kjøbenhavn i 1862.

Ved Disko bliver Remmesælen undertiden fanget i de Garn, der sættes op for Hvidfisken, skriver Giesecke i 1807. — I Disko-Bugt saa Sutherland den af og til først i Maj 1850.

Fra Umanak er den sendt til Museet i Kjøbenhavn i 1862 og 66. — Under sit Ophold ved Umanak-Fjord i 1891—93 saa Vanhöffen ingen Remmesæl; sjelden maatte den være i Egnen.

At Remmesælen er forholdsvis talrig ved den nordligste Del af den beboede Vestkyst, i Upernivik-Egnen, er sagt af Rink i 1857. — Mellem Prøven og Upernivik, hvor Isen laa fast, blev en Remmesæl dræbt 9de Maj 1893, melder Vanhöffen.

I Pakisen udfor Kap York og i Inglefield-Bugt saa Ohlin i Sommeren 1894 adskillige Sæler, der sikkert vare Remmesæler, og af Peary fik han at vide, at Arten var almindelig ved Østkysten af den nordlige Del af Baffins-Bugt og i Smith-Sund; mange vare dræbte i den foregaaende Vinter. — Peary selv nævner den som talrig ved Inglefield-Bugt i September 1892; ogsaa nævnes den i September 1894.

Ved Rensselaer-Bugt blev den ofte set i Foraaret 1854, skriver Kane. Den viste sig lidt senere end Ringsælen. Tilfældige Aabninger i Isen brugte den som „Aandehuller". Flere Gange blev den set efterstræbt af Isbjørnen.

I Kanes-Hav blev en fanget 3dje Oktober 1872, melder Davis. — Efter Feilden blev en skudt i Dobbin-Bay paa Vestkysten af Kanes-Hav 31te August 1876; den havde i Ryggen siddende en grønlandsk Harpun; den danske Grønlænder Hans, der dræbte den, mente, at den i sin Tid maatte være saaret ved den danske Del af Grønlands Vestkyst.

Paa Is ved Østkysten af Kennedy-Kanal S. for Kap Constitution saa Morton, paa Kane's Rejse, mange Remmesæler 21de Juli 1854.

Ved Thank-God-Harbour blev en skudt 18de Marts 1872, melder Davis, ligeledes en 20de Juni. Ved Offley-Island ved Nordkysten af Mundingen af Petermann-Fjord, blev en set ved en Revne i Isen 28de Marts samme Aar, meddele Davis og Bessels. — Feilden nævner den som dræbt ved Thank-God-Harbour i 1875—76.

Flere bleve dræbte i Discovery-Bay, paa Vestkysten af Robeson-Kanal, paa 81°44′, i 1875—76, skriver Feilden. Oftere var den desuden set paa Rejsen op gjennem Smith-Sund. — Greely skriver, at Remmesælen utvivlsomt overvintrer i Robeson-Kanal. Fem bleve dræbte nær Kap Distant, paa Kanalens Vestside, i Maj 1882; den 15de saa man første Gang deres Huller i Isen. Samme Sted saa man i April 1883 et Hul, der sikkert havde været holdt aabent i nogen Tid.

I Prinds-Christians-Sund, ved Østkysten sydligst, blev der set flere Remmesæler, skriver Vahl i sin Dagbog 1ste April 1829, og blandt Dyr sete ved Aluk nævnes Arten under 26de April.

Paa Isflager ved Bugten Kangerdluluarak, lidt S. for 61°, saa Graah flere 28de Maj 1829.

I Ingiteit-Fjord, paa 61°20′ omtrent, bleve to store Remmesæler fangede 23de August 1884, meddeler Garde.

Ved Angmagsalik findes den ret almindelig hele Aaret, skriver Holm i 1885. — Samme Sted saa Bay den nær Land i September 1892, og flere laa dræbte paa Stranden ved Grønlændernes Huse. — N. for Angmagsalik saa K. Poulsen i September 1898 og i Sommeren 99 af og til Remmesælen enkeltvis. Den skal fanges ret almindelig i Egnen Aaret rundt, dog ikke nær saa ofte som Ringsæl og Spettet Sæl. Grønlænderne sige, at Grunden til, at den slider sine Tænder saa stærkt, er den, at den sluger en Mængde

(*Erignathus barbatus.*)

Smaastene sammen med Føden, der mest er Muslinger, som den henter paa Havbunden.

I Turner-Sund blev der, efter S. Jensen, sidst i Juli 1900 set flere, mest liggende enkeltvis paa Isflager, der af Strømmen førtes frem og tilbage. I Maven af to dræbte fandt Deichmann Levninger af Fiske.

I Scoresby-Sund var den, meddeler Bay, i 1891—92 ikke sjelden, baade i Fjordens ydre Del og inde i Bunden af dens Grene. Den viste sig altid enkeltvis. Ofte laa den paa meget smaa Isflager, der drev om i Fjorden; om Efteraaret var den jevnlig at se paa den faste Is. — I Hurry-Inlet blev en set 20de August 1900, siger S. Jensen.

I Geologfjord, i Kejser-Franz-Josephs-Fjord, blev en Remmesæl skudt paa en Isflage 26de August 1899, skriver Nathorst.

I Nærheden af Bontekoe-Ø blev, efter Nathorst, en skudt 22de Juli 1899.

I Mackenzie-Bugt ved Hold-with-Hope skød Kolthoff en Remmesæl 3dje August 1900. I Drivis udfor Kap Broer Ruys saa han flere 31te Juli, ligeledes flere udfor Gael-Hamkes-Bugt 7de August. I Maven af dræbte Remmesæler fandt han mest Krebsdyr, der høre hjemme paa Havbunden.

Ved Sabine-Ø blev, efter S. Jensen, en stor Remmesæl set 11te Juli 1900.

I Drivisen langt udenfor Østkysten, paa omtrent 73°, blev en Remmesæl skudt af Deltagere i „Hansa"-Rejsen 29de Juli 1869. — I Havet udfor Shannon-Ø saa R. Gray nogle faa 1ste August 1885. — I den yderste Del af Drivisen udfor Østkysten saa Bay den, paa Rejsen i 1891—92, temmelig sjelden, kun enkeltvis; paa Grændsen mellem den yderste og den mellemste Del af Isbeltet blev set en enkelt. En, der blev dræbt i Storisen 26de Juni 1891, havde i Maven en Mængde Levninger af Fiske, Blæksprutter og Krebsdyr.

Arten er circumpolar, eller dog næsten, højnordisk. Den lever ved Spitsbergen, viser sig ved Island og ved Labrador, og den findes ved Vestkysten af Davis-Stræde, Baffins-Bugt og Smith-Sund.

9. **Phoca vitulina** L. **Spettet Sæl.**

Phoca vitulina L.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 9. — Id.. Skrifter af Naturhist. Selsk., Bd. 1, 2det Hefte, 1791, p. 98. — Reinhardt jun., Tillæg til Rink, Grønl. geogr. stat. beskr., 1857, p. 5. — *Callocephalus vitulinus* (L.): Brown, Proceed. Zool. Soc. London 1868, p 411.

Phoca vitulina L.: Trouessart, Catalogus Mammalium, 1897—99.

Vestgrønlandsk. Kassigiak, hvad der skal kunne betyde: den, der idelig vil være ovenpaa, og det kan skyldes dens Vane saa ofte at ligge paa Stene og Is og at svømme i Vandets Overflade; i sin første Levetid kaldes den Kassigiarak, en Kassigiak-Unge, senere paa Aaret Kassigieitsiak, en middelmaadig Kassigiak; i 2det Aar hedder den Kassiginak, i 3dje Aar og senere Kassigiarsoak, den store Kassigiak. Nogle Steder skal den ogsaa kaldes Ermik, Ermitsiak, Akutleenak og Akunnektok. (Fabricius.) — Kasigiak. (Kleinschmidt.) — Østgrønlandsk. Nunak. (Rink.)

Otte grønlandske Hovedskaller af den Spettede Sæl foreligge, de fleste fra Vestkysten, en fra Østkysten; ingen Forskjel er at opdage fra danske.

Paa to af Hovedskallerne findes i hver Underkjæbe en veludviklet overtallig Kindtand indskudt mellem p 3 og p 4; ganske det samme findes ret ofte hos danske Hovedskaller.

En Del Vexlen findes i Tallet af de mindre Takker paa Kindtændernes Kroner og især i Takkernes Størrelse; saaledes kan m 1 i Underkjæben være særdeles tydelig femspidset eller næsten trespidset, idet forreste og bageste Spids saa godt som mangle. Stor Forskjel findes i Kindtændernes Sværhed, ligeledes i deres Stilling; oftest ere Kindtænderne svære og stillede skjævt for hverandre, hvad der er mest iøjnefaldende hos yngre Dyr, hvor de staa tættest; undertiden ere de forholdsvis smaa og selv hos yngre Dyr stillede mere i Linie; ganske lignende Ændringer findes hos danske og, som omtalt af Allen (North. Amer. Pinnip., 1880, p. 572), hos amerikanske.

Den største af de foreliggende Hovedskaller, af et meget gammelt Dyr, er 228 Millim. lang.

Den Spettede Sæl er almindelig udbredt langs Grønlands Vestkyst, mod Nord i det mindste til Upernivik, og den findes langs Østkysten, mod Nord mindst til Angmagsalik. Den lever forholdsvis spredt, er ofte at se enkeltvis, undertiden i mindre Forsamlinger, især paa Hvilesteder, men ikke i store Flokke. Aaret rundt lever den i de samme Egne, men synes dog at strejfe noget, rettende sig efter Isen, som den helst undgaar. Den færdes baade dybt inde i Fjordene og ved de yderste af

(*Phoca vitulina.*)

Kystens Skjær og skal i det hele søge afsides Steder borte fra Grønlændernes Boliger. Til Hvilesteder bruger den baade Isen og Landjorden; især ligger den ofte paa Stene og Skjær i Stranden. I fast Is skal den danne sig Huller; men hvor Isen ligger, er den sjelden at se. Fiske og Krebsdyr ere dens Føde; Fabricius nævner særlig *Salmo alpinus*, som den forfølger lige til Elv-Mundingerne, *Sebastes marinus* og *Hippolyte*; Jørgensen nævner *Gadus saida* og *G. ovak.* Ungerne fødes sidst i Maj og i Juni paa Strandbredden. Om dens Fjender siger Fabricius, at Bjørnen er den værste; for Spækhugger og Haakal flygter den paa Land; Havørnen magter kun de mindste. Grønlænderne efterstræbe den gjerne, især fordi dens Skind er finere end de andre Sæl-Arters; men paa Grund af dens spredte Levevis er det forholdsvis faa, der dræbes; Rink skriver i 1877, at der aarlig paa Vestkysten dræbes maaske omkring 1000, neppe 2000. (Særskilt Regnskab over de Skind, der indhandles af den Grønlandske Handel, er ikke ført; de sammenregnes med Skindene af Ringsælen.)

I en Affaldsdynge ved Ruinerne af Nordboernes Huse fra Middelalderen ved Kagsiarsuk i Igaliko-Fjord er der fundet Tindingben af to Spettede Sæler. — Fra Nanortalik nævnes den af Vahl i Vinteren 1828—29. — I April pleje Grønlænderne at rejse ind i de inderste Grene af Sermilik-Fjord foran Isbræerne for at fange Ringsæler og Spettede Sæler, meddele Moltke og Jessen i 1894; den Spettede Sæl forekommer kun sjeldnere.

I Arsuk-Fjord træffes den af og til, skriver Helms i 1897. Et Yndlingssted for den skal være Fjorden Kasigialik Syd for Narsalik.

Ved Frederikshaab havde Fabricius samlet sine indgaaende Oplysninger om den. — Som ret almindelig dér nævnes den af Vahl i 1828. — Ved det sydlige Garnsted, Sermersok, ved Frederikshaab fangedes fra Slutningen af September til Slutningen af November 1840 87 Sæler, blandt dem 2 Spettede, oplyser Jørgensen; ved det nordlige Garnsted, Nutarmiut, fangedes i samme Tid 231, blandt dem 10 Spettede. Ved Sermersok fangedes i 1841 fra 19de September til 4de December 83 Sæler, af dem 2 Spettede, ved Nutarmiut i samme Tid 165 Sæler, deraf 10 Spettede. I August skal

Haarfældingen gaa for sig; enkelte fælde dog endnu i September. En Hun, der fangedes ved Frederikshaab 20de December 41, havde i Maven 4 *Gadus saida* og 12 *G. ovak.*

Inderst i Agdlumersat-Fjord, S. for Fiskenæs, skal der om Foraaret ofte være god Sælfangst, især af den Spettede Sæl, skriver Giesecke i 1809.

Paa Isen i Karajat-Bugt S. for Godthaab saa Giesecke 24de Maj 1810 mange Sæler, især Spettede. I den flade Bugt Ekalunguit ved Mundingen af Godthaab-Fjord skal samme Art ofte indfinde sig. — Som almindelig ved Godthaab nævnes den af Holbøll i 1823. I de sidste Dage af Maj og de første af Juni vare Ungerne endnu ufødte, dog uden Uld-Dragten, mørkt tegnede.

Fra Sukkertoppen er den i 1822 indsendt til Museet i Kjøbenhavn.

Fra Holstenborg er den indsendt til Museet i 1833. — I Egnen er den temmelig sjelden, skriver Brummerstedt i 1891. Den opholder sig altid paa Steder, hvor der er mange Skjær og lavt Vand; om Vinteren er den næsten aldrig at se. Ungerne fødes i Slutningen af Maj og Begyndelsen af Juni.

Som almindelig ved Disko nævnes den af Giesecke i 1807. Tilfældig nævnes den som fanget ved Godhavn 18de Oktober 1810. — Fra Disko-Bugt er den sendt til Museet i Kjøbenhavn i 1835. — Steenstrup omtaler i 1880, at Grønlændere næsten aarlig rejse fra Nugsuak til Fjorde paa Vestsiden af Disko for dér paa Klipperne at dræbe Spettede Sæler.

Paa den nordligste af de Øer, der nu ere indesluttede i Torsukatak-Isstrøm, Ø. for Arveprindsens-Ø, have Grønlænderne i tidligere Tid kunnet gaa iland og dræbe Unger af den Spettede Sæl, der laa paa Klipperne, meddeler Steenstrup i 1879; Øens Navn er derfor endnu Kassigiap Ernivia, „den Spettede-Sæl-Unge".

Flere vare at se i Prinds-Christians-Sund, sydligst ved Østkysten, skriver Vahl under 1ste April 1829, og ved Aluk nævnes Arten under 26de April.

I Nærheden af Isblinken ved Kangerajuk (Colberger Heide) blev en fanget 2den August 1829, meddeler Graah.

Ved Angmagsalik er Arten forholdsvis almindelig, skriver Holm i 1885, og den findes der hele Aaret. — Det samme lærte K. Poulsen i 1898—99. Almindeligst syntes den at være i Angmagsalik-Fjord; dog er den mindre talrig end Ringsælen. Langs Kysten N. for Angmagsalik saa han enkelte i September 98 og i Sommeren 99. I Juni føder den sine Unger, og i den Tid sees den liggende paa

(*Phoca vitulina.*)

Stene. Grønlænderne sige, at den lever af Muslinger og smaa Krebsdyr.

Efter Bay blev den i 1891—92 vistnok flere Gange set inderst i Grenene af Scoresby-Sund.

Arten er circumpolar, ikke særlig nordlig og med vid Udbredelse ogsaa mod Syd, til Syd-Europa. Den kjendes ogsaa fra Island, Skotland, Labrador og Vestsiden af Davis-Strædet.

10. **Phoca foetida** O. Fabr. **Ringsæl.**

Phoca foetida Müll.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 13. — Id., Skrifter af Naturhist. Selsk., Bd. 1, 2det Hefte, 1791, p. 74. — *Phoca hispida* Erxl.: Reinhardt jun., Tillæg til Rink, Grønl. geogr. stat. beskr., 1857, p. 6. — *Pagomys foetidus* (Müll.): Brown, Proceed. Zool. Soc. London 1868, p. 414.

Phoca (*Pusa*) *foetida* Fabr.: Trouessart, Catalogus Mammalium 1897—99.

Vestgrønlandsk. Neitsek. Ungen kaldes Keviulik, den dunede, saa længe den bærer Uld-Dragten; senere hedder den Neitsiak, en Neitsek-Unge, eller Neitsingoak, en lille Neitsek; som halvvoxen: Neitsitsiak, en middelmaadig Neitsek; som voxen, men yngre: Millaktok, den plettede, eller Millaktorsoak, den storplettede, efter Pletternes Størrelse; som fuldvoxen: Neitsidlek. (Fabricius.) — Natsek eller, den gamle Han, Tiggak, eller, som fuldvoxen Natsigdlak. (Kleinschmidt, Rink.) — Østgrønlandsk. Saggak, den gamle Han Takanalik. (Rink.)

Nogen Forskjel mellem grøndlandske og danske Ringsæler er ikke til at opdage, hverken i Ydre eller Indre.

Blandt de grøndlandske Skind i Kjøbenhavns Museum er der tre helt hvide, fra Frederikshaab, Holstenborg og Umanak, og et, der er saa mørkt, at det næsten er helt sort, dog med svag Antydning af den sædvanlige Tegning.

De foreliggende over 50 grønlandske Hovedskaller (af hvilke dog adskillige mangle Underkjæben) vise kun faa Afvigelser fra det sædvanlige i Tændernes Tal. Hos én findes en lille overtallig 6te Kindtand bagest i hver Overkjæbe; det samme findes hos en anden i venstre Overkjæbe.

Derimod er der i Kindtændernes Form og Størrelse en meget stor Vexlen, endnu noget større, end det beskrives af Allen (North. Amer. Pinnip., 1880, p. 604—605), helt uafhængig af Kjøn. p 1 har oftest to Spidser, en stor Hovedspids og en mindre bageste Spids; undertiden har den ogsaa en mindre

forreste; sjeldnere er kun Hovedspidsen ganske alene tilstede. p 1 er oftest trespidset; men undertiden mangler den forreste Spids, undertiden, men sjeldnere, baade forreste og bageste. p 2, p 3 og p 4 ere oftest næsten ens i Form, oftest trespidsede med en stor Midtspids og en mindre forreste og en mindre bageste Spids; men den forreste Spids kan mangle, saa at Kronen kan være tospidset, og bag den sædvanlige bageste Spids kan der findes en mere eller mindre veludviklet fjerde Spids, og paa Bagranden af Hovedspidsen kan der fremkomme endnu en lille Spids, saa at Kronen bliver femspidset. m 1 er undertiden næsten lige saa stor som de andre øvre Kindtænder, undertiden meget mindre; i Form vexler den paa lignende Maade som de andre, men har dog sjelden mere end tre Spidser; derimod kan den forreste Spids mangle helt, eller baade forreste og bageste kunne være forsvundne. p 2, p 3, p 4 og m 1 ere oftest nogenlunde ens i Form; de kunne være simpelt trespidsede, med en større Hovedspids og en mindre forreste og en mindre bageste Spids; oftest ere de firspidsede, idet der bag den bageste af de tre er fremkommet en fjerde Spids; ikke sjelden ere de femspidsede, idet der ogsaa foran den forreste af de tre er fremkommet en ny Spids. Spidsernes indbyrdes Størrelsesforhold er meget forskjelligt; Ændringerne i denne Henseende ere nok saa iøjnefaldende som Forskjellighederne i deres Tal. Kindtændernes Størrelse vexler paafaldende; nogle Ringsæler ere stortandede, andre smaatandede.

En sjelden Gang naar Mellemkjæbebenet ikke op til Næsebenet, men er af Overkjæbebenet fortrængt fra Næsebenets Rand; oftest støder det i en kort Søm til Næsebenet; undertiden strækker det sig op langs Næsebenet i henved en Tredjedel af Næsebenets Længde. Næsebenets Forrand er undertiden dybt indskaaren, i meget forskjellig Form, undertiden næsten lige, uden Indskjæring. Ganens bageste Rand er oftest stærkt buet fremefter, mere eller mindre skarpt indskaaren; undertiden er den kun svagt buet, meget nær ved at være tværgaaende.

(*Phoca foetida.*)

Trommebenet, der altid er stort, er hos nogle meget større forholdsvis end hos andre.

Den største af de foreliggende Hovedskaller, af en gammel Han, med næsten alle Hjernekassens Sømme tilvoxede, er 194 Millim. lang; en af de mindste yngre Hanner, der vel har de fleste af Hjernekassens Sømme aabne, men dog i Knoglernes Fasthed ser ud som de gamle, har Hovedskallen 145 Millim. lang, en jevnaldrende Hun 142.

Ringsælen findes almindelig udbredt langs Grønlands Vest- og Nordkyst, ligeledes langs Østkysten, mod Nord i det mindste indtil Sabine-Ø. Den lever mest enkeltvis eller i mindre Selskaber, ikke i store Flokke. Aaret rundt kan den leve paa omtrent de samme Steder. Især opholder den sig inderst inde i de dybe isfyldte Fjorde, der grændse til Indlandsisen; de ældste skulle næsten aldrig være at se andre Steder; de unge og midaldrende derimod vise sig om Vinteren i Fjord-Mundingerne og ved Kysterne, siger Fabricius, hvem de mest indgaaende Oplysninger om Artens Levevis skyldes; men om Foraaret vende de i hvert Fald tildels tilbage ind i Fjordene, hvor de komme i April og Maj; af de mange hundrede, som Fabricius saa fangede ved Kysten, var der ikke en eneste Hun med Foster. Midt ude i Davis-Strædet, i Drivis-Markerne, er den set om Vinteren, og i den mere faste Hav-Is udenfor Østkysten kan den sees om Sommeren, de unge ogsaa i den løsere Is. Den vil helst være, hvor Is ligger; den foretrækker den faste flade Is og lever derfor fortrinsvis i Fjorde, der ere tillagte hele Aaret; den støder og kradser da selv Huller i Isen, ofte under overliggende Sne, for derigjennem at kunne aande eller tillige krybe op for at hvile sig, eller den hjelper sig med Huller og Revner, der fremkomme ved Ebbe og Flod eller ved Isbjerges Kalvning; paa mindre Drivis sees den sjelden, undtagen paa Isflager, der drive ud af Fjordene; paa Land kommer den neppe; især er den at se liggende paa Isen om Foraaret, naar Solen begynder at varme. Dens Føde er smaa Fiske, men

især Rejer og andre Krebsdyr. Ungen fødes paa Isen, i Februar, Marts eller April, enten frit fremme eller i en Hule gravet under Sne ved det Hul i Isen, som Moderen har indrettet sig; i haardt Vejr med Snefog og Storm kan det hænde, at Ungerne baade fryse og sulte og omkomme eller vantrives; mange Unger skulle endnu om Efteraaret kunne være saa smaa, som om de nylig vare fødte, siger Fabricius. Isbjørnen skal ofte fange den trods al dens Agtpaagivenhed, Havørnen ligeledes; Ravnen skal kunne dræbe Ungerne. Grønlænderne efterstræbe den meget; i Nord-Grønland er den deres vigtigste Jagt-Dyr; langs Vestkysten dræbes aarlig, siger Rink, mellem 50000 og 70000.

I Affaldsdynger ved Ruinerne af Nordboernes Huse fra Middelalderen i Julianehaab-Egnen er der fundet nogle faa Knogler af Ringsælen: ved Kagsiarsuk ved Tunugdliarfik-Fjord to uens Tindingben og en Overarm og ved Tunuarmiut ved samme Fjord tre uens Tindingben. — Fra Nanortalik nævnes den af Vahl i Vinteren 1828—29. — Fra Julianehaab skriver Jørgensen i 1840, at Grønlænderne paastaa, at de smaa Ringsæler ere at se tilsøs, de store derimod kun inde i Fjordene. — Inderst i Sermilik-Fjord pleje Grønlænderne at fange Ringsæler i April, meddele Moltke og Jessen i 1894. — R. Müller omtaler i 1900 Jagt paa Ringsæler i Tasermiut- og den sydlige Sermilik-Fjord ved Nanortalik.

At Ringsælen ikke er sjelden ved Arsuk og Ivigtut, meddeler Helms i 1897.

Ved Frederikshaab havde Fabricius Lejlighed til at samle sine mange Oplysninger om den. — Vahl nævner den i 1828 som almindelig dér. — Fra Slutningen af September til Slutningen af November 1840 fangedes i Garn ved Sermersok 87 Sæler, hvoraf 5 Ringsæler, meddeler Jørgensen; ved Nutarmiut fangedes i samme Tid 231 Sæler, hvoraf 3 Ringsæler. I 1841 fangedes ved Sermersok fra 19de September til 4de December 83 Sæler, hvoraf 5 Ringsæler, ved Nutarmiut 165 Sæler, hvoraf 4 Ringsæler. Sidst i Maj 1841 viste der sig en lille Ringsæl-Unge i Havnen ved Frederikshaab; den mentes at være kommen fra en af Fjordene ført paa et Stykke Drivis. Om Artens Ynglen o. s. v. fortalte Grønlænderne ganske i Overensstemmelse med Fabricius. — R. Müller nævner i 1900 en stor Bugt to Mil fra Frederikshaab, hvor man næsten altid kunde træffe Ringsæler.

(*Phoca foetida.*)

Fra Godthaab nævnes den af Holbøll i 1823. — Som talrig paa Isen inderst i Godthaab-Fjord i Begyndelsen af April 1889 nævnes den af Nansen.

Ved Holstenborg findes den hele Aaret, skriver Brummerstedt i 1891, i større Mængde inde i Fjordene end ude ved Yderkysten, helst hvor der er Is. Især om Foraaret, naar Solen begynder at varme, ligger den meget ovenpaa Isen. Ungerne fødes i April og Maj.

Som den almindeligste Sæl ved Disko nævnes den af Giesecke i 1807. — Midt ude i Davis-Strædet omtrent udfor Disko i Drivis-Marker blev der sidst i Februar og i Begyndelsen af Marts 1858 skudt mindst 4 Ringsæler, meddele M'Clintock og Carl Petersen.

At Ringsælen er almindelig langs Grønlands Vestkyst, men særlig er at finde i Grønlands Isfjorde, skriver Rink i 1857. „Den forlader ikke de indre Farvande, naar Isen lægger sig over dem om Vinteren, men forbliver i det indre af Fjordene, søgende eller selv dannende og vedligeholdende smaa Aabninger i Isen for at kunne drage Aande." „I de inderste og mest utilgængelige af disse Farvande (de store Isfjorde), hvor Landisen fra Indlandet udkaster sine uhyre Brudstykker i Havet under de voldsomste Bevægelser, netop foran Randen af denne faste Landis flokkes Sælhundene i største Mængde, og her synes deres Forplantelse især at gaa for sig. Dette erindrer os uvilkaarlig om et lignende Forhold ved Havet i det store, eftersom dette nemlig er rigest paa Dyr i Nærheden af de Egne, i hvilke det er bedækket med stadig Is." Som et ejendommeligt Tilfælde omtaler Rink Artens Forekomst i en tilsyneladende afspærret Vig af Jakobshavns Isfjord. Ved Landisens Udskyden gjennem Fjorden er en lille Vig paa Fjordens Sydside, Tivsariksok, helt aflukket og spærret, idet Landisen strækker sig over en Fjerdedel Mil ud forbi Vigens Munding; maaske staar Landisen paa Grund foran Vigen, eller den maa dog stikke omtrent 800 Fod dybt; vist gjennem Revner i Isen maa der være nogen Forbindelse mellem Vandet i Vigen og den ydre aabne Del af Fjorden, da Vandet stiger og falder i Vigen som i Fjorden. I denne afsluttede neppe en Kvart Mil lange og ganske smalle Vig eller Fjord findes Ringsælen i stor Mængde. Rink besøgte Stedet i Maj 1851. „Vinterisen laa dengang endnu ganske fast paa den lille Fjord og saaes allerede i Afstand langs Kysten bestrøet med sorte Pletter, som snart opdagedes at være Sælhunde. De vare alle meget fede og store samt viste en usædvanlig Dorskhed og Mangel paa Frygt, saa at det endog hændtes, at man kunde komme dem 10 Skridt nær,

inden de gik under Isen, hvorpaa de strax efter kom op igjen for atter at ligge og sole sig. Det ene Dyr, som dræbtes, havde slet intet i Maven, men var meget stort og fedt og havde graalige, usædvanlig grove Haar. Det turde vel synes rimeligt, at disse Eneboere have dannet et afsluttet Samfund, der muligen har ynglet her og været afskaaret fra Havet i en overordenlig lang Række af Aar." Om Grunden til, at Ringsælen særlig holder til i Isfjordene, skriver Rink: „Aarsagen hertil kan neppe søges i en fortrinlig Rigdom paa Føde i disse Farvande; af Fiske-Arter vides i alt Fald kun Graafisken (*Gadus æglefinus* (ɔ: *G. saida*)) at forekomme i fortrinlig Mængde i Jakobshavns Isfjord, men ikke i de andre Isfjorde, og Kaleragliken eller Hellefisken (*Pleuronectes cynoglossus* (ɔ: *Hippoglossus pingvis*)) er vel karakteristisk for Isfjordene, men fortæres ikke af hin Sælhund. Derimod er det bekjendt, at den, foruden af mindre Fiske, fortrinsvis ernærer sig af Krebsdyr, og dette kan vel forklare dens større Udbredelse og ringere Afhængighed af Aarstiden, fremfor de andre Sælhunde, som især nære sig af og trække efter Fisk; men det vides ikke, at slige Krebsdyr skulde forekomme i større Mængde i Vandet af Isfjordene end andetsteds. Det turde derfor snarere være de aabne Render i Fjordisen, der dannes ved Kalvningerne hele Vinteren igjennem, som gjøre disse utilgængelige Afkroge af Havet til yndede Tilflugtsteder og Yngleplads for Sælhundene. Det er tillige ejendommeligt, at især de gamle og større Sælhunde slaa sig til Ro og tage stadigt Ophold her; i de talrige Snedynger, som samle sig imellem de indefrosne Isfjelde og Voldene af Skrueis, danne de Huler med en Tilgang fra neden gjennem et Hul i Isen, og her kunne de i større Sikkerhed opklække deres Unger i Marts, April og Maj. Det er nemlig en gammel, og Grønlænderne vel bekjendt Erfaring, at ikke alene Fangsten paa disse Steder næsten aldrig slaar fejl, men at Sælhundene tiltage i Størrelse, alt som man nærmer sig de indre Isfjorde, saa at de, der fanges her, i Gjennemsnittet give 3 à 4 Gange saa meget Spæk og Kjød som de, der fanges ved Yderkysterne."

Under 4de April 1811 omtaler Giesecke Grønlændernes Fangst af Ringsæler paa Isen i Umanak-Fjord; talrigst skulde Sælerne være nærmest Indlandsisen. Selv saa han mange Sæler paa Isen i Karajak-Fjord 17de April; ogsaa deres Huler under Sneen, indrettede for Ungerne, saa han. — Fra Umanak nævnes den ogsaa af Sutherland i Maj 1850 (under Navnet *Phoca vitulina*). — Ogsaa Vanhöffen fandt den almindelig ved Umanak, i 1891—93; det var den eneste

(*Phoca foetida.*)

Sæl-Art, der viste sig inderst i Lille-Karajak-Fjord. Mest var den at se enkeltvis; men undertiden viste sig flere samlede ved aabne Vaager, en Gang saaledes 18 i Flok, solende sig paa Isen.

Ved Berry-Island, N. for Upernivik, paa 73°20′, blev en Ringsæl skudt i Juni 1850, meddeler Sutherland; i Maven havde den Krebsdyr, Ulke og Torskefiske.

I „Middle-Ice" S. for Kap York blev den iagttagen i Juli 1875, meddeler Nares.

I Mundingen af Smith-Sund blev den set af Ohlin i Sommeren 1894. Efter Meddelelser, som han fik fra Deltagere i Peary's Rejse, sluttede han, at dette var den almindeligste Sæl-Art i Egnen om Inglefield-Bugt. Peary selv nævner den som talrig dér i September 1891. Og Peary's Ledsager Astrup omtaler Grønlændernes Jagt paa Ringsælerne i Egnen Aaret rundt. Gjennem deres Huller i den omtrent 5 Fod tykke Is begynde Sælerne i April at krybe op paa Isen for at sole sig.

Ved Rensselaer-Bugt, skriver Kane, viste Ringsælerne sig talrig paa Isen sidst i Maj og i Juni 1854. De nævnes fra Egnen ogsaa i Efteraaret; 11te September saa man omtrent 50.

Paa Isen i Kennedy-Kanal saa Morton, paa Kane's Rejse, mange solende sig 21de Juni 1854.

Ved Thank-God-Harbour blev en skudt 23de Marts 1872, skriver Davis. Bessels opfører den ligeledes blandt de Arter, der iagttoges af Deltagerne i „Polaris"-Rejsen N. for 81°.

Feilden skriver, at den blev set i de fleste af de Bugter paa Øst- og Vestsiden af Smith-Sund, som man besøgte paa Nares' Rejse i 1875—76; det var den Sæl-Art, der viste sig nordligst, endogsaa N. for den nordlige Munding af Smith-Sund. Den overvintrede sikkert i Egnen. En havde i Maven Krebsdyr og Børsteorme. — Ved Kysten af Grinnell-Land iagttoges den ogsaa af Greely, i 1882 og 83, overvintrende i Robeson-Kanal, hvor saaledes en blev dræbt i December 1882; i April 83 saa man et rørformet Hul af omtrent en Fods Vidde gjennem næsten 7 Fod tyk Is ved Fort Conger, Grinnell-Land, nær en Revne i Isen frembragt af Tidevande; en Eskimo erklærede, at det var Ringsælens Aandehul. Nord for den nordlige Munding af Smith-Sund, ved Kap Stanton paa Grønlands Kyst, blev den set af Lockwood i April 1883.

Fra Aluk sydligst paa Østkysten nævnes den af Vahl i April 1829. Ogsaa af Graah opregnes den blandt Arterne paa Østkystens sydlige Del.

Ved Angmagsalik findes den hele Aaret, skriver Holm i 1885. —

I samme Egn fandt Bay den almindelig i September 1892. — Ogsaa K. Poulsen fandt den almindelig her i 1898—99, ligeledes langs Kysten N. for Angmagsaglik. Den fanges hele Aaret, oftest i Fjordene, om Sommeren ogsaa udenfor dem. Fra Begyndelsen af April skal den pleje at krybe op paa Isen; i Foraaret 99 var den at se paa Isen i Angmagsalik-Fjord fra 1ste April, i Tasiusak derimod først fra 6te Maj. Ungerne fødes i April. Poulsen undersøgte Indholdet af 22 Maver; oftest fandtes mindre Krebsdyr, især *Mysis oculata*, ogsaa *Euthemisto libellula*, der saa ud til at være slugte næsten hele, en enkelt Gang desuden nogle Blæksprutter, en Gang en næsten fordøjet Fisk, vist en Slags Torsk.

Paa sin Rejse langs Kysten paa Strækningen mellem Angmagsalik og Kap Dalton i Sommeren 1900 saa Amdrup mange Sæler, især udfor de isfyldte Fjorde; det har sikkert mest været Ringsæler, men Arten er kun en enkelt Gang nævnet udtrykkelig: udfor Vedels-Fjord blev der 2den August skudt en Bjørn, der var ifærd med at æde en Ringsæl.

I Turner-Sund bleve Ringsæler sete sidst i Juli 1900, efter S. Jensen.

I Scoresby-Sund var den, meddeler Bay, almindelig i 1891—92, især ved Mundingerne af Fjordens Grene og inde i Fjord-Grenene; i den ydre Del af Scoresby-Sund blev den ikke set. Vandring var ikke til at opdage. Da Fjorden i Efteraaret 1891 blev tillagt, indrettede Sælerne sig Aandehuller i Isen og vedligeholdt dem, saa længe Isen var nogenlunde tynd; af og til saa man ogsaa en Sæl ligge paa Isen, dog ikke nær saa ofte som i Foraaret; efterhaanden som Isen blev tykkere, lukkedes Aandehullerne, og Sælerne fik fra nu af kun Luft gjennem de Sprækker, som Tidevandet frembragte. 19de April 1892 saa man for første Gang i det Aar Sæler paa Isen, i Føhnfjord; men først henimod Maj viste de sig almindelig paa Isen ved Danmarks-Ø, enkeltvis eller i smaa Flokke paa 5 til 6, mest i stille Vejr; med kold østlig Vind var der meget faa eller slet ingen; da Isen begyndte at bryde op, holdt Sælerne sig til Vaagerne; man saa dem sjelden eller aldrig paa drivende Isflager, og aldrig blev nogen set paa Land. Næsten alle de Ringsæler, der bleve aabnede, havde intet i Maven; de faa Gange, der fandtes noget, var det Levninger af Fiske. Ungerne bleve fødte i Huler, gravede under Sneen, oftest vist ved Siden af Isfjelde, hvor Sneen var blæst sammen, og Isen var tyndere. Isbjørnen gravede sig ind til Ungerne og gjorde dem til Bytte. 23de Marts 1892 blev

(*Phoca foetida.*)

der for første Gang fundet Unger af Ringsælen, i Maven af en Bjørn; endnu 24de April fandtes en nyfødt Sæl i en Bjørne-Mave. Knogler af Ringsælen fundne i forladte Eskimo-Hytter har Ryder hjembragt. — I Fleming-Inlet blev en Ringsæl set 24de August 1900, melder S. Jensen.

Langs Kysten N. for Scoresby-Sund blev den jevnlig set i Juli 1891, siger Bay, nogle ved Kap Broer Ruys paa Hold-with-Hope.

Udfor Gael-Hamkes-Bugt i Drivisen blev en skudt 7de August 1900, meddeler Kolthoff.

(Ved den endnu nordligere Del af Østkysten synes den at være set af Deltagerne i „Germania"- og „Hansa"-Rejsen, at dømme efter den Beskrivelse, som Peters, efter Buchholz, giver af nogle dér indsamlede Sæl-Skind, der dog henføres til *Phoca groenlandica*. I den Skildring af Svartsidens Levevis, som Buchholz giver, synes der ogsaa at være Træk, der kun passe paa Ringsælen. — Ogsaa Nathorst synes at have set Ringsæler ved Sabine-Ø, liggende paa Isen ved Huller, 9de Juli 1899.) — I Nærheden af Sabine-Ø i Drivis blev en lille Ringsæl skudt 10de Juli 1900, siger S. Jensen.

Ude i Drivisen udfor Østkystens nordlige Del har R. Gray fundet den om Sommeren 1885 og 86. Han nævner den saaledes som talrig, liggende sovende paa smaa Isstykker, 4de Juli 1886 paa 73°26′N., 15°16′V., og som meget talrig i Drivisen paa 75°7′N., 5°15′V. 26de Juli samme Aar. — Om dens Optræden i Drivisen udfor Østkysten skriver Bay, efter sin Erfaring i 1891—92, at den „forekommer i ethvert Tilfælde meget sjelden i den ydre Del af Isen; først naar man kommer længere ind, og Flagerne blive større og tættere, bliver den almindelig. Ere Flagerne mindre, ser man den jevnlig i de talrige aabne Kanaler; men naar Flagerne ere store, har den, i Modsætning til de andre Sæler, aabne Huller igjennem dem, ligesom om Foraaret paa Fjordisen; naar den ligger paa Isen, ligger den altid ved disse Huller og aldrig ved de aabne Kanaler". Alle, der bleve sete i Drivisen, syntes at være smaa. — En lille Ringsæl skød Nathorst i Drivis-Kanten mellem Spitsbergen og Grønland 29de Juli 1898. — Kolthoff nævner den som set ude i Drivisen paa omtrent 74° NØ. for Jan Mayen, ved Midten af Juli 1900, og som talrig i Drivisen NV. for Jan Mayen senere i Juli. Ungerne holdt sig til den løsere Drivis ved det aabne Hav, de ældre laa ved deres Huller inde paa de udstrakte Drivis-Marker nærmere Land. Deres Føde fandtes mest at være smaa Krebsdyr af Arter, der holde til ved Vandets Overflade.

Arten er circumpolar, nordlig, dog sine Steder levende saa sydlig som i Østersøen o. s. v. Den lever ogsaa ved Spitsbergen og Island, viser sig sjelden ved Skotland, ogsaa vist sjelden ved Labrador, men er almindelig langs Vestkysten af Davis-Strædet og videre Nord, op langs Grinnell-Land.

11. **Phoca groenlandica** O. Fabr. **Svartside.**

Phoca groenlandica Müll.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 11. — Id., Skrifter af Naturhist. Selsk., Bd. 1, 1ste Hefte, 1790, p. 87, 2det Hefte, 1791, pl. XII, f. 1 (Hovedskal). — Reinhardt jun., Tillæg til Rink, Grønl. geogr. stat. beskr., 1857, p. 6. — *Pagophilus groenlandicus* (Müll.): Brown, Proceed. Zool. Soc. London 1868, p. 416.

Phoca (*Pagophilus*) *groenlandica* Fabr.: Trouessart, Catalogus Mammalium, 1897—99.

Vestgrønlandsk. Atak. Den nyfødte eller ufødte, hvide Unge kaldes Iblau, vist af Iblerpok, holder sig ren; i det første Leveaar hedder den Atarak, en Atak-Unge; senere i Aaret Ataitsiak, en middelmaadig Atak; i 2det Aar kaldes den med samme Navn, dog ogsaa til Forskjel fra den yngre: Utokaitsiak, den noget ældre; i 3dje Aar Aglektok, den malede, eller Aglektungoak, den lille malede, efter sin brogede Farvetegning, og ud paa Vinteren Aglektytsiak, den middelmaadige Aglektok; i 4de Aar kaldes den ligeledes Aglektok, men til Forskjel fra de yngre: Aglektorsoak, den store Aglektok, og senere i Aaret undertiden, ligesom Ringsælen, Millaktok eller Millaktorsoak; som næsten voxne, naar de have faaet sort Ansigt, men ellers endnu ere plettede, kaldes de Kenaglit, de ansigtede; i 5te Aar og senere kaldes Arten Atarsoak, den store Atak; en usædvanlig mørkfarvet gammel Svartside kaldes Kernektak, den sortblevne. (Fabricius.) — Østgrønlandsk. Nalaginak. (Rink.)

Blandt de for Øjeblikket foreliggende 32 Hovedskaller af Svartsiden i Museet i Kjøbenhavn er der én, der i venstre Underkjæbe har en overtallig forreste lille Fortand. En har i højre Underkjæbe to tætstillede, ved Roden sammenvoxede, tospidsede (eller, om man vil, trespidsede) Tænder i Stedet for den sædvanlige tospidsede $\overline{\text{p}\,1}$, hver af dem omtrent saa stor som $\overline{\text{p}\,1}$ sædvanlig; i venstre Underkjæbe findes derimod en enkelt, men usædvanlig stor $\overline{\text{p}\,1}$ med 5 (eller 6) Spidser. Paa 5 Hovedskaller findes bagest i hver Overkjæbe en overtallig veludviklet lille 6te Kindtand, $\underline{\text{m}\,2}$. En har i venstre Underkjæbe en overtallig veludviklet 6te Kindtand.

Kindtænderne vexle meget i Form. $\underline{\text{p}\,1}$ er oftest tospidset, med en større forreste og en mindre bageste Spids; under-

tiden er den næsten enspidset, idet den bageste Spids saa godt som mangler; jevnlig er den trespidset, idet der forrest er fremkommet en ny lille Spids; undertiden er den firspidset, idet endnu en lille Spids er fremkommen bagest. $\overline{\text{p 1}}$ vexler paa ganske lignende Maade fra tospidset eller næsten enspidset til firspidset. De andre øvre Kindtænder ere oftest tospidsede, med en stor forreste og en lille bageste Spids, men ligesom paa $\underline{\text{p 1}}$ kan der være tre eller fire Spidser; $\underline{\text{m 1}}$ er oftest næsten lige saa stor som de andre øvre Kindtænder, men kan være betydelig mindre. De andre nedre Kindtænder ere oftest firspidsede, med en stor Hovedspids og en lille forreste og to smaa bageste Spidser; men de kunne være trespidsede, idet den allerbageste Spids mangler eller saa godt som mangler; og de kunne være femspidsede, idet der er fremkommet en lille allerforreste Spids.

Oftest er Næsebenets Søm mod Over- og Mellemkjæbe en lige Linie; men undertiden breder Næsebenet sig fortil ud til Siden foran Mellemkjæben. Oftest støder Næsebenets Siderand paa en lang Strækning til Overkjæbebenet; men undertiden sender Pandebenet en saa lang Udvæxt frem langs Næsebenets Yderside, og Mellemkjæben naar saa langt tilbage, at Overkjæben næsten fortrænges fra Næsebenet. En Hovedskal, der ikke ellers frembyder noget usædvanligt, mangler den sædvanlige Forbindelse mellem *Vomer* og Ganeben; *Vomer* sender vel en Kam nedad mod Ganen; men Ganebenene sende ingen Kam opefter.

Den største af de foreliggende Hovedskaller er 220 Millimeter lang.

Svartsiden findes langs Grønlands Vest- og Østkyst, i Mængde, oftest flokkevis, talrigst ved den sydlige Del af Vestkysten; ved Nordkysten ere kun enkelte sete. Dog er den kun til visse Tider af Aaret at se ved selve Kysterne; til andre Tider opholder den sig langt fra Land ude i Drivisen. — Ved Grønlands Vestkyst lever den, som især udførlig oplyst af Fabricius og Rink, fra Efteraaret til det tidligste Foraar og lige-

ledes en Del af Sommeren. I September indfinder den sig, i velnæret Stand, ved den sydlige Del af Vestkysten, trækkende i Flokke fra Syd til Nord imellem Øerne, efterhaanden bredende sig langs hele Kysten og ind i Fjordene; i Oktober og November er dens Tal størst; i December aftager det; i Januar er der kun faa; og i Februar og Marts forsvinder den ganske; Hunnerne, siger Fabricius, vandre først bort fra Kysten; men snart forsvinde alle ud mod Vest. Maalet for Rejsen er Drivisen, der driver mod Syd mere eller mindre langt ude i Davis-Strædet ned mod Labrador og Newfoundland; paa Isen fødes Ungerne; i denne Tid finder sikkert ogsaa Parringen Sted; derefter kommer Haarfældingen. At Føde-Stedet kan være forholdsvis nær Kysten, slutter Fabricius af, at nogle Hunner igjen efter faa Dages Forløb lade sig se nær Land uden Unger, men med Mælk i Patterne; det er Hunner, der have mistet deres Unger. I Maj, eller ved den nordlige Del af Vestkysten i Juni, vende Flokkene tilbage, de gamle, i mager Stand men med frisk Haarklædning, fulgte af deres Unger; de komme fra Vest eller Syd; man ser dem først langt tilsøs. Ved Kysten opholde de sig derefter indtil sidst i Juli, da de forsvinde samtidig med Lodderne, dragende bort mod Vest eller Syd, for at komme igjen i September. To Gange om Aaret foretager Svartsiden altsaa en Rejse bort fra Vestkysten ud i Davis-Strædet mod Vest og Syd, første Gang i det tidlige Foraar for paa Drivisen at føde Ungerne o. s. v., anden Gang i Eftersommeren, følgende Fiskestimerne. Naar Drivisen, vist enten Vestisen, der kommer fra Nord fra Baffins-Bugt, eller Storisen, der kommer fra Syd fra Havet Øst for Grønland, ligger ikke for langt borte, ser man den dog af og til hele Sommeren igjennem. — Om dens Vandringer udfor Østkysten vides ikke meget; at den ogsaa her efter de skiftende Aarstider vandrer til og fra Kysten, er kjendt; men en Ændring i Sammenligning med Forholdene ved Vestkysten gjør det vel, at Is omslutter Østkysten saa meget mere vedholdende end Vestkysten; Sælerne maa vistnok

(*Phoca groenlandica.*)

her opholde sig ude i Drivisen forholdsvis stadig. Oplysning om deres Optræden i Drivisen skyldes især Quennerstedt. Paa Drivisens Yderrand mellem Jan Mayen og Spitsbergen, omtrent paa 72° til 73°, pleje Svartsiderne at være samlede i uhyre Flokke fra sidst i Marts til først i Maj, vistnok hidkomne fra en vid Omkreds; Ungerne fødes her, Parringen og senere Haarfældingen finde Sted; undertiden er Samlingspladsen sydligere, ned mod Island. Efter denne Tid spredes Flokkene, vist for en Del til Kysterne; men mange kunne dog sees i Drivisens Rand Sommeren igjennem. Hvorledes de forholde sig om Vinteren i disse Egne, er ikke oplyst. — Om dens Optræden i den Tid, da den er at iagttage under Land, har især Fabricius givet Meddelelse. Den færdes baade inde i Fjordene, ved Yderkysten og tilsøs, helst paa dybt Vand. Til Hvilested vælger den Isen, helst store sammenhængende Drivis-Marker, ikke enlige Smaaflager; er Drivisen nær Land, holde Sælerne sig paa dens Yderside, og omvendt; er Drivisen meget langt ude, ere Sælerne slet ikke at se nær Land. Kun sjelden kommer Svartsiden paa Land; det kan ske ved Isblink-Sandene, der række langt ud i Havet. Naar den flygter for Spækhuggeren, holder den sig ganske tæt under Land. Aandehuller i Isen danner den sig ikke; naar Isen ligger udstrakt, søger den flokkevis til Vaager, som Strømmen kan holde aabne; dækkes Vandet helt af fast Is, holder den sig borte. Dens Føde er mange Slags Fiske: Torsk (*Gadus morrhua* og *G. ovak*), Rødfisk (*Sebastes marinus*), Helleflynder (*Hippoglossus maximus*, *H. pingvis*), Ulk (*Cottus scorpius*), Sild (*Clupea harengus*), *Paralepis borealis*, men allermest Lodder (*Mallotus villosus*), hvis Stimer den ivrig jager; Krabber (*Hyas araneus*, *Chionoecetes phalangium*), Rejer (*Hippolyte*) og andre Krebsdyr findes ogsaa ofte i dens Mave. Selv efterstræbes den af Spækhuggeren, for hvem den flygter enten ind i Isskodsernes Kløfter eller tæt under Land; hvor Spækhuggeren i længere Tid opholder sig, forlade Sælerne Egnen, svømmende bort gjennem snevre Sunde. Af Isbjørnen overraskes den især, naar den

sover paa Isen. Af Grønlænderne dræbes den i stor Mængde under Land langs Kysterne, i største Mængde ved den sydligere Del af Vestkysten, hvor den er det vigtigste Jagt-Dyr; efter Rink's Regning i 1857 dræbes aarlig langs Vestkysten mellem 30000 og 36000, deraf ved den nordlige Vestkyst henved 3000. Langt større Mængder, flere hundrede tusinde, dræbtes aarlig endnu henimod Slutningen af 19de Hundredaar af Amerikanere og Europæere paa Drivisen i Davis-Strædet og ved Newfoundland og mellem Spitsbergen, Jan Mayen og Island; ved Slutningen af samme Hundredaar er Fangsten her stærkt indskrænket.

I Julianehaab-Egnen har Svartsiden i Middelalderen, ligesom i Nutiden, været den almindeligste Sæl-Art; det er den, hvis Knogler findes i største Mængde i Affaldsdyngerne ved Ruinerne af Nordboernes Huse; fra Kagsiarsuk i Igaliko-Fjord er hjembragt Knogler af mindst 6, fra Igaliko mindst 5, fra Kagsiarsuk i Tunugdliarfik-Fjord mindst 10, fra Tunuarmiut i samme Fjord mindst 36, fra Tasiusak i Sermilik-Fjord mindst 10. — I 1841 meddeler Jørgensen, at Svartsiden ved Julianehaab især fanges i Oktober og November og da er meget fed; i Juni er den ganske mager.

Ved Ivigtut, inde i Fjorden, saa Helms i Oktober og November 1890 næsten daglig Flokke paa henimod 50.

Ved Frederikshaab, siger Fabricius, finder den første af de aarlige Bortrejser Sted midt i Marts; Flokkene svømme bort mod Vest; sidst i Maj komme de tilbage. Hen i Juli rejse de bort for anden Gang, ligeledes mod Vest; fra Kysten længere mod Syd skulle de samtidig drage bort i sydlig Retning; i September komme de igjen. I Frederikshaab-Egnen er det, at Fabricius har gjort sine mange Iagttagelser over Artens Levevis. — Samme Sted, skriver Jørgensen, viste Svartsiden sig i 1841 første Gang 13de September, efter sin Sommer-Fraværelse, og under 18de September siges, at den nu er talrig ved Kysten; i Begyndelsen af Oktober omtales den som vandrende nordefter. Om Tiden for dens Vandringer skriver Jørgensen ellers det samme som Fabricius. Sidst i Marts eller først i April skulle Ungerne fødes paa Isen tilsøs. Naar Svartsiderne i September og Oktober trække mod Nord, skulle de i godt klart Vejr holde sig længere borte fra Land og kun i ringe Mængde komme ind mellem Øerne, omvendt i mørkt og daarligt Vejr; den

(*Phoca groenlandica.*)

bedste Fangst skal gjøres i mørkt Vejr med Vind fra Sydvest og Regn eller Sne; Grønlænderne ere glade, naar der er faldet megen Sne paa Landet; de mene, at Svartsiden da kommer nærmere til Land, fordi den tager Landet for en Ismark paa Havet. Til Oplysning om den Mængde, hvori den findes i Forhold til de andre Sæler, meddeles, at af 87 Sæler, der i 1840 fangedes ved det sydlige Garnsted fra Slutningen af September til Slutningen af November, vare de 80 Svartsider; ved det nordlige Garnsted fangedes i samme Tid 231 Sæler, af dem 218 Svartsider. I 1841 fangedes ved det sydlige Garnsted fra 19de September til 4de December 83 Sæler, hvoraf 75 Svartsider; ved det nordlige Garnsted fangedes i omtrent samme Tid 165 Sæler, deraf 150 Svartsider. I sin Dagbog for Efteraaret 1841 har Jørgensen optegnet, hvad han havde fundet i Maven af henved 20 dræbte Svartsider; oftest nævnes Lodder og Krebsdyr, enkelte Gange *Gadus ovak* og *Gonatus*.

Inde i Ameralik-Fjord S. for Godthaab kom Svartsiderne i store Flokke samtidig med Lodderne sidst i Maj 1810, skriver Giesecke. — Ved Godthaab, siger Raben i 1823, sker Svartsidens første Bortvandring i Aaret i Midten af Februar; enkelte komme tilbage omtrent 10de Maj; den største Mængde plejer at komme i Maanedens Midte; men undertiden indfinder den sig ikke førend i Slutningen af Maj, og der plejer da ikke at komme ret mange. I Begyndelsen af Juli sker den anden Bortvandring, og Fraværelsen varer til Begyndelsen af September. Naar den i Maj indfinder sig, kommer den fra Syd; ved Fiskenæs sees den altid nogle Dage tidligere end ved Godthaab; naar den i Juli forsvinder, trækker den mod Vest; den kommer og gaar samtidig med Lodderne. Af de unge Sæler blive enkelte tilbage i Fjordene.

Efter hvad Rink skriver i 1857, er det ejendommeligt for Egnen om Kangamiut ved Sukkertoppen, at Svartsiden opholder sig her længst ud paa Vinteren, at endogsaa den bedste Fangst her falder i Januar og Februar, naar den taber sig i de sydligere Egne. „Man kunde være tilbøjelig til at antage, at Strømfjorden var et Slags Vendepunkt for disse Dyr, ved hvilket en stor Masse af dem paa deres Træk fra Syd til Nord søgte vester over om Foraaret i Ynglетiden, at de følgelig tilsidst opholde sig i denne Egn. Vist er det nemlig, at Sortsidefangsten i den Del af Grønland, som ligger norden for dette Punkt, er paa engang langt ringere end i den sydligere liggende Del.“

Ved Holstenborg, skriver Brummerstedt i 1891, komme Svart-

siderne om Efteraaret i Slutningen af September, trækkende i Stimer mod Nord; i Oktober blive de flere og flere, men trække stadig mod Nord; først i Slutningen af Oktober begynde de at holde sig mere paa ét Sted. De blive da i Egnen som oftest til først i Marts, da de begynde at trække bort til deres Ynglepladser; sidst i Marts sees de sjelden mere. I Maj komme de tilbage efter at have ynglet, og de ere da meget magre, vistnok fordi de i længere Tid have opholdt sig paa Isen og ikke have søgt Føde saa ivrig som ellers; i Begyndelsen af Juli pleje de igjen at forsvinde; men indfinder Spækhuggeren sig tidligere, drage Sælerne strax bort. I August ser man dog undertiden ganske unge Svartsider.

Som ret almindelig i Disko-Bugt nævnes den af Giesecke i 1807. — I Disko-Fjord indfinde Lodderne sig i uhyre Mængde midt i Juni, siger Rink i 1857, og med dem følge Stimer af Svartsider.

Ved Jakobshavn finder den anden af de to aarlige Bortrejser Sted midt i Juli eller i Begyndelsen af August, meddeler Brown i 1868; Gjenkomsten sker i Oktober, og Sælerne ere da meget fede.

Ved Rødebaj N. for Jakobshavn saa Traustedt en ung Svartside blive fanget 8de August 1892.

I Melville-Bugt, paa 75° omtrent, saa Sutherland mange Svartsider paa Drivisen i Begyndelsen af August 1850. — I „Middle-Ice" S. for Kap York blev Arten set af Nares i Juli 1875. — I Melville-Bugt og i Mundingen af Smith-Sund saa Ohlin i Sommeren 1894 store Flokke Sæler paa Drivisen; utvivlsomt var det Svartsider.

Blandt de Arter, der i 1871—72 iagttoges N. for 81°, nævner Bessels ogsaa Svartsiden. — Greely skriver, at Svartsiden kun i ringe Mængde gaar op i Smith-Sund; en enkelt blev set ved Hans-Ø, midt i Kennedy-Kanal, paa omtrent 81°30′, den 10de August 1881; nordligere saaes ingen. — Feilden siger, at paa Rejsen i 1875—76 blev ingen Svartside set i Smith-Sund eller nordligere.

Fra Nanusek paa den sydlige Del af Østkysten nævnes den af Vahl sidst i April 1829.

Langs Kysten S. for Umivik, omtrent paa 64°, vare mange Svartsider at se i Drivisen 14de Juli 1829, skriver Graah.

Ved Angmagsalik kommer Svartsiden kun til visse Tider af Aaret, skriver Holm efter sine Erfaringer i 1883—85. Tidligere skal den have været tilstede i større Mængde end nu. Undertiden skal man om Foraaret finde flaaede Sæl-Kroppe paa Isen. Ved Kysten N. for Angmagsalik skal Svartsiden efter Grønlændernes Sigende findes i Mængde. — I Angmagsalik-Egnen lod den til at

(*Phoca groenlandica.*)

være almindelig i Eftersommeren 1892, efter hvad Bay meddeler; flere fuldvoxne Svartsider laa dræbte paa Stranden ved alle Bopladser. — Langs Kysten N. for Angmagsalik saa K. Poulsen Svartsiden enkeltvis i Sommeren 1899. Til Angmagsalik, siger han, skal den komme vandrende nordfra i Juni og Juli i Mængde, dog ikke i Stimer, og den skal blive der til langt ud paa Efteraaret. — Efter hvad S. Jensen i 1900 hørte af Johan Petersen, kommer den to Gange aarlig trækkende til Angmagsalik, i Juli og i September; i Juli komme baade unge og gamle udefra, og de findes derefter enkeltvis, indtil Isen begynder at lægge sig fast; i September komme de i Stimer og skulle da, efter Grønlændernes Udsagn vandre mod Syd.

(I Scoresby-Sund og langs Kysten fra Kap Brewster til Hold-with-Hope blev den, skriver Bay, slet ikke set paa Rejsen i 1891—92.) — I Fleming-Inlet saa Deichmann Flokke i August 1900.

(Fra den nordligere Del af Østkysten nævnes den af Deltagerne i „Germania"- og „Hansa"-Rejsen i 1869—70; den er utvivlsomt virkelig set; men den har ikke været tilbørlig skjelnet fra Ringsælen.)

Om Sælernes Optræden i Drivisen langt udenfor Grønlands Østkyst og i Mundingen af Davis-Strædet NØ. for Newfoundland har der længe foreligget Efterretninger; begge Steder har man drevet Sælfangst i et Par hundrede Aar. At Svartsiden udgjør den langt overvejende Del af de paagjeldende Sæler, véd man vel; men andre Arter komme ogsaa i Betragtning, og Oplysninger fra lagttagere, der rigtig have skjelnet mellem de forskjellige Arter, ere sjeldne.

Paa Randen af den uhyre Drivis-Odde, der plejer i Foraaret at skyde sig ud mod Øst fra Isbeltet langs Grønlands Østkyst N. og NØ. for Jan Mayen, pleje Svartsiderne ved Foraars-Jevndøgn at samles i utallige Skarer, skriver Quennerstedt, der rejste i disse Egne fra Marts til Juni 1863. Samlingspladsen er oftest mellem 72° og 73°, vist aldrig Nord for 74°; men undertiden ligger der svær Pakis paa Sælernes sædvanlige Mødested, og de søge da langs Isranden mod Syd for at finde jevn, flad Drivis-Mark, der er det, der tiltaler dem mest; de kunne saaledes blive nødte til at gaa ned S. og SV. for Jan Mayen til 69° eller 68°. Sælerne blive ikke ved Drivisens yderste Rand, men søge længere ind til snedækket Is; kun i stærk Kulde, naar Flagerne begynde at fryse sammen, holde de sig nærmest Randen og kunne endogsaa lægge sig paa forholdsvis tynd nydannet Is. De sprede sig ikke jevnt over Isen, men holde sig samlede paa nogle faa Steder i Skarer paa mange Tusinder.

I Flokkene træffes ikke alene de drægtige Hunner, men ogsaa Hanner og unge Hunner. I de sidste Dage af Marts og i Begyndelsen af April fødes Ungerne paa Isen; i 1863 saa Quennerstedt den første Unge, et Par Dage gammel, den 10de April; men sædvanlig ere Ungerne paa denne Tid omtrent 14 Dage gamle. I Slutningen af April have Ungerne tilendebragt deres første Haarfælding; de komme da i store Flokke ud mod Isbeltets Rand og lægge sig paa løse Flager; de voxne findes derefter, i Maj, ikke mere sammen med Ungerne, men danne særskilte Flokke. Sidst i Maj eller først i Juni synes Flokkene at spredes over Ishavet og især at søge til Kysterne. Næring tage de voxne Sæler neppe til sig i den Tid, da de opholde sig samlede paa Isen. — En kortere, men samstemmende Oversigt giver R. Gray i 1886. — I den yderste Del af Drivisen udfor den nordlige Del af Østkysten i Juni og Juli 1891 og i August 92 fandt Bay Svartsiden meget almindelig. En dræbt Svartside havde i Maven en Fisk, vist en *Paralepis*. — I Drivis-Randen N. for Jan Mayen saa Nathorst en Flok Svartsider 24de Juni 1899. — I samme Egne saa S. Jensen mange i de første Dage af Juli 1900, baade liggende paa Isen og svømmende i aabent Vand. — I Drivisen NØ. for Jan Mayen saa Kolthoff Svartsider ved Midten af Juli 1900; deres Føde var mest, fandt han, smaa Krebsdyr, især Amphipoder, der opholde sig nær Havets Overflade.

Paa Drivisen i Mundingen af Davis-Strædet NØ. for Newfoundland have Svartsiderne en Yngleplads, hvor de ere at finde i Marts og April. Af Vind og Vejr afhænger det i høj Grad, hvor Sælernes Flokke ere at finde, siger Southwell; Isen driver med Strømmen mod Syd, Østenvind fører den ind mod Amerikas Kyst, Vestenvind ud fra Kysten; Storm kan sprede Isen. Det skal kunne hænde, at mange af Sælernes Unger omkomme derved, at den Is, hvorpaa de ligge, inden de ere istand til at svømme, knuses af Storm.

Om Mængden af de Sæler, der af Europæere og Amerikanere aarlig dræbes paa Drivisen langt udenfor Grønlands Kyster, ere Oplysninger fra ældre og nyere Tid især sammenstillede af Quennerstedt, Brown, Lindeman, Allen og Southwell. Indtil op mod den nyeste Tid er Nedslagtningen gaaet for sig i større og større Maal, bortset fra mere tilfældig Op- og Nedgang; Sælernes Tal er dog tilsidst aftaget. Omkring 1870 dræbtes i Gjennemsnit aarlig i Drivisen om Jan Mayen og Spitsbergen omtrent 200000 Sæler, aldeles overvejende, maaske næsten udelukkende, Svartsider, og ved Newfoundland omtrent 500000. Hvorledes Forholdene stille sig i de

(*Phoca groenlandica.*)

sidste Aar, oplyses af Southwell: i 1896 dræbtes saaledes udfor Østkysten af Grønland omtrent 100000 Sæler (hvoraf dog mange Blæresæler), ved Newfoundland noget over 200000.

Arten er circumpolar, højnordisk. Den er at finde ogsaa ved Spitsbergen, Jan Mayen, Island, Labrador og Vestsiden af Davis-Stræde og Baffins-Bugt. Kun sjelden strejfer den i Atlanterhavets Østside saa langt mod Syd som til de Britiske Øer; i Atlanterhavets mere kolde Vestside kommer den derimod aarlig meget sydligere. Omkring Istiden var den ved Europas Kyster at finde sydligere end nu, saaledes ved Frankrig; endnu i den forholdsvis milde Stenalder viste den sig ved Danmark.

12. Cystophora cristata (Erxl.). Blæresæl.

Phoca leonina L.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 7. — *Phoca cristata* Erxl.: Fabricius, Skrifter af Naturhist. Selsk., Bd. 1, 2det Hefte, 1791, p. 120, pl. XII, f. 2 (Hovedskal). — *Cystophora cristata* Fabr.: Reinhardt jun., Tillæg til Rink, Grønl. geogr. stat. beskr., 1857, p. 5. — *Cystophora cristata* (Erxl.): Brown, Proceed. Zool. Soc. London 1868, p. 435. — Nansen, Paa Ski over Grønl., 1890, p. 174.

Cystophora cristata Erxl.: Trouessart, Catalogus Mammalium, 1897—99.

Vestgrønlandsk. Neitsersoak, den store Neitsek, fordi den har nogen Lighed med Ringsælen. I første Aar hedder den Neitsersoarak, en Neitsersoak-Unge; i 2det Aar: Kakortak, den hvidblevne; en gammel Han kaldes Nesaursalik, den med Kvindehætte, fordi Pandeblæren minder om Hætten paa Kvindernes Pels. (Fabricius.) — Natserssuak. (Kleinschmidt.) — Østgrønlandsk. Neriniartek. (Rink.)

Blandt de 19 foreliggende grønlandske Hovedskaller af Blæresælen i Museet i Kjøbenhavn er der en, der i højre Overkjæbe har en veludviklet overtallig Tand indskudt mellem Hjørnetanden og p 1. Hos en findes i højre Overkjæbe en ret veludviklet overtallig Tand mellem p 4 og m 1. Hos et yngre Dyr findes i hver Overkjæbe kun 4 Kindtænder i Stedet for de sædvanlige 5; det synes at være p 1, der mangler, og p 2 er da rykket tæt hen til Hjørnetanden. Hos et ældre Dyr mangler $\overline{m\,1}$ i begge Underkjæber og synes aldrig at have været tilstede.

I Kindtændernes Størrelse er der meget stor Vexlen, tilsyneladende uafhængig af Kjøn. Med Alderen skydes alle Tandkronerne frem fra Kjæberne, og Tændernes Rødder vise sig i Kjæberandene i opsvulmet Tilstand; men i Graden af Røddernes

Opsvulmning er der meget stor Vexlen, ogsaa tilsyneladende ganske uafhængig af Kjøn; hos en meget gammel Han ere saaledes alle Kronerne, som dog ikke ere stærkt slidte, skudte højt ivejret, og Rødderne ere uhyre opsvulmede, indbyrdes tæt sammenstødende og trykkende hverandre, dannende en sammenhængende Brolægning langs Kjæberandene; hos et Dyr med endnu større Hovedskal og efter Kammene at dømme lige saa gammelt, ere Tænderne vel ogsaa skudte noget ivejret, men Rødderne ere kun lidt opsvulmede, ikke meget bredere end Kronerne, indbyrdes vidt skilte.

Der kunde nævnes mange Forskjelligheder i Hovedskallerne, uafhængige af Alder, i Næsebenenes Form, i Sømmenes Løb o. s. v., o. s. v.; men de ere kun lidt fremtrædende i Sammenligning med de store Forandringer, der følge med Alderen.

Den største af de foreliggende Hovedskaller er 283 Millim. lang, med en Brede over Kindbuerne af 226.

Blæresælen viser sig i Mængde, flokkevis, ved Grønlands Vest- og Østkyst; ved Nordkysten kommer den kun sjelden; talrigst findes den ved den sydligste Del af Vestkysten og ved Østkysten; men selv hvor den er almindeligst, plejer den kun en kort Tid af Aaret at opholde sig i Landets Nærhed. Mere end de andre Sæler er den et Havdyr, mest levende langt tilsøs ved store Flager af Drivis, og kun to Gange om Aaret synes den at have Lyst til at nærme sig Land. Langt ude paa Drivisen udfor Newfoundland og Labrador i Mundingen af Davis-Strædet og udfor Grønlands Østkyst, tildels i Jan-Mayen-Egnen, men vist især i Danmark-Strædet, føder den sin Unge i Marts og senere, og vistnok gaar ogsaa her Parringen for sig. Derefter viser den sig, fulgt af Ungerne, ved Kysterne af Grønland, i April eller tidligere og, ved den sydlige Vestkyst, især i Maj og Juni. I Begyndelsen af Juli eller tidligere forsvinder den igjen fra Land; den søger da bort til den fjerneste Drivis, hvor den tilbringer Tiden for Haarskiftet. I August eller tidligere kommer den tilbage nær Land i mager Tilstand, men

(*Cystophora cristata.*)

bliver der kun i tre eller fire Uger eller noget længere. Sikker Kundskab om Vandringernes Retning har man ikke. Nogle faa kunne sees ved Kysterne til ganske ubestemte Tider. Selv i den Tid, da den opholder sig nærmest Land, er den mest at finde i Drivisen udenfor de yderste Øer; men undertiden gaar den ind i Fjordene. Aandehuller i Isen plejer den ikke at have; men den synes at kunne danne sig dem ved Lejlighed. Føden er især større Bundfiske, som Rødfisk, Torsk og Helleflynder, siger Fabricius; den kan ogsaa tage Blæksprutter. Af Isbjørn og Spækhugger efterstræbes den; værst forfølges den dog af Mennesket. Grønlænderne paa Vestkysten skulle aarlig dræbe omtrent mellem 2000 og 3000, efter hvad Rink regner i 1857; af Europæere og Amerikanere dræbes den i langt større Tal paa Drivisen udfor Østkysten og ved Davis-Strædets Munding.

I Julianehaab-Egnen er der fundet adskillige Knogler af Blæresælen i Affaldsdyngerne ved Ruinerne af Nordboernes Huse fra Middelalderen: ved Kagsiarsuk og Igaliko, begge Steder ved Igaliko-Fjord, første Sted Hovedskaller og andet af mindst 4, andet Sted nogle faa Knogler; ved Kagsiarsuk ved Tunugdliarfik-Fjord blandt andet 8 højre Underkjæbegrene; ved Tunuarmiut ved samme Fjord Dele af mindst 15, mest Stykker af Hovedskaller; ved Tasiusak ved Sermilik-Fjord Knogler af mindst 4. — Ved Itiblik, nær Julianehaab, nævner Walløe i Sommeren 1751, at der findes Blæresæler i Overflod. — 3dje August 1806 omtaler Giesecke, at Grønlænderne ved Kap Farvel vare ifærd med Fangst af Blæresæler. — Med Storisen kommer den om Foraaret til Landet, siger Raben i 1823; den kommer først til Julianehaab, hvor den findes i største Mængde, derefter til Frederikshaab, Fiskenæs og videre mod Nord; ved Godthaab sees sjelden mange. — Udfor Julianehaab-Egnen saa Graah og Vahl utallige Blæresæler hvilende paa Drivis-Flagerne 24de Maj 1828. — Ved Julianehaab kommer Blæresælen om Foraaret fra Nord og gaar mod Syd, skriver Jørgensen, i 1841, i Modsætning til Raben. Fangsten i August er ganske afhængig af Storisens Liggen ved Kysten. Efter Meddelelser fra Assistent Dorph giver Jørgensen følgende Oplysninger om Blæresælens Forekomst ved de smaa Øer Sagdlet V. for Sermersok, N. for Nanortalik: I Februar, Marts og April fanges aarlig enkelte; men den egenlige Fangst begynder sidst i Maj og varer til

20de Juni eller nogle Dage senere. Sidst i Juni forsvinde de; midt i August komme de tilbage i mager Stand; de fleste gaa igjen bort sidst i August, og kun enkelte fanges i September. Ungerne fødes vist i April eller Marts; deres Skind holdes i temmelig høj Pris. De smukkeste Skind af de voxne faar man i August. — I 1857 skriver Rink, at den egenlige Blæresæl-Fangst af Grønlænderne kun drives i Storisen i Julianehaab-Egnen og dér atter kun i den sydligste Del fra tre af de yderste Øgrupper, fra 20de Maj til sidste Juni; det er en vigtig Erhvervskilde; henved en Tredjedel af Julianehaabs aarlige Høst af Sæler tilvejebringes i denne korte Tid. I Begyndelsen af Juli synes Blæresælerne at forsvinde; men de komme tilbage i August, meget forandrede og magre; Fangsten begynder da igjen og varer omtrent en Maaned. Paa deres sædvanlige Træk naa Blæresælerne ogsaa nogle smaa Øer, Kitsigsut, NV. for Julianehaab; længere mod Nord tabe de sig efterhaanden, og i Nord-Grønland fanges de kun enkeltvis. Sjeldnere findes de i Julianehaab-Egnen spredte paa andre Steder og til andre Tider. Grønlænderne have et eget Navn for dem, der enkeltvis søge op i Fjordene: Neriniartout, ɔ: de som gaa efter Føde. — Nansen skriver i 1890, at efter Meddelelser, som han havde faaet fra Assistent Lund i Sydprøven, kommer Blæresælen til den sydlige Del af Vestkysten i Vaaren i Maj eller tildels sidst i April; den synes da at komme trækkende fra Nord, og den skal vise sig tidligere ved Sukkertoppen, Godthaab og Frederikshaab end ved Julianehaab. I største Tal findes den fra sidst i Maj til midt i Juni. Fra 20de til 25de Juni er Trækket forbi. Midt i Juli viser den sig igjen, vistnok kommende fra Syd med Storisen, og den bliver til Slutningen af August. — I 1893 nævner Garde Grønlændernes Blæresæl-Fangst ved Øerne i Skjærgaarden NV. for Julianehaab i Foraaret. — I 1894 nævner Moltke Fangsten ved Kitsigsut-Øerne SØ. for Julianehaab, S. for Nanortalik, i Maj. — I Storisen udfor Julianehaab, ikke meget langt fra Land, saa Ohlin midt i Juli 1894 allevegne Blæresæler liggende paa Flagerne, sovende i Solen. — R. Müller skildrer i 1900 Grønlændernes Jagt paa Blæresæler i Egnen, ved Øerne Sagdlet og Kitsigsut.

Paa Fjorden ved Ivigtut kommer den vist kun sjelden, meddeler Helms; i Maj 1891 havde han set en enkelt dræbt dér.

Nærmest for Frederikshaab-Egnen gjelder vistnok, hvad Fabricius skriver i 1780, at Blæresælen viser sig nær Land i April, Maj og Juni; jo mere Drivis der er paa denne Tid, desto flere Blæresæler. Hvis Drivisen indfinder sig før April og driver forbi mod Nord inden

(*Cystophora cristata.*)

April Maaneds Udgang, kommer der kun faa Blæresæler nær Land det Aar. — I 1828 skriver Vahl, at Blæresælen undertiden kommer til Frederikshaab. — 17de November 1841 fangedes ved Frederikshaab en Blæresæl, meddeler Jørgensen; i Maven havde den kun Levninger af Rødfisken. — Sidst i April og først i Maj 1893 saa Helms her en betydelig Blæresæl-Fangst; ofte fangedes omtrent 10 daglig. Der laa Storis udenfor, og Sælerne vare vist fulgte med den. — Ryberg skriver i 1894, at Blæresælen undertiden fanges ved Frederikshaab i ret betydelig Mængde.

Ved Godthaab er den sjelden, skriver Holbøll i 1823, derimod almindelig baade Syd og Nord derfor.

Fra Sukkertoppen er den i 1846 sendt til Museet i Kjøbenhavn.

I Davis-Strædet S. for Holstenborg saa Traustedt den flere Gange sidst i April 1892.

Ved Holstenborg, siger Brummerstedt i 1891, kan den undertiden sees allerede i Slutningen af Marts; flere pleje at komme i April, og de blive i Egnen til Midten af Maj; Tallet vexler stærkt de forskjellige Aar; de komme først efter at have ynglet. Af og til kan der sees enkelte i Juli og August.

I Disko-Bugt er Blæresælen den sjeldneste Sæl-Art, skriver Giesecke 1807. 23de August 1810 saa han i Disko-Bugt en Blæresæl ifærd med at æde en stor Helleflynder. — Fra Godhavn er den flere Gange, i 1862, 63, 64, sendt til Museet. — Brown nævner i 1868, at han har set den ikke ualmindelig i Disko-Bugt. — Ved Jakobshavn, var det meddelt Brown, skulde der aarlig ved Midten af Juli blive dræbt nogle faa. — N. for Jakobshavn blev en set af Traustedt 8de August 1892.

Fra Umanak er den i 1846 sendt til Museet. — I Umanak-Fjord fanges den ikke ofte, melder Vanhöffen fra sin Rejse i 1891—93.

I Melville-Bugt har Brown været med at dræbe Blæresæler, skriver han i 1868.

Midt i Kanes-Hav blev en Blæresæl dræbt 20de September 1883, meddeler Greely. En eller to andre bleve sete samme Sted.

Paa Drivisen langt ude i Davis-Strædet nær dets Munding, nærmest Vestkysten, iagttoges Blæresæler af de Deltagere i „Polaris"-Rejsen, der paa en Isflage drev ned gjennem Davis-Strædet i Foraaret 1873; som meddelt af Davis og Bessels bleve de sete første Gang 26de Marts, da 9 voxne Blæresæler bleve dræbte; 30te Marts saa man tre sammen paa Isen, Han, Hun og en lille Unge; og i den følgende Tid nævnes Arten oftere.

Ved Aluk paa den sydligste Del af Østkysten dræbes mange Blæresæler, skriver Walløe i 1752. — At Grønlænderne om Sommeren samles ved Aluk for at fange Blæresæler, meddeler Graah i 1829. 27de April saa han en Del „Neitsersoakker (*Ph. cristata*)“ liggende paa Isen i en Bugt S. for Aluk spredte „ved deres Ishuller“; Isen var dér $1^1/_2$ Fod tyk. (Mon ikke Forvexling med Ringsælen?) Ogsaa Vahl nævner Blæresæler ved Aluk i April 1829. — At der i August fanges Blæresæler ved Aluk, skriver Jørgensen i 1841 efter Meddelelser, som han havde modtaget fra Kielsen.

Mange voxne Blæresæler saa Nansen i Drivisen nær Land udfor Umivik, omtrent paa 64°, 22de og 23de Juli 1888, baade liggende paa Flagerne og svømmende.

Ved Angmagsalik komme Blæresælerne kun til visse Aarstider, meddeler Holm i 1885. — Samme Sted saa Bay i September 1892 flere dræbte liggende ved Grønlændernes Telte. — Langs Kysten N. for Angmagsalik saa K. Poulsen den enkeltvis i September 1898 og i Sommeren 99. Efter Grønlændernes Sigende skal den pleje at komme til Angmagsalik i April fra Nord i ringe Tal og igjen forsvinde sidst i Maj; i Juli kommer den tilbage i større Mængde, dog ikke i Stimer, ogsaa fra Nord, og den er derefter at se til hen paa Efteraaret. I April følges den af Ungerne. — Ogsaa efter hvad Johan Petersen i 1900 meddelte S. Jensen kommer den til Angmagsalik talrigst i Juli. En stor Brosme (*Brosmius brosme*), som var tagen ud af en Blæresæls Gab, skjænkedes af J. Petersen til Museet i Kjøbenhavn.

I Scoresby-Sund blev der, skriver Bay, paa Rejsen i 1891—92 kun set to Blæresæler, begge i Mundingen af Gaasefjord, 23de og 25de September 1891.

Udfor Liverpool-Kyst blev den, efter S. Jensen, set ved Midten af Juli 1900.

I Nærheden af Traill-Ø blev en skudt 25de Juli 1899, siger Nathorst.

Udfor Gael-Hamkes-Bugt, paa Isen, saa S. Jensen en gammel og en ung 15de Juli 1900.

Ved Sabine-Ø blev en set i April 1870, meddeler Peters. — I Nærheden af Sabine-Ø blev den set 10de Juli 1900, meddeler S. Jensen.

Paa Drivisen langt udenfor Grønlands Østkyst i Egnen om Jan Mayen er Blæresælen at finde flokkevis i Foraaret, skjønt i langt mindre Tal end Svartsiden, siger Quennerstedt. Selv saa han dér

(*Cystophora cristata.*)

i Marts til Juni 1863 kun nogle faa voxne Blæresæler; af Unger blev der fra det Skib, hvorpaa han var ombord, dræbt henved 50; et Par hundrede voxne skulle dog kunne hjembringes af et enkelt Skib. En næsten nyfødt Unge nævner han som dræbt 20de Marts. — I Drivisen NV. for Jan Mayen iagttoges Blæresælen af Deltagere i „Germania"- og „Hansa"-Rejsen i Sommeren 1869, men kun faa Gange; den nævnes midt i Juli og midt i August som set paa omtrent 75° og 1ste August paa 73°. — Efter sine Oplevelser i 1882 skriver Nansen om Blæresælen i Drivisen ude i Danmark-Strædet: Man finder den dér allerede i Maj og Begyndelsen af Juni; før 24de Juni havde man fra det Skib, hvormed han fulgte, fanget mellem 2000 og 3000 Sæler. Mod Slutningen af Juni begynder dog først Hovedmængden at indfinde sig eller i hvert Fald at samle sig i de umaadelige Skarer, som da og i Begyndelsen af Juli, i Tiden for Haarskiftet, kunne sees dér. Senere, mod Midten af Juli, synes de atter at spredes eller forsvinde. Intet andet Sted vides Blæresæler at findes i saa store Mængder som i Danmark-Strædet under Haarskiftet; og her er det, at de norske Sælfangere for en væsenlig Del drive Fangst paa den. „Det er ikke saa længe, at denne Fangst paa Klapmytsen har foregaaet i Danmark-Strædet", skriver Nansen i 1890; „den blev paabegyndt 1876 og blev af mange norske Fartøjer (et Par engelske og amerikanske Fartøjer forsøgte sig ogsaa paa denne Fangst, efter at Nordmændene havde fundet den) dreven med storartet Held de første 8 Aar; der fandtes Sæl overalt, og man skød den ned i tusindvis; der blev i den Tid skudt henved 500000, og næsten lige mange ere muligens ødelagte af Kugler, uden at man har faaet dem. Saa kom der imidlertid et Omslag i Fangsten, og efter den Tid har der været saa godt som intet at faa af Klapmyts, uagtet man hvert Aar har anstrengt sig til det yderste". At den stærke Forfølgelse har indskrænket Sælernes Tal, mener Nansen vel; dog tror han, at deres Aftagen synes større, end den er; Grunden til, at man ikke mere finder Blæresælen paa de vante Steder, er maaske tildels, at den har skiftet Sædvane; den har tidligere plejet at holde sig til den aabne Is nær den yderste Rand af Drivis-Beltet; her var det, at den blev forfulgt, og her er det, at den ikke mere sees; men nu synes den at holde til længere inde i Isen; langt inde i tæt pakket Is saa Nansen 3dje Juli 1888 saa mange Blæresæler, som han neppe før havde set paa én Gang, medens der da ved Iskanten næsten ingen havde været at øjne. I deres Mave havde han fundet Rødfisk (*Sebastes marinus*). Deres

Evne til at springe op paa høj Is fremhæver han; de kunne fra Vandet hoppe op paa Randen af Isflager 6 til 8 Fod over Vandfladen. — I Drivisen udfor Østkystens nordlige Del har R. Gray iagttaget den i 1885, 86 og 88; den omtales som talrig i Slutningen af Juni og i Juli 1885; enkelte vare at se 26de Juli 86 paa 75° 7′ N., 5° 15′ V.; paa løse Isflager laa mange 9de Juli 88 paa 74° 49′ N., 11° 40′ V.; nogle faa bleve sete paa Isen 22de August paa 71° 10′ N., 15° 48′ V. — I den yderste Del af Drivisen N. for Danmark-Strædet, mellem Island og Spitsbergen, fandt Bay den overmaade almindelig sidst i Juni og først i Juli 1891 og i August 92, dog kun i mindre Flokke, undertiden i Selskab med Svartsiden. I den tætte Del af Storisen blev der kun set en enkelt — Nordmændenes Fangst af Blæresæler i Drivisen langs Øst-Grønland er stadig fortsat. Efter Lindeman's Sammenstilling af norske Opgivelser var Udbyttet i 1891: 17680 Blæresæler: i 92: 33501; 93: 55741; 94: 40589; 95: 20525; 96: 40537; 97: 34932. — I Drivis-Randen mellem Spitsbergen og Grønland saa Nathorst enkelte 30te Juli 1898; en af dem havde i Maven smaa Blæksprutter, *Gonatus fabricii*. — Ude i Drivisen N. for Jan Mayen vare mange at se sidst i Juni og først i Juli 1900, meddeler S. Jensen, især liggende paa høje Isskodser; mange af dem vare Unger. — Baade NØ. og NV. for Jan Mayen i Drivisen saa Kolthoff mange i Juli 1900, ligeledes mest liggende paa høje Isskodser. De syntes at leve mest af Blæksprutter.

Om dens Færden i Drivisen i Labrador- og Newfoundland-Egnen ere Oplysninger samlede af Allen, i 1880. Den skal være at finde dér paa lignende Maade som Svartsiden, i det tidlige Foraar.

Arten er nordatlantisk, med ualmindelig lille Udbredningskreds, egenlig kun hjemmehørende i Havene omkring Grønland, neppe at finde Øst for Spitsbergen og Island. Kun meget sjelden strejfer den saa langt mod Syd som til de Britiske Øer.

13. **Rangifer tarandus** (L.). **Rensdyr.**

Cervus tarandus L.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 26. — Reinhardt jun., Tillæg til Rink, Grønl. geogr. stat. beskr., 1857, p. 9. — *Rangifer tarandus* (L.): Brown, Proceed. Zool. Soc. London 1868, p. 352.

Rangifer tarandus L. & *R. caribou* Kerr. & *R. terrænovæ* Bangs: Trouessart, Catalogus Mammalium, 1897—99.

Vestgrønlandsk. Tukto, hvad der maaske betyder den stærkt trædende, et ret betegnende Navn for det eneste vestgrønlandske Hovdyr. Hannen kaldes særlig Pangnek, Hunnen Kollauak, Ungen Norak. (Fabricius.) — Tugto, Pangnek, Kulavak, Norrak. (Kleinschmidt.)

(*Rangifer tarandus.*)

Foruden flere Skind, Skeletter, Hovedskaller og andet foreligger i Museet i Kjøbenhavn en stor Mængde Takker af Rensdyr fra Grønland, især af Hanner, blandt andet en større Samling afkastede Horn, omtrent 60, fra Øst-Grønland.

Nogen Forskjel mellem Takker af Rener fra Vest- og Øst-Grønland er ikke til at paapege. Heller ikke synes der i Takkernes Form at være Forskjel mellem de grønlandske og de mange foreliggende skandinaviske og danske Rener fra Nutiden og fra Istiden. At dømme efter Beskrivelser og Billeder er Horn-Formen ogsaa ens hos Rener fra Grønland og fra det nordligste af det arktiske Amerika. Derimod synes de grønlandske Rener aldrig at have Takkernes Hovedstamme fuldt saa stærkt sammentrykt, som den er, eller maaske rettere: kan være, hos Rener fra Sibirien og fra det sydligere arktiske Amerika og hos jordfundne Rener fra forskjellige Steder i Europa. Kort sagt, de grønlandske Rener slutte sig til «Barren-ground»-Racen i Modsætning til «Woodland»-Racen, som man længe har vidst det, og de synes at holde Racepræget nogenlunde rent; men Forskjellen mellem de to Racer er kun ringe.

Der er iblandt de foreliggende grønlandske Rensdyr-Takker en uhyre Vexlen i Form. Nogle have en trind Hovedstamme, andre ere ret stærkt sammentrykte; nogle have brede Skovle, andre kun smalle Grene; nogle ere meget stærkt udtakkede andre, lige saa store, have kun ganske enkelte Grene; de fleste ere stærkt buede, enkelte ere næsten lige; o. s. v.

En Hovedskal af et ungt Rensdyr fra Jakobshavn har i hver Overkjæbeside en veludviklet lille Tand med kegleformet Krone foran p 2.

I Formen af Næsebenet findes ret store Forskjelligheder. 13 Hovedskaller af voxne eller næsten voxne Rener fra Grønland foreligge i Øjeblikket, de fleste fra Vestkysten, to fra Østkysten. Hos de fleste har hvert Næseben forrest omtrent jevnsides løbende Yder- og Inderrand, og de to Spidser, hvori det fortil ender, naa omtrent lige langt frem. Hos to, begge fra

Vestkysten, bøjer Yderranden forrest ret stærkt ud til Siden; hos enkelte andre, ogsaa fra Vestkysten, er der en Begyndelse til samme Egenhed. Den indre af Næsebenets to forreste Spidser er hos to meget kortere end den ydre, saaledes hos den ene af dem, der have Næsebenets Yderrand vigende udad; hos en er den derimod meget længere end den ydre. Den ydre af de to forreste Spidser er oftest smal og jevnt tilspidset, men ikke sjelden bred og da undertiden tvespidset. (Om Renen fra Spitsbergen er det sagt, at den skulde udmærke sig fra Rener fra andre Lande især ved en afvigende Form af den forreste Del af Næsebenet: Yderranden bøjer forrest ud til Siden, og af de to Spidser, hvori Næsebenet ellers fortil ender, er den inderste ganske kort eller mangler. Dette Kjendetegn er altsaa ikke ubetinget at stole paa. Foruden de to nævnte grønlandske Rensdyr-Hovedskaller, der have en lignende Form, findes i Museet i Kjøbenhavn en Hovedskal af en Ren fra Lapland, hvor Næsebenets Yderrand fortil bøjer stærkt udad, og hvor den indre af de to Spidser er meget kort og lille; og blandt 8 Hoveder i Museet, hvis Hjemsteder ikke kjendes, men som ret sikkert ere fra Grønland, saa godt som afgjort ikke fra Spitsbergen, er der et, der ligeledes er som hos Rener fra Spitsbergen. Camerano (Mem. Accad. Sc. di Torino, tom. LI, 1901), der har stræbt meget for at finde Kjendetegn for «*Rangifer spitzbergensis*», nævner en Hovedskal, som Museet i Turin har faaet fra Museet i Kjøbenhavn i Begyndelsen af det 19de Hundredaar, og som han efter dens Egenskaber henfører til Spitsbergen-Renen. Men det er saa godt som vist, at dette Hoved ikke stammer fra Spitsbergen, men fra Grønlands Vestkyst; det er utvivlsomt det samme, hvorom Reinhardt senior i vort Museums Dagbog i 1824 har skrevet: «162. Cervus tarandus. Meget smaa Horn, synes toaarig eller 2 Gange at have kastet sine Horn. Holbøll. Grønland» og senere tilføjet: «til Turin». Et Hoved af Rensdyr fra Spitsbergen synes vort Museum aldrig at have ejet.)

(*Rangifer tarandus.*)

Rensdyret lever i Grønland baade paa Vestkyst, Nordkyst og Østkyst. Det har utvivlsomt levet allevegne langs Kysterne, hvor der var Lejlighed for det, eller har dog vandret der; men paa den nordligste Del af Østkysten er det endnu ikke set, og fra den sydligste Del af Vestkysten, hvor det har levet talrigt endnu henimod Slutningen af 18de Hundredaar, var det forsvundet i den første Del af 19de Hundredaar; paa den sydlige Østkyst findes det heller ikke mere. Det foretrækker de Strækninger af Kysten, hvor Yderlandet, Landet udenfor Indlandsisen, er forholdsvis bredt; det holder sig dér mest til de frodige og lune Egne omkring det inderste af Fjordene, nær Indlandsisen; det strejfer ogsaa ind til Nunatakker, Fjelde der hæve sig op over Indlandsisen; til selve Kysten af Fastlandet og over Isen ud paa Øerne kommer det ogsaa, især Efteraar og Vinter, naar det strejfer om allevegne. Vandringer i stor Udstrækning synes det ikke at foretage, i hvert Fald ikke aarlig; Vinter og Sommer er det at finde i samme Egn, selv paa Nordkysten. Græs og Urter og Lav er dets Føde; dækkende Sne skraber det bort med Klovene; ved Stranden æder det ogsaa opskyllet Tang. Mest færdes det flokkevis. Ungerne fødes i Maj og Juni, enkelte i Slutningen af April. Dets værste Forfølger er Mennesket; i de nordligste Egne og paa Østkysten har det ogsaa Ulven at frygte. En betydelig og ikke fuldt forklaret Op- og Nedgang i dets Tal synes der at være; hvor det lever nær Egne, der ere beboede af Mennesker, er det i høj Grad Gjenstand for Jagt, og Jagtudbyttet har vexlet stærkt. Allerede mod Slutningen af 18de Hundredaar klagede man over, at Rensdyret baade paa det ene og det andet Sted af Vestkysten aftog i Tal; nogle mente, at det var en Følge af, at Grønlænderne ikke holdt Maade med Jagten og dertil vare begyndte at bruge Ildvaaben, medens de før havde brugt Bue og Pil; andre, som Glahn, mente, at Grønlænderne netop ikke med Bøssen naaede at dræbe saa mange Rensdyr som med Bue og Pil; Rensdyrene bleve skræmte af Skuddene og vandrede ud til andre hidtil ikke af Mennesker

hjemsøgte Egne. Udbyttet af Jagten er dog senere steget igjen. Efter hvad Rink skriver i 1877, naaede det sit højeste i Aarene 1845—49; paa Vestkysten blev der i denne Tid aarlig dræbt omtrent 25000 Rensdyr, og omtrent 16000 Skind udførtes aarlig til Danmark. Efter 1850 var Nedgangen i Udbyttet stor, og i Aarene 1858—72 blev der, efter Rink, gjennemsnitlig ikke dræbt mere end 1000 Rensdyr aarlig, og kun enkelte Skind udførtes. Efter Ryberg blev der i 1838 fra Grønlands Vestkyst udført 5128 Rensdyr-Skind; i 1839: 24197; 40: 13638; 41: 14608; 42: 11439; 43: 14713; 44: 14862; 45: 12446; 46: 26374; 47: 8137; 48: 16412; 49: 9929; 50: 10183; 51: 13749; 52: 7260; 53: 11287; 54: 7866; 55: 6346; 56: 3357; 57: 3486; 58: 1366; 59: 1245; 60: 707; 61: 425; 62: 154; fra 1863 til 1891 har Hjemsendingen vexlet mellem 0 og 40, i 1891. Senere igjen ere Rensdyrene tiltagne i Tal, maaske en Følge af, at Jagten midlertidig havde været næsten ophørt, og i de sidste Aar af 19de Hundredaar melde de aarlige Oversigter, der udgives af den Kongelige Grønlandske Handel, stadig om Fremgang.

Paa den sydligste Del af Vestkysten, i Julianehaab-Egnen, var Rensdyret almindeligt, da Nordboerne bosatte sig dér, i Slutningen af 10de Hundredaar og senere, som meddelt i Sagaer og i Kongespejlet. Endnu ved Midten af 14de Hundredaar, henimod Slutningen af Nordboernes Ophold i Landet, taler Ivar Baardsøn om de utallige Rensdyr, der om Høsten komme til Hreinsey, Renø, udfor Einarsfjord, nu Øen Akia i Mundingen af Igaliko-Fjord (de nyeste Oplysninger om Nordboernes Stednavne ere givne af Finnur Jónsson i Medd. om Grønl., 20de Hefte, 1898); for at kunne holde Jagt paa dem skulde man have Tilladelse af Biskoppen ved Gardar Domkirke, der ejede Øen. Ved Ruiner af Nordboernes Huse er der flere Steder i Affaldsdynger ved Udgravninger i 1894, ledede af Bruun, fundet Rensdyr-Knogler i anselig Mængde: ved Kagsiarsuk i Igaliko-Fjord, vist Nordboernes Höfði, er fundet flere Knogler af mindst 3 Rensdyr; ved Igaliko, Garðar, et Par Knogler; ved Kagsiarsuk i Tunugdliarfik-Fjord, Brattahlíð i Eriksfjord, adskillige Knogler af mindst 4; ved Tunuarmiut i samme Fjord, paa en Halvø, som vist er Nordboernes Dýrnes, flere Knogler af mindst 3; ved Tasiusak, en Gren

(*Rangifer tarandus.*)

af Nordre-Sermilik-Fjord, Nordboernes Isefjord, adskillige Knogler af mindst 4. — I 1723 nævner Hans Egede Grønlændernes Jagt paa Rensdyr i Fjordene ved Julianehaab. — I 1751, skriver Walløe, klagede de grønlandske Rensdyr-Jægere ved Sermilik-Fjord over Rensdyrenes Aftagen, der skulde være gaaet for sig i Løbet af kort Tid; Walløe lægger Skylden paa „Flintehandelen og Grønlændernes altfor hidsige Omgang ved Jagten". Blandt det Vildt, der var at finde ved Tunugdliarfik-Fjord, nævner han Rensdyr. Paa Landisen ved Sioralik-Fjord saa han i Juni 1752 Veje traadte af Rensdyr, og ved Unartok-Fjord, ved Sydprøven, nævner han Rensdyret som Gjenstand for Jagt. — I 1806 nævner Giesecke Rensdyret som forsvundet fra Julianehaab-Egnen, ligeledes Vahl i 1828. — Graah siger i 1832, at Renerne længe havde været forsvundne fra Egnen; men for to eller tre Aar siden havde man igjen set et Dyr og fundet Spor af flere ved Narsak ved Tunugdliarfik-Fjord. — Det er maaske samme Tildragelse, som Rink i 1857 hentyder til, naar han siger, at et enkelt Rensdyr skulde være skudt i Egnen for over 40 Aar siden, og at senere kun Spor vare sete. — I 1840 skriver Jørgensen, at Rensdyr tidligere havde levet der i stor Mængde, men at kun et enkelt var set der i de sidste Aar; og i 1841 skriver Holbøll, at der nu i de sidste Aar, efter mange Aars Forløb, igjen havde vist sig enkelte. — Dette synes at være den seneste Oplysning om Rensdyret som levende i Julianehaab-Egnen. Minder om det haves i grønlandske Stednavne som Tugtutuarsuk, en Ø ved Sydprøven, og Tugtutok, en Ø ved Sermilik-Fjord, netop udfor den Halvø, der menes at være Nordboernes Dyrnæs. Ogsaa andre Minder findes, Knogler liggende paa Jorden. Paa den nøgne Top af en Nunatak, 3290 Fod høj, i en Bræ indenfor Bunden af Ilua-Fjord, fandt Holm i August 1881 et Horn af et Rensdyr. Ved Korok, inderst i Tunugdliarfik-Fjord, nær Indlandsisen fandtes i 1899 i en Klippespalte nogle Knogler af flere Rensdyr med Mærker af Snit og af Gnav, nogle af dem tilsyneladende ganske friske; af Steenstrup ere de tilstillede Museet.

Ved Ivigtut, skriver Helms i 1897, findes Rensdyret ikke mere; men paa Fjeldene ser man endnu Stengjerder, hvor Grønlænderne i tidligere Tid lurede paa Rensdyr, og Kapt. Simpson, der siden 60erne har sejlet paa Ivigtut, har for mange Aar siden set Folk komme med Rensdyr, der vare skudte i Fjordens indre Del.

Ved Frederikshaab har Rensdyret sikkert været almindeligt i Slutningen af 18de Hundredaar, at dømme efter den Skildring, som

Fabricius giver i sit Haandskrift. — Tiningnertok-Fjord, N. for Frederikshaab, nævner Giesecke i 1809 som et Sted, hvor Grønlænderne gjorde Jagt paa Rensdyr. — I 1828 skriver Vahl, at der i Frederikshaab-Egnen kun fandtes enkelte Rener, og det samme siger Rink i 1857; i 1840 derimod melder Jørgensen, at der var ikke faa. — I 1897 meddeler Helms, at Egnen Ø. for Narsalik, S. for Frederikshaab, er det sydligste Sted i Grønland, hvor Rener for Tiden ere at finde; aarlig skydes dér talrige Dyr, og der skal kunne sees Flokke paa 70 Stykker.

Paa Fjeldtoppe, Dalagers Nunatakker, langt inde i Indlandsisen N. for Frederikshaab, Ø. for Frederikshaab Isblink, skød Dalager et Rensdyr 4de September 1751 og igjen et 6te September. — Nær Fjeldtoppen Nasausak samme Sted fandt J. A. D. Jensen i Juli 1878 et Rensdyr-Horn paa Indlandsisen.

I Fiskenæs-Egnen nævner Giesecke i 1809 Strækningerne om Grædefjord som ofte rige paa Rensdyr. — Efter Jørgensen fandtes i 1840 en stor Del Rener i Egnen. — Rink skriver i 1857, at i den Tid, da Jagten var bedst, var der ogsaa ved Fiskenæs Rener i rigelig Mængde. I Aarene 1845—49 indhandledes aarlig omtrent 18 Rensdyrskind; men Tallet gik senere ned. — Paa en Udflugt til Egnen N. for Agdlumersat-Fjord i Juni 1878 iagttoges 3 Rener, skriver J. A. D. Jensen.

Det forholdsvis brede Kystland omkring Godthaab, Sukkertoppen, Holstenborg og Egedesminde synes altid trods Op- og Nedgang at have været blandt de Rensdyr-rigeste Egne i Grønland. — Jagt paa Rener i Godthaab-Egnen, ved Godthaab- og Ameralik-Fjord, omtales ofte af Hans Egede i 1721 og senere. Mest vare Renerne at se inde i Fjordene; som en Undtagelse nævnes, at en Ren blev skudt ganske nær ved selve Godthaab 19de December 1731. — Dalager mente i 1752, at Renerne ved Godthaab-Fjordene maatte være lige saa talrige som i hele det øvrige Vest-Grønland tilsammen; Folk fra alle Kanter indfandt sig her om Sommeren for Jagtens Skyld. — Giesecke nævner i 1808 og 10 flere Gange Egnens Rener. Under 2den Juni 1810 taler han saaledes om et Sted inderst inde i Godthaab-Fjord, hvor Renerne vel vare mange, men meget sky, fordi der i Løbet af en Uge var skudt 30. Under 23de Marts 1810 siges, at Rener lod sig se ude ved Kysten overfor selve Byen Godthaab, hvad der skulde være sjeldent. En Ø tæt udenfor Godthaab har iøvrigt Navnet Rensø. — I 1823 nævner Holbøll Renen som meget almindelig; paa en 4 Dages Udflugt i Egnen havde han set over

500, og af 6 Skytter vare 32 Dyr dræbte. — Vahl derimod skriver, at han i Sommeren 1831 havde deltaget i en Jagt omtrent to Dagsrejser inde i Landet; men af Rener havde der ikke været mange. — Graah skriver i 1832, at Rener findes i største Mængde ved Godthaab, Sukkertoppen og Holstenborg; aarlig dræbes her mange tusinde. — Ved Godthaab, meddeler Jørgensen, blev der i 1831 indhandlet 3518 Rensdyr-Skind, i 1833 3007. — Efter Rink's Opgjørelse var der i Aarene 1845—49 gjennemsnitlig aarlig fra Godthaab indhandlet 1079 Rensdyr-Skind. — Endnu drives Rensdyr-Jagten stadig ved Godthaab. En af de sidste nærmere stedfæstede Efterretninger er Nansen's Meddelelse om at have truffet flere Rener og set Spor af mange ved Ameralik-Fjord i Efteraaret 1888; Ivisertok og Nunatarsuak, Egne indenfor Bunden af Godthaab-Fjord, nævner han ogsaa som kjendte for deres gode Ren-Jagt.

Fra Egnen om Sukkertoppen er Rensdyret nævnet i Juli 1653 af Danell, der melder, at Grønlænderne paa Kysten paa 66° havde Rensdyr-Kjød at falbyde. — Søndre-Strømfjord, Kangerdlugsuak-Fjord, N. for Sukkertoppen, nævner Giesecke i 1808 som en Egn, hvor Grønlænderne holde Rensdyr-Jagt; ved Fjordens Bund findes smukke græsklædte Sletter. — Rink skriver, at der i Aarene 1845—49 i Gjennemsnit aarlig fra Sukkertoppen udførtes 3649 Rensdyr-Skind. — J. A. D. Jensen omtaler i 1884, at der ved Indsøen Angmalertok indenfor Bunden af Søndre-Strømfjord er en stor Teltplads, hvorfra Rensdyr-Jægerne foretage deres Udflugter i Omegnen; en Nunatak, Isugdlersuak, omtrent en Mil inde i Indlandsisen Ø. for Teltpladsen, skal ofte besøges af Jægerne, der jevnlig faa godt Bytte dér. Egnen om Bunden af Søndre-Isortok-Fjord, Ø. for Sukkertoppen, fandt han i Juni 1885 rig paa Rener, hvis Spor vare at se overalt. Ved Atanek, paa 65° 3′, SØ. for Sukkertoppen, inde i Land nær Indlandsisen, er ogsaa et Mødested for Rensdyr-Jægere.

Ved Nordre-Isortok-Fjord, N. for Holstenborg, havde man tidligere skudt mange Rener, skriver Giesecke i 1808. — Ved Holstenborg, meddeler Jørgensen, blev der i 1834 indhandlet 5317 Rensdyr-Skind; i 1835: 6250; 36: 2080; 37: 3910. — Efter Rink blev der i 1845—49 gjennemsnitlig indhandlet 5455 Rensdyr-Skind fra Holstenborg-Egnen; men i Aarene 1851—55 var Tallet sunket til det halve. Jagten drives ikke alene om Sommeren, men ogsaa jevnlig hele Vinteren over, endogsaa tæt ved selve Stedet Holstenborg; især jages der indenfor Bunden af de store Fjorde. — I 1858 skriver Carl Petersen, at der tidligere ved Holstenborg var skudt Rener i

tusindvis, men i dette Aar var der kun skudt omtrent 500. — I 1871 kunde Deltagerne i „Polaris"-Rejsen ingen Rensdyr-Skind faa at kjøbe i Holstenborg, melde Davis og Bessels; i de sidste Aar var der kun skudt ganske faa Rener, og Skindene vilde Grønlænderne ikke sælge. — I 1879 skriver J. A. D. Jensen, at der i Landet mellem Holstenborg og Agto endnu, paa Eftersommeren, holdes Rensdyr-Jagt, der giver „ret godt Udbytte, medens dette dog nu maa være aldeles forsvindende imod, hvad det tidligere har været. Vi saa daglig Beviser herpaa. Hvor vi end satte Foden paa Land, med Undtagelse af Øerne og den yderste Kyststrækning, tilkjendegav Levninger af Rener, at et eller flere Dyr her vare nedlagte eller fortærede. Gaar man fra Fjordene ind i Landet, har man idelig det samme for Øje, enten man saa er paa de højeste Fjelde, i Dalene eller paa de udstrakte Sletter, som i denne Egn ere saa hyppige i Modsætning til det øvrige Grønland. I Egnen indenfor Isortok fandtes disse Dyrelevninger i saadan Mængde, at man neppe noget Sted kunde gaa hundrede Skridt uden at støde paa dem. Mange Sovepladser og Baghold (Sten rejste paa Højkant, bag hvilke Jægeren venter sit Bytte) vare spredte over hele Sletten. Ved en stor Teltplads, Kakaliak, en Dagsrejse fra Umivik, laa Renhorn i hundredevis dyngede ovenpaa hinanden. Omtrent det samme iagttoges indenfor Nagsugtok, hvor vi endog fandt Ben og Horn af Rener umiddelbart op til Indlandsisens Rand. Kort sagt, hvor vi kom hen i denne Egn, havde vi synlige Beviser paa, at der tidligere maa have fundet et forfærdeligt Myrderi Sted paa disse Dyr, og naar man dernæst tager i Betragtning, at vi kun betraadte en forsvindende Del af dette udstrakte Land, maa man vist med Dr. Rink samstemme i, at det Antal Rener (8 à 9000 i Nord-Grønland og 16000 i Syd-Grønland), der efter hans Beregning tidligere fældedes aarlig i Grønland, er meget lavt anslaaet. Hvem der har set de endnu synlige Spor af denne hensynsløse Jagt, maa indrømme, at der intet mærkeligt er i, at Renernes Antal er aftaget betydeligt, og Tanken behøver ikke at ty til Dyrenes Vandring over Indlandsisen til de frodige Dale, der efter nogles Mening skulle findes i Landets Indre, for at forklare sig dette Phænomen. Da Jagten i de senere Aar har givet mindre Udbytte, drives den nu i mindre Grad, og man kan derfor nære Haab om, at Dyrenes Antal atter vil forøges paa en ganske naturlig Maade. En saadan Til- og Aftagen synes ogsaa efter Sigende at have fundet Sted i tidligere Perioder. Riffelen vil dog sikkert forhindre, at en saa rig Periode som den i Begyndelsen af Fyrrerne

nogensinde vil vende tilbage". (Medd. om Grønl., 2det Hefte, 1881, p. 125—126.) Ved Avatdlek ved Bunden af Ikertok-Fjord, Ø. for Holstenborg, traf J. A. D. Jensen i 1884 en Grønlænder-Familie, der om Vinteren i Egnen S. derfor havde skudt enkelte Rener.

Efter Rink's Oplysninger i 1857 ere Rensdyrene talrige i Egedesminde-Egnen, og de jages ikke alene af Grønlænderne paa Stedet, men ogsaa af Folk, der om Sommeren komme tilrejsende fra Bunden af Disko-Fjord indtil Jakobshavn. Renerne findes især ved Bunden af Fjordene Nagsugtok, Kangerdluarsuk, Atanarme eller Atanek, og Aulatsivik; ved Narsarsuk, paa Sydkysten af Aulatsivik-Fjord, skulle Beboerne til enhver Aarstid have Overflødighed af Rensdyr-Kjød. Men ogsaa ud paa Øerne strejfe Renerne, saaledes til Simioak og Tutulik nær Agto. Efter 1830 tiltog Jagten saa stærkt, at Grønlænderne afsatte Skind til den Grønlandske Handel, og i 1845—49 indhandledes aarlig 3360 Rensdyr-Skind. — Et enkelt Rensdyr saa Frode Petersen i Egnen omkring det inderste af Nagsugtok-Fjord sidst i August 1897. Grønlænderne have næsten ophørt med Jagten i disse Egne.

Fra Egedesminde-Egnen strejfe Renerne, efter Rink, op over det smalle Kystland indenfor den sydøstlige Del af Disko-Bugt indtil Tasiusak, den sydlige Arm af Jakobshavns Isfjord, og enkelte skydes ved Christianshaab inde i Land ved Bugten Kangersunek; men N. for Isfjorden langs Østkysten af Disko-Bugt findes de ikke; dog gaar der blandt Grønlænderne Sagn om, at der tidligere skal være drevet Rensdyr-Jagt paa den store Halvø Nunatak, Ø. for Jakobshavn, der ligger omsluttet af Indlandsisen og den stadig frosne Isfjord. Fra Christianshaab indhandledes i 1845—49 aarlig i Gjennemsnit 300 Rensdyr-Skind.

Paa Disko deltog Poul Egede i en Rensdyr-Jagt i 1738; han saa kun et enkelt Dyr. — Baade Hans Egede, i 1741, og Fabricius, i 1780, nævne Disko som Hjemsted for Renen. — I 1807 skriver Giesecke, at der tidligere skulde have været mange Rener paa Øen, og han havde talt med en af Indbyggerne, der ofte havde været med paa Jagten efter dem; nu derimod skulde Grønlænderne rejse til Fastlandet for at gaa paa Jagt; selv havde Giesecke paa sine Vandringer til Øens Indre set forvitrede Skeletter og Takker. — Sutherland, der i Maj 1850 var ved Disko, meddeler, vist efter Oplysning af Carl Petersen, at Rener om Vinteren gaa fra Fastlandet over Vajgat til Disko i Mængde. — Rink skriver i 1857, at Rensdyr-Jagt tidligere har fundet Sted paa Disko, og at der ikke er Tvivl

om, at Rener endnu findes der; men Grønlænderne komme næsten aldrig mere udenfor den sydvestlige Del af Øen; de synes endogsaa at have en Slags overtroisk Frygt for dens andre Egne, især for de nordvestlige Fjorde. — Steenstrup nævner i 1880, at der i gamle Eskimo-Grave paa Disko findes mange Rensdyr-Horn; men ingen levende Rener saa han paa sin Rejse paa Øens Nord- og Vestkyst.

Spor af Rensdyr saa Ross paa Kysten af Nugsuak i Juni 1818. — Nugsuak Halvø, især Dalene i Halvøens Indre, nævner Rink i 1857 som Hjemsted for Rener; saaledes findes de om Vinteren omkring Søen Tasersuak paa Nugsuaks østlige Del nær Indlandsisen. Teltpladsen Manik ved Vajgat omtales som Samlingssted for Grønlændere, der om Sommeren drive Rensdyr-Jagt; ligeledes fra Nusak foretage Jægerne lange Vandringer til den store Dal med Indsøer inde i Halvøen. Noget stort Udbytte giver dog Nugsuak ikke. I Aarene 1845—49 indhandledes aarlig fra Umanak i Gjennemsnit 100 Rensdyr-Skind. — Renerne paa Nugsuak nævnes ogsaa af Steenstrup i 1878 og af Vanhöffen i 1891—93.

Paa den smalle og Is-opfyldte Kyst mellem Grundene af Nugsuak- og Svartenhuk-Halvø findes ingen Rener til Stadighed, siger Rink; jevnlig ser man dog deres Spor langs Stranden undtagen paa de stejleste Steder, og en Dal paa Agpet-Ø har Navnet Rensdyr-Dalen. — Ved Karajak Isstrøm, N. for Grunden af Nugsuak Halvø, fandt Steenstrup i 1878 Rensdyr-Horn.

Svartenhuk-Halvø er et Rensdyr-Land, efter Rink; derfra strejfe Renerne dels mod Syd ud til Øerne i den nordlige Del af Umanak-Fjord, som Kikertarsoak, dels mod Nord op mod Upernivik. — Af Steenstrup nævnes Renerne i denne Egn i 1878, af Vanhöffen i 1891—93; Stenstrup siger, at Jagten nu især drives omkring Indsøerne paa Halvøens nordligste Del.

Fra Upernivik, skriver Rink i 1857, blev der i de nærmest foregaaende Aar indhandlet gjennemsnitlig 942 Rensdyr-Skind. Renerne leve dels paa de store Øer som Kikertarsoak (N. for Svartenhuk), Nutarmiut, dels paa Fastlandet omkring Laxefjord ved Grunden af Svartenhuk Halvø, dels paa Landet omkring den indre Del af Upernivik Isfjord indenfor Augpalartok. — Efter hvad Bessels i 1871 hørte af Indbyggerne i Upernivik, vare Renerne dengang stærkt aftagne i Tal; aarlig blev der neppe skudt 20. — I 1886 skriver Ryder, at Egnen om Bunden af Laxefjord er temmelig rig paa Rener.

Ved Kangerdluarsuk, ved Melville-Bugt N. for Nugsuak Halvø

(*Rangifer tarandus.*)

paa 74°15′, saa Ryder i Juli 1887 flere Rener; i Løbet af to Dage bleve 5 skudte.

Ved Kap Athol, N. for Kap York, paa en Højslette saa Peary 19de Maj 1894 7 Rener; en af dem blev skudt.

Paa Fastlandet omkring Inglefield-Bugt fandt Peary Rensdyr i Mængde i 1891—95, baade Sommer og Vinter, i Dalene og paa Højsletterne og paa smaa Nunatakker i Indlandsisen; mange bleve skudte; Ohlin, der i 1894 ligeledes saa dem dér, siger, at Peary's Selskab i det forløbne Aar havde skudt ikke mindre end 200. Astrup omtaler Eskimoernes Jagt paa Rener i Egnen.

Ved Port Foulke var Renen almindelig i 1860—61, efter Hayes, Aaret rundt; Flokke bleve sete paa 10 til 50 Stykker, og mange bleve dræbte. I Chester-Valley havde der hele Vinteren været en stor Mængde; over store Strækninger havde de sparket Sneen op for at finde Planterne under den. — I samme Egn gjordes der Jagt paa Rener af Deltagere i „Polaris"-Rejsen i 1872—73, meddeler Davis. — Nordligere end ved Port Foulke blev Rensdyret ikke set af Deltagerne i Rejsen med „Alert" og „Discovery" i 1875—76, skriver Feilden.

Paa Littleton-Ø saa Hayes et enligt Rensdyr i September 1860.

Ved Rensselaer-Bugt blev der set 7 Rensdyr 9de Oktober 1853, skriver Kane, og et enkelt blev skudt samme Sted 22de Februar 1855.

Ved Thank-God-Harbour blev der i 1872 fundet et afkastet Rensdyr-Horn; en Mulighed var der for, at det var bragt dertil af vandrende Eskimoer, skriver Bessels.

At ingen Rensdyr findes paa den sydligste Del af Østkysten, meddeler Walløe i 1752; Grønlænderne i Egnen sagde det. — Graah oplyser det samme i 1829. — Senere Rejsende have heller ikke set det her.

Ved Angmagsalik skulle Rener tidligere have levet, efter hvad Grønlænderne paa Stedet sagde Holm paa hans Rejse i 1883—85, men nu være udryddede; de ere heller ikke sete der hverken af Holm eller af Bay, i 1892, eller af andre senere. Til Holm blev det sagt, at et hvidt, langhaaret Rensdyr for nogle Aar siden var fundet dødt, drivende i Havet ved Sermilik. K. Poulsen hørte i 1898—99, at en Grønlænder havde set et Rensdyr i Egnen for omtrent 70 Aar siden.

Nord for Angmagsalik ligger en lille Fjord, Tugtilik, der har Navn efter Rensdyr, af hvilke der i gamle Dage skal have været

mange, som af Grønlænderne meddelt Holm; der skulde endogsaa leve Folk, som dér havde set frisk Rensdyr-Gjødning.

Paa en af Øerne S. for Kap Brewster blev der set nogle Rener 13de August 1892, meddele Ryder og Bay. — Ved Kap Dalton, siger S. Jensen, blev der i Sommeren 1900 fundet Horn og Haar af Rensdyr; men ingen levende Rener saa man. Paa Turner-Ø fandtes to afgnavede Skeletter.

Talrige Horn og Knogler af Rensdyr fandt Scoresby i Sommeren 1822 paa Liverpool-Kyst og Jameson-Land, især ved forladte Eskimo-Boliger; men levende Rener saa man ikke. — Omkring Scoresby-Sund blev der, efter Bay, i 1891—92 set Spor af Rener allevegne, selv paa de øde Strækninger S. for Fjordens Munding; Dyrene selv vare derimod kun at se paa forholdsvis faa Steder. Talrig forekom de paa Jameson-Land, ved den til Nordbugt grændsende Del af Nordvestfjord, ved Vestfjord og Gaasefjord; en Del blev ogsaa set paa Øst- og Vestkysten af Milnes-Land og ved Rypefjord, og nogle enkelte viste sig paa Danmarks-Ø. Mange afkastede Horn fandtes. Mest gik Renerne i smaa Flokke, paa 4 til 7, eller enkeltvis. De syntes at strejfe om ret planløst, om Vinteren vel søgende de mest snebare Pletter; de gik baade paa Isen paa Fjorden, paa Lavland og tilfjelds. Rensdyr-Knogler fandt Ryder ved forladte Eskimo-Hytter. — Ved Hurry-Inlet, mellem Liverpool-Kyst og Jameson-Land, saa man i Begyndelsen af August 1899 i Løbet af en Uge kun to Rener, i Dalen ved Fjordens Bund, skriver Nathorst; afkastede Horn fandtes derimod næsten overalt. Et Horn fandtes ogsaa paa en lille Ø, Kap Grey, ved Liverpool-Kyst. — Mange Horn og en Del afgnavede Hovedskaller fandtes paa Jameson-Land i Sommeren 1900, meddeler S. Jensen.

Paa Traill-Ø fandtes i Sommeren 1822 mange Knogler af Rensdyr, meddeler Scoresby.

Ved Kejser-Franz-Josephs-Fjord bleve Rener sete af Deltagere i „Germania"-Rejsen i August 1870, blandt andet en Flok ved Eleonora-Bugt. — Inderst i samme Fjord saa Nathorst i August 1899 paa forskjellige Steder ialt 25 eller 26 Rener, deraf en Flok paa 15; ved Renbugt, ogsaa langt inde i Fjorden, iagttoges 12; 2 viste sig sydlig i Kong-Oskars-Fjord. Spor bleve sete flere Steder i Egnen desuden, og Knogler fandtes ved forladte Eskimo-Hytter inderst i Kejser-Franz-Josephs-Fjord. — Horn fandt Kolthoff i 1900 ved Moskusoxe-Fjord.

Paa Hold-with-Hope vare Renerne talrige i August 1870, berette

(*Rangifer tarandus.*)

Deltagere i „Germania"-Rejsen; en Flok saa man paa 22 Dyr. — I samme Egn saa Knudsen Rener i Juli 1889. — Mange Spor af Rener bleve sete dér 20de Juli 1891, men ikke Dyrene selv, skriver Bay. — I Sommeren 1899 saa Nathorst hverken Dyr eller Spor af dem ved sit Besøg paa Stedet. — Gamle Horn fandt Kolthoff her i 1900 i Mængde.

Endnu nordligere paa Østkysten, dog ikke N. for 75°, fandtes Rener almindelig i 1869—70, af Deltagerne i „Germania"-Rejsen. Rener nævnes saaledes fra Jackson-Ø, Clavering-Ø (omtrent 15 i Flok i Juli 70), Tiroler-Fjord indenfor Clavering-Ø, Halvøen N. for Clavering-Ø, Sabine-Ø, Fligely-Fjord og Kuhn-Ø. Man saa dem i Smaaflokke eller enkeltvis, eller man fandt kun deres Spor.

(Paa sin Rejse i Sommeren 1899 paa Strækningen fra Scoresby-Sund til Shannon-Ø saa Nathorst ialt kun 41 eller 42 Rensdyr (af dem skød han 10); nogle af de Rejsende, der tidligere have været i de samme Egne, de Tyske i 1869—70, de Danske i 1891—92, have her set flere Rener (skjønt dog ingen nøjagtig Optælling haves). Nathorst frygter derfor, at Rensdyrene her ere paaveje til at blive udryddede af Ulve (han kunde gjerne have tilføjet: og Mennesker); Ulven havde ikke tidligere været set her; men Nathorst saa den. Maaske har han Ret i sin Tro, maaske ikke. Det kan være en Tilfældighed, at han paa sit korte Besøg ikke saa Rensdyr dér, hvor han landede; Scoresby saa dem slet ikke, i 1822, skjønt han fandt deres Knogler, Clavering, i 1823, heller ikke. Alle andre Steder, hvor Rensdyret lever, har det Ulven til Landsmand, og det trives dog allevegne, undtagen hvor det bliver ødelagt af Mennesker.)

Arten er circumpolar, med vid Udbredelse, omkring Istiden naaende meget sydligere end nu. Dens nærmeste Hjemsteder i Nutiden ere Spitsbergen, Norge, Labrador og det øvrige arktiske Nord-Amerika helt op til Grinnell-Land; i Grinnell-Land er den vel ikke set levende; men dens afkastede Horn og andre Levninger ere dér fundne. (Paa Island er den indført.) Tidligere have Skotland og Irland ogsaa hørt til dens Hjemsteder.

14. Ovibos moschatus (Zimm.) Moskusoxe.

Bos grunniens L.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 28. — Id., Vidensk. Selsk. Skr., nye Saml., 3. Del, 1788, p. 82. — *Bos moschatus* Gmel.: Fabricius, Vidensk. Selsk. Skr., VI. Del, 1ste Hefte, 1809, p. 61. — *Ovibos moschatus* eller Musk-ox, Moschusochs, Moskusoxe, Myskoxe o. a.: Kane, Arctic Explor. in

the years 1853, 54, 55, vol. I & II, 1856, passim. — M'Clintock: Narrat. of the discovery of the fate of Sir John Franklin, 1859, p. 76. — Hayes, An Arctic Boat Journey in the Autumn of 1854, 1860, p. 55. — Id., The Open Polar Sea, 1867, p. 390. — Payer, Copeland og andre, Zweite deutsche Nordpolarfahrt, Bd. 1, 1874, passim. — Hartlaub, ibd., p. 538. — Peters, ibd., Bd. 2, 1874, p. 168. — Davis, Narrat. North Polar Exp. U. S. S. Polaris, 1876, passim. — Feilden, Nares, Narrat. of a voy. to the Polar Sea, vol. II, 1878, p. 199, og andre Steder i Rejseberetningen. — Bessels, Die amer. Nordpol-Exp., 1879, passim. — Greely, Three Years of Arctic Service, vol. II, 1886, p. 361, og andre Steder i Rejseberetningen. — Holm, Medd. om Grønl., 10de Hefte, 1888, p. 53; ibd., 9de Hefte, 1889, p. 134. — Knudsen, Geografisk Tidsskrift, Bd. 10, 1890, p. 143. — Bay, Medd. om Grønl., 19de Hefte, 1894, p. 17 (Billeder i Dansk Jagttidende for April 1899). — Ryder, ibd., 17de Hefte, 1895, passim. — Astrup, Blandt Nordpolens Naboer, 1895, p. 196 & passim. — Ohlin, Biol. Centralbl., Bd. XV, 1895, p. 166. — Peary, Northward over the Great Ice, vol. I, 1898, p. 322, vol. II, p. 465 & passim. — Southwell, Zoologist, 4 ser., vol. III, 1899, p. 109, vol. IV, 1900, p. 70, vol. V, 1901, p. 86, vol. VI, 1902, p. 48. — Kobelt, Bericht der Senckenbergischen naturf. Ges., 1900, p. 61. — Nathorst, Svenska Jägareförb. Nya Tidskr., XXXVIII årg., 1900, p. 2. — Sclater, Proceed. Zool. Soc. London 1899, p. 985. — Lönnberg, ibd., 1900, p. 142 & 686. — Deichmann, Dansk Jagttidende, 17de Aarg., 1900—1901, p. 142, 185, 18de Aarg. 1901, p. 4, 21. — Lydekker, Nature, vol. 63, 1900, p. 157; ibd. vol. 64, 1901, p. 63. — Id., Proceed. Zool. Soc. London 1900, p. 832. — J. Madsen, »Illustreret Tidende« for 21de Oktober 1900; »Frem« for 17de Februar 1901; Zool. Garten, XLII Jahrg., 1901, p. 129, 161. — Nathorst, Två Somrar i Norra Ishafvet, Bd. 2, 1900, passim. — Allen, Bull. Amer. Mus. Nat. Hist., vol. XIV, 1901, p. 69. — Kolthoff, Till Spetsbergen och Nordöstra Grönland År 1900, 1901, passim. — Sordelli, Atti della Soc. Italiana di sc. nat., vol. XXXIX, 1901, p. 357.

Ovibos moschatus Zimm.: Trouessart, Catalogus Mammalium, 1897—99.

Vestgrønlandsk. Umingmak, af Umig, Skjæg, paa Grund af dens lange Haarklædning, er det Navn, der bruges for Moskusoxen i andre eskimoiske Egne, hvor den findes; i Vest-Grønland, hvor Arten ikke lever, har man dog husket dens Navn og paa sine Steder givet det til det indførte europæiske Kvæg. (Fabricius, Rink.) — Østgrønlandsk. Pangnek, et Ord der paa Vestkysten bruges om den fuldvoxne Rensdyr-Han og i andre eskimoiske Sprog om store Han-Pattedyr i Almindelighed. (Rink.)

I Museet i Kjøbenhavn foreligger for Øjeblikket 14 Skind af Moskusoxer fra Øst-Grønland, deraf 4 af voxne Hanner, 8 af voxne Hunner, yngre og ældre, og 2 af Kalve, alle af Dyr dræbte om Sommeren; af Hovedskaller foreligger, ligeledes fra Østkysten, 25, for en Del hørende til de nævnte Skind, tildels fundne liggende paa Jorden; af Skeletter og Skelet-Dele og

andet haves ogsaa adskilligt. Desuden haves et Stykke af en Hovedskal funden paa Drivis ved Vestkysten.

En Hovedskal af en gammel Han fra det arktiske Nord-Amerika synes i ingen Henseende at afvige fra de grønlandske.

I Farve ere de foreliggende grøndlandske Skind lidt forskjellige indbyrdes. Kun et af dem, af en voxen Han, har hele Ansigtet, bortset fra Mulen, klædt med mørkebrune Haar næsten uden Indblanding af hvide; hos de andre, baade Hanner og Hunner, unge og gamle, findes flere hvide Haar indblandede mellem de brune paa Næseryg og Pande, men i meget forskjellig Mængde; hos nogle ere de hvide Haar saa faatallige, at Panden paa Afstand synes mørk; hos andre er Panden, set i Afstand, af graalig Farve, hos andre igjen hvidlig. Hos nogle findes en lille helt hvid Plet mellem Hornene. (Hos Moskusoxer fra det arktiske Nord-Amerika skal Panden være brun; i den Tro, at en hvid Pande var ejendommelig for Moskusoxer fra Grønland, har Lydekker udmærket dem med et eget Navn som Underart: *Ovibos moschatus wardi.* Allen har endogsaa regnet Moskusoxen fra Grønland og Grinnell-Land for en egen Art: *O. wardi*, under Henvisning til, at den foruden i Farve skulde udmærke sig i Form af Horn og Hove, hvad den i Virkeligheden ikke gjør.) Den lyse Plet paa Ryggen vexler i Udstrækning og Farve; hos nogle er den lysere end hos andre.

Hovedskallerne ere meget ensartede, bortset fra de store Forskjelligheder efter Alder og Kjøn. — Nogle tilfældige Mærkeligheder findes hos en voxen Hun. Hvert Ganeben er delt i tre Stykker, der indbyrdes støde sammen i takkede Sømme: den Del, der nærmest omgiver Randen af den bageste Næseaabning, er forbenet særskilt, stødende til det forreste af den vandrette Del i en Tværsøm, der strækker sig op til Underranden af *Foramen sphenopalatinum*, og stødende til det øverste af den lodrette Del i en vandret Søm, der gaar omtrent fra Midten af Forranden af *Prc. pterygoideus* frem til Bagranden af *F. sphenopalatinum*; paa Hovedets højre Side ere Sømmene

tildels lukkede. Den samme Hovedskal mangler Hjørnetanden helt paa venstre Side i Underkjæben; i højre Side findes Hjørnetanden, men kun som en lille kegleformet Tand.

Moskusoxen lever for Tiden i Grønland kun langs den østlige Del af Nordkysten, omtrent fra Thank-God-Harbour til Navy-Cliff, og paa den nordlige Del af Østkysten, omtrent fra Scoresby-Sund til Navy-Cliff. Tidligere har den ogsaa levet paa den vestlige Del af Nordkysten, hvor dens Knogler ere fundne saa langt mod Vest som i Egnen om Inglefield-Bugt. Drivende paa Storisen, sikkert kommende fra det nordlige Øst-Grønland, er den som død enkelte Gange ført til den sydlige Østkyst og til den sydlige Vestkyst. Den strejfer om baade Sommer og Vinter paa Fastlandet og paa Øerne, over Bjerge og over Is, for at finde de forholdsvis frodige Steder paa Bjergskraaninger, i Dale o. s. v., hvor der voxer de Planter, som den helst æder: Græs, *Saxifraga* o. a. og især Pil, hvis Blade og Kviste den skal foretrække for alt andet. Ere Planterne dækkede af Sne, sparker den med Hovene Sneen tilside; maaske den ogsaa undertiden bruger Panden til at skubbe Sneen bort. Læ søger den bag Klippeblokke. Den færdes flokkevis; gamle Hanner gaa dog ofte alene. I samme Flok findes Hanner og Hunner, unge og gamle. Ganske smaa Kalve ere sete midt i Maj. Mest har den at frygte af Ulv og Menneske. I Fare enten flygter hele Flokken, helst tilfjelds, eller den slutter sig sammen i Kreds om de unge eller i Række, rede til Angreb.

Under sit Ophold i Grønland i Aarene 1768—73 modtog Fabricius en Del Levninger af en Moskusoxe, et Stykke af en Hovedskal med det ene Horn, Klove og Haar-Totter, som en Grønlænder havde fundet paa Drivisen, utvivlsomt i Nærheden af Frederikshaab. Fabricius mente, at disse Levninger, der kom med Storisen, stammede enten fra Grønlands Østkyst eller fra de Kyster af Asien eller Amerika, der grændse til Ishavet; efter hvad der nu vides, kan der ikke godt tvivles om, at de netop kom fra Øst-Grønland.

I Sommeren 1818 hørte John Ross af Eskimoerne ved Kap

(*Ovibos moschatus.*)

York, at de kjendte et Dyr, som de kaldte „Humminick"; det skulde være for stort til, at de kunde dræbe det, havde Horn paa Ryggen og var meget hurtigt. Ross mener, at det var Rensdyret; snarere har det været Moskusoxen, Eskimoernes Umingmak, som ogsaa sagt af E. Sabine (Supplement to the Appendix of Capt. Parry's voyage for the discovery of a North-West Passage in the years 1819—20, 1824, p. CLXXXIX).

I Egnen om Inglefield-Bugt fandt Deltagere i Peary's Rejse i 1893—94 adskillige Knogler af Moskusoxer, meddeler Ohlin.

Ved Port Foulke, i Chester-Valley ved Bunden af Foulke-Fjord, fandt Hayes i Juni 1861 et Stykke af Hovedskallen af en Moskusoxe blandt Knogler, der laa strøede omkring forladte Eskimo-Hytter. En Grønlænder fra Egnen sagde, at man mente, at Moskusoxen tidligere havde været almindelig langs hele Kysten, og at en Jæger fra Wolstenholme-Sund den foregaaende Vinter havde set to ved et Sted kaldet Umiak og havde dræbt den ene. — To Hovedskaller fandtes i Juli 1875 ved Foulke-Fjord af Deltagere i Nares' Rejse, meddeler Feilden. — Ved Refuge-Inlet, tæt N. for Port Foulke, fandtes Haar af Moskusoxer, meddeler Kane fra sin Rejse i 1853—55.

Nær Rensselaer-Bugt fandtes en Hovedskal af en Han i August 1853, siger Kane, og talrige Skeletter fandtes efterhaanden i Egnen; blandt dem nævnes et ganske helt. Samme Sted mente man at have set Moskusoxe-Spor i Sneen 9de Oktober samme Aar. Blandt Grønlænderne gik Sagn om, at Moskusoxer havde levet der endnu for kort Tid siden; en Grønlænder skulde have set 6 i Flok ved Kap-George-Russel, tæt N. for Rensselaer-Bugt, sent i Foraaret 1850; en anden talte om deres tidligere Tilstedeværelse ved Dallas-Bugt endnu lidt nordligere. — Hayes skriver i 1860, at han selv paa Rejsen med Kane paa forskjellige Steder langs Kysten i denne Egn havde samlet mindst 12 Hovedskaller, og inde i Land Ø. for Rensselaer-Bugt tæt ved Indlandsisen havde han ligeledes fundet dem, i Efteraaret 1853. — Carl Petersen oplyser, som medddelt af M'Clintock, at der ialt paa Kane's Rejse blev fundet omtrent 20 Hovedskaller; de vare uden Underkjæber; Grunden var, mente han, at Grønlænderne, der havde dræbt Moskusoxerne, havde ladet de tunge Hjernekasser ligge paa Stedet, men havde ført Underkjæberne med sig sammen med de afskaarne Tunger og det øvrige Kjød.

Ved Thank-God-Harbour bleve dens Spor sete af Deltagere i „Polaris"-Rejsen 14de September 1871, som meddelt af Davis og Bessels. — 21de September blev en enlig Han set staaende paa

en lille Højde ved Chester-Mountain SØ. for Thank-God-Harbour; den blev skudt; mod de Hunde, der bleve slupne løse paa den, havde den søgt at værge sig ved at stange, og en af Hundene havde den grebet paa Hornene og kastet i Luften. Omtrent paa samme Sted opdagedes 4 i Flok 30te Maj 1872, en Han, to Hunner og en Kalv; alle bleve skudte. Ved denne Jagt hændte det, skriver Bessels, at en Ko, der gav sin Kalv Die, blev skudt og i Faldet kom til at brække Kalvens ene Bagben; den anden Ko løb da til og søgte at bære Kalven bort paa sine Horn. — NØ. for Thank-God-Harbour i Egnen om Newman-Bugt blev der set Spor i Sneen i Oktober 1871. Paa Sletterne N. for Newman-Bugt blev der mod Slutningen af April 1872 skudt 7, og endnu en Flok blev set; i en af de dræbte Køer var et Foster. Samme Sted blev snart efter, sidst i April, skudt 2, ligeledes først i Maj 8 voxne og 4 Kalve; midt i Maj blev igjen ved Newman-Bugt skudt 2 voxne. — I Foraaret 1876 blev, meddeler Feilden, kun en eneste set i Egnen ved Thank-God-Harbour; ogsaa den blev skudt. — Friske Spor vare at se samme Sted i Marts 1882, skriver Greely.

Ved Kap Britannia, paa 82°44′, og ved Kap Benet, paa 83°3′, saa Lockwood dens Spor i Maj 1882, som meddelt af Greely.

Paa Grønlands Nordøst-Hjørne, ved Navy Cliff, fandtes den i de første Dage af Juli 1892, meddele Astrup og Peary. Spor vare at se paa hver en Højning og i hver en Dal, og Skeletter fandtes. To voxne og to smaa Kalve, der gik paa en stenet Eng, hvor der hist og her voxede lidt Mos og Græs og nogle faa Blomster, bleve dræbte 3dje Juli. Paa samme Sted græssede 6 i Flok 4de Juli, og en af dem, en Han, blev skudt. De voxne havde Maverne fyldte med Græs. Ialt blev der i disse Dage set omtrent 20 Moskusoxer. — I samme Egn fandt Peary dem i Maj 1895. Paa en lille Flade nær Toppen af en Bjergkam hvilede en Hjord ved Middagstid 16de Maj; der var ialt 22, Hanner, Hunner og Kalve; de fleste laa ned; kun en gammel Tyr gik langsomt omkring; to andre Tyre laa paa en Snedrive i Nærheden, men rejste sig og begyndte at stanges; 6 af Flokken bleve skudte; paa et Tegn af den vagthavende Tyr, der snøftede, stampede i Jorden og gik frem med sænket Hoved, havde hele Flokken beredt sig til Angreb; men efter at Føreren og et Par andre vare skudte, vendte Flokken om og flygtede; dens Spor fulgtes senere ad de vildsomste Veje, over stejle Bjergsider, langs smalle Bjergrygninger, gjennem Dale o. s. v. 17de Maj saa man

(*Ovibos moschatus.*)

Flokken igjen; den talte da 2 Tyre, 5 Køer, 3 unge Dyr og 2 smaa Kalve.

En død Moskusoxe fandtes drivende i Isen ved Sermiligak, tæt N. for Angmagsalik paa Østkysten, for en Del Aar siden, efter hvad Grønlænderne paa Stedet fortalte Holm paa hans Rejse i 1883—85; noget af den havde været raaddent; men det øvrige blev spist. Arten, sagdes det, havde tidligere levet ved Angmagsalik; maaske dog dette var en Overførelse af Minder fra andre Egne.

Ved Kap Dalton og ved Turner-Sund, S. for Mundingen af Scoresby-Sund, saa S. Jensen Fodspor af Moskusoxer i Juli 1900. Dyrene selv saa man ikke, skjønt man opholdt sig i Egnen henved et Par Uger.

Omkring Scoresby-Sund fandtes den i 1891—92 almindelig, som meddelt af Bay og Ryder. Paa Sydsiden af Jameson-Land nær Kap Stewart blev der den 2den August 91 opdaget 9 i Flok sovende paa en Snemark i en Kløft; blandt dem var en gammel Tyr, en Ko med to smaa Kalve og to unge Dyr uden Horn; de lod sig komme ganske nær, men gjorde Tegn til at slutte Kreds om de yngste, og Tyren stampede i Sneen; da man klappede i Hænderne og raabte, løb Flokken hurtig bort, Tyren bagest. 3dje August 91 blev der set mange paa Jameson-Land, i et Landskab med lave Bakker af Sand, Ler og Grus skilte af lyngklædte Kløfter; ligeledes var der mange paa Liverpool-Kyst, paa Østsiden af Hurry-Inlet, hvor der blandt andet viste sig en Flok paa 20. Paa Jameson-Land ved Kap Stewart blev der den 12te August 1892 skudt en Ko og to Kalve; der var da set Tyre, Køer og Kalve i Flok sammen, og Tyrene stangedes heftig. Ved Mundingen af Nordvestfjord inde i Scoresby-Sund fandtes Uld af Moskusoxer i September 91. Ved Nordbugt laa paa et Sted 10 Hovedskaller; andre Dele af Skelettet manglede næsten ganske. En gammel forvitret Hovedskal fandtes desuden ved Vestfjord, en anden ved Gaasefjord. — 29de Juli 1899 bleve to Tyre skudte ved Kap Stewart, meddeler Nathorst; flere andre vare at se samme Sted. Endnu flere fandtes 30te Juli paa Kysten af Jameson-Land, paa Vestsiden af Hurry-Inlet; to Tyre, der gik nede ved Stranden, bleve skudte. En ensom Tyr blev skudt paa Østsiden af Hurry-Inlet, paa Liverpool-Kyst 2den August. I Dalene N. for Bunden af Hurry-Inlet saa Nathorst 3dje August 4 Moskusoxer liggende paa en Snedrive, en Flok paa 10 eller 11 gik paa en grøn Slette længere borte, og et andet Sted gik 9 gamle Dyr og 2 smaa Kalve i Gaasegang langs en nøgen

Skrænt. To forvitrede Hovedskaller af Moskusoxer fandtes ved Fjorden. — Paa Jameson-Land og Liverpool-Kyst, især omkring Hurry-Inlet, ogsaa ved Carlsberg-Fjord og Fleming-Inlet, vare Moskusoxer almindelige i August 1900, meddeler S. Jensen. De strejfede omkring i Smaaflokke, gamle Hanner ogsaa enkeltvis, og viste sig snart her, snart der. I Løbet af den Maaneds Tid, man tilbragte i Egnen, var der, mener S. Jensen, set ialt omkring 400 Moskusoxer, deraf 13 Kalve; men det opgivne Tal kan ikke gjøre Fordring paa at være andet end løst gjettet. 40 bleve dræbte, blandt dem en Kalv; en anden Kalv hjembragtes levende til Zoologisk Have ved Kjøbenhavn. Ved Kap Seaforth ved Fleming-Inlet fandtes desuden Kroppene af 5 Moskusoxer, der kort forud vare dræbte.

I Polhems-Dal ved Forsblads-Fjord, en Gren af Kong-Oskars-Fjord, blev der set en enlig Tyr 28de August 1900, melder S. Jensen.

Ved Kejser-Franz-Josephs-Fjord, inderst inde, fandt Nathorst i August 1899 en Hovedskal liggende ved gamle Eskimo-Hytter stærkt forvitret. Ved Renbugt paa Fjordens Nordside bleve to Tyre skudte 25de August, de eneste, der fandtes. Ved en anden Fjordarm, Geologfjord, saa man ialt 54 Moskusoxer 26de August: højt oppe paa en Skrænt 8 i Flok, deraf 2 Kalve; strax efter 19 i Flok, hvoraf 3 Kalve, paa Lavland tæt ved Stranden nedenfor Bjergvæggen; af denne Flok bleve 5 skudte; senere viste sig igjen 19 i Flok højt paa en Skrænt, 2 ved Stranden, en Tyr paa Toppen af en Klippe, en anden lavere nede, et Sted 3 sammen og atter et Sted en ensom. Ved Nordfjordens Vestkyst iagttoges 5 gaaende enkeltvis og 7 i Flok 27de August; samme Sted bleve nogle sete næste Dag. Ved en Fjordarm, Moskusoxefjord, Ø. for Nordfjord, viste sig samme Dag ialt 65 fordelte saaledes: 19, 2, 12, 9, 1, 1, 5, 1, 6, 9, deriblandt kun 2 Kalve. Paa Sydsiden af Kejser-Franz-Josephs-Fjord, paa Ymers-Ø, gik 5 eller 6 i Flok 28de August, og samme Sted blev en gammel Tyr skudt 29de August. — I Egnen om Moskusoxe-Fjord saa Kolthoff mange Moskusoxer i Dagene fra 15de til 23de August 1900, strejfende om i Smaaflokke og enkeltvis, som de pleje. 15de August, den Dag da vistnok den største Mængde iagttoges, mente man at have talt omtrent 70, deraf 16 Kalve. 17 bleve her dræbte, blandt dem en Kalv, og to Kalve fangedes.

Paa Hold-with-Hope, ved Kap Broer Ruys, fandtes den af Deltagerne i „Germania"-Rejsen ret talrig i August 1870; midt i

(*Ovibos moschatus.*)

Maaneden bleve 3 Tyre skudte. — Paa en grøn Slette i samme Egn saa Knudsen mange i Juli 1889. — Samme Sted, meddele Bay og Ryder, ved en Elv omgiven af frodig Plantevæxt, af Græs og Halvgræs iblandet med Pil, Urter og Mosser, græssede nogle Moskusoxer 20de Juli 1891; 3 Tyre, der gik alene, bleve skudte; Maverne vare fyldte med Græs, Pileblade og Blomsterstengler. — Hovedskaller af 8 Moskusoxer, der kort Tid før vare dræbte af Folk fra Kapt. Robertson's Skib „Balæna", fandt Nathorst samme Sted 19de Juli 1899; „Balæna" havde i det hele dette Aar dræbt 10 Moskusoxer i disse Egne. Flere andre Hovedskaller, fra ældre Tid, fandtes ogsaa. Selv traf Nathorst dér 4 Moskusoxer sammen, en gammel og en yngre Tyr og 2 Køer; 3 af dem dræbtes; i Maverne fandtes især Blade og Grene af *Salix arctica.* — Paa Hold-with-Hope, især i Egnen om Mackenzie-Bugt, saa Kolthoff flere Moskusoxer i August 1900; flest saa man 1ste August, da man blandt andet mødte en Flok paa 25, hvoraf de to vare Tyre, de andre gamle Køer; nogle faa Kalve saa man i andre, mindre Flokke. 10 bleve skudte; Skipper Næsø, som man mødte 7de August, havde desuden dengang allerede dette Aar her dræbt 13 og fanget 4 Kalve. Afblegede Hovedskaller og andre Knogler af Moskusoxer fandtes liggende paa Jorden. (Ialt paa sin Rejse i 1900 mente Kolthoff at have set et Par hundrede Moskusoxer, ved Moskusoxe-Fjord og paa Hold-with-Hope; 27 havde han dræbt, og to vare fangede.)

Paa Jackson-Ø, ved Nordøst-Pynten af Hold-with-Hope, fandt Deltagerne i „Germania"-Rejsen dens Spor overalt 1ste August 1870.

I Egnen om Clavering-Ø blev der i Juli 1889 skudt 24 Moskusoxer, meddeler Knudsen; den første blev skudt paa Jordan-Hill inde i Gael-Hamkes-Bugt. — I samme Egn, paa 74°, saa Kapt. Davidson, paa „Polar Star", som meddelt af Southwell, i Juni 1898 store Hjorde græssende i Dalene; 24 Dyr bleve dræbte. — Samme Sted bleve flere skudte i 1898 af Skipper Næsø, der i 1899 kom igjen, sammen med to andre Skippere, for at drive Jagt paa Moskusoxer, som meddelt af Nathorst; en Del dræbtes, og man fangede to Kalve, der sendtes levende til England og ere omtalte af Sclater og andre. (I 1900 skulle norske Skippere paa Grønlands Østkyst have fanget 14 Kalve; af hvilke nogle faa have naaet Europa levende; i 1901 skulle Skipperne have haft Uheld med Fangsten af Kalve, men dræbt 14 voxne; hvor mange der vare dræbte det førstnævnte Aar, synes ikke at være oplyst; heller ikke synes det meddelt nærmere, hvor Jagten er gaaet for sig. I 1902 er man igjen paa Jagt

deroppe.) — Paa Clavering-Ø saa Nathorst 12 i Flok 16de og 17de Juli 1899, højt tilfjelds; 3 af dem dræbtes.

I Dronning-Augusta-Dal, paa Halvøen N. for Clavering-Ø, fandt Nathorst 12te Juli 1899 7 i Flok hvilende paa en Snedrive og 2 græssende tæt ved; en anden Flok græssede i Nærheden; 3 af den første og 4 af den anden Flok dræbtes, ligeledes en enlig Tyr, der gik et andet Sted i Dalen.

Paa Sabine-Ø saa Deltagerne i „Germania"-Rejsen to Tyre og en Ko 13de September 1869; efter lang Forfølgelse over de stejleste Steder bleve de alle tre dræbte næste Dag. — Et Skelet fandt Nathorst her 9de Juli 1899; og en enlig Tyr, der gik paa en Bjergkam og senere lagde sig paa en Snedrive, skød han samme Dag. (Ialt paa sin Rejse i 1899, paa Strækningen fra Scoresby-Sund til Shannon-Ø, mente Nathorst at have set 230—240 Moskusoxer, blandt dem kun 9 Kalve; man havde dræbt ialt 28.) — En Tyr og to Køer bleve sete her og skudte 11te Juli 1900, melder S. Jensen. — Kolthoff, der besøgte Øen 5te August samme Aar, saa intet andet end gamle Fodspor af Moskusoxer.

Ved Fligely-Fjord, mellem Kuhn-Ø og Fastlandet, blev en Flok Moskusoxer set af Deltagere i „Germania"-Rejsen 19de September 1869. Samme Sted saa man en Moskusoxe paa en stejl, flere hundrede Fod høj Bjergvæg 13de Maj 1870. Af en Flok paa Kuhn-Ø blev der i Dagene fra 21de til 23de Maj 70 skudt to Tyre, en Ko og en Kalv; 11te Juni blev der igjen set en Flok, 15 voxne og 4 Kalve, og en af de voxne blev skudt; de andre flygtede langt bort og højt op paa Bjergskraaninger; en Kalv, der syntes tvivlraadig og blev tilbage, blev strax hentet af en af de voxne og ved Stød dreven fremad.

Paa Shannon-Ø blev en enlig Tyr skudt 16de August 1869; flere Moskusoxer vare at se paa Øen 17de August, og en enlig Ko blev skudt den 19de; igjen en Flok blev opdaget 25de August, og to af Flokken dræbtes. En Flok iagttoges atter 31te Marts 1870; 19de Maj saa man 6 voxne og 2 Kalve græssende paa en Slette, 21de Maj i en bred Dal med rig Planteveext 11 voxne og 3 Kalve; og 26de Juli saa man flere paa Afstand.

Paa Hochstetter-Vorland, overfor Shannon-Ø, gjorde man forgjæves Jagt paa en Flok Moskusoxer 31te Marts 1870; Flokken ordnede sig i Kreds, med de unge i Midten, som sædvanlig ved Fare, men flygtede allerede paa lang Afstand. Samme Sted traf

(*Ovibos moschatus.*)

man 26de Maj Tyr, Ko og en lille Kalv, der blev dræbt, og 5te Juni skød man to voxne.

Ved Kap Bismarck, paa omtrent 77°, bleve flere Moskusoxer sete af Deltagere i „Germania"-Rejsen, ligesom de forannævnte, 15de April 1870; to dræbtes.

(Fordi Scoresby, Clavering og Sabine i 1822 og 1823 ikke have set Moskusoxen ved deres korte Besøg paa den nordlige Østkyst i Egne, hvor den i 1869 og senere ofte er set af andre, fordi man ikke har fundet dens Knogler i Affaldsdynger ved de forladte Eskimo-Hytter i disse Egne, og fordi man ikke har set den sikkert gjengiven i de dér fundne, faa, eskimoiske udskaarne Billeder, der ellers gjengive Egnens fremtrædende Dyreskikkelser, mener Nathorst, at den neppe fandtes her, eller dog kun som meget sjelden, i den første Del af det 19de Hundredaar, og at den senere er indvandret eller indvandret i større Mængde, en Mening, der ogsaa, tidligere, er fremsat af Ryder; længere tilbage i Tiden synes den dog at have været tilstede, siger Nathorst, at dømme efter Fundet af en stærkt forvitret Hovedskal ved en Eskimo-Hytte i Kejser-Franz-Josephs-Fjord og en lignende et andet Sted paa Kysten; Hovedskallen ved Eskimo-Hytten skulde være stærkere forvitret end de andre dér liggende Knogler og mentes derfor kun at være bragt derhen som en Mærkelighed, funden paa Jorden. Uimodsigelig var Slutningen ikke, selv om Grundlaget for den var godt; men det kunde ønskes bedre. Scoresby, Clavering og Sabine saa heller ikke Rensdyr, skjønt dog Scoresby fandt deres Knogler. Det vides ikke, at en kyndig Mand har undersøgt Knogler fra de gamle eskimoiske Affaldsdynger i nogenlunde stor Mængde; man tør derfor ikke stole paa, at Moskusoxens Knogler virkelig ikke findes der; muligt er det jo, som Brauer mener, at det Laarben af et stort ukjendt Dyr, som Scoresby fandt ved gamle Eskimo-Hytter paa Jameson-Land, har været af Moskusoxen; maaske ogsaa, som Ryder mener, de 10 Hovedskaller, der fandtes samlede inde i Scoresby-Sund, paa Ryder's Rejse, ere af Dyr dræbte af Eskimoer.)

Arten har været circumpolar, men findes for Tiden kun i den nye Verden. Dens Knogler ere fundne i Aflejringer fra Istiden over hele Mellem-Europa og i Sibirien. I Nutiden lever den over en Del af det arktiske Nord-Amerika, helt op i Grinnell-Land. Ogsaa i Nord-Amerika ere dens Knogler fundne i Aflejringer fra Istiden langt Syd for dens nuværende Udbredningskreds.

15. **Balæna australis** Desmoul. **Nordkaper.**

Nordkaper (ɔ: *Balæna biscayensis* Eschr.): Eschricht & Reinhardt, Vidensk. Selsk. Skr., 5te R., naturv. mathem. Afd., 5te Bd., 1861, p. 456.

Balæna glacialis Bonnaterre (*B. biscayensis* Eschr., auctorum) & *B. australis* Desmoul. & *B. sieboldii* Gray: Trouessart, Catalogus Mammalium, 1897—99.

I Museet i Kjøbenhavn findes ingen Nordkaper fra Grønland, derimod to Skeletter fra det nordlige Atlanterhav, det ene af en Unge fanget ved San Sebastian i Januar 1854 og omtalt af Eschricht, det andet af et voxent Dyr fanget ved Island i 1890 og af Kapt. L. Berg skjænket til Museet. Den nordatlantiske Nordkaper har oftest været regnet for en egen Art, *Balæna biscayensis*, forskjellig fra den sydatlantiske *B. australis*, vistnok mest fordi man har manglet tilstrækkeligt Stof til Sammenligning. De to nævnte Skeletter af den nordatlantiske Nordkaper i Kjøbenhavn, især Skelettet af den voxne, stemme saa nøje med Billeder af *Balæna australis* fra Kap, udgivne af Van Beneden og Gervais (Ostéogr. des Cétacés, Atlas, 1869—79, pl. I & II), at det neppe er muligt at tvivle om, at de ere af samme Art. Nogen Forskjel i Ydre eller andet har man heller ikke paavist. Den Mening, at de nordlige og sydlige atlantiske Nordkapere ikke ere forskjellige Arter, og at heller ikke Nordkapere fra det Stille Hav, opførte som *B. sieboldii* etc., ere af anden Art end de atlantiske, er allerede fremsat af andre, saaledes af Flower (List of the specimens of Cetacea in the British Museum, 1885, p. 2) og af Beddard (A Book of Whales, 1900, p. 133).

Nordkaperen er kun en enkelt Gang iagttagen i Davis-Strædet ved Grønlands Kyst.

En Hval, der efter de givne Oplysninger ikke kan have været nogen anden end denne Art, blev fanget ved Holstenborg 23de Marts 1782. Tildragelsen findes omtalt i haandskrevne Optegnelser af Jørgen Frederik Egede og af hans Farbroder Paul Egede; deres Ord ere gjengivne af Eschricht og Reinhardt i 1861. J. F. Egede, der i Aarene 1780 til 1785 forestod Hvalfangsten ved Holstenborg,

(*Balæna australis.*)

melder om denne Hval, at den var lille i Forhold til Nordhvalen, men dog gammel; Hovedet var forskjelligt fra andre Bardehvalers; de længste Barder vare kun 5 Fod lange; den gav 16—20 Fade hvidt Spæk; Grønlænderne kaldte den en Østerbygds-Hval. Biskop P. Egede tilføjer, vist efter mundtlige Meddelelser, at den „var og i Skabning forskjellig fra den rette og almindelige Hval, da den havde som en Pukkel bag i Nakken"; dens Hud var blaalig, finere og tykkere end hos de rette Hvaler, der ere ganske sorte, kun hvide under Bugen; „Barderne vare efter deres Længde langt tykkere end den almindelige Strat-Davidske Bardehvals; og kunde man af alle Dele se, at det var en gammel Hval; dog var dens Spæk finere og ej saa senerigt som en almindelig fuldvoxen Bardehvals."

Arten synes at leve eller at have levet i alle Verdenshave. Tidligere var den almindelig ogsaa i det nordlige Atlanterhav, dog ikke gaaende ret højt mod Nord; i Middelalderen og senere var den her Gjenstand for Fangst; nu er den saa godt som udryddet i disse Egne; nogle faa viste sig ved Island mod Slutningen af det 19de Hundredaar, efter at ingen havde været at se her i lang Tid (se især Guldberg, Christiania Vidensk. Selsk. Forhandl. for 1891 Nr. 8).

16. Balæna mysticetus L. Nordhval.

Balæna mysticetus L.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 32. — Reinhardt jun., Tillæg til Rink, Grønl. geogr. stat. beskr., 1857, p. 10. — Eschricht & Reinhardt, Om Nordhvalen, Vidensk. Selsk. Skr., 5te R., naturv. mathem. Afd., 5te Bd., 1861, p. 433, pl. I—VI (Ydre af Foster, Skelet og Skelet-Dele, Strubehoved). — Brown, Proceed. Zool. Soc. London 1868, p. 534. — Van Beneden & Gervais, Ostéogr. des Cétacés, 1869—80, p. 54, pl. IV—VI.

Balæna mysticetus L.: Trouessart, Catalogus Mammalium, 1897—99.

Vestgrønlandsk. Arbek eller Argvek, et Ord, der egenlig kun betyder Hval; særlig kaldes den Arbavek, den egenlige Arbek. Sokalik. (Fabricius.) — Arfek, Arfivik, Sorkalik. (Kleinschmidt.)

Af Nordhvalen fra Grønland haves for Tiden i Museet i Kjøbenhavn et Skelet af en gammel Han, Skelet af ung Hun, Skelet og udstoppet Skind af nyfødt Unge, to unge Hovedskaller, nogle løse Knogler og forskjellige Dele i Spiritus. Især ved Arbejder af Eschricht og Reinhardt og af Van Beneden og Gervais er Nordhvalen fra Grønlands Vestkyst bleven godt kjendt med Hensyn til Ydre og Indre; den er bleven til Type for Arten.

Nordhvalen har været almindelig i Havene Vest og Øst for Grønland; men efter at være forfulgt haardt af Mennesker i henved 300 Aar er den i Løbet af det 19de Hundredaar bleven en Sjeldenhed Øst for Grønland; og fra Grønlands Vestkyst, hvor den har været forfulgt i henved 200 Aar, er den ligeledes saa godt som forsvunden; langs Vestkysten af Davis-Strædet og nordlig i Baffins-Bugt, hvor den neppe har været jaget førend i det 19de Hundredaar, er den derimod endnu nogenlunde talrig. — I sine Velmagts-Dage var den at se langs Grønlands Vestkyst paa Strækningen fra Mundingen af Smith-Sund til Sukkertoppen; sydligere kom den kun som Undtagelse. Som allevegne ellers viste den sig i høj Grad afhængig af Isen; Randene af de store Ismarker følger den helst. I Aarets varmeste Tid, sent paa Sommeren, i Juli og August, levede den højt oppe i Baffins-Bugt og i Sundene mellem Øerne i det arktiske Nord-Amerika. Om Efteraaret vandrede den derfra mod Syd og Øst, og en af dens Veje førte langs et Stykke af Grønlands Vestkyst, som især nærmere oplyst af Eschricht og Reinhardt; ved Upernivik plejede den da at vise sig i Oktober, ved Godhavn i December, ligeledes ved Sukkertoppen. Til Upernivik kom den snarest fra Nord, til Godhavn og sydligere vist tildels fra Vest, maaske kun fordi den paa sin Vej mod Syd bøjede Vest om Disko, maaske fordi den tildels kom vandrende fra Vestkysten af Baffins-Bugt. Fra den nordligste Del af Vestkysten, som Upernivik-Egnen, forsvandt den for den strengeste Del af Vinteren, fra December; men den opholdt sig der igjen fra April til Juli. Ved Godhavn og længere mod Syd plejede den at overvintre; fra Sukkertoppen vandrede den derefter oftest bort i Marts, fra Godhavn i Juni. — I Egnene paa Vestsiden af Davis-Stræde og Baffins-Bugt vandrer den endnu, vist paa samme Maade som tidligere. Fra Baffins-Bugt og Sundene i det nordligste arktiske Amerika synes den nu, som især oplyst af Southwell, om Efteraaret at vandre bort ad to Hovedveje mod Syd og Øst, dels gjennem forskjellige Sunde, der føre ned mod

(*Balæna mysticetus.*)

Hudson-Strædet, dels langs Vestkysten af Davis-Strædet; i Home-Bay, omtrent paa Brede med Disko-Bugt, er den ved Midten af September. I Egnene om Kysterne af Labrador overvintrer den. Om Foraaret, medens Isen ligger langs Vestkysten af Davis-Strædet, vandrer den op gjennem Strædet, ventende paa Isens Opbrud, undervejs mere eller mindre nærmende sig til Grønland, især i Disko-Egnen; i April og Maj sees den ved Mundingen af Hudson-Strædet, ved Lancaster-Sund i Juli. — Udfor Grønlands Østkyst var den tidligere at finde paa Strækningen fra omtrent 80° eller nordligere til omtrent 65° eller sydligere. Oplysninger om dens Færden her skyldes især Martens, Zorgdrager, De Jong & Kobel & Salieth, Scoresby, Lindeman, R. Gray og Southwell. Først paa Sommeren opholdt den sig mest i Havet mellem Spitsbergen og Grønland; naar Isbeltet langs Grønlands Østkyst hen paa Sommeren, i Juni-Juli, løsnedes og delvis brød op, nærmede den sig Kysten; dels vandrede den da op mod Grønlands Nordkyst, dels var den da at finde ogsaa længere mod Syd, som udfor Liverpool-Kyst. I Løbet af Efter-sommeren syntes den tildels at vandre langs Kysten sydpaa, nær Land; naar Flagerne i Drivisen langs Land begyndte at fryse sammen, vandrede den ud til Isbeltets Rand og kom frem baade langt mod Nord og langt mod Syd. Vinteren tilbragte den vist ved Isranden udfor den sydligere Del af Østkysten; hvor langt den gik mod Syd, om den kunde træffe sammen med sine Fæller fra Davis-Strædet eller ej, véd man ikke. Tidlig i Foraaret vandrede den igjen mod Nord langs Isranden, saa at den allerede i April kunde være ved Spitsbergen. — Af og til var den at se om Sommeren langt Syd for de Steder, hvor den plejede at vise sig paa den Aarstid, baade Øst og Vest for Grønland. — Mest lever den mere eller mindre flokkevis, dog oftest kun i mindre Selskaber; paa gode Foderpladser samles den i større Tal, og paa Vandringer ere ogsaa mange sete samlede. Ofte findes voxne Hanner for sig, borte fra Hunnerne med deres Unger; unge Dyr skulle ogsaa kunne findes samlede

for sig. Hunner og Unger vandre ad tildels andre Veje end de voxne Hanner; de skulle holde sig mere skjult under Isen. Helst færdes den, hvor Søen er dækket af Ismarker skilte ved Render af aabent Vand; under Isen opholder den sig gjerne; i rum isfri Sø sees den sjeldnere; oftest sker det, naar Stormen har presset Isflagerne langs Kysten sammen i tætte Masser. Is, der ikke er altfor tyk, dog af en Fods Tykkelse eller mere, sønderbryder den ved at støde imod den med det øverste af Hovedet for at skaffe sig Vej til Luften. Den viser sig baade tæt ved Land, som inde i Fjorde, og langt ude fra Kysterne. Føden er næsten udelukkende smaa Krebsdyr (*Mysis*, *Calanus*, *Cetochilus*, *Harpacticus*) og Vingesnegle (*Clione*, *Limacina*), der svømme frit i Havet i Stimer; især skal det være Krebsdyrene, den søger. I Marts, April og Maj føder den sin Unge. Den dræbes undertiden af Spækhuggeren, der i Flok angriber den, bider Stykker ud af dens Læber o. s. v. Mere maa den dog lide ved at forfølges af Mennesker. Grønlænderne have fra gammel Tid gjort Jagt paa den; men aarlig dræbte de kun nogle faa ved Kysten. I Havet Øst for Grønland begyndte Europæerne at jage den i 1611, i Davis-Strædet, langs Grønlands Kyst, i 1719; i den »gode« Tid kunde der aarlig Øst for Grønland fanges et Par tusinde, i Davis-Strædet adskillige hundrede; nu, i Slutningen af det 19de Hundredaar, fanges kun ganske enkelte eller ingen Øst for Grønland og omkring 10 Vest for Landet, af dem ingen ved de mange tidligere Fangstpladser paa Grønlands Kyst. Nordhvalen er paa gode Veje til at blive udryddet.

Om en Nordhval flydende død tilsøs udfor Kap Farvel 26de Juni 1875 melder Nares.

Ved Tigsaluk paa Vestkysten, paa 61°25′, blev en Unge set i 1831, ligeledes i 1832, og da paa en ganske mærkelig Aarstid, 23de Juli, skriver Reinhardt.

Ved Frederikshaab, siger Reinhardt, blev en ung Nordhval fanget 2den December 1805.

Udfor Godthaab viste Nordhvaler sig i Mængde i Foraaret 1756, siger Cranz; de plejede ellers kun sjelden at komme der.

(*Balæna mysticetus.*)

Ved Sukkertoppen plejede Nordhvalen at opholde sig aarlig i December, Januar og Februar, siger Reinhardt; den syntes at komme desto talrigere, jo strengere Vinteren var, og jo mere Havet var opfyldt med Drivis. — Sukkertoppen, der oprettedes som Handelsplads midt i det 18de Hundredaar, var oprindelig indrettet paa Hvalfangst; men Fangsten var kun af ringe Betydning og ophørte allerede tidlig, siger Rink.

I 1723 omtaler Hans Egede Grønlændernes og Hollændernes Fangst af Nordhvaler ved Nepisene i Holstenborg-Egnen, og i 1724 grundlagdes Holstenborg nærmest for Hvalfangstens Skyld. Efter forskjellige Uheld i den første Tid blev Fangsten dreven med stort Held, og den vedvarede her længere end paa andre Steder paa Vestkysten; i 1857 var Holstenborg, efter Rink, det eneste Sted i Grønland, hvor Fangsten endnu var vedligeholdt; den opgaves først henimod Slutningen af Hundredaaret. — Efter Dagbøger holdte her i 36 af Aarene mellem 1780 og 1839 har Reinhardt fundet, at Hvalerne plejede at komme i den første Halvdel af December; i sjeldnere Tilfælde, fem Gange i de 36 Aar, kom de i de sidste Dage af November, og undertiden kom de først i Begyndelsen af Januar. De opholdt sig da langs Kysten og inde i de større Fjorde, som Amerdlok-Fjord og Nepisene-Fjord, indtil ind i Marts; oftest gik de bort i Maanedens første Halvdel. Undertiden forsvandt de allerede i Februar, hvad der indtraf 7 Gange i de 36 Aar; i meget sjeldne Tilfælde har man endnu i Begyndelsen af April set Hvaler i Amerdlok-Fjord, saaledes 3dje April 1805 og 9de April 1820, og undertiden er en enkelt Hval bleven tilbage længe efter at alle de andre vare forsvundne, saaledes i 1806, da en Hval saaes i Amerdlok-Fjord endnu 14de April, mere end tre Uger efter at alle andre vare dragne bort. Tiden for Hidkomst og Bortrejse opgives i de nævnte 36 Aar saaledes: 9de Januar og 2den Marts 1780; 6te Jan., 4de Marts 1781; 21de Dcbr. 1781, 23de Marts 1782; 10de Jan., 4de Marts 1783; 14de Jan., 13de Marts 1784; 22de Nvbr. 1784, 6te Marts 1785; 29de Nvbr. 1799, 1ste Marts 1800; 22de Dcbr. 1800, 28de Marts 1801; 7de Dcbr. 1803, 11te Marts 1804; 3dje Dcbr. 1804, 3dje April 1805; 5te Dcbr. 1805, 20de Marts 1806; 9de Dcbr. 1806, 5te Marts 1807; 6te Dcbr. 1807, 26de Febr. 1808; 28de Nvbr. 1808, 27de Marts 1809; 8de Dcbr. 1809, 18de Febr. 1810; 26de Dcbr. 1810, 21de Febr. 1811; 22de Jan., 7de Marts 1812; 25de Dcbr. 1812, 30te Marts 1813; 13de Dcbr. 1813, 24de Marts 1814; 8de Dcbr. 1814, 27de Marts 1815; 30te Nvbr.

1817, 28de Jan. 1818; 7de Dcbr. 1818, 29de Marts 1819; 7de Dcbr. 1819, 9de April 1820; 22de Dcbr. 1820, 6te Marts 1821; 17de Dcbr. 1821, 9de Marts 1822; 30te Nvbr. 1822, 16de Marts 1823; 10de Dcbr. 1823, 12te Febr. 1824; 16de Dcbr. 1824, 8de Marts 1825; 30te Nvbr. 1825, 15de Marts 1826; 5te Jan., 19de Febr. 1827; 17de Dcbr. 1827, 19de Febr. 1828; 16de Dcbr. 1828, 4de Marts 1829; i Vinteren 1830—31 blev kun én Hval set, 14de Januar, og i hele 1831 synes slet ingen Hvaler at være sete; 10de Febr. og 18de Febr. 1832; 7de Dcbr. 1832, 10de Marts 1833; 17de Dcbr. 1838, 12te Marts 1839. 4de Januar 1814 blev der i Amerdlok-Fjord fanget en Hval, der oftere havde været jaget samme Sted det foregaaende Aar; den var kjendelig paa, at den havde mistet et Stykke af Halefinnen, og at der ved Saaret havde dannet sig en stor Knude. I 1819 opgives Januar som Hvalernes Parringstid. — I 1840 var der ved Holstenborg en stor Mængde i Januar, Februar og Marts, meddeler Holbøll i Brev. — Efter Rink blev der i Aarene fra 1783 til 1792 i Gjennemsnit aarlig ved Sukkertoppen og Holstenborg fanget 10 Hvaler, og endnu i 1826 fangedes der 12; men efter 1827 ere Hvalerne aftagne. I de tre Aar 1849—51 fangedes ved Holstenborg 6 Hvaler, i de følgende tre Aar slet ingen og i 1855 og 56 kun 3; i 1858 blev der dræbt 4. I 1877 opgiver Rink, at der i de senere Aar gjennemsnitlig kun var fanget én Hval aarlig. — Endnu i 1892—93 forsøgtes Fangsten, men uden Udbytte, ligesom i en længere Række forudgaaende Aar, skjønt Hvaler dog af og til have været at se, saaledes netop i 1892—93; derefter ere Forsøg paa Fangst helt ophørte.

I Disko-Bugt har der tidligere været drevet stor Hvalfangst, baade af Grønlændere, Danske og fremmede. De fremmede kom her, som andre Steder, i Foraaret og drev Fangsten fra deres Skibe. De Danske kunde drive Fangsten baade Vinter og Sommer fra deres faste Fangstpladser paa Øerne Akugdlek, Vester-Ejland og Putdlat i Nærheden af Egedesminde, ved Klaushavn og Jakobshavn, ved Klokkerhuk og Ritenbænk paa Vestsiden af Arveprindsens-Ø, ved Godhavn og paa Kronprindsens-Ejland midt ude i Disko-Bugt. Godhavn var den vigtigste Plads, og Fangsten vedvarede her indtil 1851; ved de andre Steder blev den ophævet i 1837, som meddelt af Rink. — Om Nordhvalens Optræden ved Disko har Reinhardt kunnet give Oplysninger uddragne af Dagbøger holdte ved Godhavn i 35 af Aarene mellem 1779 og 1837. Den kom sædvanlig i Begyndelsen af December, undertiden allerede i de sidste Uger af

(*Balæna mysticetus.*)

November, en sjelden Gang først i Januar, og blev der sædvanlig indtil Midten af Juni. Jevnlig er den dog gaaet bort i Slutningen af Maj, og et enkelt Aar, 1818, da den kun havde indfundet sig i ringe Mængde, blev den set sidste Gang 26de April. Nogle faa Gange har den været tilstede endnu ved Slutningen af Juni; men fra Juli er den ikke nævnet. Tiden for dens Hidkomst og Bortgang opgives i de enkelte af de 35 Aar saaledes: 13de Dcbr. 1779 og 20de Maj 1780; 5te Dcbr. 1786, 29de Maj 1787; 23de Nvbr. 1787, 20de Maj 1788; 2den Dcbr. 1800, 4de Juni 1801; 14de Dcbr. 1801, 2den Juni 1802; 8de Dcbr. 1802, 12te Maj 1803; 12te Dcbr. 1803, 25de Juni 1804; 17de Nvbr. 1804, 12te Juni 1805; 2den Dcbr. 1805, 28de Maj 1806; 2den Dcbr. 1806, 18de Maj 1807; 19de Nvbr. 1807, 4de Juni 1808; 15de Dcbr. 1808, 12te Juni 1809; 11te Dcbr. 1809, 31te Maj 1810; 19de Nvbr. 1811, 15de Juni 1812; 14de Dcbr. 1812, 12te Juni 1813; 2den Dcbr. 1813, 2den Maj 1814; 12te Nvbr. 1817, 26de April 1818; 12te Dcbr. 1819, 17de Juni 1820; 19de Dcbr. 1820, 24de Maj 1821; 12te Dcbr. 1821, 9de Juni 1822; 30te Nvbr. 1822, 5te Juni 1823; 6te Jan., 10de Juni 1824; 7de Dcbr. 1824, 14de Juni 1825; 8de Dcbr. 1825, 20de Maj 1826; 3dje Dcbr. 1826, 5te Juni 1827; 29de Nvbr. 1827, 12te Juni 1828; 7de Dcbr. 1828, 19de Maj 1829; 1ste Dcbr. 1829, 1ste Juni 1830; 13de Dcbr. 1830, 18de Maj 1831; 16de Dcbr. 1831, 4de Juni 1832; 2den Dcbr. 1832, 8de Maj 1833; 25de Nvbr. 1833, 8de Juni 1834; 26de Dcbr. 1834, 24de Juni 1835; 23de Nvbr. 1835, 20de Juni 1836; 19de Nvbr. 1836, 9de Juni 1837. I 1780 havde man fra Godhavn set to Hvaler i Parring 13de Februar. 29de April 1801 fangedes samme Sted en Hval med et fuldbaaret Foster. 18de Marts 1807 saa man en Hval med en ganske spæd Unge ved Hunde-Ejland. En kun faa Dage gammel Unge fangedes ved Godhavn 6te Maj 1843. Den 15de Maj 1837 fangede en engelsk Hvalfanger i Nærheden af Godhavn en Hval, der endnu bar et Stykke af en Harpun, hvormed den var saaret af en dansk Fanger samme Sted 26de Februar 1833. — Efter en haandskreven Beretning om Kjøbmand Geelmuyden's Rejse i 1750 meddeler Reinhardt, at der den foregaaende Vinter havde været en ualmindelig Mængde Is i Disko-Bugt, og at 14 Nordhvaler vare fundne døde under Isen i Nærheden af Hunde-Ejland. — Giesecke skriver i 1807, at Nordhvalen ved Godhavn plejer at komme i December og derefter helt forsvinder mod Slutningen af Juni. I Efteraaret 1810 bleve de første Hvaler sete 13de

December; 29de Januar 1811 havde en Storm fra SØ. brudt Isen paa nogle Steder i Disko-Bugt, og i Aabningerne vrimlede Hvaler, ligeledes 30te Januar; hist og her brød de sig Huller gjennem Isen; 15de Februar saa man i en Vaage over 100 Hvaler, dansende og springende op over Vandet paa lignende Maade som Pukkelhvalen. Om Hvalens Hidkomst 19de November 1811 siger Giesecke, at det var ganske usædvanlig tidligt; det var dog kun en enlig Hval; fra 1ste December derimod viste sig mange i Strømhuller ude i Bugten; 4de Januar 1812 aabnede Isen sig nær Land, og Hvaler viste sig da nær Kysten, ligeledes 24de Januar; man saa denne Dag blandt andet en Flok paa 50; ved Opbrud af Isen var der igjen Hvaler at se 14de Marts, 4de og 13de April; 15de Juni blev den sidste Hval dræbt i dette Foraar; men 17de Juni saa man flere. 25de Januar 1813 var der mange at se i Bugten; 2den Februar, 2den og 7de Maj og 3dje Juni nævnes Hvaler igjen, 7de Maj mange. Det omtales flere Gange, hvor sky Hvalerne ere, at de dukke under og svømme ind under Isen, naar man nærmer sig dem; at de kunne gjennembryde Is, der er over en halv Alen tyk, nævnes. — I Disko-Bugt saa O'Reilly flere Gange Nordhvaler i Maj og i Begyndelsen af Juni 1817; 21de Maj svømmede flere hurtig i forskjellig Retning, men mest mod NV. — I 1826 saa Holbøll ved Godhavn en uhyre Mængde, dog kun en kort Tid, meddeler han i Brev. — Ved Klaushavn, siger Rink, fangedes i Begyndelsen af det 19de Hundredaar en eller to Hvaler aarlig. Ved Jakobshavn var Fangsten altid kun ringe. Ved Ritenbenk og Klokkerhuk var Fangsten derimod ret god. I 1798 fangedes alene ved Godhavn 20 Hvaler, i 1799 ligeledes 13; i de fem Aar fra 1805 til 1809 fangedes ved Godhavn og Kronprindsens-Ejland tilsammen over 50 Hvaler, altsaa i Gjennemsnit over 10 aarlig; men i de følgende Aar aftog Fangsten stærkt; kun af og til fangedes enkelte Hvaler, i nogle Aar slet ingen; i 1847 fangedes endnu 2 Hvaler, i 1851 én Hval; herefter har man ophørt med Fangsten.

Ved Umanak har der kun i kort Tid været drevet Hvalfangst. Hvalerne plejede, siger Reinhardt, at blive i Egnen ikke alene hele Juni, men ogsaa noget ind i Juli; i 1803 fangedes saaledes en ung Hval ved Saitok-Ø dybt inde i Umanak-Fjord 11te Juli.

Ved Prøven og Upernivik kom Nordhvalen, som Reinhardt oplyser, om Efteraaret sædvanlig i Oktober, i flere Tilfælde allerede i Slutningen af September, og den blev i Egnen indtil noget ind i December; om Foraaret kom den tilbage i April og blev til ind i Juli.

(*Balæna mysticetus.*)

I Nærheden af Kysten paa omtrent 74° og 75° saa O'Reilly flere Nordhvaler i Juli 1817; de store Fjorde i disse Egne skulle være dem gode Opholdssteder.

I Melville-Bugt mellem 75° og 76° iagttoges Nordhvaler af J. Ross sidst i Juli og i August 1818; mange Hvalfangere vare tilstede.

I Wolstenholme-Sund, Whale-Sund og Mundingen af Smith-Sund saa Baffin Nordhvaler i Mængde først i Juli 1616. — At Nordhval-Knogler kunne findes indsatte i Væggene af Eskimo-Hytter paa Grønlands Kyst ved Mundingen af Smith-Sund, er nævnet af Hayes i 1854 og senere af Peary. I 1894 hørte Peary af Eskimoerne paa Stedet, at Arten for flere Slægtled siden var almindelig her, og at en var set udfor Kap York nogle Aar tilbage, men at nu alle vare forsvundne.

Enkelte Knogler, der mentes at være af Nordhvalen, fandtes ved Kap Sabine og ved Archer-Fjord paa Grinnell-Land paa Rejsen i 1882—84, meddeler Greely. — Et Stykke af et Ribben, der ogsaa mentes at være af denne Art, fandtes paa Nordkysten af Grinnell-Land paa Rejsen i 1875—76, meddeler Feilden.

Ved Angmagsalik paa Østkysten skal Nordhvalen tidligere have vist sig stadig, meddeler Holm efter hvad han havde hørt af Grønlænderne paa sin Rejse i 1883—85; man fangede den, listede sig til den med Konebaad, ligesom Vestkystens Grønlændere tidligere gjorde det. I Begyndelsen af det 19de Hundredaar skulde Hvalerne være ophørte at komme; dog skulde der endnu for faa Aar siden være fanget en.

Langs Kysten omtrent fra Scoresby-Sund til Gael-Hamkes-Bugt og nordligere har Nordhvalen tidligere været almindelig. — I 1684 eller 86 kom nogle hollandske Skibe, meddeler Zorgdrager, gjennem Drivis-Beltet ind til Kysten i Egnen om Gael-Hamkes-Bugt, hvor de fandt mange Hvaler, der stadig drog langs Landet mod SV.; tre af Skibene fangede tilsammen 60 Hvaler, og de andre sejlede ogsaa hjem med fuld Ladning. — Langt inde i Drivisen mellem $75^1/_2°$ og $77^1/_2°$, dog uden Land i Sigte, fandt Zorgdrager selv mange Hvaler i Juni 1698. — I Mundingen af Davy-Sund, N. for Liverpool-Kyst, saa Scoresby mange midt i August 1822. Tidligere havde han set adskillige i Drivisen i betydelig Afstand fra Land, især paa 72°. — Ved Clavering-Ø saa Clavering flere i August 1823. — I de samme Egne saa R. Gray enkelte i Sommeren 1888.

I Havet mere eller mindre langt tilsøs baade Øst og Vest for Grønland er det, at den store Udryddelseskrig mod Nordhvalen har været ført.

Aar 1611 begyndte Englænderne at fange Nordhvalen ved Spitsbergen; i 1612 kom Hollænderne til, i 1615 de Danske, og snart efter fulgte Spaniere, Franskmænd, Tyskere og andre; en lang Tid vare Hollænderne de virksomste, senere Englænderne, der tilsidst bleve ene tilbage om Fangsten. Hvalerne kom dengang, i den første Tid, i Mængde ind i Bugter og Sunde ved Spitsbergen, ligeledes tæt omkring Kysten af Jan Mayen, og begge Steder drev man Fangsten lige ved Land. Efter omtrent 25 Aars Forfølgelse begyndte Hvalerne at aftage her for derefter næsten at forsvinde; men de fandtes længere borte fra Kysterne, og derhen fulgte man dem, særlig V. for Spitsbergen udenfor Randen af Grønlands Isbelte. Ogsaa her bleve de sjeldnere, og man maatte følge dem ind i Drivisen; man søgte og fandt dem højt mod Nord, imellem 76° og 80° omtrent. Efter 1814 vilde Fangsten heller ikke her give tilstrækkeligt Udbytte, og man søgte mod Syd, hvor man fandt Hvalerne langt inde i Drivisen mellem 70° og 75° omtrent, forholdsvis nær Land, fordelte paa flere, ikke lidt skiftende Fangstpladser. Ganske fuldstændige, samlede Oversigter over, hvor mange Hvaler der aarlig fangedes Øst for Grønland i den Tid, da Udbyttet var rigest, haves neppe; men nogle Tal kjender man dog. I 1697, der ikke synes at have været noget særlig udmærket Aar, skal der være fanget ialt mindst 1959 Hvaler. Efter Zorgdrager's Optællinger af, hvad der fangedes i Aarene 1670 til 1719 af Hollændere og Hamborgere alene, vexlede de aarlige Tal meget stærkt; det laveste, men dog ganske enestaaende lave Tal i denne Aarrække var 70, i 1710; det højeste var 2616, i 1701. I 1814, der dog var et ganske enestaaende rigt Aar i dette Tidsrum, fangede Englænderne Øst for Grønland 1437 Hvaler, efter Scoresby. Men derefter er Fangsten svunden stærkt ind. Efter hvad David Gray har meddelt Lindeman, fangedes i 1868 kun 3 Hvaler; i Løbet af en længere Aarrække havde han blandt de Hvaler, han havde set, ikke truffet mere end 6 Hunner, der fulgtes af deres Unger, og han havde ikke fanget nogen Hval, der ikke bar Mærker af tidligere at være saaret af Harpuner. I Slutningen af det 19de Hundredaar er Fangsten her saa godt som ophørt; i nogle Aar har der forgjæves været gjort Jagt efter Hvaler. Efter Southwell's Opgivelser fangedes her i 1883 1 Hval; i 84: 11; 85: 12; 86: 15; 87: 3; 88: 4; 89: 16; 90: 0, dog bleve 6 sete; 91: 11; 92: 3;

(*Balæna mysticetus.*)
93: 1; 94: 4; 95: 11; 96: 6; 97: 1; 98: 0, og heller ingen set; 99: 1; 1900: 0; 1901: 0.

I 1719, paa en Tid, da Fangsten Øst for Grønland syntes at gaa tilbage, begyndte Hollænderne at fange Hvalen i Davis-Strædet, og andre Folkeslag fulgte dem snart, især Englænderne, der ogsaa her efterhaanden bleve ene tilbage om Fangsten. Man fandt Hvalerne særlig omkring Disko og i de nærmeste Egne mod Syd og Nord langs Grønlands Vestkyst; kun som Undtagelse drev man Fangsten ved „Vestisen" ved Strædets Vestkyst. Men Fangsten i Davis-Strædet aftog, og man saa sig om efter nye Steder. I 1817 begyndte man at fange nordlig i Baffins-Bugt, og denne Egn blev derefter den vigtigste, medens Fangsten sydligere langs Grønlands Vestkyst forringedes mere og mere for saa godt som helt at ophøre. Ogsaa fra Baffins-Bugt have Hvalerne trukket sig noget bort, og man har fulgt dem mod Vest ind i Bugter og Sunde mellem Øerne i det arktiske Nord-Amerika, hvor Fangsten nu mest drives. I 1730 fangede Hollænderne i Davis-Strædet 212 Hvaler, efter De Jong, Kobel & Salieth; i 1749 fangedes af Hollændere og Hamborgere tilsammen 231, efter Scoresby; i 1817 og de tre foregaaende Aar tilsammen fangede Englænderne Vest for Grønland 1522 Hvaler, efter Scoresby; i 1868 fangedes ialt samme Sted 126, efter David Gray; efter Southwell fangedes her i 1882: 78; i 83 : 18; 84: 79; 85: 29; 86: 19; 87: 14; 88: 8; 89: 8; 90: 18; 91: 6; 92: 7; 93: 27; 94: 15; 95: 6; 96: 6; 97: 8; 98: 6; 99: 28; 1900: 16; 1901 : 15.

Arten er, eller var, circumpolar, højnordisk; men der er Strækninger, hvor den kun sjelden er set, saaledes langs det meste af Asiens Nordkyst. Under Istiden har den været udbredt forholdsvis langt mod Syd, som til Danmark.

17. **Balænoptera rostrata** (O. Fabr.). **Vaagehval.**

Balæna rostrata Müll.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 40. — *Balæna rostrata* Fabr., *Pterobalæna minor groenlandica*, Tikagulik, Vaagehval, Dverghval: Eschricht, Unders. over Hvaldyrene, 1ste, 2den, 3dje, 5te og 6te Afhandl., Vidensk. Selsk. Skr., 1845, 46, 49, passim, pl. XII (Hovedskal af Foster), XV (Rygfinne), XVI (Luffe). — Tikagulik og *Balæna microcephala*: Holbøll, i Eschricht, Unters. nord. Wallthiere, 1849, p. 196 og 197. — *Balænoptera rostrata* (Fabr.): Reinhardt jun., Tillæg til Rink, Grønl. geogr. stat. Beskr., 1857, p. 10. — Brown, Proceed. Zool. Soc. London 1868, p. 548. — Van Beneden & Gervais, Ostéogr. des Cétacés, 1869—80, p. 146, pl. XII.

Balænoptera acuto-rostrata Lacep. (*B. rostrata* auctorum) & *B. bo-*

naerensis Burm. & *B. davidsoni* Scammon: Trouessart, Catalogus Mammalium, 1897—99.

Vestgrønlandsk. Tikagulik, den med Fingergrebet, af Tikagut, Fingergreb paa en Harpun-Pil; Navnet har den efter Rygfinnens Form, der minder om et saadant Greb. (Fabricius.) — Tikagugdlik. (Kleinschmidt.)

Af Vaagehvalen findes nu i Museet i Kjøbenhavn fra Grønland et Skelet af et ungt Dyr fra Sukkertoppen og to Fostre i Spiritus, fra Godthaab og Godhavn. Skeletter fra Norge og Danmark haves til Sammenligning. — Eschricht, der blandt andet havde haft tre Skeletter fra Grønland til Undersøgelse, mente at kunne skjelne den grønlandske Vaagehval fra den norske som en egen Race, *Pterobalæna minor groenlandica* i Modsætning til *P. minor bergensis*; de Skjelnemærker, han fremhævede, vare dog kun faa og smaa, og han tvivlede selv om, at de vilde vise sig faste. Der er ikke senere fremkommet noget, der kunde tale for Adskillelsen. Et grønlandsk og et norsk Skelet af Vaagehvalen ere af Van Beneden og Gervais tagne tilsammen som Type for Arten. — Holbøll mente, at der ved Grønland foruden den almindelige Vaagehval fandtes en anden nærstaaende Art, *Balæna microcephala* Holb., der var mindre, havde forholdsvis mindre Hoved og i enkelte andre Henseender var forskjellig. Hans Grundlag for Arten var en Hval, der i 1838 var funden død; Skelettet blev sendt til Eschricht. Men Eschricht har ikke godkjendt den. — Af Vaagehvaler fra andre Egne end det nordlige Atlanterhav findes intet i vort Museum; men at dømme efter Beskrivelser og Billeder af «*Balænoptera bonaërensis*» (Burmeister, Description phys. de la Républ. Argentine, tom. 3, 1879, p. 545, og Atlas, 1881, pl. II—VII med tilhørende Beskrivelse) fra det sydlige Atlanterhav, af «*B. davidsoni*» (Scammon, Marine Mammals of the North-Western Coast of North America, 1874, p. 49—51, p. VII, fig. 2) fra det nordlige Stille Hav og af «*B. huttoni*» (J. E. Gray, On a New-Zealand Whale, Physalus antarcticus Hutton, Ann. Mag. Nat. Hist., 4 ser., vol. XIII, 1874, p. 316—318, pl. XVI (Ydre), og On the skeleton of the New-Zealand Pike Whale, Balæno-

ptera huttoni (Physalus antarcticus Hutton), ibd., p. 448—452, pl. XVIII (Skelet-Dele), og især J. von Haast, Notes on Balænoptera rostrata Fabricius (B. huttoni Gray), Transact. and Proceed. of the New Zealand Institute, vol. XIII, for 1880, p. 169—175, pl. III (Barde, Brystben)) fra det sydlige Stille Hav er der god Grund til at tro, at Van Beneden (Hist. nat. des Balénoptères, Mémoires couronnés et autres mém. publ. par l'Acad. Roy. de Belgique, tom. XLI, 1888, p. 23 etc.) og andre have Ret, naar de mene, at disse Former ikke ere artforskjellige fra vor nordatlantiske Vaagehval.

Vaagehvalen er almindelig, mest at finde enkeltvis eller parvis, langs Grønlands Vestkyst, i det mindste langs den danske Del af Kysten; talrigst skal den være mod Syd. Ogsaa i Havet nærmest Øst for Grønland er den set. Den er en Sommergjæst; efter Holbøll plejer den at komme til Godthaab i April og forsvinde derfra i November og December. Smaafiske, især Lodder, ere dens Føde; den fanger dem mest paa Strømstederne, hvor den, især mod Aften, hele Sommeren skal være at se fiskende. Efter Fabricius færdes den baade ude mellem Skjærene og inde i alle Fjorde. Efter Holbøll skal den ofte være i Selskab med de største Hvaler. Kun sjeldnere dræbes den af Grønlænderne.

Ved Vestkysten er den saa almindelig, at næsten ingen har tænkt paa at give Oplysninger i det enkelte om Sted og Tid for dens Forekomst. Holbøll skriver ved Lejlighed i Brev af 1854, at den paa visse Aarstider er at se paa Godthaab-Fjord udfor hans Vinduer i snesevis søgende Føde.

I aabent Vand under Jameson-Land, paa Østkysten, blev der den 10de August 1892 set en Hval, der mentes sikkert at være af denne Art, meddeler Bay.

Arten synes at være vidt udbredt i alle Verdenshave. Den kjendes ogsaa fra Spitsbergen, Island og Labrador.

18. **Balænoptera musculus** (Companyo). **Rørhval.**

Balæna physalus L.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 35. — Tunnolik: Holbøll, i Eschricht, Unters. nord. Wallthiere, 1849, p. 196. — *Balænoptera*

musculus F. Cuv.: Reinhardt jun., Tillæg til Rink, Grønl. geogr. stat. beskr., 1857, p. 9. — Eschricht og Reinhardt, Vidensk. Selsk. Skr., 5te R., naturv. mathem. Afd., 5te Bd., 1861, p. 522, pl. III, fig. 3 (Hovedskal). — *Physalus antiquorum* Gray: Brown, Proceed. Zool. Soc. London 1868, p. 547. — *Balænoptera musculus*: Ohlin, Biol. Centralbl., Bd. XV, 1895, p. 167.

Balænoptera physalus L. (*B. musculus* auctorum) & *B. patachonica* Burm.: Trouessart, Catalogus Mammalium, 1897—99.

Vestgrønlandsk. Tunnolik, den med Rygfedt forsynede, af Tunnok, Rygfedt, fordi den paa sin trinde Ryg har det meste Spæk. Et andet Navn er Tekkirsok, den lange, fordi den er længere og tyndere end andre Hvaler. (Fabricius.) — Tunulik. (Kleinschmidt.)

I Kjøbenhavns Museum findes et Skelet af Rørhvalen fra Grønland. Skelettets Hovedskal er afbildet af Eschricht og Reinhardt. At dømme efter Billede og Beskrivelse er «*Balænoptera patachonica*» (især Burmeister, Description phys. de la Républ. Argentine, tom. 3, 1879, p. 545, Atlas, 1881, pl. II—VII, med tilhørende Beskrivelse) fra det sydlige Atlanterhav den samme Art, som ogsaa sagt af Van Beneden (Hist. nat. des Balénoptères, Mémoires couronnés et autres mém. publ. par l'Acad. Roy. de Belgique, tome XLI, 1888, passim), der desuden, vistnok med god Ret, til Arten henregner Hvaler fra det Stille Hav og endnu andre Have.

Rørhvalen har ofte været nævnet som en almindelig Sommergjæst i Havene om Grønland, og da især i Davis-Strædet og Baffins-Bugt, og det er højst sandsynligt, at den er det. Men fuld Sikkerhed for, at det netop er denne Art, man har iagttaget, og ikke Blaahvalen eller en anden af de store Finhvaler, haves kun i et Par Tilfælde. Grønlænderne synes ikke at skjelne Rørhval og Blaahval, og de Naturkyndige, der have talt om de grønlandske Finhvaler, have dels kun haft ringe Lejlighed til at se dem nærmere, dels ikke været klare over de forskjellige Muligheder for Forvexlinger; det er jo først i de senere Aar, at Arterne blandt de nordiske Finhvaler kunne regnes for at være fuldt udredede. — Holbøll siger om de store Finhvaler, hvad enten de nu kunne være af den ene eller den anden Art, at de ere meget almindelige. De indfinde sig i Davis-Strædet om Foraaret dragende mod Nord forbi den sydlige Del af Grøn-

(*Balænoptera musculus.*)

lands Vestkyst op til Disko-Egnen og Baffins-Bugt, hvor de sees hele Sommeren; om Efteraaret vise de sig igjen udfor Syd-Grønland, da ofte i Mængde ved de store Fiske-Banker. Ogsaa om Vinteren skulle de kunne sees. Deres Føde skal være Lodder, Sild og Torsk og andre mindre Fiske. Kun sjeldnere dræbes de af Grønlænderne.

Det vigtigste fuldt sikre Vidne om Artens Tilstedeværelse ved Grønland er det ovennævnte Skelet, der af Holbøll er nedsendt fra Grønlands Vestkyst, og som er nævnet af Reinhardt i 1857. — En død Hval, der i Sommeren 1894 drev i Havet nær Godhavn, bestemtes af Ohlin som tilhørende samme Art.

I Evighedsfjorden ved Kangamiut, N. for Sukkertoppen, er „*Balænoptera physalis*" at se ogsaa om Vinteren, skriver Holbøll i Brev af 1844. — Store Rørhvaler, der efter Grønlændernes Beskrivelse ret afgjort ere *Balænoptera musculus*, pleje at indfinde sig i Oktober og November flokkevis i Fjorden ved Holstenborg, meddeler Holbøll i Brev af 1854. (Holbøll opfattede Grønlændernes Beskrivelse som snarest pegende paa *B. gigas.*) — Om „*Physalus antiqvorum*", hvormed sigtes til Rørhvalen, siger Brown i 1868, at den ikke gaar ret langt mod Nord langs Grønlands Vestkyst, men plejer at holde sig til Torske-Bankerne i Nærheden af Holstenborg, Agto og andre Steder i det sydligere Grønland; han véd vel, at denne Opgivelse er i Strid med andre, men tror dog, at den er rigtig. Om „*Balænoptera gigas*" siger han, at den optræder paa samme Maade som *Physalus antiqvorum*, med hvilken den som oftest forvexles.

Om „*Balæna physalus*" siger Giesecke i 1807, at den sjelden viser sig under Land ved Disko. Flere saa han ude i Disko-Bugt mellem Godhavn og Egedesminde 22de August 1810. En blev set 18de Juni 1812 ved Godhavn, og mange vare under Land samme Sted i de første Dage af Juli. — Tre meget store „*Balæna physalus*" saa O'Reilly i Disko-Bugt 28de Maj 1817. — I 1857 skriver Rink, at han i Sydøst-Bugten Øst for Egedesminde har set mange Tunnoliker. — Kumlien meddeler, at han paa sin Rejse i 1877—78 har set „*Physalis antiqvorum*" i Disko-Bugt.

Nær Horse-Head, Nord for Upernivik, paa 73° 43′, saa O'Reilly omtrent 20 „Finners" hurtig svømmende Syd 3dje Juli 1817. Tre saa han paa omtrent 75° 18de Juli.

Arten synes at findes i alle Verdenshave. Den kjendes ogsaa fra Island og Færøerne.

19. **Balænoptera gigas** Reinhardt. **Blaahval.**

Balænoptera gibbar La Cép.: Scoresby, Account of the Arctic Regions, vol. I, 1820, p. 481. — Tunnolik: Eschricht, Unders. over Hvaldyrene, 5te Afhandl., Vidensk. Selsk. Skr., naturv. mathem. Afd., XII Del, 1846, p. 373—380, fig. p. 379 (Skelet af Forlem); 6te Afhandl., ibd., 5te R., naturv. mathem. Afd., I, 1849, p. 137. — *Balænoptera gigas* Eschr.: Reinhardt jun., Tillæg til Rink, Grønl. geogr. stat. beskr., 1857, p. 10. — *Balænoptera sibbaldii* Gray: Reinhardt jun., Vidensk. Medd. Naturhist. Foren., 1867, p. 195. — *Balænoptera gigas* Eschr.: Brown, Proceed. Zool. Soc. London 1868, p. 548. — *Balænoptera sibbaldii*: R. Gray, Zoologist, 3 ser., vol. XIII, 1889, p. 44 etc. — Bay, Medd. om Grønl., 19de Hefte, 1894, p. 45.

Balænoptera musculus L. (*B. sibbaldii* og *B. gigas* auctorum) & *B. sulphurea* Cope & *B. indica* Blyth & *B. antarctica* Gray (*B. intermedia* Burm.): Trouessart, Catalogus Mammalium, 1897—99.

Navnet *Balænoptera gigas* (vistnok givet af Eschricht, men ikke paa Prent, først trykt af Reinhardt) er vel senere end *B. sibbaldii* Gray, men har det Fortrin ikke at være et barbarisk Hyldningsnavn. (At give Arten et Navn, *B. musculus*, der i lange Tider har været brugt for en anden, er altfor uheldigt.)

Vestgrønlandsk. Tunnolik. (Møller.) Sammenl. *B. musculus*. — Tunnolirksoak (Glahn) er vist ogsaa et Navn for denne Art.

Skelettet af et Forlem af Blaahvalen fra Grønland findes i Museet i Kjøbenhavn; det er afbildet af Eschricht, dog ikke ganske nøjagtig, som oplyst af Reinhardt. En Hovedskal og andre Dele af Skelettet findes her desuden fra Island; fra andre Egne derimod haves ikke noget i vort Museum. Men at slutte efter Beskrivelser og Billeder ser det ud til, at Van Beneden (Hist. nat. des Balénoptères, Mém. couronnés et autres mém. publ. par l'Acad. Roy. de Belgique, tom. XLI, 1888) gjør rigtig i til samme Art at henføre Hvaler fra det sydlige Atlanterhav, fra det Indiske Hav, det Stille Hav o. s. v., der have været opførte som egne Arter med Navne som *Balænoptera intermedia*, *B. indica*, *B. sulphurea* o. s. v.

Blaahvalen er vist, ligesom Rørhvalen, en ret almindelig Sommergjæst i Havene om Grønland; men fuld Sikkerhed for dens Forekomst i grønlandske Farvande har man kun i faa Tilfælde.

En Blaahval funden død drivende i Davis-Strædet omtales af Scoresby i 1820; om Tid og Sted gives ingen nærmere Oplysning. Den nævnes som *Balænoptera gibbar*; af Skildringen af dens Ydre

(*Balænoptera gigas.*)

fremgaar sikkert, at det var en Blaahval. — 12te August 1843 fik H. P. C. Møller fra en Grønlænder Underretning om, at en „Tunnolik" var opdreven i Nærheden af Godhavn; et Par Dage efter rejste han til Stedet, tog en Beskrivelse af Hvalen og sørgede for, at dens ene Forlem, dens Rygfinne og flere andre Dele bjergedes; Indberetning om Fundet og de bjergede Dele sendtes til Eschricht, der har ladet Meddelelsen trykke og har givet et Billede af Forlemmets Skelet. Arten var, siger Eschricht med Rette, den samme som „Ostende-Hvalen".

I Drivisen udfor den nordlige Del af Østkysten har R. Gray set Blaahvalen. Den indfinder sig om Sommeren, siger han, paa de samme Steder, hvor Nordhvalen søger sin Føde; men den kommer først, naar Nordhvalen er ifærd med at forlade Stederne for at søge længere mod Nord eller dybere ind i Isen. 3dje Juli 1886, paa 73° 54′ N., 14° 52′ V., saa han nogle faa svømmende omkring; 7de Juli, paa 72° 56′ N., 16° 21′ V., drog adskillige forbi fra SV. mod NØ., øjensynlig vandrende; daglig blev den set i den følgende Uge mellem Grønland og Spitsbergen, ligeledes senere; 26de Juli, ved Isranden paa 75° 7′ N., 5° 15′ V., var den talrig. 30te Maj 1888 vare to at se paa 78° 5′ N., 3° 30′ V.; i sidste Halvdel af Juni og først i Juli bleve adskillige sete, søgende Føde, mellem 72° og 75°, saa nær Grønland, at Kysten ofte var i Sigte; 20de August, paa 71° 39′ N., 14° 15′ V., vare mange at se hele Dagen; en Tid om Morgenen var Skibet helt omringet af dem; en Unge paa omtrent 20 Fods Længde var iblandt dem. — Bay skriver, at Blaahvalen i Juni og Juli 1891 var overmaade almindelig i den ydre Del af Drivisen udfor den nordlige Del af Østkysten; der gik ikke en Dag, uden at den blev set. Af Rygfinnens Form kjendte han Arten.

Arten synes at findes i alle Verdenshave. Den kjendes ogsaa fra Spitsbergen og Island.

20. **Megaptera boops** (O. Fabr.). **Pukkelhval.**

Balæna boops L.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 36. — Id., Om Stubhvalen, Vidensk. Selsk. Skr., VI Del, 1ste Hefte, 1809, p. 63, pl. (Ydre). — *Balæna boops* Fabr., *Balænoptera longimana* (Rudolphi), *Kyphobalæna longimana* (Rudolphi), Keporkak o. a.: Eschricht, Unders. over Hvaldyrene, 1ste, 2den, 3dje, 5te og 6te Afhandl., Vidensk. Selsk. Skr., 1845, 46, 49, passim, i Texten Afb. af Skulderblad og Arm-Skelet, pl. III (Ydre af Foster, Skelet af Forlem), IV (Fostertænder, Snudespids), XV (Rygfinne). — Kiperkarnak: Holbøll, Naturhist. Tidsskr., 2den Række, Bd. 2, 1847, p. 308. — Keporkak, Keporkarnak: Holbøll, i Eschricht: Unters. nord. Wallthiere, 1849, p. 196. — *Balænoptera boops* (Fabr.): Reinhardt jun., Tillæg til Rink, Grønl. geogr.

stat. beskr., 1857, p. 10. — *Megaptera boops* (Fabr.): Eschricht og Reinhardt, Vidensk. Selsk. Skr., 5te R., naturv. mathem. Afd., 5te Bd., 1861, passim, pl. III, fig. 2 (Hovedskal). — *Megaptera longimana* Gray: Brown, Proceed. Zool. Soc. London 1868, p. 548. — *Megaptera boops* (Fabr.): Van Beneden & Gervais, Ostéogr. des Cétacés, 1869—80, p. 120, pl. X & XI.

Megaptera longimana Rudolphi (*M. boops* auctorum) & *M. lalandii* Gray & *M. kuzira* Gray & *M. versabilis* Cope: Trouessart, Catalogus Mammalium, 1897—99.

Vestgrønlandsk. Keporkak, den riflede, efter Riflerne paa Struben. (Fabricius.) — Kiporkak. (Kleinschmidt.) — Keporkarnak eller Kiperkarnak (Glahn, Fabricius, Holbøll, Kleinschmidt) er vist ogsaa Navn for samme Art.

Af Pukkelhvalen fra Grønland haves for Tiden i Kjøbenhavns Museum et Skelet og et Foster og flere Dele i Spiritus. Skelettets Hovedskal er afbildet af Eschricht og Reinhardt. — Gjennem Arbejder af Fabricius, Eschricht, Van Beneden & Gervais er den grønlandske Pukkelhval bleven Type for Arten. — Holbøll omtaler en Hval, som han et Par Gange havde set i Havet ved Grønlands Vestkyst, og som syntes ham saa afvigende fra den sædvanlige Pukkelhval, at det maatte være en egen Art; det var, mente han, Grønlændernes Keporkarnak. Der er ikke senere fremkommet noget, der kunde godtgjøre Tilværelsen af mere end én Art Pukkelhval ved Grønland. — At Pukkelhvalen fra Kap, der har været regnet for en egen Art, *M. lalandii* eller *M. australis* (se især Van Beneden & Gervais, Ostéogr. des Cétacés), og ligeledes den nordpacifiske Form, der ogsaa har været regnet for egen, *M. kuzira* & *M. versabilis* (især Scammon, The Marine Mammals of the North-Western Coast of North America, 1874, p. 38—48, pl. VII—IX), etc., ikke kunne holdes ude fra den grønlandske, er allerede paavist af Eschricht. Hans Mening synes mere og mere at godkjendes; den er optagen af Flower (List of the specimens of Cetacea in the British Museum, 1885, p. 5) og af Beddard (A Book of Whales, 1900, p. 164).

Pukkelhvalen er almindelig, mest levende enlig eller i Smaaflokke, langs Grønlands Vestkyst, i hvert Fald langs Strækningen fra Frederikshaab til Disko; til visse Steder skal den komme i særlig Mængde, gaaende ind i Fjordene, saaledes ved Frederiks-

(*Megaptera boops.*)

haab, ved Pisugfik Nord for Godthaab og i Disko-Bugt. Ingen sikker Oplysning haves om dens Forekomst ved Nord- eller Østkyst. Den er en Sommergjæst; efter Holbøll indfinder den sig ved Syd-Grønland sidst i April for igjen at forsvinde i November; dog skal den undertiden kunne vise sig om Vinteren, især, siger Fabricius, tilsøs udenfor Fjord-Mundingerne ved de yderste Øer. Føden er Krebsdyr og Vingesnegle, som *Limacina helicina*, og Smaafiske som Lodder, Tobiser og Torsk, især *Gadus saida*. Ungen, siger Fabricius, fødes i April. Spækhuggeren skal kunne forfølge og dræbe den; nogle faa Steder ved Kysten holde Grønlænderne Jagt paa den, særlig ved Frederikshaab.

Ved Julianehaab fanges Pukkelhvalen kun sjelden, siger Rink i 1857.

Grønlændernes aarlige Fangst af Pukkelhvalen ved Frederikshaab omtales af Fabricius i 1780 og 1809; især om Efteraaret gaar Hvalen ind i de store Fjorde, som Kuanersok-Fjord (Kvanefjord), tæt S. for Frederikshaab, og andre, der ikke ere indgjerdede af altfor mange Øer. — Raben melder om adskillige sete ved Frederikshaab i Sommeren 1823. Fangsten skal finde Sted især i August; nogle Aar havde man faaet 13 eller 14. — Vahl skriver i 1828, at adskillige dræbes i Egnen. — Jørgensen meddeler i 1841, at Pukkelhvalen ved Frederikshaab vel viser sig i Juni og Juli, og at enkelte da fanges; men den egenlige Tid for Fangsten er i August, September og Oktober. Det største Tal, der i ét Aar var fanget ved Stedet, var 22, saavidt han vidste. Føden er overvejende Lodder og Krebsdyr. 10de August 1841 nævnes en som dræbt; efter Midten af August blev der set mange tæt under Land, med sydlig og sydvestlig Vind, der regnes for det bedste Fangevejr, hvis Taage ikke indfinder sig; 28de August blev en dræbt; 29de saa man fire i Følge, 4de September ligeledes to, vist Moder og Unge; 7de blev en dræbt, 10de ligeledes; 2den Oktober blev en set, 22de igjen flere, og en blev fanget; 31te saa man fire udfor Frederikshaab, 1ste November igjen to samme Sted og 2den November tre ved Kvaneø; 8de December blev en set. — Rink skriver i 1857, at Frederikshaab er det Sted, hvor de fleste Pukkelhvaler fanges. Vistnok det største Udbytte i en længere Aarrække fik man i 1844, da der fangedes 13; sædvanlig fanges kun ganske faa, 2 eller 3; kun enkelte Aar fanges slet ingen. — Efter Meddelelser fra den Kongelige Grønlandske

Handel blev der i 1886 ved Frederikshaab fanget 5 Pukkelhvaler; i 1887: 5; 88: 5; 89: 3; 90: ingen; 91: nogle; 92: 3; 93: 8; 94: 9; 95: 8; 96: 3; 97: 7; 98: 3; 99: 7; 1900: 11.

Ved Fiskenæs blev en set 18de Juli 1823, meddeler Raben.

Som en Undtagelse fra det almindelig gjeldende nævner Holbøll, at en Pukkelhval ved Godthaab var at se saa langt ud paa Vinteren som i Januar 1840. I Brev af 1854 taler han om, at han aarlig fra sine Vinduer i Godthaab ser Pukkelhvaler paa Fjorden søgende Føde. — Kun enkelte fanges i Godthaab-Egnen, skriver Jørgensen i 1841.

Ved Fangestedet Pisugfik N. for Godthaab skal det særlig ofte hænde, at enkelte Pukkelhvaler vise sig om Vinteren udfor Kysten, skriver Fabricius i 1809.

Ved Sukkertoppen, siger Jørgensen i 1841, fanges kun enkelte. — I Brev af 1844 meddeler Holbøll, at Grønlænderne i det Aar havde begyndt at fange Pukkelhvaler ved Kangamiut, N. for Sukkertoppen, og havde faaet tre. — Rink nævner i 1857 Sukkertoppen som den Egn, hvor de fleste fanges, næst Frederikshaab.

I Egedesminde Havn blev der gjort Jagt paa to Pukkelhvaler, en Hun med sin Unge, 19de September 1812, meddeler Giesecke. — Samme Sted havde Brown en Juni-Dag set en Pukkelhval svømme ind, skriver han i 1868.

I Disko-Bugt og i Vajgat viser Pukkelhvalen sig paa sine Vandringer, skriver Giesecke i 1807. 22de August 1809 saa han mange ude i Disko-Bugt mellem Egedesminde og Godhavn, springende op af Vandet; det var deres Parringstid. Mellem Godhavn og Kronprindsens-Ø svømmede mange fra V. mod Ø. 13de August 1812. I Sydøst-Bugten Øst for Egedesminde vrimlede de, ofte springende op i Luften, 31te August 1812. — Samme Sted har Rink set mange, svømmende parvis, skriver han i 1857. — Brown skriver i 1868, at en Hvalfanger et Aar i Mangel af bedre Bytte dræbte 15 Pukkelhvaler i Disko-Bugt.

Arten synes at leve i alle Verdenshave. Den kjendes ogsaa fra Island.

21. **Prodelphinus euphrosyne** (Gray).

Delphinus euphrosyne Gray?: Nilsson, Skandinavisk Fauna, Däggdjuren, 2. Uppl., 1847, p. 595. (Paa Naturforsker-Mødet i Kjøbenhavn 1847 havde Eschricht forevist et Skelet af en Delfin fra Grønland, hvorefter han opstillede *Delphinus holbølli* som ny Art; i Beretningen om Mødet, Forhandl. ved de skandin. Naturf. femte Møde i Kbhvn. 1847, 1849, p. 611, omtales Forevisningen, men Artnavnet nævnes ikke. Nilsson, der selv havde haft Lejlig-

(*Prodelphinus euphrosyne.*)

hed til at undersøge Skelettet, sætter nu, dog med Tvivl, *Delphinus holbøllii* som enstydig med *D. euphrosyne.*) — *Delphinus holbøllii* Eschr.: Reinhardt jun., Tillæg til Rink, Grønl. geogr. stat. beskr., 1857, p. 12. (Kun Navnet. For det paagjeldende, ovennævnte Skelet i Museet i Kjøbenhavn har Reinhardt senere, paa haandskreven Seddel, brugt Navnet *Delphinus euphrosyne.*) — *Delphinns euphrosyne* Gray: Brown, Proceed. Zool. Soc. London 1868, p. 549. — *Prodelphinus holbølli* (Eschr.): Lütken, Vidensk. Selsk. Skr., 6te R., naturv. mathem. Afd., V, I, 1889, p. 48—49, fig. 16 (Hovedskal). (Lütken tvivler om, at det nævnte Skelet kan henføres til *P. euphrosyne*; snarere kunde det være af *P. styx.* Efter Flower, Proceed. Zool. Soc. London 1883, p. 497, og True, Bull. U. S. Nat. Mus. Nr. 36, 1889, p. 63, er dog *P. styx* vistnok ens med *P. euphrosyne.*)

Prodelphinus euphrosyne Gray: Trouessart, Catalogus Mammalium, 1897—99.

Det foreliggende grønlandske Skelet er nærmere omtalt af Lütken. Det er af et ungt Dyr. Hovedskallen stemmer godt med Gray's Billeder af Hovedskaller af *Prodelphinus euphrosyne* og *P. styx* (Zool. Voy. Erebus and Terror, Mammalia, 1846, pl. 22 og 21), der nu sikkert med fuld Ret regnes for at være af én Art. Om Art-Bestemmelsen kan derfor ikke vel tvivles.

Holbøll's Delfin er kun en enkelt Gang funden ved Grønlands Vestkyst.

Det nævnte Skelet er af Holbøll hjemsendt til Kjøbenhavn.

Arten er atlantisk og pacifisk.

22. **Lagenorhynchus acutus.** Gray. **Hvidskjæving.**

Lagenorhynchus leucopleurus (Rasch): J. E. Gray, Zool. of the Voyage of H. M. S. Erebus & Terror, Mammalia, 1846, p. 34, pl. 12 (Hovedskal). — Id., Catal. of Seals and Whales in the Brit. Mus., 1866, p. 274. (Oplysning om at det foran nævnte Billede var udført efter et grønlandsk Stykke.) — Brown, Proceed. Zool. Soc. London 1868, p. 549. — *Lagenorhynchus acutus* Gray: Lütken, Vidensk. Selsk. Skr., 6te R., naturv. mathem. Afd., IV, 6, 1887, p. 378.

Lagenorhynchus acutus Gray: Trouessart, Catalogus Mammalium, 1897—99.

To Skeletter af Hvidskjævingen fra Grønland findes i Museet i Kjøbenhavn, ganske stemmende med Skeletter fra Færøerne og Norge, som nærmere oplyst af Lütken.

Hvidskjævingen er kun et Par Gange set ved Grønlands Vestkyst.

Gray omtaler i 1866, at der i British Museum i London findes et Skelet af denne Art fra Grønland, stammende fra Brandt's Sam-

ling; Hovedskallen har han afbildet. — En lille Flok Hvidskjævinger viste sig i September 1858 ved Kangek, 2 Mil SV. for Godthaab; de bleve dræbte; to af dem sendte Rink til Kjøbenhavn som Skeletter; Grønlænderne paa Stedet kjendte dem ikke.

Arten er nordatlantisk, vidt udbredt.

23. **Lagenorhynchus albirostris** (Gray). **Hvidnæse.**

Delphinus albirostris Gray: Reinhardt jun., Tillæg til Rink, Grønl. geogr. stat. beskr., 1857, p. 12. (Kun Navnet.) — *Lagenorhynchus albirostris* Gray: Brown, Proceed. Zool. Soc. London 1868, p. 549. — Lütken, Vidensk. Selsk. Skr., 6te R., naturv. mathem. Afd., IV, 6, 1887, p. 378.

Maaske er det snarest denne Art, Fabricius sigter til under Navnet *Delphinus delphis* L. (Burde have været nævnet i nærværende Afhandling, p. 329, i Oversigten over de tvivlsomme Arter i Fabricius' Fauna Groenlandica.)

Lagenorhynchus albirostris Gray: Trouessart, Catalogus Mammalium, 1897—99.

To Skeletter, en Hovedskal og et helt Foster fra Grønland findes i Museet i Kjøbenhavn, ganske stemmende med Skeletter o. s. v. fra Island og Danmark, som nærmere oplyst af Lütken.

Hvidnæsen er kun nogle faa Gange iagttagen i Davis-Strædet ved Grønlands Kyst.

Et Skelet og et Foster i Spiritus har Holbøll sendt til Kjøbenhavn fra Grønlands Vestkyst. Ved Godthaab viste den sig i mindre Flokke i 1888; Ryberg og Bistrup sørgede for, at et Skelet og en Hovedskal hjemsendtes.

Arten er nordatlantisk, vidt udbredt.

24. **Phocæna communis** Cuv. **Marsvin.**

Delphinus phocæna L.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 46. — Nisa. Holbøll, i Eschricht, Unters. nord. Wallthiere, 1849, p. 194. — *Delphinus phocæna* L.: Reinhardt jun., Tillæg til Rink, Grønl. geogr. stat. beskr., 1857, p. 11. — *Phocæna communis* Brookes: Brown, Proceed. Zool. Soc. London 1868, p. 550.

Phocæna communis Cuv.: Trouessart, Catalogus Mammalium, 1897—99.

Vestgrønlandsk. Nesa eller Nisa, ogsaa Nisangoak, den lille Nisa. (Fabricius.)

I Museet i Kjøbenhavn haves et Skelet, flere Hovedskaller og Fostre af Marsvinet fra Grønland. Forskjel fra danske Marsvin synes ikke at findes.

Marsvinet er en almindelig Sommergjæst ved Grønland, kommende til Vestkysten mellem Kap Farvel og Disko, i det

(*Phocæna communis.*)

mindste; ved Østkysten er det vist ogsaa set. Efter Holbøll plejer det at komme til Vestkysten af Syd-Grønland i Slutningen af April og forsvinde derfra i November; er Vejret mildt, kan det dog sees endnu i December. Næsten altid er det i Flok, og ofte ere Flokkene talrige. Det færdes baade ude mellem Øerne og inde i Fjordene. Føden er Smaafiske af mange Slags, især Lodder og *Gadus saida*, ogsaa Blæksprutter og Krebsdyr. Holbøll havde i Juni set smaa Unger følge deres Mødre. Af Spækhuggeren bliver det ædt; af Grønlænderne fanges det ofte.

Paa Grund af Marsvinets Almindelighed ved Grønlands Vestkyst er der kun sjelden givet bestemte Oplysninger om dets Forekomst her og der. Til Museet i Kjøbenhavn har det været sendt fra Godthaab, Klaushavn og Umanak og andre ikke nærmere opgivne Steder. — Brown omtaler i 1868 at have faaet dets Skelet fra Egedesminde. — Hollbøll siger i 1840, at han har set det N. for Godhavn; om det gik længere mod Nord, vidste han ikke.

Et Stykke S. for Kap Brewster, paa Østkysten, saa Ryder 13de August 1892 nogle smaa Hvaler, som han mente maaske vare Marsvin, meddeler Bay.

Arten er nordatlantisk og nordpacifisk, med vid Udbredelse. Den findes ogsaa ved Island.

25. **Orca gladiator** (Bonnaterre). **Spækhugger.**

Physeter microps L. & *Delphinus orca* Müll.: Fabricius, Fauna Groenl. 1780, p. 44 & 46. — Ardluk & Ardluarsuk: Holbøll, i Eschricht, Unters. nord. Wallthiere, 1849, p. 194. — *Delphinus orca* L.: Reinhardt jun., Tillæg til Rink, Grønl. geogr. stat. beskr., 1857, p. 12. — Eschricht, Overs. Vidensk. Selsk. Forhandl., 1862, p. 25 og 234. — *Orca gladiator* (Bonn.): Brown, Proceed. Zool. Soc. London 1868, p. 549. — *Orca gladiator* Lac.: Lütken, Vidensk. Selsk. Skr., 6te R., naturv. mathem. Afd., IV, 6, 1887, p. 355 ff., fig. p. 350 & 372 (Halshvirvler og Hovedskal).

Orca gladiator Bonnaterre & *O. rectispina* (ɔ: *rectipinna*) Cope: Trouessart, Catalogus Mammalium, 1897—99.

Vestgrønlandsk. Ardluk, maaske af Ardlorpok, knejser, efter dens overmodige Natur eller efter dens opstaaende Rygfinne. Ogsaa Ardlurksoak. (Fabricius.) — Østgrønlandsk. Kajarniak, Napajugtok. (Rink.)

Et Skelet af en Spækhugger, Hun, fra Grønland, modtaget fra Holbøll i 1844, haves i Museet i Kjøbenhavn. Det stemmer ganske med Skeletter fra Færøerne og Danmark. Det har af

Reinhardt været regnet for at tilhøre en egen Art, *Orca minor* Rhdt., men uden Grund, som nærmere paavist af Lütken.

Spækhuggeren er, baade efter Fabricius, Holbøll og andre, ret almindelig i Havet Vest for Grønland langs den danske Del af Kysten, mest optrædende i Smaaflokke. I Havet Øst for Grønland er den ogsaa set. Holbøll havde kun set den i Tiden mellem Maj og November, men havde dog hørt sige, at den ogsaa skulde kunne vise sig om Vinteren. Dens Føde er især andre Hvaler, Sæler og større og mindre Fiske; Sæler og mindre Hvaler, som Marsvin, sluger den hele eller næsten hele; større Hvaler, som Hvidfiske, sønderflænger den; især gjerne æder den deres Spæk; ogsaa de største Hvaler, som Vaagehval, Pukkelhval og Nordhval, angriber den undertiden i samlet Flok; baade Sæler og Hvaler flygte for den, naar de se den, og forlade snart helt den Egn, hvor den viser sig. Ogsaa Blæksprutter kan den æde.

Ved Frederikshaab skal den undertiden om Sommeren vise sig flokkevis i Fjordene, skriver Raben i 1823.

En Spækhugger, Hun, drev død ind ved Fiskenæs i 1844; Skelettet sendtes af Holbøll til Kjøbenhavn, ligeledes en Tegning af Dyret udført af Læge Bloch. I Maven havde den Blæksprutter. (Oplysninger om den ere givne af Eschricht og Lütken.)

Ved Godthaab blev der i Efteraaret 1756, siger Cranz, fanget nogle Spækhuggere. — I Godthaab-Fjord viste mange Spækhuggere sig 11te og 12te Februar 1809, meddeler Giesecke.

Ved Napparsok, S. for Sukkertoppen, hændtes det i 1830, siger Holbøll, at en stor Pukkelhval blev dræbt og sønderreven af en Spækhugger.

I 1823 iagttoges ved Holstenborg, skriver Motzfeldt, en Flok Spækhuggere forfølgende en Nordhval; nogle havde bidt sig fast i dens Hale og Luffer, andre sprang over dens Næsebor og søgte at hindre den i at aande, og andre puffede den fra Siderne; Nordhvalen styrede ind i en Bugt, rev sig løs fra Fjenderne og løb paa Grund, men først gav den en af Spækhuggerne et saadant Slag paa Hovedet med Kanten af sin Hale, at den sank tilbunds, vistnok slaaet ihjel. — Paa Rejse til Holstenborg i 1841, skriver Holbøll i Brev, kom han ind i en hel Stime af Sværdfiske, der forfulgte en Sæl; i Formen af Rygfinnen vare de yderst forskjellige.

(*Orca gladiator.*)

I Sydøst-Bugten i Disko-Bugt var det engang sket, siger Holbøll i 1840, at en Flok Spækhuggere var overrasket af Isen; de holdt sig da en Vaage aaben; flere bleve dræbte dér. (En Hovedskal derfra blev sendt til Samlingen paa Herlufsholm.)

Ved Godhavn var Holbøll i 1827 Vidne til, at Spækhuggere drev en Flok Hvidfiske ind i en Bugt og dér sønderflængede dem.

Naar Hvidfisken om Efteraaret har indfundet sig ved Jakobshavn, skal ogsaa Spækhuggeren komme, og Hvidfisken flygter, skriver Traustedt i 1892.

Ved Nugsuak, meddeler Motzfeldt, saa nogle Grønlændere en Flok Spækhuggere gaa løs paa en rolig liggende Hvalros; men Hvalrossen gik dem imøde, og hele Flokken spredte sig; den største af Spækhuggerne blev set i nogen Frastand dukke op igjen tillige-med Hvalrossen, der havde hugget Tænderne ind i den.

Ved Angmagsalik, paa Østkysten, hørte K. Poulsen af Grønlænderne i 1898—99, at Spækhuggeren enkelte Gange dér er set og fanget.

Udenfor Isranden ved den sydlige Del af Grønlands Østkyst saa Nansen Spækhuggeren et Par Gange midt i Juni 1888. — Udenfor Isranden ved Grønlands Østkyst mellem Island og Jan Mayen blev der set en lille Flok 23de Juni 1891, tilsyneladende forfølgende en Blaahval, meddeler Bay. En Flok paa 5 saa han ved Isranden i Danmark-Strædet 3dje September 1892.

Arten findes i alle Verdenshave.

26. **Globiceps melas** (Traill). **Grindehval.**

Delphinus tursio: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 49. — Raben, Tidsskr. f. Naturv., Bd. 4, 1826, p. 2. — Grindehval: Reinhardt sen., Vidensk. Selsk. Skr., VII, 1838, p. 88. — Holbøll, i Eschricht, Unters. nord. Wallthiere, 1849, p. 195. — Grind: Rink, Grønl. geogr. stat. beskr., Bd. 2, 1857, p. 315. — *Delphinus globiceps* Cuv.: Reinhardt jun., Tillæg til Rink, l. c., p. 11. — *Globicephalus svineval* (Lacép.): Brown, Proceed. Zool. Soc. London 1868, p. 554.

Globicephalus melas Traill: Trouessart, Catalogus Mammalium, 1897-99.

Vestgrønlandsk. Nesarnak eller Nisarnak, en sjelden Slags Nisa, paa Grund af Ligheden med Marsvinet. (Fabricius.)

Et Skelet og to Hovedskaller af Grindehvalen haves i Kjøbenhavns Museum fra Grønland, modtagne fra Holbøll og Vahl. De stemme ganske med Skeletter fra Færøerne.

Grindehvalen er nogle faa Gange set ved Grønlands Syd-

vest-Kyst. Fabricius, der synes kun at kjende den efter Grønlændernes Skildring, kalder den for en af de sjeldneste grønlandske Hvaler. Holbøll skriver i 1840, at den ikke aarlig viser sig ved Grønland, men kun af og til; naar den kommer, indfinder den sig som oftest i større Flokke, dog Nord for Godthaab vistnok kun i ringe Mængde. I de 18 Aar, medens han havde levet i Grønland, var der kun to Gange set Grindehvaler, begge Gange i Aar, i hvilke Blæksprutter vare ualmindelig talrige. I deres Maver havde han fundet Levninger af Ulke og Næb af Blæksprutter.

I et Brev fra 1823 giver Holbøll som Øjenvidne en Skildring af Fangsten af en Flok Grindehvaler i Nærheden af Godthaab sidst i Oktober 1822; Flokken talte over 40; de vare komne ind i snevre Sunde mellem nogle Øer, hvor alle bleve dræbte. Det er vistnok den samme Tildragelse, som Raben sigter til, naar han, paa anden Haand, meddeler, at en Flok Grindehvaler i 1822 var kommen ind i Godthaab-Fjord, en Sjeldenhed, der maaske ikke var hændet i de sidste 20 Aar; men Tallet paa Hvalerne i Flokken opgives rigtignok til et Par hundrede. — Reinhardt sen. nævner i 1838, at Museet i Kjøbenhavn havde modtaget flere Hovedskaller af Grindehvalen fra forskjellige Steder paa Grønlands Vestkyst; der sigtes vel til de ovenfor nævnte fra Holbøll og Vahl. — I 1853, skriver Holbøll i Brev, gjæstedes Davis-Strædet af en usædvanlig Mængde Grindehvaler; Tusinder skulde have vist sig. — Rink omtaler, at en Flok Grindehvaler i 1854 havde forvildet sig ind i en Bugt S. for Godthaab og dér var kommen paa Grund. Det er sikkert dette Tilfælde, der ogsaa omtales i Brev af Holbøll, der melder om 40—50 Grindehvaler, der vare komne ind i en Bugt og døde dér.

Arten er baade atlantisk og pacifisk, i begge Have at finde baade mod Nord og Syd.

27. **Delphinapterus leucas** (Pall.). **Hvidfisk.**

Delphinus albicans Müll.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 50. — Holbøll, i Eschricht, Unters. nord. Wallthiere, 1849, p. 195. — *Delphinapterus leucas* (Pall.): Reinhardt jun., Tillæg til Rink, Grønl. geogr. stat. beskr., 1857, p. 11. — *Beluga catodon* (L.): Brown, Proceed. Zool. Soc. London 1868, p. 551. — *Delphinapterus leucas* (Pall.): Eschricht, Vidensk. Selsk. Skr., 5te R., naturv. mathem. Afd., 9de Bd., I, 1869, pl. VIII (Afb. af Hovedskal og Tænder).

(*Delphinapterus leucas.*)

Delphinapterus leucas Pall.: Trouessart, Catalogus Mammalium, 1897-99.

Vestgrønlandsk. Kelelluak eller, til Forskjel fra Narhvalen, Kelelluak Kakortok, den hvide Kelelluak, eller Kakortak alene. Ungen kaldes Uiak. (Fabricius.) — Kilaluvak Kakortak. (Kleinschmidt.) — Østgrønlandsk. Kiarpalugtok, Ungen Piarangivasik. (Rink.)

Af Hvidfisken fra Grønland foreligger for Øjeblikket i Museet i Kjøbenhavn 4 Skeletter af voxne, omtrent 20 Hovedskaller, 10 hele Fostre i Spiritus, 3 Skeletter af Fostre, o. a. — En Forestilling om, hvorledes smaa Afvigelser i Tændernes indbyrdes Stilling kunne skabe store Forskjelligheder i deres Slid, give Eschricht's Billeder af Tandsættene hos to voxne Hvidfiske. — Cope (Proceed. Acad. Nat. Sc. Philadelphia for 1865, p. 278) fandt, som det var at vente, at nogle faa Skeletter og Hovedskaller af Hvidfiske, som Kane og Hayes havde hjembragt fra deres Rejser, ikke i enhver Henseende vare aldeles ens, og han henførte dem til fire Arter, *Beluga catodon* auctorum, *B. rhinodon*, *B. declivis* og *B. concreta* novæ spec.; *B. catodon* og *B. rhinodon* vare fra Upernivik, hvor Hayes havde faaet dem af Kolonibestyreren; for de andres Vedkommende opgives ikke noget Findested. Hvor grundløs denne Opstilling af nye Arter var, er allerede paavist af True (A review of the family Delphinidæ, Bull. U. S. Nat. Mus. Nr. 36, 1889, p. 147).

Hvidfisken er den almindeligste Hval ved Grønlands Vestkyst, undtagen ved den sydligste Del, hvor den kun kommer faatallig, mere tilfældig. Ved Nordkystens vestlige Del er den ogsaa almindelig, ellers ved Nordkysten kun set nogle faa Gange. Fra selve Østkysten haves kun faa Efterretninger om den; derimod kjendes den som almindelig udenfor Østkystens Isbelte i Egnen om Spitsbergen. Den er i høj Grad vandrende, om Sommeren levende saa højt mod Nord, som muligt for Isen, for Vinteren dragende mod Syd, alt som Isen lægger sig. I Baffins-Bugt og i Mundingen af Smith-Sund findes den om Sommeren. Om Efteraaret vandrer den langs Grønlands Vestkyst mod Syd, som især oplyst af Holbøll og Rink, fordelende

sig langs Kysten; ved Godhavn viser den sig i Oktober eller senere, ved Godthaab i Begyndelsen af December; Vandringen plejer ikke at strække sig længere end til noget Syd for Fiskenæs. Vinteren over holder den sig langs det mellemste Stykke af Vestkysten. Fra Slutningen af April til Slutningen af Maj vender den lidt efter lidt tilbage mod Nord; i Maj og Juni er den igjen talrig i Disko-Bugt; men i Juli forsvinder den helt herfra. Er Havet ikke tillagt, kan den være at se ogsaa i Nord-Grønland om Vinteren. Lignende Vandringer som ved Vestkysten foretager den vel ved Østkysten; men dens Rejser dér ere kun lidt kjendte. Det kan jevnlig hænde, at den overraskes af Isen, der hurtig lægger sig i vid Udstrækning; den søger da flokkevis til en Vaage, der stadig holdes aaben af de mange Hvaler, der trænge sig sammen dér for at aande. Den synes at foretrække Kysterne for det mere aabne Hav; under sine Rejser ved Grønlands Vestkyst følger den oftest tæt langs Kysten, gaar ind mellem Øerne og ind i Fjordene. Mest optræder den flokkevis, paa Rejserne undertiden i store Skarer paa flere hundrede eller maaske tusinde. I Flokkene findes baade Hanner, Hunner og Unger sammen. Føden er Fiske af Mellemstørrelse, som Torsk, Rødfisk, Flyndere, ogsaa Krebsdyr og Blæksprutter; især skal den graadig følge Stimer af *Gadus saida*. Ungen skal fødes i April eller Maj. Spækhuggeren efterstræber den. Grønlændere og Europæere fange den; Rink opgiver i 1857 Tallet paa de Hvidfiske, der i Gjennemsnit aarlig dræbes ved Grønlands Vestkyst, til mellem 400 og 500 eller mere; i 1877 opgiver han Tallet til over 600; efter Ryberg's Opgivelser i 1894 er Tallet i de senere Aar mere end det dobbelte. Udenfor de egenlig grønlandske Farvande jages den stærkt i nyere Tid.

En Forestilling om Hvidfiskens Mængdeforhold ved Grønlands Vestkyst faar man af følgende Oversigt over Fangsten i en Aarrække, uddragen af Ryberg's Fortegnelser.

(*Delphinapterus leucas.*)

Af Hvidfiske fangedes:

	Julianehaab.	Frederikshaab.	Godthaab.	Sukkertoppen.	Holstenborg.
1874—75		9	108	163	96
1875—76		2	197	273	94
1876—77	3	11	336	384	169
1877—78	2	3	253	394	153
1878—79	8	9	177	398	172
1879—80		5	302	525	178
1880—81	13	11	326	344	236
1881—82	13	12	209	253	140
1882—83	3	5	212	226	157
1883—84	2	12	193	186	148
1884—85	2	14	77	198	71
1885—86	5	15	296	356	121
1886—87	1	7	125	284	240
1887—88		12	171	262	94
1888—89	5	6	135	171	118
1889—90	3	15	130	182	74
1890—91		7	200	216	113

Af Hvidfiske og Narhvaler, ganske overvejende Hvidfiske, fangedes:

	Egedesminde.	Christianshaab.	Jakobshavn.	Ritenbenk.	Godhavn.	Umanak.	Upernivik.
1862—63	18	94	32	29	9	17	114
1863—64	22	63	23	52	14	49	94
1864—65	15	94	41	120	11	121	166
1865—66	12	20	25	72	12	118	64
1866—67	18	59	79	107	24	79	126
1867—68	10	117	109	142	6	89	151
1868—69	19	37	52	98	15	45	66
1869—70	69	164	139	157	16	147	183
1870—71	25	119	121	151	7	321	90
1871—72	12	149	96	136	16	138	126
1872—73	3	151	93	141	22	185	88
1873—74	11	102	59	172	8	84	115
1874—75	23	144	82	149	27	52	127
1875—76	53	58	21	145	13	68	86
1876—77	29	86	57	130	18	93	95

I Arsuk-Fjord ved Ivigtut saa Helms Hvidfiske i November 1890. Det sagdes, at de hvert Efteraar i Flokke kom ind i Fjorden.

Til Fiskenæs skal Hvidfisken, efter Holbøll, om Efteraaret komme noget efter Begyndelsen af December.

Hans Egede nævner den ved Godthaab i Februar 1736. — Ved Sardlok i Godthaab-Fjord blev der i Januar 1809 fanget flere

Hvidfiske, meddeler Giesecke, og 8de Januar 1810 kom mange ind i Fjorden. — Efter Holbøll's Meddelelser i 1847 er Begyndelsen af December den Tid, da Hvidfisken om Efteraaret plejer at indfinde sig ved Godthaab. — Efter hvad Rink skriver i 1857, er det kun i enkelte Aar, at Hvidfisken viser sig ved Godthaab i større Mængde.

Det Sted i Syd-Grønland, hvor de fleste Hvidfiske fanges, er Sukkertoppen, skriver Rink i 1857; Fangsten drives mest ved de lave Øer Saitoaitsiait, og den gaar især for sig fra Januar eller Februar til Marts; man har her i Garn aarlig, siden 1850, fanget henved 100.

Over en Grund udfor Agto, S. for Egedesminde, saa Sutherland mange Hvidfiske, vistnok ædende Torsk, sidst i April 1850.

I Disko-Bugt nær Jakobshavn var Paul Egede i Januar 1738 Vidne til Fangst af Hvidfiske, der vare samlede i stort Tal i en Aabning i Isen; man havde fanget over hundrede. — I 1807 nævner Giesecke Grønlændernes Fangst af Hvidfiske i Disko-Bugt, særlig ved Aabninger i Isen. Ved Jakobshavn skal Hvidfisken komme i November, undertiden i store Skarer. Ved Godhavn blev i Efteraaret 1807 den første Hvidfisk fanget 16de December. I 1810 bleve de første sete samme Sted 5te November, efter en Storm fra NØ.; de skulle pleje at vise sig i denne Maaned, men oftest senere; 4de December samme Aar nævnes 7 som fangede. 7de Februar 1811 bleve mange sete i Strømhuller, ligeledes 20de Februar; 26de Oktober vare de at se første Gang i dette Efteraar. I 1812 nævnes 2 som fangede 18de Marts og igjen 2 8de April; 13de November viste de sig i Efteraaret, og i den følgende Tid indtil Begyndelsen af December fangedes 39. 2den, 5te og 7de Maj 1813 vare de at se i stor Mængde, i tusindvis. — En Flok Hvidfiske saa O'Reilly ved Disko 18de Maj 1817, ligeledes 28de Maj. — Efter hvad Holbøll meddeler i 1847, er det i Oktober, at Hvidfisken plejer at indfinde sig ved Godhavn om Efteraaret, og om Foraaret er det især i Maj og Juni, at den fanges i Disko-Bugt ved Klaushavn og Jakobshavn. — I Disko-Bugt saa Goodsir først i Maj 1849 mange Hvidfiske. — Efter Rink's Opgivelser i 1857 er det i April og Maj, at de fleste fanges ved Christianshaab, Jakobshavn og Ritenbenk; ved Jakobshavn fanges i Foraaret i Gjennemsnit aarlig 100. I en Isvaage fangedes ved Klaushavn i 1849 over 400. — Om en lignende Fangst i en Vaage nær Christianshaab i April 1860 havde Brown faaet Efterretning. — Paa Sydsiden af Disko saa Traustedt en opskyllet Hvidfisk, nylig død, i Juni 1892.

(*Delphinapterus leucas.*)

Ved Nugsuak er Fangsten af Hvidfiske undertiden meget betydelig, skriver Giesecke i 1811. — I 1850 fangedes her i en Vaage om Vinteren over 400, siger Rink i 1857. En dansk Mand, der var bosat i Nugsuak, havde i mange Aar fanget Hvidfiske i Garn; i heldigste Tilfælde havde han i en enkelt Nat fanget 14, i to Garn; undertiden havde han kun faaet 3 eller 4 i Løbet af et Efteraar. — I Bunden af den Bugt, hvor Makkak-Elven har sit Udløb, er Vandet næsten altid plumret af Ler, og Hvidfiske fanges derfor her særlig let, da de ikke ret vel kunne se, skriver Petersen i 1858. — Efter hvad Vanhöffen paa sin Rejse i 1891—93 hørte af Hr. Lange, var der engang ved Nugsuak i Løbet af en Uge fanget over 200 i en Vaage.

I Slutningen af Oktober kommer Hvidfisken i Stimer til Umanak-Fjord, men afløses i November af Narhvalen, skriver Funch, efter sine Iagttagelser i 1830—37. — Inde i Umanak-Fjord indfinder Hvidfisken sig yderst lovbunden i Oktober, siger Rink i 1857; ved Fjordens Munding, saaledes ved Niakornak, fanges en Del i Garn i April og Maj; ogsaa inde i Fjorden, ved Tugdlitalik, sættes Garn for den. — At den i 1892 indfandt sig i Umanak-Fjord i Oktober, meddeler Vanhöffen.

Om en Hvidfisk fanget ved Prøven 30te Maj 1850, melder Sutherland.

Ved Upernivik hører Hvidfiske-Fangsten til de vigtigste Erhverv, skriver Rink i 1857.

Paa Øen Uperniviarsuk N. for Upernivik var tidligere en Grønlænder-Boplads, hvorfra mange Hvidfiske fangedes, skriver Giesecke i 1807. Ved Nulok, endnu nordligere, paa 73° 35′ omtrent, pleje Grønlænderne, siger han, at indfinde sig om Efteraaret for at fange Hvidfiske. — Ved Berry-Island, paa 73° 20′ omtrent, saa O'Reilly Hvidfiske i Flok, med Unger, 30te Juni og 1ste Juli 1817; Arten nævner han ogsaa fra Horse-Head 5te Juli.

I „North-Water" i Baffins-Bugt saa Hayes Hvidfiske i stor Mængde i Sommeren 1861.

I McCormick-Bugt saa Peary en Flok Hvidfiske 27de Juli 1891 ved sit Komme til Stedet; ogsaa flere Gange i August bleve de sete. I Bowdoin-Bugt iagttoges de i August 1892; Stedet syntes at være særlig yndet af dem. — I Murchison-Sund ved Mundingen af Inglefield-Bugt og i Bowdoin-Bugt saa Ohlin i Sommeren 1894 ofte store Flokke, undertiden vistnok omtrent 100 sammen; en Uge

i August saa han næsten hver Aften unge og gamle i Flok nærme sig Kysten.

I Kanes-Hav N. for Kap Sabine blev en Hvidfisk set 13de April 1884, melder Greely, og en Flok 9de og 10de Maj.

I Halls-Hav N. for Kap Lieber blev, siger Greely, en set 5te August 1881.

Ved Aluk paa den sydligste Del af Østkysten bleve nogle Hvidfiske sete nær Land 26de April 1829, meddele Graah og Vahl.

Inderst i Hurry-Inlet, i Scoresby-Sund, udenfor Mundingen af en Elv, gik Hvidfiske i Flokke 31te Juli 1899, skriver Nathorst.

I Mundingen af Kejser-Franz-Josephs-Fjord saa Kolthoff Hvidfiske 14de August 1900.

Arten er circumpolar, højnordisk, ogsaa at finde ved Spitsbergen, Labrador og Vestsiden af Davis-Strædet. Kun sjelden strejfer den langs Atlanterhavets Østside saa langt mod Syd som ind i Østersøen eller til de Britiske Øer; langs Amerikas Kyst gaar den mod Syd til St. Lawrence-Bugten.

28. **Monodon monoceros** L. **Narhval.**

Monodon monoceros L.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 29. — Holbøll, i Eschricht, Unters. nord. Wallthiere, 1849, p. 195. — Reinhardt jun., Tillæg til Rink, Grønl. geogr. stat. beskr., 1857, p. 11. — Brown, Proceed. Zool. Soc. London 1868, p. 552.

Monodon monoceros L.: Trouessart, Catalogus Mammalium, 1897—99.

Vestgrønlandsk. Tugalik, den med Hornet i Panden, af Tugak, en Narhval-Tand, et Ord der maaske er afledet af Torpok, støder. Ogsaa Kelelluak Kernektok, den sorte Kelelluak, eller Kernektak alene. (Fabricius.) — Tugalik eller Kilaluvak Kernertak. (Kleinschmidt.)

I Museet i Kjøbenhavn foreligger i Øjeblikket fra Grønland 4 Skeletter af voxne Narhvaler, af begge Kjøn, 15 Hovedskaller, 6 hele Fostre i Spiritus, 2 Skeletter af Fostre o. a. — Af de foreliggende Hovedskaller ere de 4 tvetandede, med begge Stødtænder veludviklede; af dem have de tre ikke tidligere været nævnte i trykte Oversigter over tvetandede Narhvaler (af de fire, der i 1862 ere nævnte af Reinhardt som tilhørende Museer i Kjøbenhavn, ere to overgaaede til andre Museer); endnu et tvetandet Narhval-Hoved har et af de sidste Aar været tilsalg i Kjøbenhavn. (Clark og Southwell, i 1884, opregne tilsammen 13 tvetandede Narhvaler som gjemte i Museer eller omtalte

(*Monodon monoceros.*)

paa Prent; til deres Fortegnelse er altsaa at føje 4; men Listen er ikke dermed fuldstændig.) Hos den af vore tvetandede Narhvaler, der har de længste Tænder, er højre Tand, regnet fra Kjæbens Rand, 8 Fod 3 Tommer lang, venstre 7 F. 7. T. — Om Stødtændernes Forhold hos de to Kjøn meddeler Pfaff, i Haandskrift, følgende: Hos Hannen er oftest den venstre Tand udviklet, den højre skjult i Kjæben; undertiden ere begge Tænder udviklede; meget sjelden ere begge Tænder vantrevne og skjulte. Hos Hunnen ere oftest begge Tænder skjulte; men undertiden er den ene fuldt udviklet.

Narhvalen er at finde almindelig, skjønt forholdsvis faatallig, langs den nordlige Del af Grønlands Vestkyst, kun sjelden visende sig Syd for Sukkertoppen. Ved Nordkystens vestlige Del er den ogsaa almindelig, og andre Steder ved Nordkysten er den set flere Gange. Ogsaa langs Østkysten er den almindelig. Endnu mere end Hvidfisken, som den i Væsen ligner meget, er den hjemmehørende i isfyldt Vand. Ved Vestkysten er den om Sommeren kun tilstede nordligst i Baffins-Bugt; først sent om Efteraaret, senere end Hvidfisken, vandrer den mod Syd, og dens Vandring strækker sig ikke saa langt som Hvidfiskens; ved Umanak indfinder den sig ikke førend i November, og allerede i Marts kan den sees i Davis-Strædet paa Vandring mod Nord; selv ved Nordkysten kan den sees midt om Vinteren. Ogsaa ved Østkysten foretager den Vandringer; den synes dér om Someren at findes længere mod Syd end ved Vestkysten. Naar Havet pludselig dækkes af Is i vid Udstrækning, søger den i Flok til en eller anden Vaage, som den holder aaben ved stadig at færdes deri; ofte er den da i Selskab med Hvidfisken. Under sædvanlige Forhold er den mest at finde i aabne Render i Isen. Især holder den sig i Nærheden af Kysterne; ogsaa ind i Fjordene gaar den. Den lever flokkevis; paa Rejser er den ofte samlet i store Skarer; Brown taler om Flokke paa Tusinder. Føden er dels Blæksprutter og Krebsdyr, dels Fiske, særlig, siger Fabricius, *Hippoglossus*

pingvis; Holbøll nævner Blæksprutter som dens Hovedføde; Manby nævner Krebsdyr og Blæksprutter, som han havde set i dens Mave; ligeledes R. Gray; Scoresby har i dens Mave fundet foruden Blæksprutter ogsaa Levninger af Torsk, Flynder og Rokke, og han mener, at Hannens Stødtand er det Middel, hvormed Bundfiske som Rokker fanges og dræbes, Dyr der ere altfor store til at lade sig tage med Narhvalens lille og ellers tandløse Mund; maaske Stødtanden, som det ogsaa har været sagt, desuden bruges til at opskræmme Dyr fra Havbunden; da Narhvalen lever i Flokke, Hanner og Hunner oftest sammen, vil Hannens Arbejde ogsaa komme Hunnen tilgode. Efter hvad Pfaff meddeler, i Haandskrift, synes det, at Narhvalen ikke har nogen bestemt Parringstid; baade For- og Efteraar kan man se nyfødte Unger og træffe Hunner med Fostre paa forskjellige Udviklingstrin. Adskillige Narhvaler dræbes aarlig af Grønlænderne baade paa Vest- og Østkyst; paa Vestkysten er det dog kun ganske faa i Forhold til Hvidfiskene; Rink opgiver i 1877 Tallet paa de aarlig dræbte til ikke over 100.

I Julianehaab-Egnen viser Narhvalen sig kun ganske sjelden, siger Holbøll i 1840.

Ved Frederikshaab kommer den sjelden, skriver Fabricius i sit Haandskrift; den viser sig da mest i Kvanefjord.

Til Sukkertoppen skal den, efter Holbøll, komme paa sin aarlige Vandring mod Syd.

Fra Egedesminde har Museet i Kjøbenhavn modtaget dens Skelet og Foster, i 1862 og 64.

Ved Omtalen af en stor Fangst af Hvidfiske i en Vaage i Isen nær Jakobshavn i Januar 1738 tilføjer Paul Egede, at Narhvaler pleje at følge med Hvidfiskene. — I 1807 taler Giesecke om Grønlændernes Fangst af Narhvaler i Disko-Bugt om Vinteren i Isvaager. Ved Jakobshavn, siger han, plejer Narhvalen om Efteraaret at komme i November. Ved Godhavn saa man mange Narhvaler i Vaager 7de Februar 1811, ligeledes 20de Februar. 5te Maj 1813 vare mange at se i Disko-Bugt. — Ved Godhavn skal den, efter Holbøll, først vise sig i December; tilbage mod Nord vandrer den, saa snart Isen tillader det. — Nogle faa bleve sete af Goodsir samme Sted først i Maj 1849. — Ude i Davis-Strædet omtrent udfor Disko vare Nar-

(*Monodon monoceros.*)

hvaler at se vandrende Nord sidst i Marts 1858, skrive M'Clintock og Petersen. — I en Isvaage nær Christianshaab fangedes mange i April 1860, meddeler Brown.

Ved Nugsuak skal der undertiden fanges adskillige, skriver Giesecke i 1811.

I Mundingen af Umanak-Fjord saa Giesecke et Par Narhvaler 28de Maj 1811. — Om Efteraaret i November indfinder den sig i Umanak-Fjord, siger Funch i 1837. — Ved Umanak, siger Holbøll, kommer den undertiden i Mængde. — I November paa den Tid, da Solen forsvinder fra Synskredsen, pleje Narhvalerne at komme til Umanak-Fjord, skriver Rink i 1857, og de blive i Egnen, saa længe Vandet endnu er aabent. De fleste Narhvaler, der fanges ved Grønlands Vestkyst, faar man ved Umanak.

Ved Upernivik skal den, efter Holbøll, undertiden komme talrig. — Fangst af Narhvaler er her, skriver Rink i 1857, et af de vigtigste Erhverv.

I Baffins-Bugt N. for Upernivik udfor Kysten paa 74°—75° saa Baffin sidst i Juni 1616 ofte mange Narhvaler i Drivisen. — Nær Kysten paa omtrent 75° saa O'Reilly adskillige midt i Juli 1817. — Ved Kap York saa Ross i August 1818 mange; en blev dræbt af Eskimoerne. — I Melville-Bugt V. for Sabine-Øerne var Narhvalen talrig tilstede i August 1850, skriver Sutherland; en viste sig at have i Maven Torsk, Helleflynder, mange Krebsdyr og Hundreder af Blæksprutte-Næb. I Nærheden af Kap York vare mange at se midt i August. — I „North-Water" i Baffins-Bugt saa Hayes Narhvaler i store Flokke i Sommeren 1861. — I en Vaage S. for Wolstenholme-Ø saa Bessels Narhval-Flokke 19de Juni 1873. — Om en fanget ved Northumberland-Ø midt i August 1891, melder Peary. I Inglefield-Bugt saa han en Flok i August 1892, ligeledes i September 1894 en Flok, hvori fandtes mindst 6 gamle Hanner. I aabent Vand ved Kap Parry hørte han i Januar 1895 Narhvaler puste. — Astrup omtaler Eskimoernes Jagt paa Narhvaler i Egnen. — Flere Aftener i August 1894 saa Ohlin i Inglefield-Bugt Narhvaler i Flokke, der dog vare mindre og færre end Hvidfiskenes; de vare altid at se i de aabne Render mellem Isflagerne.

Ved Refuge-Harbour sydligst i Kanes-Hav fandt Kane en død Narhval i August 1853. — I en lille Vaage nordlig i Kanes-Hav bleve 4 Narhvaler sete 16de August 1872, melder Bessels. — Nær Kap Sabine saa man i August 1875 adskillige nær Isranden, skriver

Feilden; længere mod Nord fik man ingen at se. — Nogle bleve sete udfor Bache-Ø i September 1883, siger Greely.

I Halls-Hav N. for Kap Lieber blev en Flok set 5te August 1881, meddeler Greely; en af Flokken blev saaret, men undslap. Adskillige bleve sete samme Sted to Gange senere. Nogle viste sig udfor Kap Craycroft i August 1883.

Ved den nordlige Munding af Robeson-Kanal paa Kysten af Grinnell-Land blev en forvitret Narhval-Tand funden, skriver Feilden.

Ved Angmagsalik, paa Østkysten, ere Narhvaler almindelige i Slutningen af Vinteren og om Foraaret, vandrende ind og ud af Fjordene, siger Holm efter sine Oplevelser i 1883—85. — Efter hvad K. Poulsen hørte i 1898—99, komme de til Egnen i Juni—August (?) og fanges da ret almindelig.

I Egnen N. for Angmagsalik, siger Holm, skulle de ogsaa være talrige, især i Isfjorden Kangerdlugsuak paa omtrent 68°. — Ved Skjærgaardshalvøen saa Amdrup flere 8de August 1900.

I Turner-Sund blev Narhvalen set 27de Juli 1900, skriver S. Jensen.

Ved forladte Eskimo-Hytter paa Jameson-Land fandt Scoresby jun. i Sommeren 1822 Knogler og Tænder af Narhvaler, og i Nærheden af Kysten i samme Egn saa han selv adskillige levende. — I Scoresby-Sund vare Narhvaler, skriver Bay, ret almindelige i 1891—92. De syntes at trække ind og ud gjennem Fjorden, kommende og gaaende enkeltvis eller parvis til forskjellig Tid. Endnu saa sent som 17de August 1891 saa man Narhvaler, der trak ind i Fjorden; 8de September bleve de sidste sete, i Nordvestfjord, vandrende udefter. Om Vinteren var Fjorden fuldstændig tillagt, og ingen Narhvaler vare at se. 20de Juli 1892 brød Isen op i Fjordarmen mellem Danmarks-Ø og Gaaseland, saa at der dannede sig nogle Vaager; Dagen efter viste to Narhvaler sig i en af Vaagerne, vandrende indefter; længere inde var Fjorden dengang næsten isfri; men ud mod Mundingen var den tillagt, saa langt man kunde se. Narhval-Knogler fandt Ryder ved forladte Eskimo-Hytter. — Tre Narhvaler saa Deichmann ved Mundingen af Carlsberg-Fjord 1ste September 1900, to mørke og en meget lys; om Natten og om Formiddagen svømmede de omkring i Fjorden, og derefter forsvandt de i sydlig Retning.

Paa Traill-Ø fandt Scoresby sen. i Sommeren 1822 Hovedskaller af Narhvaler liggende ved forladte Eskimo-Hytter. — I Kong-Oskars-Fjord, V. for Traill-Ø, saa Nathorst en Flok Narhvaler 22de

(*Monodon monoceros.*)

August 1899. Knogler af Arten fandt han ved gamle Eskimo-Hytter inderst i Kejser-Franz-Josephs-Fjord. — Ved Hold-with-Hope saa han nogle den 20de Juli samme Aar.

Paa Clavering-Ø ved forladte Eskimo-Hytter fandt Deltagerne i „Germania"-Rejsen i Sommeren 1870 en Narhval-Hovedskal. — Nogle Narhvaler bleve sete ved Øen 28de Juli 1889, meddeler Knudsen. — Nær Pendulum-Ø blev en set af Nathorst 8de Juli 1899.

Fra Havet Øst for Grønland op mod Spitsbergen nævnes den allerede i Hvalfangstens første Tid i 17de Hundredaar. — Manby nævner den flere Gange som set i Drivisen udfor den nordlige Del af Grønlands Østkykt i Sommeren 1821, saaledes i Mængde sidst i Juli. En Hun fulgt af sin Unge blev set 21de Juli. — I Drivisen udfor Liverpool-Kyst saa Scoresby adskillige i Juni og Juli 1822. — I Drivisen i Egnen om Jan Mayen saa Quennerstedt en Flok Narhvaler 30te April 1863. — Langt ude i Drivisen udfor Østkysten paa omtrent 73° — 74° saa Deltagerne i „Germania"- og „Hansa"-Rejsen flere Gange Narhval-Flokke i Juli 1869. Udfor Liverpool-Kyst hørte man dem flere Gange i Oktober i Render i Isen dragende Aande. — I Drivisen udfor Østkystens nordlige Del fandt R. Gray den almindelig om Sommeren i 1885, 86 og 88. I Juli 85 i Nærheden af Kysten blev der set mange; de vare da fulgte af Unger. 4de Juli 86, paa 73° 26′ N., 15° 16′ V., var den meget talrig, 5te ligeledes, Hannerne solende sig i Vandets Overflade, Hunner med deres Unger svømmende omkring for sig selv. 28de Juni 88, paa 75° 14′ N., 9° 28′ V., var der at se en stor Mængde Narhvaler, 1ste Juli ligeledes lidt sydligere; en Hun med et 5 Fod langt Foster blev dræbt 5te Juli paa 74° 40′ N., 12° V.; 24de Juli og de nærmest foregaaende Dage blev i samme Egn set mange Flokke af Narhval-Hunner fulgte af deres nyfødte Unger; 24de Juli blev der dog dræbt en Hun med et Foster paa kun $7^1/_2$ Tommes Længde; 6te August, paa 78° 39′ N., 0° 10′ V., saa man en stor Mængde Narhvaler dragende hurtig mod NV.; 12te August, paa 73° 41′ N., 15° V., var der mange Narhvaler, mest Hanner; om Morgenen laa adskillige sovende i Vandfladen. I Maven paa dræbte Narhvaler fandt Gray næsten altid Blæksprutter (*Gonatus fabricii*) og Krebsdyr. En tvetandet Narhval blev dræbt.

Arten er circumpolar højnordisk. Den lever ogsaa ved Spitsbergen og ved Vestkysten af Davis-Strædet. Kun sjelden kommer den til Island og endnu sjeldnere til de Britiske Øer.

29. **Hyperoodon rostratus** (Pontoppidan). **Døgling.**

Monodon spurius: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 31. — Næbhval: Eschricht, Unders. over Hvaldyrene, 4de Afhandl., Vidensk. Selsk. Skr., naturv. mathem. Afd., XI, 1845, p. 324, 336. — Anarnak: Holbøll, i Eschricht, Unters. nord. Wallthiere, 1849, p. 195. — *Chænocetus rostratus* (Müll.): Reinhardt jun., Tillæg til Rink, Grønl. geogr. stat. beskr., 1857, p. 11. — *Hyperoodon butzkof* Lacép. & *H. latifrons* Gray: Brown, Proceed. Zool. Soc. London 1868, p. 556. — *Hyperoodon rostratus*: D. Gray, Proceed. Zool. Soc. London 1882, p. 726. — Bay, Medd. om Grønl., 19de Hefte, 1894, p. 45.

Hyperoodon rostratus Müll.: Trouessart, Catalogus Mammalium, 1897-99.

Vestgrønlandsk. Anarnak, den der bringer Afføring (cacare faciens), efter en Egenskab ved dens Kjød og Spæk. (Fabricius.)

En Hovedskal af Døglingen fra Grønland haves i Museet i Kjøbenhavn, nedsendt af Holbøll i 1844, nævnet af Eschricht, ganske som Hovedskaller fra Færøerne og andre Steder i Europa.

Døglingen viser sig som Gjæst om Sommeren i Smaaflokke i Davis-Strædet og i Havet Øst for Grønland udenfor Drivisen; men kun sjelden kommer den til Grønlands Kyst. Dens Føde, sige Fabricius og Gray, er Blæksprutter, hvis Næb man har fundet i Mængde i dens Mave. Baade i og udenfor de egenlige grønlandske Have jages den stærkt i de senere Aar.

Baade Fabricius, i 1780, og Holbøll, i 1840, sige, at den færdes langt tilsøs i Davis-Strædet og kun som død driver iland, hvad ikke sker ret ofte. Holbøll omtaler at have set en død opskyllet af Havet nær Godthaab i 1829. I 1853 viste mange sig i Davis-Strædet, meddeler han i Brev. — Et Skelet af en ganske ung Døgling, der var fanget ved Frederikshaab, sendtes i 1865 af Høyer til Museet i Kjøbenhavn. — Brown skriver i 1868, at den er at se ved Mundingen af Davis-Strædet i Smaaflokke, tre eller fire sammen, og at Hvalfangere ved Lejlighed fange den. — Siden 1877 have Hvalfangerne lagt sig særlig efter ogsaa at fange Døglingen, og D. Gray skriver i 1882, at Fangsten af den i Davis-Strædet gaar for sig fra Strædets sydlige Munding op til 70°; den plejer at gaa i Flokke paa højest 10 til 15.

Udenfor hele Grønlands Østkyst i det aabne Hav nær Isranden, fra Kap Farvel til 77° er den at finde om Sommeren, siger D. Gray i 1882. — I og udenfor Randen af Drivisen Øst for den nordlige Del af Grønland var den, siger Bay, den almindeligste Hval i Somrene 1891 og 92. I September 1892 blev den flere Gange set i aabent Vand i Nærheden af Isen i Danmark-Strædet.

(*Hyperoodon rostratus.*)

Arten er atlantisk, vidt udbredt; den kjendes ogsaa fra Spitsbergen, Island og Færøerne.

30. Physeter macrocephalus L. Kaskelot.

Physeter macrocephalus L.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 41. — Id., Vidensk. Selsk. Skr., Bd. 6, for 1812, 1818, p. 254. — Eschricht, Unders. over Hvaldyrene, 1ste Afhandl., Vidensk. Selsk. Skr., naturv. mathem. Afd., XI, 1845, p. 137. — Holbøll, i Eschricht, Unters. nord. Wallthiere, 1849, p. 195. — Reinhardt jun., Tillæg til Rink, Grønl. geogr. stat. beskr., 1857, p. 11. — *Catodon macrocephalus* Lacép.: Brown, Proceed. Zool. Soc. London 1868, p. 549.

Physeter macrocephalus L.: Trouessart, Catalogus Mammalium, 1897-99.

Vestgrønlandsk. Kigutilik, den tandede, efter dens store Tænder, og især Kigutilirksoak, den meget store Tandfisk, et Navn, der tilkommer den som den største af Tandhvalerne. (Fabricius.)

Af Kaskelotten fra Grønland haves i Museet i Kjøbenhavn kun tre løse jordfundne Tænder.

Kaskelotten synes nu kun som sjelden Gjæst at komme nær Grønland; tidligere er den vist kommen mere almindelig.

Hans og Paul Egede melde om en Kaskelot fanget Syd for Godthaab i Maj 1726; af dens „Hjerne“ fik de Spermacet, som de i Nødsfald brugte i Husholdningen i Stedet for Smør. — Glahn skriver i 1771, at de engelske Skibe, der sees i Davis-Strædet, „gaa sjelden paa Fangst efter den rette Hval, men mest efter Kaskelotter“; heri er dog vist noget af en Misforstaaelse. — Fabricius giver i 1780 i Fauna Groenlandica og især senere i sit Haandskrift en udførlig Skildring af Kaskelotten. Den holder sig, siger han, gjerne langt tilsøs i Davis-Strædet, saa at den sjelden kommer tæt under Land; nordpaa sker det sjeldnere end i Frederikshaab-Egnen, hvor den forholdsvis oftere træffes; udfor den sydlige Del af Landet er det ogsaa, at „de rette Kaskelotfanger-Skibe sees af og til“. I dens Mave findes undertiden Stenbidere (*Cyclopterus*), men ganske overvejende Haakale (*Somniosus microcephalus*), „som ere søndergnaskede“. For Grønlændernes Fangst af den gjøres nærmere Rede. Det er dog kun sjelden, at Grønlænderne selv fange den; men de vide at udnytte de opdrevne Aadsler. — O'Reilly skriver i 1818, at Kaskelotten kun sjelden fanges i Davis-Strædet. — I 1840 siger Holbøll, at han paa sine mange Rejser langs Grønlands Vestkyst kun en eneste Gang har set en Hval svømmende, der maaske kunde være en Kaskelot. I Mands Minde havde ellers ingen set den. I Brev meddeler han,

at en Kaskelot i 1843 viste sig i Evighedsfjorden ved Kangamiut N. for Sukkertoppen. — I 1865 har Pfaff tilstillet Museet i Kjøbenhavn en Kaskelot-Tand (hvis Rod var afsavet), funden i en meget gammel eskimoisk Hustomt ved Nesessarsæt, ved Agto, S. for Egedesminde. — I 1868 skriver Brown, at Hvalfangerne i Davis-Strædet kun kjende den af Navn, og at han kun havde truffet faa Grønlændere, der havde hørt Tale om den; én sagdes at være dræbt nær Prøven, S. for Upernivik, i 1857. — En Tand funden under Grønsvær i Godthaab-Egnen, har Ryder i 1885 givet Museet i Kjøbenhavn. — I 1899 har R. Müller skjænket Museet en Tand funden paa Kysten indenfor Ikatuksat S. for Mundingen af Nagsugtok-Fjord N. for Holstenborg.

Udenfor Drivisen udfor Grønlands Østkyst, paa 68° 30′, saa Mourier 6te Juli 1879 „6 store Kaskelotter, der tumlede sig i Skonnertens umiddelbare Nærhed.“

Arten synes at leve i alle Verdenshave. Den kjendes ogsaa fra Spitsbergen, Island og Færøerne.

Hvad der er skrevet om Grønlands Pattedyr er tildels en frastødende Læsning. En overvældende Del deraf er Melding om Drab i saadan Udstrækning, at Udsigterne for flere af Arterne ere alt andet end lyse. Spor af Medfølelse med Dyrene finder man saa godt som aldrig. Med Ligegyldighed fortælles de uhyggeligste Ting, om saarede Hvalers langvarige Dødskampe, om Dynger af dræbte Sæler (undertiden endda dræbte til ingen Nytte: Fangstmænd fra et enkelt Skib have saaledes i 1897 paa en Ismark dræbt 60000 Sæler, hvoraf «kun» de 27900 bleve hjembragte, se Zoologist, 1898, p. 70), o. s. v.; neppe nok mærkes nogen Medlidenhed med Bjørne, Sæler, Moskusoxer eller Hvaler, der, skjønt haardt saarede, gjøre alt for at skjærme deres Unger. Ingen Fremgang synes man at kunne spore i Opfattelsen af Forholdet mellem Dyr og Mennesker. En Skibsbarber, der fulgte med en Hvalfanger, fortæller i 1671 nok saa glad om, hvorledes han for Morskab behandlede en Sæl paa Isen i Havet Øst for

Grønland: «Auss Schertz lief ich mit auff dem Eise, und stach einen mit dem Degen offt durch den Leib, dessen er nichtes achtete, ich aber viel tief in Schnee biss an den Knien, er aber schreyte hinter meinen Rücken, und wolte dennoch auff mich beissen, ich aber wartete seiner ab, und kam auff, jagte hinter ihm her, und gab ihm noch etliche Wunde, die er auch nichts achtet, er aber lief schneller als ich, und stürzte sich von der Eisschollen ins Wasser und ging zu Grunde, (wiewol er nicht todt war) und möchte ihm nicht folgen.» Det er den samme ufattelige Uretfærdighed mod Dyr, der gjør sig gjeldende, naar man i vor Tid, endda fyrstelige Personer af begge Kjøn, selv Videnskabsmænd, i det samme Hav for Morskab skyder til Maal efter Maager, eller naar man uden fornuftig Grund svælger i Jagt paa Moskusoxer og andet. En sjelden Gang kan Samvittigheden komme lidt tilorde hos Fangstmændene, saaledes hos Hvalfangeren Scoresby og hans Ledsager Manby; men dens ubelejlige Stemme overdøves strax, især ved Henvisning til de Penge, der kunne tjenes.

Rensdyret have Grønlænderne selv paa sine Steder udryddet, paa andre Steder indskrænket stærkt i Tal. Mod Moskusoxen have næsten alle de rejsende Europæere, der have faaet den at se, handlet skammelig; i de senere Aar er der til Grønlands Østkyst desuden sendt Skibe særlig med den Ting for Øje at jage den; faatallig, som den allerede er, indskrænket i Udbredelse mod, hvad den før har været, uden Opland, udsat for alle Tilfældigheder paa sit lille tarvelige Omraade, med kun svag Formering, har den ret sikker Udsigt til Udryddelse.

Nordhvalen, der i sin Tid lokkede de store Fangst-Flaader til Havene om Grønland, er saa godt som udryddet her; endnu sendes aarlig Skibe ud for om muligt at finde og dræbe de faa, der ere tilbage. Da Nordhvalen svandt, maatte man tage tiltakke med mindre værdifuldt Bytte, og efterhaanden er den skarpe Forfølgelse udstrakt til at omfatte næsten alle de Pattedyr, der findes i de nordlige Have: Isbjørn, Hvalros, alle de andre Sæler,

da især Svartside og Blæresæl, alle Finhvaler, Hvidfisk, Narhval og Døgling. Foreløbig er det Hvalrossen, der synes stærkest truet med Undergang.

At de Mennesker, der leve i Grønland, ere nødte til at udnytte Dyrene, er forstaaeligt; men at Folk komme langvejsfra for at more sig med Jagt eller for at søge Rigdomme ved at dræbe Dyr i umaadeligt Tal med Grusomhed, er en helt anden Sag. At Jagten for Morskab er ubetinget at fordømme, staar allerede klart for mange. Men man fristes ogsaa til at spørge, om det er umuligt for Menneskeheden at undvære Fiskeben, Sælskind, Spæk o. s. v., om det er en Nødvendighed at handle saaledes mod Dyrene. Der er dem, der ere enige om at svare Nej!

GRÖNLAND
Grinnell - Land
Dumb Bell Hb
Floeberg Beach
C. Joseph Henry
Discovery Hb
Robeson Kanal
Lockwood Ö
C. Lupton
Thank God Hb
Sherard Osborn Fj.
Navy Cliff
SPITSBERGEN
Richardson B.
Dobbin B.
Franklin Pierce B.
Kennedy - Kanal
C. Constitution
Petermann Fj.
C. Frazer
C. L. Napoleon
Kanes Hav
Smith Sd
Rensselaer B.
Littleton Öer
Port Foulke
Northumberland Ö.
McCormick B.
C. Parry
Carrey Öer
Inglefield B.
Wolstenholme Sd.
Iosugigsok
C. York
Melville Bugt
Sabine Öer
BAFFINS BUGT
Nugsuak
Tasiusak
Upernivik
Augpalartok
Pröven
S. Upernivik
Svartenhuk-Halvö
Ubekjendt Ö
Umanak Fj.
Nugsuak Halvö
Pagtorfik
Hare Ö
Umanak
Ikerasak
Karajak Fj.
Nusak
Kekertarsuak (Disko)
Disko Fj.
Godhavn
Kugsuk
Ritenbenk
Arveprinsens Ö
Ilordlek
Jakobshavn
Claushavn
Christianshaab
Disko B.
Kronprinsens Öer
Egedesminde
Grönne Öer
Ikamiut
Kangatsiak
Iginiarfik
Agto
Aulatsivik Fj.
Nagsugtok (N. Strömfjord)
DAVIS STRÆDE
Holstensborg
Ikertok Fj.
Isortok Fj.
Tasersuak (Store Sö)
Simiutak
Kangerdlugsuak (S. Strömfjord)
Agpamiut
Sukkertoppen
Fiskefjord
Godthaab
Kitsigsut (Kokoer)
Skinderhvalen
Ameralik Fj.
Marrak
Fiskernæs
Grædefjord
Frederikshaabs Isblink
Frederikshaab
Kvanefj.
Narsalik
Smallesund
Arsuk
Sanerut
Ivigtut
Nunarsuit
Julianehaab
Sydpröven
Nanortalik
Frederiksdal
Sermilik Fj.
Tunugdliarfik
Igaliko Fj.
Eggers Ö
C. Farvel
Nanusek
Aluk
Anoretok
Auarkat
Puisortok
Tingmiarmiut
Umanak
Igdloluarsuk
Umivik
Pikiutdlek
Inigsalik
Angmagsalik
DANMARKS STRÆDE
ISLAND
Kialinek
N. Aputitek
Kangerdlugsuak
C. Vedel
C. Ryder
C. Dalton
Turner Ö
Manby Halvö
Stewart Ö
C. Brewster
Scoresby Sund
Hurry Inlet
Liverpool Kyst
Jamesons Land
Milnes Land
Danmarks Ö
Renland
Gaaseland
Nordfjord
Kong Oskars Fj.
Davys Sund
Carlsberg Fjord
Traill Ö
Ymers Ö
Kejser Franz Josephs Fj.
C. Broer Ruys
Clavering Ö
Gael. Hamkes B.
Kuhn Ö
Sabine Ö
Pendulum Ö
Shannon Ö
C. Bismarck
40° V. f. Greenwich

3 2044 106 310 766